joe heydecker johannes leeb

PROCESUL DE LA NÜRNBERG



EDITURA POLITICĂ

JOE HEYDECKER, JOHANNES LEEB

PROCESUL DE LA NÜRNBERG

Prefața: IOAN GRIGORESCU



Traducere din limba germană:
ADELA MOTOC și ILEANA BARBAT-SGARBURA

EDITURA POLITICĂ, București — 1983

Redactor:
HORTENSIA PIETREANU-POPESCU



Coperta :
NICOLAE CORNELIU



JOE HEYDECKER, JOHANNES LEEB
DER NÜRNBERGER PROZESS
Kiepenheuer und Witsch, Köln
1958 și 1979

Un proces precursor

Iată o carte pe care cititorii şi-o vor „rupe" din mîini. Mai că-mi vine să-l invit pe cel ce o deschide să treacă peste această introducere şi să citească mai întîi cele scrise de Joe Heydecker şi Johannes Leeb, pentru a se întoarce apoi la prefaţă. Ştiu că va avea „nopţi albe". Ştiu că nu va putea să se despartă de acest volum pînă nu va parcurge ultima filă.

Arareori o lucrare de gen reuşeşte să întrunească virtuţile literaturii-document (literatura faptului şi nu a imaginarului) cu incontestabile calităţi de „suspense". Joe Heydecker şi Johannes Leeb se dovedesc adevăraţi maeştri ai genului, care tinde să capete preponderenţă în interesul cititorilor, îndeosebi al celor tineri. Cert este că această literatură — încă neinvestigată cum se cuvine de exegeţi şi necuprinsă ca fenomen recent în criteriile esteticii — se bucură în lumea contemporană de un interes din ce în ce mai mare. Succesul cărţilor lui Cornelius Ryan, traduse şi în ţara noastră de Editura politică, o demonstrează.

Tinerii vor să ştie, să afle, să-şi clarifice problemele pe care şi le pun în legătură cu istoria cea mai recentă a omenirii şi, îndeosebi, cu tot ceea ce a însemnat ca fenomen paroxistic, fără precedent în analele umanităţii, cel de-al doilea război mondial, ascensiunea fascismului italo-germano-nipon, obtuzitatea puterii lipsite de glorie oriunde s-ar manifesta ea, aplicarea în relaţiile internaţionale a dreptului forţei în locul forţei dreptului, genocidul la scară industrială, agresiunea gangsterească, înşelarea, dezamăgirile, suferinţele popoarelor europene.

O carte cutremurătoare. O carte pusă în întregime sub pecetea obiectivității. O carte care a beneficiat de „patosul distanței", căpătîndu-și dreptul la perenitate.

Într-adevăr, Heydecker și Leeb desfășoară o întreprindere mai mult decît temerară: aceea de a spune din nou ceea ce fusese deja spus, și nu o singură dată, ci de zeci de ori și în zeci de moduri. Felul lor de a aborda o temă „bătută" este însă de o frapantă originalitate. Tocmai aceasta îi scutește pe autori de riscul repetării sterile, permițîndu-le etalarea unei maniere proprii de înfățișare a evenimentelor prin folosirea cu inteligență și evocatoare forță de selecție a faptelor și a documentelor primului mare proces din seria celor 13 procese cîte s-au desfășurat la Nürnberg după cel de-al doilea război mondial. Iată de ce avem de-a face cu un proces precursor.

Dacă cele relatate n-ar fi fost o crudă și cutremurătoare realitate, ne-am putea crede în fața unui pasionant roman polițist. O arhitectură severă, un stil nervos, o penetrantă tensiune străbătînd fiecare pagină. Nimic inventat, nimic lăsat pe seama presupunerilor sau a fanteziei, nimic în afara faptului istoric.

Unul dintre cei doi autori, Joe Heydecker, a făcut parte din grupul de ziariști acreditați la proces. 218 zile de dezbateri, un proces verbal al ședințelor însumînd 16 000 de pagini, peste 20 de tone de hîrtie folosită la multiplicarea documentelor, 780 000 de fotografii, 27 de kilometri de bandă de magnetofon, 7 000 de discuri, 550 de birouri, 22 000 de creioane tocite... Ca să-și scrie cartea, Heydecker și Leeb au străbătut mii de kilometri în căutarea martorilor, a acuzatorilor, a avocaților apărării. Principala lor sursă de documentare o constituie însă interogatoriile și declarațiile acuzaților puse față în față cu faptele lor. Fără comentarii de prisos. Fără patimă și fără porniri de răzbunare. Adeseori cu elemente de „epilog" aduse în însăși desfășurarea acțiunii drept „detalii" complementare la evoluția destinelor urmărite. Ca recunoașterea cadavrelor lui Goebbels, soției acestuia și copiilor lor, de către aghiotantul fanaticului ministru al propagandei hitleriste, într-un beci umed din Berlinul prăbușit, unde resturile semicalcinate ale sinucigașilor fuseseră duse după scoaterea lor din groapa de obuz din grădina Cancelariei Reichului... Ca înmormîntarea cadavrului lui Himmler de către cinci soldați americani, într-un loc rămas pînă astăzi necunoscut, pentru ca mormîntul fostului potentat nazist să nu se trans-

forme într-un pretext de pelerinaj al neofasciștilor... Ca refuzul fiului lui Bormann, pastor, de a primi spre înhumare craniul tatălui său — descoperit la mulți ani după război, cu ocazia unor săpături edilitare în Berlinul occidental, și identificat ca atare —, refuz pornit din aceeași teamă ca locul de îngropăciune să nu devină motiv de pelerinaj al „fidelilor" : ceea ce a făcut ca tigva criminalului condamnat la moarte în contumacie să ajungă exponat macabru într-un muzeu de criminologie.

Dar nu astfel de „epiloguri" fac succesul cărții lui Joe Heydecker și Johannes Leeb, ci tocmai „prologurile" la acțiunile descrise. Cartea se deschide prin înfățișarea giganticei „vînători", desfășurate în primele săptămîni de după 9 mai 1945, de către detectivii și criminaliștii atașați forțelor militare aliate de ocupație pentru capturarea principalilor criminali de război naziști. Un preambul la proces de o captivantă forță sugestivă. Un uriaș filtru în care hazardul își joacă adeseori rolul. Este capitolul care oferă tabloul menit să înfățișeze adevăratul „amurg al zeilor". Om după om, cei sortiți să umple boxa acuzaților în primul mare proces al criminalilor de război din istoria omenirii sînt pescuiți fără menajamente. Trei lipsesc : Hitler, Goebbels și Bormann. Doi se vor sinucide după capturare : Heinrich Himmler și Robert Ley. Unul. înainte de executarea sentinței : Hermann Göring.

După acest tur de forță în capturarea supraviețuitorilor Reichului fascist se desfășoară — pe aproape 600 de pagini — relatarea procesului. Autorii o fac cu discernămînt și elocvență. Nu sînt niște simpli „indignați". Nu folosesc descrieri tendențioase. nici „epitete ornante". Adjectivele sînt evitate. Metaforele excluse. Portretizarea nu recurge la caricatură. Faptele nude sînt cele care vorbesc, iar cei din boxa acuzaților se autoportretizează prin propriile lor cuvinte, în încrucișarea replicilor cu acuzatorii, cu martorii, cu apărarea. Se procedează astfel la o „radiografiere" completă a nazismului, de la cucerirea puterii de către Hitler pînă la prăbușirea celui de-al III-lea Reich. Nimic din tot ceea ce a fost important pentru istorie nu scapă de sub fascicolul de „raze X", care străpung monstruosul organism. Nici un eveniment fatal Europei nu este eludat. Forța și falsul ci „drept", megalomania, terorismul, asasinatul politic, demagogia, obtuzitatea, sfidarea legilor și a omeniei sînt alături de acuzați pe aceeași bancă.

Autorii nu fac decit să demonstreze această sinistră prezentă prin „decupajul" aproape cinematografic al desfășurării marelui proces. Sursa dramaturgică — interogatoriile. Relatarea conținutului convorbirilor secrete între potentați, culisele „nopții cuțitelor lungi", ale „nopții de cristal", ale „planului Barbarossa", ale întregii fantasmagorii ezoteriste din Reichskanzlei...

De ce la atîția ani după Nürnberg o astfel de carte? Din nevoia neuitării. Din obligația rostirii adevărului în fața generațiilor care s-au născut după război. Din necesitatea menținerii vigilenței, pentru ca somnul rațiunii să nu mai zămislească monștri. Din obligația unei elementare atitudini față de simptomele recrudescenței neofascismului.

După primul război mondial și după încheierea păcii din 1918, se încercase condamnarea cîtorva vinovați de declanșarea marii conflagrații, dar judecata nu s-a ținut și ei n-au ispășit nici o pedeapsă. Acum, răspunderea pentru gravele culpe comise împotriva umanității nu mai putea fi eludată. Celor ce aveau să ia loc pe banca acuzaților nu le venea însă să creadă că ar fi putut exista pe lume vreun tribunal care să-i poată condamna. Și iată că s-a găsit. Încă din timpul instrucției judiciare se adunase o adevărată „Himalaie" de hîrtoage. Sute de tone de documente descoperite de geniști prin cele mai bizare locuri, îndeosebi în minele de sare părăsite, se adunau, completînd o nebănuită față a birocrației fasciste. Acea „Gründlichkeit", mania de a face totul temeinic, de a pune pe hîrtie fiecare amănunt, se întorcea acum împotriva protagoniștilor sistemului. „Actul de acuzare — avea să declare acuzatorul american Jackson — nu conține un singur punct care să nu-și găsească oglinda în documente, în notele personale ale inculpaților, în articole de ziar sau depoziții. Dealtfel, pentru asta, țin să le mulțumesc celor ce vor fi judecați : punînd pe hîrtie cele mai mărunte idei și planuri de-ale lor, ne-au facilitat în bună măsură munca...".

La 25 de ani după proces, Edgar Faure, cel care avea să devină, ulterior, în cîteva rînduri, prim-ministru al Franței, și-a publicat amintirile de la Nürnberg, din vremea cînd, la vîrsta de 37 de ani fusese numit procuror general adjunct al tribunalului internațional. „Tribunalul aplica procedura anglo-saxonă, care adeseori îi deruta pe francezi. Inculpații nu căpătau dreptul la cuvînt decît în timpul interogării lor, atunci cînd erau chemați la bară martorii... Traducerea se făcea simultan. Sistemul era abia

la începuturile lui, cînd interpreţii nu atinseseră gradul de virtuozitate, care astăzi le permite să urmărească un orator în toată cursivitatea expunerii sale. Am calculat că acest sistem mă obliga să-mi încetinesc debitul (de obicei mai rapid decît cel normal), la un ritm cam de două ori şi jumătate mai redus. Un beculeţ galben se aprindea atunci cînd traducerea devenea greoaie ; un alt beculeţ, roşu, atunci cînd ea devenea imposibilă, obligînd oratorul să se oprească...".

Fiecare afirmaţie îşi cere acoperirea în dovezi. Pledoariile improvizate sînt refuzate. Nici un acuzat nu poate fi învinuit fără probe. Documentele curg. Martorii se perindă unul după altul la bară. Interogatoriile se desfăşoară în cascadă. Avocaţii apărării, jurişti din elita baroului german fac tot ce le stă în putere pentru a-şi disculpa clienţii. Göring îşi mînuieşte „bomba" care întîrzie să explodeze. A ratat primul moment, se va mulţumi, deci, să facă demonstraţie de elocinţă. Îi place să fie vioara întîi.

„Îmi amintesc de trei replici de-ale lui Göring — scrie Edgard Faure —, care au produs oarecare senzaţie. La întrebarea referitoare la ce înţelegea Göring prin «rasa stăpînilor», acesta a răspuns : «Cînd cineva este stăpîn n-are nevoie să-şi explice, ca atare, calitatea !». Cu privire la aşa-numitul «Führerprinzip» : «Acest principiu care recunoaşte în vîrful piramidei o autoritate supremă este. în fond, analog cu cel al ierarhiei catolice !». În sfîrşit, cînd procurorul american, Mr. Jackson, a încercat să-l prindă în jocul clasic al răspunsurilor prin da sau nu (prin care un bun profesionist este sigur că îl va face pe un profan să se contrazică), Göring i-a servit acest răspuns imparabil : «Îmi este imposibil să răspund prin da sau nu..., deoarece am jurat să spun adevărul şi numai adevărul. Or, adevărul, din acest punct de vedere, nu poate fi exprimat prin da sau nu. Trebuie, deci, să mă conformez jurămîntului meu...». Abia după interogatorii a început adevăratul proces : faza justiţiei urma fazei istoriei. Pînă la acest moment judecaserăm mai mult evenimentele decît oamenii. Faptul că ne aflam în fiecare zi în imediata vecinătate a acestor creaturi, cărora le puteam observa gesturile şi mimica, aşa cum ei le puteau urmări pe ale noastre, fără ca un singur cuvînt să poată fi schimbat între noi în această stranie familiaritate lipsită de orice comunicare. producea o impresie profundă : tăcerea mării...".

Simone de Beauvoir a scris în timpul procesului un articol prin care arăta că inculpatul n-ar mai fi același cu culpabilul. Că represiunea s-ar aplica asupra non-identității făptașului, și, cu toate acestea, ea se impune, pentru a se asigura „deosebirea răului de bine în felul cum omul știe să facă uz de libertate". M-am întrebat : Ce înțelegea celebra scriitoare prin „non-identitatea făptașului" ? Am înțeles atunci cînd mi-am dat seama că Nürnbergul n-a judecat doar niște indivizi, ci organizații întregi ale crimei fasciste, ca SS, Gestapo, Înaltul comandament al Wehrmachtului etc.

A existat temerea că procesul va fi un eșec, că ceva îl va „da peste cap", că timpul lucra în favoarea acuzaților, că germanii copleșiți de înfrîngere își vor reveni curînd și vor încerca să-i justifice, să-i scuze, să-i reabiliteze. Tehnica efectuării instrucției pe parcursul procesului era menită să scurteze termenul de judecată și să grăbească deznodămîntul. Compoziția tribunalului a fost îndelung și contradictoriu comentată. „Judecata învinșilor de către învingători — continuă să afirme adversarii Nürnbergului — n-a fost niciodată acceptată de posteritate !" Este drept, în perioada pregătirii procesului s-au făcut numeroase propuneri, potrivit cărora completul de judecată ar fi trebuit să-i cuprindă, alături de Aliați, pe reprezentanții unor țări neutre, și chiar pe cei ai Germaniei învinse. Astfel de propuneri au fost însă atunci respinse de americani și, deopotrivă, de sovietici. „În 1970 — scrie Lucien Corosi — după ce atîtea crime de război au fost comise în diferite țări (aluzia viza, printre altele, atrocitățile din Vietnam n.ns.), fără ca ele să fi fost vreodată pedepsite, se poate afirma că un tribunal compus din judecători americani, francezi, sovietici, englezi, suedezi, elvețieni și un magistrat german ar fi avut o cu totul altă alură decît cel din noiembrie 1945, de la Nürnberg, fără ca sentințele pronunțate împotriva unor acuzați ca Göring, Streicher, Rosenberg, Kaltenbrunner ș.a. să fi fost prin aceasta mai puțin severe".

Unii au afirmat că, în boxa acuzaților ar fi fost prea mulți potentați fasciști, alții, că ar fi fost prea puțini, majoritatea comentatorilor considerînd însă, pe bună dreptate, că unii dintre marii industriași, în frunte cu Alfred Krupp, și-ar fi găsit locul acolo. Sentința nu a fost mai puțin sever interpretată. Achitarea lui von Papen — fos-

tul cancelar al Reichului — şi a lui Schacht — fost ministru al economiei, trimisul extraordinar al lui Hitler la Viena după Anschluss — continuă să fie comentată şi astăzi. S-a vorbit despre „jocul influenţelor", despre „colacii de salvare" aruncaţi unor acuzaţi de către o parte sau alta a componenţilor completului de judecată, în cazul lui von Papen dezvăluindu-se intervenţia „salutară" a Vaticanului. Probele aduse în proces n-au fost însă contestate decît de către neofascişti.

Cartea lui Heydecker şi Leeb se încheie cu dezbaterea unei supoziţii : ce s-ar fi întîmplat dacă Hitler ar fi cîştigat războiul ? Personal, aş fi fost tentat de o altă întrebare : ce s-ar fi întîmplat dacă Hitler nu s-ar fi sinucis şi ar fi apărut în boxa acuzaţilor de la Nürnberg ? Dacă i-ar fi avut în stînga şi în dreapta lui pe cei doi principali ciraci, Himmler şi Goebbels ?

În realitate, cei trei au fost mereu „prezenţi" acolo. Adeseori, ei — şi în primul rînd Hitler — s-au transformat în acuzaţii acuzaţilor, fiecare dintre cei douăzeci de inculpaţi aruncînd responsabilitatea asupra morţilor. Replica : „ordinul primit era lege" a fost luată drept scut de apărare şi paravan de acoperire pentru toate fără-delegile comise. Cum s-ar fi comportat ei însă dacă supremul potentat al celui de-al III-lea Reich ar fi trebuit să răspundă la întrebările procurorilor şi ale judecătorilor ? Care ar fi fost în acest caz componenţa tribunalului şi cîţi dintre cei judecaţi şi condamnaţi în primul mare proces de la Nürnberg şi-ar fi găsit locul cuvenit între acuzaţi ? Evident, prezenţa lui Goebbels ar fi exclus-o pe cea a lui Fritsche (care, dealtfel, a şi fost achitat), iar cea a lui Himmler l-ar fi trimis pe Kaltenbrunner într-un alt lot de acuzaţi. Într-un fel, s-ar putea spune că sinuciderea lui Hitler a „uşurat" sarcina tribunalului îngreunînd însă în mod fatal poziţia unor acuzaţi ca Streicher, Keitel şi Jodl.

Dar cum s-ar fi „justificat" Hitler ? Ce argumente ar fi adus el în favoarea propriei apărări şi cum ar fi răspuns în faţa actului acuzării ? Cum ar fi expus el contextul politic şi principalele evenimente văzute dintr-o retrospectivă ce l-ar fi situat în centrul tuturor momentelor de crucială importanţă pentru destinele Germaniei şi ale Europei în perioada celor doisprezece ani ai Reichului fascist ? Cum ar fi înfăţişat propria-i ascensiune, începuturile nazismului, puciul ratat de la München, faimoasa „Kampfzeit",

(epoca luptei pentru putere) și acapararea finală a acestei puteri ? „În sfîrșit — îi plăcea lui să spună —, i-am eliberat pe oameni de înjositoarea prejudecată a conștiinței și a moralei...".

Recenzînd trei cărți apărute la Paris („Himmler — omul cu o sută de fețe ; corespondența Reichsführerului SS", „Mișcările fasciste" de Ernst Note și „Viața și opera doctorului Wilhelm Reich" de Michel Cattier), criticul Claude Mettra comenta : „Poate că, înainte de toate, fascismul înseamnă : eu contra semenului meu, societatea mea contra altor societăți, natura contra culturii, instinctul contra rațiunii, ca și apoteoza forțelor morții al cărei nume este infernul". Punînd acest diagnostic fascismului, criticul francez parafraza mesajul plin de actualitate exprimat de Claude Lévi-Strauss cu privire la o posibilă lume a omeniei : „Eu și ceilalți, societatea mea și alte societăți, natura și cultura, sensibilitatea și rațiunea, umanitatea și viața...".

Specialiștii se întreabă și acum : în ce moment al carierei sale Hitler a decis că războiul era absolut necesar și cînd a întocmit el planurile pentru declanșarea celei de-a doua conflagrații mondiale ? În 1945, la puțin timp după capitularea necondiționată a Reichului fascist, Aliații au descoperit un document de o deosebită importanță, redactat la 10 noiembrie 1937 și cunoscut ulterior sub numele de „memorandumul Hossbach". Cu cinci zile înainte de întocmirea acestui memorandum de către unul dintre aghiotanții lui Hitler, colonelul Hossbach, führerul avusese o întîlnire ultrasecretă cu cîțiva dintre principalii săi ciraci, cărora. după ce i-a pus să jure solemn că nu vor sufla un cuvînt despre cele auzite, le-a vorbit timp de patru ore despre modul cum vedea el viitorul Reichului, al Europei și al lumii întregi. Cu toate riscurile, Hossbach și-a notat atunci, pe un genunchi, datele esențiale ale expunerii lui Hitler, pe baza cărora a întocmit și memorandumul ce-i poartă numele.

Nu este cazul să recapitulăm aici cele scrise de Hossbach. Pînă la un punct ele au fost confirmate cu o surprinzătoare fidelitate de desfășurarea ulterioară a evenimentelor. Cert este că Hitler a „prevăzut" că, între 1943 și 1946, forța inamicilor săi pe care urma să-i atace o va depăși pe cea a Germaniei și, în consecință, trebuia să lovească rapid, sistematic și fără cruțare. profitînd de pacifismul „la modă". de deruta din rîndul adversarilor potențiali ai Reichului și de izolaționismul Statelor Unite.

Lipsa unor reacţii ferme din partea puterilor occidentale la ocuparea Renaniei, la intervenţia forţelor militare şi în special a aviaţiei germane în Spania de partea lui Franco, la anexarea Austriei constituia pentru el o dovadă că deţinea toate atuurile şi că el era cel chemat să facă jocul. „Problemele Germaniei, se scrie în memorandumul Hossbach, nu pot fi rezolvate decît prin forţă, ceea ce nu este niciodată lipsit de riscuri". Care au fost riscurile s-a văzut.

În cartea sa „Reflecţii asupra lui Hitler", apărută în R.F.G. în toamna lui 1978, Sebastian Heffner, publicist antifascist de o impresionantă forţă analitică, emigrant politic între anii 1938 şi 1954, îşi propune o disecţie amănunţită a personalităţii căpeteniei naziste şi a nefastei lui influenţe asupra evoluţiei evenimentelor europene şi mondiale din perioada interbelică şi din anii celui de-al doilea război mondial. Şi totuşi, Heffner face în cartea lui o afirmaţie controversabilă. El susţine că Hitler ar fi înţeles că războiul era pierdut pentru Germania încă din iarna lui 1941, în urma înfrîngerii armatelor Reichului în luptele pentru Moscova. Că de atunci a început să nutrească o neputincioasă ură faţă de poporul german, care pasămite nu se dovedise la înălţimea aşteptărilor sale. Karl Dönitz, succesorul führerului pentru o perioadă de numai zece zile, îl contrazice pe Heffner în cartea sa „Zece ani şi douăzeci de zile", arătînd că Hitler a sperat în victorie chiar şi după dezastrul de la Stalingrad, socotind că totul va fi decis de perfecţionarea noilor arme, rachetele V-1 şi V-2, şi, eventual, de reuşita fabricării bombei atomice de către fizicienii săi de la Peenemünde. În cartea sa „Memorii", Walter Schellenberg, excelent plasat — ca şef al contraspionajului german după căderea lui Canaris —, pentru a cunoaşte planurile secrete ale Reichului, arată că, în toamna lui 1944 şi în primăvara lui 1945, dacă s-ar fi putut temporiza pentru puţină vreme nimicitorul tăvălug al Armatelor sovietice pe frontul de est şi înaintarea Aliaţilor pe frontul de vest, nivelul tehnicii de război germane atins în acea perioadă ar fi permis surprinzătoare răsturnări de poziţii. Astfel, cu ajutorul rachetelor lansate de la bordul avioanelor de cursă lungă sau al submarinelor dotate cu rampe de lansare, s-ar fi putut atinge obiective foarte îndepărtate. „Eram în stare — scrie Schellenberg — ca, dispunînd de bombardiere cu o mare autonomie de zbor, să transportăm pînă în apropierea ţintelor propuse rachete

de tipul V-1. Acestea, dirijate de piloţi de sacrificiu, ar fi putut lovi marile combinate sovietice de la Kuibişev, Celiabinsk şi Magnitogorsk, ba chiar şi alte obiective situate dincolo de Urali, şi, de ce nu, chiar şi ţinte de peste ocean...". Abia aflînd toate acestea înţelegem mai bine cît de vital a fost pentru Europa actul României de la 23 August 1944, despre care presa şi mari personalităţi politice ale vremii au spus că a scurtat războiul cu cel puţin şase luni !

Este cert că, dacă Hitler s-ar fi aflat în posesia bombei atomice, el n-ar fi ezitat să o folosească. Faptul acesta trebuie să constituie un „memento" pentru toţi cei ce astăzi afirmă că, prin asumarea obligaţiunii ca în caz de război să nu facă apel la depozitele de arme nucleare de care dispun, lumea ar putea să doarmă liniştită. Că, pasămite, astfel s-ar mai putea declanşa, pe ici, pe colo, cîte un război local sau „limitat", fără ca focoasele nucleare să intre în acţiune. Dar ce protagonist angajat într-o conflagraţie va accepta să piardă un război, dispunînd de o forţă de ripostă nimicitoare, şi, cu toate riscurile, chiar autonimicitoare ? Însăşi superproducţia de arme nucleare şi acumularea lor dincolo de limitele saturaţiei este o demonstraţie a transformării moralei şi conştiinţei într-o „prejudecată înjositoare".

Cu patruzeci de ani în urmă, marile puteri se aflau în plină cursă contra cronometru pentru construirea primului dispozitiv nuclear din lume. Statele Unite se aflau pe cele mai avansate poziţii, Germania hitleristă pe cele mai lipsite de şanse imediate. Stadiul atins era păstrat de fiecare dintre ele sub cel mai strict secret. Winston Churchill îi spusese savantului atomist englez Blackburn : „Lucrul cel mai important în toată povestea asta este monopolul. Fără a ţine seama cu cine ar trebui să ne luptăm şi cine ar fi aliatul nostru, o astfel de armă trebuie să posedăm în primul rînd noi, şi numai noi. Aş vrea să înţelegeţi : o armă ca asta nu este numai un mijloc de anihilare a adversarului, ci în aceeaşi măsură şi un mijloc de presiune asupra partenerilor...".

Lipsa echivocului ne scuteşte de comentarii...

La 20 aprilie 1945, cu zece zile înainte de a-şi pune capăt zilelor, Hitler şi-a sărbătorit în buncărul de sub Reichskanzlei ziua de naştere. Împlinea 56 de ani şi totodată 4463 de zile de cînd devenise cancelar al Reichului nazist. Albert Speer, care îi face portretul din ultima pe-

rioadă a vieţii, scrie în memoriile sale apărute în 1971 : „Violenţa punea cu atîta brutalitate stăpînire pe el incit nu i se mai putea opune nici un simţămînt omenesc. Nimeni n-a reuşit să i se apropie vreodată în mod intim pentru că în el totul era mort. totul era gol. Acestei lipse de consistenţă i se adăuga acum o senilitate precoce. Membrele îi tremurau. se încovoiase, paşii îi erau şovăitori, vocea nesigură. Îşi pierduse cu totul autoritatea de altădată, dicţia lui energică ceda locul unei pronunţii şovăitoare şi atone... Era palid, faţa i se buhăise. Uniforma sa, altădată de o curăţenie impecabilă, era ponosită şi murdară ; se păta mîncînd, deoarece îi tremurau mîinile... Îşi abandonase de mult apartamentul de sus, sub pretextul că bombardamentele aeriene nu-l lăsau să doarmă, diminuîndu-i puterea de muncă. Cel puţin, după cum spunea el, în buncăr putea dormi. În felul acesta îşi strămutase viaţa sub pămînt. Atinsese ultimul stadiu al fugii sale din faţa realităţii, acea realitate pe care încă din tinereţe nu voise niciodată s-o recunoască. «Insula fericiţilor», aşa era botezată atunci această lume ireală...".

Acesta era cel ce se autointitulase „omul destinului", văzut de unul dintre foştii săi miniştri în ultima ipostază a declinului. Ceasul final din buncărul de sub Reichskanzlei nu mai înfăţişa o „insulă a fericiţilor", ci o corabie a nebunilor naufragiată în subteran.

. Se consumase nunta funebră dintre Hitler şi Eva Braun — „omul destinului" îşi dictase testamentul. Dansul nuntaşilor se încheiase printr-un „damenvals". Supravieţuitorii aveau să-şi scrie memoriile. Frau Junge, una dintre secretarele führerului, şi-a dictat amintirile lui Albert Zoller : „Hitler în viaţa particulară". Şi Erich Kempka. şoferul lui Hitler, şi-a publicat după război memoriile sub macabrul. dar comercialul titlu „Eu l-am ars pe Hitler". După spusele lui, în după-amiaza zilei de 30 aprilie, pe la ora două şi jumătate. a primit ordinul să aducă 200 de litri de benzină în curtea cancelariei. Trăgînd cu furtunul restul de pe fundurile rezervoarelor maşinilor din garaj, abia a umplut patru canistre de cîte 20 de litri. Ajutat de trei SS-işti a cărat bidoanele lîngă ieşirea din buncăr.

William L. Shirer, în cartea sa „Cel de-al III-lea Reich de la origini pînă la prăbuşire", descrie cele ce au urmat bazîndu-se pe relatările martorilor oculari : „Odată terminate luările de rămas bun, cei doi (Hitler şi Eva Braun) s-au retras în camera lor. Dr. Goebbels. Bormann şi încă

vreo cîţiva au rămas să aştepte pe culoar. Prima împuşcătură de revolver n-a întîrziat să răzbată, dar cea de-a doua nu s-a mai auzit. După o aşteptare respectuoasă au intrat. Pe divan se afla corpul însîngerat al lui Adolf Hitler. Işi trăsese un glonte de revolver în gură. Lîngă el zăcea Eva Braun. Două revolvere căzuseră pe podea, dar Eva nu îl folosise pe al său. Ea preferase otrava. Era ziua de luni, 30 aprilie 1945, ora cincisprezece şi treizeci de minute... Apoi s-au desfăşurat funeraliile de viking. Nu s-a rostit nici o cuvîntare. Se auzeau doar bubuiturile artileriei ruse şi exploziile obuzelor în grădina cancelariei. Valetul lui Hitler, SS-Sturmbannführerul Heinz Linge, ajutat de o ordonanţă, a scos cadavrul führerului înfăşurat într-o pătură cenuşie militară, trasă peste faţa schimonosită. Kempka l-a recunoscut după pantalonii negri şi după pantofii care îi ieşeau de sub pătură... Moartea Evei Braun fusese mai curată, şi Bormann i-a dat cadavrul lui Kempka, fără să-l mai acopere... Cadavrele au fost duse în grădină şi, în timpul unei potoliri a bombardamentelor, au fost depuse în groapa făcută de un obuz şi stropite cu benzină. Cortegiul funebru, condus de Goebbels şi Bormann, s-a întors apoi spre intrarea în buncăr şi, cînd flăcările au ţîşnit, au luat poziţie de drepţi făcînd salutul nazist în semn de adio. A fost o ceremonie scurtă, deoarece obuzele Armatei Roşii tocmai cădeau peste grădină. Supravieţuitorii s-au retras la adăpostul buncărului, lăsînd focul să mistuie rămăşiţele pămînteşti ale lui Adolf Hitler şi ale soţiei sale...".

A doua zi, seara, Goebbels şi soţia sa, după ce şi-au ucis cei şase copii („Cu copiii am terminat — avea să spună Magda Goebbels — acum să vedem ce facem noi !"), au imitat gestul patronului lor. „Omul-microfon" redactase, mai înainte, conform uzanţelor stilului grandilocvent practicat de demagogia hitleristă, comunicatul cu privire la moartea führerului. Acesta nu avea să fie transmis decît în noaptea zilei de 1 mai. Radio Hamburg şi-a întrerupt atunci transmisia unui concert cu „Amurgul zeilor" de Wagner, înregistrat pe placă de patefon, pentru a lăsa locul unui răpăit de tobe. Apoi s-a difuzat comunicatul redactat de Goebbels : „Astăzi după-amiază führerul nostru Adolf Hitler, luptînd pînă la ultima suflare împotriva bolşevismului, a căzut pentru Germania la postul său de comandă din cancelaria Reichului...".

În realitate, Hitler era mort de mai bine de 30 de ore.

Cît priveşte modul cum „luptase" pînă la ultima bătaie a inimii sale, mărturiile celor ce i-au fost în preajmă o demonstrează fără echivoc. Mitul avea nevoie de o apoteoză. Minciuna care îl hrănea trebuia să fie cît mai pompoasă. S-a spus că trupul lui Hitler fusese înfăşurat în „sacrul Blutfahne" — drapelul sîngelui — şi s-a amintit epitaful „martorilor sîngelui" (Blutzeugen) de pe zidul berăriei Ferdernhalle din München : „Pentru voi, cei ce ne urmaţi, au fost gravate aceste cuvinte : calea fericirii trebuie acoperită cu sînge". Apoi, tot pentru „cei ce urmau" s-a născocit mitul supravieţuirii lui Hitler şi al refugierii sale ba la Franco, în Spania, ba în America Latină, ba într-o tainică mînăstire din Alpii Bavarezi. Pînă prin 1965 s-au tot vînturat astfel de zvonuri...

Omenirea i-a condamnat fără drept de apel pe Hitler şi pe ceilalţi criminali fascişti, vinovaţi de declanşarea celui de-al doilea război mondial, de crime de război şi crime împotriva umanităţii, de exterminarea a milioane de oameni în lagărele de concentrare naziste.

Cu toate acestea, în unele cărţi cu pretenţii de „studii istorice", în volumele de memorii şi în jurnalele intime ale foştilor potentaţi fascişti, realitatea este răstălmăcită, Hitler apare sub o altă lumină, ca şi cînd s-ar fi produs o „dedublare" a personalităţii sale, a cărei ultimă faţă este zugrăvită „compensator" prin retuşuri abile ce se pot preta idealizării „eroului". Este literatura neofascistă adresată în special generaţiilor postbelice, care n-au cunoscut ororile războiului şi nici mecanismele puterii fără glorie a nazismului. Autorii aparţin rămăşiţelor „elitei intelectuale" a celui de-al III-lea Reich, sau unei galerii de pseudoistorici otrăviţi de patimi revanşarde.

Doi semnatari ai unei biografii a lui Hitler, Walter Görlitz şi Herbert Quint, în ciuda unui efort de obiectivizare, ajung în concluzia voluminoasei lor lucrări la acelaşi enunţ : „Avem curajul să afirmăm că scopurile şi motivele politice ale lui Hitler vor fi dezbătute încă mult timp de aici înainte (...). El a schimbat faţa lumii mai mult decît orice conducător european care l-a precedat. Deocamdată nu vrem să punem următoarea întrebare : cum trebuie apreciate aceste schimbări ?..."

În „Cu toţii aţi participat", un scrib neonazist, Peter Kleist, îl absolvă pe Hitler de toate păcatele, evocînd în sprijinul afirmaţiei sale din titlul cărţii declaraţiile unor personalităţi europene ale epocii. Astfel, Lloyd George,

fostul prim-ministru al Marii Britanii, care l-a vizitat pe Hitler în 1936, nu este absent dintre panegericii invocați în cartea lui Kleist: „Profund impresionat de întîlnirea avută — scrie el — Lloyd George s-a întors, însoțit de interpretul său german Schmidt, la hotelul unde îl aștepta fiica sa, care l-a întîmpinat cu cuvintele: «Heil Hitler !». Schmidt a reținut răspunsul lui Lloyd, dat cu toată seriozitatea: «Da, Heil Hitler, o spun și eu !»...".

Nici clerul catolic nu este absolvit de osanalele aduse führerului. Kleist amintește: „După anexarea Austriei, printre primii care s-au grăbit să-l felicite pe Hitler s-a aflat cardinalul Innitzer, în fruntea unei delegații de episcopi catolici. Această delegație i-a mulțumit lui Hitler pentru izbîndirea străvechiului vis al poporului austriac". În sfîrșit, Kleist „clarifică" și problema lagărelor de concentrare: „Mai întîi de toate — scrie el — deținuților le era foarte bine în lagărele de concentrare. Să comparăm cifrele: deținuții din lagărele de concentrare ale celui de-al III-lea Reich primeau, în perioada cea mai dificilă, cu excepția ultimei faze a războiului, 1675 de calorii. Numărul de calorii pentru germani a scăzut, în 1945, după capitulare, de la 1550 la 825, iar în zona franceză la 805". Cît privește numărul deținuților uciși în lagăre, Kleist contestă cu vehemență cifra de unsprezece milioane avansată la procesul de la Nürnberg, dînd un total de numai... 1 277 212 victime, nici una mai mult, nici una mai puțin. Să nu fi știut Rudolf Höss, fostul comandant al lagărului de la Auschwitz, să numere tot așa de bine ca Peter Kleist, încît a evaluat „producția" totală a „fabricii morții" peste care fusese înscăunat la circa patru milioane de victime ? Și doar Auschwitzul n-a fost decît unul dintre zecile de lagăre de concentrare naziste. Și oare de ce Albert Speer, fostul ministru al armamentului sub Hitler, a trebuit să menționeze în memoriile sale următorul detaliu: „Într-o zi din vara lui 1944, prietenul meu Karl Hanke, Gauleiterul Sileziei Inferioare, mi-a făcut o vizită... Mi-a spus atunci să nu accept niciodată invitația de a vizita vreun lagăr de concentrare din regiunea Silezia Superioară. Niciodată. sub nici un pretext. Văzuse acolo un spectacol pe care nu avea dreptul să-l descrie și nici nu se simțea în stare s-o facă. Nu i-am pus întrebări. Nu l-am întrebat nici pe Himmler, nu l-am întrebat nici pe Hitler și n-am discutat despre asta nici cu prietenii mei intimi. N-am căutat și

n-am vrut să aflu ce se petrecea acolo. Trebuia să fi fost vorba despre Auschwitz...". De ce nu l-o fi întrebat Speer, după război, pe Kleist, singurul om avizat în materie, care l-ar fi putut liniști, arătîndu-i că „deținuților le era foarte bine în lagărele de concentrare !" ?

„Omul destinului" și-a jucat cartea pe destinul Germaniei. Ar fi vrut să mizeze destinul omenirii, dar și lumea, și Germania l-au refuzat. Ce ar fi fost dacă s-ar fi dat ascultare ordinului său privind aplicarea tacticii „pămîntului pîrjolit" pe întregul teritoriu al Germaniei ? Ce ar mai fi rămas de reabilitat ? Speer explică în memoriile sale în ce consta politica de ultimă oră a lui Hitler : „Nici un german nu putea fi autorizat să rămînă în teritoriile ocupate de inamic. Cel ce ar fi rămas, totuși, ar fi fost nevoit să vegeteze într-un deșert din care orice urmă de civilizație era sortită dispariției. Trebuiau să fie distruse nu numai instalațiile industriale, uzinele de gaz, uzinele de distribuție a apei, ci tot ceea ce era necesar omului pentru menținerea sa în viață... Chiar și operele de artă, cruțate de bombardamente, monumentele, palatele, castelele medievale și bisericile, teatrele dramatice și lirice trebuiau rase de pe fața pămîntului...".

„Omul destinului" își motiva această hotărîre astfel : „Dacă războiul este pierdut, poporul german este și el pierdut. Inutil să i se mai mențină condițiile unei supraviețuiri primitive. Mai bine să fie distruse și acestea. Poporul german și-a demonstrat în cele din urmă slăbiciunea ; viitorul aparține Răsăritului, care s-a dovedit mai puternic. Cei pe care i-am avut mai buni au căzut cu toții, și, după lupte, nu mi-au mai rămas decît mediocrii..."

Ultima jignire pe care „omul destinului" o aducea națiunii peste care se înstăpînise era un dispreț fără limite. Neofascismul are memoria scurtă. Elogiul adus de el lui Hitler se adresează unui tiran teuton care, văzîndu-se tîrît în neant de propria sa aventură, a vrut să tragă după el un întreg popor. Din fericire, poporul german i-a supraviețuit. Pe cei ce încearcă acum reînvierea fantomei lui Hitler nu îi așteaptă decît neantul.

Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, în Raportul la Conferința Națională a P.C.R. din 16—18 decembrie 1982, „În ultimii ani, în viața mondială are loc o reactivare, în diferite state, a

forțelor reacționare, neofasciste, se intensifică manifestările șoviniste, rasiste, antisemite și teroriste... De aceea, trebuie acționat cu toată hotărîrea pentru demascarea politicii forțelor reacționare, neofasciste, pentru apărarea libertăților și drepturilor fundamentale ale omului — la muncă, la libertate, la demnitate, a dreptului popoarelor la independență".

•

Joe Heydecker și Johannes Leeb ne demonstrează prin cartea de față că mistificarea tragicomediei fasciste este iluzorie. Chiar și în „neo", epilogul nu mai poate schimba trama piesei jucate. „Finita la commedia !" avea să se pronunțe la Nürnberg, după un proces ce depășea imaginația kafkiană... În acest Nürnberg, atît de calm, de pitoresc, de așezat, oraș de o cuceritoare cumsecădenie și de o irezistibilă ospitalitate. Orașul lui Albrecht Dürer și al celebrelor creioane „Faber Castell", al renumitelor aparate electronice „Siemens" și al aspirinelor „Bayer". Un oraș cu amintiri dătătoare de dureri de cap, cu o închisoare monument și cu un tribunal celebru. Datorită acestui tribunal, mai mult decît datorită virtuților sale istorice legate de casa memorială Dürer, de bătrînul castel Kaiserburg și de cele două catedrale gotice — Sebalduskirche și Lorenzkirche — Nürnbergul și-a căpătat o nejinduită faimă mondială. Iubitorii de muzică îl știau după opera lui Richard Wagner „Maeștrii cîntăreți din Nürnberg". Cînd Dürer desena aici „Cavalerul, moartea și diavolul", el nu bănuia că fantomele întruchipărilor plăsmuite de el vor reînvia cîndva pentru a bîntui pe străzile Nürnbergului. Fusese fieful lui Hitler, orașul megalomanicelor congrese anuale fasciste și al marilor montări butaforice din apogeul celui de-al III-lea Reich. Adevăratul „Amurg al zeilor" de Wagner aici avea să se consume...

Cartea de față arată cum. Ca într-o culegere de învățăminte.

Ca într-un „Remember !"

•

Ioan Grigorescu

Observaţii preliminare de Eugen Kogon

Această carte are o dublă menire.

Ea ne prezintă episodul cu cele mai grave consecinţe din istoria mai nouă a Germaniei — naţional-socialismul. Modul în care o face este unic in felul său : pe baza proceselor-verbale ale procesului. care a încheiat sub raport juridic cei doisprezece ani ai „celui de-al III-lea Reich" Tot ce ştiinţa istoriei are altminteri de făcut de-a lungul unor decenii, uneori chiar secole, este concentrat aici, cu ajutorul unui aparat gigantic, într-o singură scenă amplă. a unui act pur politic de anvergură epocală : dovedirea faptelor şi condamnarea actorilor. Puterile aliate, care i-au învins pe Hitler şi organizaţiile sale într-o confruntare de forţe fără egal, au căutat, pe baza listelor de urmărire pregătite pentru ceasul capitulării, un milion de persoane dintre care douăzeci şi una au compărut în cele din urmă ca acuzaţi principali în faţa Tribunalului Internaţional. după ce unii reuşiseră să evite procesul prin sinucidere, iar alţii sustrăgîndu-se în alte moduri.

Într-un raport amănunţit şi totuşi concis se dă esenţa esenţelor : antecedentele, odioasa desfăşurare a evenimentelor, sfîrşitul. Eu nu cunosc o altă lucrare care să fi adus într-un mod mai viu şi mai stăruitor totodată la cunoştinţa şi în conştiinţa germanilor mai tineri — care au fost implicaţi doar prin contextul istoriei naţionale, dar care nu au putut să fie implicaţi direct, nici ca victime, nici ca făptaşi — acel crîmpei din istoria noastră contemporană care s-a petrecut în urmă cu peste treizeci de ani şi care, cu toate acestea, continuă să aibă şi astăzi repercusiuni. Distanţa care îi desparte pe cei mai tineri de cele petrecute atunci le permite să perceapă caracterul lor aventurier şi. în multe privinţe. particular. ca o lecţie politică şi morală

ceea ce au și devenit acum. Ele arată ceea ce altminteri ar fi trebuit să apară drept incredibil : unde se poate ajunge dacă se nesocotesc începuturile.

O menire dublă, spuneam. Cea de-a doua menire a cărții constă în contribuția pe care a adus-o la înțelegerea următorului fapt : deși intentat de adversarii național-socialismului victorioși în război, procesul de la Nürnberg a însemnat un pas important pe calea istorico-mondială a supunerii violenței de către justiție. Așa cum de-a lungul secolelor statele au incriminat amenințarea cu forța și folosirea forței în mod abuziv în reglementarea relațiilor dintre indivizi, tot astfel dreptul internațional trebuie să prevadă ca infracțiune și să sancționeze amenințarea cu forța și folosirea abuzivă a forței în relațiile internaționale. Baza legitimării întregii politici o constituie promovarea omeniei, asigurarea unui climat prielnic promovării acesteia.

Robert M. W. Kempner: Procesul de la Nürnberg

Scopul procesului devenit astăzi istoric, care a fost intentat principalilor criminali de război şi s-a desfăşurat în faţa Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg, a constat, în primul rînd, în a le da acestora pedeapsa cuvenită. Dar sensul şi implicaţiile acestui proces, ca şi ale celor douăsprezece procese care i-au urmat, au fost mult mai ample.

Mii de documente oficiale germane au dezvăluit panorama întunecată a celui de-al III-lea Reich : ordinele de cotropire a unor naţiuni străine, de asasinare a prizonierilor de război, a aviatorilor care se aruncau cu paraşuta, a evreilor, a preoţilor catolici, a „suboamenilor" slavi, a „gurilor de prisos", a „celor de rasă inferioară" şi a adversarilor reali sau pretinşi ai regimului nazist au putut fi prezentate Germaniei şi întregii lumi. Lucrarea de faţă aduce multe dovezi în acest sens. Prin amintitele ordine şi dispoziţii, iar în parte şi prin jurnalele lor personale — cum ar fi cel al guvernatorului Poloniei Hans Frank — acuzaţii şi-au scris propria acuzare.

Desfăşurarea procesului a arătat în acelaşi timp opiniei publice mondiale care au fost principalii vinovaţi. în afară de Hitler, Goebbels, Himmler şi alţii care în pragul catastrofei s-au sinucis. 199 acuzaţi, dintre care 38 achitaţi de tribunal la Nürnberg, s-au perindat pe banca acuzaţilor în treisprezece procese — cea mai bună dovadă că la Nürnberg Aliaţii n-au pornit de la ideea unei responsabilităţi colective a poporului german. Prin pedepsirea respectivilor acuzaţi, noii conducători de partide şi oamenii politici germani au scăpat de acele elemente care, în ciuda activi-

tății lor criminale sub regimul nazist, încercau să se strecoare din nou în viața politică.

Dincolo de aceste revelări, „Nürnbergul" a devenit și o piatră de hotar pe calea spinoasă a dreptului internațional și un avertisment pentru oamenii de stat și politici din întreaga lume. Convențiile cu privire la drepturile omului, ca și cele adoptate împotriva genocidului ilustrează elocvent implicațiile Nürnbergului, care a devenit o noțiune de drept internațional. Cuvinte ca agresor, război de agresiune, genocid — preluat de curînd și de dreptul penal german —, crimă împotriva umanității și demnității umane, „eutanasie", adică lichidarea „gurilor de prisos", lichidarea minorităților, aparțin astăzi vocabularului politic și juridic general, ca și „soluția finală a problemei evreiești". Procesul-verbal cu privire la organizarea soluției finale din 20 ianuarie 1942 a fost găsit în actele Ministerului de Externe al lui Ribbentrop. De la procesul principalilor criminali de război de la Nürnberg nimeni nu mai vrea să fie agresor, simțind deasupra capului ca pe sabia lui Damocles pericolul execuțiilor.

Scrisă cu realism și obiectivitate, lucrarea de față este, în ce privește însemnătatea actuală a procesului principalilor criminali de război, importantă și bogată în învățăminte pentru politică și dreptul internațional, ca și pentru generațiile care n-au cunoscut direct cel de-al III-lea Reich și perioada procesului de la Nürnberg. Prin reeditarea descrierii făcute de cei doi autori, aceste generații pot avea, la o distanță în timp — și aceasta este important — o imagine asupra celor petrecute atunci.

Așa cum au relevat acuzatorul principal american, Robert M. Jackson, și succesorul său, generalul Telford Taylor, în sala de judecată, principiile de la Nürnberg sînt valabile pentru toți criminalii de război, nu numai pentru Germania. Desigur, după încheierea proceselor de la Nürnberg, s-au mai comis și alte crime de război ; dar ele n-au avut proporțiile crimelor din timpul celui de-al III-lea Reich, n-au fost premeditate și pregătite ca ele. Aceasta face să se nască întrebarea dacă dreptul penal internațional are o valoare reală — la fel ca dreptul penal obișnuit, care poate și el să cuprindă doar un număr limitat de infracțiuni. În legătură cu aceasta, generalul Telford Taylor a spus următoarele :

„Oricît de tristă şi de demoralizantă ar fi situaţia de astăzi, ea nu dovedeşte însă slăbiciunea dreptului, ci deficienţele în realizarea sa. Toate acestea nu sînt ceva nou în istoria dreptului. Ordinea publică nu a fost niciodată uşor de instaurat. Secole de-a rîndul cavalerii briganzi îi pîndeau în castelele lor pe negustorii ambulanţi, pentru a-i jefui şi omorî, se jucau cu viaţa şi fericirea sclavilor lor de la castel şi mureau nepedepsiţi în paturile lor. Deşi epoca noastră nu este lipsită de frămîntări, nu se ridică nici un glas care să apere acţiunile agresive şi să declare că ele nu constituie crime. Nu mai poate încăpea nici o îndoială cu privire la existenţa unui drept, care condamnă agresiunea războinică, tot aşa cum pe vremea lui Bracton nu exista nici o îndoială în ce priveşte existenţa unor principii de drept împotriva crimei şi tîlhăriei. Judecătorii din timpul lui Bracton au fost adesea nevoiţi să asiste la încălcarea păcii regelui, dar trebuie să le fim recunoscători că n-au disperat niciodată şi n-au repudiat dreptul, care le dădea oamenilor speranţa în pacea şi securitatea viitorului".

Cartea de faţă, bogată în învăţăminte, consacrată epocalului proces de la Nürnberg, are misiunea de a contribui pe scară largă la promovarea ideii de urmărire penală internaţională prin crearea unui tribunal penal internaţional şi a unei puteri executive de poliţie la nivel internaţional. Încălcarea drepturilor omului trebuie, la rîndul ei, să fie combătută la nivel internaţional mai energic decît pînă acum. În epoca sateliţilor, a comunicaţiilor internaţionale, a comerţului internaţional, se impune crearea unui puternic organism executiv internaţional pentru apărarea drepturilor omului.

Dr. Robert M. W. Kempner
Membru al Corpului de acuzare al acuzatorului principal S.U.A. Robert M. Jackson

Prefaţa autorilor

„Vrem să fie clar că nu intenţionăm să acuzăm poporul german. Dacă marea masă a poporului german ar fi acceptat docilă programul partidului naţional-socialist, SA-ul n-ar mai fi fost necesar şi n-ar fi fost nevoie nici de lagăre de concentrare şi nici de Gestapo".

Aceste cuvinte au fost rostite de acuzatorul principal american Robert M. Jackson, la deschiderea procesului în faţa Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg in 1945.

Din acest punct de vedere autorii îi calcă pe urme.

Cartea de faţă este o încercare de a pune la dispoziţia opiniei publice materialele procesului de la Nürnberg, privite în secţiune şi prezentate într-o formă inteligibilă. Numai procesul-verbal al procedurii judecătoreşti cuprinde patruzeci şi două de volume; la acestea se adaugă zeci de mii de pagini în manuscris sau tipărite din alte rapoarte, care în timpul dezbaterilor încă nu erau scrise sau de care încă nu se dispunea, dar care acum trebuie să fie luate în considerare, dacă se intenţionează prezentarea obiectivă a faptelor. În sfîrşit, autorii s-au străduit să facă să trăiască în faţa cititorului vremurile de atunci, ca şi contextul general — în special pentru generaţiile mai tinere, care nu le-au cunoscut direct — şi să deruleze antecedentele procesului pînă acum ca şi necunoscute în Germania.

Autorii consideră că lucrarea de faţă umple o lacună considerabilă, întrucît aici se încearcă prezentarea desfăşurării procesului pe baza documentelor, mărturiilor, proceselor-verbale şi cronologiei istorice în întreaga lor complexitate. Faptul că pînă acum acest lucru n-a fost

făcut se datorează unor cauze mai profunde: de multe ori procesul de la Nürnberg amenință în conștiința sau în subconștientul poporului german ca o imagine nebuloasă, neclară, în orice caz neplăcută. În loc să considere că limpezește lucrurile, el este asociat cu trecutul supărător. La aceasta au contribuit, desigur, mult și condițiile externe: în timpul procesului Germania a cunoscut o gravă criză de hîrtie; ziarele nu puteau să apară de regulă decît de două ori pe săptămînă și de cele mai multe ori nu aveau mai mult de patru pagini. Informarea opiniei publice asupra celor ce se petreceau la Nürnberg se limita la un spațiu extrem de restrîns, astfel că era cît se poate de aridă și incompletă. În plus informarea suferea atunci sub presiunea resentimentelor generale și a unei anumite luări în considerare de către presa autorizată, formal liberă, a punctului de vedere prevalent al administrațiilor militare. Cele publicate ulterior au căzut în extrema cealaltă, și anume în încercări mai mult sau mai puțin nechibzuite de a-i scoate basma curată pe acuzați, de a discredita în general procedura și de a face abstracție de materialul documentar existent. Ampla literatură memorialistică din ultimul timp înclină din motive ușor de înțeles spre aceleași erori. Împovărat de atîtea tare, întregul complex a trebuit să dispară în cele din urmă cu totul.

Importanța procesului de la Nürnberg a constat în bună parte și în faptul că a avut un efect moderator într-o perioadă cînd învingătorii mai erau încă puternic marcați de gîndul răzbunării. Cine ar putea să ia în nume de rău soldaților și reporterilor aliați, care, la eliberarea Auschwitz-ului sau a Mauthausen-ului, au văzut incredibile orori, faptul că au încercat să-și descarce furia neputincioasă. Procesul de la Nürnberg a atenuat această stare de spirit antigermană: el n-a fost așa cum au încercat în ultima vreme unii autori să dovedească, e drept, anevoie, dar cu mare efect de public, un „tribunal al învingătorilor". Judecătorii au oferit un proces fair, așa cum, pe atunci, noi, germanii, nu am fi putut asigura. Chiar dacă au existat și sentințe greșite și unele (Schacht și Papen) prea blînde și altele (Sauckel, Rosenberg) prea dure. Ei au evitat condamnarea globală a organizației naziste și au scutit de condamnare milioane de participanți germani. În sfîrșit, ei s-au ferit să aplice fără discernămînt cele patru puncte de acuzare. Războaiele de

agresiune și crimele împotriva umanității n-au putut fi evitate prin sentința de la Nürnberg, dar ele au fost definite mai clar și au devenit astfel mai ușor de recunoscut. Procesul de la Nürnberg a făcut astfel un inestimabil serviciu omenirii, ca și germanilor.

Într-o vreme în care, ca urmare a valului hitlerist determinat și de considerente comerciale, „führerul" a ajuns din nou în centrul interesului, procesul de la Nürnberg poate contribui în mare măsură la dezvăluirea monstruoasei unicități a caracterului acestui om. Căci chiar dacă Hitler a lipsit de pe lista acuzaților, întrucît se sustrăsese justiției prin sinucidere, de-a lungul procesului, care a durat aproape un an, el a apărut mereu. El a fost omul care de la bun început a planificat și a înfăptuit totul cu o brutalitate riguroasă. Reușita lui se datorează nu în ultimă instanță faptului că el a găsit printre cei 22 de acuzați ai procesului de la Nürnberg adepți mai mult sau mai puțin lipsiți de voință și de spirit critic. Crimele comise de Hitler la adresa omenirii și a Germaniei (pe care, în final, voia s-o tîrască în mod conștient la pieire) devin evidente prin vina complicilor săi, care abia pe parcursul procesului — cel puțin unii — s-au putut elibera de fascinația diabolică pe care o exercita Hitler.

În această relatare autorii n-au lăsat nimic pe seama fanteziei sau a presupunerilor, ei s-au ferit cu strictețe de orice artificii romanțate sau orice adaosuri. Astfel, în această prezentare, totul este dovedit istoric, orice manifestare exterioară a persoanelor implicate este furnizată de martori oculari, fiecare împrejurare poate fi verificată, fiecare cuvînt citat a fost efectiv rostit. Pentru a realiza această exactitate și fidelitate de document autorii au întreprins, pe lîngă studierea materialelor procesului și a literaturii de specialitate, numeroase călătorii în țară și în străinătate la surse și arhive risipite pretutindeni, au căutat pe participanții la proces — avocați, martori, personalul judecătoresc și din penitenciare —, pentru a studia amănunte, au făcut rost de benzi cu vocile imprimate în timpul dezbaterilor judiciare și au ajuns la acte încă nepublicate, întocmite în timpul interogatoriilor. În plus, unul din ei, Heydecker, a putut să-și valorifice din plin experiențele personale, întrucît, pe parcursul celor zece luni ale procesului, fusese prezent în sala de ședințe ca reporter de presă și radiodifuziune. S-a ținut seama de

datele cele mai noi (incendierea Reichstagului și deliberările judecătorilor). Așa încît autorii au convingerea că au făcut tot ce putea folosi la prezentarea nepărtinitoare a faptelor ca atare : rămîne doar ca sentinței tribunalului să i se alăture în final sentința imparțială a cititorului.

Procesul de la Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg ține astăzi de istorie. Cu toate acestea, el are răsunet în prezent și va avea și în viitor. În martie 1975 la Washington s-a ținut o conferință a unor savanți de renume privitoare la urmările istorice și politice ale procesului de la Nürnberg. Cum erau privite lucrurile în 1945 este ușor de dedus din cuvîntul de deschidere rostit de Jackson : „Civilizația modernă pune la dispoziția omenirii nenumărate arme de distrugere... Orice recurgere la război, indiferent de ce fel, este o recurgere la mijloace prin esență criminale. Războiul este în mod inevitabil un lanț de omoruri, atacuri, de răpire a libertății și distrugere de proprietăți... Bunul simț al omenirii cere ca legea să nu se mulțumească să pedepsească crime minore. de care se fac vinovați oameni mărunți. Legea trebuie să-i atingă și pe cei care au acaparat o mare putere și se folosesc de ea în mod deliberat cu intenția comună de a provoca o catastrofă care nu va ocoli nici un cămin... Ultimul pas spre evitarea unor războaie ce revin periodic. inevitabile în condițiile lipsei de legi internaționale. constă în a-i face pe oamenii de stat răspunzători în fața legii".

Și cu glas ridicat : „Permiteți-mi s-o spun deschis : Această lege va fi aplicată mai întîi aici împotriva agresorilor germani, dar ea include și, dacă se vrea utilă, trebuie să condamne orice atac împotriva altei națiuni, și nu numai pe cele aduse aici în fața justiției".

Faptul că aceste speranțe nu s-au împlinit, ca atîtea altele. i-a fost reproșat de atunci adesea experienței de drept internațional, pe care a reprezentat-o procesul de la Nürnberg — împotriva oricărei logici și chiar pe nedrept. așa cum consideră autorii în ciuda celor întîmplate în unele țări. Nürnbergul nu mai poate fi șters din istoria dreptului și nici din istoria lumii. Atîta timp cît popoarele se vor strădui să-și întemeieze relațiile pe drept și lege și să stăvilească autodistrugerea. procesul va avea mereu aceeași influență. cu toate recidivele și evenimentele cotidiene.

În pledoaria sa principială ţinută în faţa Tribunalului Militar Internaţional, profesorul german de drept internaţional dr. Hermann Jahrreiss a spus : „Prevederile statutului (acestui tribunal) sînt revoluţionare. Poate că lor le aparţine viitorul în speranţele şi năzuinţele popoarelor".

Să ne oprim însă aici. Căci chiar pentru cei ale căror gînduri nu s-ar îndrepta către un viitor îndepărtat, incert şi care se întreabă din ce motiv trebuie să învie acum din nou spiritele sinistre ale trecutului, Jackson a rostit un cuvînt pentru prezent, pentru generaţia noastră, pentru o Germanie torturată timp de doisprezece ani, acoperită de ruşine, discreditată, sîngerîndă şi, în cele din urmă, distrusă : „Într-adevăr, germanii — nu mai puţin ca lumea din afară — au de încheiat o socoteală cu acuzaţii".

München, primăvara 1979

Joe J. Heydecker şi Johannes Leeb

MAREA VÎNĂTOARE

Trebuie să fie impușcat Adolf Hitler ?

„Un soldat britanic care îl întîlnește pe Hitler are datoria să-l împuște sau să-l prindă viu ?“ Această întrebare a fost pusă la 28 martie 1945 în Camera comunelor din Anglia de către deputatul laburist Ivor Thomas din Keighley.

Cu cîteva minute înainte ministrul de externe de atunci, Anthony Eden, anunțase că Adolf Hitler este considerat de către Aliați ca principalul criminal de război. El se află în fruntea listei alcătuite de *Comisia pentru cercetarea crimelor de război* de la Londra.

„Mă simt absolut tentat“, a fost răspunsul lui Eden la întrebare, „să las această decizie cu totul la latitudinea respectivului soldat britanic“.

Rîsete și aplauze.

În Camera comunelor, în toată Anglia și în întreaga lume se știe că Germaniei i-a sunat ceasul de pe urmă. Înaintarea impetuoasă a trupelor americane, britanice și sovietice nu mai poate fi oprită. Odată cu ele se apropie specialiștii serviciului secret, a căror misiune este de a-i căuta și aresta pe *Big Nazis*.

Comisia pentru cercetarea crimelor de război a înscris pe lista ei de urmăriți un milion de germani. Fiecare pivniță părăsită, fiecare curte țărănească, fiecare lagăr de prizonieri, fiecare convoi de refugiați de pe șosele trebuie bine cercetat.

„Este în curs cea mai mare vînătoare de oameni din Norvegia și pînă în Alpii Bavarezi“, anunță Eden în Camera comunelor.

El știe ce spune.

Niciodată pînă acum n-au mai fost căutați și totodată vînați un milion de oameni. Cu toate acestea, deocamdată,

cei care trebuiau să se afle mai tîrziu în boxa acuzaţilor de la Nürnberg nu fuseseră încă găsiţi. În haosul prăbuşirii germane criminaliştii statelor majore ale generalului Eisenhower şi mareşalului Montgomery nu se descurcau. În această clipă nimeni nu ştie ce s-a întîmplat cu Hitler. Goebbels, Bormann sau Göring.

Ministrul de interne Wilhelm Frick este „pescuit" — Comentatorul Radiodifuziunii Hans Fritzsche propune capitularea Berlinului — Din boxa acuzaţilor lipseşte dr. Josef Goebbels

Ministrul de interne de pe atunci al Reichului, Wilhelm Frick, este „pescuit" aproape de München de către ofiţerii Armatei 7 americane, după cum se spune în primul comunicat. Nici urmă de ceilalţi căutaţi. Care este situaţia la Berlin?

În jurul orei 11 dimineaţa, pe data de 21 aprilie 1945, oraşul îngheaţă sub o pătură cenuşie de nori formaţi de praful dărîmăturilor, fum şi ceaţă lipicioasă. Pe străzi rătăcesc oameni disperaţi, zeci de mii, sute de mii de refugiaţi. Mătura armatelor sovietice care se apropie îi mînă spre vest.

Tineretul hitlerist, femei şi bărbaţi în vîrstă ridică baricade pe străzi. Un tunet ameninţător anunţă frontul. Din ruinele cartierelor distruse se ridică fumul. Deasupra Berlinului pluteşte mirosul de ars, înţepător, caracteristic sfîrşitului.

Prin crăpăturile ferestrelor bătute în cuie, în salonul de proiecţii particular al ministrului Reichului pentru instrucţiune şi propagandă, situat pe strada Hermann Göring, pătrunde un vînt rece de aprilie. Ici şi colo tencuiala tavanului şi pereţilor a crăpat din cauza trepidaţiilor provocate de exploziile din apropiere. Fotoliile scumpe par prăfuite, jerpelite.

În clar-obscurul acestei camere dezolante s-au adunat vreo douăzeci de bărbaţi. Cinci capete de lumînare aruncă o lumină tremurată pe feţele serioase, trase, ale celor prezenţi: aici nu mai există curent electric.

Acestea sînt culisele exterioare ale ultimei conferinţe pe care a ţinut-o dr. Josef Goebbels cu colaboratorii săi. Fiecare amănunt, fiecare cuvînt rostit aici ne parvine de

la un martor ocular — acuzatul de mai tîrziu de la Nürnberg Hans Fritzsche.

Ministrul poartă un costum de culoare închisă, extrem de îngrijit, gulerul alb ca zăpada lucește în lumina crepusculară, iar Fritzsche, comentatorul Radiodifuziunii, percepe totul ca un contrast strident cu salonul jalnic și cu îngrozitoarea pustietate din tot orașul. Dr. Goebbels se lasă într-un fotoliu și începe să vorbească. Stă picior peste picior, într-o atitudine degajată.

Cele spuse de el sînt departe de a fi obiectul unei discuții cu colaboratorii. De fapt el se adresează unui alt public. Vorbește de o sentință de condamnare a întregului popor german, vorbește de trădare, reacțiune, lașitate.

„Poporul german a abandonat", se aude vocea lui Goebbels. „În est dezertează, în vest îi împiedică pe soldați să lupte și întîmpină dușmanul cu steaguri albe".

Vocea are o rezonanță puternică, de parcă ar vorbi în Palatul sporturilor. „Ce să fac cu un popor ai cărui bărbați nici măcar nu mai luptă cînd le sînt violate nevestele?"

Apoi abordează din nou o mină rece. Un rictus ironic îi joacă în colțurile gurii.

„Ei bine", spune el încet, „poporul german și-a ales singur soarta. Gîndiți-vă la plebiscitul din noiembrie 1933 în legătură cu ieșirea Germaniei din Societatea Națiunilor. Pe atunci poporul german s-a pronunțat liber împotriva unei politici de supunere și pentru o politică de cutezanță".

Adaugă cu o ușoară mișcare a mîinii: „Tocmai această cutezanță a dat greș".

Unul sau doi dintre colaboratori sar, vor să-l întrerupă. Ministrul, cu o privire de gheață, nu-i ia în seamă. Fără a da atenție demonstrațiilor lor, el continuă: „Da. pentru unii asta ar putea fi o surpriză, chiar și pentru colaboratorii mei. Dar eu n-am silit pe nimeni să-mi fie colaborator, după cum noi n-am silit nici poporul german. El însuși ne-a însărcinat. De ce ați lucrat cu mine? Acum vi se va tăia gîtul".

Goebbels se ridică. Zîmbește imperceptibil văzînd roșeața sau paloarea pe care ultimele sale cuvinte cinice au adus-o pe fețele celor prezenți. Se îndreaptă șchiopătînd spre ușa cu canaturi înalte, roșii-aurii a salonului de proiecții, se mai întoarce o dată și spune patetic: „Dar dacă cedăm, atunci să se cutremure pămîntul!"

Deocamdată se cutremură doar ușa, pe care o trîntește în urma lui. Cei prezenți s-au ridicat. Nimeni nu scoate o vorbă. Toți se privesc perplecși. Tuturor le e clar că a sosit sfîrșitul. Își ridică gulerele și se precipită spre stradă.

Artileria rusă bombardează cartierul rezidențial. Fritzsche aleargă aplecat de-a lungul zidurilor în ruine, înaintează cu greu printre dărîmături și pe străzi laterale. Pare să se fi trezit dintr-un vis. Gonește prin Berlin, caută niște oameni care să-i poată da lămuriri exacte în privința situației, se întoarce în cele din urmă buimac la vila dr. Goebbels.

Aici nu găsește decît SS-iști care înjură, cîteva secretare năucite, camere goale, birouri și dulapuri răvășite, cufere abandonate. Șeful ministerului, Curt Hamel, nu-și găsește locul, îmbrăcat cu paltonul și cu pălăria pe cap. Cînd îl vede pe Fritzsche, spune cu glas scăzut : „Goebbels s-a dus la buncărul führerului. «S-a sfîrșit», au fost ultimele sale cuvinte. Rușii se află în Alexanderplatz. Eu încerc acum să ajung la Hamburg. Vreți să mă însoțiți ? Mai e un loc în mașină".

Fritzsche refuză. Vrea să rămînă în Berlin. Se grăbește să ajungă la Ministerul Propagandei, închide secția Radiodifuziunii, își trimite acasă colaboratorii. Apoi își scoate BMW-ul din garaj și o pornește spre Alexanderplatz pentru a verifica dacă sovieticii sînt într-adevăr acolo. Focul artileriei și un atac blindat între strada Danzig și o cale ferată de centură îl conving să se întoarcă. La Radiodifuziune află că apărarea Berlinului trebuie continuată.

Centrul orașului mai rezistă cîteva zile. Cu urechea lipită de un receptor cu bateriile pe terminate, prin emițătorul Hamburg. Fritzsche aude știrea morții lui Hitler. Împreună cu secretarul de stat Werner Naumann de la Ministerul Propagandei gonește spre cancelaria Reichului. Are un plan foarte bine pus la punct. Berlinul trebuie să capituleze imediat. Deocamdată însă ezită să împărtășească aceste gînduri lui Martin Bormann. Ceea ce vrea să obțină Fritzsche de la Bormann este încetarea acțiunilor fără sens. Se joacă cu propria lui viață, dar reușește să-l facă pe cel mai puternic supus al lui Hitler să-și schimbe părerea.

În grădina din fața buncărului führerului, printre ziduri înnegrite de fum, printre bidoane de benzină și acte secrete arzînd — sau ce altceva putea fi ? — Bormann își

adună cîțiva SS-iști și le ordonă în prezența lui Fritzsche : „Werwolful este dizolvat. Trebuie oprită orice acțiune a Werwolfului. ca și executarea sentințelor de condamnare la moarte".

Fritzsche se înapoiază la Ministerul Propagandei. În jurul orei 21 toți cei care se mai află în buncărul cancelariei Reichului fac o încercare de evadare. După aceea Fritzsche, ca director în minister, va fi ultimul înalt funcționar guvernamental care rămîne în capitala Reichului german. În această calitate el vrea să propună mareșalului Gheorghi Jukov capitularea Berlinului.

El își aduce hotărîrea la cunoștința cîtorva spitale militare, buncăre de comandă și unități ale Wehrmachtului. Apoi scrie o scrisoare mareșalului sovietic. Translatorul Junius de la Biroul de informații traduce scrisoarea în rusă.

În momentul acela ușa se deschide brusc.

Generalul Wilhelm Burgdorf năvălește în pivniță și ochii lui par să arunce flăcări.

„Vreți să capitulați ?" se răstește el la Fritzsche.

„Da". răspunde sec directorul de minister.

„În cazul acesta va trebui să vă împușc !" strigă Burgdorf. „În testamentul său führerul a interzis orice capitulare. Trebuie să se lupte pînă la ultimul om !"

„Și pînă la ultima femeie ?" întreabă Fritzsche.

Generalul își scoate pistolul. Dar Fritzsche și un tehnician radiofonist sînt mai rapizi. Ei se aruncă asupra lui Burgdorf. Răsună o împușcătură, glonțul ricoșează din tavan șuierînd. Unindu-și forțele cei doi îl împing pe aghiotant spre ușă.

Burgdorf mai încearcă să se întoarcă în cancelaria Reichului. În drum spre aceasta el își îndreaptă însă arma către propriul trup, punîndu-și capăt vieții.

Scrisoarea lui Fritzsche ajunge într-adevăr, străpungînd linia de luptă în partea sovietică. În zorii zilei de 2 mai la Ministerul Propagandei apar parlamentarii : un locotenent-colonel sovietic, alți ofițeri sovietici și un colonel german, pilotul. Mareșalul Jukov cere ca Fritzsche să vină la el.

Grupul mărșăluiește în tăcere printr-un Berlin care nu mai seamănă cîtuși de puțin cu capitala de odinioară. Cai morți, ruine, mașini incendiate. soldați căzuți, cabluri

atîrnînd. tineri din Hitlerjugend uciși, proiectile-rachetă anticar abandonate, obiecte casnice stricate, guri rău-mirositoare de pivnițe străjuiesc drumul negociatorilor. La gara Anhalter trec linia frontului. Aici îi așteaptă un jeep rusesc.

Vizavi de intrarea în aeroportul Tempelhof, Fritzsche este condus într-o vilă în care s-a instalat un comandant sovietic. Acolo directorul de minister află că, între timp, aici s-a prezentat și unul dintre ultimii comandanți din Berlin, generalul Helmut Weidling, pentru a cere orașului să capituleze : „La 30 aprilie 1945 führerul, căruia îi jurasem credință, ne-a abandonat. Din ordinul führerului continuați să credeți că trebuie să luptați pentru Berlin, deși lipsa de arme grele, de muniții și situația generală fac ca lupta să apară fără sens. Fiecare oră în care continuați să luptați prelungește înfiorător suferințele populației civile și răniților noștri. Vă cer, de aceea, în înțelegere cu comandamentul suprem al trupelor sovietice, să încetați imediat lupta".

Acest demers al lui Weidling a pus capăt misiunii pe care singur și-o alesese Fritzsche. Acum sovieticii vor de la el cu totul altceva. La 4 mai ei pornesc împreună într-o mașină. Destinația este o mică așezare între Berlin și Bernau. Fritzsche coboară scările spre o pivniță umedă și plină de mucegai. Ofițerii care îl însoțesc îl duc în niște hrube prost luminate. Aici i se înfățișează un tablou cumplit. Pe podea zace un cadavru aproape gol. Craniul este aproape carbonizat, dar corpul s-a păstrat bine. Din îmbrăcăminte n-a mai rămas decît un guler de uniformă brună și un rever cu o insignă aurie a partidului.

Lîngă mort se află cadavrele a cinci copii. Toți sînt îmbrăcați în cămăși de noapte și par să doarmă liniștiți.

Hans Fritzsche îi recunoaște pe cei care zac în fața lui : dr. Josef Goebbels și copiii săi. Este atît de tulburat de ceea ce vede, atît de amărît de salvarea ieftină a șefului său, încît, în zăpăceală, nici nu observă cel de-al șaptelea cadavru, o femeie — probabil Magda Goebbels.

Sovieticii sînt satisfăcuți de identificare. Fritzsche ajunge din nou în aer liber — dar nu în libertate. Împreună cu alți germani el rămîne prizonier într-o pivniță din Friedrichsgaden. Este o ciudată stare de incertitudine, care va căpăta o formă juridică după cîteva zile un subofițer sovietic vine la Fritzsche, scoate din buzunar

un bilet mototolit, de pe care citește cu greutate trei cuvinte nemțești : „Sie sind verhaftet“ *.

Va trece multă vreme, pînă cînd Fritzsche își va găsi din nou libertatea. Drumul său duce spre Moscova în închisoarea Liubianka și apoi. mai departe. în boxa acuzaților la Nürnberg.

Hermann Göring, mareșalul Reichului, acuzatul nr. 1, scapă de la moarte și ajunge prizonier la Aliați

Marea vînătoare de oameni face tururi complete. În Alpii Bavarezi ea este deosebit de intensă. Pe hărțile grupelor aliate de urmărire se conturează două zone principale : în nord spațiul dintre Hamburg și Flensburg, în sud zona dintre München și Berchtesgaden. Din Berlinul aproape distrus o parte din persoanele cu funcții de răspundere încearcă să-și croiască drum spre amiralul Dönitz : Himmler, Ribbentrop. Rosenberg și Bormann par să facă parte din acest grup. Ceilalți se presupune că se află în Bavaria.

Deși toate acestea erau lucruri cunoscute, pentru Divizia 36 a Armatei 7 americane prezentarea unui colonel german în dimineața zilei de 9 mai la un post avansat a constituit o surpriză. Ce-i drept. se știe că aici Alpii mișună de trupe germane, care vor să acționeze pe cont propriu, pînă cînd vor înțelege că sînt într-o situație fără ieșire și se vor preda. În acest caz însă lucrurile se prezintă altfel.

Colonelul german își spune numele : Bernd von Brauchitsch. Apoi adaugă : „Vin ca negociator din însărcinarea mareșalului Reichului Hermann Göring“.

După această declarație santinelele americane se precipită. Este clar că diviziei lor le e rezervată onoarea de a prinde unul din peștii cei mai mari. Colonelul von Brauchitsch este îmbarcat într-un jeep și dus la comandamentul diviziei.

Acolo sosirea parlamentarului german fusese deja anunțată telefonic. Nu mai putea fi vorba de nici o așteptare, de nici o amînare. Comandantul diviziei, generalul-maior John E. Dahlquist, și locțiitorul lui, generalul de brigadă Robert J. Stack, rămîn pentru moment la dispoziție.

* „Sînteți arestat“. — *Nota trad.*

Bernd von Brauchitsch declară generalilor americani că este împuternicit de către Hermann Göring să anunțe că acesta se predă. Mareșalul Reichului. spune colonelul, se află în apropiere de Radstadt, la Zell am See.

Într-adevăr, Göring se află acolo într-o situație dificilă. Deasupra capului său atîrnă sabia condamnării de către Hitler, și se prea poate ca, în ciuda crahului general, să se mai găsească cîțiva SS-iști fanatici care să execute ordinul de împușcare.

„Führerul meu", transmisese Göring cu cîteva zile mai înainte prin radio către cancelaria asediată a Reichului, „sînteți de acord ca, în urma hotărîrii dv. de a rămîne în fortăreața Berlin, să preiau acum în baza legii din 29 iunie 1941 conducerea generală a Reichului cu toate împuternicirile în interior și în exterior ? Dacă pînă la ora 22 nu voi primi nici un răspuns, voi presupune că ați fost frustrat de libertatea dv. de acțiune și voi considera întrunite condițiile legii".

Răspunsul a sosit înainte de ora 22, ce-i drept printr-un alt receptor. El suna astfel : „Göring a fost scos din toate funcțiile, inclusiv ca succesor al lui Hitler. și urmează a fi arestat imediat pentru înaltă trădare". În continuare se ordona ca. „la moartea führerului să fie lichidat trădătorul de la 23 aprilie 1945".

Mai tîrziu ultimul șef de stat major al Luftwaffei, generalul Karl Koller. avea să declare : „SS-ul a evitat în mod evident să folosească forța față de mareșalul Reichului".

„Am fost dus într-o cameră în care se afla un ofițer", a spus Göring la un interogatoriu la Nürnberg. „În fața ușii stătea o santinelă SS. Apoi, împreună cu familia. după atacul aerian asupra Berchtesgadenului. am fost dus, pe data de 4 sau 5 mai. în Austria. Unități de aviație treceau în marș prin oraș — era Mauterndorf — și m-au eliberat de SS".

Generalul Koller, sub a cărui protecție se afla Göring, cunoștea ordinul de împușcare dat de Hitler.

„Am fost însă împotriva unui omor", a spus el apărătorului de la Nürnberg, Werner Bross. „după cum m-am pronunțat întotdeauna împotriva asasinării adversarilor politici. Dealtfel nu s-a ajuns la executarea acestui ordin".

Anton Kohnle. feldwebel în Luftwaffe. care stătea de pază în fața castelului de vînătoare din Mauterndorf,

unde își aveau domiciliul forțat Göring cu soția, fiica, valetul, camerista, bucătarul personal, avea să-l vadă curînd pe cancelarul Reichului. Iată ce relatează el: „I-am comunicat ceva, la care el s-a oprit uimit și m-a măsurat din ochi. M-a întrebat de unde vin, și apoi mi-a spus absolut neoficial că totul s-ar fi petrecut altfel dacă i s-ar fi dat atenție. M-a lăsat să înțeleg că Hitler suferea de grandomanie. Dar acum, odată cu sfîrșitul războiului, el, cancelarul Reichului, intenționează să preia personal conducerea Germaniei".

Kohnle continuă: „După această discuție, Göring s-a depărtat cam la douăzeci de pași de mine, cînd. deodată, s-a prăbușit pe podea. A fost foarte greu să pun din nou pe picioare acest colos. Göring era morfinoman. Cred că suferința lui se datora faptului că, în timpul detenției sale, SS-ul îl lipsise de această otravă".

Astfel ne apare, deci, arestarea și eliberarea lui Göring în cuvintele seci ale celor implicați. În orice caz, în momentul acela, cancelarul Reichului nu putea să știe cum vor evolua lucrurile. Mai poate, cumva, SS-ul să revină și să-l înhațe din nou? Așa stînd lucrurile, este într-adevăr mai bine să se pună sub protecția Aliaților.

Ceea ce a și făcut!

Generalul de brigadă Stack vine personal la punctul de întîlnire indicat de colonelul von Brauchitsch. La o cotitură a șoselei înguste jeepul americanului se întîlnește cu Mercedesul blindat al lui Göring.

Automobilele se opresc la o distanță respectabilă unul de celălalt. Generalul sare în șosea, Göring coboară ceva mai greoi din vehiculul său.

Apoi ridică bastonul de mareșal în semn de salut și se îndreaptă către american. Generalul de brigadă Stack duce mîna la chipiu și face și el cîțiva pași. Totul este extrem de corect.

În mijlocul drumului cei doi bărbați se întîlnesc, se prezintă formal și își dau mîna. Știrea în legătură cu aceasta stîrnește pretutindeni o furtună de indignare.

„Să dai mîna cu criminalii de război!"

„Shakehands cu ucigașii!"

În Statele Unite și, în special, în Marea Britanie ziarele fac mare vîlvă în jurul acestui caz. Scandalul ia asemenea proporții, încît generalul Eisenhower se vede pus în situația de a-și exprima oficial punctul de vedere, și anume prin intermediul ministrului reconstrucției, lordul

Woolton, care declară în Camera lorzilor : „Războiul nu este un joc, pe care să-l închei cu o strîngere de mînă".

Bineînțeles că generalul de brigadă Stack habar n-are cît de amară îi va fi viața din această cauză. Deocamdată el își închipuie că s-a achitat de formalități. Göring este adus la comandamentul diviziei. unde generalul-maior Dahlquist se va ocupa personal de proeminentul prizonier. Cartierul general al Armatei 7 a fost înștiințat. și șeful apărării locale. generalul de brigadă William W. Quinn. a promis că va veni imediat la divizie și va prelua personal prețioasa pradă.

Între timp. comandantului Diviziei 36 i-a rămas ceva vreme pentru a sta de vorbă cu Göring. John E. Dahlquist este un vechi soldat. încercat în luptă. deschis și, din punct de vedere politic. absolut ireproșabil. Și totuși el este surprins de cele spuse de Göring încă din primele minute ale discuției lor.

„Hitler era mărginit", spune mareșalul Reichului, „Rudolf Hess excentric și Ribbentrop un ticălos. De ce a fost Ribbentrop ministru de externe ? Mi s-a raportat odată o remarcă a lui Churchill, care suna cam așa : «De ce mi-l tot trimit pe acest Ribbentrop și nu un tînăr capabil cum e Göring ?» Și iată-mă acum aici. Cînd mă veți duce la Cartierul general al lui Eisenhower ?"

Dahlquist își dă seama că Göring își închipuie cu adevărat că poate trata cu Aliații în calitate de reprezentant al Germaniei. Cît de eronată îi este impresia nici măcar nu-i dă prin minte prizonierului. Oare omul acesta, odinioară cel mai influent după Hitler. nu-și dă seama de situația reală ?

El vorbește cu lux de amănunte de puternica sa Luftwaffe și habar n-are că în același timp succesorul său în funcție, comandantul forțelor armate de uscat, Robert Ritter von Greim, este făcut prizonier la Kitzbühel și se prezintă cu cuvintele clasice : „Sînt șeful aviației militare germane — dar n-am aviație".

„Cînd voi fi primit de Eisenhower ?" întreabă încă o dată Göring.

„Vom vedea". se eschivează Dahlquist.

După această discuție Göring se îndreaptă către un platou cu carne de pasăre. piure de cartofi și fasole, care tocmai fusese adus în cameră. Cu o poftă de mîncare care îl uluiește pe generalul-maior Dahlquist, mareșalul Rei-

chului devorează porția, se delectează cu un castron cu salată de fructe ca desert și laudă cafeaua americană.

„Este meniul servit astăzi tuturor soldaților americani", se va face cunoscut mai tîrziu în mod oficial de la Cartierul general al lui Eisenhower, deoarece pînă și alcătuirea meniului a stîrnit indignare în lume.

La sosirea sa ofițerul de apărare din Armata 7, generalul de brigadă Quinn, dispune cazarea lui Göring într-o casă particulară de lîngă Kitzbühel. Șapte soldați din Texas, vechi luptători de la Salerno și Monte Cassino, îl conduc pe mareșalul Reichului spre noua locuință. Pe drum Göring se întoarce zîmbind spre garda sa: „Nu mă slăbiți din ochi!"

El s-a exprimat în engleză, dar bărbații aceștia din trupele de luptă nu știu ce-i gluma.

„Răspunsul lor nu poate fi reprodus", mărturisește un reporter american care însoțea grupul. Desigur sînt și reporteri de față. Știrea cu privire la arestarea lui Göring i-a alertat pe mari distanțe pe corespondenții de război. Acum ei se grăbesc, pentru că Quinn, prietenul presei, le-a promis un interviu cu mareșalul Reichului.

Între timp Hermann Göring vizitează satisfăcut casa ce i s-a pus la dispoziție. A sosit și familia lui. Au fost aduse și bagajele, încărcate în șaptesprezece camioane. Este aproape ca la hotel. Mareșalul Reichului face o baie prelungită, după care își îmbracă cu tot ritualul de rigoare uniforma preferată, de un gri deschis, ale cărei garnituri aurii l-au fascinat în mod deosebit.

Cît de mult diferă toate acestea de lagărele în care, la aceeași oră, zeci și sute de mii de soldați germani sînt înghesuiți la un loc în ploaie și noroi, lipsiți de hrană și de apă potabilă, fără instalații sanitare.

Göring nici măcar nu se gîndește la această mizerie. Proaspăt ras, bine dispus, cu pasul aproape elastic, el iese în fața casei în soarele prietenos de după-amiază și le face degajat semne cu mîna celor douăzeci de reporteri aflați acolo.

Corespondenții s-au așezat în semicerc. Lîngă zidul casei au fost puse o măsuță rotundă și un fotoliu înflorat cu rezemători laterale pentru cap. Aici va lua loc proeminentul prizonier. Se montează un microfon. Obturatoarele aparatelor de fotografiat țăcănesc.

„Hello, mareșale, zîmbiți, vă rog!"

„Aici, întoarceți capul în partea asta!"

„Mulțumesc !“

„Încă o fotografie cu chipiul !“

Göring își pune chipiul cu insigna de aur masiv. Dă semne de nerăbdare.

„Vă rog să vă grăbiți !“, le spune el fotografilor, „mi-e foame“.

Întrebările cad ca grindina. Mai întîi cele uzuale : Unde este Hitler ? Credeți că a murit ? De ce nu s-a încercat o debarcare în Anglia ? Cît de puternică era aviația militară la începutul războiului ?

„Cred că a fost cea mai puternică aviație militară din lume“, răspunde țanțoș Göring.

„Cîte avioane avea cu aproximație ?“ vrea să știe neapărat un reporter.

„Sînt șase ani de atunci“, spune Göring, „și nu sînt pregătit pentru această întrebare. Acum nu v-aș putea spune cîte avioane aveam atunci“.

„Ați ordonat bombardarea Coventry-ului ?“

„Da. Coventry era centru industrial și mi se raportase că acolo se aflau și mari fabrici de avioane“.

„Și Canterbury ?“.

„Bombardarea Canterbury-ului a fost ordonată la nivel mai înalt, drept represalii pentru atacarea unui oraș universitar german“.

„Care era acel oraș universitar german ?“

„Nu-mi pot aminti“.

„Cînd v-ați gîndit pentru prima oară că războiul este pierdut ?“

„La scurtă vreme după invazia și pătrunderea rușilor în est“.

„Ce a contribuit cel mai mult la acest sfîrșit ?“

„Neîntreruptele atacuri aeriene“.

„Hitler a fost informat asupra lipsei de perspectivă a războiului ?“

„Da. Diverși militari i-au explicat că războiul ar putea fi pierdut. Hitler a reacționat într-un mod foarte negativ, iar mai tîrziu discuțiile pe această temă au fost interzise“.

„Cine le-a interzis ?“

„Însuși Hitler. El a refuzat să aibă în vedere posibilitatea unui război pierdut“.

„Cînd s-a interzis aceasta ?“

„Cînd oamenii au început să vorbească despre aceasta, pe la mijlocul lui 1944“.

„Credeţi că Hitler l-a numit ca succesor pe amiralul Dönitz ?"

„Nu. Telegrama adresată lui Dönitz poartă semnătura lui Bormann".

„Cum se face că o personalitate ştearsă ca Bormann a avut o influenţă atît de mare asupra lui Hitler ?"

„Bormann era zi şi noapte împreună cu Hitler şi, cu timpul, şi l-a subjugat într-atîta, încît îi domina întreaga viaţă".

„Cine a ordonat atacul împotriva Rusiei ?"

„Însuşi Hitler".

„Cine poartă răspunderea pentru lagărele de concentrare ?"

„Hitler personal. Toţi cei care au avut vreo legătură cu aceste lagăre îi erau subordonaţi direct lui Hitler. Organele de stat nu au avut nimic de-a face cu acestea".

„Ce credeţi că va aduce Germaniei viitorul ?"

„Dacă pentru poporul german nu s-a găsit nici o posibilitate de viaţă, prevăd un viitor întunecat Germaniei şi întregii lumi. Toţi oamenii vor pace, dar e greu de spus ce se va mai întîmpla".

„Mareşalul Reichului mai are ceva de spus, ceva ce ar vrea să-şi ia de pe suflet ?"

„Aş vrea să se înţeleagă că poporul german trebuie ajutat, iar eu îi sînt recunoscător acestui popor pentru faptul că a rămas sub arme, chiar şi atunci cînd ştia că nu mai există nici o şansă".

Corespondenţii se îndepărtează în grabă. Vor să-şi telegrafieze cît mai repede interviul ziarelor respective. Dar au ghinion. Din ordinul generalului Eisenhower, cenzorul de la Cartierul general aliat opreşte telegramele. Şi interdicţia a rămas. Abia după nouă ani, în mai 1954, generalul de brigadă Quinn va da spre publicare unei reviste americane stenograma secretă a acestei conferinţe de presă.

În orice caz, o întrebare pusă lui Göring înainte de conferinţa de presă s-a strecurat cu puţin înainte de interdicţie pe lîngă cenzor, ajungînd în presa americană: „Ştiţi că sînteţi pe lista criminalilor de război ?"

„Nu", răspunde Göring. „Mă surprinde teribil, căci nu ştiu pentru ce".

Se lasă noaptea. Mareşalul Reichului se pregăteşte de odihnă. Este pentru ultima oară că doarme într-un pat moale, cu arcuri bune. În faţa uşii camerei sale stă de pază locotenentul Jerome Shapiro din New York.

Amiralul Karl Dönitz preia guvernul

În jurul orei 22,30, pe data de 1 mai 1945, postul de emisie Hamburg al Reichului surprinde Germania și omenirea cu următorul comunicat : *De la Cartierul general al führerului se anunță că astăzi după-amiază führerul nostru Adolf Hitler, luptînd pînă la ultima suflare împotriva bolșevismului, a căzut pentru Germania la postul său de comandă din cancelaria Reichului. La 30 aprilie führerul l-a numit ca succesor pe amiralul Dönitz".*

Cu acest comunicat, care caută să deghizeze actul sinucigaș al lui Hitler într-o moarte eroică, ia sfîrșit tragedia național-socialistă a poporului german. În același timp, în decorul vechi, ferfenițit începe o piesă de teatru nouă : piesa guvernamentală scurtă a „președintelui Reichului" Karl Dönitz.

Tragedia se transformă în tragicomedie.

Patru bărbați, care mai tîrziu vor sta în boxa acuzaților de la Nürnberg, sînt implicați în acest act final tip operetă al Marelui Reich German : comandantul suprem al marinei de război germane, amiralul Dönitz, apoi șeful Înaltului comandament al Wehrmachtului, comandantul forțelor armate de uscat, Wilhelm Keitel, șeful Comandamentului Wehrmachtului, generalul-colonel Alfred Jodl, și ministrul armamentului, Albert Speer.

În zilele acestea, în Germania domnește haosul. Trupe americane, britanice, franceze și sovietice ocupă ultimele rămășițe ale teritoriului Reichului. Milioane de germani fug din fața Armatei Roșii. Pe șosele se scurg șiruri nesfîrșite de dezrădăcinați. În orașe, covoare de bombe au înăbușit viața. Detașamente destrămate ale Wehrmachtului rătăcesc fără țintă spre vest. Fanatice comandouri de execuție spînzură dezertori de toți copacii de pe alei. Podurile sînt aruncate în aer.

Dar la Flensburg se guvernează.

Aici nu sînt ruine, aici nu domnește o atmosferă de apocalips. Aici domnește ordinea. În strălucirea apusă a unor timpuri glorioase batalionul de gardă al lui Dönitz mărșăluiește prin fața unei clădiri obscure, din cărămidă aparentă, a cărei fațadă aduce cu o școală dintr-un orășel de provincie. Aici s-au instalat acum guvernul german al Reichului și Înaltul comandament al Wehrmachtului. Este sediul ultimului conducător de stat german.

Cum s-a ajuns la acest ciudat episod din istoria Germaniei ? Cele întîmplate vor fi relatate pe scurt.

La 16 aprilie 1945 Dönitz se află la Berlin. În dimineaţa aceleiaşi zile, capitala Reichului se cutremură sub un bubuit de groază. Exact în aceeaşi secundă, la Küstrin şi Frankfurt pe Oder, toate bateriile ruseşti au deschis în acelaşi timp focul : pe fiecare kilometru de pe toată lungimea frontului sînt peste şase sute de tunuri. Mugetul mult aşteptatei ofensive anunţă Berlinului sfîrşitul.

În buncărul führerului de la cancelaria Reichului, Hitler urmăreşte cu o mînă tremurătoare, fără astîmpăr, harta cu situaţia frontului. Caută soluţii, operează cu armate, care mai există doar în închipuirea lui. Walter Lüdde-Neurath, aghiotantul amiralului Dönitz, îl poate urmări pe Hitler în acest ceas al fantomelor şi iată ce relatează el : „Din punct de vedere fizic el pare un om distrus, sfîrşit : buhăit, gîrbovit, fără putere şi nervos".

Este o situaţie fără ieşire. Eisenhower a împresurat regiunea Ruhrului şi zdrobeşte diviziile Grupului B de armate. 325 000 de oameni sînt luaţi aici prizonieri. Tancuri americane se află în faţa Magdeburgului, Nürnbergului şi Stuttgartului. Trupele britanice asaltează Bremenul şi Lauenburgul. Cleştele Armatei Roşii strînge Berlinul.

Trei zile in şir barajul rulant al sovieticilor răscoleşte fiecare metru de pămînt unde germanii mai opun rezistenţă. Trei zile în şir artileria antiaeriană, infanteria, Volkssturmul, forţele administraţiei, trupele de marină şi poliţiştii ţin piept atacului. Trei zile în şir — trei zile nesfîrşite.

Hitler crede din nou in victorie. El îşi spune părerea cu o nuanţă de dispreţ în voce : „Rusul este la capătul puterilor. El mai luptă doar cu soldaţi capturaţi, cu prizonieri de război eliberaţi şi cu locuitori recrutaţi din regiunile cucerite, o adunătură pestriţă. Ultimul atac al Asiei se va sparge, după cum, pînă la urmă, pătrunderea adversarului nostru în vest va fi totuşi zădărnicită..."

Keitel adoptă tonul optimist al lui Hitler şi anunţă plin de încredere : „Domnilor, potrivit unui vechi principiu militar bazat pe experienţă, orice atac se împotmoleşte, dacă pînă în cea de-a treia zi nu a reuşit prin forţă o pătrundere eficace". „Eu n-am aceeaşi impresie", mormăie Dönitz şi ordonă aghiotantului său, Lüdde-Neurath, ca în următoarele şaizeci de minute să scoată din zona de pericol coman-

damentul suprem al marinei militare şi să-l mute intr-un alt loc.

Într-adevăr Armata Roşie nu respectă proorocirile lui Hitler şi principiile bazate pe experienţă ale lui Keitel. Ea forţează pătrunderea în cea de-a patra zi. Ultimul front german încetează de a mai exista.

Dönitz a procedat cum trebuia. Pentru cazul în care forţele de asalt sovietice şi americane ar diviza Germania în două părţi, Dönitz este împuternicit de Hitler să apere zona de nord. Şi iată mica coloană auto a comandantului suprem al marinei de război ieşind noaptea din Berlin, iar în faţă limuzina blindată, cîntărind cinci tone şi asigurată împotriva oricărui atac, a amiralului. Pe cer alunecă repede, fără zgomot, degetele palide ale proiectoarelor. La orizont — fulgerele frontului şi pîrîitul neîntrerupt al împuşcăturilor şi exploziilor.

În locuinţa de serviciu a lui Dönitz din Dahlem, pe culoarele adăposturilor de apărare antiaeriană civile, printre obiecte de uz casnic aruncate, femei îngrozite de prin casele vecine şi copii ţipînd, a fost instalat ultimul comandament provizoriu al conducerii supreme a marinei de război.

Apoi nici acest loc nu mai este sigur. Dönitz mută comandamentul suprem al marinei de război la Plön. Două zile mai tîrziu şi OKW-ul se refugiază din zona Berlin în nord. Keitel şi Jodl se întîlnesc la Rheinsberg cu o mulţime de aghiotanţi, ofiţeri, miniştri ai Reichului şi secretari de stat, după care se retrag mai departe, spre Flensburg. În felul acesta Schleswig-Holstein devine scena ultimului act.

La 30 aprilie 1945, la ora 18,35, Dönitz recepţionează la Plön o surprinzătoare radiogramă de la cancelaria Reichului din Berlin : *„În locul mareşalului Reichului de pînă acum, Göring, führerul vă numeşte pe dv., domnule amiral, ca succesor. Împuternicirile scrise sînt pe drum. Cu începere din acest moment veţi lua toate măsurile ce decurg din actuala situaţie"*.

Radiograma poartă semnătura lui Bormann.

În după-amiaza următoare, la ora 15,18, la Plön se primeşte o altă ştire radiodifuzată. *„Amiral Dönitz. Probleme secrete de comandament ! Numai prin ofiţer ! Ieri la orele 15,30 führerul decedat. Testamentul din 29.4. vă transmite dv. funcţia de preşedinte al Reichului, ministrului Reichu-*

lui, Goebbels, funcția de cancelar al Reichului, Reichsleiterului Bormann funcția de ministru al partidului, ministrului Reichului Seyss-Inquart funcția de ministru de externe al Reichului. Reichsleiterul Bormann încearcă să vină chiar astăzi la dv., pentru a vă explica situația. Forma și momentul aducerii la cunoștința trupei și ofițerilor rămîne la latitudinea dv.“

Semnături : Goebbels, Bormann.

Dönitz, noul președinte al Reichului numit prin radio, nu-și face iluzii în privința situației sale. El dispune întocmirea unui protocol cu privire la recepționarea și textul radiogramei. Apoi ordonă arestarea lui Bormann și Goebbels de îndată ce ar apărea în cartierul său general. Acum el nu mai poate folosi nici un fel de oameni de partid. Trebuie să facă pace și el știe că Aliații nu vor trata cu nici un guvern în care se află național-socialiști de vază.

„Leul“, cum este numit Dönitz în întreaga marină de război ca fost comandant la arme submarine, înțelege să-și consolideze pentru moment noua sa poziție.

Autoritățile civile și militare îl recunosc ca șef al statului. Înaltul comandament al Wehrmachtului și chiar Heinrich Himmler și SS-ul se supun ordinelor „președintelui numit prin radio“. Membrii vechiului guvern al Reichului, în măsura in care mai sînt în Schleswig-Holstein, se retrag, pentru a-i da mînă liberă lui Dönitz — printre ei se aflau filozoful partidului și „ministru al Reichului pentru teritoriile ocupate din răsărit“, Alfred Rosenberg, ca și ministrul de externe al Reichului, Joachim von Ribbentrop.

Dönitz formează un nou cabinet. El nu trebuie să aibă, pe cît se poate, un caracter politic și va fi numit cu prudență „guvern al Reichului pentru conducerea treburilor“. Postul cel mai important în acest for îl ocupă fostul ministru de finanțe al Reichului Lutz conte Schwerin von Krosigk. El va fi „însărcinat cu conducerea generală“ și ajunge astfel un fel de cancelar al Reichului, căruia în același timp i se încredințează finanțele și afacerile externe. Albert Speer, ulterior unul dintre acuzații de la Nürnberg, este avut în vedere pentru resortul economiei și producției Reichului. Acest post, ca și toate celelalte din noul guvern al Reichului există, desigur, numai pe hîrtie. Ministerele-fantomă ale președintelui Dönitz nu au nici o importanță practică. În spațiul îngust, care încă n-a fost

ocupat de trupele aliate, în minuscula enclavă de la marginea prăpastiei germane, grandioasele denumiri de funcții ale posturilor proaspăt ocupate amintesc de o sinistră farsă : ministrul Reichului pentru alimentație, agricultură și silvicultură, ministrul Reichului pentru transporturi, ministrul Reichului pentru poștă, ministrul Reichului pentru cultură, ministrul Reichului pentru probleme sociale și de muncă...

Karl Dönitz se află în fața unor hotărîri grave.

În mîinile sale se găsea pe atunci fotocopia unei hărți. Ea provine din ordinul secret britanic *Eclipse*, examinat de Abwehr, și indică trasarea exactă a liniei de demarcație dintre est și vest, așa cum a fost convenită de Roosevelt, Churchill și Stalin la conferința de la Ialta. Ea este schema de bază a viitoarei împărțiri în zone a Germaniei.

Documentul secret *Eclipse* furnizează lui Dönitz și înaltului comandament al Wehrmachtului informații cu privire la regiunile care vor fi definitiv ocupate de trupele sovietice și la cele care vor fi definitiv ocupate de trupele americane, britanice și franceze. Avînd aceste date, urmează a fi executate manevrele capitulării.

În cadrul convorbirilor interne, care se țin în noul Cartier general al conducerii statului și Wehrmachtului la Flensburg, se relevă clar cîteva fapte :

1. În vest populația salută trupele anglo-americane ca pe cei ce au eliberat-o din mizeria războiului și a nopților de bombardamente.

2. În schimb în est populația se refugiază. Unitățile Wehrmachtului care se află acolo nu vor să cadă în mîinile sovieticilor.

3. Trupele germane din vest vor da curs unui ordin de capitulare venit de sus. Trupele din est nu vor urma acest ordin și vor încerca să se retragă luptînd pe partea vestică a liniei de demarcație.

4. Populația din vest va aproba capitularea. În est însă populația o va considera o trădare, o abandonare a milioanelor de oameni care încă se refugiază.

Cu aceasta cursul guvernului Dönitz pare să se stabilizeze. Trebuie să se încerce continuarea luptei în est, pentru a acoperi retragerea cît mai multor oameni și trupe în spatele liniei *Eclipse* și scoaterea lor din zona sovieticilor. În același timp în vest trebuie duse tratative de capitulare, pentru ca pe acest front să se evite cît mai curînd

noi victime. La Flensburg se crede că generalul Eisenhower ar putea fi cîştigat pentru această soluţie, deşi se ştie că Aliaţii nu vor să accepte decît o capitulare simultană a tuturor trupelor germane pe toate fronturile.

Astfel, potrivit propriilor sale cuvinte, Dönitz se decide „împotriva estului asiatic“, şi „pentru vestul creştin“.

Evenimentele se precipită.

În după-amiaza zilei de 2 mai 1945 căpitanul de corvetă Lüdde-Neurath, aghiotantul amiralului Dönitz, telefonează într-o problemă particulară din Flensburg unei firme din Lübeck. Interlocutorul său de acolo îi cere să vorbească mai tare.

„Nu înţeleg nimic“, urlă el în aparat, „aici este atîta gălăgie pe stradă, trec tancuri după tancuri...“

„Ce fel de tancuri ?“ întreabă la rîndul său Lüdde-Neurath.

„Numai englezeşti — vreţi să le auziţi ?“

Cel din Lübeck îndreaptă receptorul spre fereastra deschisă.

Astfel ia cunoştinţă conducerea superioară a Wehrmachtului de intrarea britanicilor în acest port.

Capitulare fără condiţii

Sosise momentul de a lua în serios capitularea. Dönitz trimite la Cartierul general al mareşalului Montgomery lîngă Lüneburg pe amiralul Hans-Georg von Friedeburg, generalul Eberhard Kinzel, contraamiralul Gerhard Wagner şi încă trei ofiţeri.

Montgomery primeşte aproape fără o vorbă propunerea de capitulare. În urma acordului semnat puţin mai tîrziu de Friedeburg, cu începere de la 5 mai, ora 8,00, în toată zona de nord armele amuţesc.

Friedeburg ia apoi avionul spre Franţa şi începe la Reims tratativele cu Statul major al lui Eisenhower.

În curînd acolo soseşte şi generalul-colonel Jodl.

O fetiţă, care, seara tîrziu, mai alerga încă pe străzile întunecate ale Reims-ului, observă întîmplător sosirea lui Jodl şi a celor ce-l însoţeau în faţa clădirii Şcolii de meserii, unde se afla Cartierul general al Aliaţilor.

Copilul o ia la goană strigînd: „Les allemands ! Les allemands !“ — „Nemţii ! Nemţii !“

Vestea se răspîndește cu iuțeala fulgerului — mult mai repede decît anunțurile oficiale. Da, au venit nemții — dar de data aceasta ei nu pot fi aici pentru nimic altceva decît pentru a semna propria înfrîngere și pacea în Europa.

Omenirea află mai întîi din gura unui copil că s-a pus capăt celor șase ani de mizerie, pustiiri și moarte...

Este ceasul în care Jodl tratează cu Bedell Smith, șeful Statului major al lui Eisenhower, problema capitulării pe frontul de est.

„Nouă ne-a devenit evident", scrie Eisenhower în memoriile sale, „că germanii voiau să cîștige timp pentru a face să treacă în spatele liniilor noastre un număr cît mai mare de soldați aflați încă pe cîmpul de luptă. L-am instruit pe generalul Smith să comunice lui Jodl că, dacă autoritățile germane nu vor renunța imediat la orice pretext și tărăgănare, voi închide complet frontul aliat, împiedicînd prin forță trecerea refugiaților germani prin liniile noastre și nu voi mai tolera nici o nouă amînare".

Jodl îi trimite lui Dönitz următoarea radiogramă : *„Generalul Eisenhower insistă să semnăm chiar astăzi. În caz contrar fronturile aliate vor fi închise și pentru persoanele care încearcă să se predea individual și toate tratativele vor fi întrerupte. Nu văd altă ieșire decît haosul sau semnarea".*

Într-o sală de clasă din Reims, în noaptea de 7 mai 1945, se semnează capitularea fără condiții. Corespondentul de război american Drew Middleton este unul dintre puținii admiși să asiste la această clipă istorică. Iată ce transmite el : „În cameră se află o masă lungă de lemn, neacoperită. În fața fiecărui loc este un creion ascuțit alături de o scrumieră, deși nimeni nu fumează. Sînt de față generalul-locotenent Walter Bedell Smith pentru generalul Eisenhower, generalul-maior François Sevez pentru generalul Alphonse-Pierre Juin, și generalul Ivan Susloparov pentru Comandamentul sovietic.

Jodl poartă Crucea de fier. Chipul îi este lipsit de expresie și arogant, ochii ca de gheață. Înainte de a semna, el ia o poziție rigidă și spune în germană : „Aș dori să spun cîteva cuvinte, domnule general ! Prin această semnătură, poporul german și Wehrmachtul sînt lăsați cu totul pe mîna învingătorilor. În acest ceas nu pot decît să exprim speranța că învingătorul îi va trata cu generozitate".

Generalul Smith îl privește cu o mină obosită. Nu-i dă nici un răspuns. Urmează semnarea. Este ora 2 și 41 minute.

După aceea Jodl este condus în biroul lui Eisenhower. Comandantul suprem american îl întreabă prin interpret : „Vă sînt clare toate prevederile din document ?"

„Da". răspunde Jodl.

„Pe plan oficial, cît și personal", spune Eisenhower, „vă consider răspunzător de orice violare a vreuneia dintre clauzele acestei capitulări, inclusiv cele referitoare la capitularea oficială în fața guvernului sovietic. Asta e tot". Jodl salută. se răsucește pe călcîie și pleacă.

Războiul s-a terminat.

Cele petrecute a doua zi la Cartierul general sovietic de la Karlshorst nu reprezintă, de fapt, decît o confirmare. Feldmareșalul Wilhelm Keitel a venit cu avionul de la Flensburg la Berlin, pentru a semna acolo cel de-al doilea document al capitulării. Este însoțit de generalul-colonel Paul Stumpff pentru Luftwaffe și de amiralul von Friedeburg pentru marina de război.

La 9 mai 1945, la 10 minute după miezul nopții, germanii sînt conduși în sala tratativelor.

La o masă mare stau mareșalul Jukov și adjunctul ministrului de externe sovietic Andrei Vîșinski : alături se află mareșalul de aviație britanic Sir Arthur Tedder, generalul american Carl Spaatz ca reprezentanți ai lui Eisenhower, și generalul francez Jean de Lattre de Tassigny.

Pentru participanții germani s-a pregătit o masă separată la intrarea în cameră.

„Keitel intră țanțoș și sigur de sine", scrie corespondentul de război american Joseph W. Grigg. „Poartă uniforma de feldmareșal și păstrează pînă la sfîrșit aroganța sa prusacă. Aruncă pe masă bastonul de mareșal, se așază și privește indiferent înainte, în timp ce fotografii prezenți își văd de treabă. O dată sau de două ori își aranjează gulerul și-și umezește nervos buzele".

Mareșalul de aviație Tedder se ridică și i se adresează lui Keitel : „Vă întreb : Ați citit acest document de capitulare fără condiții și sînteți gata să-l semnați ?" Keitel ascultă traducerea, ia actul de capitulare de pe masă și răspunde : „Da, sînt gata".

Mareșalul Jukov cere să i se spună lui Keitel să vină la masa mare și să-și pună semnătura.

Grigg descrie scena : „Keitel își ia ceremonios cascheta, bastonul de mareșal, mănușile, își pune încet și precaut monoclul la ochiul stîng ; se îndreaptă spre masă, se așază și își scrie cu mișcări lente și necitet numele". Apoi semnează ceilalți. Între timp Keitel mai încearcă să cîștige timp pentru refugiații care se retrag. Îl cheamă pe translatorul rus și-i declară că din cauza legăturilor proaste, ordinul de încetare a focului are nevoie de cel puțin 24 de ore pentru a ajunge la trupele combatante.

Translatorul e încurcat. Jukov se ridică indignat și spune rece : „Rog delegația germană să părăsească sala".

Bărbații se ridică. Keitel închide mapa cu actul fatal, o strînge sub braț, schițează un salut vag pocnind din călcîie și iese. Peste cîteva zile, la 13 mai, el este arestat la Flensburg.

Sfîrșitul măreției — Odată cu Dönitz sînt luați prizonieri : șeful Înaltului comandament al Wehrmachtului, Wilhelm Keitel, șeful Comandamentului Wehrmachtului, Alfred Jodl, și ministrul Reichului pentru armament și muniții, Albert Speer

Guvernul Dönitz se află tot la Flensburg. În ciuda capitulării fără condiții, el mai poate funcționa. Își face apariția o comisie de control, pentru a supraveghea măsurile de capitulare luate de Înaltul comandament al Wehrmachtului. În rest zona Flensburg rămîne neviolată. Mica enclavă este, astfel, unicul petec de pămînt unde, și după capitulare, soldați și ofițeri germani în uniformă și înarmați își fac serviciul cu zel.

Dar — gata. Arestarea lui Keitel îi arată lui Dönitz că sfîrșitul guvernării de la Flensburg este doar o chestiune de zile. El dizolvă Werwolful și, în cele din urmă, și NSDAP-ul, pentru a demonstra bunele sale intenții — dar acestea sînt măsuri deja depășite de timp.

De ce a fost arestat Keitel ? Generalul-maior Lowell W. Rooks, șeful american al Comisiei aliate de control de pe lîngă Înaltul comandament al Wehrmachtului, nu a indicat nici un motiv. El n-a făcut decît să execute ordinul. Keitel însuși știa mult mai bine. După cum relatează Lüdde-Neurath, șeful Înaltului comandament al Wehrmachtului, a numit el însuși motivele atunci cînd și-a anunțat demisia lui Dönitz. Arestarea sa era, probabil,

„legată de ordinul dat de el în aprilie 1944 de împuşcare a cincizeci de ofiţeri de aviaţie britanici". În procesul de la Nürnberg această crimă va mai avea un rol de jucat.

În locul lui Keitel, Dönitz l-a numit pe generalul-colonel Alfred Jodl ca şef al Înaltului comandament al Wehrmachtului. Este ultima sa acţiune oficială.

La 17 mai, delegaţii sovietici se alătură Comisiei aliate de control de la Flensburg. La scurtă vreme după aceasta „guvernului Reichului" i se cere ca la 23 mai, la ora 9.45 dimineaţa, să se prezinte la bordul vasului de pasageri german *Patria*.

„Împachetarea", este tot ce spune Dönitz cînd i se transmite acest ordin. El ştie că se apropie sfîrşitul.

La ora stabilită, în barul de pe vaporul *Patria* se joacă ultimul act al Marelui Reich German. La masă, solemni, se află şeful controlului american, Rooks, generalul de brigadă englez Foord, generalul-maior sovietic Truskov şi translatorul din New York Herbert Cohn.

„E destul de clar ce au de gînd", îi şopteşte Dönitz lui Jodl. Toţi se aşază.

„Domnilor", spune grav Lowell Rooks, „am primit din partea generalului Eisenhower ordinul de a vă chema astăzi dimineaţă la mine, pentru a vă anunţa că guvernul Reichului şi Înaltul comandament al Wehrmachtului, împreună cu membrii săi, vor fi făcuţi prizonieri. Ca urmare guvernul Reichului va fi dizolvat. Această măsură se aduce la îndeplinire imediat. Din acest moment fiecare dintre dv. trebuie să se considere prizonier de război. În momentul în care veţi părăsi acest loc, vi se va alătura un ofiţer aliat, care vă va însoţi la cartierele dv. generale, unde vă veţi face bagajele, veţi servi masa şi vă veţi pune la punct treburile".

„În timpul acestei ceremonii", scrie corespondentul de război Drew Middleton, care a fost de faţă, „Jodl stă pe scaun, drept ca o lumînare, dar nasul i se înroşeşte şi faţa i se acoperă de mici pete roşietice. Îşi freacă fără încetare mîinile şi-şi trosneşte degetele".

„Mai aveţi ceva de spus ?" întreabă Rooks.

„Orice cuvînt ar fi de prisos", replică Dönitz. Face impresia unui om distrus, după cum remarcă Middleton, dar se străduieşte să-şi controleze ţinuta.

„Aveţi ceva de spus ?" se adresează Rooks lui Jodl.

„Orice cuvînt este de prisos", repetă mîrîind cel interpelat. Respiră precipitat şi zgomotos

Amiralul von Friedeburg stă apatic pe scaunul său și nu scoate o vorbă. Este cea de-a patra capitulare la care asistă în decurs de trei săptămîni.

„Vă rog să-mi predați actele dv.", spune Rooks. Jodl bagă mîna în buzunar și, furios, aruncă pe masă documentele sale personale. „Well, gentlemen", spune Rooks și se ridică, „atunci vă mai spun doar good-bye".

Jodl privește mecanic ceasul. Este zece fix.

La Flensburg-Mürwik, reședința guvernului Reichului și a OKW-ului, s-a dezlănțuit între timp uraganul Huruie tancuri, infanteria înarmată pînă-n dinți și poliția militară britanică pătrund în enclava încă neatinsă.

Generalul de brigadă Jack Churcher de la brigada 159, comandantul britanic al orașului Flensburg, urlă pe străzi. pînă se înviněțește : „Îi căutăm pe tipii cu dungi roșii la pantaloni !"

Trupele Diviziei 11 engleze de tancuri înaintează printre case cu baioneta la armă. Se mai pot juca de-a războiul. Este vorba de a lua prizonieri blestematul de guvern german și odiosul Înalt comandament.

Atacul îi ia prin surprindere pe germani. Membrii cabinetului, care nu se aflau pe vasul *Patria*, tocmai țin o ședință. Cancelarul însărcinat cu conducerea treburilor, contele Schwerin von Krosigk, vorbește despre situația actuală fără să aibă habar de situația reală.

Ce-i drept, totul se lămurește cît ai bate din palme. Ușa se deschide brusc. În sala de ședințe năvălesc soldați britanici cu grenade de mînă și pistoalele gata de tragere.

„Mîinile sus !"

Membrii guvernului Reichului sar de pe scaune. Nimeni nu știe ce s-a întîmplat. Urmează cel de-al doilea ordin : „Jos pantalonii !" Soldații ăștia vorbesc serios. Ei repetă comanda. Nemții sînt dezarmați, după care începe derularea unei scene grotești : guvernul Reichului despuiat este percheziționat în căutarea pilulelor cu otravă.

„Nimic n-a rămas necercetat", declară cu distinsă reținere Lüdde-Neurath.

Bărbați în indispensabili și pijamale sînt purtați pe străzi. Secretarele stau cu mîinile sus în fața țevilor revolverelor. Soldații scotocesc sertare cu rufe, geamantane, serviete, dulapuri, întorc saltelele, golesc mape de acte, pipăie trupuri în căutare de arme ascunse, îi îmboldesc pe cei mai mocăiți, trăgînd cu pistolul.

Acesta este sfîrșitul ultimului guvern german al Reichului.

O companie a brigăzii 159 britanice din Divizia 11 a Armatei 1 năvălește cu vehiculele ei blindate în Glücksburg, situat în apropiere. Acolo își are birourile ministrul economiei și producției din cabinetul lui Dönitz, Albert Speer. Și el figurează pe lista criminalilor de război.

Speer este o minte lucidă. Probabil că, în aceste zile, este singurul care apreciază situația cu sînge rece și cu luciditate. La apariția comandoului însărcinat cu arestarea, calm, el se lasă luat prizonier schițînd chiar un zîmbet obosit.

„Da", îi spune el ofițerului britanic, „a sosit, deci, sfîrșitul. E bine așa. Oricum totul nu mai era decît un fel de spectacol de operă".

„O operă comică ?" întreabă englezul. Are simțul conversației subtile.

Speer dă din cap resemnat.

În același timp, Karl Dönitz, președintele Reichului, luat prizonier de război, mai face cîțiva pași în sus și-n jos prin fața locuinței sale de serviciu din Flensburg-Mürwik. Și-a făcut bagajele și așteaptă să fie dus în lagăr.

Lîngă el se află amiralul von Friedeburg. Cei doi bărbați merg în tăcere cu mîinile la spate pe cărarea din grădină. În acest moment apar mașinile. Prizonierii sînt luați și trebuie să ajungă, odată cu bagajele lor, la președinția poliției din Flensburg. Acolo se va organiza transportul.

Înainte de a-și părăsi, odată cu bagajele, birourile, Friedeburg îl întreabă pe paznicul său englez dacă poate să mai meargă repede la baie. I se permite. Hans-Georg von Friedeburg dispare în spatele ușii pe care o închide în urma sa. Afară soldații așteaptă și mai fumează în fugă cîte o țigară.

Minutele se scurg. În odaia mică nimic nu se mișcă. Soldații încep să se neliniștească. Bat la ușă. Nici un răspuns. Bat cu pumnii în ușă. Liniște.

Un caporal zdravăn izbește cu piciorul în panoul ușii. Lemnul se face țăndări. Într-o clipă englezii se află în cabina îngustă. Aici zace întins pe spate ultimul comandant suprem al marinei de război germane. Corpul îi tremură sub efectul cianurii, ochii îi sînt larg deschiși, dar nu mai este conștient.

Soldații ridică muribundul de pe podea, îl duc în camera alăturată și îl așază pe pat. Unul dintre ei pleacă și răcnește într-una chemînd un doctor — ca și cînd împotriva pilulelor morții din fostul Birou central al Siguranței Reichului ar exista vreun remediu ! Amiralul von Friedeburg murise încă înainte de a răsuna strigătul de ajutor.'

În acest timp, Dönitz, Jodl și Speer așteptau în curtea președinției poliției să fie duși. O mitralieră engleză este îndreptată amenințător împotriva lor. S-au strîns cîțiva corespondenți de război în uniforme. Ei încearcă să înjghebe un interviu, dar nu reușesc. La prima întrebare care i se pune, Jodl răspunde distant, glacial : „Sînt prizonier de război și nu trebuie să declar decît numele și funcția mea — încolo nimic".

Reporterul rînjește : „Bine, atunci spuneți asta !"

Jodl, ca din pușcă : „General-colonel Jodl, șeful Înaltului comandament al Wehrmachtului". Sosesc camioanele militare, care, apărate de tancuri, duc prizonierii la aeroport. În acest moment, pentru Jodl, Dönitz și Speer începe calea care îi va duce in cele din urmă în boxa acuzatilor la Nürnberg și de acolo la spînzurătoare sau în închisoarea de la Spandau.

Odată cu sfîrșitul ultimului post german de comandă și guvernămînt, soarta Germaniei stă numai în mîinile Aliaților.

„Vor trece mulți ani, poate o generație, pînă cind cele șaptezeci de milioane de oameni din Germania cucerită se vor vedea din nou în situația de a avea un cuvînt de spus în politica internațională sau de a putea încerca să se guverneze singuri", scrie în acele zile ziarul militar american *Stars and Stripes* cu privire la planurile administrației militare.

Ar mai trebui adăugat că, după 30 de ani, așa-numita „armată a fantomelor" a lui Churchill a trebuit să se ocupe de serioase tulburări în presă. Armata se compunea din trei milioane de prizonieri de război germani, care aveau statutul de personal militar dezarmat. Soldații și-au putut păstra decorațiile de război și, în parte, mai erau chiar înarmați. Ei ascultau prelegeri antisovietice și poate că tocmai din această cauză erau în majoritatea lor înclinați să o pornească încă o dată — de data aceasta pentru occident — împotriva sovieticilor. De aceea, la conferința de la Potsdam, Churchill a trebuit să înghită din partea

sovieticilor o critică aspră. Dar abia succesorul său, Attlee, a dus la îndeplinire promisiunea lui Churchill şi, pînă în ianuarie 1946, a dizolvat ultimele comandamente ale fostului Wehrmacht.

Vicecancelarul Franz von Papen se simte prea bătrîn — Guvernatorul general Hans Frank vrea să se sinucidă

„Cea mai mare vînătoare de oameni din istorie" este încă în curs. Comisia americană pentru cercetarea crimelor de război a sporit numărul germanilor căutaţi de la un milion la aproximativ şase milioane.

Unde este Heinrich Himmler ? Unde sînt Ribbentrop, Rosenberg, Ley, Bormann, Frank, Streicher ?

S-au dat la fund, au dispărut de pe faţa pămîntului, înghiţiţi de haosul şirurilor de refugiaţi şi de ruinele lăsate de bombe. Fotografiile şi mandatele lor de arestare sînt afişate în fiecare cazarmă, şi tot nu li se poate da de urmă. Serviciile americane şi britanice ştiu că Radio Moscova critică aproape în fiecare zi încetineala cu care occidentalii desfăşoară operaţiunile de căutare. Această căutare fără succes ameninţă să se transforme într-un scandal politic.

În cele din urmă Moscova cere oficial ca vînătoarea de căpetenii naziste încă negăsite să fie intensificată.

Dar minuni nu pot face nici serviciile de urmărire ale lui Eisenhower şi Montgomery. Cei însărcinaţi cu această acţiune se bucură pentru fiecare nume de rezonanţă care le pică în mînă. Au deja o mulţime. Mulţi dintre ei vor apărea mai tîrziu la Nürnberg.

Iată-l, de pildă, pe Franz von Papen, despre care se spune că „l-a ajutat pe Hitler să pună piciorul în scară". Fostul cancelar al Reichului, vicecancelar şi ambasador german la Viena şi Ankara va fi arestat în Westfalia.

Episodul se petrece în acele zile furtunoase în care Armata 9 americană lua cu asalt regiunea Ruhrului. Franz von Papen şi familia sa, aflaţi pînă la sfîrşit sub supravegherea Gestapoului, pentru că Hitler nu avea încredere în tagma diplomaţilor, se refugiaseră în zilele prăbuşirii fronturilor de vest la baronul Max von Stockhausen, ginerele lui Papen.

Într-o cabană retrasă de pădure bărbaţii stau de pază înarmaţi cu carabine de vînătoare, printre ei aflîndu-se

şi fiul lui Papen, Friedrich Franz von Papen. Ţinutul este împînzit cu soldaţi dezertori şi muncitori străini eliberaţi. Trebuiau apăraţi copiii şi femeile din casă. În orice caz, pînă la sosirea americanilor nu mai e mult.

Franz von Papen este sigur că pentru el acest moment va însemna ceasul eliberării.

Dar se întîmplă altfel. După ocuparea localităţii Stockhausen soldaţii Armatei 9 descoperă şi cabana singuratică. Un plutonier intră în casă cu pistolul in mînă. Bărbaţii sînt declaraţi prizonieri.

„Dumneata cine eşti ?" întreabă americanul pe bărbatul mai în vîrstă, care stă pe o bancă de lemn într-un colţ al odăii.

„Franz von Papen", răspunde acesta şi întinde mîna după actele sale.

„Şi dumneata eşti prizonier". spune scurt plutonierul.

„Dar eu nu am funcţie militară şi am peste şaizeci şi cinci de ani..."

„Nu-i nimic", hotărăşte omul cu pistolul. „Eşti arestat".

Papen se supune destinului. Îi roagă pe soldaţi să ia loc şi obţine permisiunea de a mai mînca o farfurie de supă şi de a-şi strînge lucrurile într-un rucsac. Apoi fostul cancelar al Reichului este încărcat împreună cu alţi prizonieri într-un jeep şi dus la Rüthen la comandamentul diviziei.

Acolo ofiţerii îl tratează cu o politeţe aleasă, dar nu îi dau speranţe. În afară de aceasta trebuie să se lămurească dacă numele său figurează sau nu pe listele de căutare ale forţelor aliate. Şi la Cartierul general al lui Eisenhower se aşteaptă prezentarea importantului prizonier. Toate la timpul lor. Papen rămîne în arest şi acolo va rămîne multă vreme după procesul de la Nürnberg.

Armata 7 americană poate raporta şi ea un succes la Cartierul general suprem. La 6 mai 1945 Divizia 36 infanterie ia prizonieri peste două mii de persoane, o masă cenuşie, amorfă. Bărbaţii sînt percheziţionaţi, înregistraţi, instalaţi într-o baracă de lagăr. Chestie de rutină.

În aceeaşi noapte sună telefonul căpitanului Philip Broadhead, şeful administraţiei militare de la Berchtesgaden. La capătul firului este ofiţerul de serviciu al lagărului de prizonieri.

„Unul din tipii ăştia a încercat să se sinucidă", raportează locotenentul.

„Ei și ?“, întreabă căpitanul Broadhead morocănos. Nu-i place să fie trezit din somn pentru nimicuri.

„Pare să fie un pește gras“, își dă cu părerea ofițerul lagărului, netulburat deloc de tonul lui Broadhead. „Conștiință încărcată și așa mai departe“.

„Cum îl cheamă ?“

„Un moment. Da, Frank, Hans Frank“.

Broadhead sare din pat. Cîteva minute mai tîrziu se află în spațiul improvizat ca infirmerie a lagărului, lîngă guvernatorul general al Poloniei care zace fără cunoștință.

Brațul stîng al lui Frank este bandajat pînă în vîrful degetelor. Fața rotundă este albă ca varul și trasă. Respiră liniștit, abia perceptibil.

„Lamă de ras, căpitane“, spune competent doctorul. „Dar îl vom salva“.

Și îl salvează. Mîna stîngă a lui Frank rămîne paralizată, brațul abia și-l mai poate mișca. Cînd și-a deschis venele, și-a atins tendoanele.

Știrea despre identificarea lui Frank face senzație în întreaga lume. De numele acestui ins, sub a cărui guvernare au fost comise cele mai odioase crime, se leagă groază, violență și masacre sistematice : „călăul Poloniei“, „ucigașul evreilor de la Cracovia“. Și totuși, la Nürnberg, Frank va fi unul dintre puținii care și-au asumat vinovăția și nu au încercat s-o arunce asupra superiorilor sau subordonaților lor.

Frank arată americanilor de bunăvoie locul unde a depozitat obiectele de artă luate din Polonia. După primele estimări, ele au o valoare de „cîteva milioane dolari“. Dintre obiectele proprii, Frank predă americanilor jurnalul său. Cuprinde treizeci și opt de volume și reprezintă cea mai înfricoșătoare acuzație pe care un om și-a adus-o vreodată sie însuși. Zguduiți, specialiștii poligloți citesc în el fraze ca acestea : „Dacă aș fi venit în fața führerului și aș fi raportat că am ucis iarăși 150 000 de polonezi el ar fi spus : «Bine, dacă a fost nevoie»“.

„O dată războiul cîștigat de noi, atunci, după părerea mea, din polonezi și din ucraineni și din ce mai e pe acolo se poate face carne tocată“.

Sau : „Aici am început cu trei milioane și jumătate de evrei, ceilalți — s-o spunem — au emigrat“. Și : „Să ne amintim că noi toți figurăm pe lista criminalilor de război a domnului Roosevelt. Eu am onoarea să fiu numărul unu...“

E clar : Frank este edificat. El ştia de ce şi-a deschis venele în noaptea de după capturarea sa ca prizonier. Dar iată că i se dau toate îngrijirile, pentru a-l pune din nou pe picioare — pentru Nürnberg.

În mîna Aliaţilor : preşedintele Băncii Reichului Hjalmar Schacht, protectorul Reichului Constantin von Neurath, ministrul economiei Reichului Walther Funk, şeful Biroului central al Siguranţei Reichului Ernst Kaltenbrunner, comisarul Reichului Arthur Seyss-Inquart, fabricantul de armament Gustav Krupp von Bohlen und Halbach, dictatorul muncii Fritz Sauckel

Cu mult mai nostim se petrece luarea ca prizonier a unui alt acuzat de la Nürnberg. La prima vedere, pare mai degrabă o eliberare : Hjalmar Schacht, fostul preşedinte al Băncii germane a Reichului, era în momentul capturării sale de către trupele americane unul din arestaţii lui Hitler.

Lăsa în urmă un lung drum prin închisori şi lagăre de concentrare. În 1944 fusese arestat de Gestapo în legătură cu atentatul din 20 iulie. Haltele sale au fost Ravensbrück, Moabit şi, în cele din urmă, lagărul de exterminare de la Flossenbürg.

„Din acest lagăr nimeni nu scapă cu viaţă", şopteşte Schacht celorlalţi prizonieri, cînd ajung aici. În curtea lagărului se poate vedea prin uşa deschisă a unui hambar scheletul unei spînzurători. În fiecare noapte Schacht aude strigăte şi împuşcături, care-l lămuresc asupra a ceea ce se petrece. Într-una din dimineţi, în cursul unei plimbări cu deţinuţii, poate să numere pînă la treizeci de morţi, duşi pe tărgi de la locul execuţiei.

Abia mult mai tîrziu află Schacht că comandantul de la Flossenbürg dăduse ordinul textual de a-l împuşca de îndată ce Aliaţii s-ar fi apropiat de lagăr. Dar n-a fost să fie aşa. În perspectiva iminentei înfrîngeri, SS încearcă brusc să instaureze o atmosferă de blîndeţe, poate pentru ca, în felul acesta, să se salveze.

Aşa se face că, la apropierea americanilor, Schacht este dus împreună cu alţi deţinuţi mai întîi la Dachau şi apoi mai departe, în Austria. În timpul unei escale a transportului la Prager Wildsee, el este eliberat de Armata 9 şi, o dată cu el, o serie de alţi deţinuţi şi „prizonieri de elită" ai lui Hitler : conducătorul socialiştilor francezi, Léon

Blum ; ultimul cancelar federal al Austriei. Kurt Schuschnigg ; pastorul Martin Niemöller ; industriaşul din Ruhr Fritz Thyssen ; regentul ungar înlăturat de la putere. Miklós Horthy ; nepotul lui Molotov. Alexei Kokosin ; generalii Franz Halder şi Alexander von Falkenhausen ; prinţii Philipp de Hessa şi Friedrich-Leopold de Prusia ; cel de-al 62-lea văr al premierului britanic. căpitanul Peter Churchill : francezii Edouard Daladier. Paul Reynaud, Maurice Gamelin şi mulţi alţii.

„De ce v-a închis Hitler ?" este întrebat Schacht de americani.

„Habar n-am", este răspunsul bancherului.

El n-are habar nici de ce nu este pus acum în libertate, ci rămîne mai departe în arest. Altfel, este tratat bine ; primeşte o masă excelentă, are chiar voie să se plimbe nesupravegheat la Prager Wildsee. Apoi însă este din nou ridicat şi dus în diferite etape la Anacapri şi, în cele din urmă, în lagărul supraaglomerat de prizonieri de război de la Aversa, lîngă Neapole.

Hjalmar Schacht, geniul financiar cu guler tare ca pe vremea bunicii, n-a schimbat iarăşi decît lagărul. La capătul drumului se află deocamdată închisoarea de la Nürnberg.

În acest timp în Germania valul arestărilor cuprinde în tumultul său alte mii de oameni. Aproape că nu trece o zi fără ca un alt viitor implicat la Nürnberg să nu cadă în plasă. La 6 mai francezii arestează în zona lor de ocupaţie pe fostul protector al Reichului în Boemia şi Moravia, Constantin von Neurath. La 11 mai este arestat la Berlin succesorul lui Schacht, ministrul economiei Reichului, Walther Funk. La 15 mai trupele americane îl prind în Austria pe Ernst Kaltenbrunner, şeful temutului Birou central al Siguranţei Reichului. În schimb, superiorul său, SS-Führer Heinrich Himmler, cu toate investigaţiile febrile, nu poate fi găsit, de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul.

Armata canadiană opreşte o vedetă torpiloare germană. La bordul ei se afla Arthur Seyss-Inquart, în acel moment încă „comisar al Reichului pentru Olanda ocupată".

„A fost arestat calul troian al naziştilor !" scrie un mare ziar american cîteva zile mai tîrziu cu privire la captura canadienilor. Ziarul aminteşte pe larg cititorilor săi că Seyss-Inquart a fost cel care în 1938 a contribuit substanţial la intrarea lui Hitler în Austria

Vedeta torpiloare a comisarului Reichului nu încerca să evadeze. La 3 mai şeful în exerciţiu al guvernului german al Reichului, Karl Dönitz, a chemat la Flensburg toţi comandanţii civili şi militari ai tuturor zonelor încă ocupate şi anume pe cei din Boemia, Olanda, Danemarca şi Norvegia. Scopul discuţiilor era declararea şi în aceste ultime ţări a capitulării rapide şi predării fără vărsare de sînge.

Vremea furtunoasă l-a reţinut pe Seyss-Inquart la Flensburg mai mult decît se aştepta. La 7 mai el vrea să se întoarcă, în sfîrşit, în Olanda. Drumul pe mare a rămas unica legătură încă deschisă în acea direcţie. Pe drum sînt prinşi de canadieni.

Seyss-Inquart ajunge într-adevăr în Olanda — dar de data aceasta ca prizonier. În apropierea castelului Twickel de lîngă Menglo, unde-şi avusese odinioară reşedinţa de comisar al Reichului, i se amenajează o nouă locuinţă. Ea se compune dintr-un cort britanic destinat prizonierilor, instalat pe un teren de fotbal părăsit, între băltoace lucitoare provenite de la ploaie.

Arestările continuă. Englezii pun sub arest la domiciliu pe Gustav Krupp von Bohlen und Halbach, şeful celui mai mare concern de armament german. Industriaşul slăbit de bătrîneţe trebuie să-şi părăsească vechea locuinţă feudală şi să se mulţumească cu casa grădinarului de pe domeniul seniorial. Aici se va hotărî în curînd dacă starea sănătăţii sale îi permite să compară la Nürnberg.

Arestarea împuternicitului general pentru folosirea forţei de muncă, Fritz Sauckel, aproape că se pierde în vălmăşagul de ştiri din acele zile.

•

Comandantul Frontului de muncă Robert Ley vrea să se numească Distelmeyer — Filozoful partidului Alfred Rosenberg zace în spital — Un artist inofensiv : conducătorul francilor Julius Streicher

O nouă ştire senzaţională pe primele pagini ale ziarelor străine : arestarea dr. Ley !

„Prinderea lui Ley este mai importantă decît cea a lui Göring ca prizonier“, scrie în legătură cu aceasta *New York Times*, „căci Ley este omul care se află în spatele Werwolfului“.

Werwolful, mişcarea germană de partizani, este în continuare supraapreciată. La fel importanţa lui Ley. Comandantul Frontului de muncă german nu mai era demult atît de influent pe cît se mai credea peste hotare. Ley căzuse în patima beţiei şi avea o atracţie filistină pentru lux, ceea ce se exprima şi în faptul că în vila sa îşi placase baia cu faianţă neagră, iar robinetele erau de aur. Cînd, după moarte, i s-a examinat creierul, medicii au descoperit semnele unei grave boli psihice.

Discursurile lui Ley erau primitive, confuze, adesea rostite cu greutate, gîngăvit. Cu mintea înceţoşată de alcool, el a strigat odată, la o manifestaţie de masă : „Führerul meu, vă raportez : A sosit luna mai !"

Odată cu prăbuşirea visurilor naţional-socialiste, dr. Robert Ley încearcă să se ascundă în Alpii Bavarezi. El îşi alege ca ascunzătoare o cabană de munte situată la sud de Berchtesgaden. Dar americanii sînt înştiinţaţi de localnici.

Pe data de 16 mai, soldaţi din Divizia 101 aeropurtată americană o pornesc la drum. Ei pătrund în cabană ţinînd în mîini pistoale cu piedica ridicată.

În întunericul dinăuntru un om stă ghemuit pe marginea unui pat de lemn. Îi priveşte pe intruşi cu ochi arzători, maxilarul inferior îi atîrnă moale. Faţa îi este acoperită de o barbă nerasă de patru zile.

Trupul îi este scuturat de un tremur nervos.

„Are you doctor Ley ?"

Ley se ridică şi scutură violent din cap.

„M-mă c-confundaţi", bîiguie el. „Eu mă nu-numesc dr. Ernst D-Distelmeyer".

„Okay !" exclamă americanul, făcînd un semn cu capul. „Veniţi cu mine".

Comandantul Frontului de muncă nu opune rezistenţă. Poartă o pijama albastră, îşi aruncă pe deasupra o pelerină de loden cenuşie, încalţă nişte ghete maro cu tălpi groase şi îşi pune pe cap o pălărie verde tiroleză. În această costumaţie este predat scurt timp după aceea la comandamentul diviziei din Berchtesgaden. Acolo este mai întîi percheziţionat temeinic în căutare de fiole cu otravă şi lame de ras. Apoi începe interogatoriul.

„Nu sînteţi dr. Ley ?"

„N-nu. Iată a-actele mele".

Sînt pe numele dr. Ernst Distelmeyer. Ofiţerul care îl interoghează îi pune în faţă cîteva fotografii ale dr. Ley.

„Nu sînt eu", persistă Ley.

„Am să vă spun ceva", îl asaltează americanul vorbind o germană fără accent străin, „care o să vă uluiască. Fac parte din Serviciul secret și misiunea mea în ultimii trei ani a constat exclusiv în supravegherea dr. Robert Ley. Vă cunosc perfect".

Ley pălește și mai tare. Apoi șoptește : „Vă înșelați".

„Bine", spune ofițerul. Face semn unui soldat. Acesta iese și se întoarce imediat însoțit de un bătrîn.

Este Franz Xaver Schwarz, de 80 de ani, mai ieri încă puternicul cancelar al trezoreriei naziste, acum internat de americani (moare în 1947 în lagărul de la Regensburg).

Schwarz nu știe pentru ce a fost adus în această cameră. Fără să se gîndească, el nu-și ascunde consternarea văzîndu-l pe prizonier.

„Domnule doctor Ley !" strigă el plin de compătimire. „Ce faceți aici ?"

Apoi își dă seama de greșeala făcută, privește neajutorat de la Ley la american. Ofițerul zîmbește.

„Ei", se întoarce el spre Ley, „vă mai numiți Distelmeyer ?"

Comandantul Frontului de muncă nu răspunde. Capul i-a căzut în piept.

La un semn al superiorului său, soldatul american aduce în cameră al doilea martor. Este Franz Schwarz, fiul cancelarului trezoreriei.

„Îl cunoașteți pe acest om ?" este întrebat acesta.

„Este dr. Robert Ley", spune Schwarz junior fără înconjur. Intrînd, a intuit dintr-o privire situația și știe că nu are nici un rost să mai încerce să salveze ceva aici.

„Ce mai spuneți acum ?" întreabă liniștit americanul.

„A-ți cîștigat", răspunde Ley. Nu mai ridică capul din piept. În această atitudine o pornește greoi spre jeep. Locotenentul Walter Rice duce prizonierul în închisoarea din Salzburg.

„Noi, național-socialiștii, vom merge mai departe", spune acolo Ley la primul interogatoriu. A depășit șocul arestării și acum pozează în fidelul succesor al lui Hitler. Cel puțin vrea să păstreze această aparență.

„Soarta mea nu prezintă nici o importanță", continuă el. Nu se bîlbîie, pentru că nu mai este agitat. „Viața nu mai înseamnă nimic pentru mine. Puteți să mă luați și să mă împușcați pe loc — nu mă impresionează".

Arestarea lui Ley trece pe planul al doilea în urma unei noi vești. Ea vine de la Cartierul general al Armatei 2 britanice din zona germană de nord. Acolo încă mai este căutat intens și fără întrerupere SS-Führer Himmler. În locul lui, urmăritorii dau de o altă mărime a partidului, teoreticianul Weltanschauung-ului național-socialist, Alfred Rosenberg.

Rosenberg, autorul lucrării *Mitul secolului XX*, se află de cîtva timp la Dönitz, la Flensburg. Sperase, probabil, să găsească aici un nou cîmp de acțiune și, ca membru al unui guvern care nu aparținea național-socialiștilor, să se bucure de oarecare protecție pe lîngă Aliați.

Dar Dönitz renunțase la colaborarea sa și-i dăduse de înțeles că ar trebui să se predea de bunăvoie englezilor. Roșenberg nu i-a urmat sfatul — sau n-a putut să-l urmeze. O luxație a gleznei, cu care s-a ales, beat fiind, a doua zi după convorbirea sa cu șeful guvernului, l-a imobilizat la pat. Așa se face că a ajuns la Școala de marină de război de la Flensburg-Mürwik. care servea în această perioadă drept spital.

La 19 mai tancuri și infanteriști înconjură clădirea. Britanicii au ordin să scotocească spitalul în căutarea lui Heinrich Himmler. SS-Führerul nu este găsit, dar ei se consolează descoperindu-l cel puțin pe Rosenberg, pe care îl și ridică. În noiembrie filozoful partidului va sta pe banca acuzaților de la Nürnberg alături de ceilalți : nu din cauza Weltanschauung-ului pe care l-a răspîndit, ci din cauza postului său de ministru al Reichului pentru problemele teritoriilor ocupate din răsărit.

După intermezzo-ul de la Flensburg, sudul Bavariei va deveni din nou scena marii vînători de oameni.

La 23 mai 1945 un jeep cu patru americani rulează în direcția Berchtesgaden. Fac parte din Divizia 101 aeropurtată. Maiorul Henry Blitt stă ghemuit pe bancheta din spate a vehiculului, privește meditativ magnificul peisaj și se gîndește, poate, ce frumos ar fi să te plimbi aici nu ca soldat, ci să vii de la New York în concediu ca să vizitezi în liniște acest colțișor unic...

Muntenii în portul lor local au un aspect pașnic și pitoresc. Păcat că toți sînt naziști, se gîndește, poate, Blitt. Iată, de pildă, bătrînul de pe terasa casei țărănești pe lîngă care tocmai trece jeepul. Omul acesta stă la soare, fața îi este încadrată de o barbă albă. Lîngă el — un șevalet. Pe pășunea din apropiere răsună talăngile vacilor.

Brusc maiorul Blitt simte nevoia irezistibilă de a bea aici un pahar de lapte — lapte adevărat, cald, nu produsul steril, pasteurizat, venit în pungi de carton de la New York.

Blitt cere să oprească. Americanii intră în casa țărănească. Maiorul își primește laptele. Vorbește idiș, căci aceasta îi este limba maternă, dar se descurcă astfel bine în Germania. Așa începe o discuție cu bătrînul bărbos.

„Cum merge, papa ?“

„Bine, bine“, răspunde acesta.

„Ești țăran de pe aici ?“

„Nu“, spune bărbosul, „eu doar locuiesc aici. Sînt artist, înțelegeți, pictor...“

„Ce părere ai despre naziști ?“, întrebă Blitt rîzînd.

Bătrînul face un semn cu mîna : „Nu mă pricep. Eu sînt artist și nu m-am ocupat niciodată de politică“.

„Dar semeni cu Julius Streicher“, se amuză Blitt. Ceva la omul acesta i-a amintit într-adevăr de mandatul de arestare a lui Streicher. Acum glumește pe tema asta.

Dar bătrînul face deodată ochii mari, pe față i se citește uluire și groază. Apoi întreabă cu glas slab : „De unde mă știți ?“

A fost o pură întîmplare.

Streicher a luat în serios gluma maiorului și se vede demascat.

Henry Blitt pricepe imediat.

„Ahaaa !“, lungește el.

„Eu mă numesc Sailer“, îi aruncă repede Streicher. Crede că își mai poate corecta greșeala. Dar este prea tîrziu. Maiorul Blitt a și dat însoțitorilor săi ordinele necesare.

„Ești arestat“, îi spune lui Streicher.

Conducătorul francilor face o figură morocănoasă. Din poza lui de pictor nevinovat n-a mai rămas nimic. Dintr-o dată pare mult mai bătrîn decît la cei 59 de ani ai săi. Barba ciufulită și părul nepieptănat, cămașa fără guler, cu dungi albastre, și pantalonii mototoliți îl fac să pară neîngrijit.

„Aș mai vrea doar să-mi iau alți pantofi“, îi spune el lui Blitt. În ochii lui neliniștiți lucește ura.

„Poftim“, spune maiorul.

Streicher se așează într-un fotoliu din odaia țărănească. O femeie tînără, atrăgătoare, într-o rochie tiroleză strîmtă îngenunchează în fața lui, îi scoate ghetele, îi pune altele, îi leagă cu grijă șireturile. A auzit totul, nu scoate însă o vorbă.

Cînd americanii l-au luat pe Streicher, femeia a rămas în uşă. Nimeni nu ştie cine era.

Căpitanul Hugh Robertson şi soldatul Howard Huntley îl flanchează pe Streicher. Maiorul Blitt se urcă lîngă şoferul jeepului. Apoi din curtea ţărănească din apropiere de Waldring se porneşte în direcţia Berchtesgaden.

Un corespondent american a asistat la sosirea lui Streicher la comandamentul diviziei.

„Julius Streicher", scrie el ziarului său, „conducătorul francilor şi editorul ziarului instigator antisemit *Der Stürmer*, a fost cel mai mare duşman al evreilor cunoscut vreodată. Acum a fost descoperit şi luat prizonier de un evreu".

Comisia de la Londra pentru cercetarea crimelor de război poate publica acum un bilanţ preliminar al marii căutări. Ea anunţă că majoritatea conducătorilor nazişti au fost arestaţi. Mai lipsesc doar doi — şi, după părerea Aliaţilor, tocmai ei sînt cei mai importanţi : fostul ministru de externe al Reichului Joachim von Ribbentrop, şi SS-Führer Heinrich Himmler. Întreaga Germanie este încă o dată cernută prin sita poliţiei secrete.

Sfîrşitul Reichsführerului SS Heinrich Himmler

În a doua jumătate a lunii februarie 1945 un împuternicit suedez al Crucii Roşii străbate într-o maşină vopsită cu dungi albe, marcată violent pentru a putea fi observată din avion, Germania în ruine. Este contele Folke Bernadotte, acelaşi care, trei ani mai tîrziu, a fost asasinat ca negociator al Naţiunilor Unite la Ierusalim.

Doreşte o întrevedere cu Heinrich Himmler, temutul şef al temutului SS, creierul funestei poliţii secrete de stat, mai-marele lagărelor de exterminare, camerelor de gazare şi fabricilor morţii. Vrea să-l convingă pe el, şeful poliţici secrete, să-i elibereze din lagărele de concentrare pe deţinuţii danezi şi norvegieni, pentru ca Crucea Roşie să-i poată duce în Suedia.

La 19 februarie contele se întîlneşte cu Himmler la Hohenlychen lîngă Berlin, într-un spital. Reichsfürerul SS s-a retras acolo pentru că este depăşit de multiplele sarcini şi de apropiatul crah. Se preface că este bolnav şi îi lasă pe alţii să-şi bată capul cu căruţa împotmolită.

Intîlnirea are loc în camera renumitului medic şef Karl Gebhardt.

„Cînd Himmler mi-a apărut deoolată în faţă", mărturiseşte Folke Bernadotte în memoriile sale, „cu ochelarii cu rame de corn, în uniforma verde a SS-ului, fără nici o decoraţie, părea la prima vedere un neînsemnat funcţionar. Dacă l-aş fi întîlnit pe stradă, nu i-aş fi dat nici o atenţie. Avea mîini mici, fine, sensibile, şi am observat manichiura îngrijită. Într-adevăr n-am văzut în el nimic diabolic şi n-am remarcat nimic din asprimea rece a privirii sale".

Aşadar, acesta era omul în faţa căruia întreaga Europă a tremurat ani de zile, omul care făcea un semn şi sute de mii de vieţi omeneşti dispăreau, milioane erau nimicite.

Un om de o exaltare mărginită, nehotărît, cu o sadică patimă de dominare, un om dintr-o familie bună, burgheză — tatăl său fusese profesorul prinţului Heinrich von Bayern, iar faptului că fiul regelui îi fusese naş îi datorează SS-Führerul prenumele.

Cu greu poate fi imaginată o fire mai contradictorie : Himmler încercase odată fără succes să devină crescător de păsări şi vînzător la o fabrică de îngrăşăminte din Schleissheim, îl admira pe tiranul mongol Genghis Han, a mărşăluit în corpurile de franctirori din anii douăzeci, a fost secretarul rebelului Gregor Strasser, a sprijinit, ca cel mai influent om de pe lîngă Hitler. cultivarea plantelor medicinale şi a dispus efectuarea celor mai îngrozitoare experienţe cu oameni vii. Un om al cărui unic scop consta în cele din urmă în dorinţa de a concentra cu timpul toată puterea în mîinile sale, de a putea să comande fără limite şi a deveni succesorul lui Hitler.

Cum va reacţiona el la misiunea umanitară a lui Bernadotte ? La început Himmler respinge cererea de a-i aduce în Suedia pe deţinuţii scandinavi din lagărele de concentrare : „Dacă aş da curs propunerii dv.", spune el, „ziarele suedeze ar anunţa cu litere de-o şchioapă că criminalul de război Himmler caută să se răscumpere în ultimul moment şi să apară curat în faţa omenirii, pentru că se teme de urmările faptelor sale".

Aşadar, el evaluează absolut exact situaţia generală, ca şi propria sa situaţie.

Ce se petrece cu Himmler în acele zile ? Prin poliţie, SS, Gestapo şi armata de rezervă el ţine în mîini cele mai importante instrumente ale puterii. Bazîndu-se pe acestea, el ar putea să dea o lovitură de stat fără a trebui să se teamă

de vreo rezistență deosebită. Astăzi se știe că el cocheta adesea cu acest gînd. Amîna însă și era nehotărît, așa cum a fost în tot timpul vieții sale. Voia să-i rămînă fidel lui Hitler și totodată să-și scoată capul din laț.

„Sînt gata să fac totul pentru poporul german", spune el la începutul lui aprilie în timpul unei a doua discuții cu contele Bernadotte, „dar trebuie să continui lupta. I-am jurat credință führerului și nu pot să calc acest legămînt".

„Dar nu înțelegeți că Germania a pierdut efectiv războiul ?", întreabă fără ocol suedezul. „Unui om în situația și cu poziția dv. nu îi este permis să-și asculte orbește superiorul. El trebuie să aibă curajul de a lua măsuri în folosul poporului său".

Himmler este chemat la telefon și întrerupe discuția. Printr-un om de încredere, SS-Gruppenführer Walter Schellenberg, îi face însă lui Bernadotte o altă propunere : contele să i se adreseze lui Eisenhower și să propună capitularea frontului german de vest.

Folke Bernadotte este consternat. Apoi pune condiții. Două dintre ele sînt senzaționale :

1. Himmler trebuie mai întîi să anunțe oficial că a devenit succesorul lui Hitler, întrucît acesta nu-și mai poate exercita funcțiile din motive de boală.

2. Himmler trebuie să dizolve NSDAP-ul și să destituie imediat toți funcționarii de partid.

Pentru Himmler aceste puncte ar trebui să fie inacceptabile. Spre nemărginita stupoare a lui Bernadotte, SS-Führerul este de acord cu ele. Suedezul nu bănuiește ce se petrece între timp în culise.

Himmler știe că războiul este pierdut. O știe încă din 1943. Pe atunci încercase pe ascuns, prin intermediul industriașului german Arnold Rechberg, să intre în legătură cu puterile occidentale și să discute posibilitatea unei păci separate. Dar Bormann și Ribbentrop au zădărnicit acțiunea.

Acum, cu puțin înainte de închiderea porților, Himmler este gata să facă aproape tot ce i-ar putea salva capul. În timp ce pe de o parte spînzură în continuare soldați, pe de altă parte face un joc disperat.

Prin intermediul unui agent el poartă tratative cu Arnold Rechberg, care, la rîndul său, urmează să tatoneze terenul în vest în vederea păcii.

El — cel mai mare exterminator al evreilor din istorie — corespondează pe ascuns cu dr. Hillel Storch, reprezentantul la Stockholm al Congresului mondial evreiesc.

Din dispoziția lui, negociatorul evreu dr. Norbert Masur zboară sub pază personală de onoare din Suedia la Berlin, pentru a discuta cu el despre eliberarea deținuților evrei din lagărele de concentrare.

El duce tratative cu fostul președinte al Confederației Elvețiene Jean-Marie Musy cu privire la transportarea evreilor din lagărul de exterminare Belsen în zona neutră de peste hotare.

Încearcă să intre în legătură cu puterile occidentale prin intermediul bancherului suedez Jacob Wallenberg și să înceapă convorbiri de pace.

Acum el se străduiește să-l implice în acest joc pe contele Folke Bernadotte și, în cele din urmă, îi promite mult dorita eliberare a deținuților scandinavi.

Himmler este obsedat de o idee fixă, legată de certa înfrîngere germană : după ce a pus să fie exterminați milioane de oameni, acum își închipuie că poate juca rolul de mare protector și înger al păcii. Este convins că va fi astfel recunoscut în străinătate. Nu vrea să înțeleagă că va rămîne un monstru, vinovat de asasinate în masă.

Pe deasupra se mai teme și de Hitler. Se teme că führerul ar putea să intuiască jocul său dublu și să-l lovească în ultima secundă. De aceea, împreună cu Schellenberg, pune la cale o răsturnare în Germania.

Himmler vrea să bată monedă pe starea proastă a sănătății lui Hitler. În discuțiile cu Schellenberg, el face aluzie la poziția adusă a führerului, la înfățișarea fără vlagă și tremuratul mîinilor. I se fac confidențe profesorului Max de Crinis, șeful Secției de psihiatrie de la Charité din Berlin, precum și ministrului sănătății Reichului, dr. Leonardo Conti. Medicii își exprimă presupunerea că Hitler ar suferi de parkinson — boală manifestată prin rigiditatea de mască a feței și fenomene de paralizie a membrelor.

Himmler îi cere lui Schellenberg să-l însoțească într-o plimbare prin pădure. La adăpost de toți cei care trăgeau cu urechea, el orientează discuția direct spre miezul gîndurilor sale : „Eu nu cred că mai putem colabora multă vreme cu führerul. Nu mai face față sarcinilor. Credeți că Crinis are dreptate ?“

„Da", este răspunsul lui Schellenberg.

„Dar ce trebuie să fac eu ?" întreabă Himmler șovăitor. „Nu-l pot omorî pur și simplu sau otrăvi sau aresta în cancelaria Reichului..."

„Nu există decît o posibilitate", este sfatul lui Schellenberg. „Trebuie să mergeți la Hitler, să-i explicați totul și să-l siliți să abdice".

„Exclus", spune Himmler îngrozit. „Führerul ar avea un acces de furie și m-ar împușca pe loc".

„Trebuie luate măsurile cuvenite", remarcă Schellenberg liniștit. „Aveți doar la dispoziție un număr suficient de SS-Führeri superiori, în stare să prevină o eventuală arestare. Și dacă nimic altceva nu folosește, trebuie să intervină medicii".

Dar Himmler nu poate nici acum să ajungă la o hotărîre. În timpul plimbării de o oră și jumătate prin pădure, el tot mai chibzuiește ce să facă de îndată ce va deveni succesorul lui Hitler.

„În acest caz va fi dizolvat imediat NSDAP-ul", îi declară el însoțitorului său. „Trebuie să se înființeze un nou partid. Ce nume ați alege, Schellenberg ?"

„Partidul Adunării Naționale", propune confidentul lui Himmler.

Dar nu se ajunge la acest puci. Evenimentele de pe fronturi nu mai lasă nici un răgaz. Armata Roșie ia cu asalt porțile capitalei Reichului. Himmler intră în panică.

„Schellenberg", spune el în cursul unei alte convorbiri, „mi-e groază de ce va veni acum..."

În noaptea de 20 spre 21 aprilie SS-Reichsführerul se întîlnește din nou la Hohenlychen cu contele Folke Bernadotte. Himmler este palid și pare un om hăituit.

„Făcea impresia unui om care nu mai poate sta liniștit într-un loc", relatează suedezul. „Rătăcea de colo-colo, străduindu-se să-și domine agitația".

În timpul discuției Himmler își lovește mereu dinții cu unghiile. Abia își mai poate ascunde nervozitatea.

„Situația militară este gravă, foarte gravă", repetă el mereu. Insistă ca Bernadotte să-i transmită în sfîrșit lui Eisenhower propunerea de capitulare în vest și să mijlocească o discuție între el, Himmler și comandantul suprem american.

„Mă îndoiesc că Aliații vor accepta o capitulare doar pe frontul de vest", îi spune după aceea Bernadotte lui Schellenberg. „Chiar în cazul că așa s-ar petrece lucru-

rile, aceasta n-ar face necesară o întîlnire personală între Himmler și Eisenhower. Este exclus ca Himmler să poată juca un rol în viitoarea Germanie".

Iarăși rămîne totul în suspensie.

Trei zile mai tîrziu Bernadotte și Himmler se întîlnesc din nou — pentru ultima dată. Întîlnirea are loc în clădirea consulatului suedez din Lübeck. Este noaptea de 24 aprilie 1945.

„Nu voi uita niciodată această noapte cu lugubra ei atmosferă de declin", relatează contele.

Alarma aeriană îi silește pe bărbați să caute un adăpost antiaerian. Suedezi și localnici germani stau ghemuiți înăuntru pe bănci. Nimeni nu-l recunoaște pe Himmler.

La ora unu noaptea alarma încetează. În sfîrșit discuția poate avea loc într-una din camerele consulatului. Cîteva lumînări luminează scena, căci curentul electric nu mai funcționează.

„Probabil că Hitler a murit", începe Himmler. „Dacă asta nu s-a întîmplat el va muri cu siguranță în zilele următoare. Pînă acum am fost legat prin jurămîntul de credință, dar acum situația s-a schimbat. Recunosc că Germania este învinsă. Ce va fi acum ?"

Himmler este convins că Hitler l-a numit succesorul lui. Așa sună și declarațiile sale : „În situația care s-a creat, am mînă liberă. Sînt gata să capitulez pe frontul de vest, pentru ca trupele puterilor occidentale să înainteze spre est cît mai repede cu putință. În schimb nu sînt gata să capitulez pe frontul de est". El îl roagă încă o dată pe contele Bernadotte să-i mijlocească o convorbire cu Eisenhower. Cu Walter Schellenberg a și discutat cum trebuie să se comporte într-o întîlnire cu comandantul suprem american.

„Trebuie doar să mă înclin sau să-i întind mîna ?"

În discuția sa nocturnă cu Folke Bernadotte, Himmler delirează : „I-aș spune lui Eisenhower următoarele : «Declar că puterile occidentale au învins Wehrmachtul. Sînt gata să capitulez fără condiții pe frontul de vest»".

„Și ce ați face dacă propunerea v-ar fi respinsă ?"

„În acest caz voi prelua comanda unui batalion pe frontul de est și voi cădea în luptă".

„Se știe bine", scrie Folke Bernadotte, „că el nu și-a realizat această intenție".

În cele din urmă vicepreşedintele Crucii Roşii sucdeze se declară gata să transmită ministrului de externe de la Stockholm propunerea lui Himmler de capitulare. În caz că guvernul s-ar arăta dispus să dea curs, el ar trebui să-i înştiinţeze pe Aliaţi.

„A fost cea mai amară zi din viaţa mea", spune Himmler, cînd, la ora două şi jumătate noaptea, părăsesc consulatul. Este o noapte senină.

Himmler se aşază el însuşi la volanul maşinii sale blindate.

„Plec pe frontul de est", îi spune la despărţire lui Folke Bernadotte. Şi adaugă cu un zîmbet subţire: „Nu e prea departe".

Apoi motorul nu mai huruie şi imediat după aceea se aude un trosnet înăbuşit: Himmler a intrat în plasa de sîrmă ghimpată care înconjură clădirea consulatului. SS-iştii scot cu greu automobilul.

„Felul în care a demarat Himmler", filozofează Bernadotte în memoriile sale, „are ceva simbolic". Preşedintele Harry S. Truman răspunde personal propunerilor lui Himmler. Respinge capitularea parţială şi-şi încheie telegrama cu cuvintele: *„Oriunde va continua rezistenţa, atacurile Aliaţilor vor fi date mai departe, fără a lua nimic în considerare, pînă la victoria totală".*

Ultimele speranţe ale lui Himmler s-au spulberat.

Se îndreaptă spre sediul OKW-ului, care se mai afla pe atunci la Plön. În spatele lui fulgeră blestemul lui Hitler: *„Înainte de moartea mea îl scot din partid, ca şi din toate funcţiile în stat pe Reichsführerul SS şi ministrul de interne al Reichului, Heinrich Himmler. Göring şi Himmler, prin tratative secrete cu inamicul, ca şi prin încercarea de a smulge de partea lor puterea în stat au... pagube imprevizibile... infidelitate..."*

Himmler nu află nimic de scoaterea sa. El nu ştie că Hitler e la curent cu tratativele cu Folke Bernadotte de la emisiunile de ştiri din străinătate. El este ca şi mai înainte ferm convins că este succesorul lui Hitler.

Această iluzie îi va fi spulberată de Dönitz.

Amiralul l-a invitat pe Himmler la o discuţie confidenţială. Înainte de sosirea SS-Führerului, Dönitz ia măsuri speciale. El se teme pe bună dreptate de puterea pe care Himmler încă o mai întruchipează. Un comando întărit format din personal de încredere de pe submarine este dispus în linie de bătaie. Santinele înarmate pînă-n dinţi sînt

ascunse în casă şi în grădină, în spatele tufişurilor. E trecut cu cîteva minute de miezul nopţii pe data de 1 mai 1945.

Întrevederea dintre Dönitz şi Himmler are loc între patru ochi. Desfăşurarea ei a fost relatată însă într-un raport dictat mai tîrziu de amiralul însuşi.

Ascuns în spatele hîrtiilor de pe masa sa de scris Dönitz ţine un Browning cu piedica ridicată. Este pregătit pentru orice eventualitate în momentul în care îi va da lui Himmler să citească radiograma prin care Hitler îl numea pe amiral ca succesor şi preşedinte al Reichului.

Himmler parcurge rîndurile şi păleşte.

Chibzuieşte cîteva secunde. Apoi se ridică şi îl felicită pe Dönitz. Este un moment dramatic.

„Lăsaţi-mă să fiu al doilea om în stat", îl roagă el după o pauză cu vocea voalată.

Dönitz refuză. Îi explică lui Himmler că în noul guvern nu poate folosi personalităţi cu tare politice. Himmler vede altfel lucrurile.

„Himmler s-a dovedit a fi pur şi simplu fantezist şi utopist", relatează Walter Lüdde-Neurath. „El se considera cel mai indicat partener de discuţii şi intermediar în tratativele cu Eisenhower şi Montgomery. Aceştia ar fi aşteptat întrucîtva să înceapă discuţiile cu el. Ca «factor de ordine în zona din centrul Europei» el şi SS-ul său ar fi indispensabili. Ascuţirea contradicţiilor Est-Vest ar urma atît de rapid, încît el şi SS-ul său ar deveni în trei luni elementul decisiv".

În cele din urmă însă Himmler trebuie să recunoască că a pierdut partida. Dönitz scrie : „Între două şi trei noaptea s-a despărţit cu conştiinţa că nu va fi folosit de mine în nici o funcţie de răspundere".

Timp de o săptămînă Himmler mai rămîne în legătură cu guvernul Reichului însărcinat cu conducerea treburilor. Apoi, la 6 mai, scos oficial de Dönitz din toate funcţiile, hotărăşte să dispară. Lutz conte Schwerin von Krosigk, ministru de externe în cabinetul de la Flensburg, îi face cu acest prilej reproşuri SS-Führerului detronat : „Poate va veni ziua", spune el, „cînd führerii celui de-al III-lea Reich vor trebui să stea în faţa supuşilor lor, pentru a fi traşi la răspundere..."

Himmler îi răspunde doar că acum vrea să se dea la fund : „Mă simt în absolută siguranţă şi nu voi fi descoperit. Voi urmări în ascuns evoluţia lucrurilor — şi această evoluţie va lucra rapid pentru mine".

„Asta nu trebuie să se întîmple", îl conjură Schwerin, „n-aş vrea ca fostul SS-Führer să fie prins sub un nume fals şi cu o barbă falsă. Pentru dumneata nu există altă cale decît să te duci la Montgomery şi să-i spui : «Iată-mă». Apoi trebuie să-ţi asumi răspunderea pentru oamenii dumitale".

Himmler mormăie ceva şi-l părăseşte pe ministrul de externe.

„Mai tîrziu Dönitz a regretat că l-a lăsat pe Himmler să plece", mărturiseşte Lüdde-Neurath. „Sub influenţa procesului de la Nürnberg, el a declarat că l-ar fi arestat pe Himmler la despărţire, dacă ar fi ştiut de măsurile de exterminare şi de condiţiile din lagărele de concentrare".

Prea tîrziu ! Himmler nu va apărea în boxa acuzaţilor de la Nürnberg. El nu găseşte curajul de a-şi asuma răspunderea faptelor şi ordinelor sale.

Unde s-a ascuns după ce s-a despărţit de Dönitz şi Schwerin von Krosigk ?

Probabil că a mai rămas un timp la Flensburg împreună cu cei doi aghiotanţi ai săi, Werner Grothmann şi Heine Macher. Drept ascunzătoare se pare că le-a servit locuinţa unei amante a lui Himmler. SS-Brigadeführer Otto Ohlendorf declară că l-a văzut pe fostul Reichsführer la 21 mai la Flensburg.

În orice caz, serviciilor secrete ale Aliaţilor le-a sărit imediat în ochi faptul că numele lui Himmler a dispărut brusc din ştirile emisiunilor.

Cei mai buni criminalişti ai Aliaţilor şi peste o sută de mii de soldaţi sînt în stare de alarmă. Pare cert că odiosul asasin va încerca să evadeze în vest trecînd incognito liniile de demarcaţie. Plasa se strînge în jurul statului marionetă Flensburg şi Himmler se prinde prompt în ochiurile ei.

Şi-a ras mustaţa şi şi-a acoperit ochiul stîng cu un plasture negru. În buzunar are un act aparţinînd serviciului de securitate al armatei pe numele de Heinrich Hitzinger.

Himmler este destul de naiv încît să-şi închipuie că această maimuţăreală ieftină va constitui o deghizare suficientă. Fostul şef al poliţiei germane se comportă ca un şcolar care a citit prea multe povestioare criminalistice proaste. În plus pare să nu ştie că serviciile de securitate sînt asimilate de către Aliaţi acelor organizaţii ai căror membri vor fi în mod obligatoriu arestaţi.

Împreună cu cei doi aghiotanți ai săi, care, ca și el, poartă o combinație de piese de uniformă și îmbrăcăminte civilă, Himmler ajunge la 21 mai la punctul de control britanic Meinstedt în apropiere de Bremerwörde.

Aici se înghesuie mii de oameni. Refugiați, răniți, soldați lăsați la vatră, prizonieri de război eliberați, muncitori străini. Toți cei care vor să treacă podul peste Oste trebuie să treacă pe la acest punct de „graniță".

Himmler și însoțitorii săi se împing ajungînd în fața cozii celor care așteptau. Cînd le vine rîndul, fostul Reichsführer arată actele. Uimit, soldatul englez ia în mînă actele, aruncă o privire în ele, se uită neîncrezător la bărbatul cu plasture la ochi și îi ordonă să aștepte lîngă barieră.

„Himmler a făcut greșeala", anunță cartierul general al Armatei 2 britanice, „de a-și arăta actele — or majoritatea celor care treceau pe la punctul de control nu aveau nici un fel de acte. Dacă ar fi venit doar cu niște boccele, fără acte, și ar fi spus că vrea să ajungă acasă, nu încape nici o îndoială că ar fi trecut nestînjenit. Mentalitatea de polițist a lui Himmler, după care un om nu trezește bănuieli dacă are acte, l-a făcut suspect".

Încă nu știe nimeni că suspectul este Himmler. Pentru început el nu este decît un om care are acte noi bune, care face parte din serviciile de securitate și se numește Heinrich Hitzinger.

Himmler este arestat. Trece într-un interval foarte scurt prin două lagăre și anume Bremerwörde și Zeelos. În cel de-al treilea, Westertimke, stă un timp singur în celulă.

Între timp, ofițerii de la serviciile de contraspionaj ale Armatei 2 s-au ocupat de cazul Hitzinger. Le este greu să tragă concluzii exacte. În ziua de 22 mai, înainte de amiază, la comandament se acreditează părerea aproape fermă că acest om trebuie să fie Heinrich Himmler. Către ora nouă seara trei ofițeri superiori o pornesc la drum spre Westertimke pentru a vedea personal prizonierul. Dar încă înainte de sosirea lor, Himmler își dă în vileag identitatea. Nimeni nu-și poate explica ce l-a determinat să facă acest pas.

Cere o întrevedere cu comandantul lagărului, căpitanul Tom Sylvester. Căpitanul britanic acceptă și cheamă prizonierul în cameră. Santinelele ies.

„Ei bine ?", întreabă el.

Prizonierul își scoate plasturele negru de la ochi și-și pune niște ochelari.

„Mă prezint : Heinrich Himmler", spune el.

„Într-adevăr", îngînă căpitanul Sylvester. Probabil că în acest moment îl trec fiori reci.

„Vreau să discut cu mareșalul Montgomery", cere Himmler. Încă mai crede că poate duce tratative.

„Voi aduce la cunoștința armatei", răspunde căpitanul. Apoi, fără o vorbă, pune să fie ridicat Himmler și ținut sub supraveghere deosebit de strictă.

Puțin mai tîrziu se întrunesc ofițerii de la cartierul general. Preiau prizonierul și-l duc la Lüneburg. Acolo, în primele ore ale dimineții de 23 mai, Himmler trebuie în cele din urmă să recunoască că nu mai are nici o șansă. Britanicilor nici prin cap nu le trece să stea de vorbă cu el, să trateze cu el sau să-l menajeze.

La Centrul de informații din Welzener Strasse, într-o clădire evacuată în scopuri militare, Heinrich Himmler trebuie să se dezbrace complet. Îmbrăcămintea, ca și corpul îi sînt cercetate de către un medic militar, căpitanul Wells, în căutare de otravă și alte mijloace de sinucidere.

Cu acest prilej în buzunarul lui Himmler se găsește o fiolă de cianură. Are doisprezece milimetri lungime și nu are grosimea unei țigări.

După aceasta prizonierul trebuie să îmbrace o uniformă englezească veche și este închis într-o cameră goală.

Seara colonelul N. L. Murphy de la serviciul de contraspionaj al lui Montgomery vine la Centrul de informații. Are ordin să verifice toate măsurile luate în legătură cu Himmler și să-l supună pe fostul Reichsführer unui prim interogatoriu. Murphy cere să i se prezinte raportul ofițerilor.

„S-a găsit asupra lui otravă ?" este primul lucru pe care vrea să-l afle.

„Da, o fiolă în buzunar", declară medicul. „Am pus-o bine. Nu se mai poate sinucide".

„I s-a controlat și cavitatea bucală ?" întreabă imperturbabil Murphy.

Dr. Wells spune că nu.

„Atunci faceți-o, vă rog, acum", ordonă colonelul. „S-ar putea ca fiola din buzunar să fi fost pusă pentru a ne abate atenția".

Himmler este scos din arest. Medicul militar îi cere să deschidă gura.

Ochii SS-Führerului par două linii înguste. Maxilarul pare să macine. Între dinţi scrîşneşte ceva.

Apoi cade ca fulgerat pe podea.

Căpitanul Wells se aruncă în genunchi lîngă el şi încearcă să scoată din gura muribundului resturile de fiolă. Răsună comenzi.

Cîteva minute mai tîrziu, bărbatului fără cunoştinţă i se administrează un vomitiv. I se introduce un tub în stomac, se scoate conţinutul. Dar totul este zadarnic.

Lupta durează douăsprezece minute. La ora 23,04 dr. Wells se dă bătut.

Heinrich Himmler a murit.

Toată ziua următoare el rămîne în camera unde survenise decesul. Aici îl văd cîteva sute de soldaţi britanici, vreo zece corespondenţi de război şi fotografi. Ei trec în tăcere pe lîngă cadavru, fixează figura monstrului, ies din cameră şi trag adînc aer în piept.

Dar ce se va întîmpla cu cadavrul lui Himmler ? La cartierul general al lui Montgomery se consideră în mod serios că ar trebui să i se pregătească o înmormîntare militară în prezenţa unor înalţi ofiţeri germani. Într-o altă secţie preoţi militari se consultă dacă această înmormîntare ar trebui să se desfăşoare după ritualul creştin.

Probabil că decizia a luat-o Montgomery personal : Heinrich Himmler va fi înmormîntat fără nici un ceremonial civil sau militar într-un loc secret. Ultimul său loc de odihnă nu trebuie să devină niciodată un loc de pelerinaj naţional pentru germani.

Între timp, un ofiţer de comandament telefonează unui post britanic din Bergen-Belsen. I-a venit o idee deosebită şi ar vrea neapărat să primească pentru Himmler una din acele lăzi de lemn în care înainte erau adunate şi îngropate osemintele deţinuţilor din lagărele de concentrare. Insistenţele lui n-au succes.

Şi astfel, în dimineaţa de 26 mai, Himmler urmează să fie transportat cu un camion de o tonă într-o direcţie necunoscută. Doi plutonieri apucă mortul de cap şi de picioare şi-l aruncă dintr-o mişcare pe platforma camionului.

Un ofiţer superior de contraspionaj a hotărît ca locul secret de înmormîntare să fie undeva într-o pădure din apropierea Lüneburgului. Un maior şi trei plutonieri pornesc în maşini într-acolo. Astfel cinci oameni sînt singurii care cunosc locul.

Pămîntul este scos cu grijă. Cei trei plutonieri sapă cu lopeţile o groapă. Cadavrul lui Himmler este aşezat înăuntru aşa cum a rămas de la 23 mai : îmbrăcat cu un pantalon militar britanic, cu o cămaşă militară de culoare deschisă şi cu ciorapii cenuşii ai Wehrmachtului.

Bărbaţii mai privesc încă o dată în groapă. Unul dintre plutonieri simte nevoia de a rosti cîteva cuvinte. Aruncă prima lopată de pămînt în groapă şi spune : „Lăsaţi viermii să meargă la viermi !"

Asta este totul. Soldaţii îşi îndeplinesc misiunea fără o vorbă. Brazda de iarbă este pusă la loc, nici un şanţ, nici o ridicătură nu trădează locul. Urmele omului, al cărui loc va rămîne gol la Nürnberg, care ar fi putut spune mai mult decît toţi ceilalţi acuzaţi, s-au şters. El s-a sustras răspunderii.

O singură dată s-a mai auzit un ecou : sub un hambar din Berchtesgaden americanii găsesc comoara particulară ascunsă a lui Himmler. Are o valoare de aproximativ un milion de dolari şi constă dintr-un amestec bizar de valută. Căpitanul Harry Anderson din administraţia militară numără următoarele sume : 132 dolari canadieni, 25 935 lire englezeşti, opt milioane franci francezi, trei milioane franci algerieni şi marocani, un milion mărci ale Reichului, un milion lire egiptene, doi pesos argentieni întregi, o jumătate yen japonez şi 7 500 lire palestiniene !

Arestat în pat : ministrul de externe al Reichului Joachim von Ribbentrop — Conducătorul tineretului Reichului Baldur von Schirach se predă — Pe o insulă de pe rîul Moscova aşteaptă amiralul Erich Raeder

Aproape toate mărimile notabile ale celui de-al III-lea Reich sînt arestate sau au murit. Secţiilor aliate de căutare le-au rămas doar puţine enigme. Una din cele mai importante : Unde este Ribbentrop ? Joachim von Ribbentrop se ascunde mai întîi în zona de nord, unde amiralul Dönitz tocmai este pe punctul de a forma un guvern de tehnicieni. În plus noul preşedinte al Reichului caută, frîngîndu-şi mîinile, un om neimplicat, căruia să-i poată încredinţa funcţia de ministru de externe. Trebuie să fie cineva pe care Aliaţii să nu-l respingă din capul locului ca partener la tratative.

Cît de naiv s-a arătat în cele din urmă Ribbentrop, va descrie fostul ministru de finanțe al Reichului, Lutz conte Schwerin von Krosigk după exact treizeci de ani, în primăvara anului 1975, în fața unuia dintre autorii cărții, Leeb. În casa sa din Essen contele povestește că în 1949 a fost condamnat în „procesul din Wilhelmstrasse" la zece ani închisoare, iar doi ani mai tîrziu a fost grațiat: „Dönitz mi-a transmis prin Speer că ar dori să mă aibă ca ministru de externe în cabinetul său. Am avut unele ezitări și l-am propus pe d-l von Neurath. Cum nu știam unde se afla acesta, i-am recomandat să-i telefoneze lui Ribbentrop și să-l întrebe de adresă. Lucrul acesta l-a făcut un aghiotant. Ribbentrop s-a gîndit că aceasta ar fi o treabă a Ministerului de Externe și nu ar depinde de amiral. A luat legătura cu Dönitz și l-a întrebat de ce are nevoie de adresa lui Neurath. „Ca să fiu sincer, domnule Ribbentrop", a spus Dönitz, „nu mai voiam să te iau în cabinetul meu, ci-l voiam pe contele Schwerin von Krosigk, dar el l-a propus pe d-l von Neurath". Ca să nu mai fie nevoit să stea la palavre cu Ribbentrop, Dönitz i-a propus să-l sune peste jumătate de oră în caz că ar ști un candidat mai potrivit. Într-adevăr, după o jumătate de oră s-a prezentat Ribbentrop: „D-le amiral, am chibzuit în tot felul și trebuie să vă spun deschis că nu pot propune alt candidat decît pe mine însumi!" Apoi telefonul amiralului a amuțit.

După aceea contele Schwerin von Krosigk și-a schimbat părerea și a fost — timp de 23 de zile — ultimul ministru de externe al celui de-al III-lea Reich.

Dar să ne întoarcem la predecesorul său. Ribbentrop dispare. Răzbate pînă la Hamburg, închiriază la etajul cinci al unei case oarecare o cameră și începe, sub administrația militară britanică, viața de particular inofensiv.

În timp ce este căutat de cîteva zeci de detectivi și ofițeri de contraspionaj, în timp ce mandatul său de arestare împreună cu fotografia sa atîrnă în toate cazărmile și birourile de cercetare, Ribbentrop se plimbă prin Hamburg îmbrăcat cu elegantul său costum la două rînduri, cu pălăria neagră de diplomat și cu niște ochelari de soare de culoare închisă. El încearcă să reia vechile legături pentru a se putea da mai bine la fund într-o firmă oarecare.

Drumurile îl duc mereu în prăvălia unui tovarăș de afaceri uitat. Aici omul cu ochelarii de culoare închisă,

care acum se numeşte Reiser, încearcă să ducă tratative secrete.

„Am o împuternicire testamentară a führerului“, îi şopteşte el proprietarului prăvăliei. Priveşte speriat peste umăr, să vadă dacă în prăvălie nu e nimeni care să-l audă. „Trebuie să mă ascunzi pînă ce soseşte momentul — este vorba de viitorul Germaniei...“

Negustorul de vinuri din Hamburg ezită. În schimb fiul său nu ezită : se duce la poliţie.

Funcţionari aliaţi criminalişti iau de îndată urma misteriosului străin.

În dimineaţa următoare, 14 iunie 1945, se ajunge la ultima scenă dramatică a marii vînători de oameni. Trei britanici şi un soldat belgian urcă la etajul cinci al locuinţei.

Bat la uşă. Izbesc cu pumnii cînd văd că nimic nu se mişcă. Apoi lovesc cu tocurile cizmelor în lemn. Deodată plutonierul major R. C. Holloway şuieră uimit printre dinţi.

Uşa s-a deschis puţin. Prin deschizătura uşii bărbaţii văd o femeie tînără brunetă. Neglijé-ul strîmt abia îi acoperă silueta atrăgătoare. Părul despletit îi atîrnă peste faţa unsă, strălucitoare. A deschis larg ochii şi gura rujată.

Cu un ţipăt înăbuşit îşi aruncă deasupra un halat.

„Percheziţie“, spune locotenentul J. B. Adams. Soldaţii deschid brusc uşa şi împing de-o parte femeia. Ei cercetează fiecare încăpere. În cea de-a patra cameră soldatul belgian găseşte un pat răscolit. Ridică un capăt al plapumei.

„Hei, aici e un om !“ strigă el surprins.

Bărbatul din pat doarme dus. N-a auzit ciocăniturile de la uşă. Nici paşii şi vocile soldaţilor nu l-au putut trezi Sau nu voia să le audă ?

„Hei, scoală-te !“

Locotenentul Adams a intrat la strigătul belgianului şi îl zgîlţîie de umăr pe cel ce dormea.

Trebuie să scuture zdravăn. Apoi omul începe să se trezească. Se întoarce tacticos, se strîmbă ameţit de somn, îi fixează, fără să-şi creadă ochilor, pe soldaţii străini din jurul patului.

„Ce e ? Ce e ?“ întreabă el cu voce stinsă.

„Scoală-te“, spune Adams, „şi îmbracă-te — dar repede !“

Joachim von Ribbentrop, ieri încă ministru de externe al Marelui Reich German, trage plapuma de puf. Fără să scoată un cuvînt se dă jos din pat. Își vîră în papuci picioarele goale. Poartă o pijama cu dungi albe și roz. Fața îi este acoperită de o barbă mare, căruntă.

„Cum te numești ?" întreabă locotenentul.

„Știi foarte bine cine sînt", răspunde Ribbentrop cu un zîmbet malițios. Se înclină rigid și spune ironic : „Te felicit".

„Bine, domnule von Ribbentrop", mîrîie locotenentul tărăgănat, „îmbracă-te. Ești arestat".

„Aș vrea să mă rad mai întîi".

„Pentru asta mai e timp. Acum trebuie să vii cu noi".

Ribbentrop se îmbracă, își pieptănă cu grijă părul în fața oglinzii și apoi își aruncă lucrurile într-o pungă de rufe a Wehrmachtului.

„Poftim", spune el în sfîrșit.

Probabil că încă își mai închipuie că se mișcă pe teren diplomatic. Nimic din ființa lui nu s-a schimbat de pe vremea cînd, intrînd în audiență ca ambasador german la Londra, l-a salutat pe regele George al VI-lea cu brațul ridicat, pocnind din călcîie și strigînd : „Heil Hitler".

La cartierul general al britanicilor Joachim von Ribbentrop este cercetat temeinic din cap pînă-n picioare. Aceasta face parte din măsurile pe care le-au adoptat Aliații, de cînd le-au scăpat printre degete cîteva persoane importante grație acestor diabolice fiole nemțești cu otravă. Într-adevăr este scoasă la lumină o fiolă de cianură, pe care arestatul o purtase într-un loc ascuns.

În punga de rufe a lui Ribbentrop britanicii dau de „cîteva sute de mii de mărci ale Reichului", împăturite cu grijă, așa cum se va declara oficial mai tîrziu. Cît timp își imagina el că putea rămîne ascuns cu suma asta frumușică ?

„Voiam să stau ascuns", mărturisește Ribbentrop la primul său interogatoriu, „pînă cînd opinia publică se va liniști din nou".

„Vă referiți la opinia publică din Germania ?"

„Da, și la ea. Dar în special la opinia publică internațională. Știu că toți sîntem pe lista criminalilor de război și pot să-mi închipui că în actuala stare de spirit nu poate exista decît o sentință — condamnarea la moarte".

„Voiați să așteptați pînă trece totul ?"

„Da".

„Şi apoi să vă faceţi din nou apariţia ?"
„Da".
Ideile confuze ale lui Ribbentrop sînt confirmate de o altă dovadă. În buzunarul hainei sale se găsesc trei scrisori : una adresată mareşalului Montgomery, alta ministrului de externe Eden şi una către... ofiţerul rămîne stupefiat... asta nu-i cu putinţă... Dar nu există nici o îndoială : cea de-a treia scrisoare este adresată lui „Vincent" Churchill. Nimic nu reliefează mai puternic diletantismul ministrului de externe al Reichului decît acest lucru mărunt. Vincent în loc de Winston — şi acest om a ţinut în mîinile sale politica externă a unui popor !
Sora lui Ribbentrop, d-na Ingeborg Jenke, luată spre mai mare siguranţă de britanici, face o identificare ireproşabilă a prizonierului.
Apoi omul, pe care lumea l-a cunoscut drept spiritul rău de lîngă Hitler, este dus la Lüneburg şi de acolo, mai departe, într-un lagăr de internare „undeva în Europa". Pe drum el poartă acelaşi costum cenuşiu elegant la două rînduri şi Homburgul său negru...
Cu excepţia a doi întîrziaţi, acum s-au strîns toţi cei care în curînd vor sta în boxa acuzaţilor la Nürnberg, ca prizonieri ai Aliaţilor.
Primul întîrziat este Baldur von Schirach, înainte Reichsjugendführer, în cele din urmă Gauleiter şi comisar al apărării Reichului la Viena.
Cînd sovieticii intră în capitala austriacă, Schirach, garnisit cu o barbă crescută în ultimul timp, pleacă la Schwaz în Tirol. Se instalează cu chirie într-o casă ţărănească sub numele de Richard Falk. Probabil că se simte oarecum în siguranţă, căci americanii îşi închipuie că ar fi murit aiurea. O ştire din ultimele zile ale prăbuşirii anunţă că vienezii şi-ar fi spînzurat comisarul apărării Reichului pe podul de peste Dunăre, Florisdorf.
Astfel, nefiind recunoscut, Schirach reuşeşte chiar să lucreze ca translator la un oficiu american. În timpul său liber el face pe scriitorul şi-şi dactilografiază cu mult zel un manuscris pe a cărui primă pagină se lăfăie titlul unui roman poliţist : *Secretul Myrnei Loy*. În spate se ascunde, ce-i drept, istoria ultimelor zile ale Vienei.
Ţăranii nu bănuie nimic.
Cu atît mai mare este mirarea administraţiei militare din Schwaz cînd, la **5 iunie 1945**, soseşte o scrisoare scrisă chiar de pretinsul decedat : „Din hotărîre proprie mă

predau ca prizonier american, pentru a avea astfel posibilitatea de a da seama în fața unui tribunal internațional. Baldur von Schirach".

„Dar Schirach murise !" exclamă comandantul local.

Apoi trimite un jeep. La jumătatea drumului soldații sînt întîmpinați de Schirach. Și-a retezat din nou barba și se predă imediat.

De ce s-a prezentat de bunăvoie ?

Henriette von Schirach, soția de atunci, s-a intercsat de această istorie și a găsit un martor, care i-a relatat următoarele : „La 5 iunie 1945 a sosit o radiogramă : Toți HJ-Führerii vor fi arestați, întregul Hitlerjugend trebuie pus sub acuzare, sînt căutați și cei în vîrstă de șaisprezece ani. Pur și simplu el n-a mai vrut să fie Richard Falk și să trăiască ascuns confortabil, dintr-odată a devenit din nou acel Reichsjugendführer, care voia să se afle în fruntea tineretului".

„Dar nu mai avea nimic comun cu tineretul", replică d-na von Schirach, „Axmann îi succedase ca Reichsjugendführer..."

„Noi toți însă credeam că Axmann a murit", i-a explicat omul de încredere, „și tocmai de aceea el se considera răspunzător. Nu voia să-i lase la voia întîmplării pe numeroșii HJ-Führeri, acuzați acum, voia să spună : «Eu am avut răspunderea, vina este a mea.» A crezut tot timpul că mai poate salva ceva".

„De ce n-ai fugit ?" întreabă d-na von Schirach cînd, la scurtă vreme după arestarea lui, își poate vedea soțul în lagărul de prizonieri Rum. „Puteai să fugi în Spania. S-a anunțat că ai murit. Ai fi putut să dispari".

„Știi că așa ceva nu fac", răspunde von Schirach. „Am chibzuit totul foarte bine. Am avut timp, nimeni nu m-a căutat. Dar vreau să fac depoziții, vreau să fiu adus în fața unui tribunal și să iau vina asupra mea. Prin mine tineretul a crezut în Hitler, l-am crescut în credința în el, acum trebuie să-l eliberez. Dacă voi avea prilejul s-o spun în fața unui tribunal internațional, sînt gata să mor spînzurat !"

„Spînzurat ?" întreabă cu groază soția.

Baldur von Schirach nu-și face iluzii.

„Ne vor spînzura pe toți..." îi spune soției. Se gîndea oare la acele lucruri pe care nu le-a amintit în mișcătorul lui dialog, dar care la Nürnberg vor fi scoase inexorabil la iveală de către acuzare ?

Episodul vînătorii de oameni se încheie la 23 iunie 1945 cu arestarea ultimului întîrziat. La Berlin-Babelsberg în locuința fostului amiral Erich Raeder apar şase ofiţeri sovietici sub comanda colonelului Pimenov. Fostul comandant al marinei de război germane, trimis în 1943 de Hitler în deşert şi destituit de Karl Dönitz, trăieşte cu acte în regulă şi deocamdată netulburat în sectorul sovietic.

Dintr-odată se manifestă interes pentru el.

Împreună cu soţia sa, Erika, Raeder este întemniţat în închisoarea din Lichtenberg. Două săptămîni mai tîrziu sovieticii îi trimit cu avionul la Moscova. În apropierea capitalei, pe o insulă situată cam la douăzeci de kilometri depărtare de Moscova, ei trebuie să-şi ducă într-un bloc de locuinţe viaţa lor de deţinuţi.

Sensul acestor măsuri Raeder îl va afla abia cînd, la începutul lui octombrie 1945, va fi adus la Nürnberg.

Mister şi senzaţie : Rudolf Hess, locţiitorul führerului, zboară în Scoţia

În boxa acuzaţilor de la Nürnberg, în primul rînd, se va afla în 1945 un om care pe tot parcursul procesului va crea mereu noi enigme Tribunalului Internaţional.

Aspectul exterior oferit de el instanţei face imperioasă întrebarea dacă acest acuzat era în general apt să participe la dezbateri sau dacă nu cumva mai degrabă trebuia să se afle într-un sanatoriu sau ospiciu.

Hess a afirmat că şi-a pierdut memoria şi nu-şi mai poate aminti nimic.

Dar tot el a afirmat că n-a făcut decît să simuleze această pierdere a memoriei.

Douglas M. Kelley, psihiatrul american al închisorii, s-a ocupat luni de zile de Rudolf Hess şi a petrecut nenumărate seri în celula acestuia. Principalul rezultat al observaţiilor sale poate fi rezumat în următoarele cuvinte : în toată perioada naţional-socialistă Hess a fost întotdeauna „al doilea om“, întotdeauna doar „locţiitor“. Acest fapt pare să-i fi lezat ambiţia, şi cum pentru el nu exista nici o perspectivă de a depăşi rangul locului doi, el s-a refugiat în senzaţionala escapadă în Anglia : ca mediator de pace între puterile beligerante Hess ar fi devenit dintr-odată „numărul unu“ în întreaga lume.

Kelley este de părere că locul doi în funcţie a dezvoltat în Hess curînd un „complex de refulare", care s-a exprimat în toate bolile fizice posibile. Într-adevăr, ani de-a rîndul, el a consultat mereu alţi doctori, a încercat noi medicamente şi cure, abandonînd de fiecare dată curînd orice încercare, dacă în intervalul de o săptămînă — două nu se arătau rezultate miraculoase.

În cele din urmă şi-a pierdut încrederea în medicina savantă. Următoarea etapă: tămăduitori, magnetizatori, şarlatani, astrologi. Durerile de stomac acuzate cel mai adesea de Hess nu dispăreau.

După tot ce a putut descoperi Kelley, începînd din 1938 starea generală a lui Hess se degrada vertiginos, greutatea corporală scădea, ca şi capacitatea sa de concentrare. Martorii declară că putea sta ore întregi la biroul său, privind în gol, fără a face nimic.

Psihiatrul tribunalului crede că a găsit cauza mai profundă a acestei stări: Hess înţelesese, probabil, la acea dată, că Hitler, la care privea ca la un părinte zeificat, nu era în realitate cîtuşi de puţin demn de consideraţie.

Hess parcurge realmente o criză, dar ieşirea pe care o alege în cele din urmă este tot atît de stranie ca întreaga sa stare sufletească la acea dată. În discuţia sa cu Kelley el a recunoscut că, în anul 1940, un astrolog îi prezisese că el era alesul care trebuia să aducă lumii pacea.

Hess se hotărăşte să plece pe cont propriu în Anglia, pentru a duce acolo tratative de pace. Face pregătiri în cea mai mare taină. Bineînţeles, Hitler nu trebuie să afle nimic de toate acestea. În declaraţia ei, secretara lui Hess, Hildegard Fath, spune: „Începînd din vara anului 1940 trebuia să obţin, la indicaţia lui Hess, datele secrete cu privire la situaţia meteorologică din insulele britanice şi din zona Mării Nordului şi să i le predau lui Hess. Buletinele le primeam de la căpitanul Bush. Parte îmi parveneau de la d-ra Sperr, secretara lui Hess de la statul major de legătură din Berlin".

În mai multe rînduri Hess întreprinde zboruri secrete de încercare. Constructorul de avioane german Willy Messerschmitt a făcut în anul 1947 o declaraţie în faţa presei.

„Messerschmitt relata", se spune în interviu, „că tîrziu în toamna anului 1940 Hess şi-a exprimat la Augsburg dorinţa de a încerca noi avioane de vînătoare. La început el a ezitat. Dar cînd Hess a insistat asupra dorinţei sale şi a declarat că poziţia sa i-ar da dreptul în acest sens, în

cele din urmă el i-a dat «locțiitorului führerului» aprobarea de a face zboruri de încercare cu avioane Me-110.

Hess, pe care Messerschmitt îl descrie ca pe un pilot excelent, ar fi făcut vreo douăzeci de zboruri de pe aeroportul din Augsburg. După fiecare zbor el le reproșa lui Messerschmitt și inginerilor săi erori pe care pretindea că le-a descoperit la aparate, cu speranța că aceasta îi va determina pe ingineri să creeze un avion potrivit pentru zborul plănuit în secret spre insulele britanice".

Messerschmitt continuă textual : „Odată, după un zbor, Hess mi-a spus : «Avionul ăsta de vînătoare este excelent, dar este bun numai pentru zboruri scurte. Pariez că și-ar pierde toată funcționalitatea dacă i-ați monta pe aripi rezervoare suplimentare de combustibil»".

La scurt timp după aceasta Hess a aplicat aceeași tactică cu privire la o instalație radio la mare distanță.

În continuare în interviu se spune : „Messerschmitt, vrînd să-i arate că montarea suplimentară a emițătorului și receptorului care erau grele nu ar prejudicia calitățile de zbor ale aparatului, a dispus începerea lucrărilor. Pretextînd un interes științific, Hess l-a făcut treptat pe constructor să construiască aparatul ideal pentru zborul plănuit".

În sfîrșit, la 10 mai 1941, Hess își ia zborul din Augsburg cu aparatul care îi fusese pregătit, pentru a nu se mai întoarce. Mai înainte însă se asigurase la o astrologă din München că ziua aleasă era favorabilă.

Seara, la ora 22,08, pe coasta Northumberlandului observatoarele britanice semnalează un avion inamic de o construcție nemaiîntîlnită în această regiune îndepărtată, neprimitoare.

Informația este întîmpinată cu neîncredere de comandanții superiori : Un Me-110 german pe coasta Northumberlandului — este imposibil, pentru că aparatele acestea nu pot duce suficient combustibil pentru a se putea întoarce.

Urmărirea continuă, o escadrilă de vînătoare face pregătiri în vederea urmăririi misteriosului avion.

Pe la orele 23,07 sosește știrea că aparatul s-a prăbușit în apropiere de Eaglesham și că a fost cuprins de flăcări. Pilotul a sărit cu parașuta, a căzut în cîmp deschis și a fost prins de cei din Home Guard...

Fermierul David MacLean este primul care a venit în contact cu Rudolf Hess pe pămînt britanic. El aude apa-

tatul învîrtindu-se de mai multe ori pe deasupra casei sale, apoi desluşeşte un pocnet surd şi iese să vadă ce se-ntîmplă.

Pe cerul întunecat vede atîrnînd ciuperca unei paraşute. Mai e foarte puţin pînă la cîmpia spre care coboară Hess. Paraşutistul străin se prăbuşeşte la pămînt, MacLean îl ajută să se ridice. Hess şi-a scrîntit o gleznă, dar mai poate fugi.

„Caut casa ducelui de Hamilton", îi spune el ţăranului în cea mai pură engleză. „Am o veste importantă pentru Royal Air Force. Sînt singur şi neînarmat".

MacLean îl duce în casă pe neaşteptatul vizitator căruia i se oferă o ceaşcă de ceai.

„Nu, mulţumesc", refuză Hess, „aşa de tîrziu nu mai beau ceai". Numele său este, după cum spune, Alfred Horn.

În timp ce stă pe scaun şi-şi masează glezna, de casa fermierului se apropie huruind un automobil. Este automobilul lui Robert Williamson, ajutor de poliţist, care a observat din Eaglesham prăbuşirea aparatului. În aceeaşi maşină se mai află un bărbat, pe nume Clark, vecin de-al lui Williamson.

Clark face parte din Home Guard.

Cîteva minute mai tîrziu cei doi bărbaţi intră în casa ţăranului MacLean. Williamson poartă un chipiu plat cu inscripţia *Police*, Clark este înarmat cu un revolver de tip vechi, din primul război mondial.

Astfel se apropie de Hess şi-l reţin.

„Habar n-aveam cine era", îşi aminteşte Williamson, „dar părea cumva un personaj important".

Hess pleacă cu maşina la Busby. De acolo trebuie să meargă pe jos la o cazarmă mai retrasă, care adăposteşte Home Guard. Williamson merge în faţă, Hess şchioapătă la mijloc, iar Clark formează ariergarda.

„Cel mai tare mă temeam de revolverul lui Clark", mai povesteşte astăzi Williamson, „şi cred că şi prizonierul nostru tot aşa".

Home Guard este surprinsă de eveniment în somn. Oamenii ies în cămăşi de noapte, indispensabili, în papuci sau desculţi, după ce Williamson a dat alarma.

„Nu prea milităreşte, mormăie Clark", după cum relatează mai tîrziu Williamson unui reporter.

Oricum, Hess este adus înăuntru şi urmează a fi închis la postul de gardă pînă la noi ordine.

„Sînt ofițer german !" protestează el.
Clark își agită revolverul.
„Trebuie să intri !" atîta îi spune.
Hess ascultă. Din această clipă începe prizonieratul său.
Luarea ca prizonier a căpitanului german Horn este transmisă mai departe. La fel declarația prizonierului, cum că a venit „cu o misiune specială" în Anglia și că vrea să vorbească cu ducele de Hamilton.
Cererii i se dă realmente curs și în dimineața următoare apare ducele de Hamilton pentru a afla ce este cu acest ciudat Alfred Horn.
„Duminică, 11 mai, am sosit împreună cu un ofițer de instrucție în cazarma Maryhill", se spune în raportul de serviciu al ducelui, „unde mai întîi am cercetat lucrurile personale ale prizonierului. Printre ele erau un aparat de fotografiat Leica, fotografii ale lui și ale unui copil, cîteva medicamente, cărți de vizită ale dr. Karl Haushofer și ale fiului acestuia, dr. Albrecht Haushofer.
Am intrat în camera prizonierului însoțit de ofițerul de instrucție și de ofițerul de serviciu. Prizonierul a cerut imediat să poată vorbi cu mine între patru ochi. Drept care, i-am rugat pe ceilalți ofițeri să se retragă.
Neamțul a început prin a-mi spune că m-a cunoscut în timpul Jocurilor Olimpice din 1936 de la Berlin și că atunci luasem masa în casa sa.
«Nu știu dacă vă mai amintiți de mine», a spus el, «dar sînt Rudolf Hess».
A spus apoi că a venit într-o misiune de umanitate : führerul n-ar vrea să distrugă Anglia și dorește să pună capăt luptei. Prietenul lui, Albrecht Haushofer, i-ar fi spus că eu sînt un englez care îi voi înțelege punctul de vedere. În continuare a spus că a mai încercat de trei ori să ajungă pe calea aerului în Anglia, prima oară în decembrie trecut, dar întotdeauna a făcut calea întoarsă din cauza timpului nefavorabil.
Führerul, spune Hess în continuare, este convins că Germania va cîștiga războiul, s-ar putea chiar foarte curînd, dar cu siguranță într-un an, doi sau trei. În ce-l privește pe el, Hess, ar vrea să pună capăt măcelului inutil".
Cum s-ar putea face aceasta, Hess însuși nu știe. El îi propune ducelui să adune membri ai partidelor sale politice, pentru a elabora propunerile de pace. Drept condiție de pace din partea lui Hitler el îi comunică ducelui de

Hamilton că Anglia ar trebui să-şi modifice politica sa tradiţională.

Este clar că această discuţie nu are nici o finalitate...

În seara de 11 mai Winston Churchill se află la Ditchley, pentru a se recrea la nişte prieteni. Se vizionează un film la cinematograful local.

„Rula o peliculă veselă“, relatează Churchill în memoriile sale, „iar eu mă amuzam copios. La un moment dat am fost înştiinţat de un secretar că mi se solicita o întrevedere la cererea ducelui de Hamilton.

Ducele — unul dintre prietenii mei personali — deţinea comanda unei escadrile de vînătoare în estul Scoţiei ; dar nu-mi puteam imagina ce treburi erau acelea a căror discutare nu putea aştepta pînă dimineaţa.

Persoana de la telefon insista însă să vorbească cu mine ; era vorba de ceva urgent, de care ar trebui să se ocupe guvernul“.

Aşa a aflat Churchill uluitoarea veste.

„La fel aş fi reacţionat“, spune premierul, „dacă colegul meu apropiat, ministrul nostru de externe Eden, ar fi sărit cu paraşuta în zona Berchtesgaden dintr-un Spitfire furat“.

Dar ce se va întîmpla ?

Churchill însuşi dă indicaţiile necesare. Au următorul conţinut :

„1. Se recomandă ca d-l Hess să nu fie predat ca prizonier de război Ministerului de Interne, ci Ministerului de Război, dar fără a se scăpa din vedere faptul că el ar putea fi acuzat pentru crime politice. Acest om este principal criminal de război ca toţi conducătorii nazişti ; s-ar putea foarte bine ca, la terminarea războiului, el şi conspiratorii săi să fie exilaţi. În această eventualitate se poate căi pentru a se pune într-o lumină favorabilă.

2. Între timp el trebuie izolat cu stricteţe într-o casă situată la o distanţă nu prea mare de Londra ; în continuare trebuie să se încerce să i se înţeleagă modul de a gîndi şi să fie făcut să vorbească.

3. Trebuie să se aibă grijă de sănătatea şi de confortul său ; hrană suficientă, cărţi, material de scris şi posibilitatea de recreere. Să se evite contactele cu exteriorul şi vizitatorii în măsura în care nu sînt admişi de Foreign Office. Se va dispune o supraveghere specială. Nu se admit ziare şi radio. Dar trebuie tratat cu consideraţia cuvenită unui comandant de armată căzut prizonier“.

După ce Churchill dă aceste dispoziții, Hess este dus mai întîi în Turnul Londrei, renumita fortăreață, pînă ce i se va găsi un adăpost mai primitor într-o casă de țară.

Toate acestea par să fi avut un efect distrugător asupra lui Hess. În loc să fie întîmpinat ca mesager al păcii, el este tratat de britanici ca prizonier de război. În locul împlinirii visurilor sale fantastice, realitatea cenușie...

Putea un om ca Rudolf Hess, „locțiitorul führerului", dacă ar fi fost în deplinătatea facultăților sale mintale, s-o pornească cu avionul spre Anglia ? Era oare atît de puțin edificat în privința situației politice reale ? Englezii, în orice caz, pricep repede că trebuie să-i lase mai întîi pe medici să vorbească.

La cîteva zile după aterizare J.R. Rees, ca autoritate științifică, îi prezintă lui Churchill un raport medical : „Hess pretinde că în toamna trecută a fost îngrozit de gravele atacuri aeriene asupra Londrei, iar gîndul la mamele și copiii mici uciși îl umplea de groază. Această senzație i s-a întărit cînd și-a văzut soția și fiul, ceea ce l-a dus la ideea zborului în Anglia pentru a se înțelege cu puternicul partid antirăzboinic, în a cărui existență credea, în privința păcii.

Cum el nutrea deja asemenea gînduri, a fost impresionat văzînd că prietenul și mentorul său, geopoliticianul Karl Haushofer, dezvolta idei similare și-l aprecia pe ducele de Hamilton ca pe un om cu o minte sănătoasă, pe care acest măcel lipsit de sens probabil că îl oripila. Pe deasupra, Haushofer îl văzuse în vis pe Hess la bordul unui avion într-o direcție necunoscută.

Aceste observații venite de la un asemenea om au trezit în Hess sentimentul chemării de a o porni pe calea aerului în țara noastră ca mesager al păcii și de a ajunge la ducele de Hamilton, care l-ar fi adus în fața regelui George. În felul acesta guvernul britanic din acea vreme ar fi fost răsturnat și în locul lui ar fi fost pus un partid al păcii.

El susține că nu dorește să aibă ceva de-a face cu această «clică» — guvernul în funcțiune — care, desigur, va face totul pentru a-i zădărnici intențiile. N-are nici o idee în privința oamenilor noștri de stat care ar trebui înlocuiți, iar în ceea ce privește numele și semnificația politicii noastre părea să fie mult prea puțin informat".

Presa britanică se năpustește asupra senzației. Radioul răspîndește știrea — și astfel secretul nu mai poate fi

păstrat nici în Germania. Ministerul Propagandei al dr. Goebbels se vede silit să informeze poporul german asupra faptului că, în plin război, locţiitorul führerului a dispărut în străinătatea inamică !

Dr. Henry Picker, unul dintre stenografii lui Hitler, a reţinut în însemnările sale care a fost în cerc restrîns reacţia la această veste : „Hitler a aflat de fuga locţiitorului său Hess, în Scoţia, pe cînd stătea de vorbă în faţa căminului cu Göring şi Ribbentrop şi a fost rugat de Lorenz să iasă pentru o ştire importantă. Imediat el i-a dictat lui Lorenz în stenogramă primul comunicat şi, după ce, pe la miezul nopţii, fusese informat asupra primei ştiri englezeşti, a conceput împreună cu Göring, Bormann şi Ribbentrop anunţul detaliat pentru luni, care explica zborul printr-o suferinţă de lungă durată care afectase cugetul lui Hess".

Astfel, Biroul german de informaţii difuzează o ştire care va fi preluată fără comentarii de toate ziarele germane : „Se comunică pe linie de partid : Rudolf Hess, căruia, din cauza unei boli care evolua de ani de zile, führerul îi interzisese cu stricteţe să mai piloteze vreun avion, şi-a permis, încălcînd prezentul ordin, să ajungă din nou în posesia unui avion.

Sîmbătă, 10 mai, în jurul orei 18, Rudolf Hess a pornit din nou din Augsburg într-o cursă, din care nu s-a mai întors pînă în ziua de astăzi. O scrisoare lăsată de el denotă, din păcate, prin confuzia ei, simptomele unui dezechilibru psihic, care ne face să ne temem că Rudolf Hess este victima unor halucinaţii.

Führerul a ordonat ca aghiotanţii lui Rudolf Hess, singurii care ştiau de aceste zboruri şi, în pofida cunoscutei interdicţii date de führer, nu le-au împiedicat, respectiv nu le-au raportat imediat, să fie arestaţi. În aceste condiţii mişcarea naţional-socialistă trebuie, din păcate, să considere că Rudolf Hess s-a prăbuşit în timpul zborului, respectiv a suferit un accident".

Mai multe informaţii deţine corespondenţa de partid naţional-socialistă, care, la 13 mai, face cunoscut în ziarele germane : „Aşa cum rezultă din parcurgerea pînă acum a hîrtiilor lăsate de Rudolf Hess, acesta pare să fi trăit cu himera că un pas făcut de el personal pe lîngă englezii pe care-i cunoştea dinainte ar putea duce la o înţelegere între Germania şi Anglia.

Așa cum s-a confirmat printr-un comunicat din Londra, el a sărit într-adevăr din avion undeva în Scoția, în apropierea locului pe care-l căuta și, după cum se pare, a fost găsit acolo, rănit.

Rudolf Hess, care, după cum se știa în partid, suferea din punct de vedere fizic de ani de zile îngrozitor, recurgea în ultimul timp din ce în ce mai mult la cele mai diferite mijloace, magnetizatori, astrologi și așa mai departe. În ce măsură aceste persoane au și ele o vină în provocarea unui dezechilibru mintal, care l-a împins la acest pas, se va căuta, de asemenea, să se elucideze.

Se poate imagina și că Hess a fost cu bună știință atras de partea engleză într-o cursă.

Întreaga manieră de a proceda confirmă însă faptul, consemnat încă în primul comunicat, că el suferea de halucinații. Cunoștea mai bine ca oricare altul propunerile de pace ale führerului. Se pare că acum trăia cu impresia că, printr-o jertfă personală, putea fi împiedicată evoluția ulterioară, care, în ochii lui, nu se putea încheia decît cu distrugerea totală a Imperiului britanic. Hess, a cărui sferă de competență era, după cum se știe, exclusiv în cadrul partidului, n-avea, prin urmare, după cum reiese din însemnările sale, o reprezentare clară a realizării sau chiar a urmărilor acestui pas".

Willy Messerschmitt a descris în interviul menționat mai sus reacția lui Hermann Göring la dispariția lui Rudolf Hess : „Primele știri, declara constructorul de avioane, i-au ajuns la urechi în aceeași seară, pe la ora opt, în timp ce se afla într-un restaurant din Innsbruck. Două ore mai tîrziu Göring l-a sunat și i-a ordonat foarte agitat să vină la München pentru a discuta ceva. În dimineața următoare el l-a vizitat pe Göring în gara centrală din München în trenul special al acestuia".

Messerschmitt relata apoi textual : „Göring arăta cu bastonul său de mareșal spre burta mea și urla : «Prin urmare, dacă ar fi după dumneata, oricine poate, bine înțeles, s-o șteargă cu un Messerschmitt !»

L-am întrebat la ce se referea, la care Göring a răspuns : «Îl cunoști foarte bine pe individul ăsta, Hess !»

I-am ripostat : «Dar Hess nu este un oarecare !»

Göring, care, treptat, se liniștea, a opinat : «Trebuia să iei informații înainte de a-i pune un aparat la dispoziție unui asemenea om !»

Am răspuns : «Dacă dv. intraţi în uzina mea şi-mi cereţi un aparat, eu trebuie să-i cer mai întîi permisiunea führerului pentru a vi-l da ?»

Asta l-a înfuriat din nou pe Göring, care a ripostat aspru : «Este, la urma urmelor, o deosebire, eu sînt ministrul aviaţiei !»

Eu i-am replicat : «Iar Hess este locţiitorul führerului !»

Göring a răspuns : «Dar dumneata trebuia să fi observat, Messerschmitt, că omul acesta era nebun !»

«Cum aş fi putut să presupun», am reuşit eu să-i răspund sec, «că un dezechilibrat poate ocupa o funcţie atît de înaltă în cel de-al III-lea Reich ? Trebuia să-l convingeţi să se retragă, domnule mareşal al Reichului !»

Göring a rîs tare : «Eşti incorigibil, Messerschmitt. Du-te înapoi şi continuă să construieşti avioane !»"

Messerschmitt nu păţeşte nimic, dar aghiotanţii lui Rudolf Hess sînt trimişi în lagăre de concentrare. Scrisorile scrise de Hess din Marea Britanie prin poşta prizonierilor de război sînt supuse, desigur, cenzurii.

„Hitler mai este şi astăzi supărat", notează un an mai tîrziu stenograful Picker, „că nu i-au fost raportate zborurile de încercare făcute de Hess înainte de a pleca în Anglia. Hitler consideră exclusă întoarcerea lui Hess în Germania, întrucît pentru el n-ar exista altă alternativă în afară de «ospiciu sau împuşcare». Hess ar trebui să-şi aranjeze o nouă existenţă în străinătate".

Şeful cancelariei partidului, Martin Bormann, scrie într-una din scrisorile adresate SS-Führerului Heinrich Himmler şi găsite după război : „Chiar în primele depoziţii ale aghiotanţilor Pitsch şi Leitgen şi ale generalului Haushofer, precum şi într-una din primele scrisori ale înseşi d-nei Hess se citează ca o explicaţie posibilă a fugii dorinţa lui R.H. de a se evidenţia, deoarece suferea de complexe de inferioritate".

Aceasta coincide întru totul cu părerea psihiatrului american al închisorii, Kelley.

Apoi Bormann se referă în scrisoare amănunţit la viaţa conjugală a lui Rudolf Hess, fără a o cruţa nici pe soţia acestuia, şi continuă : „După părerea führerului acestea sînt motivele reale. Aşa cum se ştie acum, R.H. se trata de ani de zile de impotenţă, chiar şi în perioada conceperii fiului numit *Buz.* R.H. credea că, luînd pe cont

propriu această acţiune, îşi va dovedi bărbăţia în faţa lui însuşi, în faţa soţiei sale, a partidului şi a poporului".

Într-un alt loc din scrisoarea lui Bormann se spune: „După cum reiese din acte, R.H. a afirmat el însuşi că convorbirile lui au şanse de succes sută la sută, atunci cînd i-a fost povestit aşa-zisul vis profetic al generalului Haushofer şi după ce Schulte-Strathaus şi Nagengast îi preziseseră în horoscoape noroc şi succes. Hess credea în chestiile astea şi după ce din trei părţi i se prezisese succes, credea mai vîrtos în el".

Medicul münchenez Ludwig Schmitt, care l-a tratat pe Rudolf Hess din 1936 pînă în 1939 de diferite boli, a declarat după încheierea războiului unui reporter de la *New York Times*: „Hess manifesta o tendinţă spre schizofrenie şi era uşor psihopat".

După eşecul zborului său în Anglia aceste tendinţe s-au accentuat probabil. Cînd, după patru ani, Hess se va afla în boxa acuzaţilor la Nürnberg, medicii vor avea din nou de-a face cu el.

DRUMUL SPRE NÜRNBERG

Undeva în Europa — Întrebări, întrebări, întrebări

Undeva în Europa — aceasta este denumirea secretă, folosită în cazurile cînd Aliaţii nu vor să facă cunoscut un anumit loc.

Undeva în Europa — în cazul nostru staţiunea Mondorf din Luxemburg.

Staţiunea Mondorf este ultima etapă înainte ca prizonierii să fie aduşi la Nürnberg în boxa acuzaţilor. În staţiunea Mondorf începe ancheta cu numeroasele ei interogatorii. În staţiunea Mondorf timpul se scurge cu nesfîrşite aşteptări.

Locuiesc în cochetul Grand-Hotel — dar numai numele aminteşte de luxul şi confortul de odinioară. Medicul german al închisorii, dr. Ludwig Pflücker — el însuşi prizonier în lagărul Mondorf — scria în amintirile sale : „Situaţia celor internaţi la Mondorf era bună. Cazarea, de obicei cîte doi în frumoasele camere de hotel cu vedere spre parc, nu era rea. Pentru statul în aer liber exista grădina hotelului, şi cum vremea era mai ales frumoasă, se formau grupuri care se plimbau, în timp ce alţii se întreţineau stînd în şezlonguri sau făcîndu-şi siesta. Şederea în acest hotel cu grădina lui şi cu parcul alăturat, cu copacii bătrîni şi înalţi era o idilă".

Şi mai departe : „Masa era pregătită din stocurile americane de către prizonieri de război germani în bucătăria bine utilată a hotelului şi era servită de chelneri într-o sală micuţă. Dimineaţa se servea o supă dulce, adesea şi pîine albă şi cafea sau ceai, la prînz o supă, legume şi carne, adesea un dulce sau compot, iar seara tot o mîncare caldă sau o budincă. Felurile erau bine pregătite, porţiile erau suficiente şi se ţinea seama şi de varia-

ție. Începutului nostru bucătar Jakesch, un vienez, îi reușeau în special prăjiturile, dintre care foarte apreciate erau rugurile și budinca de tăiețel".

Comandantul lagărului este colonelul american Burtan C. Andrus, căruia mai tîrziu i se va da în subordine serviciul de securitate în Palatul Justiției de la Nürnberg.

Colonelul Andrus nu este prietenul prizonierilor. Nici o mirare că de aici s-a iscat un mic război, pe care deținuții îl duc cu ostilitate, iar Andrus cu toate șicanele posibile. Nici o mirare și că, în toate descrierile lor, colonelul este prezentat în culori defavorabile.

Göring face haz de casca comandantului, verde, lăcuită și lustruită zdravăn și îl numește „căpitanul de pompieri".

„Avea ochi lipsiți de expresie și totodată neprietenoși", spune despre el Papen.

Hjalmar Schacht îl descrie ca pe „un om extrem de antipatic care tremura în fața superiorilor".

Dr. Pflücker scrie: „Andrus era ofițer de cavalerie activ. Își lua serviciul foarte în serios, devenind astfel o mare plagă pentru cei internați. Dar, de dragul adevărului, trebuie să recunosc că se străduia să se poarte corect cu cei internați. Trebuie să avem în vedere că comandantul trebuia să se îngrijească de securitatea internă a deținuților. Că această securitate se obținea numai cu prețul unor mari durități este de la sine înțeles. Pentru a preîntîmpina sinuciderile se scoseseră ferestrele de sticlă și se înlocuiseră cu sticlă cu armătură de fire metalice și grile solide, cu care însă cei dinăuntru se obișnuiseră rapid, întrucît verdele parcului atenua aspectul lor neplăcut. Corpul de gardă nu a fost niciodată atacat.

„La interogatoriu!"

Această chemare era unica variație pe tot parcursul cenușiu al zilei.

Interogatoriile durează de cele mai multe ori ceasuri întregi. Ofițerii de instrucție revin mereu la aceleași lucruri, între timp sar de la o temă la alta, presară întrebări mascate și caută contradicții.

Pentru asta e nevoie de nervi de oțel.

Întotdeauna este de față și un stenograf, care reține fiecare cuvînt. Și numai dacă urmărești un asemenea proces-verbal pe mai multe pagini, te poți transpune în atmosfera epuizantă în care se desfășura ancheta preliminară pentru procesul de la Nürnberg.

Werner Bross, asistentul temporar al lui Stahmer, apărătorul lui Göring, a lăsat lumii de mai tîrziu fragmente din două asemenea consemnări de anchetă din iunie 1945 — cu cinci luni înainte de începerea procesului Originalul cuprinde 555 de întrebări ale funcţionarului american şi tot atîtea răspunsuri ale lui Hermann Göring. O parte a proceselor-verbale urmează a fi redate aici. În forma lor nudă ele spun mai mult decît orice descriere.

Întrebare : „Care este numele dv. complet ?"

Răspuns : „Hermann Wilhelm Göring".

„Care era activitatea dv. ?"

„Ofiţer şi comandant de aviaţie, ministru al aviaţiei, prim-ministru al Prusiei, preşedinte al Reichstagului, ministru al silviculturii, rangul de mareşal al Reichului".

„Se pare că aţi fost unul dintre naziştii cu cele mai mari succese, pentru că aţi reuşit să vă număraţi printre supravieţuitori ?"

„Nu ştiu cum vedeţi problema aceasta — dar au mai rămas un mare număr de nazişti".

„Dv. sînteţi ultimul mare nazist. Cum aţi reuşit să rămîneţi în viaţă ? Cum de n-aţi murit ?"

„A fost o întîmplare. Am fost luat prizonier şi urma să fiu împuşcat. Printr-o întîmplare am scăpat".

„Ce părere aveţi de Schacht ?"

„Vorbeşte numai despre el".

„Nu găsiţi că dv. vorbiţi întotdeauna numai despre dv. ? Mai puteţi să ne spuneţi ceva despre Schacht ?"

„A fost un om abil. Încă înainte de a veni partidul la putere, a lucrat pentru el".

„Trebuie să fi fost mai abil decît dv., pentru că a ieşit din partid înainte de război".

„Unii oameni n-au caracter".

„Putem avea încredere în Schacht ?"

„Asta rămîne la latitudinea dv."

„Este un om fără caracter ?"

„N-aş vrea să spun chiar asta, dar se ştie că Schacht şi-a schimbat adesea părerile".

„Sînteţi un om cu principii ?"

„Mi-am respectat întotdeauna convingerile".

„Care sînt principalele dv. convingeri ?"

„Să lucrez pentru ţara mea. Nu vreau să-l condamn nici pe Schacht, am fost întrebat doar de părerea mea personală".

„Ați semnat în 1938 un decret care le impunea evreilor o pedeapsă de un miliard mărci ale Reichului ?"
„A fost din ordinul lui Hitler".
„Vă este rușine pentru asta ?"
„Nu găsesc că legea era dreaptă".
„Înseamnă că vă este rușine că ați semnat acest document ? Sau un mareșal german nu se rușinează niciodată ?"
„Conform convenției de la Geneva nu trebuie să răspund la această întrebare".
„Nu mai sînteți prizonier de război. Războiul cu Germania s-a încheiat. Germania s-a predat fără condiții Națiunilor Unite. Vreți să răspundeți la întrebare ?"
„Regret. Trebuie să vă gîndiți la timp".
„Cine era păstrătorul carnetului dv. de cecuri ?"
„Secretara mea și eu".
„Cine a preluat cheltuielile pentru Karinhall ?"
„Ministerul Aviației și Ministerul de Stat".
„Cum erau repartizate mijloacele pentru cumpărarea unui tablou ?"
„Se plătea întotdeauna numerar".
„De unde primeați bani numerar ?"
„Eram omul numărul doi, aveam întotdeauna bani din plin. Eu însumi confirmam ordinele".
„Toate valutele străine le primeați în felul acesta ?"
„Da. Eu eram ultima instanță".
„Exista un procedeu reglementar și se înregistrau sumele ?"
„Era o singură problemă, să primești aprobarea — și în cazul meu asta nu intra în discuție".
„Vă puteți considera un om sărac ?"
„Nu știu ce a mai rămas. N-am nici o posibilitate de control".
„N-ați ascuns nimic într-o vizuină ?"
„Nu, nimic".
„Ați ținut un jurnal ?"
„Am ținut un jurnal cu întreruperi. Aghiotantul a ținut unul în ultimii ani. Au ars în Karinhall, unde se aflau toate aceste lucruri. Au făcut-o oamenii mei sau rușii, căci eu dădusem ordin să se ardă totul. Rușii ajunseseră între Berlin și Karinhall. Trebuia să fugim în goană. Acolo au fost îngropate o mulțime de lucruri".
„Spuneți-ne unde se află și le vom găsi noi".

„Mi s-a spus unde se află, dar este greu de găsit. Nici ruşii nu vă vor lăsa să săpaţi acolo. De aici este aproape imposibil de descris, pentru că obiectele au fost răspîndite pe o distanţă prea mare, şi aici ar fi foarte greu de desenat o hartă".

„Există un plan al locului ?"

„Nu".

„Cine mai ştie în afară de dv. unde au fost îngropate lucrurile ?"

„Soldaţii care erau la mine şi au făcut totul după ordinele mele. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu soldaţii. Cred că ar fi imposibil chiar dacă am avea un soldat. Sper că mai tîrziu vom putea aduce lucrurile".

„Aţi scos în aprilie 1945 bani pentru a-i trimite la altă bancă ?"

„Am dat ordin să se trimită o jumătate de milion la o bancă din sud-estul Germaniei. Dacă acest lucru s-ar fi făcut, mi s-ar fi adus la cunoştinţă, dar n-am auzit nimic în acest sens".

„Aţi făcut un testament ?"

„Il fac acum, dar nu este necesar, pentru că, conform legii, totul revine copilului meu".

„Lăsaţi ceva moştenire secretarei dv. ?"

„Lista este încheiată şi · soţia mea va prelua totul".

„Unde este lista ?"

„A fost împachetată odată cu biblioteca. Era în tren. Am avut două trenuri, într-unul era cartierul meu general. Un tren se afla păzit într-un tunel pe o linie laterală. Cînd s-a produs crahul, paza a dispărut şi o mulţime de lucruri au fost furate. Casetele de bijuterii au fost deschise şi pietrele preţioase au fost scoase din monturile lor, care au rămas răspîndite de jur împrejur".

„Aţi cercetat trenul ?"

„Mi-a povestit un ofiţer american".

„Cît de mare era venitul dv. anual ?"

„20 000 mărci ale Reichului ca mareşal al Reichului, 3 600 mărci lunar în calitate de comandant al aviaţiei, scăzînd impozitele, 1 600 mărci ca preşedinte al Reichstagului. Apoi aveam activitatea mea scriitoricească — pentru toate cărţile ajungeam la un cîştig de aproape un milion mărci".

„Costul vieții nu era mai ridicat ?"

„O seamă de cheltuieli erau altfel plătite. Berlinul și Karinhallul erau întreținute de stat".

„Nu dădeați o sumă mare pentru tablouri — mai mult decît cîștigați ?"

„Aveam bani..."

„Aveți frați sau surori ?"

„Da. Un frate vitreg la Wiesbaden, în vîrstă de șaptezeci și patru de ani : maior Wilhelm Göring. Profesor dr. Heinrich Göring, oculist la Wiesbaden. Frați și surori decedați demult. Fratele cel mai mare, Karl, a murit în ultimul război. Surorile Olga și Paula — nu știu unde sînt — poate la ruși. Albert — acesta este într-un lagăr, dar n-a fost niciodată membru al partidului".

„Nimeni nu va face ceva rudelor dv".

„Americanii nu le vor face nimic, dar rușii ?"

Comisiile de anchetă ale Aliaților își lasă timp. În fiecare zi pun noi întrebări și de fiecare dată revin la cele vechi. Uneori unul dintre interogați spune furios : „V-am mai spus asta de zece ori !"

Dar asta nu-i impresionează pe ofițeri. Ei întreabă mai departe. Săptămîni de-a rîndul, luni de-a rîndul.

Actele se strîng mormane. Proceselor-verbale de interogatoriu li se alătură multe sute de tone de acte oficiale, găsite pretutindeni de secțiile speciale de căutări în Germania. Vînătorii de acte ai Aliaților scot la lumina zilei din mine, fichet-uri, depozite ascunse, registraturi și arhive obișnuite coloane de camioane pline cu material documentar scris curat și pus în ordine.

Secret !

Probleme secrete de comandament !

Numai prin ofițer !

Probleme secrete ale Reichului !

Aceste hîrtii constituie materia primă pentru actul de acuzare și argumentarea de la Nürnberg. Muntele de documente este atît de uriaș, încît mai tîrziu acuzatorul principal american Robert H. Jackson poate exclama în fața tribunalului : „Actul de acuzare nu conține nici măcar un punct care să nu poată fi argumentat prin cărți și însemnări. Germanii au fost dintotdeauna excesiv de pedanți în

însemnările lor, iar acuzații au împărtășit întru totul pasiunea teutonică pentru temeinicia cu care se aşterne totul pe hîrtie".

Dar deocamdată Jackson încă nu este acuzator. Deocamdată încă nu există tribunal, iar Aliații se ceartă în legătură cu soarta prizonierilor.

Pînă în cele mai îndepărtate unghere ale Pămîntului

În Germania nimeni nu știe de cearta care preocupă deopotrivă Moscova, Londra şi Washingtonul. Divergențele de păreri sînt atît de profunde încît la sfîrşit şi americanii, englezii şi francezii se iau de păr. Aproape toți implicații vor să evite un mare proces internațional.

Iată etapele în care a evoluat procesul aproape împotriva voinței inițiatorilor lui :

1. În a doua jumătate a anului 1940, la scurtă vreme după încheierea campaniei germane în vest, guvernele în exil ale Poloniei, Franței și Cehoslovaciei se unesc cu Marea Britanie într-un comun „Protest împotriva crimelor naziste în Polonia și Cehoslovacia".

2. În octombrie 1941 Franklin D. Roosevelt condamnă într-o declarație „executarea unor serii întregi de ostatici" în regiunile ocupate de Hitler. Winston Churchill se raliază președintelui american în acest demers.

3. În noiembrie 1941 și la 6 ianuarie 1942 comisarul de externe sovietic Veaceslav M. Molotov înmînează puterilor occidentale note în care este pentru prima oară vorba de „încălcări criminale sistematice și conștiente ale dreptului internațional prin brutalități și acte de violență împotriva prizonierilor de război sovietici, prin jafuri și distrugeri, ca și prin atrocități împotriva populației civile".

4. La 13 ianuarie 1941 la St.-James-Palast din Londra se întrunește cea de-a III-a conferință interaliată, la care participă Belgia, Franța, Grecia, Olanda, Iugoslavia, Luxemburg, Norvegia, Polonia și Cehoslovacia. Se ia o hotărîre de mare însemnătate. Invocînd Convenția de la Haga, care interzice „puterilor beligerante acte de violență împotriva civililor din țările ocupate, nesocotirea legilor existente în acele țări și desființarea instituțiilor naționale", cele nouă guverne proclamă : „Printre principalele obiective de război ale Aliaților se numără pedepsirea celor vinovați de asemenea crime, indiferent dacă respectivii au

ordonat aceste fapte, dacă le-au comis ei înşişi sau au participat în vreun fel la ele. Sîntem hotărîţi să avem grijă ca a) cei vinovaţi şi răspunzători, indiferent de ce naţionalitate ar fi, să fie găsiţi, deferiţi justiţiei şi condamnaţi ; b) sentinţele să fie puse în executare".

5. La 7 octombrie 1942 se înfiinţează la Londra, cu participarea a şaptesprezece naţiuni, *Comisia interaliată pentru cercetarea crimelor de război,* care şi-a pus ca sarcină să adune dovezi şi mărturii şi să întocmească liste cu criminalii de război ai puterilor Axei. Comisia îşi ia numele de *United Nations War Crimes Commissions* (UNWCC). La 7 octombrie 1942 Roosevelt şi lordul-cancelar Simon au făcut cunoscut că guvernele lor sînt gata să colaboreze cu această comisie. La ea aderă următoarele ţări : Australia, Belgia, China, Franţa, Grecia, Marea Britanie, Olanda, India, Iugoslavia, Canada, Luxemburg, Noua Zeelandă, Norvegia, Polonia, Uniunea Sud-Africană, Cehoslovacia şi Statele Unite. Pedepsirea criminalilor de război este anunţată ameninţător de mai multe ori de către Aliaţi prin radio. Primul dintre aceste comunicate din 18 decembrie 1942 se referă la „masacrarea de către autorităţile hitleriste a populaţiei evreieşti din Europa" ; cel de-al doilea, din 5 ianuarie 1943, se referă la „acte de jaf în regiunile aflate sub ocupaţie sau dominaţie inamică".

6. Actele, care în curînd se strîng mormane la comisie, oferă un tablou cutremurător asupra masacrării populaţiei evreieşti din estul Europei. Sub impresia acestui material Aliaţii se hotărăsc să dea un ultim comunicat comun, în care se spune : „Exterminarea evreilor va fi expiată".

Aceştia au fost primii paşi.
În Germania nimeni nu află despre aceste lucruri — cu excepţia acelui mic cerc din jurul lui Hitler şi Goebbels, care aveau acces la ştirile din străinătate. Acolo secretul este păstrat cu străşnicie. Poporul nu trebuie să afle nimic de vina pe care conducătorii i-au aruncat-o în spate. Poporul munceşte şi luptă de bună credinţă şi fără să bănuie nimic, pînă cînd cei răspunzători o şterg fără urmă.

Pe atunci în Germania audierea posturilor străine se pedepsea cu moartea. Ştiau conducătorii de ce. Nimeni să nu audă că tribunalul s-a şi constituit : „Cei ale căror mîini nu s-au pătat încă de sîngele nevinovaţilor să se ferească să ajungă în rîndurile vinovaţilor, căci cele trei puteri aliate îi vor urmări în mod sigur pînă în cele mai îndepărtate

unghere ale pămîntului şi îi vor preda acuzatorilor, pentru ca justiţia să-şi urmeze cursul".

Aşa scrie în declaraţia comună de la Moscova din 1 noiembrie 1943, redactată de subsecretarul de stat american Cordell Hull, de ministrul de externe britanic Anthony Eden şi de ministrul sovietic Molotov. În schimb, semnăturile oficiale de pe document sună simplu: Roosevelt, Churchill, Stalin.

Cele mai importante două puncte ale declaraţiei de la Moscova menţionează :

1. Criminalii de război care au comis fapte într-un loc anume vor fi predaţi ţării respective şi condamnaţi după legile în vigoare acolo.

2. Criminalii de război ale căror fapte nu pot fi localizate geografic, pentru că implică mai multe ţări, vor fi condamnaţi potrivit unei hotărîri comune luate de Aliaţi.

Această a doua prevedere a constituit motivul disputei care a izbucnit imediat după încetarea războiului între puterile victorioase: Cum trebuie formulată „hotărîrea comună" ?

Napoleon şi Robert H. Jackson

În Marea Britanie şi în Franţa starea de spirit se înrăutăţeşte. De ce să se discute totul în acest proces ? De pildă faptul că străinătatea a recunoscut ani de-a rîndul guvernul lui Hitler şi a fost în relaţii oficiale cu el — şi dintr-o dată să se afirme într-o instanţă că s-a pactizat cu o bandă de criminali notorii ?

La Londra, Foreign Office este primul care se opune acestui proces. Francezii fac cunoscut că n-au nici un interes să se pornească procesul. Sovieticii, ca şi înainte, nu renunţă la planul lor.

Dintr-o dată în serviciul lui Anthony Eden apare o idee strălucită pentru ieşirea din impasul internaţional : „Planul Napoleon".

Iată în ce constă el : criminalii de război să nu fie împuşcaţi, nici să nu fie aduşi în faţa unui tribunal, ci — la fel ca împăratul Napoleon odinioară — să fie exilaţi pe o insulă, în conformitate cu un act politic administrativ !

Planul Napoleon circulă săptămîni de-a rîndul prin cancelariile guvernamentale de la Londra şi Paris. Este dezbătut cu însufleţire şi apreciat ca foarte indicat. În acest mo-

ment intervine Washingtonul. El dă de înțeles aliaților săi că în America se vrea cu tot dinadinsul o procedură judecătorească : „Noi vrem un proces !"

„Noi nu vrem nici un proces !", se împotrivesc Anglia și Franța. În acest concert cacofonic Stalin intervine cu o bătaie de tobă. La 19 mai 1945 el le strigă puterilor occidentale prin intermediul comentatorului Ermașev de la Radio Moscova : „Trebuie puși la zid și împușcați !"

Se pare că nu există nici o soluție. Pînă cînd un bărbat ia în mîinile sale îndemînatice firele încurcate, zîmbind, cu răbdare, energic. El vine cu o misiune specială din partea președintelui Truman în Europa, străbate în lung și-n lat Germania bombardată și flămîndă, are convorbiri secrete la Londra și la Paris — și în curînd devine figura cea mai proeminentă a jocului care începe.

Peste puțin timp numele lui este cunoscut în toată lumea : Robert Houghwout Jackson, judecător la Tribunalul Federal Suprem al Statelor Unite, acuzatorul principal de mîine de la Nürnberg.

Cum va lichida el haosul ? La Washington judecătorul Samuel Rosenman examinează din însărcinarea Casei Albe premisele juridice ale unui proces. De partea sa sînt secretarul de stat Henry S. Stimson, procurorul general militar Murray Bernys, ministrul justiției Francis Biddle și asistentul acestuia Herbert Wechsler.

O problemă îi apasă pe toți : Ce impresie va face faptul că învingătorii îi vor judeca pe învinși ? Se au în vedere două soluții :

1. Instanța să fie formată din persoane aparținînd țărilor neutre. Telford Taylor, unul dintre viitorii acuzatori americani de la Nürnberg, adaugă : „Aceste propuneri au fost abandonate de toată lumea, și pe bună dreptate, ele fiind considerate nerealiste, chiar și numai pentru faptul că numărul țărilor cu adevărat neutre era atît de mic, încît această soluție s-a dovedit complet nerealizabilă".

2. Condamnarea criminalilor de război să fie cedată unui tribunal german. Aici însă se amintește de încercarea nereușită făcută după primul război mondial în fața Tribunalului Regal de la Leipzig.

Referitor la ambele puncte Jackson a declarat la Nürnberg : „Din păcate, felul crimelor discutate aici impune națiunilor victorioase să acuze și să-i condamne pe inamicii înfrînți. Agresiunile săvîrșite de acești oameni și extinse asupra întregii lumi au făcut ca doar puțini să rămînă cu

adevărat neutri. Aşadar, ori învingătorii trebuie să-i judece pe învinşi, ori trebuie să le permită înfrînţilor să-şi dea singuri sentinţa. După primul război mondial viaţa ne-a arătat cît de inutil este acest ultim procedeu".

Pe atunci puterile învingătoare ceruseră prin tratatul de la Versailles „predarea criminalilor de război germani", pentru a putea fi aduşi în străinătate în faţa unui tribunal militar internaţional. Lista cuprindea mii de nume, în frunte cu împăratul Wilhelm al II-lea. La litera G — dacă aceasta poate fi luată ca o ironie a istoriei — se afla numele aviatorului militar Hermann Göring.

În 1920 Olanda a refuzat extrădarea împăratului. Guvernul german a declarat că ar urma să fie răsturnat şi că ar izbucni o revoluţie, în caz că ar voi în mod serios să aresteze toate persoanele numite. Ca alternativă s-a propus ca Aliaţii să selecteze cîteva cazuri pe care să le aducă în faţa tribunalului Reichului. Într-adevăr, la Leipzig, din mai pînă în iulie 1921 s-au desfăşurat douăsprezece procese ale criminalilor de război. Toată străinătatea a fost cuprinsă de indignare cînd, în şase cazuri s-a ajuns la achitare, iar în celelalte s-au dat neînsemnate pedepse privative de libertate.

Apoi totul a căzut baltă.

În 1945 Aliaţii nu se mai gîndesc să repete asemenea procedee.

În timpul şedinţei de constituire a Naţiunilor Unite de la San Francisco, S.U.A. prezintă pentru prima oară Aliaţilor un proiect exact despre modul cum înţeleg ei un proces internaţional.

Două luni mai tîrziu, Robert H. Jackson reuşeşte manevra de a-i aduna la aceeaşi masă pe reprezentanţii Americii, Marii Britanii, Franţei şi Uniunii Sovietice : La 26 iunie 1945 delegaţii celor patru puteri învingătoare s-au întrunit la Londra, pentru a lua, în sfîrşit, o hotărîre comună. Aceştia sînt :

Pentru Statele Unite : judecătorul suprem Robert H. Jackson, împuternicitul preşedintelui Truman, şi zece asistenţi.

Pentru Marea Britanie : procurorul general Sir David Maxwell-Fyfe, lordul-cancelar Jowitt şi unsprezece asistenţi.

Pentru Franţa : consilierul la curtea de apel Robert Falco, specialistul în drept internaţional prof. André Gros şi doi asistenţi.

Pentru Uniunea Sovietică : generalul Iola T. Nikitcenko, vicepreşedinte al Tribunalului Suprem din Moscova, şi zece asistenţi.

Dezbaterile au loc în spatele uşilor straşnic închise. O parte a discuţiilor este stenografiată de secretara lui Jackson, cealaltă se desfăşoară fără a fi consemnată în scris, sub forma unor dezbateri libere.

Părerile sînt atît de diferite, vin în asemenea măsură în contradicţie unele cu altele, încît uneori ai impresia că conferinţa va eşua, fără a se ajunge la vreun rezultat. Telford Taylor mărturiseşte că dezbaterile s-au „prelungit din cauza unor serioase divergenţe". Nici conferinţa de la Potsdam a celor trei mari puteri, care insistă din nou asupra grabnicei pedepsiri a principalilor criminali de război, nu poate schimba cu nimic lucrurile.

Abia după patru ani Jackson a publicat stenograma secretă a şedinţelor pregătitoare de la Londra. Ea dezvăluie „serioasele divergenţe", de care atunci nimeni n-a aflat ceva :

1. Cum să se comporte instanţa în cazul în care apărarea germană va invoca faptul că şi alte ţări au dus războaie de agresiune şi au comis crime de război ?

2. Cum pot fi acuzaţi şi condamnaţi oameni care nu au comis infracţiuni criminale ?

3. Oamenii politici ai ţărilor care judecă acum n-ar putea fi traşi la răspundere în viitor potrivit aceluiaşi drept ?

4. Cum stau lucrurile cu atacurile aeriene asupra cartierelor de locuinţe şi a populaţiei civile neapărate ?

Jackson se pricepe să domolească spiritele. El se pricepe mai ales să înlăture temerile partenerilor săi la tratative.

Delegatul britanic Sir David Maxwell-Fyfe : „Sîntem în posesia unor informaţii", spune el la Londra, „potrivit cărora germanii vor să prezinte ocuparea Norvegiei ca pe un act de autoapărare. Cred că în acest caz vom avea dificultăţi foarte serioase. Acesta este un punct care mă neliniştește foarte tare".

Aici intervine în discuţie generalul Nikitcenko. Problema aceasta îi stătea şi lui la inimă : „Va ajunge această problemă în faţa tribunalului ? Dacă germanii i-au atacat pe norvegieni, tribunalul trebuie să ia aceasta ca un fapt dat".

Sid David : „Eu nu cred că apărarea va accepta această situaţie fără discuţii. Dacă Ribbentrop va fi acuzat că a dus o politică de agresiune împotriva altor naţiuni — printre care probabil norvegienii —, va fi foarte dificil dacă el va susţine că aceasta n-a fost o politică de agresiune. Nu s-ar putea ca aceste lucruri să nu ajungă în faţa unui tribunal ?"

Nikitcenko : „O asemenea întrebare poate apărea fireşte. Şi mai pot fi şi alte întîmplări din acest război care să fie preluate în apărare".

Se ajunge la o înţelegere. În faţa tribunalului să fie aduse numai faptele comise de cei acuzaţi. În statutul elaborat ulterior i se recomandă tribunalului să nu se ocupe de alt fel de cazuri.

„Slavă Domnului", declară Jackson în amintirile sale referitoare la conferinţa de la Londra, „discuţiile dintre Hitler şi statul său major n-au lăsat nici o îndoială în privinţa caracterului agresiv al planurilor sale, aşa încît lipsa unei caracterizări riguroase la Nürnberg n-a fost supărător de evidentă".

Delegaţii la masa tratativelor de la Londra trebuie să pătrundă adînc în problemele juridice ale proiectului lor. Cum vor fi, de pildă, depăşite dificultăţile decurgînd din dreptul internaţional ? Sir David o spune absolut clar : „Ceea ce vrem să evităm în această procedură este o discuţie despre faptul dacă acţiunile constituie sau nu încălcări ale dreptului internaţional. Noi explicăm simplu ce este dreptul internaţional, aşa încît nu vor mai fi nici un fel de discuţii în legătură cu ceea ce este sau nu dreptul internaţional".

Se cade de acord. În faţa tribunalului trebuie aduse numai acele încălcări ale dreptului internaţional care sînt textual considerate în statutul tribunalului.

Dar cum pot fi traşi la răspundere personală acuzaţii pentru toate aceste lucruri ? Sir David se adresează expertului francez în drept internaţional : „Nu consideraţi că oamenii care sînt într-adevăr personal răspunzători pentru începerea unui război au comis o crimă ?".

Profesorul Gros : „Credem că ei au comis o crimă morală şi politică, dar aceasta nu cade şi sub incidenţa dreptului internaţional".

Jackson : „Mi se pare că aceasta ar pune instanţa într-o situaţie în care ar putea spune pe bună dreptate că n-a fost nici o responsabilitate personală. Admit că pentru sus-

ţinerea noastră dreptul internaţional este indefinit şi slab. Dar trebuie să declar pur şi simplu că ei sînt personal răspunzători".

Şi cum pot fi traşi la răspundere acuzaţi cum ar fi Hjalmar Schacht, care n-au nici o legătură cu violarea dreptului internaţional sau cu faptele criminale ? Aici Jackson recurge la noţiunea americană a complotului : „Dificultatea constă în faptul", spune el, „că Schacht este fie un mare criminal de război, fie nimic. Nimic în afară de raţiunea omenească sau teoria noastră despre complot nu va realiza acest tip de criminal".

Se ajunge la o înţelegere. Instanţei i se stabileşte prin statut să admită răspunderea personală. Actul de acuzare va consemna ca prim punct teza unui complot.

Jackson este neînduplecat.

„Crimele sînt crime, indiferent cine le-a comis", spune el.

Se cade de acord. Se cade de acord asupra acestor puncte critice, ca şi asupra tuturor celor secundare. Pînă la urmă, de pildă, se discută despre locul unde urmează să se întrunească instanţa. Sovieticii propun Londra sau Berlin. Britanicii ar vrea ca procesul să se ţină la München. În cele din urmă Jackson ia avionul spre Frankfurt pentru a se întîlni cu generalul Lucius D. Clay, locţiitorul guvernatorului militar al zonei americane (mort la 16 aprilie 1978). Vrea să-l consulte în privinţa găsirii unui loc potrivit, cu spaţii corespunzătoare.

Sîmbătă, 7 iulie 1945, el soseşte la Frankfurt. Clay propune Nürnberg, al cărui Palat de Justiţie a rămas aproape intact.

El se bazează pe o constatare a procurorului militar general Murray Bernays, care, după o raită minuţioasă printre ruinele oraşului distrus aproape în întregime, ajunge la concluzia că acest loc ar fi deosebit de indicat pentru a găzdui o instanţă. Bernays este profund impresionat de cele văzute în Nürnberg. Într-o scrisoare către soţia sa el descrie zguduit îngrozitoarea distrugere a oraşului, neputinţa şi suferinţele populaţiei civile. Aşadar, Nürnbergul este propunerea americanilor.

Astfel este desemnat pentru prima oară oraşul al cărui nume va rămîne legat pentru totdeauna de marele proces. Nürnberg, oraşul congreselor Reichului, locul celor mai mari triumfuri ale lui Hitler şi suitei sale. Nürnberg, oraşul judecăţii ! Jackson ia avionul înapoi spre Londra. După

îndelungi dezbateri sovieticii se declară şi ei de acord cu Nürnbergul — cu condiţia ca sediul permanent al tribunalului să fie la Berlin şi numai primul proces să aibă loc la Nürnberg. La acest moment se mai are încă în vedere intentarea mai multor procese judiciare internaţionale.

Sovieticii se gîndesc chiar la vreo 200 000 de procese. Jackson îşi dă toată silinţa să-i abată de la această idee. El propune ca soluţie ca diferite grupuri de persoane să fie acuzate în bloc, cum ar fi SA-ul şi SS-ul, pentru a se reduce numărul proceselor intentate fiecărui membru în parte.

Se cade de acord.

În orice caz un punct nu va intra în dezbaterile oficiale : atacurile aeriene. Toţi participanţii se trag înapoi, nevrînd să apuce acest fier încins.

Încă după primul război mondial Aliaţii intenţionau să-i aducă în faţa unei instanţe internaţionale pe aviatorii germani. Britanicii se gîndeau mai ales la zepelinele care apăruseră deasupra Londrei şi aruncaseră bombe.

În 1918 aceste gînduri au fost repede abandonate, şi nici chiar stenograma dezbaterilor de la Londra din 1945 nu consemnează nimic despre atacurile aeriene. Jackson susţine însă după mulţi ani că această problemă a fost totuşi discutată : delegaţii au convenit tacit să treacă peste această chestiune spinoasă, pentru că altfel era dificil să se facă o deosebire între bombardamente la întîmplare şi necesităţi militare.

„Această temă", mărturiseşte Jackson, „ar echivala cu o chemare la reîncriminare, complet inutilă în proces".

Se cade de acord. La 8 august 1945 cele patru puteri semnează la Londra acordul cu privire la Tribunalul Militar Internaţional şi la statutul instanţei. El reglementează drepturile şi obligaţiile tuturor participanţilor, stabileşte procedura şi fixează situaţiile şi principiile de care trebuie să ţină seama judecătorii.

Astfel se stabileşte şi procedura judiciară, căci articolul 24 din statut prevede :

Dezbaterile trebuie să se desfăşoare astfel :

a) Citirea acuzaţiei.

b) Instanţa întreabă fiecare acuzat dacă îşi recunoaşte vinovăţia sau nu.

c) Acuzarea prezintă o declaraţie introductivă.

d) Tribunalul întreabă acuzarea şi apărarea dacă şi ce

probe vor să prezinte instanței și decide asupra admisibilității fiecărei probe.

e) Sînt audiați martorii acuzării. După ei martorii apărării. Apoi se prezintă dovada contrară din partea acuzării sau apărării, admisă de instanță.

f) Instanța poate pune oricînd întrebări martorilor sau acuzaților.

g) Acuzarea și apărarea trebuie să audieze fiecare martor și acuzat, care depun mărturie, și sînt autorizate să le la un interogatoriu.

h) Apoi are cuvîntul apărarea.

i) După ea ia cuvîntul acuzarea.

j) Ultimul cuvînt îl are acuzatul.

k) Instanța pronunță sentința și pedeapsa.

Cărui hazard îi era supusă alegerea apărătorilor ne povestește apărătorul de atunci al lui Rudolf Hess și Hans Frank, dr. Alfred Seidl, pînă în toamna lui 1978 ministru de interne al Bavariei. În timpul unui interviu detaliat din vara anului 1978 : „În octombrie 1945 lucram ca magistrat stagiar în cancelaria avocatului dr. Fritz Sauter din München, cînd de la Nürnberg au sosit doi ofițeri S.U.A., pentru a-l însărcina cu apărarea unora dintre acuzați. Sauter a refuzat, argumentînd că în timpul celui de-al III-lea Reich a avut destulă bătaie de cap cu apărarea adversarilor sistemului în procese politice. Drept care americanii au plecat. Abia după ce soția lui Sauter și cu mine am insistat pe lîngă el — am mers atît de departe, încît i-am făcut socoteala că la Nürnberg cu siguranță se dădea mai mult de mîncare —, dr. Sauter și-a schimbat părerea. Îmi aduc aminte și astăzi că m-am aruncat pe bicicletă și am pornit-o spre Cazinoul ofițerilor instalat în Casa artelor, pentru a le transmite celor doi ofițeri acordul nostru. Dar între timp ei se întorseseră la Nürnberg.

Nu-mi mai rămăsese nimic altceva de făcut decît s-o pornesc spre Nürnberg suportînd o tortură de șapte ore într-un tren supraaglomerat. Acolo am fost primul avocat german care a apărut în clădirea instanței internaționale. În cele din urmă dr. Sauter a preluat apărarea lui Ribbentrop, Funk și Schirach. Hans Frank, care fusese el însuși avocat la München și adesea încrucișase spada cu dr. Sauter, mi-a spus : «Știu că sînt condamnat la moarte. Nu vreau nici un avocat pentru care să fiu a cincea roată la căruță. Ia dumneata apărarea mea ; simt că bunul Dumnezeu mi te-a trimis». Frank credea cu adevărat ce spunea,

căci în închisoare găsise din nou drumul spre credinţă. Nici măcar obiecţiile mele, că nu am nici un fel de experienţă, nu le-a luat în seamă. Aşa am ajuns apărătorul lui.

La 5 februarie 1946 am preluat şi apărarea lui Hess, după ce apărătorul acestuia, von Rohrscheidt, îşi scrîntise glezna. La început n-am vrut, dar, într-o scrisoare adresată secretarului general al tribunalului, Hess îşi exprimase dorinţa de a mă numi pe mine, iar acesta a fost de părere că ar trebui să accept, altminteri tribunalul mă va numi din oficiu apărător. După ce mandantul lui Frank a declarat că nu are nimic împotrivă, am acceptat".

În timp ce conferinţa de la Londra îşi ţine sesiunile şi ia decizii, viitorii acuzaţi trăiesc fără să bănuiască nimic, ca persoane internate în staţiunca Mondorf. În timp ce membrii tribunalului se întrunesc la 18 octombrie 1945 la Berlin în adunarea lor de constituire — dealtfel în sala fostului tribunal popular, unde odată Freisler condamnase la moarte pe participanţii la atentatul de la 20 iulie — prizonierii au prilejul să studieze actul de acuzare care le fusese înmînat în aceeaşi zi.

El cuprinde 25 000 de cuvinte şi este divizat pe patru puncte principale :

1. Conspiraţie. Acuzaţii au urmărit un plan comun de cucerire a puterii nelimitate şi au fost de acord cu comiterea tuturor celorlalte crime.

2. Agresiune împotriva păcii. Acuzaţii au încălcat în 64 cazuri 36 tratate internaţionale, au iniţiat războaie de agresiune şi au dezlănţuit un război mondial.

3. Crime de război. Acuzaţii au săvîrşit un uriaş măcel, au ordonat sau acceptat genocidul, torturi, muncă de sclavi şi jefuire de bunuri.

4. Crime împotriva umanităţii. Acuzaţii au urmărit adversari politici, minorităţi rasiale şi religioase şi s-au făcut vinovaţi de exterminarea unor întregi etnii.

Paginile acestui zguduitor document sînt pline de amănunte atît de incredibile, atît de cumplite, încît depăşesc orice imaginaţie.

În celulele Nürnbergului

Ce impresie face asupra prizonierilor înfiorătorul document? La 12 august ei sînt aduşi de la Mondorf la Nürnberg în două avioane ; aici ei au posibilitatea de a-şi alege

liber apărătorii, dar apăsătoarea povară a acuzațiilor nu le poate fi luată de pe suflet de avocați. Ei trebuie să se elibereze singuri de ea.

Psihologul legist american Gustave M. Gilbert a observat acuzații în celulele lor, a stat de vorbă cu ei și a întocmit un jurnal minuțios.

Gilbert cunoaște foarte bine germana. Prima sa acțiune este să-i supună unui test de inteligență. El le pune întrebări, le verifică memoria, le dă diferite probleme, le face jocuri psihologice și-i pune să interpreteze conținutul unor reprezentări simbolice. Pe baza rezultatelor se calculează așa-numitul coeficient de inteligență. Media este între 90 și 110 C.I.

În cazul acuzaților de la Nürnberg, potrivit calculelor lui Gilbert, în frunte se află Schacht cu 143, Seyss-Inquart cu 141 și Göring cu 138 C.I. La urmă figurează Sauckel cu 118, Kaltenbrunner cu 113 și Streicher cu 106 C.I.

Aceste cifre, observă Gilbert, nu reprezintă însă nici un fel de valori morale și caracterologice : și criminalii se pot afla deasupra mediei cu coeficienții lor de inteligență.

Gilbert mai face o încercare. El le cere prizonierilor să-și facă cunoscută poziția față de actul de acuzare prin cîteva cuvinte pe marginea documentului. După părerea psihologului, aceste observații redau în modul cel mai elocvent caracterele.

Cei trei acuzați, puși ulterior în libertate, exprimă în notele lor poziții total diferite.

Hans Fritzsche scrie pe marginea actului de acuzare : „Este cea mai îngrozitoare acuzare a tuturor timpurilor. O singură acuzare o întrece : cea pe care o va aduce poporul german împotriva înșelării idealului său".

Franz von Papen: „Acuzarea m-a înspăimîntat, și anume din cauza 1. lipsei de răspundere cu care Germania a fost aruncată în acest război și în catastrofa mondială, 2. a acumulării de crime, comise de oameni aparținînd poporului meu. Aceasta din urmă este inexplicabilă din punct de vedere psihologic. Eu cred că vina principală o poartă păgînismul și anii de dominație totalitară. Acestea au făcut ca, de-a lungul anilor, Hitler să devină un mincinos patologic".

Hjalmar Schacht: „Eu nu înțeleg cîtuși de puțin de ce sînt acuzat".

Ce scriu Frank și Kaltenbrunner, care, conform actului de acuzare, erau în cel mai înalt grad implicați în ororile enumerate acolo ?

Frank : „Aștept procesul ca pe judecata de apoi din voința Domnului, avînd menirea de a cerceta îngrozitoarele vremuri de suferințe sub Adolf Hitler și de a le pune capăt".

Kaltenbrunner : „Eu nu mă simt vinovat pentru nici un fel de crime de război, mi-am făcut doar datoria ca organ de securitate și refuz să apar în locul lui Himmler".

Ce scriu militari ca Dönitz și Keitel ?

Dönitz : „Nici unul din aceste puncte de acuzare nu mă atinge pînă la urmă. Umor tipic american".

Keitel : „Pentru un soldat ordinele sînt ordine".

Ce scriu Ribbentrop. Speer și Hess ?

Ribbentrop : „Acuzarea este adresată cui nu trebuie".

Speer : „Procesul este necesar. Există o răspundere colectivă pentru crime atît de odioase — chiar și într-un sistem autoritar".

Hess : „Nu pot să-mi amintesc".

Göring plasează o butadă : „Învingătorul va fi întotdeauna judecător și învinsul întotdeauna acuzat !"

Mîna îi tremură în timp ce scrie. Se concentrează greu și trebuie să șteargă cîte un cuvînt chiar și într-o propoziție simplă pentru că scrie greșit.

Göring este într-o dispoziție proastă, ceea ce este explicabil. A slăbit, are bronșită, suferă de inimă — și de pe urma unei cure de dezintoxicare.

„Cînd a venit la noi la Mondorf", povestește colonelul Andrus psihologului Gilbert, „Göring arăta jalnic. Căra cu el două cufere pline cu narcotice. Credeam că este un umil comis-voiajor de medicamente. Am reușit să-l facem să se lase de droguri și abia acum am făcut din el un om".

Acest lucru este confirmat și de medicul german al închisorii, dr. Ludwig Pflücker, de care era, dealtfel, foarte atașat : „A reieșit că Göring lua în fiecare seară o doză de paracodin, din care adusese cu el în cantități îndestulătoare. Trebuia să am o explicație detaliată cu Göring în această problemă. L-am pus să-mi povestească istoricul bolii sale și, cu această ocazie, am constatat că Göring făcuse de două ori tratament de dezintoxicare, pe care, însă, de fiecare dată, îl întrerupsese din motive de serviciu. Am înțeles că un om cu această autoritate de mareșal al Rei-

chului nu recunoştea niciodată autoritatea medicului şi nu-l asculta atunci cînd curele de dezintoxicare intrau în stadiul critic şi se arătau urmările neplăcute ale curei. El s-a sustras acestor dezagremente prin întreruperea curei".

Resemnat, dr. Pflücker continuă : „Pentru mine a fost o recunoaştere amară faptul că al doilea om în stat era morfinoman. Acum multe se explicau, cum ar fi falsele sale preziceri cu privire la respingerea atacurilor aeriene inamice. Ca morfinoman, Göring vedea totul în roz, se baricada în fața realității neplăcute".

Acum, în închisoare, „am făcut, în sfîrşit, un om din el", cum spunea Andrus. Dozele zilnice de stupefiante scad rapid. Cînd Göring se plînge, dr. Pflücker îi atacă vanitatea : „O fire atît de tare ca a dumitale suportă toate astea mult mai bine decît una slabă !"

Göring rezistă, cura de dezintoxicare are succes. Moleşeala provocată de droguri dispare, îşi poate concentra din nou voința şi gîndurile, îi revine energia. Göring, cel care apare în cele din urmă în sala tribunalului, a scăpat de ameţeala stupefiantelor şi are mintea limpede.

Au scăpat de judecată : Robert Ley, Gustav Krupp şi Martin Bormann

Sub povara actului de acuzare unul singur s-a prăbuşit : dr. Robert Ley.

Ley, odinioară puternicul conducător al Frontului german de muncă, un antisemit întrecut cel mult de Streicher, făureşte în detenţiune planuri incredibile. El elaborează pentru americani un memoriu fantastic de atrăgător.

În el se spune :

1. Germania trebuie să devină o parte a Statelor Unite;

2. America trebuie să introducă la ea acasă ca formă de guvernămînt un naţional-socialism curăţat de antisemitism şi să-şi asigure astfel rolul ei conducător în lume ;

3. Dr. Ley să fie însărcinat cu realizarea acestui plan şi să i se repartizeze un comandament de colaboratori, cu care să conducă acţiunea din închisoarea de la Nürnberg.

Cînd înţelege că explicaţiile sale sînt privite cu un zîmbet compătimitor, îi scrie o scrisoare lui Henry Ford. El face aluzie la experienţa sa în construirea uzinei Volks-

wagen și solicită o funcție pe lîngă regele automobilului american „de îndată ce se va termina procesul".

Abia actul de acuzare îl smulge din halucinațiile sale. El nu poate să înțeleagă că este făcut răspunzător pentru deportarea la muncă forțată în Germania a milioane de străini și pentru tratamentul inuman la care i-a supus.

Pe Ley îl lasă nervii.

Cît e ziua de mare se plimbă fără încetare încoace și încolo în celulă. Poartă papuci de pîslă și o bluză militară americană. Cînd îl vizitează Gilbert, ochii lui Ley au o expresie demență. Apăsarea sufletească face să reapară un defect de vorbire.

„C-cum să mă apăr de aceste c-crime, de care habar n-n-am avut ?", îl întreabă el neajutorat pe psiholog. „Dacă este nevoie să m-mai cadă o victimă — toate bune și frumoase..."

Se sprijină de peretele celulei, desface brațele ca un răstignit, cu ochii holbați.

„Puneți-ne la zid și împușcați-ne !" geme el răgușit. „Toate b-bune și frumoase — voi sînteți învingătorii ! dar de ce să fiu a-adus în fața unui tribunal ca un c..., c..., ca un c..., c..."

Pur și simplu nu poate pronunța cuvîntul.

„Ca un criminal ?" îl ajută Gilbert.

„Da, da, ca un cri..., cri..., nu pot să spun".

Gifiic. Se plimbă din nou încoace și încolo prin celulă, cu pași repezi. Mormăie fraze inintcligibile, face gesturi dramatice.

Gilbert se retrage. Nu bănuiește că încă în aceeași noapte Ley va trage o linie sub vinovăția și tragedia vieții sale.

Este seara zilei de 25 octombrie 1945.

Santinela americană care, din cînd în cînd, spionează prin vizetă celula lui Ley, dă din cap spre deținutul tulburat, care nu-și găsește liniștea.

„De ce nu dormiți ?" îl întreabă el.

Ley se apropie mult de ferestruică, se uită țintă în ochii santinelei. Din ochii ieșiți din orbite i se scurg fără oprire lacrimi pe obrajii căzuți.

„Să d-dorm ?" biguie el. „Ei nu mă lasă să dorm... milioane de oameni străini la muncă forțată... Dumnezeule... milioane de evrei... millions of Jews... all killed... toți omorîți... murdered... toți omorîți... cum să dorm... dorm..."

Santinela își continuă rondul.

Cînd se uită ultima oară în celula lui Ley, observă că deținutul s-a retras în colțul în care se află closetul. Numai picioarele i se mai văd. Corpurile de gardă sînt obișnuite cu asemenea imagini.

La următorul control Ley se află în același colț. Santinela se uită la ceas. Este ora 20 și 10 minute. I se pare suspect.

„Hei, doctor Ley !", strigă el prin ferestruică.

Nici un răspuns.

Santinela dă de știre subofițerului de gardă. Acesta sosește împreună cu doi soldați.

Ușa celulei se deschide, cei patru americani intră în spațiul îngust.

Li se oferă o imagine jalnică. Ley atîrnă deasupra scaunului closetului, fața îi este roșie-albăstruie. Din fermoarul bluzei militare și-a făcut un laț și l-a fixat de rezervorul de apă. În jurul gîtului și-a legat un ștreang făcut din fîșii răsucite de pătură.

Soldații îl dau jos pe cel spînzurat și-l pun pe prici. Sînt alertați medicii.

Gura lui Ley este astupată cu bucăți din indispensabilii lui. Singur și-a astupat-o, pentru ca ultimul său horcăit să nu atragă atenția santinelelor asupra sinuciderii sale. Nasul și urechile și le-a înfundat de asemenea cu ghemotoace de stofă.

La cîteva minute după descoperirea faptei, medicul german al închisorii, dr. Ludwig Pflücker, intră în celulă și imediat după aceea și dentistul, dr. Heinz Hoch.

Pflücker constată că corpul lui Ley mai este cald. El îi face sinucigașului două injecții, și anume un centimetru cub de cardiazol și un centimetru cub de lobulin. Apoi, împreună cu dr. Hoch, începe exercițiile de reanimare.

Zadarnic.

Colonelul René Juhli, medicul american al închisorii, nu mai are de stabilit la venirea sa decît moartea lui Ley. Cu toate acestea, el dispune transferarea corpului neînsuflețit într-un spital din Nürnberg. Acolo constatarea este confirmată definitiv.

La început, sinuciderea lui Ley este ținută secret din ordinul ofițerului de securitate Andrus. El se teme că fapta lui i-ar putea molipsi și pe ceilalți deținuți. Ei însă află — și nu se arată dispuși să-l imite. „Slavă Domnu-

lui", spune netulburat Göring, cînd află vestea, „ăsta n-ar fi făcut decît să ne blameze".

Psihologului legist Gilbert îi spune : „Foarte bine că a murit. Oricum mi-era teamă de comportarea lui în fața instanței. Întotdeauna a fost extrem de confuz și distrat și întotdeauna a ținut discursuri exaltate și bombastice. Cred că în fața instanței ar fi făcut un teatru în toată regula. Ei bine, nu mă surprinde ; în mod normal ar fi trebuit să moară beat".

Și ceilalți acuzați de la Nürnberg iau la cunoștință ușurați de sinuciderea lui Ley — cu excepția lui Julius Streicher, singurul prieten pe care conducătorul Frontului de muncă îl avea printre deținuți.

Locul lui Ley în boxa acuzaților rămîne gol.

Robert Jackson, acuzatorul principal, îi consacră în cuvîntul său de deschidere în fața tribunalului doar două fraze : „Robert Ley, feldmareșal în bătălia împotriva muncitorimii, a răspuns acuzației noastre prin sinucidere. Se pare că n-a găsit un răspuns mai bun".

Cu aceasta cazul este închis.

Dar în boxa acuzaților locul lui Ley nu este singurul care rămîne gol. Încă doi oameni rămîn în afara tribunalului : Gustav Krupp von Bohlen und Halbach și misteriosul Martin Bormann.

Prin Krupp acuzarea vrea să cuprindă simbolic industria germană de armament. Actul de acuzare îi impută industriașului : „...că a stimulat acapararea puterii de către complotiștii naziști și a sporit și întărit controlul lor asupra Germaniei ; el a stimulat pregătirile de război. A luat parte la planurile și pregătirile militare și economice ale complotiștilor naziști în vederea unor războaie de agresiune ; a aprobat și condus crime de război și crime împotriva umanității, în special exploatarea și folosirea abuzivă a oamenilor la muncă pentru ducerea războaielor de agresiune, și a participat la aceste crime".

Lui Krupp actul de acuzare îi este adus la castelul Blühnbach, lîngă Werfen în Austria unde zace la pat, grav bolnav. Nu este în stare să priceapă ce se petrece. Protocoalele oficiale arată starea de fapt.

Un consult făcut de doctorul Walter Pick de la Regimentul 232 infanterie american arată : „Numitul suferă de arterioscleroză progresivă. Momentan zace la pat, trebuie să fie hrănit și îngrijit de surori de caritate. Nu este

conştient de starea sau situaţia sa şi este incapabil să poarte sau să urmărească o discuţie".

Medicul curant al lui Krupp atestă : „Bolnavul este acum complet apatic şi indiferent. Se manifestă afazie motorie ; nu poate nici să meargă, nici să stea ; este complet neajutorat, incapabil de cele mai simple acţiuni. Domnul von Bohlen nu mai este nici responsabil, nici în stare să fie supus unui interogatoriu".

Chirurgul Paul F. Chesnut de la Divizia de artilerie 42 americană trebuie să confirme aceste date : „Pacientul este un bărbat cu părul alb, complet ramolit, în vîrstă de 76 de ani, incapabil să vorbească sau să fie util într-o anchetă, şi care nu pare să înţeleagă ce se petrece cu el. Se poate presupune că transportarea lui sau orice altceva care l-ar agita i-ar pune viaţa în primejdie".

Apărătorul lui Krupp, avocatul Theodor Klefisch, adresează o cerere tribunalului : „Acuzatul nu este, în consecinţă, conştient de existenţa unei acuzaţii. Bineînţeles, el nu este nici în stare să ia legătura cu apărătorul său în vederea apărării".

Klefisch propune suspendarea procedurii împotriva lui Krupp. Jackson însă se opune cît se poate de violent acestei propuneri : „Influenţa lui Krupp", scrie el printre altele replicînd instanţei, „a întărit considerabil planul nazist de a dezlănţui un război de agresiune în Europa. El însuşi a ţinut în numeroase rînduri cuvîntări publice, în care aproba şi încuraja programul de agresiune al lui Hitler. Clanul Krupp se numără printre forţele cele mai înverşunate şi mai influente care au dus războiul !"

Apoi Jackson citează date : „Societăţile Krupp au obţinut în continuare mari cîştiguri prin tulburarea păcii mondiale şi sprijinirea programului nazist. Înainte ca naziştii să ameninţe pacea, uzinele Krupp lucrau cu considerabile pierderi. Odată cu reînarmarea naziştilor însă, cîştigurile nete au crescut continuu şi se cifrau, după scăderea impozitelor, cadourilor şi rezervelor la :

în anul 1935... 57 216 392 RM
în anul 1938... 97 071 632 RM
în anul 1941... 111 555 216 RM

Valoarea contabilizată a concernului Krupp a crescut de la 75 962 000 mărci la 1 octombrie 1933 la 237 316 093 la 1 octombrie 1943".

În cele din urmă Jackson se opune textual propunerii lui Theodor Klefisch : „Dacă tribunalul ar da curs acestei

propuneri, aceasta ar însemna practic că nu ar fi posibilă niciodată o procedură împotriva lui Krupp von Bohlen..."

Acuzarea britanică se alătură explicațiilor date de Jackson. Sovieticii se abțin de la a-și formula vreo opinie. Doar acuzatorul francez, Charles Dubost, susține o altă părere : „Procedura împotriva lui Krupp senior este, după opinia noastră, imposibilă, date fiind împrejurările actuale ; ea nu poate avea loc împotriva unui om bătrîn, pe moarte, care nu poate lua loc în boxa acuzaților".

În urma acestei poziții pe care s-au situat francezii, americanii și britanicii mai fac o ultimă încercare. O comisie medicală internațională este însărcinată să-l consulte pe Krupp și să dea un diagnostic definitiv.

Din acest forum fac parte : generalul de brigadă R.E. Tunbridge, medic consultant al armatei britanice de pe Rin, expertul juridic René Piedelièvre, profesor la Facultatea de medicină din Paris, medicul internist șef Nikolai Kurșakov, profesor la Institutul de medicină din Moscova, profesorul Eugen Sepp, neurolog și membru al Academiei de științe medicale din Moscova, profesorul Eugen Krasnușkin, psihiatru la Institutul de medicină din Moscova, și Bertram Schaffner, neuropsihiatru al Corpului sanitar al Statelor Unite.

Raportul consultului făcut de acest colegiu dezvăluie un episod misterios petrecut în umbra procesului de la Nürnberg. Textul sec referitor la vizita somităților la patul de boală al regelui tunurilor întrece orice altă descriere.

„În dimineața de 6 noiembrie 1945 subsemnații am consultat pacientul care ne-a fost desemnat de către autoritățile militare răspunzătoare ca fiind Gustav Krupp von Bohlen, și anume în prezența soției sale și a surorii de caritate. Pacientul zăcea în pat, stînd nemișcat pe spate, cu fața ca o mască, falca și mîinile tremurînd ușor. Pielea îi era uscată, palmele pigmentate. Venele de la tîmplă îi ieșeau în afară și păreau răsucite. Țesutul denota un colaps. Picioarele erau îndoite, la fel și coatele strînse pe lîngă corp. Se instalase o rigiditate generală a mușchilor.

Cînd medicii au intrat în cameră, pacientul și-a îndreptat privirea către ei, le-a răspuns la salut cu un «bună ziua» și le-a dat mîna cînd ei i-au întins-o pe a lor. A dat mîna normal, dar n-a mai putut nici să desfacă strînsoarea, nici să-și retragă mîna și a continuat să strîngă mîna

doctorului. La întrebarea cum se simte, a răspuns: «Bine», dar la nici una din celelalte întrebări nu a mai răspuns. Tăcea întruna, nu reacționa și nu părea să înțeleagă celelalte întrebări și comenzi simple, cum ar fi «deschideți gura», «scoateți limba». Numai excitanții dureroși sau neplăcuți îi provocau o reacție, care nu era decît o expresie de nemulțumire pe chip, însoțită uneori de un mormăit dezaprobator.

Starea mintală a pacientului îl face incapabil să înțeleagă ce se petrece în jurul lui și să reacționeze normal la aceasta. De la mijlocul anului 1944 pacientul apela tot mai mult la soția lui ; numai ea părea să înțeleagă ce vrea să spună și ce nevoie are.

La 4 decembrie, pe cînd se ducea la spital stînd pe bancheta din spate a mașinii, a adormit. Șoferul a trebuit să ocolească brusc un alt vehicul și să pună frînă.

Domnul Krupp von Bohlen a fost proiectat în față și s-a lovit cu fruntea și nasul de bara de metal din spatele locului din față. De la acest accident starea generală a pacientului s-a înrăutățit rapid. Cei din jur aveau multă bătaie de cap ca să-l înțeleagă. La început era în stare să facă cîțiva pași cu ajutorul a două persoane ; pînă cu două luni în urmă putea sta puțin timp pe un scaun. Pentru aceasta avea însă nevoie de sprijinul a doi slujitori. De atunci n-a mai scos decît ocazional cuvinte simple și fără nici o legătură între ele, afară de exclamații ocazionale de enervare, cum ar fi „«Of Doamne !» și «La naiba !»“

În rezumat specialiștii au spus : „Sîntem în unanimitate de acord, după matură chibzuință, că, din cauza bolii sale psihice, pacientul Gustav Krupp von Bohlen nu este în măsură să urmărească o dezbatere la tribunal. Condiția fizică a pacientului este de așa natură încît nu permite să fie transportat fără a i se periclita viața“.

În ciuda acestei expertize care cîntărea greu, acuzarea nu cedează. Nu s-ar putea, eventual, să se acționeze în lipsă împotriva lui Gustav Krupp von Bohlen und Halbach ? Iar dacă nici aceasta nu s-ar admite : N-ar putea fi adus în boxa acuzaților fiul industriașului, Alfried Krupp, în locul acestuia ?

Aceste propuneri au fost efectiv făcute. Acum însă reiese pentru prima oară că instanța este hotărîtă să urmeze un drum cu adevărat independent. La 14 noiembrie,

în cadrul unor şedinţe preliminare, reprezentanţii acuzării suferă un eşec penibil.

„Credeţi", întreabă lordul-judecător Lawrence pe acuzatorul principal american Jackson, „că ar fi în interesul justiţiei să condamnăm un om care, din cauză de boală, nu este în stare să-şi susţină cum se cuvine apărarea ?"

Cuvinte dure. Jackson răspunde că nu crede.

Lawrence, rece : „Vă mulţumesc".

Apoi i se adresează acuzatorului britanic Sir Hartley Shawcross : „Sînteţi de acord cu mine că, în conformitate cu legile Marii Britanii, precum şi cu legile din Statele Unite, un om în starea fizică şi mintală a lui Gustav Krupp nu poate fi declarat apt de a fi adus în instanţă ?"

Sir Hartley, încolţit : „Desigur, domnule preşedinte".

Lawrence : „Propuneţi, deci, în condiţiile existente, în cazul lui Gustav Krupp o judecată în contumacie, avînd în vedere expertiza medicală din faţa noastră ?"

Sir Hartley : „Sînt de acord că, potrivit legilor Marii Britanii, el nu poate fi judecat".

Lawrence : „Şi acele legi servesc interesele justiţiei ?".

Sir Hartley : „Nu pot să neg, domnule preşedinte".

Lordul-judecător se îndreaptă în scaun fără a scoate un cuvînt. Jackson şi Shawcross au suferit o înfrîngere morală.

Charles Dubost, acuzatorul francez, are sarcina ingrată de a prezenta acum instanţei, în numele colegilor săi, cealaltă posibilitate : de a-l aduce în locul lui Krupp, care nu poate fi judecat, pe fiul acestuia.

Aici însă se ridică judecătorul francez Donnedieu de Vabres şi-i pune compatriotului său dificila întrebare : Credeţi într-adevăr că îi puteţi cere tribunalului să înlocuiască în actul de acuzare un nume printr-un altul ?".

Dubost răspunde confuz.

„Mulţumesc !" spune în silă lordul-judecător Lawrence.

Cazul Krupp este încheiat, procedura împotriva lui suspendată — şi din acea zi acuzarea ştie că instanţa este realmente o instanţă.

Locul lui Krupp în boxa acuzaţilor rămîne gol.

Rămîne gol şi locul acuzatului Martin Bormann. Se judecă în lipsă, căci în cazul său instanţa este de părere că se putea prezenta de bunăvoie, în caz că este în viaţă.

Bormann, secretarul particular al lui Hitler, este, totuşi, de negăsit, de cînd ultimii supravieţuitori din buncărul

cancelariei asediate a Reichului din Berlin au încercat să fugă. Soarta lui le-a dat mereu bătaie de cap serviciilor secrete ale Aliaților și fanteziei opiniei publice.

Ce s-a întîmplat cu omul care în ultimii ani ai celui de-al III-lea Reich a exercitat fără îndoială cea mai puternică influență asupra lui Hitler, care pînă la urmă i-a biruit pe toți ceilalți din imediata apropiere a lui Hitler și, în final, își consolidase într-atît puterea, încît era greu să faci deosebirea în ce privește măsurile și ordinea între manifestările voinței lui Hitler și cele ale lui Bormann ?

Comandantul din serviciul lui Hitler, general-maior Hans Baur, spunea în 1955, la întoarcerea din prizonieratul sovietic : „Ultima misiune pe care mi-a dat-o Hitler a fost să-l duc în siguranță pe Reichsleiterul de atunci Martin Bormann, cu un Condor care staționa la Zechlin și era pregătit pentru zbor. Încercînd să spargă liniile sovietice la marginea Berlinului, Bormann a căzut".

Spaniolul Juan Pinar, care, ca membru al Diviziei albastre s-a întors și el în 1955 din prizonieratul sovietic, pretinde că la începutul lui mai 1945 ar fi scos cadavrul lui Bormann dintr-un tanc. După părerea lui Pinar, Bormann ar fi fost omorît de o salvă trasă în plin.

Conducătorul de atunci al Reichsjugend-ului, Axmann, care în 1949 a fost condamnat la trei ani într-un lagăr de muncă și care acum face comerț cu produse industriale la Berlin și Teneriffa, a descris și el moartea lui Bormann : „Din toate casele și ruinele soldații sovietici trăgeau asupra celor îngrămădiți la bariera de tancuri de la podul Weidendamm, încercînd să fugă. Pentru o clipă l-am zărit în mulțime pe Martin Bormann, în uniformă cenușie de campanie. Sub ploaia de gloanțe, de locul respectiv s-au apropiat deodată tunuri germane de asalt și un tanc german. În timp ce lumea disperată a căutat să se ascundă imediat în spatele tancului, acesta a explodat. M-am pomenit printre oameni grav răniți și o mulțime de morți și am sărit imediat într-o pîlnie de bombă, în care, nevătămat, stătea ghemuit și Bormann Martin".

Axmann a încercat apoi, împreună cu aghiotantul său, să ajungă mai departe, la Alt-Moabit, în timp ce Bormann împreună cu ultimul medic curant al lui Hitler, dr. Ludwig Stumpfegger, au luat-o în direcția opusă spre gara Stettin. Axmann relatează mai departe : „Cum d[illegible]

veneau tancuri sovietice, a trebuit să mă întorc împreună cu aghiotantul meu. Cînd am traversat Strada Invalizilor, i-am văzut pe Bormann și pe dr. Stumpfegger zăcînd pe spate pe trotuar, cu brațele și picioarele desfăcute. I-am recunoscut imediat. Nici unul nu părea să mai respire. Nu mișcau deloc. Ochii le erau închiși".

Martorul principal pentru moartea lui Bormann este șoferul personal al lui Hitler, Erich Kempka, care astăzi trăiește la Stuttgart. La 3 iulie 1946 apărătorul lui Bormann, dr. Friedrich Bergold, îl cheamă ca martor și îl audiază în procesul de la Nürnberg.

Depoziția sub jurămînt a lui Kempka cu privire la cele petrecute între două și trei noaptea diferă într-un punct esențial de relatarea lui Axmann : el nu știe de faptul că după explozie Bormann stătea ghemuit, în viață, într-o pîlnie de bombă : „Eu l-am văzut pe Reichsleiter, pe Reichsleiterul de atunci Martin Bormann, în noaptea de 1 spre 2 mai 1945 la gara Friedrichstrasse, podul Weidendamm", spune Kempka. „Întreba care e situația, dacă acolo, la gara Friedrichstrasse, se poate trece. I-am spus că ar trebui încercat. Au sosit și cîteva tancuri și cîteva tunuri antitanc. Pe tancuri s-au format apoi mici ciorchini de oameni. Tancurile și-au croit drum spre bariera de tancuri, după ce tancul din frunte, în dreptul căruia, pe la mijloc, trecea Martin Bormann, a primit din partea stîngă o lovitură în plin, cred că un proiectil- rachetă antitanc, și a sărit în aer. Tocmai pe partea pe unde trecea Martin Bormann a țîșnit un jet de flăcări, și am mai văzut..."

„La ce distanță de tanc vă aflați în momentul cînd acesta e explodat ?" întreabă judecătorul american Francis Biddle.

„Apreciez că cam la trei- patru metri".

„Și la ce distanță de tanc se afla Bormann ?"

„Cred că se ținea cu mîna de el", răspunde Kempka. Apoi continuă : „Tancul a explodat tocmai în locul unde se afla Martin... Reichsleiterul Bormann. Eu însumi am fost azvîrlit de o explozie și de zborul unei persoane care a trecut pe lîngă mine — cred că era Standartenführerul de atunci, dr. Stumpfegger — și mi-am pierdut cunoștința. Cînd mi-am revenit, nu puteam vedea nimic, fusesem orbit de jetul de flăcări. M-am tîrît apoi înapoi la ba-

riera de tancuri şi de atunci nu l-am mai văzut pe Martin Bormann".

Dr. Bergold : „Martor ! L-ai văzut cu prilejul acesta pe Martin Bormann prăbuşindu-se în jetul de flăcări ?"

Kempka : „Desigur. Am mai văzut o mişcare, un fel de prăbuşire, aş putea spune un zbor".

Dr. Bergold : „A fost atît de puternică explozia, încît, după părerea dumitale, Martin Bormann trebuia să-şi fi pierdut viaţa ?"

Kempka : „Desigur".

Cu aceasta se încheie audierea lui Kempka. Nimic n-a preocupat mai mult fantezia opiniei publice în deceniile al 6-lea şi al 7-lea decît soarta neclară a lui Martin Bormann. Tot timpul apăreau zvonuri după care cel de-al doilea om influent în cel de-al III-lea Reich ar fi fost văzut în Egipt, Uniunea Sovietică sau America de Sud. Tot timpul marile reviste ilustrate germane îşi trimiteau reporterii pe urmele lui Bormann, care părea să se fi ascuns pînă şi într-o mănăstire italiană. Cu toate acestea „umbra lui Hitler" dispăruse.

La 26 octombrie 1954 numele lui Bormann a fost trecut în registrul de decese al oficiului stării civile din Berlinul occidental sub numărul 29 223. La 8 decembrie 1972, cu ocazia unor lucrări de construcţii în apropiere de gara Lehrter din Berlinul occidental, au fost găsite resturi de schelete, printre care două cranii. Pe baza cercetării dinţilor, un craniu a fost identificat fără dubii : făcea parte din rămăşiţele lui Martin Bormann, care îşi pierduse cu adevărat viaţa după ce părăsise cancelaria Reichului. Familia lui Bormann a refuzat categoric să îngroape craniul. Martin Bormann junior, fost pastor, nu a vrut să facă din rămăşiţele tatălui său un loc de pelerinaj pentru nazişti. De aceea, în 1978, ele au ajuns în cele din urmă la Muzeul de criminologie din Berlin.

În orice caz, în 1945 lucrurile nu erau atît de lămurite. Încă în timpul conferinţei de la Londra pentru pregătirea procesului de la Nürnberg, Jackson a spus la masa tratativelor : „Ne mai lipseşte doar Bormann, dar am auzit că îl au ruşii".

Generalul Nikitcenko răspunde : „Din păcate, pe moment nu-l avem".

Tribunalul se vede de aceea nevoit să-i ceară prin anunţuri publice lui Martin Bormann să se prezinte. Timp de patru săptămîni chemarea este citită la toate posturile

de radio din cele patru zone de ocupație. Sînt expuse 200 000 de afișe cu numele lui Bormann, toate ziarele publică chemarea de mai multe ori, numai în zona britanică anunțul este difuzat în aproape cinci milioane de exemplare.

Muncă zadarnică.

Bormann nu se prezintă. Locul lui în boxa acuzaților de la Nürnberg rămîne gol.

PUTERE ŞI AMĂGIRE

Începe procesul

La 20 noiembrie 1945 Palatul de Justiţie de la Nürnberg seamănă cu un stup. Tribuna presei cuprinde 250 de ziarişti veniţi din toată lumea pentru a asista la şedinţa de deschidere şi a le telegrafia cititorilor lor impresii despre istoricul eveniment. Dar numai cinci reprezentanţi germani ai presei sînt admişi.

Înainte de a intra în sală sînt controlate încă o dată permisele. Corespondenţi de război în uniforme americane, britanice şi franceze se îmbulzesc spre intrare pe scările de lemn. Ziarişti de toate naţionalităţile, grupuri care discută, indieni, ruşi, australieni, un negru, elveţieni, brazilieni. Printre ei figuri cunoscute : John Dos Passos, Erika Mann, Erich Kästner.

Sala tribunalului este plină de zumzetul instalaţiei de aer condiţionat şi de murmurul a sute de voci. Tuburile de neon răspîndesc o lumină rece, dar boxa acuzaţilor şi masa judecătorilor sînt deosebit de luminate de reflectoare strălucitoare.

Acuzaţii stau pe două rînduri de bănci lungi de lemn, vorbesc animat între ei sau cu avocaţii lor, ale căror mese au fost instalate în faţa boxei acuzaţilor.

În faţa lor, de cealaltă parte a sălii, este masa judecătorilor, lungă, aşezată pe un podium înalt. În spate sînt ferestrele, între care atîrnă steagurile Statelor Unite, Marii Britanii, Franţei şi Uniunii Sovietice. În faţa mesei judecătorilor, dar la nivelul podelei, stau stenografii pentru toate cele patru limbi în care se purtau discuţiile. Germanii şi sovieticii mai folosesc creioane, şefii de protocol pentru engleză şi franceză au în faţă maşini de stenografiat mici, silenţioase.

La dreapta acuzaților este instalată, în amfiteatru, tribuna presei și a spectatorilor, la picioarele căreia și-au găsit locul procurorii. În fața lor, ajungînd pînă aproape în mijlocul sălii, se află o masă cu pupitru, la care vin acuzatorii și apărătorii cînd iau cuvîntul.

La stînga acuzaților, în spatele unor pereți de sticlă, stau translatorii pentru cele patru limbi : germana, engleza, franceza și rusa. Fiecare cuvînt este tradus imediat în toate celelalte trei limbi. Fiecare loc din sală este dotat cu o cască și un comutator de selecție, la care se poate stabili limba dorită.

Chiar lîngă cabinetele translatorilor, cam la mijlocul peretelui frontal, se află pe un mic podium banca martorilor.

Banca martorilor, pupitrul pledoariilor și masa judecătorilor sînt prevăzute cu lămpi cu incandescență colorate, una galbenă și una roșie. Întrerupătorul poate fi manevrat de translatori. Dacă dau o lumină galbenă, aceasta înseamnă : „Vă rog, vorbiți mai rar !" La lumina roșie se întrerupe întregul sistem de traducere.

Totul la această procedură de la Nürnberg sparge reprezentările uzuale. Va lua 218 zile pline de dezbateri, fiind depășită în acest sens numai de cel mai mare proces din istoria universală, procedura paralelă de la Tokio, care a durat 417 zile de dezbateri.

În final, procesul-verbal al ședințelor de la Nürnberg va cuprinde 4 000 000 cuvinte și va umple 16 000 de pagini. Acuzarea prezintă 2 630 dovezi, apărarea 2 700. Tribunalul ia depozițiile a 240 de martori și selecționează 300 000 de declarații sub prestare de jurămînt. Acuzații au la dispoziție 27 apărători principali, 54 asistenți și 67 secretare. Multiplicarea tuturor actelor în cele patru limbi înghite 5 000 000 de foi de hîrtie în greutate de peste douăzeci de tone. În laboratorul foto al tribunalului se fac 780 000 de copii pe 13 000 cilindri de hîrtie fotografică. 27 000 metri de bandă de magnetofon și 7 000 discuri fixează fiecare cuvînt din dezbateri pentru compararea cu stenogramele. 550 birouri, secretariate și secții tocesc 22 000 de creioane. Agențiile de știri reprezentate în Palatul de Justiție prin corespondenți permanenți aruncă aproape 14 000 000 de cuvinte prin telegraf în toate colțurile pămîntului.

„Attention ! The Court !"

Este strigătul colonelului american Charles W. Mays.

„Atenţie ! Curtea !" se aude vocea translatorului german din cască.

Este ora zece şi trei minute, douăzeci noiembrie o mie nouă sute patruzeci şi cinci.

Pe o uşă din peretele frontal al sălii apar în monom cei patru judecători şi cei patru locţiitori ai lor. Şase poartă robe negre, cei doi sovietici din capătul şirului sînt în uniformă.

După ce s-au înclinat uşor în faţa tribunei spectatorilor şi reprezentanţilor acuzării, membrii tribunalului îşi ocupă locurile. Procesul începe...

Văzuţi dinspre acuzaţi, de la stînga spre dreapta, pe banca judecătorilor stau :

Sovieticii : Mai întîi locţiitorul de judecător, locotenent-colonelul Alexandr F. Volhkov, un bărbat mai tînăr, cu buze groase şi părul ondulat ; lîngă el, la dreapta, generalul-maior Iola T. Nikitcenko, cu buze subţiri şi ochelari fără rame, judecător.

Britanicii : Locţiitorul de judecător Sir Norman Birkett, al cărui păr lung are tendinţa de a-i cădea mereu pe frunte ; în dreapta lui preşedintele tribunalului, lordul-judecător Sir Geoffrey Lawrence. El este figura centrală a tribunalului : chel, cu ochelarii alunecîndu-i mereu pe nas, o faţă plină, părînd adesea morocănoasă, peste care mereu şi mereu trece un zîmbet de umor sec. Sir Geoffrey ţine strîns în mînă frîul procesului, hotărîrile sale dovedesc că este un om cu inimă şi înţelept.

Americanii : Mai întîi judecătorul Francis A. Biddle, un domn chel, foarte îngrijit, cu o mustaţă neagră à la Clark Gable ; în dreapta lui locţiitorul de judecător John J. Parker, cu părul cărunt, cu o bărbie dublă de unchiaş şi ochelari fără rame.

Francezii : În faţă judecătorul Henri Donnedieu de Vabres, aproape un moş, cu părul rar, ochelari cu rame de corn de culoare închisă şi mustaţă stufoasă de focă ; în dreapta lui, la capătul băncii judecătorilor, locţiitorul de judecător Robert Falco, cu părul negru pieptănat cu cărare, cu o mustaţă groasă deasupra buzelor, zîmbind aproape mereu.

Göring îşi imaginase încă cu mult înaintea începerii procesului cum s-ar prezenta el în ceasul istoric în faţa tribunalului. Dr. Pflücker, căruia i s-a destăinuit, relatează : „Într-o seară, după un tratament termic, el ne-a expus în cabinetul nostru medical cum îşi închipuie rolul său. A că-

zut pur şi simplu în extaz cînd ne-a descris cum ar vrea ca la intrarea sa reflectoarele să strălucească, în timp ce el va arunca duşmanului acuzaţiile".

Şi cît de deosebită este realitatea !

Prima zi a procesului se scurge în întregime cu citirea voluminosului act de acuzare, care este deja cunoscut celor douăzeci şi unu.

Göring stă liniştit la capătul băncii din rîndul întîi al boxei acuzaţilor, cu coatele sprijinite de balustradă şi cu bărbia proptită în mîini. Nimic din poza măreaţă pe care-şi propusese s-o ia nu se observă.

Ceilalţi acuzaţi sînt şi ei liniştiţi şi încearcă mai întîi să se acomodeze cu noua lor situaţie. Frick şi Fritzsche citesc cu atenţie textul german al actului de acuzare. Papen şi alţi cîţiva şi-au pus căştile şi, din cînd în cînd, învîrtesc curioşi comutatorul de selecţie, pentru a verifica traducerile în diferite limbi.

Keitel stă pe bancă drept ca o lumînare, cu braţele încrucişate ; chipul lui are o expresie impenetrabilă.

Pe Hess nu-l preocupă cîtuşi de puţin ceea ce se petrece. Înainte de începerea dezbaterilor el îi spune lui Göring : „O să vedeţi, toate aceste vedenii vor dispărea şi în răstimp de o lună veţi deveni führerul Germaniei !"

Apoi se întoarce la cartea luată din biblioteca închisorii şi citeşte fără a da dezbaterilor cea mai mică atenţie. Cartea se numeşte *Der Loisl*. La un pasaj, chipurile, mai vesel al lecturii Hess izbucneşte într-un rîs zgomotos. Curînd după aceea face crampe la stomac şi, cu permisiunea instanţei, poate să părăsească sala şi să fie dus înapoi în celula sa.

Hess este cel de-al doilea acuzat care lipseşte astfel în prima zi : Ernst Kaltenbrunner n-a apărut deloc, fiind nevoit să rămînă în închisoare din cauza unei hemoragii cerebrale.

După-amiază se întîmplă al treilea incident : în timpul citirii listei atrocităţilor şi crimelor împotriva umanităţii, Joachim von Ribbentrop păleşte deodată şi cade într-un scurt leşin.

Ceilalţi acuzaţi folosesc ziua pentru a cerceta mai mult sau mai puţin făţiş tribuna supraaglomerată a presei şi a-şi face o imagine despre judecătorii care în final vor trebui să dea sentinţa în privinţa lor.

În cea de-a doua zi a procesului cei douăzeci şi unu sînt invitaţi să treacă pe rînd la microfon şi să declare dacă,

după ascultarea actului de acuzare, se recunosc vinovaţi sau nevinovaţi. Este o formalitate.

Aproape toţi folosesc formula oficială: „Nevinovat".

Ceilalţi diferă puţin şi folosesc alte formule.

Schacht spune răspicat: „Nu sînt în nici un fel vinovat".

Sauckel: „Mă declar în sensul acuzaţiei, în faţa lui Dumnezeu şi a lumii şi mai ales în faţa poporului meu, nevinovat".

Jodl: „Nu sînt vinovat. Pentru ce am făcut şi trebuia să fac pot să răspund cu conştiinţa curată în faţa lui Dumnezeu, a istoriei şi a poporului meu".

Papen: „În nici un caz vinovat".

Fritzsche: „Nu sînt vinovat în sensul acestei acuzaţii".

Hess: „Nu".

Preşedintele: „Aceasta se va consemna ca «nevinovat»".

Risete în galeria presei.

Preşedintele: „Cine tulbură dezbaterile instanţei trebuie să părăsească sala".

Göring: „Înainte de a răspunde la întrebarea Înaltei instanţe dacă mă consider vinovat sau nevinovat..."

Göring crede că a sosit clipa cea mare. Dar preşedintele îl întrerupe. Acum este vorba doar de o declaraţie preliminară referitoare la problema vinovăţiei.

Göring: „Mă declar nevinovat în sensul acuzaţiei". Göring are mai tîrziu suficient timp, ca martor, pentru discursuri amănunţite. Timp de nouă zile i se oferă prilejul de a vorbi aproape neîntrerupt. Vorbind în numele tuturor celorlalţi acuzaţi, el îşi asumă sarcina de a zugrăvi fundalul politic comun, evenimentele istorice generale: cum le vede el, cum ar fi vrut să le vadă, începuturile lui Hitler şi ale Partidului naţional- socialist german, puciul de la München, „perioada de luptă" pînă la cucerirea puterii.

Şi reprezentanţii acuzării prezintă instanţei începuturile tragediei germane. În căşti murmură liniştit şi competent vocile translatorilor: departe şi rece răsună începuturile avalanşei demonice, pînă cînd bubuitul ei se aude clar în acel fatal ianuarie al anului 1933.

Hitler — cancelar al Reichului !

Ziarele publică ştirea cu litere de-o şchioapă. Ea face senzaţie în întreaga lume !

La ora 11,15, pe data de 30 ianuarie 1933, Hitler depune în faţa bătrînului preşedinte al Reichului, von Hindenburg, jurămîntul solemn pe constituţia de la Weimar, şi la fel fac şi noii membri ai cabinetului. Ultimul obstacol în numirea lui Hitler l-au constituit zvonurile potrivit cărora generalul Schleicher ar fi alarmat garnizoana Reichswehrului de la Potsdam în vederea arestării lui Hindenburg.

Să fi bănuit oare suveranul statului, în vîrstă de 86 de ani, în acest ceas ce urma să vină ? O strălucire apoasă luceşte în ochii greu încercatului Hindenburg în momentul în care ia sfîrşit depunerea jurămîntului. Cu glasul său profund el spune mişcat noilor membri ai cabinetului : „Şi acum, domnilor, cu Dumnezeu înainte !"

A început Împărăţia de o mie de ani.

Dar puterea lui Hitler încă nu s-a consolidat. Mai sînt şi alte partide în Germania, mai există un Reichstag cu deputaţi aleşi şi împuterniciri legislative. Iar în acest Reichstag Hitler şi partidul său n-au majoritatea — dimpotrivă : la alegerile din noiembrie 1932 NSDAP a pierdut două milioane de voturi, numărul deputaţilor lui a scăzut de la 230 la 196.

Goebbels scrie disperat în jurnalul său : „Trebuie să venim la putere, altminteri pierdem alegerile !"

La 5 martie 1933 urmează să aibă loc noi alegeri pentru Reichstag în Germania.

Va obţine cancelarul Germaniei, Hitler, o majoritate în aceste alegeri — sau va eşua din voinţa poporului ? Apoi va demisiona el tot atît de repede ca predecesorii lui, Papen, Brüning şi Schleicher consumaţi rapid ?

Totul va depinde de aceste alegeri.

Cu o săptămînă înainte de ziua hotărîtoare a alegerilor, la 27 februarie 1933, preşedintele Reichului, von Hindenburg, supează ca oaspete de onoare la Clubul vicecancelarului Franz von Papen. Saloanele Clubului se află într-o clădire situată în colţul străzii Voss. Deodată oaspeţii observă că afară, deasupra acoperişurilor Berlinului, se înalţă o lumină roşietică.

Hindenburg se ridică greu din fotoliu şi se duce la fereastră.

Privirea îi cade asupra cupolei clădirii Reichstagului. Flăcări ţîşnesc dinăuntru. Arde Reichstagul! Pe străzi în noapte răsună strident clopotele pompierilor gonind nebuneşte. Hindenburg nu scoate o vorbă. Priveşte fix afară. Poate simte că se petrece ceva hotărîtor. S-a aprins o făclie, dar bătrînul bărbat nu mai înţelege semnele înflăcărate ale acestor timpuri...

În această noapte se petrec lucruri ciudate.

Deşi alegerile bat la uşă şi funcţionarii tuturor partidelor călătoresc prin Germania, pentru a vorbi fără pauză la întruniri, cei trei bărbaţi importanţi ai NSDAP-ului sînt întîmplător toţi la Berlin la 27 februarie: Hitler, Göring şi Goebbels.

La cîteva minute după alarma de incendiu, Hitler şi Göring se întîlnesc pe un balcon în Reichstagul incendiat. Şi şeful Gestapoului, Rudolf Diels, a apărut aici.

Göring se îndreaptă către Diels şi strigă dramatic: „Asta este începutul răscoalei comuniste !"

Apoi începe Hitler să spumege. Diels îşi aminteşte că „faţa îi era roşie ca focul de enervare şi de căldură. Urla atît de dezlănţuit, de parcă era gata să plesnească", aşa cum Diels nu-l mai văzuse niciodată: „Acum nu mai există nici o îndurare! Cine ni se pune de-a curmezişul drumului va fi zdrobit! Fiecare activist comunist va fi împuşcat, unde va fi găsit. Nici pentru social- democraţi nu mai există acuma cruţare!"

În această noapte se petrec lucruri ciudate.

Se ştie deci cu precizie cine a incendiat Reichstagul? La Nürnberg, doisprezece ani mai tîrziu, acuzatorul principal Robert Jackson încearcă să descopere dedesubturile. El i se adresează lui Göring, care se află pe banca martorilor.

Jackson: „După incendiu a avut loc o mare acţiune de epurare, nu-i aşa, în cadrul căreia au fost mulţi arestaţi ?"

Göring: „Arestările pe care le puneţi pe seama incendierii Reichstagului au fost arestări în rîndurile activiştilor comunişti. Aceştia ar fi fost arestaţi absolut independent de incendierea Reichstagului. Incendierea n-a făcut decît să grăbească arestarea lor".

Jackson: „Cu alte cuvinte, listele de comunişti erau gata pregătite cînd a izbucnit focul în Reichstag, şi anume cu persoanele care urmau a fi arestate. Aşa este ?"

Göring : „Stabilisem încă dinainte listele în cea mai mare parte. N-aveau nici o legătură cu incendierea Reichstagului german".

Jackson : „Aceste arestări au fost operate imediat după incendierea Reichstagului ?"

Göring : „Opunîndu-se părerii mele de a mai amîna cu cîteva zile, führerul a vrut în noaptea aceea ca arestările să aibă loc imediat şi fără întîrziere".

Liste de arestări pregătite... În această noapte se petrec lucruri ciudate.

La ora 21,17 prima maşină a poliţiei soseşte în faţa Reichstagului în flăcări. În clădire pătrund locotenentul de poliţie Emil Lateit, alţi cîţiva funcţionari de poliţie şi inspectorul de poliţie Scranowitz. Într-unul din coridoarele întunecate, în care sofale şi fotolii de piele în flăcări aruncau o lumină tremurată, bărbaţii se pomenesc deodată în faţa unui tînăr clătinîndu-se, cu bustul dezgolit lucind de sudoare, cu părul vîlvoi şi privirea speriată. Aleargă printre mobile, pe faţă i s-a întipărit un rîs dement, extaziat.

Scranowitz se îndreaptă spre străin şi-l declară arestat. Locotenentul de poliţie Lateit caută în buzunarele tînărului şi găseşte un briceag şi un paşaport străin. Apoi arestatul este dus de către funcţionari spre ieşire şi, cîteva minute mai tîrziu, debarcă la circumscripţia de poliţie, unde comisarul criminalist Walter Zirpins îl supune unui prim interogatoriu. Reiese că este vorba de un vagabond, cetăţeanul olandez Marinus van der Lubbe.

„Era un băiat destul de inteligent", relatează Zirpins după 1945. „Vorbea şi germana bine. Cînd am vrut să apelăm la un translator olandez, s-a simţit jignit şi a spus : «Eu ştiu tot atît de bine germana ca şi dumneavoastră !» Ţigările şi alcoolul le refuza, dar bomboane şi portocale mînca cu grămada. Din cînd în cînd cerea cafea".

Apoi Zirpins continuă : „A povestit curgător şi n-a lăsat nici o propoziţie din procesul-verbal de interogatoriu pe care să n-o fi formulat-o el însuşi. Cînd, după trei ore, procesul-verbal a fost gata, cam cincizeci-şaizeci de pagini cu cîte şapte copii, van der Lubbe a semnat fiecare pagină".

Dar toate cele opt exemplare ale acestui document important au dispărut în mod misterios şi nu s-au mai ivit niciodată.

În această noapte se petrec lucruri ciudate.

Şeful pompierilor, Ludwig Wissell, i-a interogat pe pompierii detaşamentului de pompieri nr. 6 şi a întocmit un proces-verbal. Detaşamentul nr. 6 a sosit primul la locul incendiului.

În acest document de serviciu se scrie : „Pentru a face lumină pentru trupele de pompieri care presau din afară, unul dintre pompieri a căutat o posibilitate de a aprinde lumina electrică. S-a îndreptat către o debara. Din această debara cobora o scară. Cînd pompierul a coborît ultimele trepte ale acestei scări, pipăind pereţii cu mîinile, cu mîna stîngă a ajuns la un mic comutator de scară, pe care l-a răsucit. Atunci a văzut în direcţia scării o trapă de aerisire, din care cîteva porţiuni de aproximativ 40 pe 50 centimetri erau sparte. Din aceste deschizături pompierul s-a văzut ţintit de mai multe ţevi de pistol ţinute de persoane îmbrăcate cu uniforme de poliţie nou-nouţe. Acestea i-au cerut pompierului să se întoarcă imediat, pentru că altminteri vor face uz de arme. Pompierul a luat-o înapoi şi imediat i-a raportat şefului detaşamentului situaţia".

Comandantul pompierilor din Berlin, Walter Gempp, primeşte neîncrezător cele raportate. La locul incendiului ajunge el însuşi la convingerea că un foc de asemenea proporţii nu putea fi pus de un singur om (abia cercetările ulterioare au dovedit că acest lucru a fost totuşi posibil). În plus Gempp află : preşedintele Reichstagului, Hermann Göring, a ordonat ca, în mod excepţional în această noapte, clădirea Reichstagului să fie lăsată fără paza obişnuită. La ora 20 toţi funcţionarii au trebuit să părăsească clădirea. După această oră nimeni nu mai avea voie să rămînă în imobil.

Conform datoriei, comandantul Gempp face cunoscute constatările sale conducerii pompierilor într-o discuţie legată de această situaţie. Cu acest prilej el raportează că stingerea focului a fost împiedicată printr-un ordin al lui Göring de a nu da imediat alarma maximă.

La scurt timp după aceasta, Gempp este îndepărtat din funcţie. În vremurile noi, care tocmai începuseră, i se reproşează „tolerarea unor agitaţii marxiste şi comuniste şi retrogradarea pompierilor de orientare naţională". Gempp are un sfîrşit tragic, despre care se va mai vorbi.

Martin M. Sommerfeldt, referentul de presă al lui Göring în Ministerul de Interne al Prusiei, primeşte din partea şefului său, la locul incendiului, ordinul de a elabora imediat un raport oficial pentru ziare. Sommerfeldt scrie

un anunț de vreo douăzeci de rînduri, în care menționează absolut obiectiv situația incendiului, stingerea focului de către pompieri și primele cercetări efectuate de poliție. La scurt timp după aceasta el îi dă acest comunicat lui Göring, la minister, pentru a-l citi.

„Este o mizerie !", îi strigă Göring. „Este un raport de poliție, nu un comunicat politic !"

În comunicatul lui Sommerfeldt, Göring citește că greutatea materialului incendiar este apreciată la un chintal.

„Prostii !" spumegă iarăși președintele Reichstagului. „Un chintal de material incendiar ? Zece, o sută de chintale !"

Ia un creion roșu și pictează pe o foaie de hîrtie un 100 gros. Apoi cheamă secretara și-i dictează singur dintr-o suflare un raport. Aici Göring folosește toate tonurile : „Acest incendiu este cel mai monstruos act de teroare al bolșevismului în Germania. După aceasta urmează a fi incendiate clădiri guvernamentale, castele, muzee și întreprinderi de importanță vitală. Ministrul Reichului, Göring, a contracarat acest uriaș pericol prin cele mai severe măsuri. Întreaga poliție orășenească și poliția criminală din Prusia au fost puse imediat în stare de alarmă extremă. A fost convocată poliția auxiliară".

Göring continuă să dicteze dezlănțuit : „Ziarele, manifestele și afișele comuniste sînt interzise timp de patru săptămîni în întreaga Prusie. Pe timp de paisprezece zile sînt interzise toate ziarele, revistele, manifestele și afișele partidului social-democrat..."

Cu opt zile înainte de hotărîtoarele alegeri pentru Reichstag sînt înlăturate toate mijloacele de propagandă ale celor mai importanți adversari ai lui Hitler.

Göring semnează cu un G raportul alcătuit de el însuși și-l trimite pe Sommerfeldt în Strada Koch, unde reprezentanții presei din țară și de peste hotare așteaptă deja știri noi cu privire la incendiu. Sommerfeldt arată ziariștilor comunicatul — dar ziariștii găsesc că conținutul nu este deloc tulburător. Toate acestea le și telegrafiaseră sau telefonaseră ziarelor lor încă cu două ore înainte.

„De unde ați și aflat toate acestea, domnilor ?" întreabă referentul de presă al lui Göring consternat.

„De la domnul Berndt", i se răspunde. De la Alfred Ingmar Berndt, împuternicitul dr. Goebbels !

La Poliția secretă de stat era un funcționar, pe nume Hans Bernd Gisevius, care, pînă la moartea sa în anul 1974, a fost convins de complicitatea naziștilor în incendierea Reichstagului. Într-un jurnal de amintiri, *Pînă la sfîrșitul amar,* Gisevius scrie : „Lucrul cel mai senzațional pentru noi a fost că nu Göring, ci Goebbels fusese de fapt incendiatorul. Goebbels a avut cel dintîi ideea. Goebbels înțelesese clar ce însemna în acest context reducerea la tăcere a presei de stînga. Goebbels dezbătuse aceasta în amănunțime cu Göring. Goebbels lăsase misterios să se înțeleagă că führerul este de părere că ar trebui să se petreacă ceva hotărîtor, poate o tentativă de atentat, poate un incendiu, însă Hitler ar dori să fie o surpriză pentru el".

În această noapte se petrec lucruri ciudate — dar toate sînt lucruri extrem de binevenite.

Președintelui Reichului, von Hindenburg, i se flutură la cîteva ore de la alarma de incendiu sperietoarea bolșevismului. Bătrînul suveran este făcut să creadă că incendierea Reichstagului este semnalul războiului civil comunist.

Hindenburg vrea să-și ferească poporul de asemenea vărsări de sînge. Se lasă indus în eroare și semnează un decret de stare de asediu, prin care articole hotărîtoare din Constituție nu mai rămîn în vigoare : libertatea persoanei, libertatea de exprimare, libertatea presei, dreptul de asociere și întrunire, secretul corespondenței, inviolabilitatea domiciliului și a persoanei, dreptul de a nu fi percheziționat sau arestat fără mandat emis de organul competent.

Președintele Reichului semnează sentința de condamnare la moarte a democrației germane, îi deschide lui Hitler porțile arbitrarului.

Odată cu această bucată de hîrtie, care poartă scrisul greoi al lui Hindenburg, primul val de teroare neagră mătură încă în această noapte Germania. Se operează mii de arestări. Listele fuseseră cu mult timp înainte pregătite...

Închisorile se umplu. Apar primele lagăre de concentrare. Ziarele ostile lui Hitler sînt interzise, adunările adversarilor sînt dizolvate, conducătorii opoziției arestați. Sub aceste auspicii, la 5 martie 1933, poporul german merge la urne. Hitler i-a înlăturat practic pe toți adversarii în alegeri ; prin incendierea Reichstagului, opiniei publice i s-a insuflat groaza de o revoluție roșie — mai exista o altă posibilitate în afară de a alege NSDAP-ul salvator ? Dar, cu toată teroarea electorală și bluful războ-

iului civil, poporul german nu se lasă luat prin surprindere : NSDAP-ul obţine doar 44 la sută din voturi.

Aceasta reprezintă o înfrîngere pentru cancelarul Reichului. Trebuie să pregătească o nouă lovitură, pentru a ajunge în sfîrşit în posesia puterii totalitare guvernamentale.

La 24 mai 1933 se întruneşte noul Reichstag. În cadrul acestei şedinţe Hitler vrea să treacă o lege care să-l împuternicească să guverneze în viitor fără nici un control parlamentar şi fără a ţine seama de Constituţie.

El ştie că majoritatea Reichstagului nu va fi niciodată de acord cu această lege. De aceea din nou trebuie să-i vină în ajutor teroarea : Hitler dispune pur şi simplu arestarea unei părţi din deputaţii adversari şi-i intimidează pe ceilalţi prin această măsură. Pretextul este decretul de stare de asediu semnat de Hindenburg în noaptea incendiului...

La procesul de la Nürnberg acuzatorul american Frank B. Wallis relatează : „La 14 martie 1933 acuzatul Frick (pe atunci ministru de interne al Reichului) declara : «Cînd se va întruni Reichstagul, comuniştii vor fi împiedicaţi, prin sarcini urgente care li se vor da, să participe la şedinţe. În lagărele de concentrare ei vor fi din nou educaţi, în vederea muncii utile. Pe suboameni, care nu mai pot fi educaţi, vom şti să-i facem pentru multă vreme inofensivi»".

Apoi Wallis continuă : „În această perioadă o mare parte din comunişti şi un număr mai mic de membri social-democraţi ai parlamentului au fost arestaţi preventiv. La 24 martie 1933, din 647 deputaţi în Reichstag au fost prezenţi doar 535. Absenţa unora dintre ei a rămas nemotivată. Se aflau în lagăre de concentrare. Ca urmare a forţei presiunii naziste şi a terorii, Reichstagul a adoptat realmente legea care acorda guvernului puteri depline. Rezultatul votului : 441 voturi pentru. Acest fapt indică acapararea controlului politic de către complotişti !"

Aşa arăta în realitate luarea puterii de către Hitler !

Un lanţ diabolic, avînd la capăt incendierea Reichstagului. Incendierea Reichstagului este flacăra cu care Hitler dă foc lumii.

Odată cu legea care acorda guvernului drepturi depline el devine dictator neîngrădit. Weimarul a murit. Democraţia a fost sugrumată.

În Reichstag focul continuă să mocnească. În primele luni ale anului 1933 guvernul lui Hitler trebuie să mai dea o probă de drept constituțional, căci străinătatea urmărește noile evenimente cu deosebită atenție.

Și iarăși se petrec lucruri ciudate.

La 21 septembrie 1933, în fața celei de-a IV-a camere de punere sub acuzare a Tribunalului Reichului de la Leipzig, începe procesul pentru incendierea Reichstagului.

În fața judecătorilor îmbrăcați în robe roșii ca focul stau cinci acuzați : Marinus van der Lubbe ; președintele fracțiunii comuniste a Reichstagului, Ernst Torgler ; și bulgarii Gheorghii Dimitrov. Vasil Tanev și Blagoi Popov.

Torgler și cei trei bulgari sînt achitați. Deși poliția lui Göring a încercat în fel și chip să-i prezinte drept complici ai lui Lubbe pe cei patru comuniști, nu le-a putut fi imputat nimic, iar în acele zile tribunalul mai era încă în stare să dea o sentință dreaptă.

Van der Lubbe este condamnat la moarte.

Van der Lubbe oferă o imagine cutremurătoare. Același tînăr, care, după ce a fost prins, a făcut față unui interogatoriu de poliție de trei ore, a dictat personal procesul-verbal și a semnat cîteva sute de pagini de acte de interogatoriu — același om este acum o epavă.

Pe tot parcursul celor trei luni de dezbateri judiciare el stă total indiferent, prăbușit în boxa acuzaților și, în afară de un „da" sau „nu" din cînd în cînd, nu scoate nici o vorbă.

Charles Reber, specialist în toxicologie de talie mondială, scrie referitor la acest regretabil caz : „Administrați zilnic unui om perfect sănătos fizic și psihic cîte o doză de un sfert pînă la o jumătate miligram Scopolamin și omul acesta va ajunge într-o stare de totală indiferență și se va abrutiza. Creierul îi este ca paralizat, omul se află într-o permanentă stare de obnubilație. Spinarea i se încovoaie tot mai mult, rîde prostește, fără motiv".

Este exact tabloul oferit de van der Lubbe.

Lubbe este singurul care a fost găsit într-adevăr în Reichstagul incendiat. De două ori pe parcursul procesului van der Lubbe ridică capul de pe genunchi și îngăimă : „Ceilalți..."

Apoi de fiecare dată recade în tăcerea lui tîmpă. Acest om zdrobit nu mai poate face nici o depoziție. În proces el este un cadavru viu, care-și va lua taina cu el pe eșafod.

În schimb va vorbi altcineva.

Spre marea nemulţumire a preşedintelui, bătrînul preşedinte al Senatului, Wilhelm Bünger, acuzatul Dimitrov se transformă într-un acuzator, care-i prinde în cleşte pe martori, martori esenţiali, cum ar fi dr. Josef Goebbels şi Hermann Göring.

Dimitrov este stăpînirea de sine în persoană. Întrebările lui sînt ca o acroşare de jiu-jits, la care Goebbels ş' Göring nu pot face faţă.

„Am impresia", spune Goebbels uluit ca martor, „că Dimitrov vrea să facă propagandă comunistă în faţa acestui tribunal !"

Dimitrov : „Naţional-socialiştii s-au apărat ?"

Goebbels iritat : „Bineînţeles că ne-am apărat !"

Dimitrov, calm : „Credeţi că acum avem şi noi, comuniştii, dreptul să ne apărăm ?"

Mult mai dramatică va fi ciocnirea lui cu martorul Göring. Pentru această zi preşedintele Reichstagului şi primul-ministru al Prusiei şi-a comandat o uniformă nouă. Acum stă în faţa instanţei cu picioarele depărtate, încălţat cu cizme maro cu carîmb. Vorbeşte atît, încît sudoarea îi curge şiroaie pe frunte, vocea i se frînge, îşi şterge mereu faţa cu o batistă.

Göring încearcă să păstreze versiunea oficială despre incendierea bolşevică premeditată şi tună şi fulgeră împotriva concepţiei criminale despre lume a comunismului.

Dimitrov : „Ştie domnul prim-ministru că această concepţie criminală despre lume guvernează a şasea parte a pămîntului, şi anume Uniunea Sovietică ?"

Göring, furibund : „Vreau să vă spun ceea ce ştie poporul german. Poporul german ştie că aici vă purtaţi cu neruşinare, că aţi venit aici ca să incendiaţi Reichstagul. În ochii mei sînteţi un ticălos, care trebuie spînzurat !"

Preşedintele : „Dimitrov, ţi-am mai spus să nu faci aici propagandă comunistă. Să nu te mire că martorul este atît de înfuriat. Îţi interzic în modul cel mai categoric să faci propagandă. Poţi pune doar întrebări la obiect".

Dimitrov : „Sînt foarte mulţumit de răspunsul d-lui prim-ministru".

Preşedintele : „Nu-mi pasă dacă eşti mulţumit. Acum îţi retrag cuvîntul !"

Dimitrov : „Mai am de pus o întrebare la obiect".

Preşedintele : „Îţi retrag cuvîntul !"

Dimitrov : „Vă e, cumva, frică de întrebările mele, d-le prim-ministru ?"

Göring : „Ce-ți dă prin minte, ticălosule, vagabondule ?"

Președintele : „Afară cu dumneata !"

Göring : „Afară, vagabondule ! Afară !"

Dimitrov : „Vă e, cumva, frică de întrebările mele, d-le prim-ministru ?"

Gardienii îl înșfacă pe acuzat și-l tîrăsc afară din sala de judecată. Pe drumul spre ușă Dimitrov strigă într-una în vacarmul general : „Vă e, cumva, frică, d-le prim-ministru ? Vă e frică ? Vă e frică, d-le prim-ministru... ?"

Este demn de reținut faptul că trei experți judiciari — specialiști în incendii, pirotehnicieni și chimiști — stabilesc de comun acord în procesul incendierii Reichstagului că van der Lubbe nu putea în nici un caz să provoace un incendiu de asemenea proporții uriașe într-un timp atît de scurt. Potrivit cercetărilor de astăzi se consideră posibil ca experților să li se fi părut timpul prea scurt și să fi subapreciat tirajul căminului din aulă.

Oricum : Van der Lubbe a folosit cîteva aprinzătoare de foc marca *Fleissige Hausfrau*, cu care a putut să declanșeze în uriașa clădire a Reichstagului cel mult cîteva mici incendii locale. Dar echipele de pompieri au găsit întinse porțiuni în flăcări în marea aulă, în holuri și pe coridoare.

Chimistul judiciar dr. Schatz declară că trebuie să se fi folosit substanțe lichide cu aprindere spontană.

În acest moment se petrece ceva neplăcut. Apaticul van der Lubbe ridică capul. Un martor din sala de tribunal relatează : „Van der Lubbe a fost scuturat de un rîs mut. Întregul său corp era doar un rîs înfiorat".

Care era taina acestui om ?

Doisprezece ani mai tîrziu, în procesul de la Nürnberg, această întrebare va fi încă o dată pusă.

Göring este din nou martor. Acuzatorul american Jackson îi ia un interogatoriu. Dar cît de diferită este această scenă !

Jackson : „Cine era Karl Ernst ?"

Göring : „Ernst era SA-Führerul Berlinului".

Jackson : „Și cine era Helldorf ?"

Göring : „Contele Helldorf era viitorul SA-Führer al Berlinului".

Jackson : „Și Heines ?"

Göring: „Heines era la acea dată SA-Führerul Sileziei".

Jackson: „Cunoașteți faptul că Ernst a dat o declarație, potrivit căreia aceștia trei au incendiat Reichstagul și că dv. și Goebbels ați schițat planul și ați furnizat materialul incendiar constînd dintr-un amestec de petrol și fosfor, pe care l-ați lăsat gata preparat într-un coridor subteran, care ducea de la locuința dv. la Reichstag ?"

Göring: „Nu cunosc o declarație a SA-Führerului".

Jackson: „Dar exista un asemenea coridor de la clădirea Reichstagului la casa dv. ?"

Göring: „Pe o parte a străzii se află clădirea Reichstagului, în fața Palatului președintelui Reichstagului. Între acestea două se află un culoar, pe care circulă vagoanele cu cocs pentru încălzirea centrală".

Jackson: „Ați fost unanim învinuit de a fi incendiat clădirea Reichstagului. Știți asta ?"

Göring: „Asta nu mă putea impresiona, deoarece nu corespundea realității. Eu n-aveam nici un interes să incendiez Reichstagul. Din punct de vedere artistic nu am regretat cîtuși de puțin că a ars aula, speram să se construiască una mai bună. Am regretat însă extraordinar că am fost nevoit să caut o altă sală pentru ședințele Reichstagului și să cedez în acest scop Opera mea Kroll. Opera mi se părea infinit mai importantă decît Reichstagul".

Jackson: „V-ați fălit vreodată, fie și numai în glumă, că ați incendiat Reichstagul ?"

Göring: „Nu. Am făcut doar o glumă, dacă la asta vă referiți, zicînd că, în curînd, voi intra în concurență cu împăratul Nero. Probabil că foarte curînd se va spune că stăteam într-o togă roșie, cu o liră în mînă, și cîntam în fața Reichstagului în flăcări".

Rîsete în sala de judecată.

Göring: „Asta era gluma. Într-adevăr, era cît pe-aci să pier în incendiul Reichstagului, foarte neplăcut pentru poporul german, foarte plăcut pentru adversarii săi".

Jackson: „Așadar, n-ați declarat niciodată că ați incendiat Reichstagul ?"

Göring: „Nu. Știu că în cartea sa, d-l Rauschning spune că aș fi discutat cu el despre asta".

Hermann Rauschning era președintele Senatului din Danzig * și în emigrație a publicat *Convorbiri cu Hitler.*

* Denumirea germană a orașului polonez Gdańsk. — *Nota trad.*

Pasajele din carte la care se referă Göring sună astfel: „La scurt timp după incendierea Reichstagului, Hitler voia să-l informeze asupra situației din Danzig. Înainte de a fi primiți în cancelaria Reichului, am avut prilejul să discutăm în galerie în fața birourilor de atunci ale lui Hitler cu cîteva mărimi naziste care făceau anticameră. Göring, Himmler, Frick, cîțiva Gauleiteri din vest stăteau de vorbă. Göring povestea amănunte cu privire la incendierea Reichstagului. Pe atunci în partid secretul incendiului era încă păzit cu strășnicie. Abia din discuție am aflat că Reichstagul a fost incendiat exclusiv de conducerea național-socialistă.

Göring descrie cum «băieții lui» au ajuns printr-un coridor subteran din Palatul președintelui în Reichstag, cum n-au avut la dispoziție decît cîteva minute și era cît pe ce să fie descoperiți. El regreta că n-a ars «toată șandramaua». În grabă ei n-au putut face «toată treaba».

Göring, care conducea discuția, a încheiat relatarea cu următoarea afirmație într-adevăr plină de semnificații: «Eu n-am conștiință! Conștiința mea se numește Adolf Hitler!»"

Dar ce spune Göring în boxa martorilor de la Nürnberg?

Göring: „Pe domnul Rauschning nu l-am văzut decît de două ori, în treacăt. Dacă aș fi incendiat Reichstagul, este de presupus că n-aș fi făcut-o cunoscut decît într-un cerc absolut restrîns, dacă în general aș fi făcut-o. Niciodată nu m-aș fi adresat unui om pe care nu-l cunosc deloc și despre care nici astăzi nu pot spune măcar cum arată. Un fals absolut".

Jackson: „Vă puteți aminti de un prînz la ziua de naștere a lui Hitler în cazinoul oficial de la cartierul general al führerului în Prusia orientală?"

Göring: „Nu".

Jackson: „Nu vă mai amintiți? Vă voi prezenta o depoziție a generalului Franz Halder, care, poate, vă va împrospăta memoria. Citez: «Cu prilejul unui prînz comun de ziua de naștere a führerului în 1942, în jurul führerului s-a iscat o discuție despre clădirea Reichstagului și valoarea ei artistică. Am auzit cu propriile mele urechi cum Göring a intervenit în discuție strigînd: Singurul care cunoaște într-adevăr Reichstagul sînt eu; eu i-am dat foc! — După care și-a lovit coapsa cu palma»".

Ulterior Halder adaugă : „Mă aflam foarte aproape de Hitler, în dreapta căruia stătea Göring. Fiecare cuvînt se înțelegea clar și răspicat. Efectul celor spuse de Göring era și el o dovadă a importanței declarației sale. În jurul mesei s-a lăsat o liniște deplină. În mod evident Hitler a fost neplăcut impresionat de această afirmație. Abia după cîteva minute conversația s-a reluat cu greu de către societatea de la masă".

Göring : „Această discuție nu a avut loc și rog să fiu confruntat cu d-l Halder. O asemenea afirmație este o absurditate absolută. Cum a ajuns d-l Halder la așa ceva, habar n-am. Motivul nu-l poate constitui, după cît se pare, decît slaba sa memorie, pe care o avea și ca militar".

Jackson este dezarmat.

Renunță să-l mai asalteze pe Göring cu întrebările.

„De ce a cedat Jackson ?" a fost întrebat de către autori acuzatorul american Robert Kempner, care astăzi lucrează ca avocat la Frankfurt pe Main. „Aveam atîtea omoruri și alt fel de crime", a răspuns Kempner, ridicînd din umeri, „încît ne puteam lipsi de această mizerabilă incendiere". Așa se face că în judecata de la Nürnberg incendierea Reichstagului n-a avut nici un rol. A avut însă la ancheta preliminară. Deși această temă a fost contestată, ea a fost cu siguranță pînă astăzi cea mai bună soluție tactică.

În timpul anchetei preliminare Kempner i-a pus lui Göring multe întrebări cu privire la incendiu. Unele pasaje din acest raport au fost citite și la proces.

Kempner : „Cum puteați dv. să-i comunicați reprezentantului dv. de presă la o oră de la începerea incendiului Reichstagului și fără să se facă nici o anchetă că asta era opera comuniștilor ?"

Göring : „A spus reprezentantul de presă că eu am făcut aceasta ?"

Kempner : „Da, a spus că dv. ați spus-o".

Göring : „Este posibil ; cînd am ajuns la Reichstag führerul și suita sa erau acolo. Atunci încă nu eram sigur, dar el a fost de părere că comuniștii au pus focul".

Kempner : „Cînd privești acum în urmă, fără agitația de atunci, nu era prematur ca, fără o anchetă, să spui că comuniștii au pus focul ?"

Göring : „Da, se poate, dar führerul așa voia. Dacă în general mi se pare ceva posibil..."

Kempner : „Ați început o frază... spuneți, ce părere aveți ?“

Göring : „Dacă în general în această treabă s-a făcut sau s-a intenționat ceva, nu pot să cred decît că altcineva a făcut-o“.

Kempner : „Ce credeți în această privință, de pildă, despre președintele poliției, Ernst [SA-Führerul Berlinului]? Hai să vorbim deschis despre Ernst“.

Göring : „Da, la acest om m-am gîndit, dacă, în general, o altă mînă a fost în joc. În ce-l privește pe Ernst, cred că totul este posibil“.

Kempner : „Cine erau oamenii pe care ar fi putut să-i intereseze treaba aceasta ? Vă întreb ca om politic“.

Göring : „Aș vrea realmente să știu ce interes ar fi putut să aibă Ernst ? Dacă presupunem că și-a zis : «Incendiem Reichstagul și afirmăm că au făcut-o comuniștii». În acest caz nu pot decît să cred că SA-ul credea că poate juca în guvern un rol mai mare“.

Această declarație se potrivește perfect cu depoziția pe care o face un alt martor în procesul de la Nürnberg : fostul funcționar al Gestapoului Hans Bernd Gisevius. La 25 aprilie 1946 Gisevius a spus la Nürnberg sub jurămînt : „Goebbels vorbea cu șeful de la SA-Brigade din Berlin Karl Ernst și incita prin amănunte cum ar putea fi pornit focul. S-a ales o anumită tinctură, pe care o cunoaște orice pompier. Tinctura este împrăștiată și se aprinde după un anumit timp.

Pentru a ajunge în Reichstag era nevoie de culoarul care ducea de la palatul președintelui Reichstagului la Reichstag. S-a format o coloană de zece SA-iști de nădejde, și de aici înainte Göring era pus în temă cu privire la detaliile planului. Lui Göring i se cerea — și el a asigurat că așa va face — să instruiască poliția la primul etaj, pentru a o orienta pe o pistă falsă. De la început s-a vrut să se arunce această crimă în spinarea comuniștilor“.

Jackson : „Ce s-a întîmplat cu SA-iștii care au dat foc Reichstagului ?“

Gisevius : „Așa cum am notat, nici unul nu mai este în viață. Cei mai mulți au fost omorîți la 30 iunie sub pretextul puciului lui Röhm. Unul singur, un oarecare Heini Gewehr, a fost reținut în poliție ca ofițer de poliție. Dar i-am pierdut și lui urma. A căzut pe frontul de est în război“.

Toți complicii și toți cei care, imprudenți, au dat de urma incendiului și-au pierdut viața.

Comandantul pompierilor, Gempp, a fost strangulat la scurtă vreme după îndepărtarea lui din serviciu. Ernst Oberfohren, deputat german-național în Reichstag, din a cărui pană urma să apară un raport cu privire la adevărata desfășurare a incendierii, a fost găsit împușcat la masa de lucru.

Vizionarul Erik Hanussen, care cu două zile înainte de incendiere a anunțat într-o ședință că vede „o casă mare în flăcări" și care, potrivit unei teze susținute de regizorul de film și cunoscutul lui Hanussen, Geza von Cziffra, îi poruncise lui van der Lubbe, în stare de hipnoză, să comită fapta, pentru a se pune bine cu naziștii, a fost omorît după puțin timp la Grunewald. SA-Gruppenführer Karl Ernst, care avea multe datorii la Hanussen și cu care, se pare, vizionarul discutase planul cu hipnoza, va fi lichidat cu prilejul puciului lui Röhm. Presupusul denunțător al lui Hanussen, inginerul Georg Bell, care-și lua informațiile din cercuri național-socialiste greu accesibile, preferă să se refugieze în Austria. Mai înainte însă, el îi predă la München redactorului Fritz Michael Gerlich acte secrete ale naziștilor.

Din cauza amenințării cu o percheziție aceste hîrtii trebuie să dispară urgent : ultimul care le-a văzut este fostul președinte württemburghez al statului, Eugen Anton Bolz. Secretara lui Gerlich, Breit, își mai amintește exact conținutul lor. Actele cuprindeau chipurile : date cu privire la incendierea Reichstagului ; o înțelegere între NSDAP și miliardarul britanic al petrolului Deterding cu privire la finanțarea secretă a SA-ului în schimbul protejării intereselor petroliere ale lui Deterding în Germania după preluarea puterii ; o listă de martori pentru omorîrea de către Hitler a nepoatei sale, Geli Raubal ; planuri de discreditare a bisericii ; planurile șefului statului major Röhm de înlăturare a lui Hitler după preluarea puterii.

Cei care au cunoștință de aceste documente periculoase trebuie să moară : Bell, care fugise în Austria, este dibuit acolo de SA-Standartenführer Uhl și culcat la pămînt cu șase focuri de pistol. La 30 iunie 1934 Uhl va fi omorît la Ingolstadt. În aceeași zi este asasinat și Gerlich. Președintele statului, Bolz, va fi executat cu puțin înainte de sfîrșitul războiului în legătură cu atentatul de la 20 iulie. Un alt complice, Paul Waschinsky, care pare să-l fi atras pe

van der Lubbe în acțiunea de incendiere a Reichstagului, va fi și el înlăturat în 1934. Căpitanul Röhrbein, care, aflat într-o închisoare, afirmă că, în calitate de SA-ist, a făcut parte dintre incendiatori, este împușcat. SA-Führer Ernst, care trebuie să fi condus trupa prin culoarul subteran, face prostia de a-i scrie SA-Obergruppenführerului Edmund Heines o scrisoare care începe cu cuvintele : „Vă dau un raport asupra incendierii Reichstagului, la care am participat".

Sfîrșitul lui l-am și amintit.

Mai există un complice : deținutul și SA-istul Rall: El este destul de nerod pentru a face un raport la o instanță de fond asupra complicității sale. Raportul va fi trimis la Leipzig la Tribunalul Reichului, dar este interceptat de Gestapo. Gestapoul își primise informațiile de la cel care întocmea procesele-verbale la instanța de fond, SA-istul Reineking.

Rall este înlăturat. Un comando al morții îl tîrăște într-o noapte într-o mașină în cîmp deschis, în apropiere de Berlin. Acolo este sugrumat, pînă rămîne întins fără viață. Asasinii, dintre care face parte și Reineking, sapă o groapă. Dar cînd vor să-l pună înăuntru pe Rall, constată că mortul dispăruse. Se trezise și o luase la goană, îmbrăcat doar cu o cămașă, peste ogoare în noapte. Este ajuns din urmă, încă o dată sugrumat și îngropat. Însuși Reineking va fi omorît la sfîrșitul lui 1934 în lagărul de concentrare de la Dachau. Aceasta este sîngeroasa urmă a incendierii Reichstagului în bezna acelor ani. La Nürnberg, Göring intră din nou în panică. Pe neașteptate unul dintre morți apare...

Martorul Gisevius s-a înșelat : unul dintre incendiatori, acel SA-ist Heini Gewehr, care părea să fi căzut pe frontul de est, este descoperit de apărătorii lui Göring. Trăiește ! A supraviețuit războiului. Este prizonier la americani în lagărul Hammelburg de lîngă Bad Kissingen. Se așteaptă o senzație : căci dacă Göring într-adevăr n-a avut nimic de-a face cu focul, Gewehr n-ar trebui decît să spună : Totul este pură fantezie. Nu știu nimic despre o grupă de incendiatori, n-am făcut parte din așa ceva.

Avocatul Werner Bross, asistent al apărătorului lui Göring, dr. Otto Stahmer, aduce acuzaților din închisoare vestea incendiară. Dar acum se întîmplă din nou ceva ciudat : Bross scrie în amintirile sale : „Göring, departe de a se bucura, devine nesigur..."

„Această treabă trebuie tratată extrem de prudent", spune președintele de atunci al Reichstagului în cabina vizitatorilor de la Nürnberg. Are și o argumentație la îndemînă : „Cu asemenea martori trebuie să fii foarte atent ! Chiar dacă SA-ul a incendiat într-adevăr Reichstagul, asta însă nu înseamnă că am știut ceva. Cine garantează că, prin depoziția sa, care mă împovărează, acest martor nu vrea să-și cumpere libertatea ?" Așa se face că cea mai misterioasă noapte din istoria Germaniei rămîne la procesul de la Nürnberg într-un clar-obscur. De atunci mulți au încercat să lumineze acest clar-obscur și să despartă legenda de realitate. Unii au creat noi legende. În orice caz astăzi, după ce au fost aduse la lumină noi fapte și indicii, mulți istorici (în special prin intermediul lui Fritz Tobias) sînt de părere că van der Lubbe a fost unicul făptaș.

„Din această concluzie" scrie istoricul dr. Hans Mommsen în 1964 în lucrarea sa *Incendierea Reichstagului și consecințele ei politice*, „numai o interpretare falsă, făcută cu rea-credință, poate deduce o confirmare a tezei potrivit căreia n-a fost vorba de ceva chiar așa de rău. Aici este o problemă de fapte. Desigur, legat de aceasta se poate face observația dacă nu tocmai în faptul că incendierea a fost încredințată național-socialiștilor rezidă o parte considerabilă de realitate și de adevăr istoric". Oricare am considera astăzi că este cauza incendierii Reichstagului, efectul nopții incendiare și enormele ei posibilități politice au fost în orice caz de îndată sesizate de național-socialiști și exploatate cu infernală perfecțiune...

Cine seamănă sînge...

„După ce au cucerit controlul politic total", spune acuzatorul american Frank B. Wallis, „conspiratorii naziști s-au apucat să-și consolideze puterea. Primul pas în consolidarea puterii a fost prigoana fără scrupule a adversarilor politici prin internarea lor în lagăre de concentrare sau prin comiterea de asasinate. Lagărele de concentrare au apărut în 1933 și au fost folosite ca mijloc de a-i face inofensivi pe adversarii politici, care au fost arestați preventiv. Acest sistem al lagărelor de concentrare s-a dezvoltat și a proliferat în întreaga Germanie..."

Lunile decisive ale anului 1933 sînt impregnate de neliniște. Ce se întîmplă în plină stradă și ce se petrece acolo

unde germanul de rînd nu are voie să privească este calificat de cei aflaţi acum la putere ca „transformare revoluţionară", ca „uniformizare".

Revoluţia naţional-socialistă este în plin marş.

Consulul Raymond M. Geist, primul secretar american de ambasadă, s-a aflat în acele zile la Berlin. El a prezentat Tribunalului de la Nürnberg impresiile sale ca o declaraţie sub jurămînt. Acuzatorul Wallis citeşte pasaje din ele : „În anul 1933 au fost organizate rapid lagăre de concentrare, subordonate Gestapoului. Primul val de acte de teroare a început în martie 1933, însoţit de neobişnuite violenţe din partea plebei. După ce în martie 1933 Partidul naţional-socialist a cîştigat în alegeri, în dimineaţa de 6 martie pasiunile reprimate şi-au cucerit drum sub forma unor atacuri în stil mare împotriva comuniştilor, precum şi a evreilor şi a altor cetăţeni. Hoardele de SA-işti hoinăreau pe străzi, loveau, jefuiau şi chiar omorau oameni. Împotriva germanilor arestaţi preventiv de către Gestapo se aplicau metode deosebit de brutale, cutremurătoare. În Germania victimele se numărau cu sutele de mii.

Aceasta este mărturia unui american şi datează din 1945. Poate fi ea obiectivă ?

Să auzim ce a spus însuşi Göring sub prestare de jurămînt în boxa martorilor, cînd a fost întrebat despre aceste lucruri de către apărătorul său, dr. Otto Stahmer.

Göring : „Desigur, la început s-au comis abuzuri, desigur ici şi colo au suferit şi persoane nevinovate, desigur ici şi colo oamenii au fost loviţi şi s-au comis acte de brutalitate, dar dacă luăm în considerare măreţia evenimentelor, această revoluţie germană a libertăţii a fost cea mai nesîngeroasă şi disciplinată dintre toate revoluţiile de pînă acum ale istoriei".

Dr. Stahmer : „Aţi supravegheat tratamentul aplicat deţinuţilor ?"

Göring : „Desigur, eu am dat indicaţii ca asemenea lucruri să nu se întîmple. Că s-au întîmplat şi pretutindeni s-au întîmplat într-o măsură mai mare sau mai mică, am şi spus-o".

Dr. Stahmer : „Atunci cînd aveaţi cunoştinţă de unele neajunsuri aţi intervenit ?"

Göring : „Pînă în primăvara lui 1934 m-am ocupat personal de lagărele de concentrare. Aş vrea să mă refer pe scurt la cazul Thälmann, ca cel mai marcant, căci Thälmann era conducătorul Partidului Comunist. Nu pot să spun

astăzi cine mi-a dat să înțeleg că Thälmann ar fi fost bătut. L-am chemat imediat la mine și l-am chestionat în amănunțime. Mi-a spus că a fost bătut mai ales la începutul interogatoriilor. Atunci i-am spus lui Thälmann : «Dragă Thälmann, dacă ați fi venit voi la putere, probabil că eu n-aș fi fost bătut, dar mi-ați fi tăiat imediat capul !» Asta a confirmat-o și el.

După aceea i-am spus ca pe viitor să mă înștiințeze fără să-și facă griji, dacă lui și chiar altora li s-ar întîmpla ceva de felul acesta. Eu nu pot fi tot timpul de față, dar nu din voința mea s-au comis unele brutalități împotriva lor".

În timp ce relatează aceste lucruri, Göring nu se gîndește la o cuvîntare ținută chiar de el la 3 martie 1933 în public. Acuzatorul britanic Marcourt Barrington o va aduce mai tîrziu la iveală și va citi : „Compatrioți ! Măsurile pe care le iau nu vor fi stînjenite de nici un fel de scrupule juridice. Aici n-am de făcut dreptate, ci numai de nimicit și de exterminat, nimic altceva !"

Acuzatorul principal american Robert M. Jackson i-a luat și el lui Göring un interogatoriu :

Jackson : „De îndată ce ați venit la putere ați considerat necesar să înființați lagăre de concentrare pentru adversarii incorigibili ?"

Göring : „Ideea lagărelor de concentrare n-a apărut pur și simplu așa, din senin. Nu s-a spus într-o bună zi : Aici sînt o serie de opoziționiști sau personalități care ar trebui arestați preventiv, ci ea a apărut din necesitatea de a acționa rapid împotriva activiștilor Partidului Comunist, care atacau cu miile și trebuiau arestați preventiv și nu închiși în închisori. Se impunea organizarea unui lagăr, sau a două-trei".

Jackson : „Lagărele de concentrare făceau parte din instituțiile pe care le-ați considerat necesare de îndată ce ați venit la putere, nu-i așa ?"

Göring : „Este adevărat. Acum vorbesc de începuturi ; mai tîrziu multe s-au schimbat. Mai tîrziu, cînd se operau arestări și pentru motive nepolitice, îmi amintesc că eu, ca prim-ministru al Prusiei și ministrul Reichului..."

Jackson, pierzîndu-și răbdarea : „Să lăsăm astea. Nu asta v-am întrebat. Dacă răspundeți doar la întrebările mele, cîștigăm timp. Ați interzis revizuirile juridice și ați considerat necesar să înlăturați aceste revizuiri juridice dacă persoanele erau în asa-numitul «arest preventiv»?"

Göring : „Vă rog ca pentru a răspunde la cele auzite să fac o expunere..."

Jackson : „Asta este treaba apărătorului dv. Acum, în ce privește lagărele de concentrare și arestul preventiv..."

Aici intervine președintele, lordul-judecător Lawrence : „Tribunalul este de părere să i se permită martorului să facă declarații pe care le consideră necesare pentru a răspunde la întrebare".

Jackson, furios : „Tribunalul este de părere că vă puteți face acum declarația și vi se vor consemna răspunsurile".

Göring, zîmbind : „Am vrut doar să expun faptul că s-a dat o dispoziție prin care celor aduși în lagărul de concentrare, după trecerea a douăzeci și patru de ore, li se făcea cunoscut motivul internării lor și li se dădea dreptul la un avocat".

Cum se potrivește aceasta cu declarația lui Göring : „Măsurile pe care le iau nu vor fi stînjenite de nici un fel de scrupule juridice ?" La început lagărele de concentrare erau într-adevăr o instituție relativ inofensivă ?

Cel care trebuie s-o știe exact este fostul șef al Gestapoului, Rudolf Diels. Depozițiile sale au jucat și la Nürnberg un rol.

Aici este vorba doar de anul 1933.

„Pentru apariția lagărelor de concentrare n-a existat nici un ordin și nici o indicație ; ele n-au fost înființate, ele au apărut într-o bună zi", spune Diels. „Conducătorii SA își construiseră lagărele «lor», pentru că nu voiau să-și încredințeze poliției deținuții lor sau pentru că închisorile erau supraaglomerate. În toată țara se practica bătaia".

Pretutindeni grupele SA își construiseră pe cont propriu locuri secrete de bătaie, așa-numite «buncăre», în care revoluționarii bruni își vărsau necazul pe adversarii lipsiți de apărare. Veștile trec repede granițele germane și înspăimîntă lumea. Ceva trebuie să se întîmple, pentru a șterge impresia proastă. Hitler încă mai ține la părerea străinătății. Din lagărele și beciurile sălbatice trebuie făcut un sistem ordonat. Dar SA-ul nici nu se gîndește să pună deodată frînă. Se ajunge la o probă de forță.

Șeful Gestapoului, Diels, află de un asemenea loc de bătaie la etajul patru al sediului Gauleitungului Berlin în Hedemannstrasse : „Aici cei maltratați scăpaseră de geniul lor rău printr-un salt mortal în stradă. Despre aceste lucruri a povestit un locatar dintr-o casă vecină".

„Un ofiţer curajos al comandoului, Wecke", spune în continuare şeful Gestapoului, „tocmai se pregătea să mă ajute să închid locul martiriului. O echipă de poliţie înarmată cu grenade de mînă a înconjurat clădirea. Atunci a luat poziţie şi SA-ul, care a postat mitraliere la intrarea în clădire şi la ferestre".

Diels le strigă SA-iştilor că Göring a ordonat evacuarea. „Răspunsul pe care l-am primit a fost un rîs strident atunci cînd am arătat spre funcţionarii înarmaţi cu grenade de mînă. Dar toată agitaţia s-a încheiat cu predarea arestaţilor.

Acum puteam să pătrund împreună cu echipele de poliţie în hruba martiriului. Acolo podelele unor camere goale, în care torţionarii îşi vedeau de treaba lor, erau acoperite cu paie. Victimele pe care le-am găsit erau aproape moarte de foame. Erau încuiate zile la rînd în dulapuri strîmte, pentru a le stoarce «mărturisiri». «Interogatoriile» începeau şi se sfîrşeau cu bătăi ; în plus, la interval de cîteva ore, vreo zece flăcăi se năpusteau cu vergi metalice, bastoane de cauciuc şi bice asupra victimelor lor. Dinţi rupţi şi oase frînte rămîneau mărturie a torturilor.

Cînd am intrat, aceste schelete în viaţă zăceau înşirate cu răni supurînd pe paiele putrezite. Nu exista unul care să nu fi purtat din cap pînă-n picioare semnele vinete, galbene şi verzi ale bătăilor inumane. Mulţi aveau ochii umflaţi şi sub nări cruste de sînge. Fiecare din ei trebuia să fie purtat spre maşinile de intervenţie gata pregătite ; nu mai erau în stare să meargă. În închisoarea poliţiei de la «Alex» am dispus o anchetă medicală. Citind raportul serviciului medical i s-ar face rău şi celui mai rezistent om".

Diels relatează despre numeroase asemenea hrube ale SA-ului, care abia cu timpul au putut fi desfiinţate prin forţă. Mai dificil este să obligi „sălbaticele" lagăre de concentrare să rămînă sub supravegherea statului. Şi aici se întîmplă adesea ca SA-ul sau chiar SS-ul şi oamenii politici să se afle faţă în faţă cu arma în mînă.

Unul dintre aceste lagăre se află la Papenburg. Diels declară : „La Papenburg primarul mi-a relatat şi despre abuzurile SS-ului faţă de populaţie. SS-iştii cutreierau regiunea jefuind ca suedezii în timpul războiului de treizeci de ani. Ei «confiscau», arestau persoanele care le erau antipatice şi se porneau pe bătut".

Diels vrea să preia lagărul : „Reprezentantul lui Göring, secretarul de stat Grauert, aprobă trimiterea a cincizeci de

poliţişti din Berlin înarmaţi cu carabine. Un parlamentar este înştiinţat că poliţia va fi întîmpinată cu rafale de mitralieră dacă se va apropia de lagăr".

Grauert trimite în marş spre lagăr două companii ale poliţiei orăşeneşti din Osnabrück. Acum, faţă-n faţă, gata de atac, se află poliţia şi SS-ul.

Diels se duce-n grabă la Hitler. Situaţia este alarmantă. El întreabă spre siguranţă „dacă poliţia ar putea interveni prin forţa armelor împotriva SS-ului". Hitler ordonă ca artileria să fie atrasă de partea Reichswehrului şi tot lagărul să fie distrus „fără milă".

La această ameninţare SS-ul capitulează. Dar Diels este asaltat de noi veşti alarmante : de data aceasta din lagărul Kemma de lîngă Wuppertal. „SA-ul torturase acolo comuniştii arestaţi într-un «mod» deosebit de «original»", relatează şeful Gestapoului. „Au fost siliţi să bea saramură de scrumbii, pentru a-i lăsa apoi în zilele fierbinţi de vară să ceară în zadar o înghiţitură de apă. Unul dintre comisarii mei raporta că SA-ul îşi permitea «gluma» de a-i pune pe arestaţi să se caţere în copaci pînă în vîrf ; acolo ei trebuiau să stea ore în şir şi la anumite intervale să strige «cucu»".

Procesul Kemma, care a avut loc în 1947, a confirmat : Deţinuţii erau închişi, în grupuri de cîte douăzeci şi cinci, în buncăre în care era loc numai pentru cinci. Noaptea erau scoşi pe rînd şi „interogaţi" — cu alte cuvinte : bătuţi pînă-şi pierdeau cunoştinţa. Strigătele lor erau acoperite de intonarea cîntecului „Germania". Pentru torturi SA-iştii construiseră o bancă, pe care trebuiau să se aşeze deţinuţii. Un torţionar lua capul victimei între picioare, un altul picioarele, şi apoi începea bătaia. Altora li se vîrau în gură ţigări aprinse, pe care trebuiau să le mănînce.

Aşa era în 1933.

Ce urma să se petreacă mai tîrziu, se şi conturează cutremurător la orizont...

În orice caz lagărele „sălbatice" sînt treptat desfiinţate sau puse sub controlul statului. Göring reuşeşte să facă ordine aici.

Din motive umanitare ? În boxa martorilor de la Nürnberg el spune, de exemplu, despre unul dintre aceste la-

gâre de lîngă Breslau * : „În orice caz era un lagăr neautorizat de mine. L-am închis și l-am desființat imediat".

Nu era deci decît o problemă de politică internă de forță, de autorizație și nu de lezare a umanității! Chiar și un martor al apărării lui Göring, fostul secretar de stat Paul Körner, trebuie să admită aceasta în timpul interogatoriului luat de Jackson.

Jackson : „Ce nu era în regulă în aceste lagăre de concentrare, încît a trebuit să fie închise ?"

Körner : „Aceste lagăre sălbatice au fost înființate fără aprobarea prim-ministrului de atunci al Prusiei, și din această cauză el le-a și interzis imediat".

Jackson : „Acesta era singurul motiv, faptul că fuseseră înființate fără aprobarea sa ?"

Körner : „Cred că da".

Jackson : „Este adevărat că Göring n-a tolerat nici un lagăr de concentrare care să nu fi fost sub controlul lui ?"

Körner : „Desigur".

Lagărele „sălbatice" au devenit lagăre „cu aprobare". Aceasta este singura deosebire. Situația nu s-a schimbat cu nimic. Deținuții erau „împușcați cînd încercau să evadeze", cum sună acoperirea oficială, alții se sinucideau — dar Germania ajunsese o țară a tăcerii.

În orașe ard ruguri : autodafeuri. Mii de opere care au făcut să crească prestigiul științific și literar al Germaniei în lume cad victimă flăcărilor.

Ce s-a întîmplat peste noapte cu Germania poeților și gînditorilor, a inventatorilor și compozitorilor, a renumiților cercetători, medici și tehnicieni, a meseriașilor de nădejde, a funcționarilor conștiincioși și a muncitorilor îndemînatici ? Goebbels dictează ce poate apărea în ziare. Toate celelalte sînt cel mult șoptite în cerc cît mai restrîns ; cei mai mulți nu află aproape nimic despre cele ce se întîmplă.

Dar în străinătate presa mai poate să scrie. Iar știrile pe care le primesc din Germania dezlănțuie pe hîrtie o furtună de indignare. De cealaltă parte a pietrelor de hotar se poate citi încă în 1933 in orice ziar ceea ce șeful Gestapoului, Diels, a descris abia șaptesprezece ani mai tîrziu atît de dramatic : mii de oameni sînt luați prizonieri, torturați, omorîți.

Boicotați această Germanie !

* Denumirea germană a orașului polonez Wrocław. — *Nota trad.*

Acesta este strigătul care se aude în străinătate ca o reacție firească. Nu mai cumpărați mărfuri germane! Nu mai petreceți concediile in Germania! Siliți-i pe nemți prin boicot să pună capăt prigoanei și groazei!

Hitler a reușit ca, pe parcursul cîtorva luni, să facă să scadă prestigiul german în lume, asemeni unui termometru, scufundat brusc în apă rece ca gheața! Dar Goebbles contraatacă: totul nu este decît o născocire răuvoitoare a străinătății, „goana" hidoasă după „orori" a „evreimii internaționale"!

La 1 aprilie 1933 în întreaga Germanie urmează să aibă loc un antiboicot ca „o revanșă pentru știrile mincinoase din străinătate". Calul de bătaie: evreii.

„Ce puteți spune despre toate acestea și ce rol ați avut aici?", întreabă avocatul dr. Hanns Marx pe clientul lui, acuzatul Julius Streicher. Iar Streicher, care a făcut din prigonirea evreilor misiunea vieții lui, povestește ca martor o istorioară naivă: „Cu cîteva zile înainte de 1 aprilie am fost chemat la München la Casa brună. Adolf Hitler mi-a relatat ceea ce deja știam. În presa din străinătate se dezlănțuie o uriașă prigoană împotriva noii Germanii, iar noi ar trebui acum să spunem evreimii internaționale: «Pînă aici, nici un pas mai departe!» A spus că s-a stabilit pentru 1 aprilie o zi de antiboicot și că ar dori ca eu să preiau această acțiune. Am preluat deci comanda antiboicotului. Am ordonat să nu se comită nici un atentat la viața vreunui evreu, în fața fiecărui magazin evreiesc să fie postată pază de una sau mai multe persoane, care să răspundă pentru a nu se produce nici un fel de pagube materiale. Sigur este că ziua antiboicotului a decurs impecabil pînă în cele mai mici amănunte".

Da, totul a decurs impecabil: pe vitrinele magazinelor evreiești a fost pictată steaua lui David, SA-iștii interzic clientelei accesul în magazine, în fața clientelei avocaților și medicilor evrei sînt postate santinele, pretutindeni sînt lipite afișe: „Nu cumpărați de la evrei!" Toată ziua pe străzi huruie camioane pline cu SA-iști, care urlă în cor parola lui Streicher: „Să crape Iuda!"

În larma zilei antiboicotului Goebbels vrea să înăbușe glasul adevărului.

Imediat se pornește absolut fățiș mașina ordonanțelor și legilor. În foaia legislativă a Reichului din 1933 prezentată la München, faptele pot fi găsite fără echivoc: acuzații Frick și von Neurath semnează retragerea cetățeniei

evreilor imigraţi. Frick îi scoate pe evrei din birouri şi instituţii de stat, din presă şi de la radiodifuziune, îi alungă din universităţi, din medicină, justiţie şi chiar din agricultură.

Manevre de politică externă abat atenţia lumii de la evenimentele din interior : Hitler părăseşte Conferinţa pentru dezarmare şi declară că Germania iese din Societatea Naţiunilor. El trece deja la viitoarele obiective : reînarmarea, înarmarea...

Sute de mii de oameni din vechiul Reichswehr formează armatele Wehrmachtului. Dar aici Hitler mai are de învins un obstacol : ce se va întîmpla cu masa de milioane a armatei sale revoluţionare, cu SA-ul ? Röhm cu SA-ul său au ajuns să-l incomodeze pe Hitler. Nu mai poate tolera lîngă el nici o altă putere. Trebuie înlăturată din cale orice rezistenţă.

„În înăbuşirea rezistenţei nu trebuie uitat carnagiul din 30 iunie 1934", se spune în actul de acuzare de la Nürnberg. „Este cunoscut sub numele de puciul lui Röhm şi dezvăluie metodele pe care Hitler şi colaboratorii săi cei mai apropiaţi, printre care acuzatul Göring, erau gata să le aplice pentru a distruge orice rezistenţă şi a-şi consolida puterea. În ziua aceea, din ordinul lui Hitler, a fost omorît Röhm, comandantul SA-ului din 1931, «vechea gardă» a SA-ului a fost măcelărită fără vreo procedură judecătorească şi fără avertisment. Cu acest prilej a fost omorît un mare număr de oameni, care se opuseseră la un moment dat lui Hitler".

Şi din nou Hermann Göring este acela care, în procesul de la Nürnberg, are prilejul de a relata în amănunţime evenimentele sîngeroase şi învăluite în multe mistere de la 30 iunie 1934 : doar el fusese unul dintre principalii participanţi. Iată versiunea sa oficială : „Röhm voia să meargă pe o cale mai pronunţat revoluţionară. După preluarea puterii, Röhm a vrut neapărat să i se dea pe mînă Ministerul Apărării Reichului. Führerul a refuzat categoric.

Cu cîteva săptămîni înainte de puciul lui Röhm, un şef SA de grad inferior îmi comunicase că a auzit că se pregăteşte o acţiune împotriva führerului şi a celor din preajma sa. Eu îl cunoşteam bine pe Röhm. L-am chemat la mine. I-am relatat deschis cele auzite. I-am amintit de epoca comună de luptă şi i-am cerut să-i păstreze führerului credinţă necondiţionată. M-a asigurat că, desigur, nu se gîndeşte să întreprindă ceva împotriva führerului.

La scurtă vreme după aceasta am primit noi ştiri, po-

trivit cărora el avea strînse legături cu acele cercuri care ni se opuneau cu frenezie. Era vorba în primul rînd de cercul din jurul fostului cancelar al Reichului, Schleicher. Era cercul din jurul lui Gregor Strassser, fostul deputat în Reichstag și șef organizatoric al partidului, din care a și fost exclus. Am simțit că era de datoria mea să vorbesc despre acest lucru cu führerul. Spre consternarea mea el mi-a declarat că și el știa anumite lucruri și că le consideră ca foarte primejdioase. Voia însă să aștepte evoluția lucrurilor și să țină totul sub strictă observație. Următorul act s-a petrecut aproximativ în felul în care l-a descris martorul Körner".

Secretarul particular de atunci al lui Göring, Paul Körner, răspunsese cu două zile mai înainte ca martor la Nürnberg întrebărilor puse de apărătorul dr. Otto Stahmer.

Dr. Stahmer: „Ce știți despre cele petrecute în legătură cu revolta lui Röhm ?"

Körner: „Că se plănuia o revoltă a lui Röhm, asta am aflat de îndată ce am stat de vorbă cu mareșalul Reichului la Essen, unde participam la căsătoria Gauleiterului Terboven. În timpul ceremoniei căsătoriei a sosit Himmler și i-a dat un raport führerului. Mai tîrziu führerul i-a făcut confidențe mareșalului Reichului".

Dr. Stahmer: „Ce indicații a primit Göring ?"

Körner: „Führerul i-a ordonat lui Göring ca, imediat după ceremonia căsătoriei, să plece la Berlin, întrucît führerul însuși o pornea în sudul Germaniei, pentru a verifica personal aceste rapoarte".

Dar să-l lăsăm din nou pe Göring să vorbească: „Am primit însărcinarea să iau neîntîrziat măsuri împotriva respectivelor persoane din cercul lui Röhm. Pentru o parte s-a stabilit să fie arestați. Pentru SA-Führerul Ernst și pentru alți doi-trei, führerul a dispus în cursul zilei executarea. A plecat el însuși în Bavaria, unde avea loc ultima sesiune a unor conducători de-ai lui Röhm, și l-a arestat personal pe Röhm și oamenii acestuia la Wiessee. În acest moment situația era într-adevăr amenințătoare, pentru că unele formațiuni SA erau înarmate și fuseseră convocate sub pretextul unor parole false. Într-un singur loc s-a ajuns la o luptă foarte scurtă, în care au fost împușcați doi SA-Führeri. Cînd a căzut cartierul general al SA-Führerului Ernst la Berlin, în pivnițele cartierului general au fost găsite mai multe pistoale automate decît avea toată poliția orășănească prusiană.

Nu a existat vreun ordin de a-i împuşca pe ceilalţi care urmau să fie arestaţi. La arestarea fostului cancelar al Reichului, Schleicher, s-a întîmplat ca atît el, cît şi soţia lui să fie omorîţi. O anchetă dispusă în acest caz a arătat că, atunci cînd a fost arestat, Schleicher a apucat el însuşi un pistol, probabil pentru a se împuşca. Atunci ceilalţi au scos pistoalele, iar doamna Schleicher s-a aruncat de gîtul unuia pentru a-l ţine, şi acesta afirmă că în momentul acela s-a descărcat pistolul. Am regretat teribil acest incident.

În decursul serii am aflat că şi alţi oameni au fost împuşcaţi. Chiar şi cei care nu aveau în general nimic de-a face cu puciul lui Röhm. Führerul s-a întors în aceeaşi seară la Berlin. După ce am auzit toate acestea, a doua zi la prînz m-am dus la führer şi l-am rugat să dea un ordin prin care el, führerul, interzicea în orice condiţii orice execuţie, deşi mai rămăseseră în viaţă încă doi oameni implicaţi serios, pentru care führerul ordonase execuţia. Ca urmare aceştia doi au rămas în viaţă.

L-am rugat să procedeze astfel pentru că treaba putea să-i scape din mînă, cum s-a şi întîmplat în parte. I-am explicat că în nici un caz nu mai trebuie să curgă sînge. Führerul a dat apoi această dispoziţie în prezenţa mea. Apoi acţiunea a fost comunicată în Reichstag şi aprobată de Reichstag şi de preşedintele Reichului ca necesitate de stat.

Ceva mai tîrziu Jackson îl supune pe Göring unei confruntări.

Jackson : „Pentru ce a fost împuşcat, de fapt, Röhm ?"

Göring : „Röhm a pregătit o lovitură de stat, în cursul căreia führerul urma să fie şi el omorît ; el voia s-o lege de o revoluţie, îndreptată mai ales împotriva armatei".

Jackson : „Aveaţi dovezi ?"

Göring : „Aveam destule dovezi".

Jackson : „Dar lui nu i s-a dat niciodată prilejul să se apere în faţa unei instanţe, aşa cum puteţi face dv. aici, nu-i aşa ?"

Göring : „Asta este adevărat. A vrut să facă un act revoluţionar şi de aceea führerul a considerat necesar să înăbuşe în faşă acest lucru, nu printr-o procedură judiciară, ci prin reprimarea imediată a revoltei".

Jackson : „Cine l-a împuşcat, de fapt, pe Röhm ? Ştiţi cumva ?"

Göring : „Nu ştiu cine a tras".

Jackson : „Printre cei care au fost împuşcaţi se afla şi Erich Klausner, şeful Acţiunii catolice a Germaniei ?"

Göring : „Klausner s-a aflat şi el printre cei împuşcaţi, şi tocmai cazul Klausner m-a făcut să-i cer führerului oprirea imediată a oricărei acţiuni, pentru că, după părerea mea, Klausner fusese împuşcat absolut pe nedrept".

Jackson : „Cînd s-a ajuns să nu mai rămînă decît doi dintre cei de pe listă, aţi intervenit şi aţi cerut să se înceteze cu aceasta. Este adevărat ?"

Göring : „Nu, nu este aşa. Cind am înţeles că au fost împuşcaţi şi o serie de oameni care nu aveau nimic comun cu cazul acesta, am intervenit. Cind am intervenit mai rămăseseră două persoane a căror împuşcare fusese ordonată de führer".

Aceasta este prezentarea oficială făcută de Göring, aşa cum o făcuse cunoscută şi Hitler în anul 1934.

Un martor de la Nürnberg a spulberat această poveste. Dr. Otto Pannenbecker, apărătorul fostului ministru de interne acuzat Wilhelm Frick, îl interoghează pe Hans Bernd Gisevius, care pe atunci era la departamentul de poliţie al Ministerului de Interne. Cele spuse de Gisevius sub jurămînt sună cu totul altfel : „Mai întîi trebuie să spun că n-a existat niciodată un puci al lui Röhm. La 30 iunie n-a existat decît un puci Göring-Himmler. Eu sînt în măsură să pot da unele informaţii asupra acestui capitol, deoarece am prelucrat şi am fost martorul acestui caz în departamentul de poliţie. SA-ul n-a făcut nici un puci, şi cu asta eu nu vreau să spun un cuvînt de scuză pentru SA-Führeri. Numai că situaţia se prezenta aşa : pe de o parte se afla SA-ul în frunte cu Röhm, de cealaltă Göring şi Himmler, într-o opoziţie flagrantă. Cu cîteva zile înainte de 30 iunie s-a avut grijă ca SA-ul să fie trimis în concediu. Tocmai în acest 30 iunie conducătorii SA-ului au fost invitaţi de Hitler la Wiessee, la o discuţie. În sine n-ar fi nimic rău în faptul că puciştii care vor să mărşăluiască merg cu vagonul de dormit la o şedinţă. Şi după aceasta ei sînt luaţi prin surprindere la gară şi duşi imediat la execuţie.

Aşa-numitul puci de la München s-a petrecut în aşa fel, încît SA-ul din München nici n-a fost de faţă şi, la o distanţă de o oră de mers cu automobilul de la München, aşa-numiţii mari trădători Röhm şi Heines dormeau, fără măcar să bănuiască că, potrivit prezentării făcute de Hitler şi Göring, cu o seară înainte la München ar fi avut loc un puci.

Eu am putut să urmăresc perfect puciul de la Berlin.

Opinia publică și SA-ul nu au știut absolut nimic. Unul dintre pretinșii puciști principali, SA-Gruppenführer din Berlin Karl Ernst, era foarte îngrijorat cu patru zile înainte de 30 iunie, deoarece la Berlin circulau zvonuri cum că SA-ul ar vrea să facă un puci. El a solicitat o audiență la ministrul de interne Frick, pentru a-l putea asigura că nu se plănuiește nici un puci. Eu însumi am mijlocit această originală întrevedere la care un SA-Führer îl asigura pe ministrul de interne al Reichului că nu a fost plănuit nici un puci.

După aceea Karl Ernst a părăsit Berlinul cu intenția de a pleca într-o călătorie de recreere la Madeira. La 30 iunie a fost rechemat de pe transatlantic (care încă nu pornise în larg) la Berlin. Pentru a fi executat. Am fost eu însumi martor la sosirea sa pe aeroportul Tempelhof, ceea ce mi s-a părut deosebit de interesant, întrucît cu cîteva ore înainte citisem în ziare comunicatul oficial cu privire la executarea sa.

Acesta a fost deci așa-numitul puci al SA-ului și al lui Röhm. Am fost de față cînd acuzatul Göring a înștiințat presa la 30 iunie cu privire la acest caz. Cu acest prilej i-a scăpat fatalmente că aștepta de zile întregi cuvîntul de ordine convenit împreună cu Hitler. El a reacționat atunci, desigur, cu iuțeala fulgerului, dar și-a și extins misiunea. Această extindere de misiune a costat viața unui mare număr de oameni nevinovați. Amintesc doar de generalul von Schleicher, ucis pe loc împreună cu soția, de generalul von Bredow, directorul de minister Klausener și de mulți alții".

Dedesubturile așa-numitului puci al lui Röhm n-au fost elucidate numai prin depozițiile martorului Gisevius. Cercetărea istorică și diferite procese în fața instanțelor germane au conturat clar după 1945 tabloul real : la 30 iunie Hitler, Göring și Himmler s-au descotorosit de toți adversarii din propriile rînduri sub pretextul unei pretinse răscoale a SA-ului. Vechea gardă, care mărșăluise doisprezece ani pentru Hitler și își cerea răsplata, a fost pur și simplu împușcată. Vechii complici incomozi — ca Schleicher, Ernst, care nu era străin de incendierea Reichstagului, și tovarășii lui aflați încă în viață — au fost reduși pentru totdeauna la tăcere.

De ce a ales Hitler tocmai ziua de 30 iunie pentru sîngerosul masacru ? La acea dată Hindenburg era grav bolnav. În orice zi se putea conta pe moartea sa — și în felul

acesta se punea cu acuitate problema celui ce îi va succeda în funcția de președinte al Reichului și de șef al statului.

Cancelarul Reichului Hitler vrea el însuși să devină șeful statului, căci doar în această funcție ia în mîini comanda Reichswehrului. El trebuie să acționeze și să distrugă toate forțele cît timp Hindenburg mai e încă în viață. Röhm cu cele trei milioane de SA-iști este, fără îndoială, cel mai mare obstacol în calea planurilor sale ambițioase. De aceea Röhm trebuie să moară.

În celula sa de la Nürnberg, acuzatul Hans Franck, care în 1934 mai era ministru al justiției în Bavaria, a descris cum a fost el martor al loviturii decisive date de Hitler la München : „Întrucît constatasem că, în mod evident, închisoarea noastră Stadelheim reprezenta cel mai mare bazin de acumulare a tuturor arestaților, am plecat personal acolo. Între orele șase dimineața și aproximativ două după-amiază fuseseră aduși de către SS aproape două sute de SA-Führeri, băgați în celule «din ordinul führerului» ca «prizonieri de stat ai guvernului Reichului». Chiar și numai după nume am înțeles că era aproape toată conducerea SA-ului din aproape întreaga Germanie și toți șefii de secții ai conducerii SA-ului, care se aflau arestați la Stadelheim.

Cu o oră înainte de prînz a fost adus însuși Röhm cu întregul său comandament format din oamenii lui cei mai apropiați și din aghiotanți. Erau toți în celule. Am străbătut coridoarele, după ale căror uși de celule se afla acum elita partidului și mă gîndeam la brusca schimbare a soartei omului. Ce nume de forță, putere și influență era ieri Röhm — iar astăzi stătea complet dezarmat la închisoare !

Am cerut să mi se deschidă celula lui și am intrat. S-a bucurat foarte mult și a spus : «Ce înseamnă toate astea ? Azi dimineață am fost arestat la Wiessee personal de Adolf Hitler. M-a sculat din pat. Ce se petrece ? Domnule dr. Franck, am fost soldat, n-am fost altceva decît soldat. Führerul este sub influența dușmanilor săi de moarte. Fiți atent, acum distruge tot SA-ul. Nu-mi pasă de viața mea, dar gîndiți-vă, vă rog, la subalternii mei...»

Ochii săi mă priveau cu seriozitate și mă implorau îngrijorați. Cînd m-am despărțit de el, a fost un rămas bun pentru totdeauna. În ușa celulei, Röhm mi-a scuturat mîinile și a spus : «Toate revoluțiile își devorează propriii lor copii»".

Pe masa din celulă Röhm găseşte un pistol lăsat acolo pentru a se impuşca. Refuză.

„Să mă împuşte Hitler !" răcneşte el.

Spre prînz în curtea închisorii răsună o salvă. A început executarea celorlalţi SA-Führeri.

Röhm bubuie în uşa celulei şi cere cafea. I se aduce o cană de tinichea. Bea, aruncă vasul în colţ şi urlă: „Vreau o cafea ca lumea, nu căcatul vostru de cafea de la închisoare !"

Un fost angajat al poliţiei naţionale bavareze, Johann Mühlbauer, a relatat în 1957, ca martor în procesul de la curtea cu juraţi din München intentat împotriva lui Sepp Dietrich şi Michael Lippert, cum s-a petrecut acest ultim act al dramei :

Doi SS-işti se duc la celula lui Röhm. Unul din ei deschide brusc uşa şi strigă : „Domnule comandant, pregătiţi-vă !"

Röhm stă cu bustul gol şi cu ochii închişi în mijlocul celulei.

Unul din cei doi SS-işti comandă : „Foc !",

Ambii trag aproape în acelaşi timp.

Röhm cade ţeapăn în faţă, corpul său masiv zace pe podeaua de ciment a celulei.

„Führerul meu, führerul meu !" mai bîiguie muribundul.

„La asta trebuia să vă fi gîndit mai din timp, acum este prea tîrziu !" spune unul dintre cei doi ucigaşi. Apoi se întoarce către celălalt : „Dă-i lovitura de graţie !"

SS-istul se apleacă spre Röhm, îi pune pistolul pe pieptul gol şi apăsă pe trăgaci.

Röhm a murit şi o dată cu el SA-ul — niciodată el nu va mai juca un rol. Morţi sînt toţi cei care au privit în culise, toţi care l-ar mai fi putut stînjeni pe Hitler.

Viena, 25 iulie 1934

„Dacă aş fi fost răspunzător pentru fiecare asasin german care acţiona în străinătate aş fi avut mult de lucru..."

Omul care spune aceste cuvinte ca martor în procesul de la Nürnberg este acuzatul Constantin von Neurath, ministru de externe al lui Hitler.

Mărturisirea are un efect senzaţional.

Hitler are drum deschis. Acum însă acţionează peste graniţe.

Incidentele se înmulțesc.

„Luni, 23 iulie 1934, a fost sechestrat un vapor cu material exploziv pe lacul Constanța de către poliția elvețiană. Este vorba de un transport de bombe și muniție germană în Austria".

Sidney S. Alderman, acuzator american, citește aceste propoziții. Ele provin din jurnalul ambasadorului Statelor Unite la Berlin William E. Dodd.

„După părerea mea, asta era un semn rău", se spune în notele lui Dodd. Într-adevăr, trei zile mai tîrziu, s-a petrecut un eveniment care avertiza lumea pentru prima oară de la cucerirea puterii de către Hitler în privința planurilor sale : asasinii de care vorbea Neurath au încercat să dea o lovitură de stat la Viena. Sub împușcăturile lor moare cancelarul austriac dr. Engelbert Dollfuss. Moare lent și chinuitor, sub privirile ucigașilor săi, care fumează și-i refuză orice ajutor medical sau spiritual.

În timpul acesta Adolf Hitler se delectează într-o lojă a teatrului muzical „Festspielhaus" din Bayreuth cu *Aurul Rinului* de Wagner. E drept că nu ascultă decît cu o ureche, căci către cealaltă se apleacă pe rînd aghiotanții săi, Julius Schaub și Wilhelm Brückner, și-i șoptesc repede știrile curente din Austria.

Potrivit acestora, acțiunea SS-Standarte 89 a eșuat și Mussolini a aruncat în mare grabă trupe prin pasul Brenner, pentru a-i veni în ajutor Austriei împotriva lui Hitler.

„După reprezentație führerul a fost foarte nervos", scrie Friedeling Wagner, care a participat la Bayreuth la toate acestea. „Era groaznic să-l privești".

Deși după eșecul tentativei de răsturnare ar fi avut de lucru pînă peste cap, el se grăbește spre restaurantul teatrului muzical.

„Trebuie să trec pe acolo pentru o oră", declară el celor ce-l însoțeau, „pentru a fi văzut, altminteri oamenii vor crede că am avut vreun amestec !"

„Pe baza cercetării probelor", pledează acuzatorul principal englez, Sir Hartley Shawcross, unsprezece ani mai tîrziu la Nürnberg, „nu încape îndoială că asasinarea lui Dollfuss fusese de mult pusă la cale și că Hitler o aranjase cu șase săptămîni înainte".

Anexarea Austriei — o strălucită reușită în 1938 — a eșuat în 1934. A eșuat și tentativa lui Hitler de a-și extinde granițele puterii sale. În orice caz, tentativa a dezvăluit

metodele cu care de acum înainte se va duce politica externă. Tot ce s-a întîmplat la 25 iulie 1934 în Austria s-a repetat mai tîrziu într-o formă sau alta.

„Vă întreb", îl confruntă acuzatorul american Jackson pe Göring, „dacă este adevărat că Hitler a ordonat ridicarea unei plăci comemorative la Viena în memoria celor care l-au omorît pe Dollfuss și că a depus el însuși o coroană pe mormintele lor. Este adevărat ? Îmi puteți răspunde cu da sau nu ?"

Göring, evaziv : „Nu, nu pot răspunde nici cu da, nici cu nu. Vreau să spun că abia acum, aici, am aflat despre acest lucru".

„Guvernul german a negat orice legătură cu puciul și asasinarea lui Dollfuss", spune la Nürnberg Sidney S. Alderman. „Dar să vedem care era situația patru ani mai tîrziu, la 25 iulie 1938, după anexarea Austriei. La această dată înalții funcționari germani nu-și mai exprimau regretul cu privire la moartea dr. Dollfuss. Ei dezvăluiau bucuros ceea ce lumea deja știa, și anume că revendicau asasinarea fostului cancelar". Apoi Alderman continuă : „Placa comemorativă, Înalt Tribunal, este astăzi distrusă, ca atîtea altele aici la Nürnberg, dar la Biblioteca Națională de la Viena am găsit o fotografie, făcută la patru ani după puci, care servește acum ca probă. O coroană de flori încadrează placa comemorativă, și svastica, simbolul nazist, se poate vedea clar pe coroană. Așa cum arată fotografia, pe placă se poate citi, în amintirea acestei fapte nelegiuite : *La 25 iulie 1934 au căzut aici pentru Germania 154 germani din SS—Standarte 89. Șapte și-au găsit moartea de mîna călăului.*

Trebuie să mărturisesc că această placă și fotografia mă intresează în mod deosebit. Cuvintele alese pentru această plachetă de marmură — și putem fi siguri că ele au fost alese cu grijă — ne dovedesc clar că cei implicați nu erau rebeli nemulțumiți, ci membri ai unei formațiuni de tip militar, care au acționat aici pentru Germania. O altă dovadă ni se pare superfluă".

Care este situația în Austria în 1934? În fruntea guvernului se află un bărbat a cărui ambiție și energie nu sînt deloc proporționale cu mărimea trupului său : dr. Engelbert Dollfuss este mic de statură și tocmai din această cauză este ținta a nenumărate glume. Dollfuss colecționează aceste glume și se amuză colosal de ele. Este o personali-

tate, are tact diplomatic şi cu toate acestea nu o scoate la capăt cu problemele timpului său. Face greşeli politice.

Dollfuss este un dictator creştin-socialist şi-şi face şcoala la marele său frate : Benito Mussolini. Se întîlneşte de mai multe ori cu şeful guvernului italian şi-i ascultă sfaturile. Pe atunci Mussolini nu era prietenul lui Hitler Dimpotrivă, el se teme că puterea şi influenţa lui Hitler în Europa ar putea creşte prea mult. Pe Dollfuss chiar îl asigură că scopul său este „de a elibera popoarele dunărene de sub dominaţia rasei germanice".

Colegului său austriac el îi dă numeroase indicaţii politice, care vor deveni cunoscute abia după mulţi ani prin publicarea corespondenţei secrete dintre cei doi bărbaţi de stat. Mussolini vrea o Austrie fascistă şi-i cere lui Dollfuss să ducă o luptă radicală împotriva social-democraţilor şi a naţional-socialiştilor.

Ameninţat să fie pulverizat între dreapta şi stînga, Dollfuss urmează sfaturile şoptite din Roma. În februarie 1934, folosindu-se de o ameninţare cu greva social-democrată, ordonă să se tragă cu tunurile în cartierul muncitoresc din Viena. Interzice Partidul Socialist din Austria, interzice NSDAP-ul. Şi are în mod inevitabil soarta tuturor dictatorilor : trebuie să guverneze cu forţa, trebuie să asuprească, să cenzureze, să elimine, să înfrîngă — şi trebuie să organizeze lagăre de concentrare. „Anhaltelager", cum se numesc în Austria.

Acum şi Hitler este într-o situaţie dificilă. El vrea anexarea Austriei, dar vrea totodată şi o colaborare cu Mussolini. De aceea el dă asigurări oficiale că independenţa Austriei nu va fi lezată. Această declaraţie trebuie să-l liniştească pe Mussolini. Pe de altă parte, el crede că evenimentele din Austria vor duce de la sine sau cu un ajutor secret, chiar şi fără intervenţia oficială a Germaniei, la o răsturnare naţional-socialistă. Însărcinatul său, Landesleiterul NSDAP din Austria, Theo Habicht, capătă mînă liberă pentru activitate subversivă şi teroristă corespunzătoare.

La procesul de la Nürnberg din nou Hermann Göring este acela care poate lua atitudine în modul cel mai complex faţă de aceste lucruri. Ca martor el declară : „Era de la sine înţeles că trebuia creat momentul şi premisa ca unirea celor două popoare frăţeşti de origine şi sînge pur german să poată avea loc. Asigurările date atunci de Hitler referitor la suveranitatea Austriei n-au fost o amăgire, ci

au fost făcute cu seriozitate. Probabil că la început el n-a văzut o altă posibilitate. În ce mă priveşte eu am fost în acest sens foarte radical şi l-am rugat în repetate rînduri să nu se cramponeze în nici un caz de problema austriacă. Dar el credea că mai întîi trebuia să țină seama de Italia. Era clar că, în special după ce Partidul Național-Socialist din Germania venise la putere, şi Partidul Național-Socialist din Austria a început să devină tot mai puternic. De aici au rezultat doar tensiuni, în primul rînd chiar în Austria. Aceste tensiuni trebuiau să se manifeste. Aşa a apărut lupta politică. Că simpatiile noastre erau de partea național-socialiştilor este de la sine înțeles, mai ales că în Austria partidul era urmărit cu îndîrjire. Mulți au fost închişi în lagăre, la fel ca lagărele de concentrare".

Fostul consul general american la Berlin George S. Messersmith, mai tîrziu ambasador la Viena, a făcut la procesul de la Nürnberg o lungă declarație sub jurămînt. Şi ea clarifică cele petrecute : „Imediat după ce naziştii au venit la cîrmă, mi s-a spus din partea unor înalți funcționari guvernamentali din Germania că anexarea Austriei ar fi o necesitate politică şi economică şi că această anexare s-ar face indiferent ce mijloace ar impune ea. Singura îndoială existentă se referea la cum şi cînd. În timpul şederii mele în Austria, cancelarul Dollfuss, preşedintele Miklas şi alți înalți funcționari ai guvernului austriac mi-au adus mereu la cunoştință că guvernul german exercită pe o durată lungă şi fără încetare presiuni asupra guvernului austriac".

În ce constau presiunile ? Grupurile NSDAP-ului interzis comit acte de teroare. În caz de pericol se refugiază peste granița germană. Messersmith declară în fața Tribunalului de la Nürnberg : „Violențele se comiteau aproape permanent. Atentatele cu bombe erau îndreptate în primul rînd împotriva căilor ferate, centrelor turistice şi bisericii catolice, care, în ochii naziştilor, era una din cele mai puternice organizații ce le opuneau rezistență. În această perioadă înalți funcționari nazişti mi-au spus cu ocazia unei discuții că valul de teroare este provocat de ei şi condus de ei. În aceste discuții pe care le-am avut cu înalții funcționari nazişti n-am găsit nici o mascare a faptului că erau răspunzători pentru aceste activități în Austria.

În afara violențelor naziştii căutau să exercite o presiune asupra Austriei prin folosirea *Legiunii austriece.*

Această organizaţie, o forţă militară de cîteva mii de oameni, era încartiruită în Germania aproape de graniţa austriacă, ca o ameninţare permanentă şi directă a Austriei prin folosirea violenţei. Ea a fost fără îndoială aprobata de guvernul nazist din Germania şi era înarmată de el, căci altfel n-ar fi putut exista. Era formată din nazişti austrieci, fugiţi din Austria".

La 25 iulie 1934 se ajunge la tentativa de răsturnare prin violenţă a puterii de stat, în cursul căreia cancelarul federal Dollfuss îşi pierde viaţa.

„Dr. Kurt Rieth, ambasadorul german la Viena, era perfect edificat în privinţa a ceea ce se aştepta şi a tot ce se plănuia", se spune în declaraţia lui Messersmith. Încă cu patru săptămîni înainte de puci ministrul propagandei, Goebbels — şi acest lucru a fost declarat sub jurămînt de către Messersmith pentru Tribunalul de la Nürnberg — i-a spus ambasadorului italian la Berlin, Gerutti, că „pînă într-o lună la Viena va fi un guvern nazist".

25 iulie 1934 este o zi de vară strălucitoare, fără nori. La Viena totul este liniştit, vesel, candid.

Comisarul Johann Dobler, de gardă la circa de poliţie XIV, se pomeneşte în mînă cu un bilet, pe care scrie: „89 — ora 12,15, Siebensterngasse nr. 11, Sala federală de gimnastică".

Acesta este punctul de întîlnire al puciştilor. Dobler trece printre complotişti drept unul dintre ai lor. El trebuie să participe.

Dar nu participă.

În ultima clipă conştiinţa îl reţine. Se duce la telefonul gărzii poliţiei şi cheamă Frontul patriotic, partidul guvernului Dollfuss.

„Am ceva urgent" spune el în aparat. „Nu pot să-mi spun numele, dar sînt inspector de poliţie. Într-un sfert de oră voi fi în faţa cafenelei Weghuber. Trimiteţi, vă rog, pe cineva acolo".

Secretarul Frontului patriotic trimite un om de încredere, pe Karl Mahrer, la punctul de întîlnire stabilit. Mahrer şi Dobler intră în cafenea şi comandă un şvarţ. Funcţionarul de poliţie îşi arată actele, cere să vadă şi el documentele partenerului. Apoi povesteşte fantastica sa istorie: „Pentru astăzi după-amiază se plănuieşte o tentativă de asasinat împotriva lui Dollfuss. Trebuie prevenit cu orice preţ. Mi s-a cerut să particip la complot...".

Mahrer este îngrozit. Întîmplarea face ca, în aceeaşi

cafenea, la o altă masă, să se afle o bună cunoştinţă a lui Mahrer, căpitanul Ernst Mayer. Mayer are un rol important în apărarea patriei şi este în cele mai bune relaţii cu guvernul. Mahrer îl invită pe căpitan la masă, şi Dobler trebuie să povestească încă o dată ştirea lui trăsnită.

Cîteva minute mai tîrziu Mayer telefonează celui de-al doilea om din guvern, maiorul Emil Fey, comisar general. Mayer face cîteva aluzii obscure şi în cele din urmă îi declară lui Fey că nu poate spune mai mult la telefon. Se stabileşte un nou punct de întîlnire.

Se scurg sferturi de oră preţioase.

Dobler, Mahrer şi Mayer se mută într-o altă cafenea, la Café Central. Acolo deja găsesc un trimis al lui Fey, şi Dobler trebuie pentru a treia oară să-şi debiteze istoria. Omul de încredere al lui Fey ascultă totul, apoi se desparte de ei şi cîteva minute mai tîrziu raportează superiorului său. Comisarul general Fey ia cunoştinţă de această poveste, nu se miră cîtuşi de puţin, căci auzise şi din altă parte ceva asemănător.

În orice caz, el consideră oportun să-i dea de ştire cancelarului federal. Dr. Engelbert Dollfuss tocmai ţine o şedinţă de cabinet, guvernul este adunat în plen. Este cu puţin înaintea unei noi călătorii la Mussolini — soţia sa deja plecase cu copiii la Riccione —, şi înainte de asta el voia să rezolve toate problemele la Viena.

Fey străbate încet sala de şedinţe, se pleacă spre Dollfuss şi-l întreabă şoptit dacă i-ar putea vorbi o clipă în particular.

„Este ceva atît de important ?" întreabă cancelarul, căruia nu-i place să fie întrerupt.

„Ceva foarte important", şopteşte Fey.

Cei doi bărbaţi se retrag într-o anticameră. Aici Fey îi explică cancelarului federal ce se pune la cale.

Mai tîrziu s-a făcut auzită bănuiala că Fey a tergiversat cu bună ştiinţă să-i atragă atenţia şefului guvernului asupra pericolului iminent, pentru că era în relaţii încordate cu el. Dar nu există nici un fel de dovezi în acest sens.

Fapt este însă că în momentul discuţiei era deja prea tîrziu. La început Dollfuss nu ia în serios toată povestea. Sub impresia actelor de teroare naţional-socialiste şi atentatelor cu bombe, în Austria se vorbeşte de luni de zile de o lovitură de stat — dar mereu a fost vorba de ştiri false.

„Aşa o să fie şi acum", spune Dollfuss.

„Nu, de data aceasta este serios", insistă Fey. Trebuie

să stăruie mult pe lîngă cancelar, pînă ce acesta se lasă convins să întreprindă ceva. Dollfuss se întoarce la ședința de cabinet, îi pune la curent pe miniștri și-i roagă să fie la posturile lor. Acolo trebuie să aștepte noi indicații.

„Dacă nimic nu va tulbura liniștea", a spus el, ezitînd, „la ora cinci ne revedem aici".

Cei doi bărbați pleacă. În cancelaria federală rămîn Dollfuss, Fey și directorul Siguranței, secretarul de stat Karl Karwinsky.

În felul acesta, fără voie, dispare un obiectiv important din planul pucist al SS-Standarte 89 : complotiștii intenționau să aresteze întregul guvern și pentru acest motiv și-au stabilit momentul acțiunii în timpul ședinței de cabinet.

Pe de altă parte, măsurile poliției, determinate, în sfîrșit, de Dollfuss și Fey, s-au tărăgănat, au fost luate cu întîrziere și n-au fost eficiente. În sala federală de gimnastică din Siebensterngasse comisarul criminalist Marek urmărește cum zeci de oameni își leapădă hainele și îmbracă uniforma regimentului Deutschmeister. Vede cum trec prin față camioane, cum se încarcă lăzi cu muniții, cum urcă falșii soldați. Telefonează la serviciul său. I se promite că se vor mai pune în mișcare cîțiva detectivi, dar nu se întîmplă nimic.

Între timp cele două camioane cu puciști o pornesc deja spre centrul orașului, spre cancelaria federală. Alt detașament, sub conducerea rebelului Hans Domes, este în drum spre Ravag, spre postul de radio AG ; el trebuie să ocupe clădirea radiodifuziunii. Un al treilea detașament, sub conducerea complotistului SS-ist Max Grillmayer, aflat într-un autoturism, gonește în direcția Velden la lacul Wörther, pentru a-l aresta acolo pe președintele federal Miklas, care era în concediu.

Grupul principal sosește nestînjenit la Ballhausplatz. În fața cancelariei federale stă numai garda de onoare cu puștile neîncărcate. Marea poartă de la intrare se deschide primitoare la sosirea camioanelor. Uniformele Deutschmeister ale comandoului morții nu stîrnesc nici o bănuială. Se crede că aceștia sînt soldați ai Bundeswehrului regulat, un schimb.

Este ora 12 și 53 de minute.

În curte SS-iștii sar din mașini. Cîțiva polițiști de serviciu sînt dezarmați fără dificultate. Apoi puciștii năvălesc în clădire. Au la ei planurile exacte ale complicatului pa-

lat vechi al lui Metternich şi pot ocupa uşor toate poziţiile-cheie. Aproximativ 150 funcţionari de la cancelarie, de la pază şi funcţionari de birou sînt atacaţi şi duşi în curte. Toată clădirea este ferecată şi asigurată spre exterior.

Nucleul grupului de complotişti, în total opt oameni, se grăbeşte între timp pe coridoare şi pe scări spre sălile unde crede că se află Dollfuss şi ceilalţi membri ai guvernului.

Larma atacului a pătruns demult în sala coloanelor, istorica sală a congreselor. Cancelarul federal ştie doar că situaţia este ameninţătoare, că avertismentele au fost îndreptăţite. Directorul Siguranţei, Karwinsky, îl ia pe Dollfuss de braţ şi îi spune agitat : „Veniţi cu mine la etajul trei, domnule cancelar, acolo veţi fi în siguranţă !"

Consternat, Dollfuss dă urmare acestui sfat. Dar după cîţiva paşi din faţă le apare servitorul Hedvicek, un om rămas credincios cancelarului federal.

„Nu, nu !" îi strigă el lui Dollfuss. „Veniţi cu mine, vă duc printr-o uşă cu tapet secretă în arhiva statului, de acolo se poate sigur ajunge în stradă".

Dollfuss şovăie. Se petrece o scenă halucinantă. Karwinsky încă îl mai ţine de braţ pe cancelarul federal, Hedvicek trage de celălalt braţ. Şeful guvernului este tras secunde în şir de cei doi într-o parte şi alta, în timp ce pe scara de fier în spirală se poticnesc cizmele asasinilor.

Dollfuss se decide pentru drumul arătat de Hedvicek. Cu sufletul la gură se grăbesc spre uşa secretă indicată. Încuiată !

Disperaţi, se întorc.

În acest moment se deschide uşa din faţă de pe scara în spirală.

Iată asasinii.

Primul, Otto Planetta, păşeşte spre Dollfuss ţinînd pistolul cu piedica trasă.

Cancelarul ridică mîinile, poate pentru a-şi proteja capul, poate pentru a-i smulge intrusului arma din mînă.

De la o distanţă de o jumătate de metru Planetta trage

Dollfuss este rănit sub braţ şi se clatină.

Planetta trage a doua oară. Glonţul îl nimereşte pe cancelar în gît. Se întoarce pe călcîie şi cade pe spate pe podea.

„Ajutor, ajutor !" şopteşte el.

„Ridică-te !", se răsteşte Planetta la el.

„Nu pot", murmură Dollfuss. Apoi își pierde cunoștința.

Doi atentatori îl apucă pe cel leșinat, îl întind pe o sofa îngustă la perete și aruncă peste el o husă. Așa îl lasă, la început, în voia soartei.

Este fix ora 13.

În acest timp detașamentul lui Domes a ajuns la clădirea radiodifuziunii. SS-iștii sparg ferestrele de la parter, îl culcă la pămînt pe inspectorul de poliție Flick și-și croiesc drum spre sălile de emisie. Tehnicienii trebuie să întrerupă concertul de prînz, crainicul este silit cu arma în spate să transmită următoarea știre : „Guvernul Dollfuss a demisionat. Dr. Rintelen a preluat treburile guvernului".

Dr. Anton Rintelen, „regele din Steiermark" se află în acest timp la hotelul Imperial și așteaptă. După executarea loviturii de stat el urmează să formeze noul guvern național-socialist. Așteaptă degeaba.

SS-Standarte 89 a uitat că mult mai importantă decît clădirea radiodifuziunii este stația de transmisie de pe Bisamberg. Acolo inginerii fideli guvernului pur și simplu o deconectează, după ce au auzit prima transmisiune. În felul acesta unitățile SS și SA secrete din întreaga Austrie rămîn fără indicații, care, conform înțelegerii, trebuiau transmise prin radio. Ei nu știu unde să se întîlnească, încotro s-o pornească.

Între timp la Ministerul de Război membrii guvernului, cu care Dollfuss ținuse în prealabil o ședință de cabinet, se adună într-o consfătuire. Ei îi telefonează președintelui federal Miklas, care l-a însărcinat pe ministrul învățămîntului, dr. Kurt Schuschnigg, cu conducerea provizorie a treburilor. Schuschnigg capătă toate împuternicirile — el poate să acționeze.

În unele locuri din Austria se ajunge la împușcături neprevăzute, care sfîrșesc prin victoria deplină a forțelor guvernamentale. Clădirea radiodifuziunii este cucerită după un schimb de focuri timp de două ore ; un SA-ist, pe nume Schredt, își găsește aici moartea, ceilalți sînt luați prizonieri. Și comandoul Grillmayer, care urma să-l ia prizonier pe președintele federal la reședința sa de vară de la Velden, este arestat în timpul unei pauze de cafea la hotelul Stadt Triest din Klagenfurt, încă înainte de a-și fi atins țelul.

Puciul este înăbușit.

Numai cancelaria federală se mai află în mîinile com-

plotiştilor. Unităţile de poliţie şi armată fidele guvernului au înconjurat-o, dar evită orice mijloc violent, pentru a cruţa viaţa membrilor guvernului luaţi prizonieri.

Puciştii sînt într-o situaţie disperată. Capul rebeliunii, Gustav Wächter, şi „conducătorul militar" al acţiunii, Fridolin Glass, nu sînt prezenţi, pentru că, în mod ciudat, au întîrziat la începerea atacului. Nici dr. Rintelen, care urmează să formeze noul guvern, nu apare. El a fost arestat la hotelul Imperial de redactorul dr. Friedrich Funder şi chiar în aceeaşi seară îşi trage un glonţ în cap. Pînă la sfîrşitul vieţii sale, în 1946, rămîne paralizat după această tentativă de sinucidere.

Comandoul morţii din cancelaria federală mai are doar o armă : ostatecii Dollfuss, Fey şi Karwinsky.

Paul Hudl şi Franz Holzweber, conducătorii rebelilor, sînt atît de dezorientaţi, încît se adresează prizonierului Fey şi-i mărturisesc că acum nu mai ştiu ce să facă.

Mai tîrziu atitudinea maiorului Fey a fost aprobată de un consiliu de onoare al ofiţerilor, pentru că a acţionat sub ameninţarea cu moartea. Dar în clipa aceasta rolul său este foarte echivoc. El telefonează guvernului provizoriu Schuschnigg şi, din însărcinarea rebelilor, trimite din clădirea asediată un bilet pe care se poate citi că Dollfuss vrea să evite orice vărsare inutilă de sînge, că dr. Rintelen este cancelarul federal, iar el însuşi, Fey, a preluat puterea executivă.

Schuschnigg şi miniştrii săi refuză să ia la cunoştinţă această declaraţie, pentru că a fost făcută în mod evident sub presiune. Ei îl însărcinează pe ministrul asigurărilor sociale, Odo Neustädter-Stürmer, să ia legătura cu rebelii închişi şi să le dea un ultimatum : în caz că nu se predau de bunăvoie, trupele guvernului vor ataca.

Dollfuss continuă să zacă pe sofaua îngustă. Unul dintre pucişti stă de pază la masa de scris a cancelarului şi fumează. Doi prizonieri, şeful gărzii poliţiei, Johann Greifeneder, şi un oarecare Jellinek primesc de la complotişti permisiunea de a se îngriji de Dollfuss, care este grav rănit. Cu batiste umede ei îl readuc la viaţă.

„Ce e cu miniştrii ?" este prima sa întrebare spusă cu voce stinsă. Apoi îl roagă pe Greifeneder să-i mişte braţele, căci simte că i-au înţepenit. Este paralizat, cu siguranţă îşi dă seama cît de gravă este starea lui. Roagă să fie chemat un medic şi un preot. Rebelii refuză grosolan.

I se pune puţină vată pe rana de la gît şi asta este tot. Are o hemoragie internă.

„Mi-e atît de sete", geme Dollfuss.

Greifeneder îi pune un tampon umed de vată pe buze. Apoi Dollfuss cere să vorbească cu şeful rebelilor

Este adus Hudl. Se apleacă spre cancelar.

„Domnule cancelar federal", întreabă el politicos, „m-aţi chemat ?" Pe cît se pare îl compătimeşte o clipă pe rănit, apoi adaugă repede : „Dacă nu v-aţi fi apărat, n-aţi fi păţit nimic".

„Doar am fost soldat", şopteşte Dollfuss.

Cere să vorbească cu Schuschnigg ; îşi simte sfîrşitul aproape. Dar Hudl îl întrerupe de data aceasta rece : „Asta nu ne interesează. Să revenim la subiect. Cereţi să se înceteze orice acţiune împotriva cancelariei federale, înainte ca Rintelen să preia guvernul". Dar nici în ceasul de pe urmă Dollfuss nu cedează. Refuză să fie sluga complotiştilor.

„Un medic", murmură el.

„S-a şi trimis după un medic", minte Hudl.

Dollfuss abia mai poate vorbi. Cu greu cere o convorbire cu maiorul Fey. Acesta este adus de către complotişti. Trebuie să-şi plece urechea la gura cancelarului pentru a putea înţelege ce-i şopteşte.

„Salutaţi-o pe soţia mea", abia mai articulează Dollfuss. „Rugaţi-l... pe Mussolini... să aibă grijă... de copiii mei..."

Se scurg minute.

Apoi Dollfuss mai deschide o dată ochii. Vede complotiştii lîngă el. Un zîmbet blînd îi flutură pe faţă.

„Copii, sînteţi atît de buni cu mine", spune el clar. „De ce nu sînt şi ceilalţi aşa ? N-am vrut decît pace... noi n-am atacat niciodată... Să le dea Domnul..."

Acestea sînt ultimele sale cuvinte.

Este ora 15,45.

După-amiază tîrziu apare ministrul Neustädter-Stürmer în faţa cancelariei federale. Maiorul Fey iese în balcon împreună cu doi complotişti. Între ministrul aflat în stradă şi maiorul aflat în balcon are loc o discuţie grotescă.

Fey : „Unde este Rintelen ?"

Neustädter : „Dacă pînă la ora 17,55 nu părăsiţi cancelaria, va fi luată cu asalt !"

Fey : „Interzic asaltul !"

Neustädter : „Tu nu poți să interzici nimic — ești prizonier !“

Între timp în interiorul clădirii Holzweber telefonează ambasadorului german dr. Rieth.

„Șeful suprem al rebelilor Friedrich“, se recomandă el cu numele său conspirativ, „puciul a eșuat !“

Ambasadorul german se grăbește spre Ballhausplatz pentru a face ceva pentru SS-iștii lui. Acolo continuă tratativele între Neustädter-Stürmer și rebeli. Complotiștii amenință cu executarea prizonierilor. Dar sînt gata să se predea, dacă li se promite liberă trecere la granița germană. Ministrul se hotărăște să facă această promisiune, pentru a salva viața ostatecilor. Își dă cuvîntul de soldat.

Între timp a apărut și ambasadorul german la locul acțiunii.

„Afurisită treabă“, spune el în loc de salut.

„Excelență“, îi răspunde un funcționar guvernamental, „mi se pare extrem de ciudat ca dv. să nu găsiți alte cuvinte pentru acest teribil eveniment. Vina pentru ceea ce s-a petrecut se află de cealaltă parte a granițelor noastre !“

Rieth se întoarce către Neustädter-Stürmer și-i cere să fie mediator. Dar și aici este întîmpinat cu un refuz rece : „Ce s-a întîmplat aici este treaba noastră“, spune ministrul. „Nu mi se pare recomandabil să vă pătați prin tratative cu rebelii !“

„În aceste condiții nu am ce căuta aici“, mîrîie Rieth.

La ora 19,30 — în momentul în care Hitler asculta deja la Bayreuth muzica lui Wagner și știrile șoptite de aghiotanții săi — complotiștii se predau. Forțele loiale guvernului ocupă cancelaria. Ce se întîmplă apoi nu mai este decît un scurt epilog. La cîteva minute după preluarea clădirii este găsit cadavrul cancelarului federal ucis. În fața acestui fapt, în pofida cuvîntului de onoare dat, complotiștii nu mai sînt duși la granița germană, ci arestați.

„Mi-am dat cuvîntul de soldat“, declară Neustädter-Stürmer ca martor în procesul care a urmat. „Cuvîntul de onoare de soldat se dă unui soldat. Las la aprecierea tribunalului să decidă dacă soldații s-ar fi comportat astfel, încît să refuze ajutor medical și asistență spirituală unui om pe moarte“.

Planetta, asasinul cancelarului, mărturisește că el însuși a tras gloanțele ucigașe. El și Holzweber sînt condamnați la moarte, la fel și alți cinci puciști, în timp ce Hudl,

ca fost locotenent-major cu înalte decorații, scapă — pînă la Anschluss-ul din 1938 — cu închisoare pe viață.

Planetta merge la spînzurătoare cu strigătul „Heil Hitler !"

Dar Hitler al său făcuse deja în grabă o întoarcere de 180°. El prezintă uneltele sale ca „elemente nemulțumite", neagă orice legătură cu fapta, mimează chiar regretul. În ultima clipă Reichswehrul și SS-ul își retrag *Legiunea austriacă*, aflată deja în marș. Ministrul propagandei, Goebbels, pune să se retragă toate știrile demult transmise cu privire la victorioasa răsturnare. Ambasadorul german compromis este rechemat de la Viena și înlocuit prin Franz von Papen.

Dar patru ani mai tîrziu la Viena are loc un marș comemorativ al puciștilor supraviețuitori și sînt dezvelite plăci comemorative. La procesul de la Nürnberg acuzatorul american Sidney S. Alderman încheie cu cuvintele : „În anul 1938 Germania s-a declarat cu mîndrie identică cu omorul, a pretins meritul lui și și-a asumat răspunderea".

Hitler își dezvăluie planurile

Reprezentanții acuzării la procesul de la Nürnberg au pus pe mesele lor un nou teanc de acte. Foile dezvăluie un capitol deosebit de obscur. Abia acum poporul german poate să afle cum s-au petrecut lucrurile și în anul 1934, la moartea lui Hindenburg.

La 26 iulie starea sănătății președintelui Reichului în vîrstă de optzeci și șapte de ani se înrăutățește rapid. Hans Heinrich Lammers, șeful cancelariei Reichului, se afla în acea zi la Neudeck pentru a-l informa pe bătrînul șef al statului asupra celor petrecute în Austria și a omorîrii cancelarului federal Dollfuss. Hitler îl însărcinase să-l liniștească pe bătrînul președinte. Dar Hindenburg pare să deslușească prin toate stratagemele adevăratul miez al lucrurilor. Cu exact patru săptămîni înainte pe scena germană avusese loc noaptea sîngeroasă a afacerii Röhm. Biograful Walter Görlitz poate să scrie : „Hindenburg a înțeles, probabil, că începuse domnia asasinatului".

Asta este prea mult pentru acest om cinstit. De la vizita lui Lammers el trebuie să zacă la pat. Zguduirile politice i-au frînt voința de a trăi. În zadar se străduiesc medicii, în frunte cu profesorul Ferdinand Sauerbruch, să-l readucă la viață.

Zilele lui Hindenburg sînt numărate. Pentru Hitler a sosit astfel momentul să dea ultima lovitură. El era demult decis să ia în mîini funcția de șef suprem al statului, pentru că de aceasta este legată comanda supremă a forțelor armate. Iar el are nevoie de forțele armate, are nevoie de acest Reichswehr și ulterior de Wehrmacht pentru planurile pe care în curînd le va face absolut publice. În timp ce Hindenburg abia mai respiră și se pregătește să moară, la 1 august 1934 Hitler hotărăște împreună cu abulicul său cabinet următoarele: „Funcția de președinte al Reichului se unește cu cea de cancelar al Reichului. Ca urmare atribuțiile de pînă acum ale președintelui Reichului trec asupra führerului și cancelarului Reichului, Adolf Hitler". În același timp se stabilește ca Reichswehrul să depună imediat jurămîntul pentru noul comandant suprem al statului.

Hitler se grăbește ca un hoț. Are cumva conștiința încărcată? După-amiaza, după ce, prin aceste dispoziții, a smuls toată puterea pentru sine, el reușește să plece la Neudeck și să apară în fața muribundului Hindenburg!

Istoria omenirii cunoaște doar puține asemenea momente profund umilitoare.

Chiar și ceea ce s-a petrecut în ultimele ceasuri ale feldmareșalului a fost ulterior falsificat de Hitler. Potrivit relatării lui Hitler, răspîndită ulterior de Franz von Papen și probabil înfrumusețată de-a lungul timpului cu o aureolă legendară, Hindenburg ar fi zăcut în pat cu ochii închiși cînd Hitler a fost introdus în cameră. Fiul președintelui Reichului, Oskar von Hindenburg, îl anunță pe muribund: „Tată, cancelarul federal este aici".

Hindenburg nu reacționează. Fiul său repetă cele spuse.

„De ce n-a sosit mai devreme?" murmură acum Hindenburg cu ochii închiși.

„Cancelarul Reichului n-a putut veni mai devreme", explică tatălui Oskar von Hindenburg.

„Ah, înțeleg", șoptește bătrînul.

„Tată", începe din nou Oskar, „cancelarul Reichului ar vrea să discute cu tine două-trei lucruri".

Atunci muribundul Hindenburg deschide încă o dată ochii. O lungă privire enigmatică se îndreaptă asupra lui Hitler, dar buzele bătrînului nu scot o vorbă. Apoi închide din nou ochii — pentru totdeauna.

Dacă această poveste ar fi adevărată, în privirea mută a lui Hindenburg s-ar putea ghici o teribilă acuzație.

Hitler, care arunca el însuşi cu mare plăcere priviri pătrunzătoare, a interpretat însă, cînd a inventat basmul, această privire a lui Hindenburg ca „o ultimă misiune".

În realitate lucrurile stau cu totul altfel: în camera mortuară a lui Hindenburg s-au adunat, la venirea lui Hitler, medicii şi cele două fiice ale mareşalului. Preşedintele Reichului deja agonizează şi, după toate probabilităţile, nici nu l-a recunoscut pe Hitler. Ultimele sale cuvinte, abia perceptibile, au fost : „Împăratul meu... patria mea germană !"

La ora nouă, pe data de 2 august 1934, medicii constată moartea. Acum Hitler poate, în sfîrşit, să guverneze singur, iar Franz von Papen mărturiseşte franc în memoriile sale: „Moartea lui Hindenburg a înlăturat ultimul obstacol din calea cuceririi depline a puterii de către Hitler".

Totul este deja pregătit : „La 4 aprilie 1933 cabinetul Reichului a adoptat o hotărîre de instalare a unui «Consiliu de apărare a Reichului»", declară la procesul de la Nürnberg acuzatorul principal american Thomas J. Dodd. „Modul secret de lucru al acestui consiliu consta în mobilizarea pentru război. La cea de-a doua şedinţă acuzatul Keitel, pe atunci colonel, a atras atenţia ca preşedinte asupra urgenţei sarcinii de a organiza o economie de război şi a anunţat că consiliul este gata să înlăture orice piedică. Obiectivul unic cu care complotiştii nazişti au înzestrat economia germană pentru făurirea unei maşini de război va fi dovedit prin raportul secret al celei de-a şasea şedinţe ţinute la 7 februarie 1934. La această şedinţă generalul-locotenent Beck a arătat că «scopul acestei şedinţe este starea reală de alarmă».

Sînt dezbătute amănuntele procurării de bani pentru un viitor război. S-a arătat că considerentele financiare ale economiei de război urmează a fi dirijate de către Ministerul de Finanţe al Reichului şi Banca Reichului sub conducerea acuzatului Schacht. Schacht a fost numit în secret la 31 martie 1935 împuternicit general pentru economia de război. În caz de război urma să devină dictator economic al Germaniei. În felul acesta fiecare parte a economiei germane a fost pusă sub conducerea complotiştilor nazişti, în special a acuzatului Schacht.

Într-un studiu privind mobilizarea economică pentru război — din 30 septembrie 1934 — se arată că deja s-au întreprins paşi pentru a forma mari depozite de mărfuri,

pentru a crea noi posibilități de procurare a mărfurilor deficitare. Se fac rezerve de carburant și depozite de cărbuni, se accelerează producția de petrol sintetic. Livrările pentru nevoile civile au fost cu bună știință astfel organizate încît majoritatea instalațiilor lucrau efectiv pentru Wehrmacht".

„Tunuri în loc de unt", este lozinca lansată de Göring. Armata șomeriior se micșorează deoarece producția de armament în plină dezvoltare înghite toate forțele libere. Se construiesc șosele strategice, poporul este distras de la adevăratele evenimente cu *Forță prin bucurie* și mii de manifestații zgomotoase.

Generalul-maior Georg Thomas, șeful statului major al economiei militare în Ministerul de Război al Reichului, ține în mai 1939 la Ministerul de Externe din Berlin o conferință în care dezvăluie public înarmările de atunci. Acuzatorul Dodd citește la Nürnberg un pasaj edificator din aceste declarații: „Istoria cunoaște doar puține cazuri, spunea Thomas, în care o țară și-a pus în timpuri de pace, în mod conștient și sistematic, toate forțele economice în slujba cerințelor războiului". Ca o nouă dovadă Thomas J. Dodd se referă la jurnalul ambasadorului american William E. Dodd : „În septembrie 1934 acuzatul Schacht a recunoscut deschis în fața ambasadorului american la Berlin că partidul lui Hitler se cramponează categoric de război".

Într-un document german interceptat, un act secret al Reichului, este din nou confirmat acest obiectiv. Reprezentantul acuzării Dodd are în fața sa actul : „Într-o ședință la care au participat Schacht și alții, acuzatul Göring a făcut cunoscut că Hitler a dat Ministerului de Război al Reichului instrucțiuni în sensul că o ciocnire cu rușii ar fi inevitabilă și că «toate măsurile trebuie luate în așa fel, ca și cînd ne-am afla în stadiul unui pericol de război direct». Mă refer în special la paragraful al treilea, unde se spune cu privire la economia de război : «Președintele Consiliului de miniștri, generalul-colonel Göring, consideră ca sarcină a sa ca în decurs de patru ani să pună pe picior de război întreaga economie»". Hitler nu are conștiință. Într-o discuție, reprodusă în sala Tribunalului de la Nürnberg după notițele lui Hermann Rauschning, el spunea fără înconjur : „Eu am eliberat oamenii de obsesia murdară, înjositoare, otrăvită — numită conștiință și morală".

La 7 martie 1936 Hitler declară în Reichstagul german — şi acuzatorul american Sidney S. Alderman citeşte din *Völkischer Beobachter* : „Noi nu avem de ridicat pretenţii teritoriale în Europa. Ştim, mai ales, că tensiunile în Europa nu pot fi soluţionate prin război". În ziua cuvîntării Hitler a declanşat *cazul Instrucţie* : ocuparea fulgerătoare a zonei demilitarizate a Renaniei. Tînărul Wehrmacht intră în regiunile scutite de serviciul militar prin tratate internaţionale.

Din nou se citeşte la Nürnberg din *Völkischer Beobachter*. Reiese că Hitler, în cuvîntarea sa din Reichstag, îşi maschează acţiunea : „Franţa a răspuns amicalelor oferte făcute în repetate rînduri de Germania şi asigurărilor de pace în condiţiile încălcării Pactului renan printr-o alianţă militară cu Uniunea Sovietică îndreptată exclusiv împotriva Germaniei. De aceea, la rîndul ei, Germania nu se mai consideră legată prin acest pact stins. În interesul dreptului elementar al unui popor la securitate guvernul german al Reichului a reinstaurat cu începere din această zi suveranitatea deplină şi nelimitată a Reichului în zona demilitarizată a Renaniei".

Hitler reuşeşte prin această argumentare să-şi prezinte actul în faţa poporului german şi mai ales al lumii ca o reacţie spontană la încheierea alianţei franco-sovietice. Abia la Nürnberg se dovedeşte printr-un document interceptat — iarăşi o problemă secretă de comandament — că intrarea la 7 martie 1936 în Renania era plănuită încă de la 2 mai 1935. În documentul de la această dată se spune : „Acţiunea trebuie adusă fulgerător la îndeplinire, sub forma unui atac, după comunicarea parolei «a se face instrucţie». Se impune ţinerea pregătirilor în cel mai strict secret. Pregătirea acţiunii se va face fără a ţine seama de actualul stadiu insuficient al înarmării noastre".

Neputincioasa Societate a Naţiunilor de la Geneva stabileşte : „Guvernul german a comis o încălcare a articolului 43 al Tratatului de la Versailles prin trimiterea, la 7 martie 1936, de forţe militare în zona demilitarizată şi stabilirea lor acolo. Chiar în perioada în care Germania ocupa Renania încălcînd tratatele de la Versailles şi Locarno, ea a încercat încă o dată să risipească teama celorlalte forţe europene şi să le legene în iluzia unei false siguranţe, anunţînd lumii : Nu ridicăm în faţa Europei nici un fel de pretenţii teritoriale".

S-a spus adesea că lumea n-ar fi fost nevoită să-şi su-

porte greaua soartă a anilor ce au urmat, dacă la 7 martie 1936 Franța s-ar fi opus energic primului demers militar al lui Hitler.

În seara de după dezbaterea loviturii din Renania, în sala Tribunalului de la Nürnberg, psihologul Gustave M. Gilbert a avut o discuție prelungită cu Wilhelm Keitel în celula acestuia.

„Hitler a fost, desigur, un demon distructiv", spune Gilbert fostului șef al Înaltului comandament al Wehrmachtului.

„Da", admite Keitel, și la început a fost chiar favorizat de soartă. Ar fi fost mult mai bine dacă nu i-ar fi reușit totul. Imaginați-vă — am reocupat Renania cu trei batalioane — cu numai trei batalioane! Atunci îi spusesem lui Blomberg: «Cum s-o facem cu trei batalioane? Presupuneți că Franța se apără...».

«Oh», a spus Blomberg, «nu vă faceți griji. Profităm de șansă»".

„Cred", spune Gilbert, „că atunci un singur regiment francez ar fi fost în stare să vă alunge trupele".

Keitel pocnește din degete, ca și cum ar voi să alunge o muscă sîcîitoare: „Așa ar fi putut să ne alunge — și nici măcar n-aș fi fost surprins. Dar după ce Hitler a văzut cît de ușor a fost totul... și așa au venit toate una după alta".

Generalul-colonel Jodl se exprimă într-un sens similar atunci cînd este interogat de apărătorul său, profesorul Franz Exner, în calitate de martor.

Prof. Exner: „Dv. și generalii manifestați îndoieli de natură militară în legătură cu această ocupare?"

Jodl: „Da, trebuie să spun că ne era la fel de neplăcut ca unui jucător care-și pune toată averea la ruletă pe roșu sau pe negru".

Prof. Exner: „Ce efectiv avea armata noastră care a ocupat Renania?"

Jodl: „Noi am ocupat Renania în total cam cu o divizie, din care însă numai trei batalioane au fost trimise în regiunea de la vest de Rin, anume un batalion la Aachen, unul la Trier și altul la Saarbrücken".

Prof. Exner: „Spuneți-mi, ați făcut ceva pentru a evita un conflict militar ca urmare a acestei ocupații?"

Jodl: „Atunci soseau comunicate foarte grave de la atașații noștri militari de la Londra și Paris, care au produs o impresie puternică asupra mea. Pot să spun doar că *Armée de couverture* ar fi putut singură să ne mături".

Măturați de grănicerii francezi... Dar jucătorul de ruletă din cancelaria federală de la Berlin a nimerit culoarea: Nu răsună nici o împușcătură, Grande Armée înghite violarea tratatului. Hitler are din nou cale liberă.

Prof. Exner: „Credeți că oamenii cu influență aveau pe atunci intenții agresive?"

Jodl: „Desigur, este posibil ca în mintea führerului, odată cu această ocupare, să fi existat și gîndul că asta era o premisă pentru ca mai tîrziu el să poată acționa activ în est. Este posibil, nu știu, căci n-am stat în creierul führerului".

Dar curînd Hitler permite unui cerc restrîns de intimi o privire în creierul său. Unul dintre aceștia este ministrul de externe al Reichului, Constantin von Neurath. Cele văzute de Neurath sînt atît de incredibile, încît apărătorul său la Nürnberg, dr. Otto von Lüdinghausen, poate citi o declarație dată sub jurămînt: „Cînd domnul von Neurath a putut înțelege pentru prima oară din descrierile lui Hitler la 5 noiembrie 1937 că el voia să-și atingă țelurile politice prin folosirea forței față de statele vecine, a fost atît de zguduit sufletește, încît a suferit de cîteva ori grave atacuri de inimă".

Dar ce s-a întîmplat la acel 5 noiembrie 1937? Este o dată memorabilă. În acea zi, cu aproape un an înainte de anexarea Austriei și cu aproape doi ani înainte de începerea războiului, Hitler dezvăluie întreaga amploare a planurilor sale.

În timp ce poporul german și omenirea sînt tot timpul liniștiți cu declarații de pace, la Berlin are loc o ședință secretă. Participanții, care se adună în jurul lui Hitler, sînt ministrul de război al Reichului, Werner von Blomberg, generalul-colonel Werner von Fritsch în calitate de comandant suprem al armatei terestre, generalul-amiral Raeder în calitate de comandant suprem al marinei de război, generalul-colonel Hermann Göring în calitate de comandant suprem al aviației, ministrul de externe al Reichului, Constantin von Neurath, și aghiotantul personal al lui Hitler, colonelul Friedrich Hossbach. Hossbach întocmește un proces-verbal cu privire la conținutul acestei ședințe. Procesul-verbal supraviețuiește războiului, este găsit de trupele aliate și se află acum pe masa acuzării la Nürnberg.

„Documentul", spune acuzatorul american Alderman, „înlătură orice îndoială posibilă cu privire la planurile bine chibzuite ale naziștilor legate de agresiunile lor împotriva

păcii. Acest act are o importanță atît de uriașă, încît mă simt obligat să-l citesc integral".

Procesul-verbal al lui Hossbach este unul din așa-numitele documente-cheie, una dintre cele mai importante dovezi în procesul de la Nürnberg.

„În introducere führerul a constatat că obiectul discuției de astăzi este de o asemenea importanță, încît în alte state dezbaterea lui ar ține de forumul cabinetului guvernamental, el — führerul — renunță însă, tocmai avînd în vedere importanța problemei, la ideea de a face din aceasta obiectul discuției în cercul larg al cabinetului guvernamental. Explicațiile sale ulterioare ar fi rezultatul unor cugetări adînci și al experienței acumulate în patru ani și jumătate de guvernare ; el ar vrea să prezinte domnilor de față gîndurile sale profunde cu privire la posibilitățile de dezvoltare și necesitățile situației noastre politice externe, rugînd ca în interesul unei politici germane de perspectivă expunerea sa să fie considerată ca moștenirea sa testamentară pentru eventualitatea că el ar muri".

După această introducere Hitler oferă celor șase ascultători ai săi o prezentare prolixă a raportului de forțe în Europa și în lume. El schițează un tablou, așa cum îl vede el — și este cam fals și cam ciudat, după cum știm noi astăzi. Importante sînt doar concluziile pe care Hitler le trage din aprecierea sa inexactă a situației. Hossbach continuă în procesul său verbal : „Pentru Germania se pune problema unde se poate dobîndi cel mai mare cîștig cu cel mai mic efort. Pentru rezolvarea problemei germane nu poate exista decît calea forței, aceasta nu poate fi niciodată lipsită de riscuri. Luptele lui Frederic cel Mare pentru Silezia și războaiele lui Bismarck împotriva Austriei și Franței au fost de un risc fără precedent, iar viteza acțiunii prusiene în 1870 a ținut Austria departe de intrarea în război. Dacă în fruntea considerentelor care urmează mai jos se trece hotărîrea de a se recurge la forță cu orice riscuri mai rămîne de răspuns doar la întrebarea cînd și cum. Aici se disting trei cazuri.

Cazul 1 (Momentul 1943—1945) : După această perioadă n-ar mai fi de așteptat decît o modificare în defavoarea noastră. În raport cu înarmările care s-ar face pînă atunci în jurul nostru, forța noastră relativă ar scădea. Dacă nu acționăm pînă în 1943/45, din cauza lipsei de rezerve fiecare an ar putea aduce criza alimentară, pentru

a cărei depăşire nu dispunem de suficiente devize. În plus, lumea aşteaptă lovitura noastră şi din an în an ia tot mai multe contramăsuri. Cum va fi situaţia realmente în anii 1943/45 nu ştie astăzi nimeni. Sigur este doar că noi nu mai putem aştepta.

De o parte marele Wehrmacht şi necesitatea de a-i asigura sprijinul, îmbătrînirea mişcării şi conducătorilor ei, de altă parte perspectiva scăderii nivelului de trai şi limitării naşterilor nu lăsau altă alternativă în afara acţiunii. Dacă führerul va mai fi în viaţă el va hotărî în mod irevocabil rezolvarea problemei germane a spaţiului pînă, cel mai tîrziu, în 1943/45. Necesitatea de a acţiona înainte de 1943/45 ar trebui avută în vedere în cazurile 2 şi 3.

Cazul 2 : Dacă în Franţa tensiunile sociale ar degenera într-o criză de politică internă de asemenea amploare încît armata franceză să fie în întregime acaparată şi să nu mai poată fi folosită într-un război împotriva Germaniei, aceasta ar însemna că a sosit momentul de a acţiona împotriva Cehiei.

Cazul 3 : Dacă Franţa ar fi atît de ambalată într-un război cu un alt stat, încît n-ar putea acţiona împotriva Germaniei.

Primul nostru obiectiv, în cazul în care am fi antrenaţi în război, trebuie să fie cucerirea simultană a Cehiei şi Austriei, pentru a lichida orice ameninţare venită din flanc, în cazul în care vreodată vom înainta spre vest. Presupunînd o evoluţie a situaţiei care să ducă la o acţiune, ca cea proiectată de noi în anii 1943/45, atitudinea Franţei, Angliei, Italiei, Poloniei, Rusiei ar trebui probabil apreciată după cum urmează :

În sine führerul ar crede că, foarte probabil Anglia, dar după cît se pare şi Franţa, au abandonat tacit Cehia şi s-au mulţumit ca această problemă să fie clarificată într-o bună zi de Germania. Dificultăţile Imperiului britanic şi perspectiva de a se vedea implicat într-un război european de lungă durată ar fi determinante pentru neparticiparea Angliei într-un război împotriva Germaniei. Atitudinea Angliei n-ar rămîne cu siguranţă fără influenţă asupra Franţei. Este puţin probabil ca Franţa să acţioneze fără sprijinul Angliei şi cu perspectiva unei ofensive pe poziţiile noastre întărite din vest. În mod firesc s-ar impune ca, în orice caz în vest, pe perioada atacului nostru împotriva Cehiei şi Austriei să se realizeze o izolare".

Vocea acuzatorului american rămîne şi la citirea aces-

tui pasaj al documentului liniştită şi netulburată. Dar la galeria presei din sala Tribunalului de la Nürnberg corespondenţii încep să-şi facă notiţe pe care le subliniază energic. În boxa acuzaţilor Göring devine dintr-o dată şi el neliniştit. Pune o mînă pe cască pentru a putea înţelege mai bine.

În acest moment se spulberă legenda despre anexarea entuziastă, spontană a Austriei. Hitler a vorbit fără ocolişuri, aghiotantul său, Hossbach, a consemnat-o : „Pe perioada atacului nostru împotriva Cehiei şi Austriei..."

Cele spuse mai tîrziu de Hitler dezvăluie şi ele că lui nici prin cap nu-i trecea să-şi strîngă la piept poporul frate. El urmăreşte cu totul alte scopuri : „Aici ar trebui avut în vedere", redă Hossbach cuvintele lui Hitler, „că, din an în an, Cehia ia măsuri de apărare tot mai energice şi că, pe parcursul anilor, şi în cadrul armatei austriece se produce o consolidare a forţelor interne. Chiar dacă colonizarea în special a Cehiei ar fi masivă, încorporarea Cehiei şi Austriei ar putea însemna dobîndirea de mijloace de subzistenţă pentru cinci-şase milioane de oameni. Din punct de vedere militar, anexarea celor două state la Germania ar însemna o despovărare substanţială ca urmare a stabilirii unor frontiere mai reduse, mai convenabile, a eliberării de forţe de luptă pentru alte scopuri şi a posibilităţii de reorganizare a trupelor pînă la un efectiv de aproximativ douăsprezece divizii.

Din partea Italiei nu erau de aşteptat nici un fel de obiecţii împotriva lichidării Cehiei, dar cum ar fi trebuit să se răspundă atitudinii ei în problema austriacă, asta încă nu se putea spune. Gradul de surpriză şi rapiditate al acţiunii noastre ar fi decisiv pentru atitudinea Poloniei. Un atac militar rapid din partea Rusiei trebuie întîmpinat cu rapiditatea operaţiunilor noastre ; dacă, în general, s-ar pune problema unui asemenea atac, aceasta este mai mult decît problematic avînd în vedere atitudinea Japoniei.

Dacă intervine cazul 2 — paralizarea Franţei printr-un război civil —, căderea adversarului celui mai puternic impune ca situaţia să fie exploatată în orice moment în vederea unei lovituri împotriva Cehiei.

Destul de posibil i se pare führerului cazul 3, care se poate dezvolta din respectivele tensiuni la Marea Mediterană şi pe care el este hotărît să-l folosească în orice moment, chiar şi în anul 1938. Experienţa de pînă acum în

desfăşurarea evenimentelor războiului din Spania îl face pe führer să nu considere iminent sfîrşitul lor".

În acest loc al documentului trebuie să ne amintim că în momentul cînd are loc consfătuirea führerului, în Spania se desfăşura războiul civil : trupele fasciste ale lui Franco — sprijinite de unităţi de luptă germane şi italiene — se opun celor socialiste. Cu toate acestea, potrivit notelor lui Hossbach, Hitler spune : „Pe de altă parte, din punctul de vedere al Germaniei, victoria totală a lui Franco n-ar fi nici ea de dorit ; noi am fi interesaţi în continuarea războiului şi în menţinerea tensiunilor la Marea Mediterană. Întrucît noi avem interesul ca războiul din Spania să continue, sarcina politicii noastre în viitorul apropiat trebuie să constea în întărirea spatelui Italiei pentru a mai rămîne în Baleare. Dar stabilirea italienilor în Baleare n-ar fi tolerată nici de Franţa, nici de Anglia şi ar putea duce la declanşarea unui război al Franţei şi Angliei împotriva Italiei.

Dacă Germania ar folosi acest război pentru rezolvarea problemei cehe şi austriece, s-ar putea presupune cu suficientă probabilitate că Anglia — angajată în războiul cu Italia — nu s-ar decide să acţioneze împotriva Germaniei. Fără sprijinul Angliei nu este de aşteptat ca Franţa să ia o atitudine agresivă faţă de Germania".

Aceasta este partea esenţială a documentului.

Ea arată clar cinci lucruri :

1. Înarmările lui Hitler n-au fost, cum s-a subliniat mereu, o problemă de demnitate naţională şi egalitate, ci prima treaptă a intenţiilor sale agresive.

2. De la acea consfătuire din 5 noiembrie 1937 conducerea Wehrmachtului şi Ministerul de Externe, acuzaţii Göring, Keitel, Raeder şi von Neurath ştiau că Htiler a luat „hotărîrea irevocabilă" de a folosi forţa cel mai tîrziu în 1943/45 şi de a declanşa războiul.

3. Hitler este hotărît să-i cumpere şi pe tovarăşii săi de idei Mussolini şi Franco. Lui nu-i pasă de rudele sale de sînge, austriecii şi germanii din regiunea sudetă, ci de materiile prime şi materialul uman necesar pentru noi divizii.

4. Toate asigurările solemne ale lui Hitler în faţa poporului german şi a omenirii sînt o înşelătorie conştientă : „Noi nu avem pretenţii teritoriale în Europa", „Noi nu

vrem decît pacea", „Noi știm că încordarea din Europa nu poate fi rezolvată prin război".

5. Hitler, pe care ministrul propagandei Goebbels l-a proslăvit ca pe „cel mai mare conducător de oști al tuturor timpurilor", a apreciat absolut greșit situația militară. El a scăpat total din vedere Statele Unite ale Americii.

„Ei bine, ce urmărea Hitler cu aceste declarații ?" relatează Göring ca martor la Nürnberg. „Deoarece eu venisem mai devreme, führerul m-a informat în acel scurt răstimp că ține această ședință mai ales pentru a-l pune pe frigare pe generalul-colonel von Fritsch, după cum s-a exprimat el, întrucît nu era deloc mulțumit de gradul de înarmare al armatei".

Se știe că, odată, Hitler spusese despre generalii săi : „Aștia trebuie bătuți zdravăn ca să meargă la război !"

Totul i se pare că se desfășoară prea încet. În timpul consfătuirii, Blomberg, Fritsch și Neurath aduc obiecții planurilor războinice ale lui Hitler — trei luni mai tîrziu sînt înlăturați din funcții.

La Nürnberg, Neurath este întrebat de apărătorul său, Lüdinghausen, în legătură cu aceste incidente.

Dr. Lüdinghausen : „Domnule von Neurath, cînd ați aflat că planurile de politică externă ale lui Hitler depășeau cucerirea egalității germane în drepturi pe cale pașnică și includeau în cercul lor de considerații ducerea de războaie, folosirea forței ?"

Neurath : „Aceasta s-a întîmplat pentru prima oară cu prilejul discuției, amintite aici, din 5 noiembrie 1937. Cuvîntarea lui Hitler m-a zguduit extraordinar. Este de la sine înțeles că nu-mi puteam asuma răspunderea pentru o asemenea politică".

Dr. Lüdinghausen : „Ce concluzii ați tras din această constatare ?"

Neurath : „Cam la două zile de la această cuvîntare m-am dus la generalul-colonel von Fritsch, care fusese de față la consfătuire, și, împreună cu el și cu șeful Statului major, generalul Beck, am dezbătut ce puteam întreprinde pentru a-l face pe Hitler să-și schimbe părerea.

Din păcate însă, n-am putut vorbi cu Hitler decît la 14 sau 15 ianuarie, căci la scurtă vreme după aceea plecase la Obersalzberg. Atunci am căutat să-l lămuresc că politica lui ar duce la un război mondial și că la așa ceva eu nu voi lua parte. Multe din planurile sale ar putea fi rezolvate pe cale pașnică, ce-i drept ceva mai încet. La

această el mi-a declarat că nu mai are timp. I-am amintit de discursul său în Reichstag în 1933, în care el însuși a calificat orice nou război drept o nebunie și așa mai departe. Cînd, cu toate acestea, el a rămas la concepția lui, i-am declarat că în acest caz ar trebui să-și caute un alt ministru de externe, eu nu devin părtaș la o asemenea politică. La început Hitler mi-a respins cererea de demisie, eu am insistat, și la 4 februarie mi-a aprobat demisia fără alte comentarii".

Neurath se retrage, este eliberat, dar, pentru camuflare, este cooptat imediat ca membru în Consiliul secret al cabinetului. Retragerea nu-l împiedică să preia mai tîrziu postul de protector al Reichului pentru Boemia și Moravia.

Cu totul altfel stau lucrurile cu Blomberg și Fritsch. Îndepărtarea lor se face cu mijloace care ar putea proveni dintr-un roman polițist prost.

Cine nu ni se alătură trebuie să dispară

La Nürnberg Hans Bernd Gisevius depune mărturie în apărarea lui Hjalmar Schacht. Ca fost funcționar în Ministerul de Interne el cunoaște multe secrete, care au rămas ascunse poporului german în culisele celui de-al III-lea Reich. Cuvintele sale sînt traduse monoton de interpreții tribunalului : „Permiteți să mă întrerup și să relatez despre un incident care s-a petrecut astăzi de dimineață. Mă aflam în camera avocaților și discutam cu avocatul dr. Dix (apărătorul lui Schacht). D-l Dix a fost întrerupt de d-l avocat Stahmer, avocatul acuzatului Göring. Am auzit ce spunea d-l Stahmer d-lui Dix..."

În acest moment dr. Otto Stahmer, cel cu părul alb, sare de la locul său și se repede spre pupitrul de la care se vorbea. Vorbește agitat în microfon : „Nu știu dacă constituie obiectul unei cercetări a probelor dezvăluirea unei discuții care s-a purtat în camera avocaților personal cu d-l dr. Dix..."

Gisevius : „Pot adăuga ceva ?"

Președintele : „Vă rog să nu vorbiți".

Jackson : „Am fost informat despre acest incident și sînt de părere că pentru tribunal este important să afle amenințările proferate în clădirea tribunalului împotriva acestui martor în timp ce aștepta să fie audiat. Amenință-

rile erau îndreptate nu numai împotriva lui, ci și a acuzatului Schacht".

Dr. Stahmer: „Azi dimineață am avut o discuție personală în camera avocaților cu d-l dr. Dix referitoare la cazul Blomberg. Această discuție nu-i era destinată martorului..."

Jackson: „Eu consider necesar ca tribunalul să afle de ea. Cred că este important ca ea să fie cunoscută. Partea adversă și-a luat acum prea multă libertate. Dacă am înțeles bine, s-au exprimat amenințări la adresa martorului".

Dr. Rudolf Dix: „Întrebarea se referă la o discuție între martor și mine. Așadar, d-le martor, ce v-am spus eu ieri ?"

Gisevius: „Mi-ați spus că aceste presiuni inadmisibile provin de la acuzatul Göring".

Președintele: „D-le martor, mai doriți să adăugați ceva ?"

Gisevius: „Eu știu foarte bine de ce Göring nu vrea ca eu să vorbesc despre acest lucru, căci este cel mai grav act comis de Göring".

Președintele: „Atunci tribunalul va asculta depoziția, chiar și celelalte depoziții în această chestiune. Domnule Jackson! Tribunalul m-a rugat să vă declar că așteaptă ca dv. să puneți toate întrebările pe care le considerați necesare în urma pretinsei intimidări a martorului, pe care îl veți confrunta".

Jackson: „Da, d-le președinte, vă mulțumesc".

Președintele: „Dr. Stahmer! Tribunalul ar vrea mai întîi să asculte ce mai doriți dv. să spuneți referitor la această problemă".

Dr. Stahmer: „Domnule președinte! Göring mi-a spus: Nu îl interesează dacă martorul Gisevius îl învinuiește, dar n-ar vrea ca această întîmplare care privește căsătoria recent decedatului Blomberg să fie pusă aici în discuție publică. Dacă acest lucru nu poate fi împiedicat, la rîndul său Göring nu-l va menaja pe Schacht. Asta este ceea ce i-am comunicat azi dimineață avocatului dr. Dix".

Dr. Dix: „Colegul Stahmer mi-a spus următoarele: «Ascultați, Göring este de părere că Gisevius îl poate ataca cît vrea; dar dacă îl atacă pe defunctul Blomberg, Göring va spune tot împotriva lui Schacht, căci el știe o groază de lucruri despre Schacht, ceea ce nu i-ar prea place acestuia». Aceasta a fost discuția. N-am avut nici o în-

doială că scopul celor comunicate mie de d-l Stahmer era ca Gisevius să ia cunoştinţă de ele, pentru ca această catastrofă în perspectivă la care se referă Göring să fie eventual evitată, respectiv ca martorul Gisevius să cugete în acest sens asupra proporţiilor depoziţiei sale".

Gisevius : „Cer scuze, am vrut doar să fac cunoscut că, în acele împrejurări, aşa cum s-au petrecut lucrurile, am simţit că asupra mea se exercită presiuni, căci această scenă s-a desfăşurat atît de aproape de mine, încît n-aveam cum să nu aud ce spunea dr. Stahmer. Aici Göring îşi pune doar o mantie de cavaler, cu care, chipurile, ar vrea să apere un mort, dar în realitate vrea să mă împiedice să fac depoziţii ample cu privire la un important punct, şi anume la criza Fritsch".

Dr. Dix : „Ajungem acum la aşa-numita criză Fritsch, după părerea mea treapta preliminară decisivă în politica internă a războiului. Descrieţi, vă rog, această criză".

Gisevius : „La 12 ianuarie 1938 opinia publică germană a fost surprinsă aflînd că fostul ministru de război al Reichului Werner von Blomberg s-a căsătorit. N-au fost date amănunte cu privire la soţia sa. După cîteva zile, ca unic tablou, a apărut o fotografie a mareşalului cu noua sa soţie tocmai în faţa colţului maimuţelor de la grădina zoologică din Leipzig. În capitala Reichului s-au răspîndit o mulţime de zvonuri care lansau lucruri urîte despre viaţa de pînă atunci a mareşalei. După cîteva zile, pe biroul preşedintelui poliţiei din Berlin se afla un teanc mare de acte, din care reieşeau următoarele : soţia mareşalului era o femeie de moravuri uşoare, cu cazier, înregistrată în şapte oraşe mari. Figura în registrul cu mandate de arestare din Berlin. Am văzut eu însumi amprentele şi fotografiile şi, în sfîrşit, fusese condamnată de către Tribunalul din Berlin pentru răspîndire de fotografii imorale. Preşedintele poliţiei din Berlin era obligat să predea oficial aceste acte şefului poliţiei, Himmler".

Dr. Dix : „Cine era pe atunci preşedintele poliţiei ?"

Gisevius : „Preşedintele poliţiei era contele Helldorf. Contele Helldorf a înţeles că predarea acestui material Reichsführerului SS ar pune Wehrmachtul într-o situaţie imposibilă. Apoi Himmler ar avea materialul de care avea nevoie pentru a lichida moral cariera lui Blomberg şi a da o lovitură conducerii Wehrmachtului.

Helldorf s-a dus cu aceste acte la cel mai apropiat colaborator al mareşalului Blomberg, şeful de atunci al Bi-

roului Wehrmacht-ului, Keitel, care ajunsese în relaţii de rudenie cu mareşalul Blomberg prin căsătoria copiilor amîndurora. Keitel, pe atunci general-colonel, a examinat cu mare atenţie aceste acte şi i-a pretins preşedintelui poliţiei, Helldorf, să muşamalizeze scandalul şi să treacă sub tăcere actele".

Dr. Dix : „Poate vreţi să spuneţi instanţei de unde ştiţi toate acestea ?"

Gisevius : „Ştiu de la contele Helldorf, care mi-a descris întreaga evoluţie a lucrurilor. Keitel l-a trimis pe contele Helldorf cu actele la Göring. Helldorf i-a predat acuzatului Göring actele. Göring a susţinut că nu ştia nimic de registrul cu mandate de arestare şi de condamnările suferite de d-na von Blomberg. În schimb, în această primă discuţie, ca şi mai tîrziu, a recunoscut că ştia următoarele :

În primul rînd, că mareşalul Blomberg fusese întrebat de Göring dacă este admisibil să întreţină relaţii cu o femeie de origine obscură. După un timp Blomberg l-a întrebat pe Göring dacă ar vrea să-l ajute să obţină o autorizaţie de căsătorie pentru această doamnă, cum s-a exprimat el, cu trecut. După un timp Blomberg a venit din nou şi i-a povestit lui Göring că, din păcate, această doamnă a inimii sale mai are un amant şi că l-ar ruga pe Göring să-l ajute pe el, Blomberg, să-l înlăture pe acest amant. Göring l-a înlăturat pe amant, dîndu-i devize şi exilîndu-l în America de Sud. Cu toate acestea, Göring nu l-a informat pe Hitler despre acest preludiu, ba chiar a fost împreună cu Hitler martor la căsătoria mareşalului Blomberg".

Preşedintele : „Dr. Dix ! Instanţa ar vrea să ştie de ce consideraţi ca fiind atît de gravă această treabă care pare să fie atît de personală ?"

Dr. Dix : „Este necesar ca această criză să fie prezentată în întreaga ei grozăvie, pentru a înţelege ce efect revoluţionar a avut asupra lui Schacht şi a cercului său în atitudinea lor faţă de regim".

Jackson : „Înaltă instanţă ! Dacă astăzi nu s-ar fi depus depoziţii despre aceste lucruri, aş fi încercat să le aflu din confruntări, şi aceasta din mai multe motive : în primul rînd, ele arată fundalul evenimentelor dezbătute ; în al doilea rînd, ele au influenţat complotul. Au existat diferiţi oameni în Germania care au trebuit să fie eliminaţi de către complotişti. Pe unii i-au putut omorî fără dificultate, ca, de pildă, în puciul lui Röhm. Mijloacele folosite împotriva lui Fritsch şi Blomberg dezvăluie modalităţile de în-

lăturare a oamenilor care stăteau în calea unui război de agresiune. Modul în care aceşti oameni au fost ucişi şi înlăturaţi din drum este considerat de noi ca o parte importantă a complotului".

Preşedintele : „D-le dr. Dix, avînd în vedere cele spuse de dv. şi de d-l Jackson, instanţa este de părere că trebuie să continuaţi audierea".

Dr. Dix : „D-le dr. Gisevius, aveţi cuvîntul !"

Gisevius : „Cînd Helldorf i-a dat lui Göring actele, Göring s-a văzut nevoit să-i predea actele lui Hitler. Hitler a făcut o criză de nervi şi a decis să-l concedieze imediat pe mareşalul Blomberg. Aşa cum le-a spus Hitler generalilor într-o şedinţă oficială, primul său gînd a fost să-l numească pe generalul-colonel von Fritsch ca succesor al lui Blomberg.

În clipa în care a rostit această hotărîre, Göring şi Himmler i-au amintit că acest lucru nu este posibil, întrucît, printr-un act din anul 1935, Fritsch a fost acuzat pentru o infracţiune gravă. Actul din anul 1935, prezentat acum, în ianuarie 1938, lui Hitler, se referea la faptul că în anul 1934 Gestapoului i-a venit ideea să urmărească pe lîngă alţi duşmani de stat şi pe homosexuali ca pe nişte infractori. În căutare de material, Gestapoul s-a dus în închisori şi a cerut material deţinuţilor care-i şantajaseră pe homosexuali.

Cu acest prilej, un puşcăriaş a făcut un raport înfiorător, care este într-adevăr atît de monstruos încît nu-l pot reproduce aici. Este suficient că acest puşcăriaş relata că cel implicat era un anume domn von Fritsch sau Frisch, numele exact puşcăriaşul nu mai putea să şi-l amintească.

În anul 1935 Gestapoul a predat aceste acte lui Hitler. Hitler a fost indignat de conţinutul lor. A spus, după cum s-a exprimat în faţa generalilor, că nu vrea să ştie nimic de o asemenea porcărie. Hitler a ordonat ca aceste acte să fie arse fără întîrziere. Acum, în anul 1938, Göring şi Himmler i-au amintit lui Hitler de ele şi soarta a vrut ca Heydrich să-i prezinte din nou lui Hitler aceleaşi acte, arse, chipurile, în anul 1935.

Acuzatul Göring s-a oferit să-i aducă lui Hitler în cancelaria Reichului pe puşcăriaşul din închisoare. Mai înainte Göring l-a ameninţat la Karinhall pe puşcăriaş cu moartea, dacă nu-şi menţine depoziţia".

Dr. Dix : „De unde ştiţi aceasta ?"

Gisevius : „S-a discutat la Tribunalul militar al Reichului. Fritsch a fost chemat la cancelaria Reichului, unde Hitler i-a adus la cunoştinţă învinuirea. Fritsch, un om de onoare, nu înţelegea deloc ce îi reproşa Hitler. Indignat, a contestat ceea ce i se imputa. El i-a dat lui Hitler, în prezenţa lui Göring, cuvîntul de onoare că toate învinuirile erau false. Hitler însă s-a îndreptat spre prima uşă, a deschis-o şi a lăsat să intre puşcăriaşul, care a ridicat braţul, a arătat spre Fritsch şi a spus : «El e».

Fritsch a rămas mut. N-a putut decît să ceară să se înceapă o anchetă juridică. Hitler i-a cerut să se retragă imediat şi, cum Fritsch a plecat fără să scoată o vorbă, voia să lase totul baltă. Fritsch s-a adresat şefului Statului major Beck. Beck a intervenit pe lîngă Hitler. S-a dezlănţuit o luptă aprigă pentru cercetarea juridică a acestor monstruoase învinuiri aduse lui Fritsch. În cancelaria Reichului au fost dispute dramatice. În cele din urmă a sosit celebrul 4 februarie 1938, cînd generalii au fost chemaţi la Berlin, fără măcar să bănuiască că nici unul din cei doi comandanţi ai lor nu mai era în funcţie. În acelaşi timp Hitler i-a surprins pe generali cu ştirea că aveau un nou comandant suprem, generalul-colonel von Brauchitsch.

Din nou s-a dezlănţuit o luptă de săptămîni de zile pentru alcătuirea Tribunalului militar care avea să decidă asupra culpabilităţii generalului-colonel von Fritsch. Acesta era momentul în care se putea demonstra în faţa unei instanţe superioare germane prin ce mijloace se descotorosea Gestapoul de adversarii săi politici. Aici era ocazia unică de a audia sub jurămînt martori în privinţa modului în care se ţesuse toată intriga.

Acum judecătorii Tribunalului militar al Reichului au audiat martorii Gestapoului. Ei au examinat procesele-verbale ale Gestapoului, au făcut cercetări la faţa locului şi n-a durat mult pînă s-a aflat cu exactitate că în toată această poveste a fost vorba de o altă persoană, nu de generalul-colonel von Fritsch, ci de căpitanul demult pensionat von Frisch.

În această anchetă judecătorii au putut dovedi că încă la 15 ianuarie Gestapoul fusese în locuinţa dublurii lui Fritsch şi interogase menajera.

Acum pot confrunta cele două date : la 15 ianuarie Gestapoul ştia că nu Fritsch era vinovatul. La 24 ianuarie acuzatul Göring aduce pe puşcăriaş şi pe martorii acuzării în cancelaria Reichului pentru a dovedi vina lui **Fritsch.**

Am crezut că ne aflăm în fața unei intrigi de proporții inimaginabile. Aici puteam proceda legal, și așa am început noi lupta noastră pentru a-l determina pe generalul-colonel von Brauchitsch să facă la Tribunalul militar al Reichului administrarea dovezilor".

Dr. Dix : „Ce înseamnă aici «noi» ?"

Gisevius : „În acel moment exista un grup, din care trebuie să-l remarc pe d-l Schacht, care atunci era în cel mai înalt grad activ, care atunci s-a dus la amiralul Raeder, s-a dus la Brauchitsch, s-a dus la Rundstedt, și care atunci încerca să spună pretutindeni : Acum a sosit marea criză, acum trebuie să acționăm, acum este misiunea generalilor să ne elibereze de acest regim de teroare. Pot depune ca martor că și Brauchitsch m-a asigurat solemn că va folosi acest prilej pentru luptă. Dar Brauchitsch a pus o condiție preliminară. El a spus : «Hitler mai este încă popular, ne temem de mitul Hitler. Vrem să arătăm poporului german și lumii ultima dovadă sub forma ședinței Tribunalului militar al Reichului și a sentinței acestuia».

De aceea Brauchitsch și-a amînat acțiunea pînă în ziua pronunțării sentinței Tribunalului militar al Reichului. Tribunalul militar al Reichului s-a întrunit. Mai trebuie să adaug ceva. Hitler l-a numit ca președinte al Tribunalului militar al Reichului pe acuzatul Göring. Și iată că Tribunalul militar al Reichului s-a întrunit sub președinția lui Göring. Ședința a durat cîteva ore și a fost amînată în împrejurări dramatice. Căci aceasta era ziua în care s-a hotărît ca armatele germane să intre în Austria.

Încă de pe atunci nu exista nici o îndoială în privința motivului pentru care președintele acestui Tribunal militar avea un interes atît de nemaiauzit ca în această zi trupele să primească ordinul de a porni în marș, ordin prin care ele nu porneau în linie de front spre interior, ci spre exterior.

Abia după o săptămînă s-a putut întruni din nou Tribunalul militar al Reichului. Dar atunci Hitler era triumfător. Generalii trecuseră de prima lor campanie cu flori, entuziasmul era mare și deruta în rîndul generalilor și mai mare. Și astfel s-a dizolvat acest Tribunal militar. Nevinovăția lui Fritsch a fost stabilită textual, dar Brauchitsch era de părere că în această nouă situație psihologică cauzată de anexarea Austriei, el nu mai putea răspunde de organizarea unui puci.

Aşa se prezintă în linii mari istoria care a lipsit practic Ministerul de Război de conducătorii lui, aceasta este clipa din care am pornit-o brusc în jos spre radicalism".

Criza Fritsch, care-i adusese pe generali în pragul intervenţiei — şi atunci probabil că nu s-ar fi întîmplat toate celelalte —, a fost înăbuşită în entuziasmul Anschluss-ului. Dar în septembrie 1939 generalul-colonel Fritsch îşi caută moartea în faţa Varşoviei.

Anschluss-ul

Cazul special Otto. Acesta este numele secret pentru „Anschluss" (anexare), pentru intrarea trupelor germane în Austria în martie 1938.

Totul începe aparent inofensiv.

Cancelarul federal austriac dr. Kurt von Schuschnigg, căruia îi va reveni acum un rol tragic, scrie în memoriile sale : „La începutul lui 1938 d-l von Papen sonda dacă şi în ce fel am reacţiona la o invitaţie la Berchtesgaden la o consfătuire cu führerul. M-am declarat principial de acord. D-l von Papen a adăugat că ar exista o înţelegere în sensul ca, indiferent cum ar decurge consfătuirea, relaţiile dintre Reich şi Austria să nu poată duce în nici un caz la o agravare a situaţiei guvernului austriac. În cel mai rău caz nu s-ar fi realizat nici un progres, şi totul ar fi rămas ca mai înainte".

La 11 februarie 1938 Schuschnigg, împreună cu ministrul de externe Guido Schmidt şi aghiotantul său locotenent-colonelul Bartl, se urcă în acceleratul de noapte spre Salzburg, direcţia Berchtesgaden. Papen îi întîmpină cu prietenie la bariera germană pe oaspeţii de la Viena, care la Salzburg trec din vagonul de dormit în automobile. Personalul german de la graniţă salută cu braţul ridicat.

„Führerul vă aşteaptă şi este într-o dispoziţie excelentă", zîmbeşte Papen. Apoi adaugă în treacăt : „Nu aveţi, desigur, nimic împotrivă că, întîmplător, la Berghof se întîlnesc mai mulţi generali ?"

Desigur, ca invitat, Schuschnigg nu poate obiecta împotriva acestei întîmplări, dar în această clipă el bănuieşte că 12 februarie 1938 nu va decurge chiar atît de inofensiv.

Hitler a calculat exact situaţia : generalii chemaţi la Berghof, întîmplător, pentru vizita lui Schuschnigg sînt tocmai nou-numitul şef al Oberkommandoului Wehrmach-

tului, Wilhelm Keitel, apoi generalul de artilerie Walter von Reichenau și generalul de aviație Hugo Sperrle. Așa cum s-a dovedit la Nürnberg, ei nu se aflau acolo cu treburi de serviciu. Ei sînt acolo numai pentru ca, prin așteptarea lor manifestă, prin prezența lor permanentă, să-l enerveze pe Schuschnigg și să-l țină tacit sub presiune. „Din motive diplomatice“, spune acuzatorul american Sidney S. Alderman, „von Papen, prezent la Berchtesgaden, a dat asigurări false că nu se vor exercita nici un fel de presiuni. Dar generalul acuzat Jodl, care și-a notat în carnetul său evenimentele în curs, a fost mult mai cinstit. Sîntem în situația fericită de a ne afla în posesia jurnalului scris chiar de mîna generalului Jodl. Citez : «Keitel cu generalul von Reichenau și generalul Sperrle la Obersalzburg. Schuschnigg cu G. Schmidt — supuși celei mai grele presiuni politice și militare»“.

„Adolf Hitler ne-a venit în întîmpinare dinspre scara de la intrare însoțit de suita sa, printre care cei trei generali“, scrie Schuschnigg în memoriile sale. „Purta haina brună a SA-ului cu banderola cu zvastică și pantaloni lungi negri. Salutul a fost amabil, corect și după prezentarea scurtă, formală a însoțitorilor de ambele părți, Hitler m-a condus în biroul său de la primul etaj al spațiosului Berghof“.

„Führerul este într-o dispoziție excelentă“, dăduse asigurări Papen. Dar abia s-au închis ușile biroului — trebuie să recunoască șeful guvernului austriac —, că dictatorul a trecut la un atac general împotriva Austriei. Într-adevăr, Hitler vrea să rezolve acum problema austriacă prin orice mijloace — „așa sau așa“, cum obișnuiește el să se exprime. Figuranții militari Keitel, Reichenau și Sperrle sînt doar piese de decor. Hitler nu se dă în lături nici de la cele mai meschine mijloace de presiune : el știe că oaspetele său, Schuschnigg, este un fumător pătimaș, dar nu permite să se fumeze în prezența sa.

Acestea nu sînt doar zvonuri : martor la Nürnberg este fostul Gauleiter al Carintiei, dr. Friedrich Rainer. Acuzatorul american Thomas J. Dodd îl confruntă.

Dodd : „Vă mai puteți aminti de cuvîntarea pe care ați ținut-o la 11 martie 1942 la Klagenfurt în fața conducătorilor politici, purtători de decorații și ordine naziste din districtul Carintia ?“

Rainer : „Am ținut o asemenea cuvîntare“.

Dodd : „Bun, atunci s-o analizăm. Aţi spus adevărul atunci cînd aţi ţinut-o ?“

Rainer : „Cred că atunci am spus adevărul“.

Dodd : „Dacă mă veţi urmări, vom găsi uşor pasajele incriminate : «Papen a insistat ca această vizită să fie pregătită discret».

Era conferinţa de la Berchtesgaden. Aţi spus atunci, în 1942, adevărul ? Şi apoi, cîteva paragrafe mai jos : «I-am dat instrucţiuni camaradului de partid Mühlmann, care se dovedise un excelent om de legătură, cu funcţii în Reich. A plecat la Salzburg cu acelaşi tren cu care călătorea şi Schuschnigg. Pe cînd la Salzburg Schuschnigg a dispus decuplarea vagonului, după care a înnoptat acolo şi a doua zi a plecat mai departe, spre Obersalzburg, cu maşina, Mühlmann a mers mai departe şi a ajuns la Berchtesgaden. Aşa se face că el a ajuns la führer înaintea lui Schuschnigg şi i-a putut relata totul.

Schuschnigg a sosit dimineaţa, a fost întîmpinat cum se cuvine şi a avut parte de nemărginita surpriză de a vedea că führerul trece imediat la tratative. Führerul n-a condus tratativele aşa cum îşi imaginase Schuschnigg că o va face. El viza totul. Schuschnigg a fost desfiinţat atunci într-un mod inimaginabil. Führerul l-a prins, l-a hărţuit, a strigat la el. Schuschnigg era un fumător înverşunat. Se făcuseră legături pînă în dormitorul său, eram informaţi despre felul său de viaţă, fuma cînd cincizeci, cînd şaizeci de ţigări pe zi, şi iată că führerul nu-i permite să fumeze. Ribbentrop mi-a spus că Schuschnigg i-a inspirat milă. Stătea în faţa führerului ţeapăn, cu mîinile pe lîngă corp şi spunea mereu «desigur».

Ce aveţi de spus relativ la toate acestea ? Despre toate acestea aţi vorbit în cuvîntarea dv. Era adevărul, domnule martor ?“

Rainer : „Evenimentele, aşa cum le-am descris aici, corespund în linii mari“.

Dodd : „Bun, atunci să mergem mai departe. Aţi spus în continuare : «Înainte de a demara discuţia cu Schuschnigg, Schmidt s-a dus la Ribbentrop şi i-a spus : Vă rog să-i permiteţi cancelarului federal să fumeze o ţigară...»“

Rainer : „Relatarea coincide cu amintirile mele“.

O mai bună descriere decît cea a Gauleiterului Rainer despre felul cum l-a tratat Hitler pe oaspetele său, şeful guvernului unui stat independent, este greu de închipuit.

Aici este cazul să mai amintim că, în momentul vizitei lui Schuschnigg, între Germania şi Austria exista o înţelegere contrasemnată de Hitler la 11 iulie 1936. Punctul 1 al acestei înţelegeri suna astfel : „În sensul celor convenite de führer şi de cancelarul Reichului la 21 mai 1935, guvernul german al Reichului recunoaşte suveranitatea deplină a statului federal Austria".

Iar amintita convenţie a lui Hitler din 21 mai 1935 suna : „Germania nici nu intenţionează, nici nu doreşte să se amestece în treburile interne ale Austriei, să anexeze sau să ocupe Austria".

Cel de-al doilea punct al înţelegerii semnate de Hitler la 11 iulie 1936 spune clar : „Fiecare din cele două guverne consideră structura politică internă existentă în cealaltă ţară, inclusiv problema naţional-socialismului austriac, drept problemă internă a celeilalte ţări, asupra căreia nu trebuie să influenţeze nici direct, nici indirect".

Dar ce înseamnă înţelegerile semnate ! Schuschnigg, după cum spunea Rainer, este dat gata. La scurtă vreme după convorbirea cu Hitler, Schuschnigg pune pe hîrtie tot ce discutase cu el. Această discuţie, redată aici pe scurt, dezvăluie preludiul anexării.

Schuschnigg : „Locul acesta minunat a fost scena unor hotărîri, nu-i aşa, domnule cancelar al Reichului ?"

Hitler : „Aici mi se maturizează gîndurile. Dar noi nu ne aflăm aici pentru a vorbi despre perspectivele frumoase şi despre vreme".

Schuschnigg : „Aş vrea mai întîi să vă mulţumesc, domnule cancelar al Reichului, că mi-aţi oferit prilejul acestei discuţii. Vă asigur mai ales că privim cu seriozitate înţelegerea din iulie 1936. Noi am făcut în orice caz totul pentru a dovedi că, potrivit sensului şi textului convenţiei, sîntem hotărîţi să ducem o politică germană".

Hitler : „Aşa, asta numiţi dv. o politică germană, domnule Schuschnigg ? Nu pot să vă spun decît că aşa nu mai merge. Eu am o misiune istorică şi o voi îndeplini, pentru că providenţa m-a ales pentru asta. Sînt animat de dragoste pentru poporul meu. Eu mă pot mişca oricînd şi oriunde liber şi nesupravegheat în rîndurile poporului meu".

Schuschnigg : „Sînt convins că aşa este, domnule cancelar al Reichului".

Hitler : „Eu m-aş putea considera austriac cu acelaşi, ba chiar cu mai mult drept decît dv., domnule Schuschnigg !

încercați o dată să faceți în Austria un plebiscit liber în care să contracandidăm eu și dv. Atunci să vedeți !"

Schuschnigg : „Da, dacă așa ceva ar fi posibil. Dar știți și dv., domnule cancelar al Reichului, tocmai acest lucru nu este posibil".

Hitler : „Asta o spuneți dv., domnule Schuschnigg ! Eu vă spun că voi rezolva toată așa-numita problemă austriacă, și anume așa sau așa. Nu trebuie decît să dau un ordin, și peste noapte toată năluca va dispărea. Doar nu credeți că mă mai puteți reține chiar și numai o jumătate de oră ? Cine știe — poate peste noapte apar dintr-o dată la Viena ; ca furtunile de primăvară ! Atunci să vedeți !"

Schuschnigg : „Domnule cancelar al Reichului, fie că vrem, fie că nu — asta va însemna vărsare de sînge : nu sîntem singuri pe lume. Asta înseamnă război".

Hitler : „Asta e foarte ușor de spus, acum, cind amîndoi stăm în niște fotolii de club. Toată lumea trebuie să știe că pentru o mare putere este pur și simplu de netolerat ca la granițele ei orice stat mărunt să creadă că o poate provoca. Vreau să vă mai dau acum o ocazie, încă o dată, pentru ultima oară, domnule Schuschnigg. Ori noi vom ajunge la o soluție, ori lucrurile își vor urma cursul. Atunci vom vedea ce va însemna aceasta. Gîndiți-vă bine, domnule Schuschnigg — mai am timp doar pînă mîine după-amiază. Cînd vă spun toate acestea, ați face bine să le luați în serios. Eu nu induc în eroare".

Schuschnigg : „Domnule cancelar al Reichului, care vă sînt, concret, dorințele ?"

Hitler : „Despre asta ne vom întreține după-amiază".

În pauza de prînz cancelarul federal austriac are prilejul de a discuta cu ministrul său de externe, Schmidt. Apoi amîndoi sînt poftiți într-o cameră alăturată, unde se află Papen și ministrul de externe Ribbentrop. Ribbentrop îi înmînează lui Schuschnigg schița unei noi înțelegeri scrise la mașină.

„Este maximum ce vă poate acorda führerul", spune ministrul de externe al Reichului.

Practic hîrtia conține condiții inacceptabile. Guvernul austriac trebuie să-și ia obligația de a-i preda național-socialistului Arthur Seyss-Inquart Ministerul Siguranței avînd o forță polițienească nelimitată : trebuie să amnistieze toți național-socialiștii arestați, inclusiv atentatorii și cei implicați în asasinarea lui Dollfuss ; trebuie să preia

în propriul partid Frontul Patriei, pe național-socialiștii din Austria și altele de felul acesta.

Schuschnigg își amintește : „Domnul von Ribbentrop prezenta grijuliu diferitele puncte și, în final, repeta că proiectul trebuie luat ca un tot. Ne-am subliniat consternarea. Dr. Schmidt i-a amintit d-lui von Papen de înțelegerea dinaintea călătoriei. D-l von Papen a declarat că el însuși a fost absolut surprins. Am întrebat dacă se putea conta pe buna credință a Germaniei. Ministrul de externe al Reichului și d-l von Papen ne-au liniștit prin cele mai ferme asigurări".

Cîteva minute mai tîrziu se dă o probă de o asemenea bună credință. Hitler îl cheamă din nou pe cancelarul federal austriac la el. Discuțiile continuă.

Hitler : „M-am hotărît să fac o ultimă încercare, d-le Schuschnigg. Aici este proiectul. Nu va fi dezbătut ; nu schimb nici o virgulă. Aveți ori de semnat, ori nimic altceva nu are rost. Apoi, în timpul nopții, voi lua hotărîrile".

Schuschnigg : „Am fost informat de conținut și, dată fiind situația, nu pot face altceva decît să iau la cunoștință. Sînt pregătit și să-l semnez. Dar atrag atenția că, potrivit constituției noastre, șeful statului, deci președintele federal, numește membrii guvernului. Amnistia este și ea o prerogativă a președintelui federal. Semnătura mea înseamnă deci că mă oblig să prezint propunerea. De aceea nu pot să garantez nici pentru respectarea termenului indicat — trei zile".

Hitler : „Asta trebuie s-o faceți !"

Schuschnigg : „Nu pot s-o fac".

Hitler este furibund. Se ridică, se îndreaptă cu pași mari spre ușă și o deschide.

„Keitel !" urlă el. Pe Schuschnigg îl dă afară din cameră cu cuvintele : „O să vă chem mai tîrziu".

Schuschnigg iese. Intră Keitel.

În închisoarea de la Nürnberg, Papen, într-o discuție cu psihologul legist Gilbert, reproduce toată scena, iar americanul scrie în jurnalul său : „Von Papen a repetat că Hitler exercita presiuni militare asupra cancelarului austriac Schuschnigg. Hitler a urlat : «Keitel !», așa încît s-a putut auzi în toată casa. Keitel a venit într-un suflet, dar în camera lui Hitler i s-a cerut să ia loc într-un colț. Totul nu avusese alt scop decît să-l intimideze pe Schuschnigg".

Ca martor, Wilhelm Keitel a descris el însuși cum s-au petrecut lucrurile : „A fost prima acțiune de serviciu la

care luam parte. La început, întrucît nu participasem la nici o conferință sau acțiune politică sau ceva de genul acesta, habar n-aveam ce trebuia să fac. În cursul zilei mi-am explicat prezența celor trei reprezentanți ai Wehrmachtului, care constituia o demonstrație militară — pot s-o numesc astfel.

La ancheta preliminară am fost întrebat ce a însemnat faptul că după-amiază, dintr-o dată, în toată casa a răsunat numele meu și am fost chemat la führer. M-am dus în cameră la el. Poate că pare comic dacă spun că în momentul în care am intrat în cameră, am crezut că îmi va da niște instrucțiuni. El a rostit cuvintele : «Stați jos. Cancelarul federal vrea să țină o conferință cu ministrul său de externe, Schmidt, în rest n-am nimic»".

Totul este un bluf.

Dar efectul asupra lui Schuschnigg și a ministrului său de externe este distrugător. Ca martor la Nürnberg, dr. Guido Schmidt este audiat de către acuzatorul Dodd în legătură cu acest punct.

Dodd : „V-a spus Hitler că aveți timp pînă la 15 februarie pentru a-i accepta condițiile ?"

Dr. Schmidt : „Da".

Dodd : „Și v-a spus că, în caz că n-o veți face, va folosi forța ?"

Dr. Schmidt : „Da, a fost un ultimatum, și Hitler a declarat că intenționează ca încă în februarie să intre în Austria, că face o ultimă încercare".

Dodd : „Și ce-a fost cu generalii ? În timpul conferinței aceștia au intrat sau au ieșit ?"

Dr. Schmidt : „Generalii au fost de mai multe ori chemați înăuntru".

Dodd : „Schuschnigg și dv. vă temeați ? Vă gîndeați că ați putea fi arestați ?"

Dr. Schmidt : „Eram îngrijorați. Ne gîndeam că nu mai scăpăm de acolo".

Dodd : „Vă amintiți că, pe drumul de întoarcere spre Viena, Schuschnigg v-a spus că s-a temut, atunci cînd Keitel a fost chemat înăuntru, că va fi împușcat sau că i se va întîmpla ceva îngrozitor ?"

Dr. Schmidt : „De împușcat nu putea fi vorba. Ne-a fost teamă, după cum v-am spus. Cancelarul era și el de părere că, dacă tratativele nu vor evolua bine, s-ar putea să nu mai scăpăm de acolo".

În timp ce Schuschnigg și Guido Schmidt — șeful guvernului și ministrul de externe al unei țări — se tem să nu fie arestați de amfitrionul lor, se fac și alte manevre de diversiune.

„Propunerile pentru aceste manevre de diversiune", spune la Nürnberg acuzatorul american Alderman, „au fost prezentate în documentul german capturat. Propunerile au fost semnate de acuzatul Keitel. Sub semnătura sa este o notă în care se arată că führerul aprobă aceste propuneri. Citez : «Lansarea unor știri false, dar verosimile, din care să se poată trage concluzia că se pregătește o acțiune militară împotriva Austriei, a) prin oamenii noștri speciali în Austria, b) prin personalul nostru vamal la graniță, c) prin agenți de turism. Aceste știri pot să fie : a) în sectorul Armatei 7 se așteaptă suspendarea permisiilor ; b) la München, Augsburg și Regensburg sînt concentrate eșaloane feroviare ; c) atașatul militar la Viena, generalul-locotenent Muff, a fost chemat la Berlin pentru convorbiri ; d) posturile de poliție aflate la granița cu Austria au primit întăriri ; e) funcționarii vamali difuzează informații despre iminente exerciții ale brigăzii de munte în apropiere de Freilassing, Reichenhall și Berchtesgaden».

Întregul program de intimidare și de zvonuri a fost eficient. Toate acestea au proiectat umbra evenimentelor, care au culminat cu marșul german de la 12 martie 1938".

În acest cazan al vrăjitoarelor cu amenințări militare, teamă și intimidări, Schuschnigg capitulează. La o jumătate de oră după amenințătorul strigăt „Keitel", el semnează ceea ce s-ar putea numi „capitularea fără condiții a Austriei". Acestea toate au fost dovedite prin numeroase depoziții de martor și acte scrise. Numai unul din cei implicați, fostul ministru de externe al Reichului, Joachim von Ribbentrop, nu-și mai poate aminti nimic cînd acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe îl întreabă de aceste lucruri.

Sir David : „Nu vă mai amintiți că i-ați arătat d-lui von Schuschnigg un proiect scris la mașină, care cuprindea pretențiile față de Schuschnigg ? Gîndiți-vă puțin".

Ribbentrop : „Este foarte probabil. Hitler a dictat personal o notă. Detalii nu mai știu exact".

Sir David : „Ce conținea memoriul ?"

Ribbentrop : „Asta nu știu".

Sir David : „Înmînînd cuiva un memorandum, cu un prilej pe care l-ați numit o întîlnire istorică, se poate pre-

supune că, în anumite privințe, ați putea reda ce conținea acest memorandum ?"

Ribbentrop : „Pare ciudat ceea ce spun, dar într-adevăr nu-mi amintesc amănunte".

Sir David : „Și i-ați spus lui Schuschnigg că Hitler v-a informat că aceste condiții pe care le înmînați ar fi condițiile definitive ale führerului și că Hitler nu are de gînd să le discute ?"

Ribbentrop : „Nu-mi pot aminti".

Sir David : „Dar ați auzit că, în timpul celei de-a doua discuții cu Hitler, acesta i-a spus lui Schuschnigg că trebuie să îndeplinească aceste condiții în decurs de trei zile ?"

Ribbentrop : „Nu, asta aud astăzi pentru prima oară".

Sir David : „Fiți ceva mai prudent înainte de a spune că auziți toate acestea astăzi pentru prima oară, căci vă voi arăta imediat un document. Sînteți sigur că nu l-ați auzit pe Hitler spunîndu-i lui Schuschnigg că trebuie să îndeplinească aceste condiții în decurs de trei zile, căci altminteri Hitler va intra în Austria ?"

Ribbentrop : „Asta mi se pare imposibil".

Sir David : „În caz că a spus asta, sînteți de acord că aceasta ar însemna cea mai gravă presiune militară și politică ?"

Ribbentrop : „Ținînd seama de situația de atunci, ar fi, desigur, o presiune".

Sir David : „Nu știți că Schuschnigg a spus : «Eu nu sînt decît cancelarul federal, trebuie să aduc aceste lucruri la cunoștința președintelui Miklas și nu pot semna protocolul decît sub rezerva unei convorbiri cu președintele Miklas ?»"

Ribbentrop : „Nu, asta nu mai știu cu amănunte".

Sir David : „Nu vă mai amintiți că Hitler s-a dus la ușă și l-a strigat pe Keitel ?"

Ribbentrop : „Nu, doar aici am auzit că așa s-a întîmplat".

Sir David : „Știți că von Schuschnigg a semnat documentul pentru că altminteri Germania ar fi atacat Austria ?"

Ribbentrop : „Nu, asta n-am știut".

Sir David : „Cred că ar fi indicat să i se arate martorului documentul german. Priviți mai întîi jurnalul acuzatului Jodl și citiți însemnarea din 13 februarie : «După-amiază generalul Keitel l-a chemat pe amiralul Canaris și

pe mine în camera lui, pentru ca, din ordinul führerului, să menținem presiunea militară prin simularea unor măsuri militare».

Priviți însemnarea următoare din 14 februarie : «Canaris pregătește diferitele măsuri. În Austria se creează impresia unor serioase pregătiri militare făcute în Germania».

Vreți să convingeți instanța că n-ați știut nimic nici de aceste măsuri militare, nici de efectul lor în Austria ?",

Ribbentrop : „Mi se pare foarte posibil ca führerul, pentru a-și accentua dorințele..."

Sir David : „O clipă, domnule martor ! Cu siguranță că dv., ministrul de externe al Reichului, cu toate mijloacele de care dispune un ministru de externe, ați știut ceva de efectul în Austria, caracterizat de Jodl ca «rapid și puternic». Vreți să declarați instanței sub jurămînt că n-ați știut nimic de efectul în Austria ?"

Ribbentrop : „Nu, n-am știut nimic de acest efect".

Sir David : „Înțeleg. Spuneți-mi de ce dv. și prietenii dv. l-ați ținut pe Schuschnigg șapte ani în închisoare ?"

Ribbentrop : „Asta nu știu. Dar, dacă spuneți «închisoare», știu din proprie experiență că führerul a spus și a accentuat în diferite moduri ca Schuschnigg să fie tratat deosebit de bine și cu onoarea cuvenită".

Sir David : „Vorbeați de închisoare. Eu aș spune mai degrabă Buchenwald și Dachau. A fost în amîndouă. Credeți că acolo s-a simțit bine ?"

Ribbentrop : „Aici am auzit pentru prima oară că d-l Schuschnigg a fost într-un lagăr de concentrare".

Sir David : „Încercați o dată, spre variație, să răspundeți numai la întrebarea mea : De ce l-ați ținut dv. și prietenii dv. șapte ani în șir pe Schuschnigg în închisoare ?"

Ribbentrop : „În această privință nu vă pot spune nimic. Pot doar un lucru să spun, pe care l-am auzit atunci, și anume că nu era la închisoare, ci într-o vilă, și avea tot confortul pe care îl putea avea și care era posibil".

Sir David : „Ceva n-a avut, domnule martor, și anume posibilitatea să informeze despre ceea ce se întîmplase la Berchtesgaden. Din ceea ce spuneți dv. reiese clar că avea tot confortul la Buchenwald și Dachau și unde a mai fost, dar n-avea nici o posibilitate — cu confort sau fără — să facă cunoscut lumii cum se prezentau aceste evenimente văzute din punctul lui de vedere".

Ribbentrop : „Asta nu pot să apreciez eu".

Sir David : „Da, asta este părerea dv. Să trecem la altă temă..."

Ce s-a mai întîmplat după Berchtesgaden ? Cum s-a desfășurat istoria cu care a început calvarul lui Schuschnigg prin închisori și lagăre de concentrare, destinul Austriei în sufocantele brațe frățești ale lui Hitler ?

Schuschnigg și Schmidt se întorc înfrînți de la Obersalzberg la Viena. Deși consecințele se pot prevedea, cu inima grea, președintele federal austriac, Wilhelm Miklas, își dă consimțămîntul : îl cheamă pe Seyss-Inquart la Ministerul Siguranței și Poliției, semnează amnistia prin care toți național-socialiștii arestați sînt puși în libertate.

Imediat în Austria totul începe din nou să fiarbă. Noul ministru austriac Seyss-Inquart face mai întîi o călătorie în Germania și-și ia instrucțiuni de la Hitler. Întors la Viena, el se adresează funcționarilor din subordine, printr-un ordin circular cu „Poliție germană în Austria !"

Începe dezagregarea internă.

Schuschnigg face o ultimă încercare de a salva situația. El se bazează pe tratatul recent confirmat la Berchtesgaden, care atestă textual independența și suveranitatea Austriei și garantează interdicția Germaniei pentru orice imixtiune în politica internă : astfel, el convoacă pentru 13 martie un plebiscit general. Austriecii să hotărască singuri.

La 10 martie în toată țara se anunță termenul. Parola este următoarea : „Pentru o Austrie liberă și germană, independentă și socială, creștină și unită — pentru pîine și pace în țară". Schuschnigg contează pe 70 pînă la 75% voturi pentru.

Toate acestea puteau stîrni un zîmbet — dar la Berlin în orice caz nu zîmbește nimeni. La Berlin există teama că s-ar putea ca Schuschnigg să aibă dreptate ; ceea ce ar însemna un afront insuportabil pentru Hitler, o decisivă înfrîngere pe plan internațional a național-socialismului. De aceea votul trebuie împiedicat !

„Hitler pare indignat și ieșit din fire, este furibund", informează Seyss-Inquart pe cancelarul federal. „Göring cere ca într-o oră plebiscitul să fie suspendat. Așteaptă ca într-o oră să-i dau răspunsul. Dacă pînă atunci nu primește nici o veste, va presupune că am fost împiedicat să telefonez și se va orienta în funcție de aceasta..." Schuschnigg se duce în mare grabă la președintele federal Miklas. În

jurul orei unsprezece și jumătate înainte de masă — este 11 martie 1938 — se întoarce la biroul său. Îl cheamă pe Seyss-Inquart și pe ministrul național Edmund Glaise-Horstenau.

„Vă rog să-i comunicați domnului Göring", spune Schuschnigg celor doi domni, „că s-a acceptat condiția pe care a pus-o".

Plebiscitul s-a suspendat. Miniștrii se duc la telefon, cheamă Berlinul. Apoi se întorc din nou în camera lui Schuschnigg. Seyss-Inquart are în mînă un bilet, pe care citește ce i-a ordonat la telefon Göring : „Situația poate fi salvată numai dacă cancelarul federal se retrage imediat și în decurs de două ore este numit cancelar federal dr. Seyss-Inquart. Dacă termenul expiră fără îndeplinirea acestei condiții, trupele germane vor intra în Austria".

Se lasă o tăcere adîncă.

Schuschnigg îl caută din nou pe președintele federal. Pe drum este asaltat de prieteni și consilieri : „Apelați la mase, scoateți armata ! Rezistență pînă la ultimul om ! Chemați în ajutor omenirea, Parisul, Londra. Aceste puteri nu vor putea asista indiferente la dispariția ordinii în Europa după metoda tîlhăriei la drumul mare. Astăzi este rîndul nostru, cine va fi mîine... ?"

„Italia ? Să ne adresăm lui Mussolini !"

Încă în 1934, cînd a fost asasinat Dollfuss, Mussolini trimisese trupe la granița cu Austria, pentru a veni în ajutorul țării împotriva lui Hitler. Dar acum, în 1938, de la Roma sosește doar un comunicat rece : Întrebat, guvernul italian declară că în situația actuală nu poate da nici un sfat.

Așa încît, conform dorinței lui Göring, Schuschnigg își anunță demisia cancelarului federal și nu dă înapoi de la acest pas nici atunci cînd Miklas îl privește și spune încet : „Văd că toți mă lăsați singur..."

Singurul lucru pe care Schuschnigg nu este în stare să-l facă este să conducă mai departe treburile ca șef demisionar al guvernului pînă la numirea noului cancelar federal. Dar Miklas refuză să numească un național-socialist ca șef al guvernului ; el refuză să dea ascultare ordinului de la Berlin și să-l convoace pe Seyss-Inquart.

Se împotrivește de unul singur soartei.

În cancelaria federală din Ballhausplatz, Schuschnigg își golește biroul. În fața lui atîrnă masca mortuară a lui Engelbert Dollfuss, asasinat, tabloul maiestuos în ulei al împărătesei Maria Tereza privește cu indiferență scena.

În fața clădirii se aude larmă, răsună cîntece, sfîrșitul devine palpabil...

Șapte ani mai tîrziu, în procesul de la Nürnberg, acuzatorul american Sidney S. Alderman dă citire raportului de servici al Gauleiterului Rainer : „La toate acestea se adaugă izbucnirea revoluției, care, în mare, a dus în decurs de trei ore la ocuparea totală a Austriei și la preluarea tuturor posturilor de către partid. Preluarea puterii a fost opera partidului, sprijinit pe amenințarea cu marșul, făcută de führer, și pe pilonul legal în guvern, Seyss-Inquart".

Schuschnigg se hotărăște să mai țină o cuvîntare radiodifuzată.

Este ultima sa acțiune oficială.

El încheie cu cuvintele : „Dumnezeu să aibă în pază Austria !".

La Viena zeci de mii de oameni jubilează pe străzi. Polițiștii și-au pus banderole cu zvastică, sînt ridicați pe umeri de mulțimea dezlănțuită și sărbătoriți. Necunoscuții se îmbrățișează, din nimic se formează convoaie de demonstranți, într-un entuziasm candid se intonează mereu „Deutschland, Deutschland über alles". Un tînăr se cațără pe fațada cancelariei federale și înalță pe balcon un steag cu zvastică...

Mai există o singură stîncă : Miklas. Președintele federal refuză în continuare să-l numească pe Seyss-Inquart cancelar.

În timp ce pe străzi se jubilează și se mărșăluiește, se cîntă și se dansează, în timp ce în Leopoldstadt, cartierul evreiesc din Viena, mii de oameni plîng și sute se pregătesc să se refugieze, în timp ce cealaltă Austrie stă acasă, la difuzor, cu inima sfîșiată, în timp ce Schuschnigg este reținut și-și inaugurează drumul de șapte ani prin închisori și lagăre de concentrare, între Göring la Berlin și agenții lui de la Viena nu mai contenesc convorbirile fulger. Este o senzație faptul că în 1945 aceste convorbiri telefonice au putut fi prezentate textual instanței de la Nürnberg — „grație priceperii acuzatului Göring și organizației sale aeriene militare", cum se exprimă acuzatorul Alderman. Anume toate convorbirile au fost stenografiate de serviciul de interceptare al Ministerului Aviației. Procesele-verbale umplu un act întreg cu inscripția „Problemă secretă a Reichului", și foile dezvăluie ce s-a petrecut în culisele anexării. Ele dezvăluie cum au stat în realitate lucrurile în

Austria cu „ridicarea spontană a poporului", ce presiuni a făcut Hermann Göring pentru a sili guvernul Schuschnigg să capituleze.

Acuzatorul Alderman are în fața sa, pe pupitru, teancul de acte : un dosar gros cu șină.

„Depun acest pachet de documente în original, așa cum a fost găsit la Ministerul Aviației", spune el și ridică puțin dosarul. „Cu acest prilej îmi vine în minte strigătul de jale al lui Iov : «Oh, dacă dușmanul meu ar putea să scrie o carte !» Majoritatea discuțiilor incluse în acest volum sînt purtate de acuzatul Göring, deși există și o discuție interesantă purtată de către Hitler".

La ora 17 din acea zi bogată în hotărîri, Göring îi telefonează de la Berlin SS-Führerului austriac Odilo Globocnik la Viena și primește de la acesta dintr-un exces de zel știrea falsă că președintele federal Miklas a dat curs cererii Berlinului și l-a numit pe Seyss-Inquart cancelar federal. Dar lucrurile nu stau așa. La ora 17,20 Göring află într-o convorbire fulger adevărul de la însuși Seyss-Inquart. Textul, așa cum a fost prezentat instanței de la Nürnberg, spune totul.

Göring : „Globocnik a comunicat din însărcinarea dv. că ați preluat conducerea cancelariei".

Seyss-Inquart : „Eu ? Cînd v-a spus asta ?"

Göring : „Acum o oră. A spus că aveți conducerea cancelariei".

Seyss-Inquart : „Nu, nu este așa ! Eu i-am propus președintelui federal să-mi dea conducerea cancelariei. Asta durează la el în general două-trei ore. În ce privește partidul, le-am dat formațiunilor SA și SS indicația de a prelua serviciul de ordine".

Göring : „Ei, așa nu merge ! Așa nu merge în nici un caz ! Treaba este acum în curs. Deci, vă rog : trebuie să i se comunice imediat președintelui federal că trebuie să vă predea *neîntîrziat* puterea în calitate de cancelar federal și că trebuie să preia guvernul așa cum s-a spus, adică dv. cancelar federal și armata..."

Seyss-Inquart : „Domnule feldmareșal, tocmai a sosit Mühlmann [unul dintre agenți], care a fost acolo. Poate să vă informeze el ?"

Göring : „Da".

Mühlmann : „Situația este următoarea : președintele federal continuă să refuze cu încăpățînare aprobarea și cere

o acțiune diplomatică, oficială, din partea Reichului. Noi, cei trei național-socialiști, am vrut să-i vorbim personal, pentru a-l face să înțeleagă că în această situație fără ieșire singurul lucru posibil este să spună «da». Nici măcar nu ne-a primit. Se pare că nu este cîtuși de puțin dispus să cedeze".

Göring : „Dă-mi-l pe Seyss-Inquart !".

Seyss-Inquart : „La telefon".

Göring : „Deci, vă rog următoarele : să mergeți imediat împreună cu generalul-locotenent Muff [atașatul militar german la Viena] la președintele federal și să-i spuneți : dacă nu acceptă neîntîrziat pretențiile — le cunoașteți —, mîine noapte va avea loc intrarea trupelor care se află deja în ordine de bătaie la graniță și care se apropie pe toată linia, și Austria va înceta să existe ! Generalul-locotenent Muff să vină cu dv. și să ceară să fiți imediat primiți, și să aranjeze totul. Vă rog să ne transmiteți imediat pe ce poziție rămîne Miklas. Spuneți-i că acum nu mai e de glumit. Acum situația este de așa natură, încît mîine noapte invazia va începe în toate părțile. Invazia va fi oprită dacă pînă la ora 19,30 se va primi știrea că Miklas v-a predat conducerea cancelariei. Dispuneți repunerea imediată în drepturi a partidului cu toate organizațiile lui și apoi lăsați-i pe național-socialiștii din toată țara să se dezlănțuie. Acum pot ieși pretutindeni în stradă. Deci, pînă la ora 19,30 — știrea ! Generalul-locotenent Muff să vă însoțească ! Îi voi da imediat și lui Muff aceleași indicații. Dacă Miklas nu pricepe treaba în patru ore, o să-l silim s-o înțeleagă acum în patru minute !"

Seyss-Inquart : „Bine".

O oră și opt minute mai tîrziu, la ora 18,28 Göring îi telefonează agentului său la Viena, Wilhelm Keppler.

Keppler : „Am vorbit cu Muff. Muff a fost acum sus la președinte : a refuzat din nou".

Göring : „Unde este Muff acum ?"

Keppler : „Muff a coborît din nou. Acțiunea lui n-a avut succes".

Göring : „Da, și el ce spune ?"

Keppler : „El [președintele federal] nu va face așa ceva".

Göring : „Atunci Seyss-Inquart trebuie să-l forțeze să demisioneze. Urcați din nou și spuneți-i categoric că Seyss-

Inquart va face apel la garda național-socialistă și că peste cinci minute trupele vor năvăli în țară din ordinul meu".

Keppler îl aduce la aparat pe Muff.

Muff : „Fapt este că încercarea lui Schuschnigg de a dovedi lumii că național-socialiștii nu mai au majoritatea, numai prin amenințarea cu forța a..."

Aici convorbirea se întrerupe. După trei minute se reia legătura.

Göring : „Alo, Keppler ?"

Veesenmeyer [un agent al Ministerului de Externe al Reichului] : Aici Veesenmeyer ! Keppler se află tocmai acum la cancelarul federal !"

Göring : „La președintele federal !"

Weesenmeyer : „Nu, la cancelarul federal ! S-au întrunit cu toții, președintele federal și cancelarul federal".

Göring : „Rămîn la aparat. Veesenmeyer, trebuie să meargă rapid ! Acum mai avem doar trei minute !"

Veesenmeyer : „Știu".

Între timp sosește la aparat Keppler.

Keppler : „Am fost din nou sus la președinte ; a respins totul".

Göring : „A respins totul ! Bine ! Să sune imediat Seyss !"

Keppler : „Poate veni imediat la telefon".

Seyss-Inquart : „Aici Seyss-Inquart".

Göring : „Da, deci cum e ?"

Seyss-Inquart : „Poftim, d-le feldmareșal ?"

Göring : „Cum e ?"

Seyss-Inquart : „Da, d-l președinte federal rămîne la vechiul punct de vedere. Încă nu s-a dat nici o decizie".

Göring : „Credeți că în următoarele minute se mai poate lua o hotărîre ?"

Seyss-Inquart : „Ei, mai mult de cinci pînă la zece minute nu poate dura consfătuirea. Presupun că va mai dura cinci pînă la zece minute".

Göring : „Fiți atent, atunci mai aștept aceste cîteva minute. Apoi comunicați-mi totul, ca și pînă acum, într-o convorbire fulger la cancelaria Reichului. Dar trebuie într-adevăr să terminați. Nu pot nicidecum să justific asta în realitate, nu am dreptul s-o fac. Dacă asta nu se poate face, trebuie ca voi să preluați puterea, de acord ?"

Seyss-Inquart : „Da, chiar dacă el amenință ?"

Göring : „Da".

Seyss-Inquart : „Bine, atunci începem. Nu ?"
Göring : „Sunați-mă într-o convorbire fulger !".

„Göring și Seyss-Inquart", spune acuzatorul Alderman în sala Tribunalului de la Nürnberg, „s-au pus, cu alte cuvinte, de acord cum să preia Seyss-Inquart puterea, în caz că Miklas rămîne cu obstinație la punctul lui de vedere. Planul cuprindea și folosirea forțelor național-socialiste în Austria, ca și a trupelor germane".

Nervoși, Göring și Seyss-Inquart vorbesc din nou la telefon la 19,57.

Seyss-Inquart : „D-l dr. Schuschnigg va da la radio comunicatul potrivit căruia guvernul Reichului a dat un ultimatum".

Göring : „Asta am auzit !"

Seyss-Inquart : „Guvernul a ieșit singur din funcție. Generalul Schilhavsky are aici comanda asupra armatei și o va retrage. Domnii rămîn la punctul lor de vedere, așteaptă marșul.

Göring : „Deci nu v-au însărcinat ?".

Seyss-Inquart : „Nu".

Göring : „V-au destituit ?"

Seyss-Inquart : „Nu, nimeni n-a fost scos din funcție, ca să spun așa, guvernul s-a retras singur din funcție și lasă lucrurile să curgă de la sine".

Göring : „Și dv. n-ați fost numit ? S-a respins numirea dv. ?"

Seyss-Inquart : „Ca și înainte, s-a respins. Se lasă lucrurile în voia soartei ; a marșului".

Göring : „Așa, deci ! Voi da ordin de intrare a trupelor, iar voi luați măsuri să puneți mîna pe putere. Aduceți la cunoștința guvernanților următoarele : Oricine va opune rezistență sau va organiza rezistență, va fi pe loc deferit curților noastre marțiale. Curților marțiale ale trupelor de invazie, e clar ?"

Seyss-Inquart : „Da".

Göring : „Inclusiv persoanele din conducere. Fără nici o deosebire !"

Seyss-Inquart : „Da, ei au dat ordin să nu se opună nici o rezistență".

Göring : „N-are importanță ! Președintele federal nu v-a autorizat în această privință, poate fi considerat tot ca un act de rezistență !"

Seyss-Inquart : „Așa e".

Göring : „Bine ! Acum sînteţi autorizat oficial".
Seyss-Inquart : „Da".
Göring : „Atunci, toate bune. Heil Hitler !"

În acest timp, la Viena, preşedintele federal în retragere mai face un tur prin birourile sale. Prin ferestre pătrund din stradă zgomotul şi cîntecele mulţimii. Schuschnigg scrie în memoriile sale : „Fac cîţiva paşi prin sala coloanelor, trecînd prin anticamera întunecată în camera miniştrilor. Acolo, sub portretul lui Franz Joseph, stă un grup de persoane pe care nu le cunosc. Un tînăr în ţinută de călătorie trece pe lîngă mine, extrem de aproape, pare student, sau funcţionar. Nimic ce să sară în ochi, în afară de tunsoarea tipic nordică : în faţă părul despărţit cu o cărare, în creştet, de jur împrejur şi la spate tuns scurt cu maşina. Acum am înţeles : marşul ; mai întîi în Ballhausplatz şi apoi la graniţe ; mai întîi Gestapoul şi apoi Wehrmachtul".

Göring vorbeşte din nou la telefon, de data aceasta cu ataşatul militar, generalul-locotenent Wolfgang Muff. Este ora 20,26.

Göring : „Spuneţi-i lui Seyss-Inquart următoarele : După părerea noastră, acum guvernul a demisionat. Dar n-a demisionat el însuşi. Aşadar, Seyss-Inquart trebuie să preia guvernul, să acţioneze şi să ia acum în numele guvernului măsurile necesare. Trupele vor intra acum şi se va anunţa că cei care opun rezistenţă vor suporta consecinţele. Seyss să încerce să facă ordine".

Muff : „Asta şi face. Tocmai ţine o cuvîntare".

Göring : „Şi să preia acum guvernul. Să preia guvernul şi să facă treaba acum repede, şi — mai bine — Miklas să demisioneze".

Muff : „Asta n-o face ! A fost o situaţie foarte dramatică. Am vorbit vreun sfert de oră cu el. A declarat că nu cedează în faţa forţei sub nici un motiv şi că nu recunoaşte un guvern nou".

Göring : „Aşa ! Şi nu cedează în faţa forţei ?"

Muff : „Nu cedează în faţa forţei".

Göring : „Păi, ce înseamnă asta ? Preferă să fie arestat ?"

Muff : „Da, rămîne acolo".

Göring : „Foarte bine ! Cînd ai paisprezece copii poate că trebuie să rămîi pe loc. Foarte frumos ! Spuneţi-i asta lui Seyss. Seyss să preia guvernul !"

„Atît despre convorbirile telefonice", spune la Nürnberg acuzatorul Alderman. „Încă un eveniment istoric a fost dezbătut la telefon. Mă refer la celebra telegramă trimisă guvernului german de Seyss-Inquart, prin care acesta cerea ca guvernul german să trimită trupe în Austria pentru a-l susține în reprimarea dezordinii. O convorbire care a avut loc în aceeași seară la ora 20,48 între Göring și Keppler s-a desfășurat precum urmează".

Keppler : „Aș vrea să vă informez pe scurt : deci președintele federal Miklas a refuzat să întreprindă ceva. Cu toate acestea, guvernul a ieșit din funcție. Eu am vorbit cu Schuschnigg, care mi-a spus că și-au dat demisia. Seyss a anunțat la radio că, în calitate de ministru de interne, se va ocupa el de treburile statului. Vechiul guvern a primit ordinul ca armata să nu opună nici o rezistență. Așadar, nu trebuie să se tragă".

Göring : „Ei, e tot una ! Acum fiți atent : principalul este ca Seyss-Inquart să pună mîna pe toate puterile guvernului, să ocupe radioul și așa mai departe. Și fiți atent : Seyss-Inquart trebuie să trimită încoace următoarea telegramă. Notați : «Guvernul provizoriu austriac, care, după demisia guvernului Schuschnigg, consideră că e de datoria lui să reinstaleze în Austria liniștea și ordinea, adresează guvernului german rugămintea urgentă de a-l sprijini în misiunea sa și de a-l ajuta să evite orice vărsare de sînge.

În acest scop el cere guvernului german să trimită cît mai repede posibil trupe germane»".

Keppler : „Deci pe străzi mărșăluiesc formațiuni SA și SS, dar este liniște".

Göring : „Fiți atent : Seyss trebuie să țină granițele sub supraveghere, pentru ca ăia să n-o șteargă cu averile".

Keppler : „Desigur".

Göring : „Acum el trebuie să formeze un guvern provizoriu. N-are nici o importanță ce spune președintele federal".

Keppler : „Da".

Göring : „Deci trupele noastre trec astăzi granița".

Keppler : „Da".

Göring : „Bun ! Și telegrama s-o trimită cît mai repede posibil. Și spuneți-i că-l rugăm să nici nu trimită telegrama, nu trebuie decît să spună : de acord ! Telefonați-mi pentru asta fie la führer, fie acasă la mine. Deci, să faceți treabă bună ! Heil Hitler !"

„Desigur", explică acuzatorul Alderman, „telegrama nu mai trebuia să fie trimisă, căci Göring scrisese personal telegrama, o și avea. Treaba era atît de urgentă, încît Göring a dictat la telefon textul exact al telegramei, și o oră mai tîrziu, la 21,54, într-o convorbire între dr. Dietrich la Berlin și Keppler la Viena s-au spus următoarele: ...„Dietrich telefonează, după cum rezultă din textul original, din însărcinarea generalului Karl Bodenschatz".

Dietrich : „Am nevoie urgentă de telegramă".

Keppler : „Spuneți-i feldmareșalului că Seyss-Inquart este de acord".

Dietrich : „Este nemaipomenit. Vă mulțumesc".

Dar această discuție de la ora 21,54 nu are importanță practică, căci, cu o oră înainte, la 20,45, Hitler dăduse ordinul de invazie a trupelor.

„Comunicațiile cu Austria au fost acum întrerupte", spune Alderman, „dar mașina militară germană se pusese în mișcare. Pentru a dovedi aceasta, am prezentat documentul interceptat, C-182. Este un ordin al comandantului suprem al Wehrmachtului din 11 martie 1938, ora 20,45. Această dispoziție, semnată de generalul Jodl și contrasemnată de Hitler, ordonă marșul spre Austria".

În această problemă secretă de comandament se spune, printre altele : „Pentru evitarea unor noi vărsări de sînge în orașele austriece, marșul Wehrmachtului german în Austria va începe în zorii zilei de 12 martie. Aștept ca obiectivele propuse să fie atinse cît mai repede posibil prin mobilizarea tuturor forțelor".

Și aici se face uz de înșelătorie, căci nicăieri nu se varsă sînge, iar Keppler îi spusese textual lui Göring la telefon : „Este liniște".

„Este aproape miezul nopții", scrie Schuschnigg în memoriile sale. „De afară nici o știre. În camera consiliului de miniștri sîntem în continuare adunați în jurul președintelui federal. Sînt discutate încă o dată toate motivele de constrîngere, care, după toate aparențele, reclamă numirea guvernului Seyss-Inquart. În cele din urmă Miklas cedează și semnează lista..."

Formal acesta este sfîrșitul.

În procesul de la Nürnberg acuzatorul Alderman mai permite o privire în culisele anexării : „În clipa", spune el, „în care Hitler și Göring s-au angajat în această acțiune militară, ei se aflau în fața unui mare semn de întrebare : Italia. În anul 1934, cu prilejul puciului de la 25 iulie, Italia

strînsese trupe la granița austriacă. Italia era protectorul politic tradițional al Austriei. Hitler a respirat probabil ușurat cînd, la ora 22,25 noaptea, a aflat de la prințul Philipp von Hessen, ambasadorul său la Roma, că Mussolini a primit toată povestea într-un mod foarte amical. Situația poate fi înțeleasă exact dacă se dă citire discuției consemnate. Aceasta arată agitația care l-a cuprins pe Hitler cînd vorbea la telefon".

Philipp : „M-am întors chiar acum de la Palazzo Venezia. Ducele a primit cu foarte multă prietenie toată povestea. Vă transmite salutări cordiale".

Hitler : „Atunci vă rog să-i spuneți lui Mussolini că asta n-am s-o uit niciodată".

Philipp : „Desigur".

Hitler : „Niciodată, niciodată, orice ar fi. Acum sînt gata să închei cu el un acord complet diferit".

Philipp : „Desigur, și eu i-am spus".

Hitler : „Odată rezolvată problema austriacă, sînt alături de el în orice împrejurare, indiferent de situație".

Philipp : „Desigur, führerul meu".

Hitler : „Fiți atent — acum închei orice înțelegere — nu mă simt acum în situația îngrozitoare pe care o aveam din punct de vedere militar în cazul că am fi intrat în conflict. Puteți să i-o spuneți, îi mulțumesc într-adevăr din inimă ; n-am s-o uit niciodată, niciodată. N-am s-o uit niciodată".

Philipp : „Desigur, führerul meu".

Hitler : „N-am s-o uit niciodată, orice ar fi. Dacă vreodată va avea nevoie de ajutor sau va fi în pericol, poate să fie convins că voi fi neapărat alături de el, orice s-ar întîmpla, chiar dacă împotriva lui s-ar ridica lumea întreagă".

Philipp : „Desigur, führerul meu".

„După intrarea trupelor", spunea Alderman, „cînd Hitler se afla la Linz, el și-a exprimat încă o dată recunoștința față de Mussolini în renumita telegramă, de care lumea își amintește bine. Documentul sună astfel : «Mussolini, n-am să uit niciodată !»

Atunci la Londra trebuia să se întîmple ceva pentru a potoli agitația. A doua zi după intrarea trupelor, duminică 13 martie 1938, acuzatul Göring, care fusese lăsat la Berlin pentru a conduce treburile guvernului, a vorbit la telefon cu acuzatul von Ribbentrop, care se afla la Londra. Hitler se afla în patria sa, Austria. Eu găsesc această convorbire foarte semnificativă pentru modul în care au acționat acești

acuzați. Ei s-au folosit de un fel de duplicitate, pentru a liniști și amăgi alte popoare".

Convorbirea dintre Göring și Ribbentrop, așa cum a fost prezentată instanței, este foarte lungă. Dar pasajele cele mai importante sînt suficiente.

Göring : „Deci, știți că führerul m-a însărcinat cu conducerea treburilor curente ale guvernului. De aceea voiam să vă pun în temă. În Austria este un entuziasm de nedescris, puteți auzi și la radio".

Ribbentrop : „Da, este fantastic, nu-i așa ?"

Göring : „Da, marșul nostru în Renania este complet eclipsat de entuziasmul populației... Führerul era teribil de impresionat, cînd mi-a vorbit aseară.

Acum, în mare, treburile politice : Deci, povestea cum că am fi prezentat un ultimatum, asta, bineînțeles, este o tîmpenie. Apoi trebuie să vă gîndiți că Schuschnigg a ținut niște cuvîntări tari, în care declara că Frontul patriotic ar lupta pînă la ultimul om, și nimeni nu putea prevedea că el va capitula atît de repede. Iată de ce Seyss-Inquart — care a preluat conducerea guvernului — ne-a rugat să intrăm imediat cu trupe în Austria. Astea sînt faptele reale. Interesant este următorul lucru : aderarea totală, care chiar ne-a surprins, la național-socialism. Putem spune că, în afară de evrei, care stau la Viena, și o parte din acești corbi negri, nu pare să fie nimeni împotriva noastră".

Ribbentrop : „De fapt, deci, toată Austria este de partea noastră".

Göring : „Dealtfel, trebuie să spun un lucru, știți, dacă aici — ieri se spunea : da, lucruri grave, război și așa mai departe —, acum îmi vine să rîd cu lacrimi, căci unde ar fi omul fără conștiință, care ar trimite iarăși la moarte milioane de oameni, numai pentru că două popoare frățești germane..."

Ribbentrop : „Da, este absolut ridicol. Și aici se recunoaște aceasta. Aici, cred, lumea este destul de edificată".

Göring : „D-le Ribbentrop, în primul rînd aș sublinia un lucru : Care stat din lumea întreagă este prejudiciat de unirea noastră ? Dealtfel, aș mai vrea să subliniez că ieri a fost la mine ambasadorul ceh și mi-a declarat că zvonurile ar fi stîrnit agitație, că ar fi fost născocite și că s-ar mulțumi cu cuvîntul meu că nu voi întreprinde nici cel mai mic lucru împotriva Cehiei".

Ribbentrop : „Asta a spus-o și alaltăieri la ambasadă. A sunat aici în mod special".

Göring : „Noi nu amenințăm în nici un caz Cehoslovacia, ci Cehoslovacia are acum posibilitatea să ajungă la o reglementare amicală și rațională cu noi. Totul cu condiția ca Franța să rămînă rațională și, la rîndul ei, să nu întreprindă nimic. Desigur, dacă acum Franța face o mare mobilizare la graniță, situația se poate agrava".

Ribbentrop : „Cred că acum cei de acolo vor raționa cum trebuie".

Göring : „Fiți atent, după ce acum, în Austria, toată problema este rezolvată și nu mai există nici un pericol — asta era doar focarul propriu-zis de criză pentru un pericol real. Oamenii ar trebui să ne fie recunoscători pentru că am înlăturat acest focar de criză".

Ribbentrop : „Asta le-am și spus. I-am spus și lui Halifax [ministru de externe britanic] că aici se intenționează sincer să se ajungă la un acord, la care el a ripostat că ar fi totuși îngrijorat din cauza Cehoslovaciei".

Göring : „Nu, nu, nici vorbă de așa ceva !"

Ribbentrop : „I-am răspuns că nu este nici în interesul nostru, nici în intenția noastră să întreprindem ceva în această direcție".

Göring : „Führerul se gîndea că, dacă tot sînteți acolo, să explicați temeinic oamenilor cum stau de fapt lucrurile. În primul rînd, că aici este vorba de o absolută eroare cînd se crede că Germania ar fi dat un ultimatum. Eu voiam să-i spuneți următoarele lui Chamberlain : nu este adevărat că Germania a dat un ultimatum. Asta este o minciună de-a lui Schuschnigg. Apoi nu este adevărat că noi am dat un ultimatum președintelui federal ; cred, pur și simplu, că acolo a fost un atașat militar, chemat de Seyss-Inquart pentru o problemă tehnică. Apoi aș vrea să spun că am fost rugați în mod expres de Seyss-Inquart, prin telefon și telegraf, să trimitem trupe".

Ribbentrop : „Spuneți, d-le Göring, cum stau, de fapt, lucrurile la Viena, acum este totul clar ?"

Göring : „Da. Ieri am trimis sute de avioane purtînd cîteva companii pentru asigurarea aeroportului, și acestea au fost întîmpinate cu urale. Astăzi intră avangarda Diviziei 17 împreună cu trupele austriece. Apoi aș vrea să rezulte că trupele austriece nu s-au retras, ci s-au înfrățit imediat pretutindeni cu trupele germane".

Ribbentrop : „Asta era de așteptat".

Göring : „Deci marșul a avut loc din această dorință. Acum lucrurile se desfășoară așa cum trebuie să se des-

fășoare și mai are loc doar un marș al bucuriei, dacă vreți să-l numiți astfel. În sine, totul plutește într-o magnifică pace. Două popoare stau îmbrățișate și dau expresie entuziasmului și bucuriei lor. Dealtfel, trebuie să spun că Mussolini s-a comportat fantastic".

Ribbentrop : „Da, da, am auzit".

Göring : „Fantastic".

Ribbentrop : „Foarte bine".

Göring : „Pot să vă spun că sînt extrem de fericit".

Ribbentrop : „Știți că aici, într-un timp foarte scurt — ar fi însemnat să mă fi înșelat colosal —, aici se va spune, da, la naiba, de fapt este nemaipomenit de bine că în sfîrșit se rezolvă o problemă și încă într-un mod atît de pașnic — este pur și simplu fantastic cît de pașnic s-a rezolvat problema. Un lucru mai voiam să spun, n-am lăsat aici nici o îndoială în privința faptului că dacă, nu-i așa, vreodată și, stați puțin, în vreun mod oarecare, va apărea o amenințare sau ceva de felul acesta, führerul și întreaga noastră națiune vor fi sută la sută alături".

Göring : „Vreau să vă mai spun următoarele : slavă Domnului, pot să spun că aici, unde este vorba de patria sa, führerul este angajat din toată inima. Cred că dacă omul acesta va vedea o amenințare în problema austriacă, nu va ceda niciodată".

Ribbentrop : „Asta e sigur".

Göring : „Aici nu încape nici o îndoială. Cine ne amenință acum se izbește de amîndouă popoarele și va întîmpina o rezistență fanatică".

Ribbentrop : „Cred că în privința asta lucrurile sînt absolut clare".

Göring : „Da, dacă asta se vrea, mă rog. Aș prefera ca poporul meu să fie exterminat decît să cedeze".

Ribbentrop : „Cred că în această privință se gîndește absolut rațional, și așa mai departe".

Göring : „Asta ar fi nebunia nebuniilor. Lumea ar deveni o casă de nebuni. E ridicol !".

„Pentru a înțelege totuși această convorbire", declară acuzatorul Alderman la Nürnberg, „trebuie să încercăm din nou să reconstituim momentul și locul scenei reale cînd Göring vorbea la telefon. Citez..."

Göring : „Vremea aici este splendidă, cer albastru. Stau învelit în pături pe balconul meu la aer curat și îmi beau

cafeaua. După aceea, mă reped cu maşina ca să ţin o cuvîntare, şi păsările ciripesc, şi la radio se aude din cînd în cînd de dincolo starea de spirit, care este colosală. Adică la Viena".

Ribbentrop : „Asta este minunat".

Göring : „Dar eu îi invidiez pe toţi care au putut fi ieri de faţă. Eu trebuie să stau aici şi să păstrez poziţia-cheie. Aţi auzit cuvîntarea führerului la Linz ?"

Ribbentrop : „Nu, din păcate nu, n-am auzit-o".

Göring : „Pentru mine a fost cea mai interesantă cuvîntare a führerului pe care am auzit-o vreodată — foarte scurtă. Omul acesta, care stăpîneşte cuvîntul ca nimeni altul, abia putea să vorbească".

Ribbentrop : „Era atît de emoţionat führerul ?"

Göring : „Da, îngrozitor. Cred că omul acesta trece prin momente grele. Acolo se petrec scene... dealtfel cu el acolo se află Ward Price [un cunoscut ziarist britanic]..."

Ribbentrop : „Da, azi dimineaţă am şi citit articolul lui Ward Price. Führerul i s-a adresat cu întrebarea : Aceasta este presiune ? Puteţi numi presiune şi violenţă ceea ce vedeţi aici ?"

Göring : „Ei, atunci vă aşteptăm".

Ribbentrop : „La revedere şi Heil Hitler !"

Göring : „Heil Hitler !"

Puteţi numi aceasta presiune şi violenţă ? l-a întrebat Hitler pe Ward Price. Dar ce valoare au cuvintele! Ieri încă Göring îl liniştea pe ambasadorul cehoslovac, iar acum, imediat după anexarea entuziastă a Austriei, se poate auzi o nouă placă. Este pusă de dr. Goebbels şi se cîntă zilnic la radio : marşul lui Egerländer.

Mîine, pe această melodie, se va mărşălui din nou.

Pace în timpurile noastre

Din nou este discutat un capitol ale cărui substraturi reale sînt acoperite de manifestări de entuziasm, strigăte şi stridentă muzică de marş. Din nou oamenii nu ştiu că pasiunile lor sînt aţîţate artificial, că ei sînt antrenaţi într-un joc nesăbuit.

„Oricare vor fi împrejurările", strigă Hitler la 12 septembrie 1938 în timpul unui congres ţinut la Nürnberg, „n-am de gînd să asist liniştit la o nouă oprimare a compatrioţilor germani din Cehoslovacia. Germanii din Ceho-

slovacia nu sînt nici lipsiţi de apărare, nici părăsiţi. Asta să se ştie".

La scurtă vreme de la această cuvîntare, în regiunea sudetă se ajunge la tulburări sîngeroase. Se dezlănţuie din nou o criză, care se apropie vertiginos de un punct culminant violent. Începînd din 1933 contradicţiile dintre grupurile naţionale din Cehoslovacia s-au înăsprit continuu ; odată cu anexarea Austriei ele au devenit de nesuportat. Germanii din regiunea sudetă cred, desigur, că trebuie să-şi dispute propriile pretenţii justificate. Ei nu bănuiesc că nu sînt decît nişte unelte : Konrad Henlein, conducătorul SDP-ului, al Partidului german din regiunea sudetă, este doar omul care primeşte ordine. La 28 martie 1938 Henlein primeşte la Berlin indicaţii exacte din partea lui Adolf Hitler. În procesul-verbal cu privire la această convorbire se spune fără echivoc : „Conform indicaţiilor date de führer lui Henlein, Partidul german din regiunea sudetă trebuie să prezinte revendicări pe care guvernul ceh să nu le poată accepta. Henlein i-a formulat astfel führerului concepţia sa : aşadar, trebuie să venim cu pretenţii atît de mari încît să nu poată fi satisfăcute. Führerul a aprobat această concepţie".

„Henlein şi-a desfăşurat activitatea sfătuit şi sprijinit de conducătorii nazişti", declară acuzatorul Alderman referitor la acest punct. „Locotenent-colonelul Köchling i-a fost atasat lui Henlein în calitate de consilier, pentru a-l sprijini în munca cu formaţiunile de partizani ale germanilor din regiunea sudetă".

Ca dovadă se dă citire unei note făcute de aghiotantul lui Hitler, Rudolf Schmundt : „Problemă secretă de comandament. Aseară a avut loc convorbirea dintre führer şi locotenent-colonelul Köchling. Durata convorbirii — şapte minute. Locotenent-colonelul Köchling rămîne subordonat direct OKW-ului. El a primit de la führer largi împuterniciri militare. Formaţiunile de partizani ale germanilor din regiunea sudetă rămîn în subordinea lui Konrad Henlein. Scopul : protejarea germanilor din regiunea sudetă şi întreţinerea unor noi dezordini şi ciocniri. Constituirea formaţiunilor de partizani se face în Germania".

Scopul : „Întreţinerea unor noi dezordini şi ciocniri". Un limbaj mai clar nici nu poate fi găsit. Germanii din regiunea sudetă, care cred că luptă pentru drepturi naturale, sînt tîrîţi fără milă în aventuri sîngeroase. Obiectivul

urmărit în realitate de Hitler, pentru care drept pretext servesc dezordinile și ciocnirile din regiunea sudetă, se află încă încuiat în seif-urile secrete de la Berlin.

Cazul verde. Acesta este numele secret al planului propriu-zis: distrugerea Cehoslovaciei. Lui Hitler nu-i pasă de germanii din regiunea sudetă și de „eliberarea" lor. Germanii din regiunea sudetă nu sînt menționați nici măcar o singură dată în sutele de acte, documente și convorbiri secrete. Pe el nu-l interesează decît să distrugă Cehoslovacia, pentru a-și crea premisele strategice pentru noile sale planuri de război.

La 30 mai 1938 Hitler semnează un document purtînd titlul de *Studiul verde*. În acest ordin secret se spune: „Este hotărîrea mea irevocabilă de a distruge Cehoslovacia printr-o acțiune militară într-un interval previzibil. Conducerea politică se ocupă de așteptarea sau declanșarea momentului politic și militar potrivit. Ca urmare pregătirile trebuie făcute neîntîrziat. Ca premisă pentru atacul proiectat sînt necesare a) un prilej extern potrivit și b) o justificare politică suficientă, c) o acțiune la care adversarul nu se așteaptă și care să-l găsească cît mai puțin pregătit. Din punct de vedere militar și politic ar fi de dorit un atac fulger provocat de un incident, prin care Germania să se simtă provocată într-un mod inadmisibil și care să furnizeze măcar pentru o parte a opiniei publice o justificare morală pentru trecerea la măsuri militare".

Semnat: Adolf Hitler

Hitler îi descrie lui Wilhelm Keitel cum își imaginează el un asemenea incident. Întîlnirea are loc la 21 aprilie 1938 și este de asemenea consemnată de aghiotantul lui Hitler, Schmundt.

„Vreau să citesc doar actul nr. 2 al acestui document", spune acuzatorul Alderman la Nürnberg: „Bazele *Studiului verde*. Rezumatul convorbirii dintre führer și generalul Keitel.

1. Atac strategic din cer senin fără vreun prilej sau posibilitate de justificare se respinge, căci urmarea: opinia publică ostilă, care poate duce la o situație critică. Asemenea măsuri sînt justificate numai pentru înlăturarea ultimului adversar de pe teren.

2. Acțiune după o perioadă de conflicte diplomatice, care se ascut treptat și duc la război.

3. Atac fulger pe baza unui incident (de ex. asasinarea ambasadorului german legată de o demonstrație antigermană).

Concluzii militare: Pentru posibilitățile 2 și 3 să se facă pregătiri. Cazul 2 nu este de dorit, întrucît *Studiul verde* va lua măsuri de securitate".

„Documentul ca întreg arată", spune Alderman, „că complotiștii plănuiau provocarea unui incident, pentru a-și justifica în fața lumii atacul împotriva Cehoslovaciei. Se apreciază că ar trebui asasinat ambasadorul german de la Praga, pentru a pregăti incidentul necesar".

„Precizarea momentului acestui incident pe zi și pe oră este de cea mai mare importanță", se spune într-o notă a conferinței din 26 august 1938, care poartă semnătura acuzatului Jodl. În acest document se spune în continuare referitor la incident: „Trebuie ca totul să se petreacă într-un moment meteorologic general favorabil unei lupte a aviației noastre, care este superioară celei cehoslovace, iar ora să fie stabilită în așa fel, încît în ziua X la prînz să fie într-adevăr cunoscută de noi. Scopul acestor explicații este de a arăta cît de mult era interesat Wehrmachtul în acest incident precum și că el trebuia să afle la timp intențiile führerului, de vreme ce Abwehrabteilung nu primise misiunea de a organiza acest incident". Se fac pregătiri febrile. Ca moment al atacului, Hitler a stabilit data de 1 octombrie 1938. Toate serviciile sînt mobilizate, mai ales căile ferate ale Reichului și serviciile pentru forța de muncă. Armata, marina și aviația primesc indicații speciale amănunțite. Desigur, Hitler se gîndește și la posibilitatea ca Anglia și Franța să nu rămînă pasive. atunci cînd el va ataca Cehoslovacia. De aceea, pentru a se asigura în vest, se elaborează *Cazul roșu.*

„Este îngrozitor ca soarta a milioane de oameni să depindă de un om semidement", notează în jurnalul său primul ministru britanic Sir Neville Chamberlain.

La Congresul Reichului ținut la Nürnberg, ambasadorul francez André François-Poncet îi spune lui Hitler: „Cea mai frumoasă ramură de laur este cea care se culege fără ca o mamă să verse lacrimi".

Hitler nu-i răspunde.

Dezordinile din regiunea sudetă, dirijate de la Berlin, durează, reacția firească este contrapresiunea. Situația nu mai poate fi controlată. Marea Britanie se hotărăște să tri-

mită un intermediar, pe onorabilul lord Runciman of Doxford.

Runciman face o călătorie prin regiunea sudetă. Poate că bănuieşte că de raportul său depinde dacă va fi război sau pace. Oriunde coboară, în faţa ferestrelor hotelului său răsună fără pauză coruri cu plicticosul cîntec lansat de Goebbels :

Lieber Lord, mach uns frei
von der Tschechoslowakei ! *

Deprimat, Runciman relatează guvernului său despre „această blestemată ţară", după cum se exprimă el. Dar nici el nu vede vreo posibilitate de rezolvare.

Este clar că Hitler va intra în marş. Lumea este zguduită de febra groazei. Deasupra Europei pluteşte teama de război. La Berlin, Paris, Londra, pretutindeni, oamenii o simt pînă în rădăcina părului : în curînd butoiul cu praf de puşcă va sări în aer...

Preşedintele consiliului de miniştri francez Edouard Daladier a sondat situaţia la Londra. Din discuţia sa cu primul ministru britanic, consemnată într-un proces-verbal, cîteva fraze sînt suficiente pentru a arăta că oamenii de stat pierduseră orice speranţă.

Daladier : „Cred că pacea Europei ar putea fi salvată dacă Marea Britanie şi Franţa ar declara acum că nu vor admite distrugerea statului ceh".

Chamberlain : „Ascultîndu-l pe Monsieur Daladier am avut aceleaşi sentimente ca şi el. Îmi fierbe sîngele cînd văd cum Germania scapă mereu şi-şi intensifică dominaţia asupra popoarelor libere. Dar asemenea consideraţii sentimentale sînt periculoase, şi trebuie să amintesc cu ce forţe ne jucăm. Nu ne jucăm cu bani, ci cu oameni. Eu nu mă pot lansa cu inima uşoară într-un conflict care ar putea atrage după sine repercusiuni atît de îngrozitoare pentru nenumărate familii, femei şi copii. De aceea trebuie să analizăm dacă sîntem destul de puternici pentru a cuceri victoria. Mărturisesc deschis că nu cred că sîntem..."

După congresul Reichului omenirea aşteaptă ca Hitler să dea lovitura. Atunci Chamberlain face un pas senzaţional. Este ceva atît de extraordinar pentru un şef de guvern britanic, încît el îl încredinţează jurnalului său :

* Dragă lordule, eliberează-ne de Cehoslovacia ! — *Nota trad.*

„M-am gîndit la o ieşire atît de neobişnuită, încît lui Halifax i se va tăia respiraţia. Dar Henderson [ambasadorul britanic la Berlin] crede că această soluţie ar putea salva pacea în ceasul al unsprezecelea".

Chamberlain se oferă faţă de Hitler să vină în Germania şi să trateze cu el problema germanilor din regiunea sudetă. Chiar a doua zi, la 15 septembrie 1938, Chamberlain este la Berchtesgaden. Hitler a primit imediat propunerea şi i-a împărtăşit premierului britanic că îi stă cu totul la dispoziţie".

„Am constatat foarte curînd", scrie Chamberlain după întrevedere, „că situaţia era cu mult mai critică decît presupusesem. Ştiam că trupele, tancurile şi tunurile sale erau pregătite, astfel încît, la cuvîntul său, să se năpustească asupra cehilor, şi era clar că trebuiau luate hotărîri rapide". Chamberlain cîştigă mai întîi timp. El declară că trebuie să se mai consulte o dată cu membrii cabinetului său, şi Hitler este de acord să nu întreprindă nimic pînă atunci. Englezul o porneşte pe calea aerului înapoi la Londra. Trei zile mai tîrziu, la 18 septembrie 1938, Marea Britanie şi Franţa îi propun într-un mesaj comun preşedintelui statului cehoslovac, Eduard Beneş, să cedeze Germaniei regiunea sudetă. Beneş spune nu.

Parisul şi Londra îl presează. La 21 septembrie 1938 rezistenţa preşedintelui se frînge. Într-o notă către puterile occidentale el declară : „Silit de împrejurări şi la insistenţele extreme ale guvernelor francez şi englez, guvernul Republicii Cehoslovace acceptă cu amărăciune propunerile franco-engleze. Guvernul Republicii Cehoslovace constată cu mîhnire că nici măcar n-a fost consultat la elaborarea acestor propuneri".

Pacea pare să fie salvată, chiar dacă Chamberlain şi Daladier şi-au pierdut obrazul. La o nouă întrevedere la Bad Godesberg, Chamberlain îi comunică lui Hitler că Cehoslovacia este gata să cedeze Germaniei regiunea sudetă. El explică condiţiile necesare, dar Hitler răspunde cu o lovitură de măciucă : „Îmi pare rău, d-le Chamberlain, dar acum nu mă mai pot lansa în asemenea lucruri".

„Dintr-o zvîcnire Chamberlain se ridică de pe scaun", îşi aminteşte interpretul Paul Schmidt (mort la 21 aprilie 1970 la München), care asistă la convorbire. „De supărare sîngele îi năvăleşte în obraji".

Hitler declară că şi pretenţiile Poloniei şi Ungariei la teritoriul cehoslovac trebuie satisfăcute. În plus, el nu este

de acord cu formalitățile privind cedarea teritoriului, care ar dura, chipurile, prea mult : „Ocuparea regiunii sudete, care urmează a fi cedată, trebuie să aibă loc imediat“, spune el.

Tratativele stagnează. În capitalele europene este din nou alarmă. Dar se pune din nou problema unor discuții. Hitler îi transmite lui Chamberlain un memorandum, în care cere retragerea imediată a armatei cehoslovace dintr-o regiune trasată cu precizie pe o hartă“, evacuarea urmînd să înceapă la 26 septembrie, pentru ca la 28 septembrie ea să fie predată Germaniei“.

Interpretul Schmidt traduce.

„Asta este un ultimatum !“ strigă îngrozit Chamberlain.

„Un dictat !“ adaugă ambasadorul Henderson.

„Trebuie să constat cu cea mai mare dezamăgire și cu profund regret, d-le cancelar federal“, spune Chamberlain, „că nu m-ați susținut nici în cel mai mic grad în menținerea păcii“.

„Dar“, spune încurcat Hitler, „este vorba de un «memorandum» și nu de un «ultimatum»...“

În această clipă aghiotantul îi întinde un bilet ; Hitler citește, dă hîrtia interpretului și spune : „Citiți-i d-lui Chamberlain această comunicare“.

Schmidt traduce : „Beneș tocmai a anunțat la radio mobilizarea generală a forțelor armate cehoslovace“.

Se lasă o tăcere în care nici măcar nu se mai respiră.

Asta înseamnă război, gîndesc toți.

Dar dintr-o dată Hitler se arată împăciuitor. Reușește să-l determine pe Chamberlain să transmită la Praga „memorandumul-ultimatum“. El contează cu siguranță că Beneș îl va accepta. Începe o luptă chinuitoare de zile și ore. Ambasadorul britanic la Berlin, Nevile Henderson, îl trimite pe colonelul Mason Macfarlanes cu actul la Praga.

Macfarlanes pleacă cu o mașină la granița germano-cehoslovacă, unde tranșee ridicate în grabă, garduri de sîrmă ghimpată și cuiburi de mitraliere anunță deja războiul care amenință. Noaptea el parcurge pe jos 10 km prin pădure și pe cîmp, „mereu în pericol“, după cum scrie Henderson, „de a fi împușcat ca partizan fie de nemți, fie de cehi“.

Pe căi atît de aventuroase actul lui Hitler ajunge în mîinile guvernului de la Praga. Beneș refuză. În aceeași

zi, la 26 septembrie 1938, Hitler ține renumita sa cuvîntare de la Palatul sporturilor, în care urlă frazele fatale: „L-am asigurat pe d-l Chamberlain că poporul german nu vrea nimic altceva în afară de pace. L-am mai asigurat și o repet și aici că — dacă această problemă se rezolvă — pentru Germania nu mai există nici o problemă teritorială în Europa! Și l-am mai asigurat că, după aceasta, nu mă mai interesează statul ceh. Și asta i-o garantez. Nu vrem deloc cehi!"

Cîteva ore mai tîrziu, el declară în fața consilierului lui Chamberlain, Sir Horace Wilson: „Guvernul ceh are acum doar două posibilități: să accepte sau să respingă propunerea germană. În ultimul caz voi zdrobi Cehoslovacia!"

„În aceste împrejurări", replică Wilson și se ridică, „trebuie să mă achit de o misiune din partea primului ministru britanic. Vă rog, d-le cancelar federal, să luați cunoștință de următoarea comunicare: dacă în îndeplinirea obligațiilor ce-i revin prin tratat, Franța este implicată activ în ostilități împotriva Germaniei, Regatul Unit se consideră obligat să sprijine Franța".

Hitler spumegă de furie: „Dacă Anglia și Franța vor să înceapă lupta, n-au decît! Mie mi-e perfect egal. Eu sînt pregătit pentru toate eventualitățile. Atunci săptămîna viitoare toți ne vom afla în război!"

Asta înseamnă sfîrșitul.

Franța este hotărîtă să lupte pentru Cehoslovacia. Cu o zi înainte de cuvîntarea ținută de Hitler la Palatul sporturilor, Daladier s-a mai întîlnit o dată cu Chamberlain. Discută din nou probleme decisive.

Daladier: „Părerea mea este că ar trebui încercată o ofensivă pe uscat împotriva Germaniei. În ce privește războiul aerian, ar fi posibilă atacarea anumitor centre militare și industriale germane importante".

Chamberlain: „Ce ar trebui să facem dacă ne-am pomeni în fața unui atac german în Cehoslovacia, care s-ar putea întîmpla în două-trei zile? Eu vreau să discut foarte deschis și să spun că guvernul britanic a primit știri îngrijorătoare despre situația aviației franceze. Ce s-ar întîmpla dacă s-ar declara război, iar asupra Parisului, a centrelor industriale franceze, a bazelor militare și aeroporturilor franceze ar cădea o ploaie de bombe? S-ar putea apăra Franța și ar fi într-adevăr în situația de a da o ripostă?"

Daladier : „Nu înseamnă asta că nu vrem să facem nimic ?"

Daladier pleacă pe furtună înapoi la Paris, împreună cu ministrul său de externe, Georges Bonnet. Pe aeroport ziariştii se îmbulzesc la avion. Bonnet ridică gulerul paltonului. De pe buzele palide cad doar cîteva cuvinte : „Războiul pare inevitabil".

La Paris populaţiei civile i se distribuie măşti de gaze. La Berlin sirenele urlă anunţînd exerciţiile de apărare antiaeriană. La Londra Chamberlain nu doarme decît o jumătate din noapte. Lucrează la cuvîntarea pe care o va ţine în parlament. Termenul indicat de Hitler a expirat. Mîine va începe marşul. Chamberlain scrie apăsat titlul cuvîntării : Intrarea Marii Britanii în război de partea Franţei...

Numai un licăr de speranţă mai străluceşte : Chamberlain l-a rugat pe Mussolini să-i ceară lui Hitler o amînare.

În timp ce lumea încă mai doarme, dimineaţa la ora 5, pe data de 28 septembrie 1938, ambasadorul britanic la Roma este sculat din pat. El primeşte de la Londra indicaţia de a merge imediat la Mussolini şi de a-i transmite propunerea lui Chamberlain. Lordul Perth îl caută imediat pe ministrul de externe Ciano. La ora 11 Mussolini însuşi se aşază la telefon şi-l cheamă pe Bernardo Attolico, ambasadorul său la Berlin.

Mussolini : „Aici este Ducele, auzi ?"

Attolico : „Da, aud".

Mussolini : „Du-te imediat la cancelarul Reichului şi spune-i că guvernul britanic mi-a comunicat prin lordul Perth că ar dori să medieze în problema germanilor din regiunea sudetă. Spune-i führerului că sînt alături de el : să hotărască ! Dar spune-i că eu consider acceptarea propunerii de mediere ca foarte favorabilă. Auzi ?"

Attolico : „Da, aud !"

Mussolini : „Grăbeşte-te !"

Şi Attolico se grăbeşte. Cinci minute mai tîrziu telefonul sună strident la Ministerul de Externe al lui Ribbentrop. Attolico uită de demnitatea unui ambasador şi aruncă ştirea în limba engleză în aparat. Trebuie văzut originalul; pentru a înţelege agitaţia care domnea în această dimineaţă : „I have a personal message from il Duce. I must see the Führer at once, very urgent, quick, quick !" (Am un mesaj personal de la Duce. Trebuie să-l văd imediat pe führer, urgent, repede, repede !)

„Mergeți imediat la cancelaria Reichului", i se răspunde. „Puneți un steag mare italian la mașină, ca să puteți fi primit imediat..." Acum este vorba într-adevăr de minute. Hitler este scos dintr-o convorbire. Attolico uită din nou toate formalitățile protocolare. Încă de pe coridor el îi strigă lui Hitler ce are de transmis.

„Spuneți-i Ducelui", răspunde Hitler după o scurtă chibzuință, „că accept propunerea lui".

La Londra, la această oră, Chamberlain se află deja în fața Camerei comunelor și și-a început cuvîntarea sa cu grave consecințe: „Ne aflăm astăzi în fața unei situații fără precedent pînă în 1914", spune el cu vocea tremurată. Este hotărît să spună acum națiunii britanice că va fi război. Atunci secretarul parlamentului îi întinde un bilet.

Chamberlain aruncă o privire pe el. Trăsăturile i se luminează. Ia notițele pregătite din amara sa cuvîntare de război și le rupe sub ochii deputaților. Apoi spune liniștit: „Mai am ceva de comunicat Camerei. D-l Hitler mă invită să-l văd mîine la München. Monsieur Daladier și signor Mussolini sînt de asemenea invitați. Camera mă va învoi, sper, să merg și să văd ce se poate obține din această ultimă sforțare..."

Martori ai acestei scene zguduitoare relatează: „O furtună de aplauze a izbucnit în Camera comunelor. Nimic de felul acesta nu s-a mai petrecut din ziua cînd Sir Edward Grey a anunțat la 4 august 1914 intrarea Angliei în război".

„Chamberlain a luat avionul spre München", spune acuzatorul Alderman în sala Tribunalului de la Nürnberg, „unde s-a ajuns la o întrevedere la Casa brună între Chamberlain, Mussolini, Daladier și Hitler. Ea a durat pînă la 30 septembrie 1938, într-o vineri, cînd a fost semnat acordul de la München. Este suficient să spun aici că prin acest acord se prevedea ca Cehoslovacia să cedeze Germaniei regiunea sudetă. Cehoslovaciei i se cerea să se supună".

Este o zi neagră pentru Europa. Marea Britanie și Franța cumpără pacea jertfind Cehoslovacia prietenă; oricum ele nu bănuiesc că aceasta este o jertfă inutilă. Lui Hitler nici prin cap nu-i trece să se declare mulțumit și să asigure, în sfîrșit, pacea. Cuvîntul „München" devine în viața politică a lumii noțiunea de eveniment blestemat.

În închisoarea de la Nürnberg, Hermann Göring îi povestește psihologului legist Gustave M. Gilbert: „A fost atît de simplu! Nici Chamberlain, nici Daladier nu erau, în ultimă instanță, interesați să riște ceva pentru a salva

Cehoslovacia. Soarta Cehoslovaciei a fost pecetluită în trei ore. Lui Daladier îi era în general greu să urmărească dezbaterile. Stătea acolo cam așa..."

Göring își întinde picioarele, se lasă să cadă pe priciul său și-și pleacă plictisit capul într-o parte.

„Tot ce făcea", descrie el mai departe atitudinea lui Daladier, „era să mormăie din cînd în cînd aprobator. Nici cea mai ușoară obiecție la indiferent ce..."

Göring pocnește din degete.

„Nici un piuit !" adaugă el. „Pe mine mă amuza cît de simplu putea fi învîrtită toată treaba de către Hitler. Nici măcar n-au insistat ca cehii să fie consultați, cel puțin de formă".

Apoi Göring a repetat cele spuse la sfîrșitul conferinței de către purtătorul de cuvînt francez pentru guvernul ceh: „Ei bine, acum trebuie să transmit condamnaților sentința".

În acest timp delegația cehoslovacă așteaptă rezultatul la München la hotelul Regina sub supravegherea Gestapoului. Noaptea, la ora 1,30, consilierul de legație de la Ministerul de Externe, Hubert Masařik, și alți doi domni din Praga sînt aduși la Casa brună. Acolo mai sînt de față doar englezii și francezii.

„Atmosfera era apăsătoare", scrie Masařik. „Francezii erau în mod evident stupefiați. Chamberlain căsca fără întrerupere și nu părea deloc încurcat. Ni s-a declarat destul de brutal că împotriva sentinței nu se poate face apel. Ne-am despărțit și am plecat. La Berlin, ambasadorul francez André François-Poncet se indignează : „Așa tratăm noi pe singurii aliați care ne-au fost fideli !" Și către ambasadorul ceh, Vojtech Mastny, care izbucnise în lacrimi, spune consolator : „Toate trec ; începe o nouă etapă istorică, și ea va pune totul sub semnul întrebării".

La Praga ministrul de externe al Cehoslovaciei constată : „În orice caz, nu sîntem cei din urmă. După noi și alții vor împărtăși aceeași soartă".

La 1 octombrie 1938, exact la momentul stabilit cu mult înainte de Hitler, Wehrmachtul intră în regiunea sudetă. Beneș se retrage și pleacă în America. Deasupra Europei se întinde o pace neliniștitoare, sufocantă.

„Pace în timpurile noastre !" le strigă Chamberlain la Londra pe aeroport ziariștilor care-l așteptau. Scoate din buzunar Acordul de la München, ține hîrtia la înălțime, așa încît flutură în vînt.

Pace în timpurile noastre : „Este doar prima înghițitură, prima degustare a cupei amare, care ni se întinde an de an", spune deputatul Winston Churchill profetic în Camera comunelor. Iar ambasadorul britanic la Berlin, Nevile Henderson, scrie ministrului de externe Halifax : „Pentru mine personal toată această poveste este absolut respingătoare și penibilă. Vreau să scap de gustul amar pe care mi l-a lăsat, și mă voi bucura din toată inima cînd mă vor putea muta într-un alt loc. Niciodată n-aș mai vrea să lucrez cu nemții..."

Pace în timpurile noastre — la 21 octombrie, la exact trei săptămîni de la intrarea în regiunea sudetă, Hitler și generalul Keitel semnează un document secret de comandament, căruia i se dă citire la Nürnberg : „Viitoarele sarcini ale Wehrmachtului și pregătirile ce rezultă de aici în vederea ducerii războiului. Lichidarea restului Cehiei... Urmează indicații exacte privind armata și aviația. Un alt țel agresiv sună astfel : „Ocuparea regiunii Memel". Hitler își mai caută pretexte.

„În seara de 14 martie 1939", continuă la Nürnberg acuzatorul Alderman, „la propunerea ambasadorului german la Praga, la Berlin se întîlnesc președintele Republicii cehoslovace, d-l Hacha, și d-l Khalkovski, ministrul său de externe. De la sfîrșitul săptămînii precedente presa nazistă le reproșase cehilor că au folosit violența împotriva slovacilor, împotriva minorității germane și a cetățenilor celui de-al III-lea Reich. Pe viitor se impune înăbușirea cît mai rapidă a acestui focar în inima Europei. Acești pacificatori !"

Pînă la ora 1,15 noaptea trebuie să aștepte la Berlin Emil Hacha și František Khalkovsky, înainte de a fi aduși la Hitler. La aceeași oră Wehrmachtul a și primit ordinul de a porni în marș spre Praga.

„Așa au căzut duminică zarurile la mine", spune Hitler fără înconjur șefului statului cehoslovac. „Mîine la ora 6 Wehrmachtul va năvăli în Cehoslovacia din toate părțile".

„Hacha și Khalkovsky", își amintește interpretul Schmidt, care era de față, „stăteau împietriți în fotoliile lor. Numai după ochii lor îți puteai da seama că este vorba de oameni vii".

Hacha trebuie să semneze că forțele militare cehe nu vor opune rezistență și că restul Cehoslovaciei se va pune sub protecția lui Hitler. Hermann Göring îl amenință pe

bătrînul Hacha, în vîrstă de optzeci de ani, că, în cazul unui refuz, escadrile de bombardiere vor decola imediat şi vor transforma Praga într-un morman de ruine.

Este ora trei noaptea. Hacha suferă un atac de cord. Medicul curant al lui Hitler, Theodor Morell, îi face o injecţie.

„Înţeleg că rezistenţa n-are rost", şopteşte Hacha, după ce îşi revine.

La ora 3,55, pe data de 15 martie 1939, Khalkovski, Hitler şi Ribbentrop semnează actul pregătit. În tăcerea plină de spaimă a omenirii Hitler intră în Praga în ziua următoare. Cehoslovacia a încetat să mai existe...

La Nürnberg, acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe îl interoghează pe Joachim von Ribbentrop.

Sir David : „Vă amintiţi că acuzatul Göring — potrivit depoziţiilor sale în faţa instanţei — a declarat preşedintelui Hacha că va da aviaţiei germane ordinul de a bombarda Praga ?"

Ribbentrop : „Dacă Göring spune asta, desigur că aşa este".

Sir David : „Vă amintiţi de cuvintele lui Hitler, că trupele germane vor porni la ora şase dimineaţa ? Aproape că se ruşinează să spună că de fiecare batalion ceh revine o divizie germană"

Ribbentrop : „Este posibil să se fi spus aşa ceva. Nu-mi amintesc amănunte".

Sir David : „Admiteţi că acest acord s-a realizat sub ameninţarea unei agresiuni din partea armatei şi a aviaţiei germane ?"

Ribbentrop : „Este cert că führerul i-a spus preşedintelui Hacha că armata germană va intra în ţară, că, desigur, sub această impresie... asta aşa este".

Sir David : „Sînteţi de acord cu mine că acel document s-a realizat sub presiuni insuportabile şi sub ameninţarea unei agresiuni ?"

Ribbentrop : „Aşa nu, nu".

Sir David : „Cu ce altceva puteţi timora mai mult pe şeful unui stat decît cu ameninţarea că armata dv., de o forţă zdrobitoare, va intra în marş şi aviaţia dv. îi va bombarda capitala ?"

Ribbentrop : „Cu războiul, de pildă".

În lume se petrece o răsturnare ameninţătoare. Păcălitul Chamberlain ia primul cuvîntul : „Ce s-a ales de declaraţia «Nici o pretenţie teritorială» ? Ce s-a ales de asi-

gurarea «Nu vrem deloc cehi»? Câtă încredere se mai poate avea în celelalte asigurări care provin din aceeași sursă?"

E clar : Mariie puteri au ajuns la capătul răbdării. Fiecare pas nou va duce categoric la război. Dar Hitler nu mai vede realitatea. La 23 mai 1939 el face cunoscut ofițerilor superiori ai Wehrmachtului noul său țel : „Cu primul prilej prielnic va ataca Polonia". Pornește orbește în marș spre prăpastie.

Noaptea de cristal

Încă înainte ca Hitler să-și realizeze planurile sale secrete și să se arunce în cel de-al doilea război mondial prin atacul împotriva Poloniei, o altă evoluție cutremurătoare se conturează în interiorul Germaniei. Instanța consacră acestor fapte mai multe zile de dezbateri : „Din primele zile ale NSDAP-ului", spune actul de acuzare în cuvinte seci, „antisemitismul a jucat un rol preponderent în lumea ideilor și propagandei național-socialiste. Odată cu preluarea puterii în anul 1933, prigoana împotriva evreilor a devenit politică oficială de stat".

În orașul procesului, la Nürnberg, la 15 septembrie 1935, Hermann Göring a anunțat așa-numitele legi rasiale. Ele interzic căsătoriile și relațiile extraconjugale între germani și evrei, retrag evreilor dreptul de cetățenie germană.

„Dumneavoastră ați proclamat legile de la Nürnberg?" este întrebat Göring, ca martor, de către acuzatorul principal american Robert H. Jackson.

Göring : „Da".

Jackson : „Atunci, la 26 aprilie 1938, ați emis un ordin prin care bunurile evreiești trebuiau predate ?"

Göring : „Dacă ordinul poartă semnătura mea, nu mai poate încăpea nici o îndoială în acest sens".

Jackson : „La 26 aprilie 1938 ați emis un ordin potrivit căruia orice dispoziție privitoare la întreprinderile evreiești trebuia aprobată în prealabil de guvern ?"

Göring : „De asta îmi amintesc".

Jackson : „Și apoi ați publicat, la 12 noiembrie 1938, un decret prin care se aplica o amendă de un miliard de mărci tuturor evreilor ?"

Göring : „Am mai spus că am semnat toate aceste legi și port răspunderea pentru ele".

Jackson : „Și la 12 noiembrie 1938 ați semnat un decret prin care evreilor li se interzicea să aibă prăvălii cu vînzare cu amănuntul sau să exercite un meșteșug de sine stătător ?"

Göring : „Da, toate acestea erau părți din decretele privind îndepărtarea evreimii din viața economică".

Jackson : „Apoi, la 21 februarie 1939, ați semnat un decret potrivit căruia toți evreii trebuiau să predea autorităților, în decurs de două săptămîni, toate obiectele de valoare și bijuteriile obținute prin cumpărare ?"

Göring · „Nu-mi amintesc, dar, fără îndoială, așa trebuie să fie".

Jackson : „N-ați mai semnat, la 3 martie 1939, un decret privind termenul în care evreii trebuiau să predea bijuteriile ?"

Göring : „Presupun că este decretul de punere în executare".

Ce semnificație are acest interogatoriu ? El duce în linie dreaptă la unul dintre cele mai teribile evenimente din perioada de dinainte de război și la unul dintre cele mai zguduitoare documente ale procesului de la Nürnberg. Întîmplările anterioare din Germania sînt ca și necunoscute, chiar dacă a 40-a aniversare a acestui eveniment, a Nopții de cristal *(Kristallnacht)*, a fost puternic marcată în anul 1978 de către opinia publică :

La 28 octombrie 1938 polițiști bat la ușile locuințelor a 17 000 de evrei din întreaga Germanie. Este vorba de evreii care pînă ieri mai aveau cetățenie poloneză. Și cum guvernul polonez declarase că pașapoartele acestor evrei care trăiau în străinătate nu sînt valabile, Hitler profită de prilej pentru a scăpa de cei fără cetățenie. Reinhard Heydrich, pe atunci șeful Siguranței și al SD-ului, face din aceasta prima deportare de evrei din istoria modernă.

În acel 28 octombrie 1938, un an înainte de începerea războiului, în întregul Reich sînt arestați mii de evrei, îmbarcați în trenuri și în camioane. Din bunurile proprii, ei n-au voie să ia cu ei decît atît cît pot purta. Apoi coloanele mizeriei rulează spre granița poloneză. La stația de graniță Benschen evreii sînt adunați pe un teren viran și hăituiți peste cîmpuri de polițiștii lui Heydrich — spre est, unde se întinde nevăzută granița. Bărbați și femei în vîrstă se prăbușesc, sînt alungați cu lovituri de picior, unii rămîn pe loc, morți.

Posturile poloneze nu sînt pregătite și nu fac față asaltului miilor de oameni hăituiți. Prima acțiune de expulzare în masă a lui Hitler reușește.

În această tragedie se află sîmburele unei alte nenorociri. Printre cei alungați se află cîrpaciul Sendel Grynszpan cu soția și copiii. Din Polonia, unde familia a ajuns cu miinile goale, el îi scrie o carte poștală fiului său, Herszel Grynszpan, care locuiește la Paris. În cuvinte impresionante el îi descrie ce s-a întîmplat. Herschel Grünspan — sub acest nume modificat el va fi curînd cunoscut — ia o hotărîre care va avea urmări cumplite. Tînărul de șaptesprezece ani hotărăște să răzbune pe cont propriu nedreptatea făcută părinților și fraților săi. Dimineața, în jurul orei șapte și jumătate, pe data de 7 noiembrie 1938, el intră la Paris intr-un magazin situat pe Rue du Faubourg Saint-Martin. Cumpără un cap-revolver cilindric. Puțin înainte de ora opt și jumătate el apare în curtea ambasadei germane din Rue de Lille. El este hotărît să-l omoare pe ambasadorul german, contele Johannes von Welczek.

Întîmplător, tocmai atunci von Welczek se întoarce din plimbarea de dimineață și traversează curtea. Grünspan nu-l cunoaște pe ambasador. Se îndreaptă spre el și-l întreabă unde îl poate găsi pe contele von Welczek.

Ambasadorul trimite străinul spre un funcționar, pe nume Nagorka, și-și continuă drumul fără să bănuiască că tocmai a scăpat de un atentat.

Nagorka îl duce pe Grünspan în biroul consilierului ambasadei, Ernst vom Rath, care răspunde de primirea vizitatorilor. În fața ușii, Grünspan trebuie să aștepte o clipă. Apoi vom Rath iese pentru a-l întreba pe tînărul necunoscut ce dorește.

În această secundă, țeava revolverului lui Grünspan fulgeră de două ori. Grav rănit, vom Rath se prăbușește pe podea.

Deși Hitler trimite imediat după sosirea știrii doi dintre medicii săi în mare grabă la Paris, și deși de îndată ostași francezi se oferă să doneze singe, viața consilierului de ambasadă german nu mai poate fi salvată.

În fața poliției judiciare, Grünspan recunoaște că vestea despre alungarea brutală a familiei sale l-a îndemnat să comită această faptă: „Din această clipă", spune el, „am hotărît ca, în semn de protest, să omor un membru

al ambasadei germane. Am vrut să-i răzbun pe evrei şi să atrag atenţia lumii asupra a ceea ce se petrece azi în Germania".

Ultimele motive ale lui Grünspan nu sînt nici astăzi lămurite. În mod bizar, atentatorul a supravieţuit războiului în închisorile germane şi, după 1945, s-a dat la fund în Franţa, sub un alt nume.

Grünspan s-a lăsat pradă unei porniri de furie, fără să se gîndească la catastrofalele urmări politice. Nefericita lui faptă serveşte drept pretext şi prolog al unei noi prigoane împotriva evreilor în Germania. Ce se petrece va fi derulat pe parcursul procesului de la Nürnberg.

La două zile de la împuşcăturile de la ambasada germană, la 9 noiembrie 1938, Hitler şi vechii săi combatanţi sărbătoresc ca în fiecare an la München puciul eşuat din anul 1923. În timpul dineului comun, din vechea primărie, spre ora 21 apare un mesager, care îi şopteşte lui Hitler că la Paris vom Rath a murit de pe urma rănilor. Hitler se apleacă spre dr. Goebbels, care stătea lîngă el, şi discută un timp cu acesta. Apoi Hitler părăseşte masa rotundă, fără a-şi mai ţine obişnuita cuvîntare.

Nimeni nu ştie ce a vorbit Hitler cu ministrul propagandei. Dar tot ce se întîmplă, una după alta, este în mod evident urmarea acelei veşti pe care o primise Hitler. Hermann Göring, care n-a luat parte la dineu, va spune, şapte ani mai tîrziu, ca martor la Nürnberg: „După cum am aflat mai tîrziu, după ce führerul a părăsit masa, Goebbels a făcut cunoscută moartea consilierului de ambasadă, care fusese grav rănit. S-a produs o oarecare agitaţie, după care Goebbels pare să fi rostit cuvinte de răzbunare şi să fi dat în felul său — era, poate, unul dintre cei mai înverşunaţi reprezentanţi ai antisemitismului — semnalul de declanşare a evenimentelor. Eu însumi am aflat de aceste lucruri abia la sosirea mea la Berlin, şi anume mai întîi şoferul meu mi-a spus că a văzut incendii la Halle. O jumătate de oră mai tîrziu s-a prezentat aghiotantul meu, care mi-a raportat că în timpul nopţii s-a ajuns la tulburări, au fost jefuite magazine aparţinînd evreilor şi s-au spart vitrine, s-a dat foc sinagogilor. Mai multe nu ştia nici el pentru moment".

În timp ce Göring călătoreşte spre Berlin cu un tren de noapte, în timp ce populaţia germană doarme fără să bănuiască nimic, Münchenul înscenează „o revoltă populară spontană". În toată Germania, brusc, sînt incendiate

sinagogi, sînt demolate complet mai bine de şapte mii de magazine evreieşti, unele arse, zeci de mii de vitrine sînt sparte, douăzeci de mii de evrei sînt scoşi din paturile lor şi arestaţi.

Goebbels vrea să prezinte aceste evenimente drept răspunsul poporului german la fapta lui Herschel Grünspan. În realitate, „Noaptea de cristal a Reichului", cum va numi curînd populaţia Berlinului cele întîmplate, nu are nici o legătură cu voinţa poporului.

„Aceste acte de violenţă", spune acuzatorul american William F. Walsh, „n-au fost demonstraţii antisemite locale ; ele au fost conduse şi dictate de un centru din Berlin. Acest lucru reiese dintr-o serie de telegrame trimise din centralele Gestapoului din Berlin şefilor de poliţie din întreaga Germanie. Voi da citire unei părţi considerabile din ordinele confidenţiale semnate de Heydrich : „Pe baza atentatului împotriva secretarului de legaţie de la Paris vom Rath, în cursul nopţii de astăzi — 9 spre 10 noiembrie — se aşteaptă în tot Reichul demonstraţii împotriva evreilor. Pentru desfăşurarea acestor evenimente se dau următoarele dispoziţii :

Şefii posturilor poliţiei de stat sau adjuncţii lor vor lua legătura telefonic imediat după sosirea acestei recomandate cu conducerile politice care răspund de districtul lor — sau cu Gauleitungul sau cu conducerea regională şi vor iniţia discuţii referitoare la efectuarea demonstraţiilor. În aceste discuţii se va comunica conducerii politice că poliţia germană a primit din partea Reichsführerului SS următoarele indicaţii :

a) Pot fi luate măsuri care nu sînt periculoase pentru viaţa sau bunurile germane, de pildă vor fi incendiate numai acele sinagogi care nu prezintă pericol de incendiu pentru împrejurimi. b) Magazinele şi locuinţele evreilor pot fi doar distruse, nu jefuite. Poliţia a fost instruită să supravegheze realizarea acestor dispoziţii şi să-i aresteze pe jefuitori".

În lagărul de concentrare de la Buchenwald, încă cu două săptămîni înainte de Noaptea de cristal, se construiseră de urgenţă barăci pentru aşa-numiţii „evrei din noiembrie", pentru acei 20 000 de evrei care, apoi, în „furia spontană a poporului", au fost arestaţi şi maltrataţi (35 de evrei au şi murit). Pînă şi Julius Streicher, „mîncătorul de evrei francon nr. 1", este luat prin surprindere

de acțiunea nocturnă a camarazilor săi: Hitler, Goebbels și Himmler.

„La 9 noiembrie 1938 nu mă simțeam prea bine", declară el în fața instanței de la Nürnberg. „Am participat la dineu, dar m-am retras curînd. M-am întors la Nürnberg și m-am trîntit în pat. Spre miezul nopții am fost trezit. Șoferul meu mi-a spus că SA-Führerul von Obernitz ar vrea să vorbească cu Gauleiterul. L-am primit și el a spus următoarele: «Gauleiter, erați plecat cînd ministrul propagandei, dr. Goebbels, a luat cuvîntul și a spus că consilierul de ambasadă vom Rath a fost asasinat. Aici nu este vorba de un omor comis de evreul Grünspan, ci de săvîrșirea unei acțiuni dorite de întreaga evreime. Acum trebuie făcut ceva».

Nu știu dacă Goebbels a spus că führerul a și dat ordinul, îmi amintesc doar că von Obernitz a spus că Goebbels ar fi declarat că ar trebui incendiate sinagogile, că ar trebui sparte vitrinele magazinelor evreiești, demolate casele acestora. La toate acestea i-am spus lui Obernitz: «Obernitz, cred că nu e bine să ardem sinagogile, și în clipa de față cred că nu e bine să demolăm magazinele evreilor, cred că aceste demonstrații nu-și au rostul». Obernitz a răspuns: «Am ordin».

Apoi am spus: «Obernitz, aici nu-mi asum nici o răspundere».

Obernitz a plecat, fapta s-a comis. Toate acestea, declarate aici sub jurămînt, vor fi confirmate de șoferul meu, care a fost martor la această discuție nocturnă".

În continuare, șoferul lui Streicher, Fritz Herrwerth, este audiat ca martor de către avocatul dr. Hanns Marx.

Dr. Marx: „Ați fost în noaptea de 9 noiembrie martor al unei discuții dintre Streicher și SA-Führerul von Obernitz?"

Herrwerth: „Desigur".

Dr. Marx: „Unde a avut loc această discuție?"

Herrwerth: „În seara aceea d-l Streicher s-a dus la culcare mai devreme ca de obicei. Eu m-am dus la cazinoul Gauleitungului. Am jucat cărți. Apoi a sosit Obergruppenführerul de atunci, von Obernitz, și mi-a spus că trebuie să vorbească neapărat cu d-l Streicher. Eu i-am răspuns că d-l Streicher s-a și dus la culcare. Mi-a spus că atunci trebuie să-l trezesc și că își ia el răspunderea.

D-l von Obernitz a mers cu mașina mea acasă la d-l Streicher. Pe drum, noaptea, m-a frapat faptul că pe

străzi circulau mulți SA-iști. L-am întrebat pe d-l von Obernitz ce se întîmplă. D-l von Obernitz mi-a spus că în noaptea aceasta se va petrece ceva. Se vor demola locuințele evreilor. Mai mult nu mi-a spus.

L-am însoțit pe d-l von Obernitz pînă la patul d-lui Streicher. Apoi d-l Obernitz i-a raportat lui Streicher ce se întîmpla în noaptea aceea. D-l Streicher a fost, ca să mă exprim așa, surprins. El i-a spus textual d-lui Obernitz, îmi amintesc exact : «Nu este bine, așa nu se rezolvă problema evreiască. Faceți ce s-a spus să se facă, eu nu colaborez. Dacă se întîmplă ceva și aveți nevoie de mine, puteți să mă chemați».

Îmi mai amintesc că d-l von Obernitz a spus că Hitler ar fi spus că SA-ul trebuie să se manifeste și el o dată violent, și anume ca pedeapsă pentru cazul care s-a petrecut atunci la Paris. D-l Streicher s-a culcat la loc".

Hitler și acoliții săi treceau fără scrupule peste toate, abuzau fără conștiință de numele poporului german pentru obscura lor operă. Sub mantia acestei nopți au loc asasinate, atentate la pudoare și jafuri. Pînă și instanța superioară de judecată a partidului NSDAP trebuie să se ocupe mai tîrziu de cele întîmplate și nu poate trece peste fapte. Într-un raport către Hermann Göring judecătorul suprem al partidului, Walter Buch, care în 1949 s-a înecat în lacul Ammer, constata fără înconjur, — iar acest document a fost și el prezentat Tribunalului de la Nürnberg — : „Indicațiile verbale date de șeful propagandei Reichului au fost înțelese de toți conducătorii de partid prezenți în așa fel, încît partidul nu trebuia să apară în exterior ca inițiatorul demonstrațiilor, dar în realitate trebuia să le organizeze și să le realizeze. Dr. Goebbels așa le-a și conceput. Acestea puteau fi organizate numai prin serviciile de poliție și secțiuni. Opinia publică știa pînă la ultimul om că acțiunile politice de la 9 noiembrie au fost organizate și realizate de către partid, chiar dacă acest lucru se recunoștea sau nu. Dacă toate sinagogile ard într-o noapte, asta este o treabă care trebuie să fi fost cumva organizată și numai partidul putea s-o facă".

Acuzatul Walther Funk, pe atunci ministrul economiei Reichului, declară ca martor la Nürnberg : „Cînd în dimineața de 10 noiembrie mă îndreptam cu mașina spre minister, mi-am dat seama după vitrine de devastările care avuseseră loc și am aflat amănunte de la funcționarii mei din minister. Am încercat să-l sun pe Göring, pe

Goebbels şi chiar pe Himmler. În cele din urmă am reuşit să ajung la Goebbels şi i-am explicat că această teroare era un afront împotriva mea personal, că în felul acesta se distrugeau bunuri de valoare şi de neînlocuit şi că astfel relaţiile noastre cu străinătatea erau sensibil afectate".

Funk vorbeşte pe şleau. Dintr-o declaraţie dată sub prestare de jurămînt rezultă cele spuse de el textual lui Goebbels: „Aţi înnebunit, d-le Goebbels, de faceţi asemenea porcării? Ţi-e ruşine că eşti german. Tot prestigiul în străinătate se pierde. Eu mă străduiesc zi şi noapte să păstrez avuţia poporului, şi dumneavoastră o aruncaţi fără jenă pe fereastră! Dacă această porcărie nu încetează imediat, dau afară tot gunoiul!"

Dar Funk este prea slab pentru a-şi pune în aplicare ameninţarea. În sala tribunalului se dă citire unui proces-verbal de audiere. Pasajul respectiv sună astfel:

„Întrebarea: Ştiaţi că jafurile şi tot ce s-a mai făcut erau iniţiate de partid, nu-i aşa?"

Acuzatul Funk începe să plîngă şi răspunde: „Atunci ar fi trebuit să mă retrag, în anul 1938. De aceea sînt vinovat, recunosc că acum sînt aici ca învinuit".

Ca şi Funk, Göring şi-a exprimat şi el indignarea în legătură cu incidentele din Noaptea de cristal. Şi, ca şi Funk, nici el nu se gîndeşte la latura umană a dezmăţului organizat. Cu toată naivitatea el relatează în faţa instanţei de la Nürnberg mobilurile lui reale: „Înainte de prînz führerul a sosit şi el la Berlin. Între timp auzisem că Goebbels era implicat serios cel puţin ca iniţiator. I-am spus führerului că mi se părea imposibil ca tocmai acum să se întîmple asemenea incidente. Eu îmi dau toată silinţa ca în cadrul planului pe patru ani să dezvolt la maximum întreaga economie. În cuvîntări eu am chemat poporul să strîngă şi să folosească fiecare tub de pastă de dinţi, fiecare cui ruginit, fiecare material vechi. Mi se părea imposibil ca un om care nu răspunde de aceste lucruri [Goebbels] să stînjenească greaua mea sarcină economică distrugînd atîtea valori materiale.

După-amiază am vorbit din nou cu führerul. Între timp Goebbels fusese pe la el, deşi şi eu îi redasem telefonic, în cuvinte foarte dure şi într-un mod care nu lăsa loc la dubii, punctul meu de vedere. I-am spus atunci că n-aveam poftă să plătesc oalele sparte pentru ieşirile lui necontrolate. În timp ce vorbeam cu führerul a venit Goebbels şi a început cu obişnuitele lui manifestări.

Atunci, pentru prima oară, a venit din partea lui propunerea de a aplica o nouă pedeapsă, şi anume a indicat o sumă de bani nejustificat de mare. După o scurtă tocmeală în privinţa sumei, s-a stabilit un miliard.

I-am atras atenţia führerului că, desigur, în funcţie de împrejurări, această sumă ar putea avea repercusiuni asupra impozitelor. Atunci führerul şi-a exprimat dorinţa şi a dat ordin să se realizeze şi soluţia economică. El a ordonat în mare ceea ce urma să se întimple. Atunci am convocat şedinţa de la 12 noiembrie".

Va fi o şedinţă pe parcursul căreia actorii principali îşi vor arăta adevărata lor faţă. Va fi o şedinţă care va hotărî soarta evreilor. Din nou au avut de lucru stenografii zeloşi: pentru a consemna toate opiniile participanţilor la şedinţă. Şi de această dată procesul-verbal este găsit, şi anume la Ministerul Transporturilor Aeriene ale Reichului, unde avusese loc şedinţa. Acum documentul cu un conţinut atît de grav se află pe masa Tribunalului de la Nürnberg.

Jackson : „Ne puteţi spune cine a mai fost atunci de faţă, în afară de dv. şi de Goebbels ?"

Göring : „I-aş putea cita doar din memorie. Erau, deci, Heydrich, şeful Gestapoului din Berlin, dr. Frick, ministrul de interne, pe dr. Goebbels l-aţi mai amintit ; era acolo Funk, ministrul economiei ; contele Schwerin-Krosigk, ministrul de finanţe, Fischböck din Austria. Se prea poate să mai fi fost cîţiva".

Jackson : „Reprezentantul societăţilor de asigurare Hilgard a fost şi el un timp de faţă ?"

Göring : „El a fost ascultat în problemele speciale".

Jackson parcurge punct cu punct amplul document. La deschiderea conferinţei, Göring se referă la un ordin al lui Hitler, potrivit căruia „problema evreiască trebuie concepută acum în mod unitar şi rezolvată într-un fel sau altul". Orice comentariu este de prisos, dacă se urmăresc însemnările textuale prezentate instanţei.

Göring : „Domnilor, sînt sătul de aceste demonstraţii. Ele nu-i prejudiciază pe evrei, ci, în cele din urmă pe mine, care trebuie să concep economia ca pe o ultimă instanţă. Dacă astăzi un magazin evreiesc este distrus, dacă sînt aruncate în stradă mărfuri, atunci asigurările îi despăgubesc pe evrei, şi, în al doilea rînd, se distrug bunuri de consum. Este un act dement să goleşti şi să incendiezi

un magazin, şi apoi pagubele le suportă o societate de asigurări germană, iar mărfurile de care am nevoie urgentă — secţii întregi de confecţii şi mai ştiu eu ce — sînt arse. Atunci pot să dau direct foc materiilor prime chiar cînd intră în magazin.

În această privinţă nu vreau să las nici un dubiu, domnilor : Acum se iau hotărîri, şi acum eu rog insistent pe cei în drept să ia, una după alta, măsurile necesare pentru arienizarea economiei. Ideea de bază este următoarea : evreul este scos din economie şi cedează statului bunurile sale economice. Pentru asta el este despăgubit. Despăgubirea este consemnată în registrul de debite ale statului şi i se plătesc eventual dobînzi într-un anumit procent. Din acestea el poate trăi".

Jackson : „Atunci aţi vorbit destul de mult despre modul în care intenţionaţi să arienizaţi afacerile evreieşti. Este adevărat ?"

Göring : „Desigur".

Jackson : „Şi atunci aţi vorbit despre arienizarea fabricilor evreieşti ?"

Göring : „Desigur".

Jackson : „Trecem acum la discuţia dintre dv. şi Heydrich".

În continuare se dă citire procesului-verbal, şi cei prezenţi în sala tribunalului pot fi martori la convorbirea care a avut loc la Ministerul Aerului al lui Göring.

Goebbels : „Aproape în toate oraşele germane au fost incendiate sinagogile. Acum ele pot fi folosite în cele mai diverse feluri. Unele oraşe vor să le transforme în locuri de parcare, altele vor să fie ridicate clădiri în locul lor".

Göring : „Cîte sinagogi au fost, de fapt, arse ?"

Heydrich : „În total s-au distrus în incendii 101 sinagogi, 76 sinagogi au fost demolate, 7 500 magazine din întregul Reich au fost distruse".

Goebbels : „Eu cred că trebuie să folosim acest prilej pentru a desfiinţa sinagogile. Evreii trebuie să plătească. De asemenea consider necesar să se emită acum o dispoziţie prin care să se interzică evreilor să frecventeze teatrele, cinematografele şi circurile germane. Cred că ne putem permite acum acest lucru, avînd în vedere situaţia teatrelor. Teatrele sînt oricum supraaglomerate. Apoi cred că mai e necesar ca evreii să se retragă peste tot din viaţa publică. Astăzi se mai poate ca un evreu şi un german să folosească aceeaşi cuşetă într-un vagon de dormit. Tre-

buie, deci, să se dea un decret al Ministerului Transporturilor Reichului, prin care evreilor să li se rezerve compartimente speciale; iar în cazul că nu există nici un loc, evreii să stea afară pe coridor".

Göring: „Asta nu mi se pare ceva special. Dacă trenul este într-adevăr aglomerat, credeți-mă: așa facem, nu e nevoie de nici o lege. El este aruncat afară chiar dacă este singur în compartiment pe toată durata călătoriei".

Goebbels: „Atunci trebuie să se dea o dispoziție prin care să se interzică evreilor să frecventeze stațiunile balneare și climaterice germane".

Göring: „Li s-ar putea da unele numai lor".

Goebbels: „Dar nu cele mai frumoase. Ar trebui de asemenea chibzuit dacă nu este necesar să se interzică evreilor să intre în pădurile germane. Astăzi evreii mișună în grupuri prin Grunewald".

Göring: „Deci vom pune la dispoziția evreilor o anumită parte a pădurii și vom avea grijă ca diferitele animale care seamănă al naibii de tare cu evreii să fie mînate acolo și să se aclimatizeze acolo".

Goebbels: „Apoi, este necesar ca evreii să nu poată să stea în stabilimente germane. Evreilor trebuie să li se pună la dispoziție anumite stabilimente, nu cele mai frumoase, și să se spună: Pe aceste bănci pot sta evreii. Deasupra să se scrie: «Numai pentru evrei». Ar mai fi ceva la urmă. Astăzi mai persistă încă situația în care copii evrei merg la școli germane. Consider necesar ca evreii să fie scoși cu totul din școlile germane".

Göring: „Atunci, vă rog să-l chemați aici pe d-l Hilgard de la asigurări... D-le Hilgard, este vorba de următoarele. Mînia îndreptățită a poporului față de evrei a produs o serie de daune întregului Reich. Presupun că o parte din evrei sînt asigurați. Aici lucrurile ar fi relativ simple, dînd o dispoziție ca aceste pagube să nu poată fi acoperite de asigurări".

Hilgard: „La asigurările sticlei, care au un mare rol, majoritatea celor prejudiciați sînt arieni. Asta pentru că proprietatea imobiliară se află în mîinile arienilor, în timp ce evreul, de regulă, este doar chiriașul prăvăliei".

Goebbels: „Atunci evreul trebuie să plătească despăgubirile".

Göring: „N-are sens. Noi nu avem materii prime. Totul este sticlă străină, asta costă devize. Poți să te urci pe pereți!"

Hilgard : „Sticla pentru vitrine este fabricată exclusiv de către industria sticlei din Belgia. Trebuie să ne așteptăm la pagube la sticlă de aproximativ șase milioane. În treacăt fie spus, pagubele vor reprezenta jumătate din producția anuală a întregii industrii belgiene a sticlei. Fabrica va avea nevoie de o jumătate de an pentru a livra sticla necesară înlocuirii pagubelor".

Göring : „Așa nu se mai poate. Nu mai suportăm. Imposibil ! Mai departe. Dacă s-ar lua din magazine mărfuri de orice fel..."

Hilgard : „Cazul cel mai important pe care-l avem în această zonă este cazul Margraf, Unter den Linden. Magazinul de bijuterii al lui Margraf. Pagubele ne-au fost raportate ca fiind de 1,7 milioane, pentru că magazinul a fost în întregime jefuit".

Göring : „Daluege și Heydrich, trebuie să-mi faceți din nou rost de bijuterii prin razii intense !"

Daluege : „S-a și dat dispoziție".

Göring : „Dacă cineva intră într-un magazin și spune că le-ar fi cumpărat, trebuie să i le luați fără scrupule și fără prea multă vorbă".

Heydrich : „Dealtfel s-au săvîrșit în Reich aproximativ opt sute de jafuri, dar sîntem pe cale să găsim bunurile jefuite".

Göring : „Și bijuteriile ?"

Heydrich : „E greu de spus. Parte au fost aruncate în stradă și acolo au fost ridicate de pe jos. La fel s-a întîmplat și cu magazinele de blănuri. Acolo, firește, mulțimile s-au aruncat și au luat nurci, sconcs și altele".

Daluege : „În primul rînd ar fi necesar ca partidul să dea un ordin ca să se raporteze imediat dacă, de pildă, vecina își transformă o blană sau dacă oamenii apar cu inele și brățări noi".

Hilgard : „Noi punem mare preț, domnule feldmareșal, pe faptul de a nu fi stînjeniți în îndeplinirea îndatoririlor noastre contractuale".

Göring : „Dar eu trebuie să fac asta !"

Hilgard : „Este în funcție pur și simplu de faptul că noi avem în mare măsură și relații internaționale și ținem să nu se zdruncine încrederea în asigurările germane".

Heydrich : „Asigurările pot fi plătite, dar după aceea, la achitare, sînt confiscate. Atunci, de formă, aparențele s-au păstrat".

Hilgard : „Cele spuse acum de Obergruppenführer Heydrich cu le consider drept calea cea bună".

Göring : „Despăgubirile pe care ar trebui să le plătiţi evreilor va trebui să le plătiţi, dar ministrului de finanţe. Banii sînt ai statului. Asta e absolut clar".

Hilgard : „Poate că ar trebui să explic că, potrivit aprecierilor mele, pagubele totale în întreaga Germanie se ridică la aproximativ 25 milioane mărci".

Heydrich : „Pagubele materiale, respectiv pagubele reprezentînd contravaloarea materialelor de inventar şi a mărfurilor le apreciem la mai multe sute de milioane".

Göring : „Eu aş fi preferat ca voi să fi omorît două sute de evrei şi să nu fi distrus asemenea valori".

Heydrich : „Sînt treizeci şi cinci de morţi".

Göring : „Mai întîi pagubele pe care le-a avut evreul prin faptul că la Margraf au dispărut bijuteriile. Astea s-au dus şi nu vor mai fi puse la loc. El are paguba. Dacă bijuteriile vor fi din nou aduse de poliţie, ele rămîn statului. Acum celelalte lucruri, care au fost aruncate în stradă, şterpelite, aruncate pe foc. Şi pagubele astea le are evreul".

Hilgard : „Tocmai mă gîndesc în ce măsură sînt afectate societăţile străine de asigurări".

Göring : „Ele trebuie să plătească. Noi confiscăm astea. Evreul trebuie să anunţe paguba. El primeşte asigurarea, dar ea se confiscă. Aşadar, efectul final este că rămîne meritul asigurărilor străine dacă nu trebuie să plătească unele pagube. Domnule Hilgard, poţi să zîmbeşti pe sub mustaţă !"

Hilgard : „N-am nici un motiv".

Göring : „Permiteţi ! Ar trebui să vă zgîlţii bine sau cum să spun ? Cel mai bine văd asta la dumneata. Parcă rînjeşti cu tot corpul. Aţi făcut un mare ghişeft".

Heydrich : „Prin arienizări şi alte îngrădiri evreimea rămîne, fireşte, fără lucru. Sîntem martorii unei proletarizări a evreimii. Prin urmare, eu trebuie să iau măsuri în Germania care să-i izoleze pe evrei. Pentru izolare eu aş face pe scurt propuneri de natură pur poliţienească, de pildă, însemnarea personală a evreilor, spunîndu-se : Fiecare evreu trebuie să poarte un anumit semn".

Göring : „O uniformă".

Heydrich : „Un semn".

Göring : „Dar, dragă Heydrich, prin asta nu se poate evita ca în oraşe să se ajungă pe scară largă la ghetouri. Ele trebuie create".

Heydrich : „Ghetoul sub forma unor cartiere total separate nu este, din punct de vedere poliţienesc, realizabil".

Göring : „Dar în oraşe cu adevărat proprii ?"

Heydrich : „Dacă îi izolăm în oraşe absolut proprii, desigur".

Funk : „Evreul trebuie strîns tare".

Heydrich : „Aş mai propune ca măsură să se retragă evreilor toate autorizaţiile, cum ar fi carnetul de şofer, să fie limitaţi în dreptul lor de a-şi alege domiciliul prin interdicţii de domiciliere. Nu înţeleg de ce trebuie în general ca evreul să meargă la băi".

Göring : „În orice caz, nu în staţiuni balneare".

Heydrich : „Atunci aş propune acelaşi lucru şi pentru spitale. Acelaşi lucru cu mijloacele de transport în comun".

Göring : „Toate astea trebuie trecute prin filtru. Aceste lucruri trebuie să iasă la iveală unul după altul. Încă o întrebare, domnilor : Cum aţi aprecia situaţia dacă astăzi aş anunţa că evreimii i se va impune ca pedeapsă un miliard sub formă de contribuţie : Voi alege un text cum că, pentru crimele lor nelegiuite şi tot aşa mai departe, evreii germani, în totalitatea lor, sînt pedepsiţi cu o contribuţie de un miliard. Asta i-ar potoli. Porcii nu vor mai comite curînd un al doilea asasinat. Dealtfel trebuie să mai constat că n-aş vrea ca eu să fiu evreu în Germania.

Şi încă ceva : Dacă Imperiul german va ajunge într-un viitor previzibil la conflicte de politică externă, este de la sine înţeles că în Germania va trebui să ne gîndim în primul rînd la o răfuială cu evreii".

Atît din procesul-verbal. Conţinutul nu va fi contestat la Nürnberg de Göring, în calitate de martor ; el se mulţumeşte cu cîteva stratageme subţiri sau cinice. Iată cîteva exemple :

1. „Evreul este scos pe coridor chiar dacă se află singur în compartiment în tot timpul călătoriei".

Jackson : „Este exact ?"

Göring : „Da. Devenisem cam nervos, dacă Goebbels venea mereu cu nimicurile lui. Atunci, după cum îmi e temperamentul, am aruncat nişte expresii".

2. „Eu aş fi preferat ca voi să fi omorît două sute de evrei şi să nu fi distrus asemenea valori".

Jackson : „Am citit corect ?"

Göring : „Desigur, aceasta a fost o manifestare a nemulțumirii și a enervării de moment".

Jackson : „Ați fost sincer fără să vreți, nu ?"

Göring : „N-am spus-o serios, era consecința unei enervări de moment cu privire la tot ce se întîmpla, din cauza valorilor distruse".

3. „Fiecare evreu trebuie să poarte un anumit semn : o uniformă ! Dragă Heydrich, prin asta nu se poate evita ca în orașe să se ajungă pe scară largă la ghetouri. Ele trebuie create".

Jackson : „Ați spus asta ?"

Göring : „Am spus. Pe atunci se punea problema să se realizeze comasarea evreilor în anumite părți și străzi ale orașelor, pentru că dispozițiile legale cu privire la închiriere nu permiteau altceva, și fiecare evreu, dacă ar fi primit aceste semne, ar fi putut fi apărat".

Steaua galbenă ca semn de protecție — greu se putea găsi o întorsătură mai diabolică a lucrurilor.

4. „Evreilor să li se impună o contribuție de un miliard. Asta i-ar potoli. De altfel n-aș vrea ca eu să fiu evreu în Germania".

Jackson : „Era o glumă ?"

Göring : „V-am spus exact cum s-a ajuns la impunerea unui miliard".

Mai mult Hermann Göring nu poate să spună. Dar tot ce s-a discutat acolo în 1938 a devenit curînd o realitate cruntă, inclusiv semnele, ghetoul și distrugerile.

Probă generală în Spania

Germania poartă un război înainte ca războiul să fi început. Puține sînt frazele pe care Hermann Göring le rostește ca martor în procesul de la Nürnberg cu privire la prima sa aventură militară : „Cînd a izbucnit războiul civil în Spania, Franco a lansat un strigăt de ajutor către Germania cerînd sprijin, mai ales aerian. Führerul a stat pe gînduri, eu am insistat cu însuflețire să acordăm sprijin în orice împrejurare. În primul rînd pentru a opune rezistență extinderii comunismului în aceste locuri, în al doilea rînd însă pentru a verifica cu acest prilej tînăra mea Luftwaffe din punct de vedere tehnic. Cu încuviințarea führerului am trimis o mare parte a flotei mele de transport și o serie de comandouri de verifi-

care formate din piloţii mei de vînătoare, din bombardiere şi tunuri antiaeriene, avînd în acest fel ocazia de a verifica în lupte grele dacă materialul corespundea scopului. Pentru ca şi personalul să dobîndească o oarecare experienţă, am avut grijă să-i tot rotesc, adică să trimit acolo mereu alţii, şi pe alţii să-i aduc înapoi".

În spatele acestei depoziţii seci se ascunde o acţiune lipsită de scrupule, tăinuită faţă de poporul german pînă în ultima clipă.

Legiunea Condor! Probleme secrete de comandament !

Cele abordate aici, la Nürnberg, arată încă o dată faţa intimă a politicii lui Hitler şi a acoliţilor lui : la 8 august 1936 însărcinatul cu afaceri german la Londra, Otto Fürst von Bismarck, îl asigură pe ministrul de externe britanic în numele guvernului Reichului „că guvernul german n-a livrat şi nici nu va livra Spaniei arme sau material de război".

N-a spus adevărul. Soldaţi germani şi arme germane se află demult în drum spre Spania, sînt deja angajaţi şi vor fi livraţi într-un şuvoi neîntrerupt. Germanii luptă într-o ţară străină, germanii trebuie să-şi dea viaţa pe un cîmp de luptă îndepărtat. Mamele îşi plîng fiii — dar celor rămaşi în urmă le este pur şi simplu interzis să vorbească de jalea lor. Goebbels interzice orice ştire despre toate acestea.

Nu este permis să fie adevărat pentru că aceasta ar duce la complicaţii internaţionale. Göring vrea doar să „probeze în încercări grele cîteva puncte tehnice ale tinerei sale Luftwaffe". Războiul civil spaniol îl serveşte cum nu se poate mai bine.

Dar această luptă de cealaltă parte a Pirineilor duce, în cele din urmă, în comandamentul suprem al Luftwaffei la fatale concluzii greşite. Ceea ce merge bine în Spania este interpretat eronat, trebuie să se confirme şi în marele război care vine. Fatalele greşeli ale acestor consideraţii rezidă în următoarele puncte :

1. În Spania lupta un corp de elită împotriva unui inamic mult inferior.

2. Cîmpul de operaţiuni cuprindea prin comparaţie numai spaţii mici.

3. Unităţile germane nu puneau în războiul civil spaniol mari probleme de conducere.

4. Era vorba de trupe relativ mici şi de aceea uşor de întărit.

Spania trebuia să fie marele cîmp de manevre al Wehrmachtului și modelul viitoarelor războaie. În fapt, ea nu a fost însă decît un caz ideal, care nu se va mai repeta. Milioane de soldați germani vor trebui să-și dea viața mai tîrziu pe întinderile Rusiei, în Africa și pe alte vaste teatre de război din cauza acestei greșeli a conducerii lor.

Dar cum s-a ajuns în general la această aventură? Spania avea în spate ani de criză : în 1931 regele Alfons al XIII-lea a abdicat, republica ce a urmat a cunoscut pînă în 1936 douăzeci și opt de schimbări de guvern. În cele din urmă, la 16 februarie 1936, se fac alegeri noi în care Frontul popular socialist ajunge să preia legal puterea în parlament cu 256 din cele 473 locuri. Atunci are loc puciul generalilor. În Marocul spaniol trupele se ridică împotriva noului guvern. Generalul Francisco Franco, comandor pe Insulele Canare, vine pe calea aerului în Maroc și preia conducerea răscoalei. În nordul Spaniei are loc puciul generalului Mola. În același timp generalul Quiepo de Llano reușește o lovitură prin surprindere : el cucerește Sevilla cu 180 de oameni.

Dar în alte provincii spaniole, în special la Madrid și Barcelona, răscoala a eșuat, guvernul este stăpîn pe situație. Răsculații sînt la strîmtoare. Ei trebuie fie să capituleze, fie să încerce să aducă în Spania trupele marocane din Africa aflate sub comanda lui Franco. Pentru aceasta însă lipseau mijloacele de transport. Ofițerii de pe vasele de război spaniole, care vor să participe la răscoală, sînt lichidați fără multă vorbă. Flota ajunge astfel în întregime în mîna guvernului.

Franco se adresează lui Mussolini și Hitler, cerîndu-le ajutor. Doi negustori germani, care locuiesc în Tetuanul marocan, servesc drept mijlocitori. Ei pleacă în grabă la Berlin și tratează cu Hermann Göring, care exploatează imediat șansa : aici poate, în sfîrșit, să se dezlănțuie Luftwaffe a sa ! Hitler se hotărăște pentru o intervenție armată. Mai întîi generalul Walter Warlimont este trimis la Franco, dar mult mai important este ajutorul Luftwaffei. Întrucît flota spaniolă rezistă, rămîne doar calea aerului pentru a aduce trupele din Maroc peste Marea Mediterană în Spania.

Și, într-adevăr, Göring construiește acum primul pod aerian din lume. Mascat ca firmă particulară, se întemeiază mai întîi *Societatea pe acțiuni de transport hispano-marocană*, numită pe scurt *Hisma*. Ea începe să func-

ţioneze cu două escadrile pe nume *Pablos* şi *Pedros*. Unităţile armate primesc numele conspirativ *Apicultorul*. Ansamblul se numeşte *Legiunea Condor* şi în actele secrete din Berlin este trecut sub numele conspirativ *Întreprinderea Focul magic*. În iulie 1936, la Hamburg, un grup ciudat de 85 tineri civili urcă la bordul vasului *Usamaro*. Este vorba de „turiştii" *Societăţii de turism Union*, de „negustori", „tehnicieni" şi „fotografi", aşa cum reiese din paşapoarte. Şi cîte cufere şi lăzi aveau ăştia ! Din păcate, la descărcare, o ladă se sparge. Din ea cad 250 kg bombe. Echipajul face ochii mari, dar se linişteşte la explicaţia că e vorba de „o comandă specială pentru recucerirea coloniilor germane".

De la Hamburg *Usaramo* pleacă în Spania la Cadiz. Printre călători se află zece piloţi de vînătoare ai Luftwaffei germane, zece echipaje de luptă şi personal. În Spania ei se vor întîlni cu un al doilea grup, care la 27 iulie 1936 au zburat direct la Sevilla cu Ju 52. Chiar în aceeaşi zi se realizează podul aerian. Între Tetuan în Africa şi Jerez de la Frontera lîngă Sevilla, avioanele Ju 52 ale lui Göring transportă în scurt timp peste Marea Mediterană 12 000 de marocani şi 134 000 kg muniţii. Acum Franco îşi poate începe cu adevărat războiul civil!

Bineînţeles că Societatea germană de transport nimereşte drept în cazanul vrăjitoarelor : după ce vasul spaniol *Jaime I*, credincios guvernului, trage cîteva salve printre avioanele suspecte, acestea sînt prevăzute cu dispozitive de lansare, şi nu durează mult pînă ce *Jaime* este grav avariat într-un bombardament german. În schimb *Usaramo*, cu *Societatea de turism Union*, este din nou bombardat la intrarea în Cadiz de către un crucişător spaniol roşu, dar, cu toate acestea, reuşeşte să-şi aducă pe uscat „negustorii", „tehnicienii" şi „fotografii", cu bagaje cu tot.

De la Wilhelmshaven cuirasatele *Deutschland* şi *Admiral Scheer* o pornesc spre Spania. Misiunea lor este să asigure protecţia şi transportarea cetăţenilor germani din zonele afectate de războiul civil — căci acest război civil, pornit cu adevărat abia prin organizarea podului aerian al lui Göring, a aruncat întreaga Spanie în haos, distrugere şi îngrozitoare suferinţe.

În faţa ţărmurilor Spaniei apar, de asemenea, vase de război britanice, franceze, americane şi italieneşti. Toţi

străinii părăsesc în grabă nefericita ţară. Numai în Malaga vase comerciale germane şi italieneşti iau la bord aproximativ două mii de germani sub protecţia vaselor de război.

Dar în timp ce marina se limitează efectiv la misiunea ei de apărare, Luftwaffe intră în luptă activ şi direct. Şi nu numai ea: Mussolini a pus şi el la dispoziţie trupe pentru Franco, iar de cealaltă parte a frontului, Uniunea Sovietică a venit în ajutor guvernului de la Madrid cu oameni şi material de război. În afară de aceştia, mai există voluntari care vin în Spania din proprie iniţiativă: oameni care vor să lupte din convingeri politice, dar şi mercenari şi aventurieri din toată lumea, francezi, englezi, polonezi, americani, cehi, portughezi, scandinavi. Mercenarii şi aventurierii intră în serviciul lui Franco. Cei care luptă din convingeri politice intră în *Brigada internaţională* a guvernului Frontului popular. Dintr-odată Spania a devenit cîmpul de luptă al lumii. Răscoala generalilor a generat primul război „ideologic", primul război de „concepţie asupra lumii" din secolul al douăzecilea.

La 6 august 1936 guvernul francez propune marilor puteri hotărîrea de embargou asupra livrărilor de arme către părţile beligerante. La 31 august Parisul extinde această propunere şi iniţiază formarea unui comitet general de neintervenţie, la a cărui şedinţă de fondare participă, la scurtă vreme, douăzeci şi şase de state europene — printre care şi Germania, Italia şi Uniunea Sovietică. Se pune în mişcare un aparat greoi. Se ţin adunări generale, şi în comitete, delegaţii fac schimb de acuzaţii şi contraacuzaţii.

În memoriile sale scrise în închisoarea de la Nürnberg, Ribbentrop mărturiseşte: „Acest comitet s-ar fi numit mai bine «comitet de intervenţie», căci întreaga activitate a membrilor săi consta în a reprezenta sau camufla mai mult sau mai puţin abil amestecul ţării lor în Spania. Era o muncă extrem de neplăcută".

La 8 martie 1937 comitetul de neintervenţie ia, în sfîrşit, hotărîrea de a organiza un control internaţional pe mare şi pe uscat, care să împiedice pătrunderea în Spania a armamentului şi luptătorilor străini. Marea Britanie, Franţa, Germania şi Italia sînt însărcinate cu acest control. Germaniei îi revine misiunea să supravegheze cu flota sa ţărmul spaniol estic de la Cap de Gata pînă la Cap Oropesa. Lupul e făcut cioban. Căci în timp ce în mod ofi-

cial se mimează neamestecul și controlul pe mare, se fac în continuare pe ascuns și fără piedici transporturi de oameni și materiale. La Nürnberg, Göring spune : „Am trimis o mare parte a flotei mele de transport și o serie de comandouri de verificare, formate din piloții mei de vînătoare, din bombardiere și tunuri antiaeriene, și am avut grijă să-i tot rotesc, adică să trimit acolo mereu alții, și pe alții să-i aduc înapoi".

Trei ani la rînd poporul spaniol trebuie să plătească oalele sparte, Göring purtînd acest război civil cu toate atrocitățile și pustiirile sale. Niciodată aceste lupte n-ar fi durat atîta dacă n-ar fi fost amestecul străin.

În plus, la început, partida arăta jalnic de tot pentru Göring. Comandoul său de Luftwaffe, *Legiunea Condor*, se compunea inițial din patru escadrile de avioane de luptă, patru escadrile de vînătoare, una de recunoaștere și două de hidroavioane ; la acestea se mai adaugă mai multe baterii de artilerie antiaeriană și formațiuni de radiotelegrafiști. Generalul-maior, aviatorul Hugo Sperrle, aflat în Spania sub numele conspirativ Sander, n-a simțit o bucurie adevărată de pe urma realizărilor comandoului său. La „proba tare", cum o numea Göring, au reieșit imediat deficiențe, neprevăzute la Berlin, ale Luftwaffei. Prima formațiune germană de vînătoare din Spania a primit de la Göring șase aparate tip He 51, biplane cu un motor, care aminteau întru totul de avioanele din timpul primului război mondial. Sînt atît de lente, încît nu pot nici măcar să ajungă din urmă bombardierele inamice. Bombardierul Martin al guvernului Frontului popular, de exemplu, este cu cincizeci de km la oră mai rapid, fără să mai vorbim de Devoitine, Curtis și de sovieticele Rata. Dacă germanii reușesc să doboare ceva, este vorba în special de leneșele avioane de vînătoare Nieuport sau de bombardierele Gréguet și Potez.

Ca simbol, aviatorii lui Göring au pictat pe aparatele lor o pălărie cilindru. Nimeni nu știe din ce motiv, dar explicația ironică a echipajelor este următoarea : „Asta este cel de-al treisprezecelea cilindru al motoarelor noastre, cu ajutorul căruia sîntem aproape tot atît de rapizi ca și bombardierele inamice". Ei privesc cu invidie la modernele avioane de vînătoare Fiat și la bombardierele Savoia, trimise de Mussolini. Abia la Crăciunul din 1936 sosesc din Germania aparate mai rapide, și anume Messerschmidt 109, bombardiere rapide de tip He 111 și primele bombar-

dierc în picaj. La acestea se adaugă ca avion de recunoaștere un Do 17, ca hidroavion un He 59.

În tot timpul iernii, pînă în primăvara lui 1937, pentru Legiunea Condor punctul de greutate a fost frontul central de la Madrid. Ea bombardează aeroporturi pe care se află aparate sovietice, precum și porturile Cartagena, Alicante și Malaga. Pentru prima oară ea introduce în luptă și o tactică de luptă absolut nouă : sprijinirea trupelor terestre prin bombardamente și zboruri la înălțime mică. Cu toate acestea, capitala Spaniei nu poate fi luată. Lupta pentru Madrid se transformă într-un război de poziții.

La propunerea generalului Sperrle, Legiunea Condor și trupele spaniole se îndreaptă spre frontul de nord. Aici au loc lupte violente pentru Bilbao, care la 19 iunie 1937 cade în mîinile lui Franco. Imediat după aceea, Legiunea trebuie aruncată în grabă în zona de la vest de Madrid, unde trupele guvernamentale au dezlănțuit printr-un atac de degrevare bătălia pentru Brunette. Aici partea adversă folosește material din cel mai modern, iar germanii suferă împreună cu trupele lui Franco pierderi grele.

Înapoi la frontul din nord ! Avioane de vînătoare ale Legiunii iau parte la cucerirea Santanderului, la supunerea întregii Asturii. Din nou la Madrid, unde Franco începe din nou un atac zadarnic. Ofensiva de diversiune a trupelor guvernamentale la Teruel, care și-a schimbat de două ori stăpînitorul, face să eșueze planurile generalului.

A venit vara lui 1938. Timp de patru luni pe Ebru se dau lupte grele. Este cea mai mare înfruntare de material de război de la primul război mondial încoace. Acum se conturează și cotitura. Legiunea Condor cucerește dominația aeriană, în special datorită modernului ei Me 109. Guvernul legal spaniol se vede împins într-o situație disperată, după ce a pierdut pe Ebru 75 000 de oameni. La Crăciunul din 1938 Franco începe atacul asupra Cataloniei, Legiunii Condor îi revine misiunea să pregătească ofensiva pe calea aerului. Liniile din spate ale forțelor de luptă guvernamentale sînt bombardate fără întrerupere. Deruta este colosală. La 9 februarie Franco se află ca învingător în fața Pirineilor. O zi mai tîrziu el se întoarce pentru ultima oară împotriva Spaniei centrale. La 28 martie 1939, odată cu căderea Madridului, războiul civil ia sfîrșit.

Soldații germani fuseseră înșelați în privința cauzei pentru care luptaseră, așa cum fuseseră înșelați și cu multe

altele cîte li se prezentaseră la Berlin. Căci în timp ce ei credeau că-şi pun viaţa în joc pentru interese naţionale şi pentru victoria dreaptă a lui Franco, Hitler şi complicii săi urmăreau cu totul alte scopuri. La procesul de la Nürnberg un document a vorbit mai clar ca orice alt comentariu : procesul-verbal al lui Hossbach cu privire la convorbirea secretă ţinută la Hitler la 5 noiembrie 1937. În această şedinţă, potrivit însemnărilor lui Hossbach, Hitler a spus : „Pe de altă parte, din punctul de vedere german, o victorie sută la sută a lui Franco n-ar fi de dorit ; noi am fi mai degrabă interesaţi într-o continuare a războiului şi în menţinerea încordării în Marea Mediterană".

Acestea sînt faptele de care cei din Legiunea Condor nu ştiau nimic, fapte pe care propaganda oficială le acoperă cu zgomotul ei, căci şi pentru dr. Josef Goebbels războiul civil din Spania este un prilej favorabil de a-şi verifica „într-o probă tare" metodele. Cît de bine-i pică lui Goebbels ziua de 29 mai 1937, cînd avioane guvernamentale spaniole aruncă în golful insulei Ibiza două bombe asupra cuirasatului *Deutschland* care se află acolo ! Cu acest prilej sînt ucişi douăzeci şi trei de membri ai echipajului vasului, iar alţi opt mor mai tîrziu de pe urma rănilor. Hitler află ştirea la Festivalul de la Bayreuth. Se întoarce imediat la Berlin şi ordonă cuirasatului *Admiral Scheer* să bombardeze ca represalii portul spaniol roşu Almeria. Conform ordinului, bombardamentul are loc la 31 mai 1937.

Ziarele germane sînt pline de aceste ştiri. Dar ele trec sub tăcere un alt bombardament, care avusese loc cu cîteva săptămîni înainte, la 26 aprilie 1937. Este o dată memorabilă şi una din paginile cele mai întunecate din analele lui Hermann Göring.

În acel 26 aprilie 1937 Legiunea Condor a lui Göring îşi face apariţia deasupra orăşelului spaniol Guernica : cad bombe — mereu alte bombe purtate de alte avioane —, şi pentru prima oară în istoria lumii noastre aceste bombe nu cad asupra trupelor aflate în luptă, asupra obiectivelor militare sau fabricilor de armament, ci asupra unui cartier locuit de civili, asupra străzilor şi a pieţelor publice, a caselor neapărate, a femeilor şi copiilor. Pentru prima oară armele de bord ale avioanelor, zburînd la joasă înălţime cu un zgomot asurzitor nu sînt îndreptate împotriva soldaţilor, ci a civililor care se refugiau.

Guernica ! Guernica !

Tot ce va aduce cu sine războiul care se apropie — aici și aiurea — s-a și conturat acum în Spania. Dar cum spunea Göring la Nürnberg : „Eu am insistat cu însuflețire pentru a-mi verifica cu acest prilej tînăra mea Luftwaffe. Am trimis comandouri de verificare formate din piloții mei de vînătoare, din bombardiere. ."

Guernica !

Și în timp ce Legiunea se află pe drumul de întoarcere în Germania, la 28 aprilie 1939 Hitler însuși dezvăluie, într-o cuvîntare ținută în fața Reichstagului secretul campaniei tăinuite : „Poporul german va afla cît de vitejește au luptat fiii săi și în acest loc pentru libertatea unui popor nobil și, astfel, în ultimă instanță, pentru salvarea civilizației europene !"

„Întîmplă-se ce s-o întîmpla", exclamă Göring la 3 mai 1939 la Hamburg în fața Legiunii, „voi ați dovedit că sîntem invincibili !" La 6 iunie 1939 douăzeci de mii de membri ai Legiunii trec în marș la Berlin prin fața lui Adolf Hitler — aclamînd, în ciuda tuturor asigurărilor solemne de ieri că germanii nu ar fi luptat niciodată în Spania. Invincibili, cum i-a numit Göring, mîine aceiași oameni vor fi împinși într-un război : la exact trei luni de la parada victoriei de la Berlin, începe cel de-al doilea război mondial.

RĂZBOIUL

Ultimele speranțe

„Printre actele Înaltului comandament al Wehrmachtului de la Flensburg au fost găsite două cuvîntări ținute de Hitler la Obersalzberg la 22 august 1939 în fața comandanților supremi ai Wehrmachtului".

Cu aceste cuvinte începe acuzatorul american Sidney S. Alderman să vorbească în sala Tribunalului de la Nürnberg despre ultimele zile premergătoare izbucnirii războiului. La Nürnberg sînt citite pasajele esențiale din expunerile lui Hitler: „V-am convocat pentru a lua act de diferitele elemente pe care se bazează hotărîrea mea de a acționa. Mie mi-a fost clar că mai devreme sau mai tîrziu se va ajunge la un conflict cu Polonia. Eu am luat hotărîrea încă din primăvară".

Hitler se referă la discuția sa cu comandanții supremi din 23 mai 1939 de la Berlin. Pe atunci spunea : „Așadar, întrebarea dacă Polonia trebuie cruțată cade și rămîne hotărîrea de a ataca Polonia cu prima ocazie potrivită".

Acum s-a ajuns aici.

La Obersalzberg Hitler le spune absolut limpede celor prezenți de ce s-a hotărît tocmai acum pentru atacarea Poloniei. Alderman dă citire : „Invoc ca motive : propria mea personalitate și cea a lui Mussolini. În principal depinde de mine, de existența mea, de capacitatea mea politică. În viitor nu va mai exista cu siguranță nimeni care să aibă mai multă autoritate decît mine. Prin urmare, existența mea este un mare factor de valoare. Dar eu pot fi oricînd înlăturat de un criminal, de un idiot. Cel de-al doilea factor personal este Ducele. Și existența sa este hotărîtoare. Ducele este omul cu nervii cei mai tari din toată Italia.

De partea opusă un tablou negativ, in măsura în care se referă la personalitățile determinante. În Anglia și în Franța nu există personalități de marcă. Adversarii noștri au conducători sub nivelul mediu. Nu sînt suverani, nu sînt oameni de acțiune.

În afară de factorii personali ne favorizează situația politică. Toate aceste condiții fericite nu vor mai exista în doi-trei ani. Nimeni nu știe cît voi mai trăi. De aceea confruntarea este mai oportună acum. Raporturile cu Polonia au devenit de netolerat. Acum momentul este mai favorabil decît peste doi-trei ani. Un atentat împotriva mea sau a lui Mussolini ar putea schimba situația în defavoarea noastră. Acum este încă foarte probabil ca Vestul să nu atace. Trebuie să îndrăznim, dînd dovadă de o hotărîre lipsită de scrupule. Nervi de oțel, hotărîre de fier. Mă tem numai ca nu cumva, în ultimul moment, vreun porc de cîine să propună vreun plan de mediere".

Acesta este limbajul unui om care în public nu contenea să dea asigurări că dorește pace. Chiar în aceeași zi Hitler își expune pe larg planurile sale în cea de-a doua cuvîntare ținută în fața aceluiași cerc. Din nou se citesc la Nürnberg pasajele decisive: „O lungă perioadă de pace nu ne-ar prinde bine. Este deci necesar să avem orice în vedere. Distrugerea Poloniei pe primul plan. Eu voi oferi un prilej propagandistic pentru declanșarea războiului, indiferent dacă va fi credibil sau nu. Învingătorul nu va fi întrebat mai tîrziu dacă a spus adevărul sau nu. Problema de drept nu se pune pentru începerea și ducerea războiului, ci doar pentru victorie. Inima trebuie închisă în fața milei. Acțiune brutală. Dreptul este al celui mai puternic. Cea mai mare duritate. Prima cerință: înaintarea pînă la Vistula și pînă la Narev. Superioritatea noastră tehnică va frînge nervii Poloniei. Fiecare nouă forță poloneză vie care se ridică trebuie distrusă imediat. Sleire continuă. Distrugerea totală a Poloniei este scopul militar. Viteza este principalul. Urmărirea pînă la distrugerea totală. Declanșarea se va ordona, probabil, sîmbătă dimineața".

Sîmbătă dimineața — asta este pe data de 26 august 1939.

„Göring îi răspunde führerului cu mulțumiri și cu asigurarea că Wehrmachtul își va face datoria". Astfel se încheie documentul al cărui sens și conținut nu sînt contestate la Nürnberg de nici un acuzat.

Războiul este un lucru hotărît.

La 25 august 1939, așa cum prevăzuse, Adolf Hitler ordonă Wehrmachtului ca a doua zi, la ora 4,45, să înceapă ofensiva împotriva Poloniei.

Dar seara, pe neașteptate, el retrage ordinul. Situația s-a schimbat brusc : de la Londra a sosit vestea că Marea Britanie a încheiat cu Polonia un pact de asistență îndreptat absolut clar împotriva unui atac german. În fața acestui fapt Hitler ezită un moment. El însuși avea în buzunar un pact cu Uniunea Sovietică, dar hotărîrea guvernului britanic de a ajuta Polonia în cazul unui atac îl pune pe gînduri. El revine la ideea pe care tocmai o explicase comandanților săi supremi pe data de 23 mai 1939 : „Sarcina este izolarea Poloniei. Reușita izolării este hotărîtoare".

Mai există acum posibilitatea de a separa din nou Polonia de Marea Britanie ? Cu alte cuvinte : ar mai putea reuși acum încercarea de a determina guvernul britanic să asiste pasiv la distrugerea Poloniei în ciuda pactului ei de asistență ?

În această situație încurcată pe scena politicii mondiale urcă un om de care pînă atunci nu se auzise nimic. Este inginerul și industriașul suedez Birger Dahlerus. Persoană particulară. Cu ani în urmă îl cunoscuse pe Hermann Göring. Acum, în marea criză a Europei, el crede că se va putea opune cu slabele sale forțe unui război mondial. Pe neașteptate el ajunge în cazanul vrăjitoarelor plin de tensiuni, de ale căror adevărate dedesubturi habar n-avea. Dar după șase ani el va fi chemat de către acuzatul Göring la Nürnberg, pentru a depune mărturie ca martor al apărării. Mai întîi el va fi audiat de apărătorul lui Göring, dr. Otto Stahmer. În fața instanței se derulează o istorie aventuristă.

Dr. Stahmer : „Domnule Dahlerus ! Vreți să relatați instanței cum se explică eforturile dv. ca persoană particulară și ca suedez în vederea unei înțelegeri între Anglia și Germania ?"

Dahlerus : „Eu cunoșteam Anglia foarte bine, întrucît am trăit acolo doi ani, și cunoșteam și Germania la fel de bine. În timpul unei vizite în Anglia la sfîrșitul lui iunie 1939 am constatat peste tot hotărîrea absolută a populației britanice de a nu mai tolera noi acte agresive din partea Germaniei. La 2 iulie m-am întîlnit cu cîțiva prieteni la Constitutional Club. Am dezbătut situația actuală, și ei au

prezentat opinia publică din Marea Britanie într-un mod destul de clar : Anglia doreşte pace, dar nu pace cu orice preţ. Britanicii simpatizează poporul german şi nu pare să existe nici un motiv raţional pentru o confruntare armată. Ca şi ultima dată Germania va fi cu siguranţă învinsă şi va obţine pe calea războiului cu mult mai puţin decît prin metodele tratativelor paşnice. Anglia şi prietenii ei vor avea şi ei mult de suferit, poate că asta va duce la dispariţia civilizaţiei.

După ce am observat că în cel de-al treilea Reich nu era apreciată transmiterea ştirilor neplăcute, am considerat că este de datoria mea şi că ar fi foarte important ca aceste expresii clare ale opiniei britanice să fie aduse la cunoştinţa celor mai înalte autorităţi germane".

Dr. Stahmer : „Domnule Dahlerus, prietenii dv. erau membri ai parlamentului britanic ?"

Dahlerus : „Nu, erau oameni din lumea afacerilor. După ce am convenit cu prietenii mei în privinţa oportunităţii unei călătorii în Germania, am pornit-o într-acolo şi am obţinut o audienţă la Göring pentru 6 iulie, ora 4 după-amiază, la Karinhall. I-am comunicat lui Göring cele observate în Anglia şi am subliniat că trebuia făcut totul pentru a evita posibilitatea unui război. I-am propus organizarea unei întîlniri, la care el şi alţi cîţiva membri germani ai guvernului ar fi avut ocazia să se întîlnească cu cîţiva englezi, care erau absolut la curent cu situaţia existentă.

La 8 iulie am primit de la Göring răspunsul că Hitler este de acord cu acest plan. Întîlnirea a avut loc la Sönke-Nissen-Koog în Schleswig-Holstein, aproape de graniţa cu Danemarca. Casa este a soţiei mele. Au fost de faţă şapte englezi, Göring, generalul Bodenschatz şi dr. Schöttl. Era pe data de 7 august, şi discuţiile au început prin invitaţia adresată de Göring englezilor de a pune întrebări.

Englezii n-au lăsat nici un dubiu în privinţa faptului că, dacă Germania va încerca să ocupe teritorii străine, Imperiul britanic va acorda asistenţă Poloniei. Göring a declarat pe cuvîntul său de onoare, în calitate de om de stat şi de soldat, că, deşi comandă cea mai puternică flotă aeriană din lume şi ar putea fi tentat să arunce în luptă această flotă aeriană, el va face tot ce îi va sta în putinţă pentru a împiedica un război".

Dr. Stahmer : „La această discuţie au participat şi membri ai parlamentului englez ?"

Dahlerus : „Nu, numai oameni de afaceri englezi. Participanții englezi au plecat din Germania în zorii zilei de 9 august și de îndată ce s-au întors au raportat la Foreign Office cele discutate. La 21 august am aflat că între Rusia și Germania se încheiase un acord comercial. În ziua următoare acesta a devenit un acord în probleme politice. La 23 august am fost rugat telefonic de către Göring, în caz că va fi posibil, să vin imediat la Berlin".

Dr. Stahmer : „În această convorbire el a făcut aluzie la caracterul periculos al situației ?"

Dahlerus : Da, Göring a declarat că între timp situația a devenit foarte gravă".

Firește ! În acest loc trebuie să ne amintim că, cu o zi înainte, Hitler stabilise la Obersalzberg că războiul va începe la 26 august.

Dr. Stahmer : „Cînd v-ați întîlnit cu Göring ?"

Dahlerus : „Pe 24 august am sosit la Berlin și după-amiază m-am întîlnit cu Göring. Mi-a spus că situația s-a agravat foarte mult și anume din cauza faptului că nu s-a realizat înțelegerea dintre Polonia și Germania. M-a întrebat dacă n-aș putea pleca la Londra, pentru a explica acolo situația".

Dr. Stahmer : „Cînd ați plecat la Londra ?"

Dahlerus : „În ziua următoare, pe data de 25 august, era într-o vineri. După-amiază tîrziu am avut o întîlnire importantă cu lordul Halifax. El m-a anunțat că în aceeași zi Henderson, ambasadorul britanic la Berlin, vorbise cu Hitler. Lordul Halifax și-a exprimat speranța că ar fi perfect posibilă o înțelegere și că el nu crede că va mai fi nevoie de serviciile mele".

Din nou data este foarte importantă : pe 25 august Hitler dăduse dimineața ordinul de atac și îl retrăsese seara după ce devenise cunoscut pactul de asistență polono-britanic.

Dr. Stahmer : „Ați mai avut în aceeași seară o convorbire telefonică cu Göring ?"

Dahlerus : „Da. La ora opt seara am încercat să vorbesc cu el la telefon. Göring mi-a mărturisit că situația s-a agravat extrem de mult și m-a rugat să fac totuși totul pentru a convoca o conferință între reprezentanții Angliei și Germaniei. Sîmbătă, 26 august, m-am întîlnit din nou cu lordul Halifax. L-am rugat să explice guvernului german că guvernul britanic dorește o înțelegere. I-am propus lordului Halifax să i se adreseze în scris lui Göring. Ca urma

să plec imediat la Berlin, pentru a-i înmîna personal mesajul. Lordul Halifax s-a consultat cu Chamberlain și a redactat apoi o excelentă scrisoare, în care i-a declarat absolut clar că guvernul Majestății Sale nutrește dorința de a se ajunge la o soluționare pașnică".

Dr. Stahmer: „Ați plecat apoi cu această scrisoare înapoi la Berlin?"

Dahlerus: „Desigur, seara am sosit la Berlin. M-am întîlnit cu Göring în trenul său. I-am explicat cum se prezintă lucrurile la Londra și am subliniat că nu exista nici o îndoială asupra faptului că, dacă guvernul german ar porni împotriva Danzigului, s-ar afla în război cu Anglia.

După ce i-am făcut această declarație, i-am înmînat și scrisoarea. A deschis-o și, după ce a citit-o, mi-a pus-o în față și m-a rugat să i-o traduc exact, întrucît era de cea mai mare importanță să înțeleagă exact conținutul ei. A chemat apoi pe aghiotantul său, a ordonat ca trenul să oprească la stația următoare și a afirmat că are impresia că Hitler ar trebui informat neîntîrziat asupra conținutului acestei scrisori.

L-am urmat la Berlin într-o mașină și, la ora douăsprezece noaptea, am sosit la cancelaria Reichului. Göring a intrat imediat pentru a vorbi cu Hitler, iar eu m-am dus la hotel. La ora 0,15 am fost vizitat de doi ofițeri, care m-au rugat să merg imediat la Hitler. De îndată ce am sosit, am fost întîmpinat de el, era cu Göring".

Dr. Stahmer: „Vă rog să descrieți mai amănunțit această întrevedere".

Dahlerus: „Hitler a început, după cum îi era obiceiul, să-mi explice în amănunțime politica germană. Asta a durat vreo douăzeci de minute și credeam că vizita mea se dovedise fără sens. Cînd a început să-i înjure pe englezi și Anglia, l-am întrerupt și i-am declarat că am lucrat în Marea Britanie ca muncitor, ca inginer și ca conducător de întreprinderi industriale, că cunosc bine populația engleză și că nu pot fi de acord cu declarațiile sale.

Urmarea a fost o lungă discuție. El a pus multe întrebări despre Anglia și despre poporul englez. Apoi a început să-mi explice cît de bine înarmate sînt forțele armate germane. Apoi a devenit foarte agitat, se plimba prin cameră în sus și-n jos, și în final s-a enervat foarte tare și mi-a mărturisit că dacă s-ar ajunge la război, el ar construi submarine, submarine și iarăși submarine. Părea

să vorbească ca şi cînd n-ar fi fost conştient că mai era cineva în cameră. După un timp a strigat că ar construi avioane, avioane şi iarăşi avioane şi că ar cîştiga războiul.

După un timp s-a liniştit din nou. La sfîrşit m-a rugat să plec imediat la Londra şi să fac cunoscut punctul lui de vedere".

Intr-adevăr, Dahlerus pleacă înapoi la Londra pe calea aerului. În actele sale are cîteva propuneri absurde din partea lui Hitler, cum ar fi : „Anglia să ajute Germania la încorporarea Danzigului şi a Coridorului polonez". „Germania dă asigurări că Wehrmachtul va apăra Imperiul britanic în cazul în care ar fi atacat", „Germania doreşte un acord sau o alianţă cu Anglia".

Dahlerus se mai deplasează de cîteva ori pe calea aerului între Berlin şi Londra — bineînţeles absolut fără folos, căci nu bănuieşte că el este doar o unealtă în încercarea lui Hitler de a abate Marea Britanie de la promisiunea ei de a acorda asistenţă şi de a „izola Polonia". Dar tocmai acesta este punctul de care se agaţă acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe cînd, mai tîrziu, îi ia un interogatoriu lui Dahlerus.

Sir David : „Aş vrea să vă rog să relataţi instanţei unul sau două lucruri pe care Göring nu vi le-a spus. V-a spus — sau nu ? — că cu două zile în urmă, pe data de 22 august, Hitler îi spusese lui şi altor conducători germani la Obersalzberg că trebuia să se ajungă la un conflict cu Polonia ?"

Dahlerus : „Eu n-am primit niciodată vreo indicaţie sau vreo comunicare cu privire la intenţiile politice".

Sir David : „Şi cred că nu v-a spus nici că Hitler declarase : «Sarcina noastră este să izolăm Polonia». Nu v-a spus niciodată nimic despre izolarea Poloniei ?"

Dahlerus : „N-a spus niciodată ceva în acest sens".

Sir David : „V-a spus că hotărîrea de a ataca Polonia în dimineaţa zilei de 26 august era deja luată ?"

Dahlerus : „Nu, n-a făcut nici o referire în acest sens".

Sir David : „V-a spus Göring vreodată de ce planul de atac a fost amînat de la 26 la 31 august ?"

Dahlerus : „Nu, n-a spus niciodată ceva despre planul de atac".

Sir David : „Nu v-a spus — citez cuvintele lui Göring : «În ziua în care Anglia a dat oficial garanţii Poloniei, führerul m-a chemat telefonic şi mi-a spus că a oprit invazia

plănuită a Poloniei. Mi-a spus : Trebuie mai întii să văd dacă putem înlătura intervenţia engleză». Aşadar Göring nu v-a spus niciodată că, atunci cînd eraţi trimis la Londra, tot ce se dorea din partea dv. era eliminarea intervenţiei engleze ?"

Dahlerus : „Cîtuşi de puţin".

Sir David : „Nu vreau să mai repet totul încă o dată. Dar, cu ajutorul cărţii dv. *Ultima încercare* aş vrea să stabilim în ce stare de spirit se aflau atunci potentaţii germani. Vă rog deschideţi la pasajul referitor la Hitler — poate să vi-l mai citesc o dată : «În caz că s-ar ajunge la un război» (spunea el), «voi construi submarine, submarine submarine». Şi la fiecare cuvînt ridica glasul. Vocea îi devenea tot mai neclară, iar în final nu mai putea fi deloc urmărit. Apoi a făcut un efort, a ridicat glasul, ca şi cînd ar fi vorbit în faţa unui public numeros şi a început să urle : «Am să construiesc avioane, am să construiesc avioane, avioane, avioane, şi am să nimicesc duşmanii».

În acest moment mi-a apărut mai mult ca o fantomă decît ca un om adevărat. Vocea îi devenea tot mai neclară şi, comportarea sa era aceea a unui om anormal. Îmi dădeam seama că aveam de-a face cu un om care nu putea fi considerat normal".

În legătură cu cea de-a doua întîlnire a sa cu Hitler, Dahlerus spune : „M-a primit chiar politicos, dar chiar de la început ceva din atitudinea lui era anormal. A venit direct spre mine, s-a oprit, a vorbit privind fix în faţa sa. Gura îi mirosea atît de urît, că trebuia să te străduieşti să nu faci un pas înapoi. Se enerva din ce în ce mai tare, dădea din mîini şi striga : «Dacă Anglia vrea să lupte un an, voi lupta un an. Dacă Anglia vrea să lupte doi ani, atunci voi lupta doi ani».

Aici a ridicat glasul şi a început să strige cu o voce şi mai stridentă şi cu gesturi şi mai violente : «Dacă Anglia vrea să lupte trei ani, voi lupta trei ani».

Acum gesturilor cu braţele li s-au adăugat mişcări ale corpului, şi cînd, la sfîrşit, a strigat tare : «Şi dacă va fi nevoie, voi lupta zece ani, a agitat pumnul strîns şi s-a aplecat în faţă atît de mult, încît aproape că atingea podeaua»".

Sir David : „Scrie acolo că strîngea pumnul şi se apleca atît de mult, încît aproape că atingea podeaua ?"

Dahlerus : „Da".

Sir David : „Aşadar, acesta era cancelarul german al Reichului. Acum vă rog să vorbiţi o clipă despre ministrul de externe german. În general, cred, aţi avut impresia că Ribbentrop făcea totul pentru a vă zădărnici eforturile şi a le face să eşueze ?"

Dahlerus : „Este adevărat".

Sir David : „Dar după depoziţia lui Göring, făcea chiar mai mult. Dacă vă amintiţi, eraţi tocmai pe punctul de a vă lua rămas bun de la Göring, cînd aţi plecat la Londra pentru ultima dv. vizită:

«Înainte de a ne despărţi», scrieţi în cartea dv., el a spus că ar vrea să-mi mulţumească cu această ocazie, pentru cazul că nu ne vom mai revedea. Am fost puţin cam surprins de acest rămas bun şi am răspuns că, după toate probabilităţile, ne vom revedea curînd. Expresia feţei sale s-a schimbat, şi el a spus solemn : «Poate că anumiţi oameni fac tot ce pot pentru a vă împiedica să ieşiţi viu din această treabă». Iar mai departe scrieţi : «La o întîlnire în octombrie acelaşi an, Göring mi-a spus că Ribbentrop încercase să aranjeze în aşa fel lucrurile, încît avionul meu să se prăbuşească. De aici expresia gravă a feţei lui Göring cînd s-a despărţit de mine». Acesta era, deci, ministrul de externe".

Toţi aceşti oameni, aşa ne apar astăzi lucrurile, par să fi trăit un vis de nepătruns.

Edouard Daladier, primul ministru al Franţei, se adresează încă la 26 august lui Hitler, conjurîndu-l într-o scrisoare personală : „Într-un ceas atît de greu cred sincer că nici un om cu gînduri nobile n-ar putea să înţeleagă că s-ar putea duce un război distrugător, fără a se face o ultimă încercare de soluţionare paşnică între Germania şi Polonia. Dorinţa dv. de pace s-ar putea cu siguranţă angaja în acest scop, fără ca onoarea germană să fie în vreun fel lezată. Dv. înşivă aţi fost luptător pe frontul ultimului război. Ştiţi ca şi mine cîtă oroare şi aversiune au lăsat pustiirile războiului în conştiinţa oamenilor, indiferent de finalul războiului. Dacă sîngele francez şi cel german vor curge din nou ca acum douăzeci şi cinci de ani, într-un război mai îndelungat şi mai ucigător, fiecare din cele două popoare va lupta cu conştiinţa victoriei proprii. Dar victoria va fi cu siguranţă victoria distrugerii şi a barbariei".

Ambasadorul francez la Berlin, Robert Coulondre, prezintă lui Hitler scrisoarea chiar în seara respectivă. După convorbiri se întoarce la ambasadă dărîmat şi va scrie la

Paris : „Timp de patruzeci de minute am comentat zguduitoarea scrisoare a primului ministru. Am spus tot ce mi-a cerut inima mea de om și de francez, pentru a-l determina pe cancelarul Reichului să accepte o ultimă încercare de reglementare pașnică. L-am conjurat în numele răspunderii sale istorice în fața omenirii să nu scape această ultimă șansă. L-am rugat pe el care a construit un Reich fără vărsare de sînge, pentru liniștea conștiinței, să nu se verse sînge, nici sîngele soldaților, nici al femeilor și copiilor, înainte de a se fi asigurat că acest lucru este inevitabil. I-am spus că prestigiul său în afara Germaniei este suficient de mare, pentru a nu fi știrbit printr-un gest de pacificare. Oamenii care se temeau de el se vor mira, probabil, dar cu siguranță îl vor admira ; mamele îl vor binecuvînta. S-ar putea să-l fi mișcat, dar n-am putut să-l influențez. Hotărîrea lui era deja luată".

„Știu precis că Hitler dorește războiul cu Polonia", își amintește Coulondre în memoriile sale în legătură cu această discuție dramatică : „Vocea lui este aspră și uscată".

„În acest ceas hotărîtor", îi spune francezul lui Hitler, „stați, domnule cancelar al Reichului, în fața scaunului de judecată al istoriei. Nu lăsați să curgă sîngele soldaților, nici al femeilor și copiilor..."

Cîteva secunde se scurg în tăcere. Apoi Coulondre îl aude pe Hitler mormăind : „Ah, femeile și copiii, m-am gîndit deseori la ei".

„Îl privește pe Ribbentrop, care stă de partea sa și de la începutul întrevederii a păstrat o expresie împietrită", scrie mai departe francezul. „Apoi se ridică, îl ia pe Ribbentrop de braț și îl duce într-un colț al încăperii. Trăiesc cîteva clipe de speranță dementă. Să fi fost totul doar o comedie ?"

„N-are nici un rost", spune în cele din urmă Hitler.

Întrevederea s-a sfîrșit.

Situația s-a împotmolit acum total : numai Marea Britanie mai speră să poată mijloci. Londra încearcă să pună la cale o discuție directă între Berlin și Varșovia și Hitler se complace în acest joc, pentru că scopul său a rămas „izolarea Poloniei". Dar în Polonia exemplul președintelui statului cehoslovac, Hacha, mai stăruie încă viu în amintire : orice mijlocitor care ar veni de la Varșovia la Berlin ar fi în cele din urmă supus presiunilor și ar trebui să

abandoneze totul. Aşa încît Polonia a hotărît mai bine să lupte — „chiar dacă vom pieri cu acest prilej".

O hotărîre eroică — dar fatală pentru că nimeni nu bănuieşte nimic în legătură cu vastele planuri ale lui Hitler, pentru că armata poloneză crede că o va putea scoate la capăt cu Wehrmachtul şi pentru că comandamentul general polonez îşi închipuie că Franţa va porni imediat şi va sparge zidul de vest german, „cum rupi un fir de lînă". Lui Hitler îi este astfel uşor să afirme că „a aşteptat în zadar un negociator polonez împuternicit".

Ribbentrop face un pas mai departe. În cursul unei întrevederi de la miezul nopţii, el citeşte ambasadorului britanic propunerile de pace, „pe care le-ar fi făcut Germania dacă ar fi venit un negociator polonez".

Sîntem pe data de 30 august 1939.

Ambasadorul Nevile Henderson scrie cu privire la discuţia de la miezul nopţii : „I-am spus d-lui von Ribbentrop că guvernul Majestăţii Sale va face tot ce-i stă în putinţă pentru a organiza raţional tratativele. Răspunsul d-lui von Ribbentrop a constat în scoaterea unui document mai lung, pe care l-a citit tare şi cu viteză maximă în limba germană".

Henderson nu poate înţelege conţinutul.

„Cînd i-am cerut d-lui Ribbentrop lămuriri în legătură cu textul acestor propuneri", scrie el mai departe, „el a afirmat că acum ar fi prea tîrziu, pentru că reprezentantul Poloniei nu va sosi la Berlin pînă la miezul nopţii".

„Ce să se fi hotărît din nou ?" se întreabă interpretul Paul Schmidt, care era de faţă. „Aşa mi-a trecut prin cap cînd ministrul de externe german s-a aşezat cu faţa palidă, cu buzele strînse şi ochii arzînd în faţa lui Henderson la mica masă a tratativelor din fosta cameră de lucru a lui Bismarck din Wilhelmstrasse 76. Păstrînd o expresie împietrită şi afectînd un formalism exagerat de rigid, el l-a salutat pe Henderson şi l-a invitat să ia loc. Cînd Henderson a prezentat iniţiativa guvernului său ca Reichul să urmeze o procedură normală în tratativele cu Polonia, Ribbentrop şi-a ieşit pentru prima oară din fire: „De aşa ceva nu mai poate fi vorba", i-a strigat el lui Henderson. „Pot să vă spun doar, domnule Henderson, că situaţia este al naibii de gravă !"

Ambasadorul britanic nu s-a mai putut nici el stăpîni. Cu degetul arătător ridicat în semn de mustrare el i-a strigat lui Ribbentrop : „Aţi spus al naibii ! Acesta nu

este limbajul unui om de stat într-un moment atît de grav !“

Ribbentrop a sărit în sus.

„Ce-aţi spus ?“ a mîrîit el. Henderson se ridicase şi el. Cei doi bărbaţi se măsurau cu ochii arzînd...

Apoi se liniştesc din nou, pînă ce Ribbentrop a dat din nou citire propunerilor germane.

„Henderson a întrebat“, relatează dr. Schmidt, „dacă textul acestor propuneri îi poate fi lăsat pentru a-l transmite mai departe guvernului său. În uzanţa diplomatică aceasta este ceva absolut firesc. De aceea nu mi-am putut crede urechilor cînd l-am auzit pe Ribbentrop spunînd : «Nu, nu vă pot remite aceste propuneri». Henderson nu credea nici el că a înţeles bine şi şi-a repetat întrebarea. Ribbentrop a refuzat din nou. A aruncat documentul pe masă şi a declarat : «Oricum este depăşit, întrucît negociatorul polonez încă nu a apărut».

În sala Tribunalului de la Nürnberg evenimentele se reflectă în depoziţia martorului suedez Birger Dahlerus : „I-am telefonat lui Forbes de la ambasada britanică. Mi-a spus că Ribbentrop a refuzat să înmîneze nota, după ce o citise în cea mai mare viteză. M-am dus imediat la Göring şi i-am spus că este imposibil ca ambasadorul unui imperiu mondial să fie tratat în felul acesta. I-am propus să-mi permită să-i telefonez lui Forbes şi să-i comunic lui Forbes prin telefon conţinutul notei“.

Dr. Stahmer : „A subliniat Göring că şi-ar lua o mare răspundere dacă v-ar acorda această permisiune ?“

Dahlerus : „Da. M-am întîlnit cu Henderson în dimineaţa de joi, 31 august, am vorbit cu el despre notă, iar el m-a rugat să mă duc imediat la ambasadorul polonez Lipski pentru a-i da o copie“.

Dr. Stahmer : „S-a întîmplat aceasta ?“

Dahlerus : „L-a trimis pe Forbes cu mine la Lipski, şi eu i-am citit nota ; dar el n-a părut să înţeleagă conţinutul ei. De aceea am părăsit camera, am dictat nota secretarului şi i-am remis-o. Între timp Lipski i-a declarat lui Forbes că nu este interesat să discute cu guvernul german această notă. Dacă va izbucni un război între Polonia şi Germania, el ştia că în Germania ar izbucni o revoluţie şi că Polonia ar porni în marş spre Berlin“.

„Lipski avea faţa albă ca varul şi părea extrem de nervos şi de dărîmat“, completează Dahlerus în amintirile sale.

Sir David : „D-l Lipski a fost supus în aceste zile foarte critice unei prea mari solicitări?"

Dahlerus : „Era foarte nervos".

Sir David : „Şi nu v-a spus Sir George Forbes că d-l Lipski şi-a exprimat foarte clar părerea că oferta germană era o încălcare a suveranităţii poloneze şi că Polonia, în caz că ar fi lăsată singură, ar lupta singură şi ar muri singură ? Aceasta era starea de spirit în care se afla atunci Lipski ?"

Dahlerus : „Da".

Dr. Stahmer : „La 1 septembrie v-aţi mai întîlnit cu Göring ?"

Dahlerus : „Da. După cîteva ezitări, mi-a spus că a izbucnit războiul, pentru că Polonia a atacat staţia de radio de la Gleiwitz şi a aruncat în aer un pod la Dirschau. Mai tîrziu mi-a dat unele amănunte, din care am dedus că întregul Wehrmacht fusese mobilizat pentru atacul împotriva Poloniei".

Staţia de radio Gleiwitz, podul de la Dirschau — acestea sînt cazurile despre care Hitler a spus comandanţilor săi : „Voi oferi pe cale propagandistică prilejul pentru izbucnirea războiului, indiferent dacă voi fi crezut sau nu". Dovezile aduse la Nürnberg puteau proveni din actele poliţiei criminale. Dar înainte de a fi puse pe masa judecătorului, Dahlerus mai are o dată cuvîntul.

Sir David : „Vă rog acum să mai deschideţi o dată cartea dv. Acolo există o descriere a întîlnirii de la 1 septembrie, din după-amiaza zilei în care a fost atacată Polonia. Dv. scrieţi : «Pentru el, adică pentru Göring, totul era organizat după un plan care nu mai putea fi schimbat. El i-a chemat pe secretarii de stat Körner şi Gritzbach, le-a ţinut o lungă prelegere şi le-a înmînat o sabie de onoare, pe care, spera el, o vor purta cu glorie în război. Aveai impresia că toţi aceşti oameni se aflau în stare de ebrietate». Acestea sînt cuvintele dv. ?"

Dahlerus : „Da. Starea lor de spirit s-a schimbat într-un interval foarte scurt".

Sir David : „Cu alte cuvinte : din cele trei personaje principale ale Germaniei cancelarul era un om anormal, mareşalul Reichului se afla într-o demenţială stare de ebrietate, iar ministrul de externe — potrivit cuvintelor lui Göring — era un asasin, care voia să vă doboare avionul. Vă mulţumesc".

La 1 septembrie 1939, la ora 4,50 dimineaţa, maiorul Suharski, comandantul trupelor poloneze din Westerplatte, telegrafiază următoarea comunicare la Varşovia : „La ora 4,45 nava de linie *Schleswig-Holstein* a deschis focul asupra fortificaţiilor din Wersterplatte cu tot armamentul aflat la bord. Focul continuă".

Este prima ştire care anunţă omenirii începutul catastrofei. În acelaşi timp, la ora 4,45, Wehrmachtul a pornit, la ordinul lui Hitler, pe toate fronturile, atacul împotriva Poloniei. La ora 10 dimineaţa Hitler ţine un discurs în Reichstag, care îi face să se cutremure pînă şi pe propriii lui germani. Ecoul cîtorva fraze din el va răsuna pînă tîrziu în sala Tribunalului de la Nürnberg : „În noaptea aceasta Polonia a deschis focul pe propriul nostru teritoriu, folosind chiar armată regulată. De la ora 5,45 — şi aici Hitler, îmbătat de propriile-i vorbe, greşeşte cu o oră —, de la 5,45 răspundem şi noi focului ; iar de acum încolo ne vom bate dinte pentru dinte şi ochi pentru ochi !"

Soldaţi polonezi au pătruns pe teritoriul german şi au tras focuri de armă — iată care a fost, după spusele lui Hitler, mobilul declanşării războiului. Este mobilul despre care le vorbise încă de la 22 august 1939 comandanţilor armatei sale : „Voi oferi pe cale propagandistică prilejul pentru izbucnirea războiului, indiferent dacă voi fi crezut sau nu".

La Nürnberg compare ca martor fostul general Erwin Lahousen. Repetă rar cuvintele formulei de jurămînt, pe care i-o citeşte preşedintele : „Jur pe Dumnezeul atotputernic şi atotştiutor să spun adevărul şi numai adevărul şi să nu ascund nimic şi să nu adaug nimic". Întrebările îi sînt puse de acuzatorul John Harlan Amen.

Amen : „Unde aţi fost instruit ?"

Lahousen : „Am fost instruit în Austria, la Academia militară Thereziană, la Wiener-Neustadt".

Amen : „Şi aţi fost repartizat la secţia de informaţii ?"

Lahousen : „Da, am fost repartizat la secţia austriacă de informaţii, corespondentul secţiei «Abwehr» din cadrul Wehrmachtului".

Amen : „Ce funcţie aţi ocupat după Anschluss ?"

Lahousen : „După Anschluss am fost preluat automat de către Înaltul comandament al Wehrmachtului, în ace-

lași serviciu, și anume în Abwehr, al cărui șef era pe atunci amiralul Canaris".

Amen : „Amiralul Canaris a fost deci superiorul dumneavoastră direct ? Ați acționat uneori ca reprezentant personal al lui ?"

Lahousen : „Da".

Amen : „Canaris a ținut cumva un jurnal ?"

Lahousen : „Da, încă dinainte de izbucnirea războiului. Un jurnal, la alcătuirea căruia mi se cerea să contribui și eu cu însemnări, lucru pe care l-am și făcut".

Amen : „În ce scop ținea Canaris acest jurnal ?"

Lahousen : „Pentru a răspunde cît mai corect la întrebare, am să repet, de dragul adevărului, explicația pe care mi-a dat-o Canaris însuși în această privință : Sensul și scopul jurnalului meu este — și prin mine vorbește acum vocea lui Canaris —, ca odată și odată să-i prezentăm poporului german și lumii pe aceia care au condus și au cîrmuit în această vreme destinele poporului".

Amen : „Ați păstrat copii ale însemnărilor pe care le-ați făcut dumneavoastră în jurnal ?"

Lahousen : „Da, am păstrat asemenea copii cu știrea și cu acordul lui Canaris".

Amen : „Ați încercat să vă reîmprospătați în memorie unele amănunte referitoare la însemnările din jurnal ?"

Lahousen : „Desigur".

Amen : „I s-a solicitat vreodată Abwehrului vreun ajutor pentru campania poloneză ?"

Lahousen : „Da. După cum se află consemnat în jurnalul de operațiuni al grupei mele, această acțiune, inițiată cu puțină vreme înaintea declanșării campaniei poloneze, purta denumirea de *operațiunea Himmler*".

Amen : „Vreți să explicați Curții în ce consta ajutorul solicitat ?"

Lahousen : „Acțiunea pentru care depun acum mărturie reprezintă una dintre cele mai misterioase operațiuni care s-au desfășurat vreodată în cadrul secției Ausland-Abwehr. Pe la mijlocul lunii august, atît secția Abwehr I, cît și secția mea, Abwehr II, au primit însărcinarea să procure și să țină la dispoziție uniforme poloneze, precum și alt echipament din dotarea armatei poloneze, ca de pildă hărți de campanie sau alte asemenea obiecte, precizîndu-ni-se că este vorba despre o *operațiune Himmler*. Ordinul l-a primit Canaris de la Statul major al Wehrmachtului, sau de la secția Landesverteidigung. În legătură cu

ordinul primit, noi, respectivii şefi ai Abwehrului, ne-am făcut încă de pe atunci tot felul de gînduri, fără să ne dăm însă seama despre ce poate fi, în ultimă instanţă, vorba. Dar numele Himmler grăia de la sine".

Amen : „Cui trebuia să-i predea Abwehrul materialul polonez ?"

Lahousen : „Toate obiectele trebuiau pentru început procurate ; apoi, într-o bună zi, au fost ridicate de un om al SS-ului sau al SD-ului — numele este consemnat în jurnalul oficial de operaţiuni al secţiei".

Amen : „Cînd a fost informat Abwehrul de felul în care urma să fie folosit materialul polonez ?"

Lahousen : „Scopul real nu-l cunoşteam atunci. Aveam însă, ce-i drept, cu toţii, încă de pe atunci, neplăcuta bănuială că se pune la cale o treabă urîtă. Mărturie în acest sens stătea doar denumirea operaţiunii".

Amen : „Aţi aflat apoi de la Canaris ce s-a petrecut ?"

Lahousen : „De fapt, lucrurile au stat în felul următor : Cînd a apărut prima relatare a Wehrmachtului, în care se vorbea despre un atac al polonezilor sau al unor unităţi poloneze pe teritoriul german, Piekenbrock, care era cu comunicatul în mînă şi îl citea cu glas tare, a spus : «Iată la ce-au folosit uniformele noastre». Nu ştiu dacă în aceeaşi zi, sau cîteva zile mai tîrziu, Canaris ne-a adus la cunoştinţă că cu acele uniforme au fost îmbrăcaţi oameni din lagărele de concentrare, puşi apoi să execute un atac armat asupra postului de radio Gleiwitz".

Amen : „Aţi aflat vreodată ce s-a întîmplat cu acei oameni din lagărele de concentrare care au purtat uniforme poloneze şi au provocat incidentul ?"

Lahousen : „După capitulare, fiind internat într-un spital, l-am întrebat pe un SS-Hauptsturmführer, aflat şi el acolo, cum s-au petrecut de fapt lucrurile. Iar omul — se numea Birkel —, mi-a spus : «După cîte ştiu eu, era vorba ca toţi oamenii SD-ului care au participat la acţiune să dispară, deci să fie ucişi». Este ultimul lucru pe care l-am aflat în legătură cu această chestiune".

Atît ne declară martorul Lahousen despre „prilejul propagandistic" cu ajutorul căruia a declanşat Hitler războiul.

O prezentare şi mai elocventă a celor petrecute o oferă declaraţia dată sub prestare de jurămînt de fostul membru SD Naujocks, declaraţie care se află şi ea pe masa

completului de judecată de la Nürnberg: „Eu, Naujocks, declar sub prestare de jurămînt următoarele:

1. Din anul 1931 și pînă la 19 octombrie 1944 am făcut parte din trupele SS și de la înființarea SD-ului în anul 1934 și pînă în ianuarie 1941, din trupele SD-ului. Din februarie 1941 și pînă la mijlocul anului 1942 am făcut parte din Waffen-SS.

2. În jurul datei de 10 august 1939 Heydrich, șeful SD-ului, mi-a dat ordin să înscenez un atac asupra postului de radio de la Gleiwitz, în apropierea graniței poloneze, și să fac în așa fel, încît să pară că atacanții au fost polonezi. Heydrich mi-a spus: «Pentru presa străină și pentru propaganda germană, avem nevoie de o dovadă concretă a unor atacuri poloneze».

Mi s-a ordonat să plec la Gleiwitz împreună cu alți cinci sau șase oameni ai SD-ului și să aștept acolo pînă voi primi de la Heydrich consemnul de începere a acțiunii. Sarcina mea consta în a ocupa postul de radio și în a-l menține atîta timp, cît îi va fi necesar unui german cunoscător al limbii poloneze să rostească la radio o cuvîntare în limba poloneză. Acest german, cunoscător al limbii poloneze, a fost pus la dispoziția mea. În cuvîntare urma să se arate, potrivit ordinului lui Heydrich, că a sosit timpul pentru o confruntare între Polonia și Germania, că polonezii trebuie să se unească și să lichideze pe oricare neamț care le-ar opune rezistență. Tot atunci mi-a spus Heydrich și că se așteaptă ca în cîteva zile Germania să atace Polonia.

Între 25 și 31 august l-am căutat pe Heinrich Müller, șeful Gestapoului, care pe atunci se afla în apropiere de Oppeln. L-am găsit discutînd cu un anume Mehlhorn planurile pentru un incident de graniță, din care urma să rezulte că soldați polonezi atacă trupe germane. Acest al doilea incident trebuia să se petreacă într-un loc numit, după cum îmi amintesc, Hohenlinden. Aveau să fie folosiți în acest scop soldați germani de ordinul unei companii. Müller spunea că are și vreo doisprezece sau treisprezece condamnați, care vor fi îmbrăcați în uniforme poloneze și ale căror cadavre vor fi împrăștiate la locul incidentelor, pentru a se demonstra că au fost uciși în timpul atacurilor. Un medic trimis de Heydrich urma să le injecteze în prealabil condamnaților un ser ucigător, pentru ca apoi să se tragă și cîteva gloanțe în ei.

După încheierea incidentului, aveau să fie conduşi la faţa locului membri ai presei precum şi alte persoane; trebuia întocmit apoi şi un raport al poliţiei. Müller mi-a spus că avea ordin de la Heydrich să-mi pună şi mie la dispoziţie pe unul dintre acei condamnaţi, în vederea acţiunii mele de la Gleiwitz. Pe condamnaţii în cauză îi numea, codificat, «conserve».

Incidentul de la Gleiwitz, la care am luat parte, a avut loc în seara precedentă atacului german asupra Poloniei. Pe 31 august, în jurul prînzului, am primit de la Heydrich, prin telefon, consemnul: acţiunea trebuia să aibă loc în ziua respectivă, la ora opt seara. Heydrich mi-a spus: «În vederea acţiunii, prezentaţi-vă la Müller, pentru conserve».

Am luat legătura cu Müller şi i-am cerut să-mi aducă omul în apropierea postului de radio. L-am luat pe condamnat în primire şi am pus să fie culcat pe jos, chiar la intrarea în staţie. Era în viaţă, dar inconştient. Am încercat să-i deschid ochii. După expresia ochilor nu mi-am putut da seama dacă trăieşte, am văzut însă că mai respira. Nu avea nici o rană provocată de vreo armă, faţa însă îi era mînjită cu foarte mult sînge. Am ocupat staţia, aşa cum mi se ordonase, am ţinut o cuvîntare de trei sau patru minute prin emiţătorul de urgenţă, am tras cîteva focuri de pistol şi am părăsit piaţa".

Astfel a arătat atacul polonez asupra postului de radio Gleiwitz.

Şi iată că războiul lui Hitler devine realitate. Aşa cum era şi de aşteptat, Marea Britanie şi Franţa îşi respectă, chiar dacă pentru moment doar pe hîrtie, obligaţiile ce le reveneau din acordul de asistenţă încheiat. Cele două puteri apusene cer Germaniei să înceteze imediat ostilităţile împotriva Poloniei şi să-şi retragă trupele. În ziua de 3 septembrie ambasadorul britanic la Berlin declară lui Hitler şi Ribbentrop: „Am onoarea să vă aduc la cunoştinţă că dacă astăzi, 3 septembrie, pînă la orele 11 dimineaţa, potrivit orarului de vară britanic, guvernul Majestăţii Sale nu va primi din partea guvernului german o asigurare satisfăcătoare în sensul mai sus amintit, de la exact acea oră se va declara stare de război între cele două ţări ale noastre".

„Hitler şedea la biroul său", relatează interpretul dr. Paul Schmidt, „iar Ribbentrop ceva mai la dreapta lui, lîngă fereastră. Eu m-am oprit la o oarecare distanţă de

masa lui Hitler şi i-am tradus apoi rar ultimatumul guvernului britanic. Hitler stătea ca împietrit, privind drept înainte. Nici nu s-a clintit măcar. După o vreme, care mie mi s-a părut o veşnicie, s-a întors către Ribbentrop, care încremenise şi el lîngă fereastră.

«Ei, şi acum ?», l-a întrebat Hitler pe ministrul său de externe ; îl privea cu ochi crînceni, de parcă Ribbentrop l-ar fi informat greşit asupra reacţiei englezilor. Ribbentrop i-a răspuns cu glas scăzut : «Presupun că în următoarea oră ne vor înmîna şi francezii un ultimatum similar».

Şi în anticameră se lăsase o linişte de mormînt. Göring s-a întors către mine şi mi-a spus : «Dacă pierdem acest război, atunci Dumnezeu să ne aibă în paza sa !»".

De la 3 septembrie 1939, ora 11 dimineaţa — orarul de vară britanic — atacul împotriva Poloniei s-a transformat într-un război european, în care însă în vest nu s-a tras nici un foc de armă. Marea Britanie şi Franţa stau cu arma la picior şi privesc cum este măcelărită Polonia. Dacă ele ar fi intervenit imediat cu forţă armată, lucrurile s-ar fi petrecut probabil cu totul altfel, după cum susţine şi acuzatul Alfred Jodl, şeful Statului major al Wehrmachtului, în faţa Tribunalului de la Nürnberg : „Am fost, ce-i drept, în stare să zdrobim de unii singuri Polonia, dar niciodată n-am fi fost în stare să facem faţă unui atac concentrat al tuturor acelor state. Iar dacă n-am fost înfrînţi încă din 1939, asta se datorează faptului că cele circa 110 divizii franceze şi engleze din vest au stat în timpul campaniei poloneze complet inactive în faţa celor 23 de divizii germane".

În felul acesta, Wehrmachtul îşi poate duce primul său război fulger *(Blitzkrieg)* : În ziua de 5 septembrie, trupele germane trec Vistula, pînă la 10 septembrie ajung la Narev şi la Bug, pe 11 septembrie trec rîul San, înaintînd spre Lvov şi pînă la 18 septembrie Varşovia este încercuită şi i se cere să se predea. Dinspre răsărit intră în Polonia, începînd cu data de 17 septembrie, şi Armata Roşie. Pînă la 27 septembrie, capitala încercuită rezistă. Dar sub tirul artileriei şi sub ploaia de bombe ale Luftwaffei lui Göring, Varşovia este nevoită să capituleze.

Despre acest bombardament — primul în istorie lansat asupra unui oraş mare, cu două milioane de locuitori — generalul Karl Bodenschatz, audiat la Nürnberg, declară următoarele : „Ştiu doar atît, că Varşovia era un oraş fortificat, în care era masată armata poloneză aproape

în totalitatea ei ; avea o artilerie foarte bine utilată, forturi bine înzestrate cu efective ; şi mai ştiu că Hitler a propus chiar de două sau de trei ori ca populaţia civilă să fie evacuată din oraş. Oferta a fost însă respinsă. Doar ambasadele străine au fost mutate. Armata poloneză era în oraş şi-l apăra cu îndîrjire dintr-o multitudine de forturi. Şi în forturile exterioare erau masate trupe ; din interiorul oraşului se trăgea cu artileria grea înspre exterior. Atunci a fost atacată fortificaţia Varşovia şi din aer, dar asta numai după ce ultimatumul, propunerea lui Hitler, a fost respins".

Asemănător sună şi relatarea fostului feldmareşal Albert Kesselring (decedat la 16 iulie 1960 la Bad Nauheim), care a compărut ca martor la Nürnberg ; interogatoriul i l-a luat apărătorul lui Göring, dr. Otto Stahmer. „Am condus, ca şef al flotilei aeriene I, acest atac — spune Kesselring. Varşovia era, potrivit conceptelor germane, un oraş fortificat şi, pe deasupra, cu o foarte bună apărare antiaeriană ; îndeplinea, aşadar, toate condiţiile prevăzute în Regulamentul de la Haga privind războiul terestru. Am efectuat eu însumi zboruri de recunoaştere deasupra Varşoviei, şi aproape după fiecare bombardament aerian am stat de vorbă cu comandanţii despre desfăşurarea acţiunii ; atît pe baza celor constatate de mine, cît şi pe baza celor ce mi-au fost raportate, pot afirma cu certitudine că s-a făcut tot ceea ce omeneşte a fost posibil pentru a lovi doar obiectivele militare şi a cruţa, pe cît se putea, obiectivele civile".

Dr. Stahmer : „Puteţi deci confirma că toate atacurile s-au înscris întru totul în cadrul unor necesităţi de ordin militar ?"

Kesselring : „Da, pe deplin".

Aşadar, totul pare pentru moment foarte corect, aproape inofensiv. Partea dramatică a lucrurilor ni se înfăţişează abia din continuarea depoziţiei generalului Lahousen.

Amen : „Vă amintiţi cumva să fi participat alături de Canaris la şedinţele ţinute la cartierul general al führerului scurt timp înainte de căderea Varşoviei ?"

Lahousen : „Am participat cu Canaris la o consfătuire care s-a ţinut în trenul führerului, înainte de căderea Varşoviei. Pe data de 12 septembrie 1939".

Amen : „Cine a mai participat la acea consfătuire ?".

Lahousen : „Au fost prezenţi : ministrul de externe din acea perioadă, von Ribbentrop, şeful OKW-ului, Keitel, şeful Statului major al Wehrmachtului, Jodl, Canaris şi cu mine".

Amen : „V-aş ruga acum să vă amintiţi cît mai exact cu putinţă şi să relataţi Curţii cît mai amănunţit ce s-a spus şi ce s-a petrecut la acea consfătuire din trenul führerului".

Lahousen : „Mai întîi Canaris a purtat o scurtă discuţie cu ministrul de externe Ribbentrop, acesta din urmă explicîndu-i în linii generale obiectivele politice urmărite de Germania în spaţiul polonez. Apoi Canaris şi-a exprimat serioasa-i îngrijorare cu privire la intenţia, cunoscută lui, de a se bombarda Varşovia ; mai precis, el s-a referit la urmările nefaste pe care le-ar putea atrage după sine, în planul relaţiilor externe, un asemenea bombardament. Keitel i-a răspuns că toate măsurile fuseseră stabilite chiar de către führer şi Göring, şi că el, Keitel, n-ar fi putut influenţa în nici un fel hotărîrea.

În al doilea rînd, Canaris s-a opus cu toată fermitatea metodelor preconizate, de care fusese înştiinţat, şi anume iminentelor împuşcări şi măsuri de exterminare ; măsurile erau îndreptate în special împotriva intelectualităţii poloneze, a nobilimii, a clerului, precum şi a tuturor celorlalte elemente care puteau fi considerate susţinători ai rezistenţei naţionale. Canaris a spus atunci aproape textual : «Pentru asemenea metode, lumea va trage într-o bună zi la răspundere şi Wehrmachtul, sub ochii căruia au fost puse în practică !»

Şeful din acea vreme al OKW-ului, Keitel, a răspuns la toate observaţiile lui Canaris că lucrurile fuseseră deja hotărîte de führer şi că führerul ar fi transmis că, dacă Wehrmachtul nu se va arăta în stare să-i ducă la îndeplinire ordinele, n-are decît să suporte ca alături de el să vină SS-ul, SD-ul, şi alte asemenea organe, dispuse să aplice toate măsurile. Cam acesta a fost aproximativ sensul discuţiei cu privire la măsurile de împuşcare şi exterminare preconizate în Polonia".

Amen : „S-a spus ceva despre o aşa-numită acţiune de curăţire ?"

Lahousen : „Da, fostul şef al OKW.-ului, Keitel, a folosit în acest context o expresie, aparţinînd fără îndoială lui Hitler, care caracteriza ansamblul de măsuri drept «a face o curăţenie politică în tindă»".

Amen : „Pentru ca procesul-verbal de audiere să fie cît se poate de clar : asupra căror măsuri, exact, se convenise deja, potrivit spuselor lui Keitel ?"

Lahousen : „După expunerea lui Keitel, se convenise asupra bombardării Varşoviei şi asupra împuşcării categoriilor sau grupurilor de populaţie din Polonia pe care le-am numit".

Amen : „Care erau acelea ?"

Lahousen : „Era vorba în special de intelectualitatea poloneză, de nobilime, de cler şi, bineînţeles, de evrei".

Amen : „Ce s-a spus despre o posibilă colaborare cu o grupă ucraineană ?"

Lahousen : „Keitel — transmiţînd o directivă, primită fără îndoială de la Ribbentrop — l-a însărcinat pe Canaris să provoace izbucnirea unei răscoale în Ucraina galiţiană, scopul acesteia fiind exterminarea evreilor şi a polonezilor".

Amen : „Ce alte discuţii s-au mai purtat apoi ?"

Lahousen : „După discuţiile din vagonul de lucru al lui Keitel, Canaris a părăsit vagonul şi a mai avut apoi o scurtă întrevedere cu Ribbentrop, care, revenind la tema Ucraina, i-a atras atenţia că răscoala sau mişcarea răsculaţilor va trebui de aşa manieră înscenată, încît toate gospodăriile poloneze să fie mistuite de flăcări, iar evreii cu toţii ucişi".

Amen : „Cine a spus acest lucru ?"

Lahousen : „I l-a spus ministrul de externe de atunci, Ribbentrop, lui Canaris. Eram de faţă".

Amen : „Nu aveţi nici un dubiu în această privinţă ?"

Lahousen : „Nu, nu am nici un dubiu. Îmi răsună chiar şi acum în minte cuvintele «toate gospodăriile să fie mistuite de flăcări». Era o noţiune întrucîtva nouă. De regulă se vorbea doar despre «a lichida» sau «a ucide»".

Dr. Otto Nelte, apărătorul lui Keitel : „Acuzatul Keitel ţine foarte mult să vi se pună întrebarea dacă vă amintiţi că, atunci cînd a făcut cunoscut ordinul de bombardare aeriană a Varşoviei, el a atras în mod expres atenţia asupra faptului că măsura va fi aplicată numai dacă fortificaţia Varşovia nu se va preda la cerere şi numai după ce i se va fi oferit populaţiei civile dreptul de a se evacua ?".

Lahousen : „După cît îmi amintesc, şi cunoscînd situaţia de atunci, este foarte posibil, ba chiar probabil, ca Wilhelm Keitel să fi făcut această remarcă".

Dr. Fritz Sauter, apărătorul lui Ribbentrop: „Von Ribbentrop a vorbit într-adevăr despre uciderea evreilor? Vă amintiţi cu precizie acest lucru?"

Lahousen: „Sigur că mi-l amintesc cu precizie, mai ales că amiralul Canaris a şi comentat dispoziţia, şi nu numai cu mine, ci şi cu alte persoane; şi mă lua de fiecare dată drept martor".

Ribbentrop însuşi, care la întrebările mai delicate în cadrul interogatoriului susţine de regulă că nu-şi mai poate aminti amănunte, dă la acest punct o explicaţie mai amplă: „Martorul Lahousen a declarat aici că eu aş fi spus: «Gospodăriile să fie mistuite de flăcări, iar evreii ucişi». Doresc să declar în mod categoric că n-am făcut niciodată o asemenea afirmaţie. Canaris fusese în vagonul meu, dar este posibil — acest lucru nu mi-l mai amintesc cu precizie — ca pe urmă să-l mai fi întîlnit pentru cîteva clipe încă o dată. Ulterior el a primit instrucţiuni, venite însă din partea führerului, referitoare la atitudinea pe care urma să o adopte în Polonia privind problema ucraineană, precum şi alte probleme. În ce priveşte problema uciderii evreilor, pot să declar un singur lucru, şi anume că ar fi contravenit pe deplin convingerilor mele personale; dealtfel, pe atunci, problema uciderii evreilor nu încolţise încă în mintea nimănui, aşa că vreau să declar, în concluzie, că toată chestiunea este inexactă".

Cu puţin timp înaintea acestei declaraţii a lui Ribbentrop, fusese audiat fostul secretar de stat pentru probleme externe, Adolf Freiherr Steengracht van Moyland. Acuzatorul american Amen îi pusese o serie de întrebări ciudate.

Amen: „Vă este cunoscut faptul că Ribbentrop lua zilnic bromură?"

Steengracht: „Asta n-o ştiu, el a..."

Amen: „L-aţi văzut vreodată luînd bromură, sau v-a vorbit vreodată despre acest lucru?"

Steengracht: „Ba da, acum îmi amintesc totuşi că lua nişte pastile roşii, n-am acordat însă o atenţie deosebită faptului".

Preşedintele: „Prezintă vreun interes pentru noi dacă lua bromură sau nu?"

Amen: „Da, excelenţă, prezintă interes, pentru că la interogatorii susţine de regulă că în privinţa multor evenimente memoria sa este deficitară şi pune acest lucru pe seama consumului excesiv al acestui medicament".

Oricum ar sta însă lucrurile — fie că memoria ministrului de externe al Reichului a fost afectată de droguri, fie că nu —, evenimentele reale demonstrează cu prisosinţă că după declanşarea războiului s-a trecut la organizarea planificată a unui val de teroare în toate regiunile ocupate.

Ce urmăreşte Hitler ? Planul său principal constă în înaintarea spre răsărit, aşa cum stabilise încă din 1923 în lucrarea sa *Mein Kampf* : „Noi, naţional-socialiştii, trebuie să urmărim neabătut, în politica noastră externă, obiectivul de a-i asigura poporului german spaţiul ce i se cuvine pe acest pămînt. Şi cînd vorbim de spaţiu, nu ne putem gîndi decît la Rusia şi la statele vecine ale acesteia, subordonate ei. Această acţiune este singura care justifică în faţa lui Dumnezeu şi a posterităţii germane o intervenţie sîngeroasă..."

În cadrul Înaltului comandament al Wehrmachtului se fac pregătiri secrete pentru un atac împotriva Uniunii Sovietice, cu care Ribbentrop încheiase doar cu cîteva săptămîni în urmă un pact de neagresiune. În legătură cu acest pact însă, Hitler le spune la data de 23 noiembrie 1939, fără nici un înconjur, comandanţilor armatei sale : „Tratatele se respectă doar atîta vreme cît sînt oportune".

Numai vestul îl mai reţine, după victoria asupra Poloniei, de la un atac asupra Uniunii Sovietice. Marea Britanie şi Franţa se află în stare de război cu Germania. Dar vestul n-a iniţiat încă nici o singură acţiune de luptă, în afara unor hărţuieli ale trupelor de recunoaştere.

Hitler nu poate îndrăzni să-şi concretizeze intenţiile atîta vreme cît le are în coastă pe cele două mari puteri.

„Am oscilat îndelung — le spune el comandanţilor armatei sale în cadrul aceleiaşi întrevederi —, dacă să încep lupta în est sau în vest. Fireşte că n-am organizat Wehrmachtul pentru a sta în aşteptare. Hotărîrea de a mă bate nu m-a părăsit nici un moment".

Acuzatorul american Telford Taylor continuă să citească din protocolul şedinţei : „Totul se reduce la faptul că momentul este acum prielnic. Trebuie să iau o hotărîre, o hotărîre dificil de luat. Trebuie să optez între victorie şi pieire. Am optat pentru victorie. Hotărîrea mea este nestrămutată. Voi ataca Anglia şi Franţa, în momentul cel mai prielnic şi cît mai repede. Încălcarea neutralităţii Belgiei şi Olandei este un factor lipsit de importanţă. Odată învingători, nimeni nu se va mai sinchisi de aşa

ceva. N-o să mai argumentăm încălcarea neutralității atît de prostește ca în 1914".

Iată deci, clar conturate, intențiile lui Hitler în vest și în est. Pretindea că nu mai există altă ieșire. În realitate, Hitler *nu* voia altă ieșire, și în această privință este semnificativă o întîmplare pusă în lumină în culisele procesului de la Nürnberg. După zdrobirea Poloniei, se ivește din nou — asemenea lui Birger Dahlerus — un suedez misterios, care duce tratative secrete între marile puteri. Este baronul Knut Bonde din Stockholm.

Bonde se crede în stare să instaureze pacea în Europa. Ia contact cu Hermann Göring, care este entuziasmat de plan, pleacă apoi la Londra, unde are o întrevedere secretă cu ministrul britanic de externe, lordul Halifax. La această întrevedere, baronul suedez propune guvernului britanic următoarea bază de discuție pentru o pace între Germania și Marea Britanie : „restabilirea statului polonez", „libertate pentru cehi".

Lordul Halifax se arată dispus să înceapă tratative de pace de îndată ce Hitler s-ar arăta de acord să recunoască „un fel de stat polonez" și să acorde „o oarecare libertate cehilor".

„N-am afirmat niciciînd că nu vrem să încheiem pace cu Hitler", îi spune lordul Halifax baronului Bonde. Și ministrul de externe britanic continuă : „Dacă există un singur om în Germania care ar putea încheia pacea, acest om este Göring".

Mulțumit de rezultatul întrevederii, Bonde ia avionul spre Suedia și-i comunică lui Göring printr-un intermediar concluziile discuțiilor purtate. Göring promite să stea de vorbă cu Hitler și să trimită deîndată răspunsul. Dar acest răspuns întîrzie să sosească. Londra se interesează în următoarele luni în repetate rînduri la Bonde, la Stockholm, despre mersul lucrurilor — dar la Berlin oferta Marii Britanii nu este luată în seamă.

În mai 1946, avocatul Werner Bross ia cunoștință, la Nürnberg, de demersurile întreprinse în secret pentru încheierea păcii. Găsise un document în care baronul Bonde relata exact desfășurarea evenimentelor.

„În seara aceasta i-am arătat lui Göring documentul", relatează Bross în memoriile sale. „L-a citit cu interes, apoi însă a spus : «Nu poate fi de nici un folos ; strădaniile de încheiere a păcii n-au dus atunci la nici un rezultat». M-a surprins faptul că Göring n-a manifestat mai

multă bucurie la vederea unei dovezi evidente a dragostei lui de pace. Aveam însă să aflu de îndată motivul pentru care evita să mai discute pe această temă. Căci, intrebîndu-l cum a reacționat Hitler la propunerile formulate de Foreign Office, Göring mi-a relatat : «M-am dus la führer și l-am informat despre vizita lui Bonde la Londra. Cînd i-am prezentat însă propunerile lordului Halifax, Hitler a spus : Un fel de stat polonez — despre asta s-ar mai putea sta de vorbă. Dar mai multă libertate pentru cehi — nici nu intră în discuție».

Deci, asta era ! Hitler refuzase oferta de pace, care nouă ni se pare astăzi că ar fi fost deosebit de avantajoasă, ba chiar unică. O singură concesie, pe deplin întemeiată, ar fi trebuit să facă Hitler — să acorde cehilor mai multă libertate. Nu i s-a cerut așadar nici măcar să renunțe la bucata aceea de teritoriu străin, anexată cu forța, ci doar o oarecare libertate pentru populația care trăia acolo.

Göring și-a dat seama în ce măsură dezvăluirea acestor împrejurări va întina în ochii poporului german memoria lui Hitler și a preferat să renunțe la acest mic avantaj personal în proces, pentru a-l cruța pe Hitler. Credință pînă dincolo de moarte pentru omul care n-a pus capăt războiului «ce i s-a impus» nici măcar atunci cînd i s-a oferit o ocazie atît de extraordinară ! Deși Göring a afirmat că se va mai gîndi la acea problemă, n-a mai revenit niciodată la ea".

Firește că poporul german n-a aflat niciodată nimic despre aceste lucruri. El a fost lăsat în credința că intențiile pașnice ale lui Hitler au întîmpinat un refuz pe toată linia, lui nemairămînîndu-i altă soluție decît să continue lupta.

Progenitura iadului

Războiul fulger purtat in Polonia i-a dat lui Hitler o înșelătoare senzație de putere invincibilă. N-a trebuit bine o jumătate de an de la victoria asupra vecinului din răsărit, și iată că Wehrmachtul mărșăluiește din nou. Acuzatorul principal britanic, Sir Hartley Shawcross, prezintă o sinteză a evenimentelor : „La 9 aprilie 1940 forțele armate germane intră în Norvegia și Danemarca, fără vreun avertisment prealabil și fără declarație de război. O încălcare flagrantă a asigurărilor de pace care se dăduseră".

De-a lungul mai multor ani, acuzatul Rosenberg manifestase, în calitatea sa de şef al Biroului de politică externă al NSDAP, un interes deosebit pentru promovarea unei coloane a cincea în Norvegia. Intră în relaţii strînse cu *Nasjonal Samling,* o grupare politică, în fruntea căreia se află trădătorul Vidkun Quisling. În august 1939 se organizează la Berlin un curs special de două săptămîni, la o şcoală a Biroului de politică externă, curs la care participă 25 de membri ai grupării sus-amintite, aleşi de Quisling. Aceşti bărbaţi „de nădejde" urmau să devină experţi în probleme de topografie şi de limbă pentru trupele speciale ale Germaniei. Ce se urmărea ? Ca, printr-o lovitură de stat, trădătorul Quisling să-i aresteze pe principalii săi adversari din Norvegia, inclusiv pe rege, paralizînd astfel de la bun început orice posibilitate de rezistenţă armată. Concomitent cu această activitate, în Germania se fac şi pregătiri militare intense.

Alfred Rosenberg pare să fi fost, potrivit tuturor dovezilor, primul căruia i-a venit ideea extinderii puterii germane înspre „nordul germanic". În căutare de noi aliaţi, el se adresează comandantului şef al marinei de război, amiralul Erich Raeder.

Căci marina, aşa apreciază Rosenberg, ar putea fi şi ea interesată în cucerirea spaţiului nordic. În memoriul adresat lui Raeder, căruia i se dă citire la Nürnberg, Rosenberg, care în prealabil avusese o discuţie amănunţită cu Quisling, explică : „Cei instruiţi (în cadrul cursului ţinut la Biroul de politică externă) vor trebui să se reîntoarcă cît mai repede cu putinţă în Norvegia. Ocuparea unor obiective importante din Oslo urmează să se realizeze dintr-un foc. Împreună cu contingente corespunzătoare ale armatei germane terestre, flota germană, în staţionare într-un golf dinainte stabilit, în faţa canalului spre Oslo, va intra şi ea în acţiune la chemarea expresă a noului guvern norvegian".

Încă de la 3 octombrie — la o lună după atacul asupra Poloniei — Raeder a început să se ocupe mai îndeaproape de planul Rosenberg. El distribuie un chestionar printre membrii Comandamentului suprem al marinei, din care acuzatorul britanic Elwyn Jones citează la Nürnberg cîteva pasaje : „Să fie analizate următoarele probleme :

1. Ce localităţi din Norvegia ar intra în discuţie ca baze militare ?

2. Ocuparea bazelor militare respective ar putea fi obținută pe calea armelor împotriva voinței Norvegiei, în cazul în care ea nu va fi realizată fără luptă ?"

Nu după mult timp intră în acțiune și comandantul suprem al flotilei de submarine, Karl Dönitz. El întocmește un memoriu, ajuns și el pe masa instanței, și despre care Elwyn Jones afirmă : „Se referă probabil la chestionarul acuzatului Raeder. Este considerat «problemă secretă de comandament». Obiectul : «bazele militare în Norvegia». Aș dori să dau citire ultimului aliniat : «Se propune așadar : înființarea unei baze militare la Drontheim. De asemenea, asigurarea unei posibilități de aprovizionare cu carburant la Narvik, ca punct de comandă».

Din punct de vedere tactic, deci, invazia în Norvegia nu constituie un atac nazist tipic ; ba mai mult, Hitler însuși a trebuit să fie convins să-l accepte. În special Raeder și Rosenberg au fost cei care s-au străduit să-l convingă. Documentele vor atesta faptul că acuzatul Raeder a căutat cu perseverență să-și impună punctul de vedere cu privire la Norvegia".

Prilejul i-l oferă o consfătuire a Comandamentului marinei de război, ținută pe 12 decembrie 1939 la cartierul general al führerului. În afară de Hitler și Raeder, au mai luat parte la discuții Wilhelm Keitel și Alfred Jodl. Și protocolul acestei ședințe se află pe masa judecătorilor de la Nürnberg. El a fost întocmit chiar de către Raeder, iar acuzatorul Jones îi dă citire :

„Raportul poartă titlul *Operațiunea Norvegia.* Atrag atenția Înaltei Curți asupra paragrafului 4, în care se spune : «Führerul consideră că ar fi bine să stea personal de vorbă cu Quisling, pentru a-și putea face o părere despre el. Com. M. (comandantul șef al marinei, Raeder) propune : Dacă impresia führerului va fi favorabilă, OKW-ul să obțină încuviințarea ca, împreună cu Quisling, să stabilească planurile pentru pregătirea și realizarea ocupației a) pe cale pașnică — respectiv Wehrmachtul chemat în ajutor de către Norvegia —, sau b) pe calea armelor».

În continuare, în raport se precizează : «Pe baza discuției avute de führer cu Quisling în după-amiaza zilei de 14 decembrie 1939, führerul a dat OKW-ului ordinul de pregătire a operațiunii Norvegia»".

Așadar, planurile lui Rosenberg și Raeder au fost aprobate, iar Wehrmachtul trece la pregătirea operațiunii

Hitler începe chiar să impulsioneze lucrurile, şi pe 27 ianuarie 1940 Keitel transmite un ordin, care prevede: „Problemă strict secretă de comandament. Către şeful Comandamentului. Se transmite numai prin ofiţer. Referitor la studiul «N». Führerul şi comandantul suprem al Wehrmachtului doreşte ca lucrările pentru studiul «N» să fie continuate sub conducerea sa personală, nemijlocită şi în strînsă legătură cu tactica de război generală. Din acest motiv führerul m-a însărcinat pe mine să preiau conducerea viitoarelor lucrări preliminare. În acest scop, OKW-ul va înfiinţa un comandament, acesta reprezentînd totodată nucleul viitorului stat major al operaţiunilor. Toate lucrările pe această temă se vor desfăşura de aici încolo sub indicativul *Weserübung*" (exerciţiul Weser).

Şi dintr-odată Hitler devine obsedat de ideea acestei operaţiuni. La Nürnberg se dă citire unui ordin, pe care îl emisese la 1 martie 1940 — evident, tot ca problemă strict secretă de comandament. În acest ordin „führerul şi comandantul suprem al Wehrmachtului" spune printre altele: „Trecerea frontierei spre Danemarca şi debarcarea în Norvegia se vor realiza concomitent. Operaţiunile vor fi pregătite cu deosebită grijă şi cu maximă urgenţă. Este de mare importanţă ca acţiunile noastre să ia prin surprindere statele nordice. Acest factor trebuie avut în vedere la toate pregătirile ce se vor face, în special în ce priveşte asigurarea terenului de debarcare a trupelor, transportul şi instalarea acestora. Dacă pregătirile şi îmbarcarea nu vor mai putea fi ţinute secrete, atunci faţă de comandanţi şi trupă să se simuleze urmărirea altor obiective. După terminarea ocupaţiei, Luftwaffei îi revine sarcina să asigure apărarea antiaeriană, precum şi valorificarea bazei norvegiene în vederea viitorului război al aerului împotriva Angliei".

Într-acolo, deci, ţinteşte ordinul lui Hitler: „o bază pentru viitorul război al aerului împotriva Angliei..." Este, dealtfel, unul din principalele motive care stau la baza întregii operaţiuni. În acelaşi ordin se subliniază categoric: „În felul acesta vor fi preîntîmpinate intervenţiile Angliei în Scandinavia şi la Marea Baltică, va fi asigurată baza noastră de minereu în Suedia, iar pentru marina de război şi Luftwaffe se va asigura o bază închisă de plecare împotriva Angliei".

Ca şi în toate cazurile anterioare, Hitler se străduieşte să-şi camufleze adevăratele intenţii. Aşa că, în dispoziţia

sa strict secretă se mai prevede: „Trebuie făcut tot posibilul ca operațiunea să pară a avea caracterul unei intervenții pașnice, avînd ca scop asigurarea cu arma în mînă a neutralității statelor nordice".

Între timp însă lumea învățase ce trebuie să înțeleagă din astfel de formulări, atunci cînd ele vin de la cartierul general al führerului. La Nürnberg apărarea a încercat, în ciuda limbajului univoc al documentelor citate aici, să prezinte invazia ca pe o măsură de securitate, dictată de necesități, împotriva unei pretinse debarcări în Norvegia, plănuită de englezi. Datele pregătirilor, care merg în urmă pînă prin septembrie 1939, resping însă o asemenea interpretare.

„S-a declarat aici", se opune Sir Hartley Shawcross observației, „că Anglia și Franța făceau planuri pentru a ataca Norvegia și a o ocupa și că guvernul Norvegiei ar fi fost într-un asemenea caz dispus să accepte situația. Chiar dacă susținerile ar fi întemeiate — și ele sînt în mod evident false * —, tot n-ar constitui o justificare acceptabilă pentru o invazie fără avertisment prealabil, fără declarație de război, fără o încercare de mediere sau de conciliere. Un război de agresiune nu este mai puțin război de agresiune prin faptul că statul agresor crede că alte state plănuiesc acțiuni similare în viitor. Chestiunea nu prezintă însă importanță; materialul doveditor ilustrează într-adevăr cu prisosință faptul că cotropirea celor două țări a urmărit cu totul alte scopuri. Ea fusese plănuită cu mult timp înainte de a se fi putut pune, în vreun fel, problema încălcării neutralității sau a ocupării Norvegiei de către Anglia".

Evenimentele în sine grăiesc într-un limbaj univoc. Elwyn Jones dă citire unui raport al guvernului danez: „La 9 aprilie 1940, la orele 4,20, reprezentantul diplomatic german s-a prezentat, însoțit de atașatul militar al aerului, la domiciliul particular al ministrului de externe danez. I-a declarat acestuia direct că Germania deține dovezi certe asupra faptului că Anglia plănuiește ocuparea unor baze militare în Danemarca și Norvegia. Ca urmare a acestui fapt, soldații germani au trecut frontiera. Peste puțin timp, bombardiere germane vor apare deasu-

---

* Shawcross afirmă de bună credință acest lucru; de planurile unei invazii franco-britanice s-a luat cunoștință abia în anul 1952, printr-o Carte albă a guvernului britanic.

pra orașului Copenhaga ; ele au ordin ca deocamdată să nu lanseze bombe. Atîta vreme cît danezii nu se vor opune trupelor germane. Orice rezistență însă ar atrage după sine urmările cele mai cumplite".

Amenințarea cu bombardamentul aerian nu mai este o noutate ; și Praga, și președintele cehoslovac Hacha au fost nevoiți să se încline cu resemnare în fața ei. Din nou deci o lovitură ușoară pentru armata germană. Ambasadorul britanic la Copenhaga, Howard Smith, îi relatează ministrului său de externe : „Dimineața devreme, în jurul orei 5, trei nave mici de transport au pătruns în portul Copenhaga, iar deasupra lor zburau în cerc un număr de avioane. Bateria de nord a tras o salvă de avertisment la adresa avioanelor dar, cu această excepție, danezii n-au opus nici o rezistență. Navele germane au acostat la cheiurile portului liber. Circa opt sute de soldați au debarcat, complet echipați, și au pornit în marș spre *Kastellet,* vechiul fort al Copenhagăi. Poarta era închisă. Așa că germanii au aruncat-o în aer cu dinamită. Garnizoana n-a opus nici o rezistență, se pare că a fost luată absolut prin surprindere.

După ocuparea fortului, o companie a fost trimisă la Amalienbourg, la castelul regal ; aici germanii au atacat santinelele, rănind trei dintre ele, una chiar mortal. Între timp un mare număr de bombardiere survola orașul, la mică înălțime. Posibilitățile forțelor armate de a opune rezistență au fost diminuate serios datorită efectului atacului-surpriză. Astfel, de exemplu, un înalt funcționar din serviciul Ministerului de Război se îndrepta vesel, în dimineața zilei de 9 aprilie, la volanul unui autoturism, spre Copenhaga ; a trecut nepăsător pe lîngă o santinelă, care i-a strigat ceva ; neștiind ce s-a întîmplat, nici n-a observat măcar că nu este unul dintre oamenii săi. Abia un glonte care i-a găurit reverul tunicii l-a adus cu picioarele pe pămînt..."

Atît din relatările lui Howard Smith. În Norvegia, ce-i drept, evenimentele s-au desfășurat puțin diferit. Încă cu o lună înainte de invazie, șeful Statului major al Wehrmachtului, Alfred Jodl, notase în jurnalul său : „Mare dezbatere cu privire la *Weserübung* cu trei șefi de comandament. Feldmareșalul (Göring) reacționează vehement, fiindcă nu fusese implicat. Acaparează discuția și vrea să demonstreze că toate pregătirile de pînă acum nu sînt bune de nimic"..

La 13 martie 1940, Jodl notează : „Führerul n-a dat nici pînă acum ordinul pentru *Weserübung*. Este în căutarea unei justificări". Însemnarea evidenţiază o dată mai mult faptul că n-a fost nicidecum vorba de preîntîmpinarea unei debarcări britanice.

Jodl însuşi îşi dezvăluie, prin însemnarea făcută în jurnal la 28 martie, febra de atac : „Cîţiva dintre ofiţerii de marină sînt cam anxioşi în ce priveşte *Weserübung*, ar cam trebui îmboldiţi".

Dar iată că ideea lui Rosenberg, pregătirile lui Raeder, planificarea lui Keitel, ordinul lui Hitler şi imboldul lui Jodl îşi ating scopul în ziua de 9 aprilie 1940 : marina de război a germanilor ancorează în nenumărate puncte pe coasta Norvegiei. Şi aici, ca şi în Danemarca, se contează pe elementul surpriză. Unul dintre cele mai incredibile documente prezentate în procesul de la Nürnberg este acela conţinînd *dispoziţiile generale* din 4 aprilie 1940, elaborate de comandamentul marinei de război. Elwyn Jones dă citire documentului identificat : „Crucişătoarele vor pătrunde pe neobservate, camuflate ca nave comerciale, cu lumini reduse, în fiordul Oslo. La somaţiile posturilor de semnalizare şi ale pazei de coastă, vor da nume de nave britanice. Camuflajul ca nave britanice trebuie păstrat cît mai mult timp posibil. La toate semnalele morse din partea unor vapoare norvegiene, se va răspunde în limba engleză. La întrebări asupra destinaţiei, se va răspunde cam în felul următor : «În drum spre Bergen, oprire de scurtă durată, fără intenţii ostile».

La orice apel, se va indica numele următoarelor nave de război engleze :

Köln	=	H.M.S. *Cairo*
Königsberg	=	H.M.S. *Calcutta*
Karl Peters	=	H.M.S. *Faulkner*
Leopard	=	H.M.S. *Halycon*
Wolf	=	British destroyer (distrugător britanic)
vedete rapide	=	*British motor torpedoboats*

Atenţie : drapelul britanic să fie luminat. Ca repere şi orientări pentru cazul în care o navă va fi nevoită să răspundă la semnalele altor nave care trec pe lîngă ea, reţineţi următoarele :

La cererea de a opri : 1. *Please repeat last signal* (Rugăm repetaţi ultimul semnal) ! ; 2. *Impossible to understand your signal* (Imposibil de înţeles semnalul dv.).

La foc de avertisment : *Stop firing ; British ship ! Good friend !* (Opriți focul ; navă britanică ! Prieten bun !)

La întrebări cu privire la scop și destinație : *Going Bergen, chasing German steamers !* (În drum spre Bergen, vînăm nave germane !).

Trygve Lie, viitorul secretar general al Națiunilor Unite, a întocmit, pe cînd era încă comandant suprem al forțelor armate norvegiene, o declarație pentru Tribunalul de la Nürnberg, din care Jones citește : „Atacul german a venit prin surprindere, și toate orașele invadate de-a lungul coastei au fost ocupate, potrivit planului, cu pierderi foarte mici. Planul (Quisling) de a-l aresta pe rege, pe membrii guvernului și ai parlamentului a eșuat însă, în ciuda invaziei neașteptate, și astfel rezistența a putut fi organizată în toată țara".

Sir Hartley Shawcross încheie : „Rezistența organizată în mare grabă în toată țara a fost îndîrjită, dar ea n-a putut face față atacului prin surprindere, pregătit timp atît de îndelungat. La 10 iunie rezistența armată încetează. Și astfel se încheie un nou act de agresiune".

Vestea invaziei a uluit o lume întreagă. Pînă și cei extrem de binevoitori, care mai găsiseră o scuză pentru atacul asupra Poloniei, invocînd interesele germane în Danzig și în Coridor, s-au învățat acum minte. Prin ocuparea Danemarcei și Norvegiei, Hitler a reușit să ridice lumea întreagă împotriva Germaniei. Neville Chamberlain, mai ieri încă premier britanic, înlocuit însă între timp cu Winston Churchill, a dat glas, într-o cuvîntare ținută la 16 aprilie 1940, sentimentelor popoarelor. El spunea : „Aceasta este o mîrșăvie de ultima speță a progeniturii iadului din Germania ! Orice victimă a cruzimii germane aduce alte milioane de oameni în tabăra acelora care au condamnat și pînă acum Germania ; ei știu că nici un popor nu poate trăi în siguranță atîta timp cît nu va fi neutralizat acest cîine turbat !"

Dar Hitler, „cîinele turbat", nu mai cunoaște nici o măsură. Nu termină bine cu ocuparea Danemarcei și Norvegiei, că își și reia vechile planuri, ajunse între timp la maturitate.

„Următorul document", spune un alt acuzator britanic, G. D. Roberts, „se referă la conferința lui Hitler din 23 mai 1939. Este interesant de văzut mai intîi, pe prima pagină, care sînt participanții : führerul, Göring, amiralul Raeder, Brauchitsch, Keitel și diverși alții, care n-au fost

acuzați. Scopul conferinței era o analiză a situației. Și acum trec la pagina a treia : «Trebuie ocupate pe calea armelor bazele militare aeriene din Olanda și Belgia. De declarațiile de neutralitate nici nu ne sinchisim. Important este pentru noi să cucerim o nouă linie de apărare pe teritoriul olandez, pînă la Zuider-See».

De declarațiile de neutralitate nici nu ne sinchisim — iată o afirmație făcută în prezența amiralului, a ministrului aviației și șefului Luftwaffei, precum și a generalului Keitel. Ei toți au fost prezenți, și toate acțiunile lor ulterioare demonstrează că au fost și de acord : Dă-ți cuvîntul, ca să ți-l calci ! Acesta este codul lor de onoare..."

Președintele : „Domnule Roberts, ar fi de preferat să vă rezumați, pe cît posibil, numai la document".

Intervenția președintelui, lordul Lawrence, readuce dezbaterile pe tărîmul faptelor nude : „La 10 mai 1940, în jurul orei 5 dimineața, a început cotropirea de către germani a Belgiei, Olandei și Luxemburgului", relatează acuzatorul principal Sir Hartley Shawcross.

După îndelungi oscilații, dacă să se bată mai întîi cu Vestul sau cu Estul, Hitler s-a decis pentru Vest. Cu lovituri fulger vrea să culce la pămînt Franța și Anglia, pentru ca apoi să se poată năpusti, în sfîrșit, asupra Uniunii Sovietice.

Hitler și strategii săi n-au întrezărit nici o posibilitate de a străpunge fortificația francezului André Maginot, contînd a fi inexpugnabilă. Și atunci aleg calea care duce prin țările neutre, lipsite de apărare, Olanda, Belgia și Luxemburg. Dar nu numai războiul împotriva Franței îl determină pe Hitler să nesocotească cele trei țări neutre. Încă din anul 1938, la 25 august, Luftwaffe a lui Göring prezentase un studiu, o problemă strict secretă de comandament, căreia i se dă acum citire în sala Tribunalului de la Nürnberg : „În vederea războiului cu Vestul", se spune în documentul întocmit mult înainte de izbucnirea războiului, „spațiul belgian și cel al Olandei prezintă, îndeosebi ca baze militare pentru războiul aerian, o importanță net superioară celei din perioada războiului mondial. Belgia și Olanda în mîna germanilor — acesta ar fi un avantaj extraordinar într-un război aerian cu Anglia și Franța..."

Nu mult înainte de izbucnirea războiului, pe 26 august 1939, „reprezentanții diplomației germane înmînaseră în mod festiv regelui Belgiei, reginei Olandei și guvernului

Marelui ducat de Luxemburg declarații prin care statele respective erau asigurate de intenția de a li se respecta neutralitatea".

În felul acesta Germania își reînnoia garanțiile acordate încă din anul 1937. Sir Hartley Shawcross își continuă expunerea: „Armatei însă Hitler îi spune cu totul altceva: «Olanda și Belgia odată ocupate și menținute în mîna noastră, ne-am asigurat un război victorios împotriva Angliei».

La 6 octombrie, Hitler își reînnoiește asigurările de prietenie față de Belgia și Olanda. Iar pe 9 octombrie 1939, transmite generalilor săi o directivă: «În vederea continuării operațiunilor militare, ordon: Să se pregătească un plan de operațiuni vizînd aripa de nord a frontului de vest, plan care să prevadă trecerea prin Belgia, Olanda și Luxemburg. Atacul va trebui să fie deosebit de puternic și să se dea cît mai curînd posibil. Scopul operațiunii constă în a cuceri o cît mai mare parte din teritoriul Belgiei, Olandei și din nordul Franței, ca bază militară pentru un război victorios în aer și pe mare împotriva Angliei».

Nimic n-ar putea contura mai bine ca acest document scopul urmărit prin invadarea celor trei țări. Așadar, singura vină a nefericitelor țări a fost că se aflau în calea agresorilor germani, în calea proiectelor lor împotriva Angliei și Franței — și n-a fost nevoie de mai mult pentru ca ele să fie cotropite".

Hitler nici nu-și mai dă osteneala să inventeze vreun alt pretext credibil. Pune vechea placă, considerînd că este încă destul de bună. În timp ce Wehrmachtul înaintează în marș încă de la ora 4,30, întîmplările din Belgia ilustrează maniera penibilă a demersurilor lui Hitler în toate cele trei țări cotropite. Acuzatorul britanic Roberts dă citire la Nürnberg unui raport oficial al guvernului belgian privind aceste evenimente: „La ora 8,30 ambasadorul german s-a prezentat la Ministerul Afacerilor Externe. A intrat în biroul ministrului și a început să scoată niște hîrtii din servietă. D-l Spaak (ministrul de externe belgian) l-a întrerupt: «Mă iertați, domnule ambasador, voi vorbi eu primul! Domnule ambasador, armata germană tocmai ne-a atacat țara. Este pentru a doua oară în ultimii douăzeci și cinci de ani că Germania a atacat în mod criminal această Belgie neutră și loială. Ceea ce s-a întîmplat acum este poate mai abject decît atacul din 1914. Guvernului

belgian nu i s-au trimis nici un ultimatum, nici o înştiinţare, nici un protest de vreun fel. Abia prin acest atac agresiv a aflat Belgia că Germania a încălcat garanţiile pe care şi le-a asumat la 13 octombrie 1937 şi pe care le-a reînnoit de bunăvoie la izbucnirea războiului. Atacul armat german, care nu îşi găseşte nici o justificare, va zdruncina puternic conştiinţa oamenilor din lumea întreagă. Istoria va trage Germania la răspundere. Belgia este hotărîtă să se apere. Cauza ei, o cauză a dreptăţii, nu poate fi pierdută».

Abia după acest protest, ambasadorul a putut da citire notei pe care urma să o înmîneze : «Sînt însărcinat de guvernul Reichului», a spus el, «să dau următoarea explicaţie : Pentru a preîntîmpina cotropirea Belgiei, Olandei şi Luxemburgului de către Marea Britanie şi Franţa — fapt pentru care se şi fac pregătiri — ele urmînd a fi apoi folosite ca baze de plecare împotriva Germaniei, guvernul Reichului se vede nevoit să asigure cu forţa armelor neutralitatea celor trei ţări numite. În acest scop, guvernul Reichului va interveni cu forţe armate de mari proporţii, orice rezistenţă fiind aşadar inutilă. Dacă Belgia va opune rezistenţă de indiferent ce natură, ea va plăti cu distrugerea ţării şi cu independenţa sa...»

D-l Spaak îl întrerupe pe ambasador în mijocul propoziţiei : «Daţi-mi, vă rog, documentul», îi spune, «vreau să vă scutesc de o sarcină atît de penibilă». După ce a parcurs nota, d-l Spaak s-a mulţumit să menţioneze că a răspuns deja prin protestul exprimat cu puţin înainte"

Aproape la fel de penibilă ca şi întrevederea din dimineaţa zilei de 10 mai 1940 este o audiere în sala Tribunalului de la Nürnberg ; este vorba de interogatoriul luat de acuzatorul britanic Roberts fostului inspector general al Luftwaffei, feldmareşalul Erhard Milch. Dealtfel, însăşi predarea înaltului ofiţer fusese un episod aproape tragicomic. Milch s-a predat adversarului său, un tînăr general englez, aşa cum prevedea vechea tradiţie prusiană ; a dus bastonul de mareşal la caschetă şi l-a înmînat apoi solemn adversarului său. Generalul englez a luat bastonul de mareşal în mînă, l-a examinat cu atenţie şi l-a pocnit apoi pe Milch cu el în cap atît de straşnic, încît l-a culcat la pămînt. Dar să revenim la interogarea lui Milch de către acuzatorul Roberts.

Roberts : „Aţi fost prezent la întrevederea care a avut loc la 23 mai 1939 în cancelaria Reichului. Aş vrea să vă

reamintesc cine a mai fost de față: führerul, Göring, Raeder, von Brauchitsch, Keitel, Halder, generalul Bodenschatz, Warlimont. Deci, numai căpetenii ale forțelor armate germane. Este exact ?"

Milch: „Da".

Roberts: „Dv., care îi cunoașteți pe toți, i-ați desemna drept oameni de onoare ?"

Milch: „Absolut".

Roberts: Respectarea cuvîntului dat este sau nu o însușire a unui om de onoare ?"

Milch: „Este, bineînțeles".

Roberts: „Știați, nu-i așa, că Germania își dăduse cuvîntul de onoare să respecte neutralitatea Belgiei, Olandei și Luxemburgului ?"

Milch: „Presupun acest lucru; nu cunosc amănuntele înțelegerilor, dar presupun că este așa".

Roberts: „Nu știați că Hitler, cu mai puțin de o lună înaintea acestei ședințe, dăduse în Reichstag garanția că va respecta neutralitatea unui însemnat număr de țări, inclusiv a celor trei țări amintite ?"

Milch: „Presupun că este așa, desigur".

Roberts: „Vă amintiți că în cadrul întrevederii Hitler a folosit următoarele cuvinte: «Trebuie ocupate pe calea armelor bazele militare aeriene din Olanda și Belgia. De declarațiile de neutralitate nici nu ne sinchisim. În acest context nu prezintă nici o importanță dreptatea sau nedreptatea și nici tratatele». Vă amintiți că au fost rostite aceste cuvinte ?"

Milch: „Nu-mi mai pot aminti textual ce s-a spus atunci".

Roberts: „Vreunul dintre oamenii de onoare prezenți acolo a protestat în vreun fel împotriva încălcării cuvîntului dat de Germania ?"

Milch: „La acea întrevedere, nimeni dintre cei prezenți n-a avut posibilitatea să rostească măcar un cuvînt; Hitler se afla la o tribună în fața noastră, a ținut un discurs, iar după discurs s-a întors și a plecat. Nu s-a purtat o discuție, führerul n-ar fi admis așa ceva".

Roberts: „Considerați, așadar, că unui om de onoare i-ar fi fost imposibil să-și apere onoarea ?"

Milch: „Vă repet că nu-mi pot aminti exact cele spuse de Hitler".

În orice caz, Înaltul comandament al Wehrmachtului își face datoria pe de-a întregul. Numai 18 zile reușește

Belgia să opună rezistență, apoi regele Leopold al III-lea se vede silit să semneze capitularea. Iar rezistența opusă de Olanda durează patru zile.

„Pentru a încheia cît mai repede cu putință campania din Olanda", declară în postură de martor Hermann Göring, „am propus trimiterea unei divizii de parașutiști în spatele întregii armate olandeze, care opunea rezistență Germaniei, mai ales pentru a putea cuceri cele trei poduri atît de importante, din Moerdijk, Dordrecht și Rotterdam. Dacă la Moerdijk și Dordrecht lucrurile s-au desfășurat rapid, în schimb acea coloană a diviziei care se îndreptase spre Rotterdam s-a confruntat cu o situație critică. Ea a fost încercuită de forțele olandeze".

Și se ajunge astfel la acea situație de război care generează iarăși și iarăși noi dezastre : bombardarea aeriană a Rotterdamului. Distrugerea orașului de către Luftwaffe a lui Göring, moartea sub dărîmături a zeci de mii de oameni din rîndul populației civile ; bombele și incendiile prefigurează acea zguduitoare imagine ce avea să atingă apoi o culme la Coventry și Londra, la Dresda și Berlin. Feldmareșalul Albert Kesselring este audiat ca martor în sala Tribunalului de la Nürnberg în legătură cu situația de atunci. Mai întîi de către apărătorul lui Göring.

Dr. Stahmer : „Ați participat la atacul asupra Rotterdamului ?"

Kesselring : „Ca adjunct al Luftwaffei, post în care fusesem înaintat. Corpul de desant aerian se afla sub comanda generalului Student, care solicitase sprijinirea parașutiștilor săi printr-un bombardament. Bombardamentul a fost executat conform planului și s-a încadrat în timpul stabilit. Dacă, potrivit situației create, atacul n-ar fi trebuit să se mai dea, lucru de care eu nu sînt deloc convins, povestea este, firește, extrem de regretabilă. Atunci însă, și susțin asta aici cu toată tăria, cazul va trebui înscris printre atîtea alte cazuri similare, considerate întîmplări imprevizibile în desfășurarea unui război, și care se ivesc — lucru pe care lumea din afară n-o poate ști — la toate tipurile de armă și în toate țările, mult mai des decît ar fi de dorit".

Dr. Stahmer : „Cum se explică faptul că pe deasupra s-a ajuns și la incendii atît de mari în orașul Rotterdam?"

Kesselring : „Este o realitate bine cunoscută a războiului că distrugerile cele mai mari nu sînt provocate de bombardamentul în sine, ci sînt o urmare a întinderii fo-

cului. Din nefericire, acolo o bombă lovise o fabrică de margarină ; uleiul s-a revărsat în valuri şi a înlesnit întinderea incendiului".

Dr. Stahmer : „Ce rezultate strategice a avut atacul ?"

Kesselring : „Urmarea nemijlocită a fost capitularea armatei olandeze".

Interogatoriul condus de acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe analizează bombardamentul şi din alt punct de vedere.

Sir David : „Ştiţi în ce perioadă a zilei a început bombardarea oraşului Rotterdam ?"

Kesselring : „După cîte ştiu, în jurul prînzului, pe la ora 14, mi se pare".

Sir David : „Ştiţi că, de la ora 10 dimineaţa, se purtau tratative în legătură cu capitularea ?"

Kesselring : „Nu".

Sir David : „Aţi avut cunoştinţă de faptul că la ora 12,15 un ofiţer olandez a fost trimis la comandamentul german, că a luat contact cu generalul Schmidt şi cu generalul Student şi că la ora 12,35 generalul Schmidt a respins în scris condiţiile de capitulare propuse ?"

Kesselring : „Nu, nu mi-e cunoscut acest fapt".

Sir David : „Nu vi s-a comunicat niciodată acest lucru ?"

Kesselring: „Nu mi s-a comunicat, cel puţin nu-mi amintesc".

Sir David : „Vă daţi seama, sînt 55 de minute înainte de începerea bombardamentului, şi..."

Kesselring : „Esenţialul ar fi fost ca generalul Student să fi contramandat atacul ca atare. Dar nu mi-a parvenit nici un ordin în acest sens, nici mie, şi nici unităţii".

Sir David : „Dacă ar fi fost în intenţia cuiva să transmită avioanelor un ordin de contramandare a bombardamentului, ar fi putut-o face uşor prin radio, nu-i aşa ?"

Kesselring : „După aprecierea mea, da".

Sir David : „Presupun că absolut oricine a putut vedea bombardierele venind în zbor. Student a văzut bombardierele venind. Ştiţi acest lucru, nu-i aşa ?"

Kesselring : „Da".

Sir David : „Dacă atacul ar fi avut vreun scop tactic, în sprijinul trupelor dv., el ar fi putut fi desigur oprit, nu-i aşa ?"

Kesselring : „Da, dacă aceasta ar fi fost situaţia tactică".

Sir David : „Dacă în cadrul unor tratative purtate cu loialitate s-a convenit asupra unor condiţii de capitulare,

se poate aştepta ca un militar să contramandeze atacul, nu-i aşa ?"

Kesselring : „Da, în cazul în care nu există alte dispoziţii".

Sir David : „Dacă ar fi existat posibilitatea opririi atacului, nimic n-ar fi fost mai uşor de făcut. Vreau să scot foarte precis în evidenţă ideea că atacul asupra oraşului Rotterdam n-a urmărit alt scop decît să-i constrîngă pe olandezi prin teroare să capituleze".

Pe lîngă această prezentare, este necesar să urmărim şi ce spune însuşi Göring în depoziţia sa : „Am ordonat flotei aeriene să intre în luptă cu o escadrilă. Escadrila a trecut la acţiune împărţită în trei grupe, fiecare grupă constînd din circa 25—30 de avioane. La sosirea primei grupe, tratativele de capitulare erau în curs, fără însă a se fi ajuns încă la o formă finală. Totuşi, s-au tras semnale luminoase roşii. Prima grupă n-a sesizat semnalele luminoase şi, potrivit ordinului, şi-a aruncat bombele exact pe obiectivele stabilite. Grupa a doua şi apoi cea de-a treia au văzut semnalele, au făcut stînga împrejur şi n-au mai lansat bombe. Exista legătură radio între Rotterdam, prin cartierul meu general, Luftflotte 2, cu divizia, cu baza de lansare a diviziei de escadrile. De aici se putea lua legătura cu avioanele. De reţinut este însă că din Rotterdam nu se putea comunica direct prin staţia radio cu avioanele şi de aceea s-au tras semnale luminoase roşii.

Distrugerile cele mai mari nu bombele le-au provocat, ci, după cum s-a spus, incendiile. Întinderea focului s-a produs prin incendierea cantităţii imense de grăsimi şi uleiuri revărsate. În al doilea rînd, şi vreau să accentuez în mod deosebit acest lucru, o intervenţie energică a pompierilor din Rotterdam ar fi putut împiedica întinderea incendiului, în ciuda furtunii care se dezlănţuise..."

Aici s-au sistat la Nürnberg discuţiile pe această temă. Evenimentele anului 1940 nu permiteau o oprire mai îndelungată. Căci în Franţa, blindatele Wehrmachtului sparg breşe în frontul francez.

Seelöwe, începutul sfîrşitului

După cum explica ulterior Göbbels oricui voia să-l asculte, genialitatea „celui mai mare strateg al tuturor timpurilor" a condus la surprinzător de rapidele victorii în

Franța. Între timp a devenit, ce-i drept, o binecunoscută realitate istorică faptul că nu Hitler, ci generalul Erich von Manstein a fost cel care a elaborat planul care l-a depășit, pur și simplu, pe adversarul său, generalul Maurice Gamelin.

Cinci zile după declanșarea atacului german, președintele Consiliului de Miniștri francez, Paul Reynaud, cheamă disperat Londra la telefon. Îl găsește pe Churchill în locuința sa personală.

„Sîntem învinși!" strigă Reynaud. „Am pierdut bătălia..."

„Nu se poate! Atît de repede?", răspunde Churchill complet năucit.

„Frontul nostru a fost rupt la Sedan", explică șeful guvernului francez. „O masă imensă de infanterie germană se revarsă în urma blindatelor..."

„Ascultați!", strigă Churchill în aparat. „Trebuie să rezistăm..."

Dar Reynaud pierduse orice nădejde: „Forțele inamice sînt prea puternice și prea rapide", spune el. „Sînt susținute de bombardiere care, în picaj, lansează bombă după bombă. Este pur și simplu ucigător. Breșa crește din oră în oră pe direcția Laon-Amiens. Sîntem învinși! Am pierdut bătălia..."

La nimic nu mai folosește faptul că generalul Gamelin este înlocuit cu generalul Maxime Weygand, iar acesta, la rîndul său, puțin după aceea, cu mareșalul Henri Pétain: Franța se prăbușește. Corpul expediționar englez este înghesuit în portul Dunkerque și-și vede moartea cu ochii, venind din direcția trupelor generalului Ewald von Kleist, care înaintează spre el. Și iată că o minune îi salvează pe englezi.

Karl von Rundstedt, comandantul suprem al Grupului de armate „Centru" este chemat la telefon de la cartierul general al führerului. Înregistrarea convorbirii există.

Hitler personal s-a intercalat pe fir; vocea de la celălalt capăt al firului comunică: „Domnule general, vă remit un ordin al führerului. Se referă la continuarea operațiilor în spațiul Dunkerque. Transmiteți ordinul mai departe grupului de blindate al generalului Kleist, și anume să nu depășească linia canalului St. Omer".

„Nu se poate!" strigă Rundstedt, ca lovit de trăsnet. Diviziile noastre de blindate înaintează impetuos în direcția orașului!"

„Canalul nu trebuie depășit", perseverează vocea venită de la Cartierul general al lui Hitler.
„Dar este absolut imposibil !", spune Rundstedt.
„Este vorba de un ordin personal al führerului !"
„Atunci — terminat".
„Terminat".

Blindatele germane au fost oprite. Kleist încearcă să eludeze ordinul și continuă înaintarea, dar este obligat să-și retragă formațiunile pînă la aliniamentul indicat. Astfel englezii au putut să evacueze aproape întreaga lor armată expediționară — circa 338 000 de soldați —; aceștia au fost îmbarcați și readuși pe insulă.

Cauza „minunii de la Dunkerque", pe care doar ministrul propagandei, Goebbels, o caracterizează drept o înfrîngere zdrobitoare a Angliei, este astăzi pe deplin elucidată : Göring insistase pe lîngă Hitler să lase Dunkerque-ul pe seama Luftwaffei. Considera că avioanele sale se vor descurca fără vreun alt ajutor, și Hitler și-a dat consimțămîntul. După ce însă în portul Dunkerque au luat foc rezervoarele de motorină, zile de-a rîndul toată zona a fost acoperită de un nor negru de fum ; iar Luftwaffe a lui Göring n-a mai văzut nimic ; n-a mai putut vedea nici măcar cum armata lordului Gort a reușit să se salveze din fața atacului, sub protecția norului de fum.

Corpul de elită, care se salvase de la Dunkerque, avea să ajungă în curînd pilonul de bază al apărării insulei, constituind unul din principalele motive care l-au determinat pe Hitler să nu îndrăznească, după îngenunchierea Franței, să atace imediat Marea Britanie. Churchill însuși subliniază acest lucru la 4 iunie 1940, într-o cuvîntare ținută în Camera comunelor : „Dacă abordăm problema apărării țării noastre de o invazie, desigur că prezintă o decisivă importanță faptul că în momentul de față avem pe insulă o forță armată incomparabil mai puternică decît am avut-o în oricare alt moment al acestui război".

Ambiția lui Göring și miopia „celui mai mare strateg al tuturor timpurilor" pecetluiseră așadar încă de la Dunkerque cursul ulterior al războiului.

La 22 iunie 1940, Hitler își sărbătorește ceea ce lui i se pare a fi cel mai mare triumf al său. În această zi francezii semnează în pădurea Compiègne condițiile de armistițiu impuse de germani. Potrivit jurnalelor de actualități și fotografiilor, Hitler execută cu această ocazie un fel de

dans al bucuriei şi se bate rîzînd în hohote cu mîinile peste coapse. Este convins că războiul este definitiv cîştigat şi că Marea Britanie va trebui să se supună şi ea.

Dar iluzia aceasta se spulberă foarte repede. De la Londra răsună puternică şi hotărîtă vocea lui Churchill: „Deşi mari regiuni din Europa şi multe state vechi, glorioase, au căzut şi mai pot cădea încă sub jugul Gestapoului şi al oribilei stăpîniri naziste, noi nu vom şovăi şi nu vom ceda. Vom rezista pînă la capăt. Ne vom apăra insula, fără să precupeţim nimic. Vom lupta pe ţărmuri şi pe pistele de aterizare, vom lupta pe ogoare, precum şi pe străzile oraşelor, vom lupta pe coline. Nu ne vom preda niciodată. Dar de-ar fi să se întîmple, lucru pe care nu-l cred nici o clipă, ca insula noastră sau o mare parte din ea să fie subjugată, sau înfometată prin blocadă, imperiul nostru de dincolo de mare va continua lupta".

Hitler replică printr-o directivă secretă către Keitel şi Jodl. Ea poartă data de 16 iulie 1940. O ascultăm în sala Tribunalului de la Nürnberg: „Deoarece Anglia, deşi din punct de vedere militar fără nici o perspectivă, nu manifestă nici o dorinţă de a ajunge la o înţelegere cu noi, am hotărît să pregătesc şi, în caz de nevoie, să execut o operaţiune de debarcare împotriva ei. Flota aeriană britanică va trebui hărţuită din punct de vedere moral şi faptic pînă cînd nu va mai constitui o forţă de atac demnă de luat în seamă pentru trupele germane debarcate".

Acuzatorul principal britanic Shawcross, adaugă: „Acuzatul Göring şi a sa Luftwaffe au făcut, fără îndoială, eforturi imense pentru a crea condiţiile cerute. Dar, deşi bombardarea oraşelor Angliei şi a satelor sale s-a prelungit de-a lungul întregii ierni 1940—1941, agresorul a ajuns pînă la urmă la concluzia că Anglia nu va putea fi îngenunchiată pe această cale".

Operaţiunea *Seelöwe* — denumirea convenţională a planului lui Hitler privind Anglia — constituie prima înfrîngere decisivă. *Der Blitz* (fulgerul), cum fusese numită bătălia aeriană a lui Göring pentru insula britanică, n-a fost decît un şir întreg de pierderi. Pentru prima oară în acest război Hitler întîlneşte un adversar pe care nu-l poate înfrînge pur şi simplu. Generalul Ironside, pe atunci comandantul suprem al armatei britanice, transformă, la indicaţia lui Churchill, întreaga Mare Britanie într-un arici. Fiecare femeie, fiecare copil şi fiecare bătrîn — toţi aveau misiuni precise de apărare; orice flintă devine o

armă, fiecare casă — un adăpost plin cu saci de nisip, fiecare teren de golf — un cîmp de mine, fiecare fîşie de pămînt — un şanţ antitanc. Producţia de avioane, care în luna ianuarie fusese de 802 aparate, creşte pînă în iunie la 1591 de aparate.

„Insula este un cuib de viespi", spune Churchill.

„Se pare că d-l Churchill nu realizează încă situaţia disperată în care se află Anglia", pretinde Hitler la 21 iunie 1940, în cadrul unei întrevederi la Cartierul general al führerului. Întrunirea era destinată pregătirilor pentru debarcare. Documentele ilustrează ce s-a discutat atunci. Şeful comandamentului marinei de război, Raeder, pune, în cadrul discuţiilor, următoarea întrebare : „Mă interesează să ştiu dacă d-l mareşal al Reichului consideră că îşi poate asuma următoarele sarcini : 1. să distrugă baza flotei britanice, şi 2. să preîntîmpine un atac al flotei britanice asupra trupelor debarcate ?"

Göring : „Consider superflue întrebările. În foarte scurt timp voi proclama războiul aerian total şi, de azi pe mîine, voi dezlănţui asupra insulelor britanice 2 500 de aparate de luptă. Luftwaffe nu va periclita în nici un caz invazia".

Hitler : „Trebuie să avem posibilitatea ca în primele patru zile să debarcăm zece divizii, suficiente pentru crearea unui cap de pod stabil. La opt zile după declanşarea invaziei, cu rezerve suficiente în capul de pod, va urma prima ofensivă, pe un aliniament cam de la gura Tamisei la sud de Londra şi pînă spre Portsmouth".

Jodl : „Potrivit datelor de pînă acum, primului val al invaziei ar trebui să-i urmeze Armata 6. Marina însă declară că în decurs de şase săptămîni poate transporta în Anglia numai 25 de divizii. Am impresia că aici este o contradicţie".

Hitler : „Nici vorbă de numai 25 de divizii ! Trebuie să debarcăm pe insulă cel puţin 40 de divizii".

Raeder : „Pentru 40 de divizii marina nu poate da garanţii de transport".

Halder : „Asta-i atunci sinucidere curată ! Tot atît de bine aş putea trece trupele debarcate prin maşina de tocat !"

Dar Hitler nu renunţă. Se fac pregătiri intense ; pînă şi vapoarele fluviale şi remorcherele de pe Rin sînt înzestrate şi adaptate provizoriu condiţiilor de transportare a trupelor ; pretutindeni în vest trupele germane se îndeletnicesc cu exerciţii de îmbarcare şi debarcare.

La 15 august 1940 începe *Blitz*-ul lui Göring : se năpustește asupra sudului Angliei cu 2 600 de avioane de toate tipurile. Englezii doboară 76 de aparate de zbor, în mare parte bombardiere. Primul gust amar după întîlnirea cu Royal Air Force. Nici in următoarele săptămîni și luni Luftwaffe nu reușește să cucerească supremația aerului deasupra Canalului Mînecii sau a Marii Britanii. Atacurile aeriene neîntrerupte asupra Londrei sînt departe de a aduce insula în pragul capitulării. Göring înregistrează pierderi care nu vor mai putea fi recuperate : în decurs de trei luni, pierde deasupra Angliei 2 500 de aparate de zbor și, odată cu ele, elita piloților germani.

Și, in pofida acestei situații, Hitler declară, la 4 septembrie, în Sala sporturilor din Berlin : „Orice s-ar întîmpla, Anglia va cădea într-un fel sau într-altul. Îi vom șterge orașele de pe hartă. Iar cînd cei din Anglia se vor întreba mirați : De ce oare nu vine odată ? eu le voi răspunde : „O să vină el, n-aveți nici o grijă !“

Ministrul de externe al lui Hitler, Joachim von Ribbentrop, dă asigurări la Roma, cu ocazia unei vizite : „În pofida tuturor pronosticurilor meteorologilor, vremea a fost în ultimele săptămîni extrem de nefavorabilă unor operațiuni de anvergură împotriva Angliei. Și totuși, Duce, Germania și-a cucerit prin luptă supremația aerului“.

Numai amiralitatea germană nu se mai leagănă în iluzii. La 10 septembrie consemnează sec : „Nici un indiciu nu prevestește înfrîngerea flotei aeriene adverse în spațiul Canalului Mînecii și al sudului Angliei, fapt de o importanță covîrșitoare pentru aprecierea în continuare a situației“.

În final trebuie să recunoască pînă și Hitler că, pentru moment, nu poate îngenunchia Anglia.

La Nürnberg, în încheierea acestui episod, Kesselring mai oferă și el unele amănunte în cadrul interogatoriului ce i s-a luat de către acuzatorul principal american :

Jackson : „Dv. ați avizat favorabil declanșarea atacului asupra Angliei, nu-i așa ? Luftwaffe nu era pregătită ?“

Kesselring : „Luftwaffe era pregătită ca, în anumite condiții, să execute această misiune“.

Jackson : „Este adevărat că dv. l-ați sfătuit insistent pe mareșalul Reichului să înceapă invazia imediat după Dunkerque ?“

Kesselring : „Da, şi am rămas şi ulterior la părerea mea".

Jackson : „Iar invazia nu a fost declanșată atunci doar pentru faptul că nu dispuneaţi de utilaj şi de flotă marină suficiente, nu-i aşa ?"

Kesselring : „Da".

Dar şeful marinei susţine în cadrul aceleiaşi audieri : „În cursul lunii septembrie 1940 încă mai credeam că debarcarea se va putea realiza. Ca premisă însă trebuia asigurată suprematia aerului. Şi s-a dovedit că suprematia aerului n-a putut fi cucerită în măsură satisfăcătoare; drept urmare, s-a anunţat că debarcarea va fi amînată pînă în primăvara anului următor".

Pe lîngă toate acestea, se ivesc deodată o mulţime de alte urgenţe. Italia, care se considerase pînă atunci „aliată a Germaniei, dar ţară nebeligerantă", intră totuşi la 10 iunie în război, pentru a putea înşfăca şi ea o parte de pradă din Franţa, care se prăbuşea. În luna octombrie a aceluiaşi an, Mussolini atacă Grecia, şi nu după mult timp Wehrmachtul trebuie să-i vină în ajutor, grecii dovedindu-se superiori italienilor. În acelaşi timp, Hitler este nevoit să sprijine Italia şi în Africa.

Obiectivul său propriu-zis rămîne însă neclintit : zdrobirea Uniunii Sovietice. Nu se stinsese încă vacarmul bătăliei aeriene pentru Anglia, că Hitler şi dă la 18 decembrie 1940 vestita sa *Directivă 21.* I se dă citire la Nürnberg : „Wehrmachtul trebuie să fie pregătit să învingă Rusia Sovietică într-o campanie rapidă încă înainte de încheierea războiului cu Anglia. Preliminariile operaţiunii trebuie începute încă de pe acum şi încheiate pînă la 15 mai 1941". Documentul poartă semnătura lui Hitler şi este contrasemnat de Jodl şi Keitel. Indicativul convenţional al operaţiunii este *Operaţiunea Barbarossa.*

Dar încă înainte de acel 15 mai, Hitler intră într-o serie de alte încurcături şi termenul trebuie amînat. Iugoslavia aderă la Pactul tripartit Berlin-Roma-Tokio, dar peste puţin timp se produce lovitura de stat de la Belgrad — şi iată Wehrmachtul mărşăluind din nou.

La 27 martie 1941, Hitler ţine o consfătuire cu comandanţii armatei sale. „Printre cei prezenţi", spune acuzatorul britanic H. J. Phillimore, „se aflau mareşalul Reichului, acuzatul Keitel, acuzatul Jodl şi acuzatul Ribbentrop. Aş dori să dau citire unei părţi din declaraţia lui Hitler : «Führerul este decis să zdrobească Iugoslavia din

punct de vedere militar şi statal. Atacul va începe de îndată ce vor fi disponibile mijloacele şi trupele necesare».

Şi mai este pe pagina cinci a documentului un pasaj scurt, pe care aş vrea să-l ascultaţi : «Sarcina de bază a Luftwaffei constă în a zdrobi cît mai repede cu putinţă infrastructura de sol a aviaţiei iugoslave şi a distruge capitala Belgrad prin atacuri în valuri». Ştim astăzi cu toţii cît de necruţător a fost acel bombardament cînd, la 6 aprilie, la ora şase dimineaţa, au fost bombardate cartierele de locuinţe ale Belgradului".

Tot la 6 aprilie, ziua distrugerii Belgradului, Hitler trece şi graniţa spre Grecia. Pe de o parte, pentru a veni în ajutor trupelor italiene, care se împotmoliseră acolo şi se aflau în pericol, pe de altă parte însă şi pentru a preîntîmpina ca Anglia să sară în ajutorul Greciei şi să pună în felul acesta mîna pe peninsulă.

Se impune o acţiune fulger, pretinde Hitler, dar Sir Hartley Shawcross demonstrează la Nürnberg că şi de data aceasta este vorba tot de o cotropire îndelung pregătită : „La 12 noiembrie 1940 Hitler atrage atenţia, printr-un ordin strict secret, Înaltului comandament al Wehrmachtului, să facă pregătirile necesare pentru ocuparea Greciei. La 13 decembrie, Hitler emite decretul privind *Operaţiunea Mariţa*, cum avea să se numească invazia în Grecia. În decret se spunea că s-a plănuit invadarea Greciei şi că planul se va realiza de îndată ce condiţiile atmosferice o vor permite".

Războiul ia proporţii tot mai înspăimîntătoare. Furia distrugerii şi cruzimea se înteţesc pe zi ce trece. O mărturie cumplită în acest sens sînt cele petrecute în insula grecească Creta. În sala Tribunalului de la Nürnberg se dă citire raportului guvernului grec : „Îndată după ocuparea insulei Creta de către germani, s-a trecut la primele măsuri represive. Un mare număr de oameni complet nevinovaţi au fost împuşcaţi, iar satele Skiki, Brassi şi Kanades au ars pînă în temelii, ca represalii pentru lichidarea cîtorva paraşutişti germani de către poliţia locală, în timpul invaziei în insula Creta. Acolo unde fuseseră localităţile, acum dispărute de pe faţa pămîntului, au fost puse indicatoare cu următoarea inscripţie în limba greacă şi germană : «Distrus, ca măsură represivă pentru uciderea bestială a unei grupe de desant aerian şi a unui semipluton de pionieri din corpul de rezervă de către bărbaţi şi femei înarmaţi»".

Războiul își arată adevărata sa față. Iar prin agresiunea dezlănțuită apoi împotriva Uniunii Sovietice se depășesc chiar toate limitele. Hitler și-a pierdut demult simțul realității. „Zdrobirea Rusiei Sovietice printr-o campanie de scurtă durată" a devenit pentru el o idee fixă, urmărită cu fanatism. Cît de greșite au fost calculele pe care și le-a făcut și în ce măsură catastrofală s-au repercutat ele asupra poporului german, ne putem da seama din cîteva din afirmațiile sale :

Către Jodl : „Izbim o dată zdravăn în ușă, și toată șandramaua putredă o să cadă grămadă !"

Către comandanții armatei sale, la 31 iulie 1940 : „Cu cît zdrobim Rusia mai repede, cu atît mai bine. Atacul poate fi eficient doar în măsura în care, dintr-o singură lovitură, reușim să zguduim statul rus pînă în temelii. Dacă atacăm în mai 1941, avem timp cinci luni de zile să terminăm toată treaba".

„În martie 1941", spune Sir Hartley Shawcross la Nürnberg, „planurile erau deja atît de avansate, încît cuprindeau și dispoziții potrivit cărora teritoriul rus urma să fie împărțit în nouă state independente, sub administrația unor comisari ai Reichului. Existau totodată planuri detaliate pentru exploatarea economică a țării sub supravegherea acuzatului Göring. Semnificativ este faptul că la 2 mai 1941 s-a ținut o consfătuire a secretarilor de stat cu privire la planul *Barbarossa.* Cu această ocazie s-a precizat : «Merită să ne batem în continuare numai dacă în cel de-al 3-lea an de război vom putea asigura din Rusia hrana pentru întreaga armată germană. Fără discuție că acolo vor muri de foame cîteva zeci de milioane de oameni, de îndată ce noi vom scoate din țară cantitatea necesară nouă». Dar asta n-avea, se pare, nici o însemnătate".

Nu există exces la care Hitler să nu se fi dedat în acele zile. Planul *Barbarossa* bate la ușă, cazul Anglia a fost pentru moment clasat, dar el și pregătește, prin noi ordonanțe, alte cuceriri : sub denumirea convențională *Felix* pune la cale o incursiune în Gibraltar, sub indicativul *Isabella* — cotropirea Portugaliei. Nici o palmă de pămînt din Europa nu mai este în siguranță.

Oare sovieticii știu ce-i așteaptă ? Încă în luna noiembrie 1940, comisarul sovietic pentru afacerile externe, Viaceslav M. Molotov, întreprinde o vizită la Berlin, unde

este întîmpinat de omologul său Ribbentrop cu cuvintele : „Nici o putere din lume nu mai poate schimba ceva ; pentru Imperiul britanic a sosit începutul sfîrşitului. Anglia este învinsă, şi nu mai este decît o chestiune de timp, pînă cînd ea însăşi va recunoaşte acest lucru".

În aceeaşi clipă, sirenele anunţă alarma aeriană, Ribbentrop, fie că-i place, fie că nu, este nevoit să-şi poftească oaspetele în adăpost şi să continue acolo discuţia. Ulterior, Molotov îşi exprimă, puţin amuzat, mirarea : „Dacă Anglia este învinsă şi neputincioasă, de ce oare a trebuit să stăm de vorbă în adăpostul antiaerian ?"

Dar iată că la Berlin soseşte încă un oaspete : ministrul de externe al Japoniei aliate, Josuke Matsuoka. Are aceleaşi nedumeriri cu privire la intenţiile lui Hitler ca şi partenerul italian al Pactului tripartit. Pînă la urmă însă întrezăreşte ce se pune la cale şi ridică îngrozit capul atunci cînd Ribbentrop ii spune : „Dacă Uniunea Sovietică ar adopta într-o bună zi o atitudine pe care Germania o va considera o ameninţare la adresa ei, führerul o va zdrobi".

Matsuoka se opreşte direct la Moscova şi încheie acolo un pact de neutralitate între Uniunea Sovietică şi Japonia. Şi-a dat seama de iluziile aberante pe care şi le fac cei de la Berlin cu privire la forţa Rusiei şi vrea ca măcar propria sa ţară să nu fie angrenată în această aventură.

Operaţiunea Barbarossa

În sala Tribunalului de la Nürnberg, reprezentantul american al acuzării, Sidney S. Alderman, dă citire unui text. Doar două rînduri bătute la maşină, cu consecinţele cele mai nefaste însă pentru poporul german. Textul face parte din documentele secrete de comandament şi sună în felul următor : „Stabilirea datei operaţiunii Barbarossa. Führerul a decis : începutul lui Barbarossa : 22 iunie".

La 22 iunie 1941, ora 3,30, Wehrmachtul se află pe poziţii, gata să pornească la luptă împotriva Uniunii Sovietice, potrivit planului şi la momentul indicat de comandantul său suprem. Iluziile în care se scaldă Hitler şi clica sa sînt reliefate cu o claritate înspăimîntătoare de documentele de la Nürnberg. Alderman începe prin a citi un ordin al führerului, emis cu mai mult de două luni

înainte de atac : „Îl numesc pe Reichsleiterul Alfred Rosenberg în funcţia de însărcinat al meu cu prelucrarea centrală a problemelor privind spaţiul est-european. 20 aprilie 1941. Adolf Hitler".

La nici două săptămîni după numirea sa în noua funcţie, Rosenberg elaborase deja un memoriu, reflectînd planurile sale : „Obiectivul politic al unei confruntări armate", citeşte Alderman din document, „nu poate fi decît scăparea Reichului german pentru mai multe secole de ameninţarea marii Rusii. De aceea, uriaşul teritoriu va trebui împărţit, potrivit specificului său istoric şi naţional, în comisariate ale Reichului. Comisariatului imperial de răsărit, inclusiv Rutenia occidentală, îi va reveni sarcina ca, dezvoltîndu-se în direcţia unui protectorat germanizat, să pregătească o tot mai strînsă alipire a sa la Germania. Ucraina va deveni un stat independent, în alianţă cu Germania, iar Caucazul, cu regiunile nordice aferente, un stat federativ cu un împuternicit german în frunte. Rusia propriu-zisă va fi lăsată să-şi organizeze singură viitorul.

Comisariatul imperial pentru Estonia, Letonia, Lituania şi Rutenia occidentală trebuie să tindă către forma unui protectorat german, pentru ca apoi zona să poată fi transformată, prin germanizarea elementelor acceptabile din punct de vedere rasial, prin colonizarea unor popoare germane şi prin expulzarea unor elemente nedorite, într-o parte componentă a marelui Reich german. Marea Baltică va deveni un lac germanic, sub protectorat german".

Alderman îşi continuă expunerea : „După ce pregătiseră minuţios agresiunea împotriva U.R.S.S.-ului, conspiratorii nazişti au trecut la executarea planurilor lor. La 22 iunie 1941 armatele lor se revarsă peste frontierele U.R.S.S.-ului ; şi, ca pentru a vesti întregii lumi acest act de trădare, Hitler emite în ziua atacului o proclamaţie. Aş vrea să citez aici doar o singură frază din ea : «De aceea, m-am decis să depun încă o dată soarta Europei în mîna soldaţilor noştri».

Această înştiinţare împărtăşeşte lumii că zarurile au fost aruncate. Planurile ţesute timp de aproape un an în mare taină dau acum roade. Sîntem tentaţi să aruncăm o privire asupra motivelor care au putut determina atacul. Va fi, cred, suficient să citesc tribunalului cîteva men-

ţiuni din rapoartele trimise la Berlin de ambasadorul german la Moscova, pînă în iunie 1941".

La 4 iunie, de exemplu, ambasadorul german, Friedrich Werner Graf von der Schulenburg, comunică : „Livrările ruseşti se desfăşoară mulţumitor. Guvernul rus se străduieşte să facă tot ce-i stă în putinţă pentru a evita un conflict cu Germania".

La 7 iunie 1941, von der Schulenburg raportează la Berlin : „Toate observaţiile dovedesc că Stalin şi Molotov, factori decisivi pentru politica externă a ruşilor, sînt dispuşi să facă totul pentru a evita un conflict cu Germania. Expresie a acestui fapt sînt atît atitudinea de ansamblu a guvernului, cît şi cea a presei, care tratează într-o manieră ireproşabilă toate chestiunile privind Germania. Onorarea loială a acordurilor economice încheiate cu Germania dovedeşte acelaşi lucru".

Poporul german, fireşte, nu trebuie să afle nimic din relatările propriului său ambasador. Lui i se spune că Uniunea Sovietică urzeşte planuri de atac împotriva Reichului. Iar intrarea armatelor germane în Rusia ar urma să pună capăt, fireşte tot fulger, acestor planuri ale ruşilor.

Fără urmă de scrupule, milioane de germani sînt împinşi într-o catastrofă... căci care alta este oare realitatea ? Un singur om a avut posibilitatea să urmărească toate maşinaţiile de culise, începînd cu primele planuri şi pînă la cotitura de la Stalingrad : viitorul feldmareşal Friedrich Paulus, decedat la 1 februarie 1957 la Dresda. Cu totul pe neaşteptate, acuzarea sovietică îl cheamă la bară la 11 februarie 1946. Comandantul-şef al cărui nume este indisolubil legat de prăbuşirea Armatei 6 la Stalingrad intră calm, suplu, cu o expresie de nepătruns aşternută pe chip, în sala tribunalului şi se opreşte sub luminile difuze ale reflectoarelor din sală.

Roman Rudenko, acuzatorul sovietic principal, ia martorului primul interogatoriu. Apoi apărătorii germani au posibilitatea să pună întrebări. Rar de tot repetă Paulus formula de jurămînt, pe care i-o citeşte preşedintele, lordul Lawrence : „...că voi spune adevărul şi numai adevărul, şi nu voi ascunde nimic şi nu voi adăuga nimic".

Rudenko : „Sînteţi feldmareşal al fostei armate germane ?"

Paulus : „Da".

Rudenko: „În fața Stalingradului erați comandant al Armatei 6 ?"

Paulus: „Da".

Rudenko: „Spuneți-mi, domnule martor, ce știți despre pregătirile guvernului lui Hitler și ale Înaltului comandament german în vederea unei agresiuni armate împotriva Uniunii Sovietice ?"

Paulus: „Dat fiind că am fost eu însumi implicat în aceste pregătiri, pot relata următoarele: La 3 septembrie 1940 mi-am început serviciul la OKW ca Oberquartiermeister I al Statului major. Cu această ocazie, am găsit în biroul meu, printre altele, un material operativ încă neterminat, privind un atac împotriva Uniunii Sovietice. Acest material operativ fusese întocmit de fostul general-maior Marx, șef al Statului major al Armatei 18. Șeful Statului major al armatei, generalul-colonel Halder, m-a însărcinat să continui lucrarea și anume urmărind ca ea să constituie o analiză a posibilităților de atac împotriva Uniunii Sovietice din punct de vedere al terenului, al concentrării de forțe, al necesarului de trupe etc. Mi s-a precizat totodată că pentru această operațiune fuseseră alocate circa 130—140 de divizii germane. De asemenea era inclusă de la bun început în calcul folosirea teritoriului românesc pentru înaintarea aripii de sud a armatei germane. Ca scopuri urmărite de OKW erau indicate următoarele obiective:

1. Să fie nimicite forțele armate sovietice din partea occidentală a țării și să nu se permită ca forțe armate capabile de luptă să se poată retrage în adîncimea teritoriului rus.

2. Să se pătrundă în teritoriul rus pînă la o adîncime de la care forțele aeriene sovietice să nu mai poată ataca eficient Reichul, iar ca scop final se prevedea înaintarea pînă la linia Volga-Arhanghelsk.

Definitivarea planului despre care am vorbit pînă acum s-a încheiat la începutul lui noiembrie cu două manevre militare, a căror conducere mi-a fost încredințată mie de către șeful Statului major al armatei. În acest timp, la 18 decembrie 1940, OKW-ul a emis directiva nr. 21. Ea constituia fundamentul pentru pregătirile militare și economice. Ca urmare a acestei directive, la OKW s-a trecut la elaborarea dispozițiilor de concentrare a trupelor. Primele dispoziții de acest gen au fost aprobate de führer la 3 februarie 1941 la Obersalzberg. Drept termen de în-

cepere a operațiunilor OKW-ul prevăzuse o perioadă care să ofere posibilitatea unor cît mai ample mișcări de trupe pe teritoriul sovietic, adică mijlocul lunii mai. Termenul a suferit însă o modificare atunci cînd Hitler s-a decis, la sfîrșitul lui martie, să atace Iugoslavia. În urma acestei decizii, data începerii atacului a fost amînată cu vreo cinci săptămîni".

Rudenko: „În ce împrejurări a fost pusă în execuție agresiunea militară împotriva U.R.S.S.-ului ?"

Paulus: „Atacul împotriva Uniunii Sovietice a avut loc, după cum am mai spus, conform unui plan îndelung pregătit și ținut strict secret. O mare manevră de diversiune, desfășurată din Norvegia și pînă pe coasta Franței, urma să creeze impresia unei debarcări în Anglia în iunie 1941 și să abată atenția de la problemele din răsărit".

Rudenko: „Cam cum ați califica dv. scopurile urmărite de Germania prin agresiunea împotriva Uniunii Sovietice ?"

Paulus: „Obiectivul Volga-Arhanghelsk, care depășea cu mult posibilitățile forțelor germane, caracterizează el însuși lipsa de măsură a politicii de cucerire a lui Hitler și a guvernului național-socialist. Din punct de vedere strategic, atingerea acestor obiective ar fi echivalat cu zdrobirea forțelor armate ale Uniunii Sovietice.

Hitler era în mod deosebit interesat în cucerirea prin acest război a unor obiective economice. Mi-am dat seama de acest lucru la 1 iunie 1942, cu ocazia unei conferințe a șefilor de comandament ai Grupului de armate «Sud», ținută la Poltava; cu această ocazie, Hitler a declarat: «Dacă nu pun mîna pe petrolul de la Maikop și Groznîi, sînt nevoit să pun capăt războiului...»

În concluzie, aș vrea să spun: ansamblul de obiective viza cucerirea teritoriului Uniunii Sovietice, în scopul colonizării lui, al exploatării materiilor prime și a resurselor sale; cu ajutorul lor avea să fie continuat războiul în vest, în scopul instaurării definitive a hegemoniei în Europa".

Rudenko: „O ultimă întrebare: Pe cine considerați dv. responsabil de agresiunea criminală împotriva Uniunii Sovietice ?"

Președintele: „Tribunalul vrea să atragă atenția generalului Rudenko asupra următoarei chestiuni: Tribunalul consideră că o întrebare de genul celei pe care tocmai ați pus-o dv., și anume cine poartă responsabilitatea

pentru agresiunea împotriva Uniunii Sovietice, face parte din categoria întrebărilor principale asupra cărora urmează să se pronunțe tribunalul. Nu este, așadar, de competența martorului să răspundă la o asemenea întrebare".

Rudenko : „Îmi permite tribunalul, în acest caz, să reformulez întrebarea ?" :

Președintele : „Vă rog".

Rudenko : „Care dintre acuzați a participat activ la pregătirea și declanșarea războiului de agresiune împotriva Uniunii Sovietice ?"

Paulus : „Dintre acuzați — în măsura în care ei erau în câmpul meu vizual — primii consilieri militari ai lui Hitler ; este vorba de Keitel, șeful OKW-ului, de Jodl, șeful Statului major al Wehrmachtului și de Göring, în calitatea sa de mareșal al Reichului, de comandant șef al Luftwaffei și de însărcinat cu probleme economice și de armament".

Președintele : „Dorește vreunul dintre apărători să pună întrebări ?"

Dr. Otto Nelte, apărătorul lui Keitel : „V-am înțeles eu oare exact ? Susțineți că v-ați dat seama încă din toamna anului 1940 că Hitler intenționează să atace Uniunea Sovietică ?"

Paulus : „Se putea deduce din însăși natura însărcinării primite de mine că preliminariile teoretice vor fi urmate de o execuție practică".

Dr. Nelte : „Dar în cercurile Statului major al armatei s-a vorbit ceva despre asemenea lucruri ?"

Paulus : „Da, s-a vorbit. Au fost exprimate serioase îndoieli în legătură cu ele".

Dr. Nelte : „Ați putut fi ferm convins că este vorba de un atac fățiș împotriva Uniunii Sovietice ?"

Paulus : „Indiciile existente nu excludeau, în orice caz, un atac fățiș".

Dr. Nelte : „Odată ce v-ați dat seama de această situație, a ridicat cineva dintre dv. obiecții față de Hitler, fie dv. personal, fie cei din Statul major al armatei, fie comandantul armatei ?"

Paulus : „Personal, nu știu".

Dr. Nelte : „Dv. personal v-ați exprimat serioasele îndoieli pe care le aveați față de generalul-colonel Halder sau față de șeful de comandament von Brauchitsch ?"

Paulus : „Dacă înțeleg eu bine, depun aici mărturie pentru împrejurări care îi inculpă pe acuzați. Rog așadar

tribunalul să mă absolve de a răspunde la această întrebare, care mă vizează direct pe mine".

Dr. Nelte : „Domnule feldmareşal, nu ştiţi probabil că şi dv. faceţi parte din cercul acuzaţilor, căci aparţineţi ansamblului de şefi de comandamente, acuzaţi de săvîrşirea unor crime".

Paulus : „Şi tocmai de aceea am rugat să fiu absolvit de răspunsul la această întrebare, care se referă la mine".

Dr. Nelte : „Rog tribunalul să decidă".

Preşedintele : „Tribunalul este de părere să răspundeţi la întrebare".

Paulus : „Nu-mi amintesc să fi vorbit despre acest lucru cu comandantul armatei, am vorbit în schimb cu superiorul meu, cu şeful meu de Stat major".

Dr. Nelte : „Împărtăşea şi el părerea dv. ?"

Paulus : „Împărtăşea şi el marea îngrijorare faţă de un asemenea proiect".

Dr. Nelte : „Din motive militare sau morale ?"

Paulus : „Din cele mai diverse motive, atît militare, cît şi morale".

Dr. Nelte : „Este, aşadar, incontestabil că dv. şi şeful Statului major, Halder, cunoşteaţi fapte care vă determinau să socotiţi războiul împotriva Uniunii Sovietice un act criminal ; şi totuşi nu aţi întreprins nimic. Ulterior aţi devenit chiar comandantul Armatei 6, nu-i aşa ?"

Paulus : „Da".

Dr. Nelte : „Deci, în cunoştinţă de cauză privind faptele constatate mai sus, aţi preluat comanda armatei care lupta la Stalingrad. N-aţi avut scrupule, devenind instrumentul unui atac pe care îl socoteaţi criminal ?"

Paulus : „Aşa cum stăteau pe atunci lucrurile pentru un militar, avînd în vedere şi deosebit de intensa propagandă care se făcea, am crezut şi eu, atunci, ca atîţia alţii, că trebuie să-mi fac datoria faţă de patrie".

Dr. Nelte : „Cunoşteaţi însă faptele care demonstrau contrariul ?"

Paulus : „Faptele, aşa cum mi s-au dezvăluit ele ulterior, tocmai prin întîmplările trăite în calitate de comandant al Armatei 6, a căror culme a atins-o Stalingradul, nu le cunoşteam pe atunci".

Dr. Nelte : „În acest caz şi caracterizarea dv. de «agresiune criminală» trebuie să o consider drept o recunoaştere ulterioară".

Paulus : „Da".

Dr. Nelte : „Puteți admite, așadar, că și alții, mai puțin aproape de sursă ca dv., au fost de bună credință în intenția lor de a-și sluji cît mai bine patria ?"

Paulus : „Desigur".

Dr. Fritz Sauter, apărătorul acuzaților Funk și Schirach : „O altă întrebare. După ce Stalingradul fusese încercuit și situația ajunsese de-a dreptul disperată, au sosit de acolo, pe adresa lui Hitler, o serie de telegrame «de devoțiune» Ce știți despre ele ?"

Paulus : „Știu despre așa-zisele «telegrame de devoțiune» doar din final, cînd s-a încercat să se mai găsească o oarecare rațiune lucrurilor acelora groaznice care se petreceau acolo, să se găsească un sens oarecare suferinței și morții. Și atunci toate acestea erau prezentate în telegramă ca fapte de eroism, menite să rămînă veșnic în amintire. Regret acum faptul că atunci, determinat de situație, am admis acest lucru și nu l-am împiedicat".

Dr. Sauter : „Telegramele au fost expediate de dv. ?"

Paulus : „Nu știu la ce telegrame vă referiți, cu excepția ultimei".

Dr. Sauter : „Mai multe telegrame «de devoțiune», în care se făcea promisiunea «să rezistăm pe poziții pînă la ultimul om» ; acele telegrame, deci, care au îngrozit poporul ; ele poartă, se pare, semnătura dv.".

Paulus : „Rog în acest caz să-mi fie prezentate ; nu le cunosc".

Dr. Sauter : „Știți ce scria în ultima telegramă ?"

Paulus : „În ultima telegramă erau schițate pe scurt succesele repurtate de armată, reliefîndu-se că această necapitulare va trebui să constituie un exemplu pentru viitor".

Dr. Sauter : „Iar răspunsul la telegramă a fost, mi se pare, promovarea dv. la gradul de feldmareșal, nu-i așa ?"

Paulus : „Nu știu ca promovarea mea să fi fost un răspuns la telegrama mea".

Dr. Sauter : „Dar ați fost, nu-i așa, promovat la gradul de feldmareșal și purtați acest titlu ?"

Paulus : „Bine, dar sînt obligat să accept un grad care mi-a fost acordat".

În continuare, apărătorul aduce în discuție o declarație scrisă, dată de Paulus Sovietelor în timpul prizonieratului său.

Dr. Sauter: „Declarația dv. se încheie cu următoarea frază: «Port răspunderea pentru faptul că n-am supravegheat îndeaproape executarea ordinului meu din 14 ianuarie 1943 cu privire la predarea tuturor prizonierilor de război...», vă referiți aici la toți prizonierii de război ruși, nu-i așa?"

Paulus: „Da".

Dr. Sauter: „«...către partea rusă; de asemenea, că n-am acordat mai multă grijă prizonierilor de război» — prizonierilor de război ruși. Mă surprinde, domnule martor, și vă rog să-mi dați o explicație asupra împrejurării că în declarația dv. atît de detaliată i-ați uitat complet pe sutele de mii de soldați germani, care se aflau sub comanda dv. și care, sub comanda dv., și-au pierdut libertatea, sănătatea și viața. Nici un cuvînt despre ei!"

Paulus: „Pentru că nu despre asta era vorba în documentul amintit. Scrisoarea adresată guvernului sovietic se referea la cele întîmplate populației civile ruse și prizonierilor de război ruși în cazanul de la Stalingrad. Nu era locul să vorbesc despre soldații mei".

Dr. Sauter: „Nu? Nici un cuvînt despre ei?"

Paulus: „Nu, nu puteam vorbi despre ei; trebuia s-o fi făcut în altă parte. În jurul datei de 20 ianuarie raportasem în esență că starea de mizerie și de suferință se agravase datorită frigului, foametei și epidemiilor, că situația devenise de nesuportat și că o continuare a luptei în asemenea condiții era peste puterile omenești. Răspunsul pe care l-am primit de la conducerea superioară a fost: «Exclusă capitularea. Armata 6 trebuie să-și îndeplinească misiunea ei istorică, înlesnind, printr-o rezistență pînă la ultimul om, refacerea frontului de răsărit»".

Dr. Sauter: „Și atunci ați dus mai departe, pînă la capăt, ceea ce chiar dv. ați considerat a fi o agresiune criminală?"

Paulus: „Da, așa este".

Dr. Sauter: „M-ar mai interesa un lucru: oare pentru dv. n-a fost clar încă de la început, încă din momentul în care ați fost însărcinat cu elaborarea planurilor pentru o agresiune împotriva Rusiei, că agresiunea respectivă nu poate fi înfăptuită decît încălcînd tratatele încheiate pe baza dreptului internațional?"

Paulus: „Pentru mine a fost clar că printr-o agresiune se încalcă prevederile tratatului încheiat între Germania și Rusia încă din toamna anului 1939".

Dr. Sauter: „Mulțumesc, nu mai am întrebări".

Profesorul dr. Franz Exner, apărătorul acuzatului Alfred Jodl: „Domnule martor, în februarie 1941 începeau transporturile noastre înspre răsărit. Ne puteți spune ce efective aveau pe atunci rușii de-a lungul liniei de demarcație germano-ruse și a graniței românești?"

Paulus: „Informațiile care ne parveniseră despre Rusia și efectivele ei erau atît de incomplete și de sumare, încît multă vreme nu ne-am putut face, pe baza lor, nici o imagine".

Dr. Exner: „Dar ați organizat pe atunci manevre militare".

Paulus: „Asta a fost la începutul lui decembrie".

Dr. Exner: „Bine, dar cu siguranță că ați ținut cont, în cadrul lor, de informațiile de care dispuneați cu privire la efectivele inamicului, nu-i așa?"

Paulus: „Erau atunci simple presupuneri".

Dr. Exner: „În sfîrșit. Dv. ați colaborat intens la planul de operațiuni. Spuneți-mi, prin ce se deosebește acest gen de activitate, cea desfășurată de dv., de activitatea lui Jodl?"

Paulus: „Se deosebește prin faptul că el, din postul pe care-l deținea, cunoștea situația în ansamblul ei, pe cînd eu doar un aspect".

Dr. Exner: „Dar, în ambele cazuri, activitatea consta, nu-i așa, într-o pregătire, la nivelul Statului major, a războiului?"

Paulus: „Da".

Dr. Exner: „Spuneți-mi, vă rog, de ce atunci cînd la Stalingrad situația a ajuns atît de disperată, precum ați prezentat-o, nu ați încercat, în pofida ordinului führerului, să ieșiți din încercuire?"

Paulus: „Pentru că pe atunci lucrurile erau într-așa fel prezentate, ca și cum de rezistența armatei conduse de mine ar fi depins soarta poporului german".

Dr. Exner: „Știți că v-ați bucurat de o încredere deosebită din partea lui Hitler?"

Paulus: „Nu-mi este cunoscut acest lucru".

Dr. Exner: „Știți că hotărîse ca, odată terminată misiunea la Stalingrad, dv. să fiți numit în locul lui Jodl, cu care nu mai voia să conlucreze?"

Paulus: „Nu am luat cunoștință de o asemenea hotărîre, în forma în care ați expus-o dv.; am auzit doar un zvon".

Dr. Hans Laternser, apărătorul Statului major şi al Înaltului comandament al Wehrmachtului : „Vă este cunoscut faptul că în anul 1939 Uniunea Sovietică a intrat în Polonia cu efective foarte numeroase ?"

Paulus : „Nu am avut cunoştinţă de puterea forţei de atac ! Nu am auzit însă pe nimeni exprimîndu-şi uimirea în legătură cu potenţialul armatei care a intrat în Polonia".

Dr. Laternser : „Nu mai am întrebări".

Iola Nikitcenko, judecător sovietic : „Ce ştiţi despre directivele date de organele guvernamentale din Germania şi de Înaltul comandament privind atitudinea armatei faţă de populaţia sovietică ?"

Paulus : „Îmi amintesc că s-a dat o asemenea directivă ; poate fi însă vorba şi de ordonanţe speciale, specificînd că nu trebuie să acordăm o falsă consideraţie nici populaţiei".

Nikitcenko : „Ce înţelegeţi prin «să nu acordăm o falsă consideraţie» ?"

Paulus : „Asta însemna că atunci cînd se impuneau anumite măsuri, trebuia să ţinem seama exclusiv de necesităţile militare".

Preşedintele : „Aveaţi sub comanda dv. divizii formate exclusiv din trupe SS ?"

Paulus : „Nu am avut sub comanda mea niciodată trupe SS. Nici în cazanul de la Stalingrad nu am avut unităţi SS".

Preşedintele : „Aveaţi unităţi ale Gestapoului ataşate armatei dv. ?"

Paulus : „Nu, nici din acestea n-am avut".

În felul acesta se încheie audierea martorului. Catastrofa de la Stalingrad pecetluieşte operaţiunea *Barbarossa.* Ultimul pas pe care Hitler îl face în necunoscut îl duce pînă la urmă la prăbuşire, şi, în cădere, trage şi poporul german în prăpastie. Totul fusese ţesut din iluzii funeste. În cadrul unei ultime consfătuiri înainte de atac, la 14 iunie 1941, Hitler fabulează în faţa generalilor săi despre „mitul pregătirii militare a ruşilor", dar Kleist, comandantul şef al Armatei 1 tancuri, avea să recunoască mai tîrziu : „Armata mea de tancuri consta din 600 de care de luptă. Grupul de armate Budionnîi, în schimb, care ni s-a opus în sud, dispunea de circa 2 400 de tancuri".

Stilul lui Hitler de a închide ochii în faţa a tot ce nu-i convenea se manifestă şi aici. Nu trec bine două săptămîni

de la momentul atacului, că le şi spune, aşa, ca printre altele, celor din jur : „Practic, Rusia a şi pierdut acest război". Consideră că va zdrobi Rusia încă înainte de căderea iernii anului 1941. Este atît de sigur de reuşită, încît îi şi umblă prin minte alte planuri, noi. Acuzatul Alfred Rosenberg, ministru al Reichului pentru regiunile răsăritene ocupate, foloseşte deja termenul de „Grossdeutsches Weltreich" (Marele imperiu german mondial) şi, într-adevăr, Hitler intenţionează ca, după victoria sa asupra Rusiei, să-şi extindă şi mai mult puterea. Acuzatorul american Sidney S. Alderman oferă documente uluitoare în sprijinul afirmaţiei sale :

„Faptul că planul de ansamblu", spune el, „includea şi un război de agresiune împotriva Statelor Unite rezultă dintr-un discurs al acuzatului Göring din 8 iulie 1938, cînd cotropitorii anexaseră cu forţa Austria şi îşi definitivau planurile îndreptate împotriva Cehoslovaciei. Discursul a fost ţinut în faţa reprezentanţilor industriei de avioane, iar copia pe care o deţinem noi provine dintr-un memoriu secret adresat generalului Udet".

În acest discurs Göring spune cu un an înainte de izbucnirea războiului : „Nu am încă bombardierul care să zboare cu o încărcătură de cinci tone de explozibil pînă la New York şi înapoi. Aş fi extraordinar de fericit să am un asemenea bombardier, ca să le putem închide în sfîrşit gura încrezuţilor de acolo !"

„În toamna anului 1940", îşi continuă Alderman expunerea, „războiul împotriva Statelor Unite ale Americii era prevăzut în programul militar pentru o dată mai tîrzie. Acest lucru reiese dintr-un alt document, pe care l-am găsit în arhiva Luftwaffei. Documentul poartă data de 29 octombrie 1940. Voi da citire celui de-al 5-lea paragraf : «Pe führer îl interesează, în vederea unui viitor război împotriva Americii, ocuparea insulelor din Oceanul Atlantic. Luftwaffei i se cere o apreciere asupra posibilităţilor de a cuceri baze aeriene şi de a le ţine, precum şi asupra posibilităţilor de aprovizionare».

În luna iulie 1941, în entuziasmul stîrnit de primele victorii asupra Uniunii Sovietice, führerul a semnat un ordin privind pregătirea în continuare a unei agresiuni împotriva Statelor Unite. Acest ordin secret a fost depistat în arhiva marinei militare germane. Citez din el : «În baza intenţiilor enunţate privind desfăşurarea pe mai de-

parte a războiului, dau următoarele dispoziţii : Dominaţia militară asupra spaţiului european după înfrîngerea Rusiei va face posibilă o reducere substanţială a efectivelor armatei. În condiţiile reducerii efectivelor, numărul blindatelor va creşte considerabil. Pregătirea marinei de război trebuie limitată la măsuri puse nemijlocit în slujba războiului împotriva Angliei şi, cînd va sosi momentul, împotriva Americii»".

După numai cinci luni, la 11 decembrie 1941, Hitler îşi confirmă declaraţiile : Germania declară război Statelor Unite !

Dar cît de diferite sînt acum condiţiile ! Nici Uniunea Sovietică, şi nici Marea Britanie n-au fost încă înfrînte — dimpotrivă : supremaţia britanicilor în aer se face acum din plin simţită şi pe continent, iar în răsărit atacul german s-a împotmolit iremediabil în faţa Moscovei. Pe de altă parte, lovitura dată de Japonia flotei americane la Pearl Harbor, la 7 decembrie 1941 — lovitură care îi insuflase lui Hitler curajul să declare Americii război — s-a dovedit a nu fi deloc nimicitoare. Pe teritoriul african, trupele italiene şi germane cedează în faţa atacului impetuos al englezilor. Iată aşadar cotitura, precis conturată.

Tribunalul de la Nürnberg nu s-a mai ocupat de fazele ulterioare ale celui de-al doilea război mondial : ele sînt cunoscute din istorie şi nu formează obiectul instrucţiei judiciare. În schimb, multe din faptele petrecute şi ordonate în spatele fronturilor se încadrează în capetele de acuzare *crimă de război* şi *crimă împotriva umanităţii*. Tribunalul a reuşit să le scoată la lumină şi — întărite incontestabil prin documente şi depoziţii ale martorilor — ele s-au îmbinat, alcătuind unul din cele mai cumplite tablouri din istoria omenirii.

ÎN SPATELE FRONTULUI

Programul satanei

Din materialul probator pe care îl prezintă tribunalului acuzatorul sovietic principal, Roman Rudenko, fac parte şi memoriile fostului preşedinte al senatului din Danzig, naţional-socialistul Hermann Rauschning. În memoriile sale, Rauschning relatează ce i-a spus odată Hitler, şi Rudenko dă citire sinistrului pasaj : „Trebuie să creăm o tehnică a depopulării. Dacă mă întrebaţi ce înţeleg prin depopulare, am să vă spun că am în vedere nimicirea unor unităţi rasiale întregi, şi am să fac acest lucru ; o consider, ca să spun aşa, misiunea mea. Natura este crudă, aşadar putem fi şi noi cruzi. Dacă am trimis eu floarea poporului german în infernul războiului, fără nici un regret la gîndul preţiosului sînge german vărsat, fireşte că am dreptul să stîrpesc şi milioane de alţi oameni, aparţinînd unor rase inferioare, care se înmulţesc ca insectele".

Programul lui Hitler şi al partidului său a fost un program diabolic. El n-ar fi putut deveni însă niciodată o crîncenă realitate dacă n-ar fi existat oameni care să-l fundamenteze din punct de vedere filozofic şi ideologic. Pe banca acuzaţilor de la Nürnberg se regăsesc teoreticienii naţional-socialismului : Rosenberg, Streicher, von Schirach şi Fritzsche. Ei au fost cei care au pregătit din punct de vedere propagandistic dominaţia naţional-socialismului, cei care, după preluarea puterii, au educat tineretul în spiritul noului regim şi au indus în eroare un popor întreg.

În acest cuartet de toboşari rolul de frunte îi revine lui Alfred Rosenberg. Faima de care se bucurase odinioară rezultă chiar şi din unele fraze ale sentinţei rostite de tribunal împotriva lui : „El a fost filozoful recunoscut al partidului, cel care a dezvoltat şi a răspîndit ideologia nazistă prin *Völkischer Beobachter*, publicaţie editată de el,

şi prin *NS-Monatshefte*, precum şi prin numeroase alte lucrări ale sale. Din cartea sa *Der Mythus des 20. Jahrhunderts* (Mitul secolului XX) s-au difuzat mai mult de un milion de exemplare.

Rosenberg a avut, ca ideolog, o influenţă deosebită asupra naţional-socialismului. El a elaborat programul partidului şi noua concepţie. De unde şi-a luat ideile ? Ne-o sugerează chiar el atunci cînd, la cererea apărătorului său dr. Alfred Thoma, relatează tribunalului, în calitate de martor, din biografia sa : „Pe lîngă un interes artistic deosebit pe care l-am manifestat pentru arhitectură şi pictură, am studiat încă de tînăr filozofia, şi natural că, din punct de vedere afectiv, i-am simţit aproape pe Goethe, pe Herder şi Fichte şi am continuat să mă formez luîndu-i ca punct de plecare. În acelaşi timp însă m-am lăsat influenţat şi de ideile sociale ale lui Charles Dickens, Carlyle şi, dintre filozofii americani, de cele ale lui Emerson. Mi-am continuat studiile la Riga şi m-am apropiat, natural, de Kant şi Schopenhauer ; m-am dedicat înainte de toate filozofiei indiene şi curentelor înrudite cu ea, ulterior, fireşte, oamenilor de cultură şi istoriografilor europeni şi, in sfîrşit, la München m-am consacrat unui studiu mai amănunţit al noilor cercetări biologice".

Dr. Thoma : „V-aţi referit adesea în cuvîntările dv. la «conformaţia ideii». În ce priveşte această noţiune, aţi fost influenţat de Goethe ?"

Rosenberg : „Desigur, este firesc ca tocmai această idee, de a concepe lumea ca pe o conformaţie, să provină de la Goethe".

Preşedintele : „Domnule dr. Thoma, tribunalul doreşte ca în măsura în care trebuie abordate în general teme filozofice, ele să se limiteze la filozofia sa proprie, şi nu la originea acestei filozofii".

Preşedintele a mai intervenit de multe alte ori în dialogul dintre apărător şi acuzat. Filozoful era, „natural", atît de prolix, încît nu putea, pur şi simplu, să dea răspunsuri scurte şi directe. Tactica sa de a căuta subterfugii a resimţit-o în special acuzatorul american Thomas J. Dodd atunci cînd l-a audiat pe Rosenberg.

Dodd : „Aţi scris o prefaţă, sau mai bine zis o scurtă introducere la ediţia cărţii dv. (Mitul secolului XX), pe care o aveţi acum în faţă. Spuneţi în această introducere : «Referitor la tirajul de 150 000. Astăzi mitul a brăzdat adînc viaţa sufletească a poporului german, iar brazdele

acestea nu mai pot fi nivelate. Reeditarea repetată a cărţii stă mărturie faptului că o desţelenire spiritual-afectivă decisivă duce pînă la urmă la un eveniment istoric. Multe din cele care în lucrarea mea păreau a fi idei cam stranii au devenit astăzi realitate în cadrul politicii de stat. Şi multe altele încă, sper eu, îşi vor mai găsi materializarea, ca noi şi noi rezultate ale noilor sentimente». Dv. aţi scris rîndurile acestea, nu-i aşa ?"

Rosenberg : „Bine, dar este foarte exact, pentru că lucrarea aceasta de 700 de pagini nu abordează doar chestiunile care îmi sînt imputate aici ; cartea ia în discuţie un mare număr de probleme, cum ar fi problema ţărănească, problema statelor lumii, problema noţiunii socialismului, problema raportului dintre conducere, industrie şi muncitorime, o expunere a considerentelor..."

Dodd : „Un moment. Nu este necesar să ne recitaţi tabla de materii a cărţii. Nu v-am întrebat decît dacă dv. aţi scris prefaţa".

Rosenberg : „Da. fireşte".

Teoreticianul Rosenberg urmărea plin de mîndrie cum ideile lui prind rădăcini. I s-a oferit chiar lui posibilitatea să le transpună în practică : ca şef al APA (Biroul de politică externă) a NSDAP, ca şef al *Einsatzkommandoului Rosenberg*, care jefuia comorile culturale din regiunile ocupate, şi, în sfîrşit, ca ministru al Reichului pentru regiunile ocupate din răsărit. Tocmai această ultimă funcţie l-a dus pe Rosenberg cu gîtul în ştreang.

Sentinţa judecătorească se referă şi la activitatea lui în cadrul APA : ca şef al APA, el se afla în fruntea unei organizaţii, spune sentinţa, ai cărei agenţi puneau la cale intrigi naziste în toate colţurile lumii. În propriile sale rapoarte Rosenberg susţine, de exemplu, că aderarea României la Axă a fost în principal un rezultat al activităţii desfăşurate de APA".

Cu deosebită ardoare s-a ocupat Rosenberg şi de aşa-zisa problemă evreiască. A dat directive ce urmau să stea la baza activităţii „Institutului pentru cercetarea problemei evreieşti", înfiinţat la 28 martie 1941. Acuzatorul american Walter W. Brudno dă citire în instanţă celor scrise de Rosenberg pe atunci în *Völkischer Beobachter* : „În Germania, problema evreiască va putea fi considerată ca rezolvată abia atunci cînd ultimul evreu va fi părăsit spaţiul Marii Germanii. Însă fiindcă Germania şi-a jertfit sîn-

gele și poporul pentru ca Europa, în ansamblul ei, să fie eliberată de parazitismul evreiesc, putem, cred cu, să declarăm și în numele tuturor europenilor : În Europa problema evreiască va putea fi considerată ca rezolvată abia atunci cînd ultimul evreu va fi părăsit continentul european".

Mult mai puțin distins și mai neacademic obișnuia să se exprime Julius Streicher, șeful francilor și prigonitorul numărul 1 al evreilor. În săptămînalul său antisemit *Der Stürmer,* care atingea uneori un tiraj de 600 000 de exemplare, Streicher dădea frîu liber urii sale împotriva evreilor într-o manieră absolut dezgustătoare. În luna mai 1939, deci mult înainte de declanșarea războiului, *Der Stürmer* îndemna : „Împotriva evreilor din Rusia trebuie organizată o expediție de pedeapsă ; o expediție de pedeapsă, care să le hărăzească soarta ce-i paște pe toți criminalii și răufăcătorii. Condamnarea la moarte, execuția ! Evreii din Rusia trebuie uciși. Trebuie stîrpiți pînă la unul !"

Oare cum a ajuns fostul învățător, Gauleiterul și generalul onorific SA Julius Streicher, la o asemenea ură fanatică împotriva evreilor ? Cînd, la 29 aprilie 1946, apărătorul său dr. Hanns Marx îi pune această întrebare, îl indică și el pe „führer" drept autor moral.

Streicher : „Chiar și înainte ca Adolf Hitler să ajungă de notorietate publică, activitatea mea publicistică vădea un caracter antisemit. Dar abia pe baza cărții sale *Mein Kampf* am reușit să mă familiarizez cu conexiunile istorice în problema evreiască".

Nici dr. Marx nu poate face abstracție de incontestabilul material probator, pe care Streicher însuși îl oferise din plin acuzării prin articolele sale din *Der Stürmer*. Încearcă însă să mai atenueze impresia nefavorabilă, îi întinde clientului său o mînă : „V-ar putea fi reproșat faptul că v-ați ocupat unilateral numai de acele însușiri ale poporului evreiesc care vi s-au părut dezavantajoase, iar alte trăsături ale poporului evreiesc nu le-ați luat deloc în considerație. Cum se explică faptul ?"

Streicher : „Consider că întrebarea se va dovedi, de fapt, de prisos. Este o chestiune firească ca pe mine, ca antisemit, și așa cum am luat eu cunoștință de problema evreiască, să nu mă intereseze alte aspecte. Poate că eu nu am văzut calitățile pe care dv. sau alții le atribuiți evreilor. Se poate. În orice caz, n-am avut nici un interes să cercetez ce calități deosebite aș putea descoperi la ei".

Dr. Marx : „Vă mulțumesc".

Streicher susține imperturbabil că nu a știut nimic despre asasinatele în masă cărora le-au căzut victime evreii. Intervine în interogatoriu acuzatorul britanic J.M.G. Griffith-Jones: „Ați declarat azi dimineață, vorbind despre *Das Israelitische Wochenblatt* : «Întîlneam uneori în aceste ziare aluzii cum că n-ar fi totul în ordine. Mai tîrziu, în anul 1943, a apărut un articol care relata că ar dispare mase întregi de evrei, dar articolul nu aducea nici o cifră și nici nu vorbea de asasinate». Vreți într-adevăr să susțineți că aceste ediții ale publicației *Das Israelitische Wochenblatt*, pe care le citeați dv. și redactorii dv., nu conțineau nimic altceva decît aluzii cu privire la dispariții, fără a specifica vreun număr sau a lansa ideea de asasinat ? Vreți să convingeți tribunalul de acest lucru ?"

Streicher : „Da. desigur, îmi mențin declarația".

Griffith-Jones : „Ei bine, în cazul acesta am să vă rog să vă aruncați ochii pe acest dosar. El cuprinde extrase din *Das Israelitische Wochenblatt*, din iulie 1941 și pînă la sfîrșitul războiului. Tribunalul își va putea face în felul acesta o imagine despre veridicitatea declarațiilor unui apărător frenetic al adevărului. Am să vă rog să priviți prima pagină ; este un articol din 11 iulie 1941 : «În Polonia au murit în ultimul an cca. 40 000 de evrei ; spitalele sînt arhipline». Nu este nevoie să răsfoiți în continuare, acuzat ; vom trece destul de repede mai departe. La 12 decembrie 1941 : «Potrivit știrilor parvenite din mai multe părți, se pare că la Odesa au fost uciși mii de evrei (se vorbește chiar de multe mii). Relatări asemănătoare sosesc din Kiev și din alte orașe rusești». Ați citit această știre ?"

Streicher : „Nu mai știu ; și chiar dacă aș fi citit-o, asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Asta nu-i o dovadă".

Streicher continuă să nege chiar și atunci cînd acuzatorul îi demonstrează că reporterii de la *Der Stürmer* au văzut cu propriii lor ochi stările de lucruri din ghetouri. La 6 mai 1943, ziarul publică relatarea unui martor ocular, și Griffith-Jones citează cîteva fraze aproape sadice din respectivul articol : „«*Der Stürmer* a trimis un fotoreporter în diferite ghetouri din răsărit. Oamenii de la *Der Stürmer* îi cunosc prea bine pe evrei ; greu i-ar mai putea impresiona ceva. Și totuși, ceea ce a văzut colaboratorul nostru în acele ghetouri l-a uluit chiar și pe el. El a

scris : Tot ceea ce am văzut cu ochii şi am înregistrat pe peliculă m-a convins definitiv că evreii nu sînt oameni, ci progenituri ale satanei, o expresie crasă a fărădelegii. Această rasă diabolică n-are într-adevăr nici un drept la existenţă...» În momentul de faţă ştiţi, fără îndoială, chiar dacă nu daţi crezare tuturor cifrelor, că de la începutul războiului încoace au fost ucişi milioane de evrei. Ştiţi acest lucru ? Vi s-au prezentat doar dovezi, nu-i aşa ?"

Streicher : „Cred că..."

Griffith-Jones : „Vreau să ştiu doar dacă aţi luat cunoştinţă de aceste dovezi. Vă rog să răspundeţi prin da sau nu, deşi presupun că răspunsul va fi da".

Streicher : „Da ; dar trebuie să spun că material doveditor constituie pentru mine doar testamentul führerului. Şi în testament el declară că asasinatul în masă s-a înfăptuit din ordinul său. Asta o cred. Pe baza asta, aşadar, m-am convins".

Griffith-Jones : „Credeţi oare că nimicirea a şase milioane de evrei ar fi fost cu putinţă în anul 1921 ? Credeţi că, sub un alt regim, în anul 1921, de exemplu, ar fi fost posibil de realizat această lichidare a şase milioane de bărbaţi, femei şi copii aparţinînd poporului evreu ?"

Streicher a rămas dator un răspuns clar, direct, la întrebare. N-a vrut, probabil, să recunoască deschis că imnurile pe care chiar el le înălţase ani de-a rîndul urii au dat, în mod firesc, roadele scontate. De fapt însă Streicher dăduse deja, mai de mult, răspunsul respectiv, atunci cînd scrisese plin de mîndrie, chiar dacă exagerat de pompos : „Activitatea desfăşurată şi de aici înainte de *Der Stürmer* va face ca pînă şi ultimul german să se alăture cu trup şi suflet frontului acelora care şi-au stabilit drept obiectiv să zdrobească sub călcîi capul şarpelui evreiesc".

Tineretul german era în mod deosebit expus înrîuririi unui antisemitism sistematic. Acuzarea a oferit exemple semnificative de felul în care se sădea în sufletele tineretului ura împotriva poporului evreiesc. Într-o *Carte cu ilustraţii pentru cei mici şi cei mari,* apărută în editura Stürmer a lui Streicher, găsim următoarea poezioară : „El pe Stürmer l-a editat / De aceea ura lor împotriva lui s-a îndreptat. / De aceea îl defăimează evreii într-una ! / Dar lui Streicher îi este totuna ! / De ani de zile el luptă pe viaţă şi pe moarte ! /Şi-o lume întreagă îl cunoaşte".

Fränkische Tageszeitung din 22 decembrie 1936 relatează : „Gauleiterul (Streicher) le povesteşte celor mici

despre vremurile cumplite de după război, cînd diavolul pusese stăpînire pe oameni. «Știți voi cine este diavolul ?» îi întreabă el pe copiii care îl urmăresc cu sufletul la gură. «Jidanul ! Jidanul !», se înaltă spre el mii de glășcioare de copii".

În ianuarie 1938, *Der Stürmer* are ocazia să publice în coloanele sale o scrisoare de recunoștință ce-i fusese adresată : „Este meritul istoric al lui *Der Stürmer* de a fi înfățișat, într-o formă accesibilă, maselor largi ale poporului nostru pericolul evreiesc mondial. *Der Stürmer* are perfectă dreptate să nu ducă această muncă de lămurire într-un stil estetic de salon. Dat fiind faptul că evreimea n-a tratat poporul german cu menajamente, n-avem nici noi, la rîndul nostru, nici un motiv să-l cruțăm, tratîndu-l cu menajamente, pe cel mai mare dușman al nostru. Căci pentru tot ceea ce nu facem noi astăzi, va trebui să plătească scump tineretul de mîine".

Expeditorul și semnatarul scrisorii este Reichsjugendführerul Baldur von Schirach. Tribunalul l-a condamnat în special pentru crimele comise sub stăpînirea sa, ca Gauleiter și Reichsstatthalter al Vienei. În motivarea sentinței, Schirach este găsit vinovat de deportarea a 60 000 de evrei din Viena. Baldur von Schirach i-a fost credincios lui Hitler pînă la slugărnicie, susține acuzarea. Era un idealist malformat, replică apărarea. A fost probabil și una, și alta, idealist și paladin credincios. El poartă răspunderea pentru faptul că în 1933 au fost desființate Asociațiile tineretului german, care făceau concurență lui Hitlerjugend. El a înființat Staatsjugend și a educat tineretul german în spiritul regimului, prin cîntece războinice pline de cruzime și printr-o instrucție premilitară.

Thomas J. Dodd, acuzator din partea Statelor Unite, aduce în discuție, în cadrul interogatoriului, cîntecele Hitlerjugendului : „Primul document pe care vi-l prezentăm se referă la o însemnare din jurnalul ministrului justiției cu privire la procedura penală împotriva vicarului catolic Paul Wasmer ; se punea problema dacă Rosenberg să întocmească sau nu un rechizitoriu pentru insultă. Episcopul se referise în predica sa la un cîntec pe care îl cîntau tinerii : «Papa și rabinul să se dea înlături, jidanii afară !» și în felul acesta și-a atras neplăceri. Și-am să vă întreb acum, acuzat Schirach. dacă sînteți dispus să recunoașteți că toți oamenii care au îndrăznit să critice cîntarea unor asemenea cîntece de către tinerii aflați sub


conducerea dv. s-au expus posibilității unei urmăriri penale, sau chiar au și fost urmăriți. Iar dv. ați declarat tribunalului că niciodată nu ați intervenit direct în probleme ale bisericii catolice sau protestante..."

Printre multele cîntece citate de Dodd, este și următorul : „Sîntem vesela Hitlerjugend / și nu ne trebuie virtuți creștine, / căci führerul nostru Adolf Hitler / este mereu nucleul nostru. / Iar un nesuferit de popă, chiar de-ar vrea, / să ne simțim Hitlerkinder nu ne poate împiedica".

Schirach recunoaște a fi introdus instrucția premilitară a Hitlerjugendului. Sînt foarte semnificative cifrele pe care le reliefează acuzatorul Dodd în cadrul interogatoriului luat lui Schirach și pe care Schirach le confirmă : în anul 1938, Hitlerjugend de marină cuprindea 45 000 de tineri, H.J.-mecanizate — 60 000 de tineri, 55 000 de membri ai Hitlerjugendului erau instruiți în planorism, 74 000 erau organizați în unități de aviație. Cifrele provin dintr-un articol care a fost publicat în *Völkischer Beobachter* la 21 februarie 1938 și care se încheie cu fraza : „Astăzi, 1 200 000 de tineri din Hitlerjugend primesc cu regularitate lecții de tragere cu arme de calibru mic, instrucție condusă din 7 000 de turnuri de control".

Baldur von Schirach a fost unul dintre puținii acuzați de la Nürnberg care și-au recunoscut vinovăția. În declarațiile făcute ca martor recunoaște chiar mai multe decît ar fi putut reliefa maldărele de documente pe care le adunase acuzarea împotriva Hitlerjugendului. La 24 mai 1946, Schirach declară : „Am educat această generație în spiritul încrederii în Hitler, spre a-i fi lui credincioasă. Mișcarea de tineret pe care am creat-o îi purta numele. Consideram că slujesc un führer care va conduce poporul nostru și tineretul la măreție, la libertate și fericire. Odată cu mine, milioane de tineri au crezut acest lucru și și-au văzut idealul în național-socialism. Mulți și-au dat viața pentru acest ideal. Este vina mea, pentru care voi răspunde de acum încolo în fața lui Dumnezeu, a poporului meu german și a națiunii noastre ; este vina mea că am format tineretul acestui popor spre a-l pune în slujba unui bărbat pe care mulți, mulți ani de-a rîndul l-am considerat intangibil ca führer și ca șef al statului ; că am format pentru el un tineret care îl vedea așa cum îl vedeam și eu. Este vina mea că am educat tineretul pentru un om care a fost de fapt ucigașul multor milioane de oameni".

Nürnberg, oraşul în care Reichului îşi ţinea congresele, oferă în 1945 o imagine dezolantă. La 20 noiembrie 1945 în acest oraş al tradiţiilor şi simbolurilor începe procesul secolului









Boxa
acuzaţilor
de la Nürnberg



Robert H. Jackson, judecător la Tribunalul federal suprem al S.U.A., avea să devină „părintele" procesului de la Nürnberg. Viitorul acuzator principal a reuşit să aducă la acelaşi numitor opiniile diferite ale Aliaţilor asupra condamnării vîrfurilor naziste

Procesul secolului începe: De la 20 noiembrie 1945 puterile învingătoare le judecă pe cele 21 de căpetenii ale celui de-al III-lea Reich. În imaginea noastră, în stînga sus, sînt acuzaţii (în picioare : Göring), în faţa lor, apărătorii. În faţă, cu spatele spre obiectiv, sînt acuzatorii. În dreapta sus se vede banca martorilor



Pauză între ședințe. Judecătorii sovietici Volhkov (de la stînga) și Nikitcenko se consultă cu colegul lor american Biddle, alături o translatoare



De la stînga la dreapta, acuzatorii : Roman Rudenko, Thomas Dodd, Sir David Maxwell-Fyfe, Champetier de Ribes



Acuzatorul Robert Kempner



Acuzatul Wilhelm Frick



Lidice, 10 iunie 1942



Stalingrad 1942 :
Mizeria populației civile...



Ororile nazismului...

































Ghetoul din Varșovia :

Alungați din locuințe...
Goniți pe străzi...
Spre execuție...






Ghetoul din Varşovia : Rezistenţa a fost înfrîntă







Instanța s-a străduit
ca procesul să se desfășoare ireproșabil

Clădirea Palatului de Justiție de la Nürnberg,
în care s-a ținut procesul secolului



Condamnați la moarte
în procesul de la Nürnberg

1. Hermann Göring
   sinucidere prin otrăvire
2. Joachim von Ribbentrop
3. Wilhelm Frick
4. Wilhelm Keitel
5. Ernst Kaltenbrunner
6. Julius Streicher
7. Fritz Sauckel
8. Alfred Rosenberg
9. Hans Frank
10. Arthur Seyss-Inquart
11. Alfred Jodl










2


3


6


7


10


11



Schimbarea gărzii la Spandau

Destul de tîrziu a ajuns Reichsjugendführerul Schirach la înțelegerea lucrurilor. Mult prea tîrziu. Cum oare îi scria el odinioară — ce-i drept, în cu totul alt context — lui Streicher ? „Căci pentru tot ceea ce nu facem noi astăzi, va trebui să plătească scump tineretul de mîine."

În bătăile de tobă, Hitlerjugendul lui Baldur von Schirach mărșăluia în cadență, perfect aliniat. Iar toboșarul-propagandist, care zilnic mobiliza poporul prin radio și prin presa de aceeași factură se numea Hans Fritzsche. El a intrat în partid abia după venirea acestuia la putere. Datorită emisiunilor sale radiofonice *Vă vorbește Hans Fritzsche* a devenit popular și a făcut repede carieră. Pe lîngă aceasta, Fritzsche supraveghea, avînd o funcție de conducere în presa germană, toate cele 2 300 de cotidiene. Era mîna dreaptă a ministrului propagandei Josef Goebbels. Și fiindcă acesta și-a pus capăt zilelor, Fritzsche i-a luat locul pe banca acuzaților de la Nürnberg.

Fritzsche a fost achitat. În motivarea sentinței se spune că a răspîndit într-adevăr știri false, dar nu s-a putut dovedi că el ar fi știut că respectivele știri erau false. Cazul cel mai edificator a fost scufundarea navei *Athenia* de către un U-Boot german. Fritzsche îl acuzase pe atunci pe Churchill. Tribunalul a dat crezare versiunii sale că abia în închisoare ar fi aflat, prin intermediul amiralului Raeder, cum au stat în realitate lucrurile.

În calitate de martor, Fritzsche demască chiar și aparatul de propagandă al celui de-al III-lea Reich, atunci cînd apărătorul său dr. Hans Fritz îi pune întrebări în legătură cu politica de presă.

Fritzsche : „Politica de presă o conducea șeful de presă al Reichului, dr. Dietrich. Instrucțiunile sale erau foarte precise, de cele mai multe ori în termeni deosebit de concreți, constituind așa-zisa „parolă de zi a șefului presei Reichului". De multe ori dădea textual și comentariile, care urmau să fie rostite de exemplu la o conferință de presă. Dr. Dietrich se afla, de regulă, la cartierul general al führerului și primea indicații direct de la Hitler. Adjuncții dr. Dietrich erau Sündermann și Lorenz. Cel de-al doilea factor de decizie pentru presa germană era Reichsleiterul Amann, care se afla în fruntea organizației editoriale". Otto Dietrich, condamnat în 1949 la 7 ani închisoare, a murit în 1952, iar Max Amann în 1957.

O oarecare senzație a stîrnit la Nürnberg faptul că Fritzsche, care după arestarea sa a trăit la Moscova, a re-

venit, în timpul audierii sale de către acuzatorul sovietic Roman Rudenko, asupra declaraţiilor semnate acolo.

Fritzsche : „Am semnat atunci, după o detenţie celulară extrem de severă, care s-a întins de-a lungul mai multor luni de zile. Am semnat, pentru că aflasem de la un alt deţinut, cu care împărţisem pentru un timp celula, că o dată pe lună un anumit tribunal pronunţă sentinţe numai pe baza unor asemenea declaraţii, fără interogatoriu ; şi am sperat să obţin în felul acesta pronunţarea unei sentinţe şi să ajung astfel la sfîrşitul detenţiei. Pentru a nu fi greşit înţeles, vreau să menţionez expres că nu s-a recurs la nici o violenţă şi că am fost tratat omeneşte, chiar dacă detenţia a fost deosebit de severă".

Rudenko : „Bun. Bănuiesc însă că nici nu v-aţi aşteptat, acuzat Fritzsche, ca, după tot ceea ce aţi făcut, să fiţi cazat într-o casă de odihnă. Evident, aveaţi să ajungeţi într-o închisoare, iar închisoarea e închisoare, nu-i aşa ?"

Pe Fritzsche îl învinovăţeşte în mod special o depoziţie a fostului feldmareşal Ferdinand Schörner (decedat la 2 iulie 1973 la München). Rudenko citează din ea : „Ştiu că Fritzsche era un colaborator de bază al Ministerului Propagandei şi că se bucura de deosebită preţuire şi dragoste în cercurile naţional-socialiste şi în rîndurile poporului german. Îşi cucerise o deosebită simpatie prin bulentinele politice şi de război săptămînale, pe care le ţinea la radio privitor la situaţia internaţională. Am ascultat adesea comentariile sale, atît în vreme de pace, cît şi în vreme de război. Străbătute de o credinţă fanatică în führer şi în naţional-socialism, ele constituiau, după părerea mea, orientări ale partidului şi guvernului".

Rudenko : „Sînteţi de acord cu această apreciere ?"

Fritzsche : „Nu am obiecţii împotriva citatului şi pe lîngă aceasta, vreau să declar..."

Preşedintele : „Unde a fost încheiat procesul-verbal de audiere ?"

Rudenko : „La Moscova".

Preşedintele : „Persoana care a dat această declaraţie se afla în stare de libertate sau de arest ?"

Rudenko : „Era pe atunci prizonier de război".

Preşedintele : „Persoana care a făcut declaraţiile le-a şi semnat ?"

Rudenko : „Desigur, ele sînt semnate".

Deşi Rudenko n-a putut convinge tribunalul cu probele sale, el reuşeşte să-l pună pe Fritzsche într-o situaţie

destul de dificilă : „La 9 aprilie 1940 ați rostit un discurs în care elucidați motivele unei posibile ocupări a Norvegiei. Vi se va înmîna acum un extras dintr-un discurs radiodifuzat. Voi da citire unui scurt pasaj din acest discurs : «Faptul că soldații germani au fost nevoiți să-și facă datoria, fiindcă englezii au încălcat neutralitatea Norvegiei, n-a constituit o acțiune de război, ci o acțiune de pace. Nimeni n-a fost rănit, nici o casă n-a fost distrusă, viața și-a continuat cursul normal». Asta era o minciună. Admiteți că era o minciună, sau vreți să contestați acest lucru?"

Fritzsche : „Nu, n-a fost o minciună..."

Rudenko : „N-a fost minciună ?"

Fritzsche : „... pentru că tocmai fusesem eu însumi în Norvegia și văzusem totul. Și lucrurile se vor limpezi de îndată și aici, dacă îmi veți permite să dau citire și următorului paragraf, în care se spune că..."

Rudenko : „Un moment, îl veți citi mai tîrziu..."

Președintele : „Bine, domnule general Rudenko, dar trebuie să-l lăsați pe om să explice. Vrea să citească următoarea propoziție, pentru a o lămuri astfel pe aceasta".

Rudenko : „Bine, poftiți".

Fritzsche : „Următoarea propoziție precizează : «Chiar și acolo unde trupele norvegiene au opus rezistență, ațîțate de fostul guvern norvegian, care le-a indus în eroare, populația civilă n-a avut aproape deloc de suferit, căci norvegienii luptau în afara orașelor și satelor...»"

Rudenko : „Perfect. Vă voi oferi acum un alt document, și anume «Raportul oficial al guvernului norvegian». Vă rog să ascultați, acuzat Fritzsche, cît de veridic ați prezentat dv. situația din Norvegia. Ascultați ce spune despre situația de atunci raportul oficial al guvernului norvegian. Citez : «Agresiunea germană asupra Norvegiei de la 9 aprilie 1940 a atras Norvegia în război, pentru prima oară după 126 de ani. Timp de două luni războiul a făcut ravagii în întreaga țară, provocînd pagube în valoare de cca. 250 milioane de coroane. Peste 40 000 de case au fost avariate sau complet distruse și aproape o mie de persoane din populația civilă și-au pierdut viața!» Așa se prezenta situația în realitate. Recunoașteți acum că cuvîntarea dv. din 2 mai 1940 a fost, ca de obicei, doar o suită de minciuni ?" Nu, Fritzsche nu recunoaște, iar tribunalul îl achită. Poate și din considerentul că propaganda de război, indiferent de ce parte era ea făcută, n-a putut fi niciodată măsurată cu măsurile jurnalistice normale. Dar,

oricum ar sta lucrurile, Fritzsche, Schirach, Streicher și Rosenberg au colaborat, fiecare în domeniul său, la inducerea în eroare a poporului german. Au fost propagandiști ai satanei, au pregătit terenul pentru planurile criminale ale național-socialismului. Concepția lor — în varianta ei cea mai oribilă — s-a reflectat în special în prigoana împotriva evreilor. Poate nu la fel de fățiș, dar tot atît de fără scrupule, concepția lor lupta și împotriva bisericilor : „Esența revoluției mondiale de astăzi constă în trezirea la viață a caracterelor rasiale", scria Alfred Rosenberg în biblia concepției sale, *Der Mythus des 20. Jahrhunderts*. Acuzatorul american Walter W. Brudno continuă lectura din același loc : „Astăzi se naște o nouă credință: mitul sîngelui, credința de a putea apăra cu sînge chiar și esența divină a oamenilor în genere. Credința, investmîntată în cunoaștere vie, că sîngele nordic reprezintă acel mister care a înlocuit și depășit vechile sacramente".

Roadele însîngerate ale sămînței, la a cărei răspîndire a contribuit și Rosenberg prin al său *Mythus*, revin ca bumerangul la el : ca ministru al Reichului pentru teritoriile din răsărit ocupate este obligat să citească rapoartele scrise ale subordonaților săi, care luptă acolo. Sînt rapoarte de tipul celui din care citește, în fața tribunalului, Jackson : „Un dentist evreu a fost silit să extragă, adică să smulgă, mai bine zis, sub supravegherea unui reprezentant SS, toți dinții, plombele sau punțile de aur din gura evreilor germani și ruși, înainte ca aceștia să fie uciși. Bărbați, femei și copii au fost închiși în șure și arși de vii. Țărani, împreună cu nevestele și copiii lor, au fost împușcați, sub pretextul de a fi «suspecți de constituire în bande".

În concepția despre viață a național-socialismului, umanismul nu-și mai găsește locul. Martin Bormann preciza la 7 iunie 1941 într-o directivă secretă către toți Gauleiterii : „Concepția național-socialistă și cea creștină sînt incompatibile una cu alta. Imaginea noastră, a național-socialiștilor, despre lume este net superioară concepțiilor creștinismului".

„Nu există concepție creștină și nici morală creștină", declara la 17 august 1939 Hans Kerrl, avînd funcția de ministru al bisericilor din Germania.

În *Mythus* al său, Rosenberg spune, legat de noua concepție despre lume și viață : „Ea nu acceptă un alt centru

de greutate, de aceeași valoare, alături de sine; nici iubire creștină, nici umanism francmason și nici filozofie romană".

Așadar, înlături cu iubirea creștină! Război bisericii! Bormann triumfă în amintita directivă: „Atunci cînd tineretul nostru nu va mai auzi, pe viitor, nimic despre acest creștinism, ale cărui învățăminte sînt mult inferioare alor noastre, creștinismul va dispărea el însuși de la sine".

„Bormann explică mai apoi", arată acuzatorul american Robert G. Storey la Nürnberg, „că bisericile nu vor putea fi reprimate printr-un compromis, ci numai printr-o nouă concepție, așa cum se conturează ea în lucrările lui Rosenberg".

Storey își continuă expunerea pe baza documentelor probatorii aduse în instanță: „Bormann propune elaborarea unui catehism național-socialist, pentru a așeza pe o bază trainică ideologia național-socialistă, care urmează să înlocuiască apoi treptat religia creștină. El propune contopirea unora din cele zece porunci cu noțiuni ale catehismului național-socialist, ca de exemplu: «Să fii viteaz!», «Să-ți păstrezi sîngele curat!» etc."

Rudolf Hess le ține și el isonul; Bormann îl citează chiar în respectiva scriere: „Locțiitorul führerului consideră că este necesar ca unele probleme să fie dezbătute cît de curînd, pe larg, în prezența șefilor Reichului".

Sărbătoarea germanică a solstițiului de iarnă (Julfest) urmează să înlocuiască crăciunul, în locul botezului se inventează o nouă ceremonie a «stabilirii numelui». Dar toate astea nu sînt decît chestiuni de suprafață. Fondul hotărîtor îl constituie lupta activă împotriva bisericii, o luptă care mobilizează întregul aparat represiv al statului și al partidului.

Sfîntul Scaun se grăbește să încheie un concordat cu Hitler, cei de la Vatican sperînd că tratatele vor putea constitui o punte. Clerici de toate gradele îl omagiază pe dictator, fiindcă au început să se teamă, și speră ca în felul acesta să-l poată îmbuna. Multe biserici acceptă și ele compromisuri, fac concesii tactice, caută să găsească căi loiale de înțelegere. Cu atît mai clar însă se conturează pe acest fundal neînfricarea altora, a unor înalți demnitari și a mii de clerici și călugări fără nume. Lagărele de concentrare se umplu, orice cuvînt rostit din amvon înseamnă arestare. Catolicii și protestanții devin în aceeași măsură

victime ale Gestapoului ca şi reprezentanţii altor confesiuni, mergînd pînă la teologii-cercetători.

Se recurge şi în această luptă la un mijloc propagandistic arhiuzitat — „manifestaţiile populare spontane". La Nürnberg, acuzatorul Storey prezintă un exemplu de acest tip : „Aduc, ca act probatoriu, documentul 848-PS. Este vorba de o notă telegrafică a Gestapoului, expediată la 24 iulie 1938 de la Berlin la Nürnberg, cu privire la demonstraţii şi acte de violenţă împotriva episcopului Sproll din Rottenburg. Ii voi da citire : «Partidul a organizat la 23 iulie 1938, ora 21,00, cea de-a treia demonstraţie împotriva episcopului Sproll. Circa 2500—3000 de participanţi au fost aduşi cu omnibuzele din provincie. Nici de data aceasta populaţia din Rottenburg nu s-a raliat la demonstraţie, ba mai mult, a avut chiar o atitudine ostilă faţă de demonstranţi. Pînă la urmă, organizatorii responsabili, desemnaţi de partid, au scăpat acţiunea complet din mînă. Demonstranţii au dat năvală în palat, au devastat camerele, au aruncat acte pe fereastră, au răscolit pînă şi paturile din camerele palatului. Unui pat i s-a dat foc»".

Aproape că nu există sediu episcopal în Germania care să nu fi avut de suferit de pe urma unor astfel de acte de huliganism. Toate dezlănţuite artificial, din ordinul autorităţilor, şi aproape toate însoţite de nemulţumirea responsabililor cu organizarea lor : „Din nou populaţia nu s-a raliat la demonstraţie".

La Nürnberg îl ascultăm pe acuzatorul Storey : „Supun acum atenţiei dv. un document, cuprinzînd extrase din cuvîntul solemn al Sfinţiei sale Papa Pius al XII-lea, adresat la 2 iunie 1945 Sfîntului Colegiu. În cuvîntul său, Sfinţia sa arată că în decursul a doisprezece ani, cît a trăit în mijlocul poporului german, a învăţat să-i cunoască remarcabilele calităţi. El îşi exprimă încrederea că Germania va tinde spre o nouă demnitate şi o nouă viaţă de îndată ce se va fi debarasat de fantoma satanică a naţional-socialismului şi vinovaţii vor fi plătit pentru fărădelegile lor. Citez din *Osservatore Romano :* «Într-adevăr, lupta împotriva bisericii s-a încrîncenat tot mai rău : distrugerea organizaţiilor catolice, violentarea conştiinţei cetăţenilor, în special a funcţionarilor, calomnierea bisericii, a clerului, a credincioşilor, închiderea, desfiinţarea, confiscarea mănăstirilor şi a altor instituţii creştine, boicotarea presei şi a producţiei de cărţi catolice. Şi atunci cînd s-a văzut că încercările de mediere paşnică nu duc la nici un rezultat,

Pius al XI-lea a dezvăluit, în duminica paştelui 1937, în enciclica sa *Frămîntat de îngrijorare*, în faţa lumii întregi, ce era în realitate naţional-socialismul : trufaşa desprindere de Isus Hristos, denigrarea învăţăturii sale, cultul violenţei, idolatrizarea rasei şi a sîngelui, reprimarea libertăţilor şi demnităţii umane...

Odată cu deţinuţii politici, ies acum din închisori, din lagărele de concentrare şi fortăreţe şi valuri de martori ai fărădelegilor comise, fie ei clerici sau laici, care se făcuseră vinovaţi de o singură crimă : de credinţa lor în Hristos şi de îndeplinirea neînfricată a îndatoririlor lor preoţeşti. Primul loc atît din punct de vedere numeric, cît şi din cel al durităţii tratamentului aplicat, îl deţineau preoţii polonezi. Între anii 1940 şi 1945 au fost închişi la Dachau 2800 de clerici şi călugări de naţionalitate polonă, printre care şi locţiitorul episcopului de Wladeslawa, care a murit acolo de tifos. În aprilie anul trecut, mai trăiau dintre ei doar 816, toţi ceilalţi decedaseră. În vara anului 1942 au fost înregistraţi ca internaţi acolo 480 de slujitori ai cultului de limbă germană, dintre care 45 erau protestanţi, iar restul preoţi catolici. În ciuda a noi şi noi transporturi de internaţi, îndeosebi din diocezele Bavariei, ale Renaniei şi Westfaliei, numărul lor nu depăşea la începutul anului în curs 350 de persoane, de vină fiind mortalitatea foarte mare. Să nu-i uităm nici pe clericii din ţările ocupate : din Olanda, Belgia, Franţa — printre preoţii francezi se află episcopul de Clermont —, din Luxemburg, Slovenia, Italia. Mulţi dintre clerici au îndurat, în numele credinţei şi al profesiei lor, la fel ca şi laicii, suferinţe de nedescris. Într-unul din cazuri ura nelegiuiţilor împotriva bisericii a mers atît de departe, încît au înscenat, pe pielea unui preot internat în lagăr, biciuirea şi încoronarea cu spini, utilizînd în loc de spini sîrmă ghimpată»".

Dar cele enunţate aici de Pius al XII-lea scurt timp după terminarea războiului nu cuprind nici pe departe întreaga arie a luptei împotriva bisericii. Acuzatorul Storey prezintă un nou document, privind acţiunile SD-ului şi ale Gestapoului. „Este vorba de un act al biroului regional din Aachen al Gestapoului, care dezvăluie unul din obiectivele Gestapoului, şi anume de a reprima biserica. Documentul este datat : Berlin, 12 mai 1941, şi provine de la RSHA (Biroul central de siguranţă al Reichului), secţia a IV-a, B 1. Este adresat tuturor secţiilor centrale ale

poliției : «Șeful RSHA ordonă ca acțiunea de reprimare a bisericilor pe cale polițienească și de securitate, acțiune pînă acum în competența SD-ului și a secțiilor de poliție, să fie subordonată în viitor exclusiv poliției de stat».

Ceva mai tîrziu, la 22 și 23 septembrie 1941, a avut loc în amfiteatrul RSHA din Berlin o consfătuire a așa-numiților specialiști în probleme de reprimare a bisericii, afiliați secțiilor regionale ale Gestapoului. S-a întocmit un proces-verbal și din el aș vrea să dau acum citire numai declarației finale a așa-zișilor specialiști în probleme de reprimare a bisericii : «Fiecare dintre dv. trebuie să pornească de îndată la acțiune, din toată inima și cu un adevărat fanatism. Esențialul constă în a-l înfrunta continuu pe dușman, prin hotărîre nestrămutată, voință de fier și inițiativă fructuoasă». «Dușmanul » este biserica. «Obiectivul imediat : biserica nu trebuie să recucerească nici o palmă din terenul pierdut între timp. Obiectivul de perspectivă : nimicirea bisericilor confesionale, ele urmînd a fi confruntate, la timpul cuvenit, cu un material doveditor — adunat pe parcurs pe bază de informații —, cu scopul de a i se putea imputa bisericii activitatea de înaltă trădare desfășurată în timpul războiului național al germanilor».

Gestapoul și SD-ul joacă un rol important în toate acțiunile criminale. Urmărești toate nelegiuirile de acest gen și fără a mai ține seamă de miile de cazuri individuale de schingiuiri și cruzimi comise în numele apărării Germaniei, parcă ai citi o pagină dintr-un jurnal al diavolului. Cele două organizații erau organele cele mai importante în domeniul prigonirii bisericii".

Gestapoul și SD-ul — noțiuni care îți sugerează lagăre de concentrare, și în mii de cazuri moartea. Preotul Bruno Theek, care a scăpat cu viață din iadul de la Dachau, relatează : „În două barăci, fiecare din ele prevăzută inițial pentru un număr de două sute de persoane, erau obligați să trăiască circa trei mii de preoți de toate confesiunile și din toate țările Europei, în condiții degradante, umilitoare; mulți dintre ei au murit ca niște martiri. Am fost chiar eu de față cînd veteranul blocului — un fost SA-Sturmführer abrutizat, acum deținut și el, l-a întrebat ceva pe un bătrîn preot polonez, care nu înțelegea nici o iotă germană. Firește că bătrînul preot nu i-a putut răspunde și atunci veteranul blocului, cuprins de furie, l-a lovit cu o

scîndură în cap, pînă cînd preotul a căzut grămadă, plin de sînge ; a murit în aceeași noapte".

Dar în pofida soartei crîncene care îi aștepta în spatele gardurilor de sîrmă ghimpată pusă sub tensiune electrică, destui erau cei care se ridicau la luptă, nu numai pentru ei înșiși, nu numai pentru biserică, ci mai cu seamă pentru iubirea față de toți și toate, pentru omenie. „Concepția" lui Hitler, Rosenberg, Bormann și Kerrl se rezumă la SS-istul care supraveghează smulgerea dinților de aur și adversarii lui ; și aici cercul se închide.

La Nürnberg se deschide în fața întregii lumi un nou capitol negru al ideologiei național-socialiste. Conținutul său poate fi sintetizat într-una din poruncile biblice maltratate. „Să ucizi !"

Să-i ucizi : pe cei slabi, pe cei bolnavi, pe cei bătrîni, pe cei neputincioși ; să-i ucizi : pe cei incapabili de muncă, pe cei nedoriți. Să-i ucizi : pe cei care mănîncă degeaba.

Așa sună legea internă de partid. Noul catehism al lui Bormann nu cunoaște noțiunea de milă ; în „concepția" lui Rosenberg milă și iubirea nu sînt altceva decît „o mocirlă morală". În orice caz, în *Mythus* al său, el continuă să vorbească despre „acea prefăcută descompunere a valorilor, care de-a lungul istoriei occidentale s-a abătut asupra noastră în cele mai diferite forme ale umanității, ca o ispită dușmănoasă. Ba își zicea democrație, ba milă socială, ba umilință și iubire". Groaznica imagine a SS-istului asistînd la smulgerea dinților, a medicului care înfige seringa cu acul ucigător în trupurile unor oameni lipsiți de apărare — ea este un rezultat și un simbol al acelui „mister al sîngelui nordic, care înlocuiește și depășește vechile sacramente", cum ne explică Rosenberg.

Dar iată un nou aspect al atrocităților, de care a fost nevoit să se ocupe și Tribunalul de la Nürnberg. Strîns legat de complexul de prigonire a bisericii, se pune în aplicare așa-numitul „program al eutanasiei", conceput de conducerea național-socialistă ; și în această direcție biserica a avut de dus cea mai înverșunată luptă cu sistemul neomenesc. Canonicul de la catedrala St. Hedwig din Berlin, Bernhard Lichtenberg, obișnuia să spună după fiecare liturghie : „Și acum să ne rugăm pentru evrei". Nu ținea seama de copoii Gestapoului, aflați în biserică, și predica: „Prin casele din Berlin se răspîndește o foaie anonimă, care instigă la acțiuni ostile împotriva evreilor. Se arată în ea că oricare german, care, dintr-un sentimentalism greșit

înțeles, îi sprijină pe evrei, își trădează în felul acesta propriul popor. Nu vă lăsați induși în eroare de astfel de opinii necreștine, ci procedați potrivit poruncii severe a lui Hristos : Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți".

În drumul care duce spre lagărul de concentrare Dachau, vocea lui Lichtenberg avea să se stingă pentru totdeauna. S-au ridicat însă alte voci care căutau să se opună noii calamități : asasinatul în masă, înfăptuit cu sînge rece, pe care conducerea statului și a partidului îl califica drept „eliberare prin moarte".

La Nürnberg, șeful cancelariei lui Hitler, Hans Heinrich Lammers, este interogat în calitate de martor de către apărătorul lui Keitel, dr. Otto Nelte, în privința dedesubturilor programului eutanasiei. Trei ani mai tîrziu, în procesul din Wilhelmstrasse, Lammers a fost condamnat la 20 de ani închisoare, a fost însă pus în libertate în 1951 și a murit în anul 1962 la Düsseldorf.

Dr. Nelte : „Ce știți despre preocupările lui Hitler îndreptate spre înlăturarea fără dureri a bolnavilor mintali incurabili ?"

Lammers : „Da, știu că ideea a fost lansată pentru prima oară de Hitler în toamna anului 1939. Secretarul de stat de la Interne, dr. Conti (ministrul sănătății în Reich) a primit însărcinarea să studieze problema. Eu am fost împotrivă să se dea curs chestiunii. La insistențele führerului, am propus atunci ca pentru întreaga afacere să se obțină garanții juridice și ca ea să fie reglementată printr-o lege. Am cerut totodată elaborarea unui proiect de lege corespunzător ; drept urmare, secretarul de stat Conti a fost desărcinat, sarcina fiindu-i încredințată în anul 1940 Reichsleiterului Bouhler. Reichsleiterul Bouhler i-a prezentat apoi führerului proiectul de lege. Führerul nu l-a aprobat. Nici nu l-a respins însă în mod categoric. Ulterior, eliminîndu-mă pe mine din circuitul acestei probleme, a dat o împuternicire pentru lichidarea bolnavilor incurabili Reichsleiterului Bouhler, precum și medicului prof. dr. Brandt, care pe atunci activa acolo".

Acuzatorul american Robert G. Storey dă citire documentului edificator, purtînd data de 1 septembrie 1939 și scris pe hîrtia de scrisori a lui Hitler : „Reichsleiterul Bouhler și dr. med. Brandt primesc însărcinarea — și răspund de executarea acesteia — de a împuternici anumiți medici, ce vor fi desemnați nominal, să poată elibera prin moarte persoanele care, în limitele judecății omenești

şi în urma unui examen medical temeinic, vor fi declarate incurabile. Semnat : Adolf Hitler".

Reichsleiterul Martin Bormann, mîna dreaptă a lui Hitler, îi pune în temă la 1 octombrie 1940 pe Gauleiteri. Acuzatorul englez Griffith-Jones citează din document : „Ordin al führerului. Legea a fost promulgată. Pentru moment se lichidează doar cazurile clare, cu constatarea certă a bolii. Ulterior, prevederile legii se vor lărgi".

Pentru a încunoştinţa aparatul de justiţie, Bormann scrie în aceeaşi zi : „Acţiunea se va desfăşura în perioada imediat următoare. Pînă acum nu s-au înregistrat eşecuri. Au fost lichidaţi 30 000. Alţi 100 000 pînă la 120 000 — în pregătire. Cercul iniţiaţilor să rămînă cît mai restrîns. La nevoie, să fie încunoştinţaţi la timp Kreisleiterii".

Şi asasinatele încep ; oricît s-ar strădui asasinii ca „cercul iniţiaţilor să rămînă cît mai restrîns", faptele nu prea pot fi tăinuite ; în clinici şi spitale creşte dintr-odată vertiginos mortalitatea, tot mai mulţi membri de familie primesc înştiinţări în care cauza morţii indicată este extrem de improbabilă.

Comitetul raional naţional-socialist Erlangen, pe teritoriul căruia se află una din cele mai mari clinici din Germania, se vede nevoit să trimită la 26 noiembrie 1940 un raport la Berlin privind starea lucrurilor. Raportul se află acum pe masa juraţilor de la Nürnberg. Griffith-Jones citeşte din el : „La sanatoriul de aici a apărut cu puţin timp în urmă o comisie compusă dintr-un medic din Germania de nord şi un număr de studenţi, comisie venită din însărcinarea Ministerului de Interne. Ea verifică actele bolnavilor internaţi în clinică".

Comisia hotărăşte care dintre bolnavi „urmează să fie transferaţi într-o altă clinică" ; „o societate berlineză de transporturi va efectua transferul, iar conducerea clinicii va trebui să se supună indicaţiilor respectivei societăţi, care este în posesia unei liste nominale". Societatea se intitulează „Gemeinnütziger Transport GmbH".

„În felul acesta", precizează raportul comitetului raional, „au fost efectuate pînă acum trei transporturi ce însumează 370 de pacienţi, transferaţi la Sonnenstein lîngă Pirna şi în regiunea Linz. Un nou transport urmează să fie făcut în luna ianuarie a anului viitor. În mod surprinzător, după aceste transporturi, diferiţi membri de familie au primit înştiinţări că bolnavii lor au de-

cedat. Drept cauză a decesului se indica ori congestie pulmonară, ori vreo boală contagioasă. Totodată membrilor de familie li s-a adus la cunoştinţă şi faptul că s-a impus incinerarea cadavrului şi că le pot fi expediate hainele celui decedat.

Clinica anunţă decesele şi oficiului de stare civilă Erlangen, indicînd drept cauză a decesului tot congestie pulmonară sau o boală molipsitoare, fenomene fără nici o legătură cu tabloul clinic de pînă atunci al bolii. Se poate aşadar presupune că este vorba de indicaţii false. Populaţia este extrem de neliniştită în legătură cu măsura de a-i transfera pe bolnavi, văzînd o strînsă legătură între transferări şi suita de decese anunţate imediat după aceea. Oamenii vorbesc mai pe ascuns, mai în gura mare despre o înlăturare a bolnavilor fără ca o asemenea măsură să fie sprijinită de vreo lege. Agitaţia care a cuprins populaţia este deosebit de nefavorabilă tocmai acum, pe timp de război. Şi, pe de altă parte, întîmplările relatate aici oferă un nou prilej bisericii şi cercurilor religioase să se dezlănţuie şi mai vehement împotriva naţional-socialismului".

Iată, aşadar, temerile comitetului raional N.S. Erlangen; dar la cartierul general al führerului, Martin Bormann scrie : „Textele înştiinţărilor trimise rudelor sînt redactate, după cum mi s-a confirmat încă odată chiar ieri, în mod diferit. Fireşte că se mai poate şi întîmpla cîteodată ca două familii, locuind foarte aproape una de alta, să primească înştiinţări identice. Şi este firesc ca reprezentanţii concepţiei creştine să se ridice împotriva acestei măsuri a comisiei. Dar tot atît de firesc trebuie să fie ca birourile de partid să sprijine activitatea comisiei".

În august 1941, episcopul Hilfrich von Limburg se adresează Ministerului de Interne al Reichului, Ministerului de Justiţie şi Ministerului Cultelor. Scrisorile sale au următorul conţinut : „Cam la opt kilometri depărtare de Limburg, în orăşelul Hadamar, pe o colină, există un institut ; a avut, de-a lungul timpului, diferite destinaţii, ultima fiind cea de sanatoriu ; el a fost reorganizat, respectiv reamenajat ca centru în care acum, potrivit convingerii generale, se practică de luni de zile — cam din februarie 1941 — în mod sistematic eutanasia. De mai multe ori pe săptămînă sosesc la Hadamar autobuze cu un mare număr de victime. Pînă şi copiii din regiune cunosc maşinile şi spun : Uite, iar vine dricul ! Îndată după

sosirea respectivelor maşini, cetăţenii din Hadamar pot vedea fumul care se înalţă din coşurile clădirii şi li se strînge inima la gîndul bietelor victime.

Efectul principiilor practicate aici : îi auzi pe copii, cînd se ceartă între ei, spunîndu-şi : „Eşti un prost, ai să ajungi la Hadamar, în cuptor!" Îi auzi pe cei care nu vor sau nu pot să se căsătorească : „Să te căsătoreşti ? Niciodată ! Să aduci pe lume copii, ca să ajungă în cazanul cu aburi ?!" Îi auzi pe bătrîni : „Nu ne trimiteţi la spital ! După cei slabi la minte, va veni rîndul bătrînilor, consideraţi guri de prisos !"

Funcţionarii Gestapoului caută, după cum se aude, să înăbuşe prin ameninţări severe orice comentarii care se fac în legătură cu cele ce se întîmplă la Hadamar. Nu poţi însă înăbuşi nici gîndurile, nici convingerile şi nici revolta populaţiei. Iar convingerea este şi mai mult întărită de încercările de a interzice prin ameninţări comentariile, în loc ca măsuri de acest gen să fie urmărite pe calea justiţiei".

Preşedintele : „S-a răspuns în vreun fel la scrisoare?"

Dr. Robert Kempner, acuzator din partea Statelor Unite : „Nu s-a găsit nici un asemenea răspuns. Deţin însă alte scrisori, pe care figurează menţiunea : «A nu se răspunde !»"

Preşedintele : „A nu se răspunde ?"

Kempner : „Adică să nu se trimită nici un fel de răspuns la anumite scrisori. Crimele din acele institute au continuat an după an, pe baza legii secrete emise de acuzaţii Frick, Himmler şi de alţii".

Mai întîi s-a făcut curăţenie în clinici şi sanatorii, apoi sistemul s-a extins şi asupra căminelor de invalizi şi de bătrîni, şi pînă la urmă n-au mai fost cruţaţi nici alţi oameni inapţi de muncă. printre ei şi prizonierii de război.

„Erau sortiţi morţii chiar şi aceia", relatează episcopul locţiitor Johann Nauhäusler (decedat la 14 decembrie 1973 la München), „ale căror maladii erau o urmare a rănilor căpătate în război".

Arhiepiscopul Konrad von Freiburg propune la 1 august 1940 cancelariei Reichului : „Sîntem dispuşi să suportăm noi, considerînd-o o operă de caritate, toate cheltuielile statului reprezentînd întreţinerea debililor mintali, destinaţi a fi ucişi".

Toţi episcopii catolici ai Germaniei se adresează la 11 august 1940 cancelariei Reichului — dar în zadar. Epis-

copul Clemens August von Galen formulează chiar în public acuzația de crimă, spunîndu-le enoriașilor săi, la 3 august 1941, din amvonul bisericii Samberti din Münster : „Bărbați și femei ai Germaniei ! Încă mai este în vigoare paragraful 211 al Codului penal al Reichului, care precizează : «Acela care ucide cu premeditare un om, dacă a săvîrșit fapta în mod conștient, este condamnat la moarte». Și eu știu cu certitudine că la Ministerul de Interne și la serviciul condus de șeful sănătății Reichului, dr. Conti, nimeni nu mai face o taină din faptul că în Germania a și fost lichidat cu premeditare un mare număr de debili mintali și urmează să mai fie lichidați și alții. Paragraful 139 al Codului penal al Reichului însă prevede : «Acela care află despre intenția unui criminal de a atenta la viața unui om și nu încunoștiințează de acest lucru, la timpul cuvenit, autoritățile sau pe cel amenințat, este pasibil de pedeapsă». Atunci, deci, cînd am luat cunoștință de intenția de a strămuta bolnavii de la Marienthal în altă parte, pentru a fi uciși, am denunțat acest lucru, la 28 iulie, adresîndu-mă prin scrisori recomandate Procuraturii, Tribunalului provincial din Münster și Președinției poliției din Münster. N-am auzit însă ca procuratura sau poliția să fi intervenit în vreun fel".

Episcopul Bornewasser din Trier predică la 14 septembrie 1941 : „Nici un stat, nici un guvern nu are dreptul să dispună omorîrea unor oameni așa-ziși «incapabili să trăiască» sau «neproductivi», a unor nevinovați debili mintali sau alienați ; nici un medic nu are dreptul să colaboreze la un asemenea omor. Vai ție, biată Germanie! Căci iată ce spune Sfînta Scriptură : «Nu vă amăgiți ; Dumnezeu nu se lasă batjocorit : căci ce va semăna omul, aceea va și secera»".

La München, cardinalul Faulhaber demască și el în public crimele, declarînd la 22 martie 1942 din amvon : „Poporul creștin german a aflat cu groază că, din dispoziția unor instituții de stat, au fost omorîți, fiind socotiți «concetățeni neproductivi», nenumărați alienați, care se aflau internați în clinici și sanatorii. Arhiepiscopul vostru va face tot ce-i stă în putință pentru a protesta împotriva asasinării oamenilor nevinovați".

Dar toate protestele se izbesc ca de un zid de nepătruns de tăcerea cu care s-au înconjurat factorii responsabili. În instituțiile morții, niște obsedați fanatici — medici, surori și complici de-ai lor — continuă să-și facă de

cap cu serurile lor, care adorm pacienţii pentru vecie. Şi cum numărul de noi şi noi victime aduse de „Gemeinnützige Transportgesellschaft" începe să crească vertiginos, seringa cu efect lent este înlocuită cu camera de gazare.

Sentinţa pronunţată la 3 noiembrie 1947 împotriva medicului de clinică prof. dr. Hermann Paul Nitsche precizează : „În clinica Sonnenstein gazarea se desfăşura în felul următor : bolnavii, aduşi pînă la Sonnenstein cu autobuze avînd geamurile vopsite în verde, treceau mai întîi, pentru stabilirea identităţii lor, pe la un serviciu de recepţie. De aici se mutau într-o sală alăturată, unde erau consultaţi de medicii dr. Schumann şi dr. Schmalenbach. Dacă medicul se pronunţa pentru gazare, atunci infirmierii conduceau bolnavii alături, într-un vestiar, unde trebuiau să se dezbrace ; pe cei neputincioşi îi dezbrăcau chiar îngrijitorii. Bolnavilor li se spunea că urmează să facă baie. Din acest vestiar o scară ducea la subsol — într-un spaţiu învecinat cu camera de gazare. Pînă aici îi însoţeau infirmierii pe bolnavi, iar de aici îi luau în primire «dezinfectorii» — persoane de nădejde din rîndurile SS-ului. După ce infirmierii se retrăgeau, bolnavii erau introduşi în camera de gazare. Gazarea în sine o executa medicul institutului, prin manipularea unei manete. Totul dura doar cîteva minute. Acuzatul dr. Nitsche a avut o participare activă şi decisivă la întreaga acţiune, care se desfăşura ca «operaţiune secretă a Reichului». Acuzaţii Felfe, Gräbler şi Räpke sînt învinuiţi de a fi jucat un rol de călăi în cadrul acţiunii de gazare, în calitatea lor de personal auxiliar. Gräbler a efectuat cca. 25—30 de transporturi cu debili mintali spre Sonnenstein, la gazare, reprezentînd în total cca. 15 000—16 000 de persoane".

Georg Konrad Morgen, judecător SS în rezervă, a fost întrebat la Nürnberg, fiind audiat ca martor, cum s-a ajuns la acest sistem de asasinat în masă şi cine poate fi considerat iniţiatorul său. Punctul de plecare al audierii l-a constituit gazarea evreilor în lagărele de concentrare.

Morgen : „Wirth mi-a vorbit despre metodă".

Avocatul Horst Pelckmann, apărătorul SS-ului : „Mai întîi o întrebare. Wirth era membru al SS-ului ?"

Morgen : „Nu. Wirth era comisar de poliţie la Stuttgart în cadrul secţiei de criminalistică. Totul se desfăşura în perfectă ordine".

Pelckmann : „L-ați întrebat vreodată pe Wirth cum a ajuns la acest sistem diabolic ?"

Morgen : „Atunci cînd Wirth a fost însărcinat cu stîrpirea evreilor, era deja specializat în asasinarea în masă a oamenilor ; îndeplinise în prealabil sarcina de a-i lichida pe debilii mintali. La ordinul expres al führerului însuși, ordin ce-i parvenise prin intermediul cancelariei führerului, își constituise încă de la începutul războiului un comando, compus din cîțiva funcționari. Wirth mi-a relatat cu multă însuflețire cum a trecut la executarea ordinului ; mi-a spus că n-a primit nici un fel de indicații, n-a beneficiat de nici un ajutor, că a trebuit să se descurce singur, să pună singur totul la cale. I se pusese la dispoziție doar o veche clinică evacuată, în Brandenburg. Acolo, la Brandenburg, a făcut el primele experiențe, și apoi, după multe cercetări și execuții individuale, a ajuns la sistemul de mai tîrziu. Sistemul lui, se lăudase el, se aplica acum la scară foarte largă, în cadrul acestei acțiuni împotriva debililor mintali".

Așadar, comisarul Christian Wirth ar fi, potrivit declarațiilor avocatului SS Morgen, diabolicul inventator al metodei de stîrpire, pe care a desăvîrșit-o „după multe cercetări și execuții individuale" și căreia i-au căzut apoi victime milioane de oameni din întreaga Europă.

Și muncitori străini, și prizonieri de război și-au găsit moartea în camerele de gazare ale lui Wirth : „Avem un document care reflectă indubitabil faptul", arată la Nürnberg acuzatorul american Robert Kempner : „este vorba de sentința comisiei militare pentru Hadamar în Wiesbaden. Citez din acest document : «Sînt acuzați Adolf Klein, Adolf Wahlmann, Heinrich Ruoeff, Karl Willig, Adolf Merkle, Irmgart Hubert și Philipp Blum de a fi colaborat, înlesnit și de a fi fost cu toții complici la asasinarea cu premeditare, și împotriva legii, în perioada 1 iulie 1944 — 1 aprilie 1945, la Hadamar, a cel puțin patru sute de oameni de cetățenie rusă și poloneză, numele lor precum și numărul exact neființ cunoscute...»".

Printre victime se aflau, după cum a reieșit la procesul de la Hadamar, și copii. Klein, Ruoeff și Willig au fost condamnați la moarte prin spînzurătoare. Concluzia Tribunalului de la Nürnberg : „Trebuie menționate și măsurile introduse în Germania încă din vara anului 1940 și pe baza cărora bătrînii, debilii mintali și alte persoane prezentînd boli incurabile, considerați «guri de prisos», erau internate

în clinici speciale și omorîte, rudelor lor comunicîndu-li-se că ar fi murit de moarte naturală. Victime au fost nu numai cetățeni germani, ci și muncitori străini, care nu mai erau apți de muncă, devenind astfel nefolositori pentru mașina de război germană. Se apreciază că în felul acesta au fost asasinate în sanatorii, spitale și ospicii, toate subordonate lui Frick în calitatea de ministru de interne, cel puțin 275 000 de persoane. A fost imposibil de stabilit cîți muncitori străini sînt cuprinși în această cifră de ansamblu".

Aceste fraze simple din sentința de la Nürnberg reflectă întregul tragism, precum și dimensiunile programului de eutanasie... Asasinatul devenise un sistem practicat cu sînge rece.

„Managerul" lui Hitler

În rîndul acuzaților de la Nürnberg se află și fostul locțiitor al lui Hitler, Rudolf Hess, o figură fără îndoială dintre cele mai bizare. El a creat multe probleme tribunalului, și starea sănătății sale mintale a preocupat îndeaproape atît acuzarea, cît și apărarea. Încă înainte de începerea procesului, apărătorul lui Hess, avocatul dr. Günther von Rohrscheidt, înaintează tribunalului o cerere cu rugămintea de a însărcina un medic specialist să-l consulte pe Hess și să certifice în ce măsură poate fi el considerat responsabil și apt să participe la dezbateri.

Și într-adevăr, tribunalul însărcinează o comisie compusă din zece medici cu examinarea lui Hess. Cei trei medici sovietici și specialistul francez declară : „Nu se constată modificări organice esențiale de la starea normală. Este însă o personalitate instabilă. Simptomele anormale, determinate în parte de eșecul misiunii sale, evoluează și duc la tentative de sinucidere". Iar experții britanici ajung la concluzia : „Actualmente nu este iresponsabil în sensul strict al cuvîntului. Amnezia nu-l împiedică completamente de la urmărirea dezbaterilor, dar impietează asupra capacității sale de a se apăra și de a înțelege elemente de detaliu din trecut, fapt care ar putea juca un rol important în cadrul procedurii judiciare. În împrejurări diferite, simptomele de amnezie ar putea dispare".

Experții nu exclud așadar posibilitatea unei amnezii. Să aibă oare dreptate ? Celor care au avut ocazia să-l ob-

serve pe Hess în închisoarea de la Nürnberg le vine probabil greu să creadă că același Hess a fost odinioară omul de încredere al lui Hitler și a făcut parte dintre reprezentanții și „managerii" de seamă ai celui de-al III-lea Reich și ai puterii sale. Unul dintre cele mai amănunțite rapoarte medicale cu privire la comportamentul lui Hess aparține medicului german al închisorii, dr. Ludwig Pflücker, decedat în 1955, care menționează în însemnările sale: „Încă din prima noapte am fost chemat în cîteva rînduri la Hess, care acuza colici spastice. L-am găsit de fiecare dată întins pe pat, cu fața schimonosită de durere și cu mișcări convulsive ale mîinilor. Spasmele îi zguduiau întregul corp. Într-un moment de relaxare l-am consultat, nu am găsit însă nimic de natură maladivă în regiunea stomacului și a vezicii biliare, unde Hess acuza dureri acute, de tipul unor colici. Nici celelalte amănunte date de el nu au putut contura o stare de boală precisă. În prima perioadă, colicile se repetau foarte des, de circa șase pînă la opt ori pe zi, așa că am putut să le urmăresc în detaliu. Nu mi le-am putut explica decît ca fiind de natură nervoasă — la fel cum și le-au explicat și medicii americani. Dealtfel, tipul acesta de colici, epuizant din punct de vedere fizic, a dispărut foarte curînd, îndată ce nu li s-a mai acordat atenție, rămînînd doar o crispare a feții și o ținută încovoiată.

Hess nu contenea să emită pretenții speciale pentru întreținerea sa, dar se mulțumea de îndată ce obținea un cît de mic avantaj. A cerut, de exemplu, unt, și i s-a dat margarină ; la început a declarat că nu poate mînca margarina, fiindcă e sărată și s-a lăsat convins să i-o cedeze vecinului său de celulă, lui Göring. După cîteva zile însă Göring a fost foarte decepționat cînd i-am spus că Hess își mănîncă acum el însuși margarina : găsise o metodă de a o desăra, o ținea scurt timp în apă. Nici vorbă, firește, de desărare, lucru pe care îl știa și Göring, care și-a exprimat dealtfel foarte vehement nemulțumirea față de «individul cel atît de ciudat», care nu l-a lăsat să beneficieze de un supliment de margarină. Am văzut că și ceilalți acuzați îl considerau pe Hess nu tocmai întreg la minte și aveau aceeași părere despre spasmele și pretențiile lui de dietă ca și mine.

Într-o bună zi, Hess m-a întrebat dacă i se pun cumva medicamente în mîncare, așa cum i s-a întîmplat în Anglia. I-am răspuns că eu, ca medic german al lui, nu m-aș preta la așa ceva și că nici nu am vreun indiciu că bucătarii, sau personalul de serviciu ar face astfel de lucruri. Ame-

ricanii, la rîndul lor, nu se ocupau nicicum de mîncarea lui. Hess mi-a explicat : «Vedeți dv., de cîteva zile nu mai am crampe și, potrivit experienței mele homeopatice, nu pot trage altă concluzie decît că în mîncare se află urme ale acelei substanțe care mi-a provocat boala și care, în doze mici, are efect salutar». După cîteva zile însă Hess și-a schimbat părerea, căci mi-a declarat că acum nu mai simte acțiunea salutară a substanței".

În tot timpul procesului, Hess l-a bombardat pe medicul german cu pretenții. Pflücker ne-a pus la dispoziție, la alegere, unele din bilețelele pe care le primea în mod curent de la Hess : „Cîrnăciorii sînt groaznic de condimentați. Îmi puteți procura altceva în locul lor ? Eventual fulgi de ovăz ?" — „Aș putea primi altceva în loc de ou ? Marmeladă, sau ceva în genul ăsta, eventual și zahăr ?" — „Pîinea de astăzi este făcută probabil din făină alterată. Eu, cu stomacul meu, n-o pot mînca. Nu-mi puteți procura alta ?" — „Pentru că nu am putut mînca oul, cina mea a constat doar dintr-un pic de sos. V-aș fi recunoscător dacă mi-ați procura vreun supliment". — „Brînza este mult prea iute. Aveți altceva pentru mine ?"

Și zilnic același lucru. Lui Hess se pare că nici nu-i trece prin minte că în aceeași vreme poporul german, al cărui führer adjunct fusese odinioară, flămînzește și că nici în vis nu se poate gîndi la pîine albă, zahăr, ouă sau lapte. El este frămîntat de fel de fel de idei ciudate, îl preocupă planurile de construcție a unei vile, proiectează un nou „sediu al führerului" de proporții uriașe și vrea să înființeze un spital specializat în tratamente homeopatice imediat după „eliberarea" sa.

Pflücker își notează : „Se ocupă fără încetare de ordonanțe destinate celui de-al III-lea Reich, atunci cînd acesta va reînvia, desigur foarte curînd, speră el ; face schițe pentru un monument al eroilor, ce urmează a fi ridicat după executarea condamnaților din proces și, în lipsa unui cerc mai larg căruia să i se adreseze, emite comunicate către ceilalți încarcerați. Astfel, de exemplu, le transmite acestora în ultima zi a lunii decembrie 1945 să nu-și piardă curajul, căci încă în acest an va sosi clipa eliberării. Cînd i-am atras atenția «bine, dar n-au mai rămas decît cîteva ore», s-a corectat imediat și mi-a spus : «M-am gîndit, firește, la anul viitor !»"

Treptat comportamentul lui Hess ia forme tot mai incredibile. Medicul german al închisorii relatează : „La fie-

care masă mînca stînd întins pe jos, şi întrebat fiind de cauza acestei poziţii, evident foarte incomodă, răspunde : «Aşa mi-e cel mai comod». Venindu-i rîndul la curăţenie, ţinea mătura într-o mînă, iar cealaltă mînă în buzunar. Mersul său a fost întotdeauna foarte ciudat, rigid".

Prizonierul german de război Hermann Wittkamp, frizerul închisorii din Nürnberg, a avut şi el prilejul să-l observe atent pe acuzat şi să-şi formeze o părere. El relatează : „Pe toţi cei patru pereţi şi pe uşa celulei scrisese cu litere groase, foarte citeţ : «Păstraţi linişte !» Acelaşi îndemn îl găseai scris de mai multe ori pe masa sa din celulă. Niciodată n-am văzut la el o fotografie a familiei sale ; ceilalţi acuzaţi îşi umpluseră mesele cu fotografii. Era urmărit de ideea că cineva vrea să-l otrăvească. Dacă-i dădeai pîine, n-o primea. Personalul care aducea mîncarea trebuia să se apropie cu tava atît de mult de ferestruica din uşă, încît Hess să-şi poată alege el singur porţia. Avea întipărită pe chip o expresie fanatică. Odată i-au fost aduse cele două foste secretare ale sale. Nici nu s-a uitat la ele. «Domnule Hess», i s-a spus, «doamnele sînt secretarele dv !»

Atunci s-a îndreptat spre ele, a dat mîna cu amîndouă şi le-a spus : «Cînd voi ajunge din nou un om mare, am să pun să vă cheme».

Îşi păstrase intact entuziasmul pentru Hitler şi naţional-socialism, lucru constatat încă de cînd a fost adus la Nürnberg. A intrat atunci în birou, şi-a pocnit călcîiele şi a salutat cu mîna ridicată, ca pe vremuri. Ofiţerii americani şi toţi cei prezenţi au izbucnit în rîs".

Toate aceste relatări din închisoare au făcut şi mai acută problema stării psihice a lui Hess. În cea de-a noua zi a dezbaterilor din cadrul procesului de la Nürnberg, Hess însuşi este cel care stîrneşte senzaţie în sala tribunalului. Şedinţa din după-amiaza zilei de 30 noiembrie 1945 fusese consacrată exclusiv analizei cazului lui. Toţi ceilalţi acuzaţi rămăseseră în celulele lor. Pe lunga bancă a acuzaţilor se afla doar Hess, parcă închis în el, de nepătruns în lumina difuză a lămpilor de neon. Nici locurile avocaţilor nu fuseseră ocupate ; se prezentase doar dr. Rohrscheidt. Discuţia care se purta în legătură cu starea psihică şi cu capacitatea acuzatului de a participa la dezbateri şi-a urmat cursul ei dramatic pînă în clipa în care Hess însuşi s-a ridicat în picioare şi a dat o declaraţie care avea să uluiască de îndată o lume întreagă.

La început, dr. Rohrscheidt se adresase tribunalului cu cererea de a-l declara pe Hess inapt de a participa la dezbateri. Apoi, după o analiză temeinică a diferitelor avize medicale, a luat cuvîntul acuzatorul Jackson : „Hess refuză chiar şi cel mai elementar tratament medical. Refuză să se supună unor teste obişnuite, de rutină, cum ar fi analize de singe şi consultaţii ; a declarat că nu va admite nici un tratament, pînă nu se va fi încheiat procesul. Tratamentul medical care i se propusese pentru vindecarea stării sale psihice de natură isterică ar fi constat din administrarea unor injecţii intravenoase şi a unor somnifere. Mărturisim că n-am îndrăznit să-i administrăm aceste medicamente împotriva voinţei sale, deşi ele sînt inofensive. Ne-am gîndit fireşte la faptul că, dacă după o lună eventual, Hess ar fi, de exemplu, lovit de trăznet, nouă ni se va reproşa că ceva din ce i-am făcut i-a determinat moartea. Am evitat aşadar să-i administrăm în mod forţat un tratament. Aş dori să atrag tribunalului în mod politicos atenţia, că nimeni dintre cei aflaţi în faţa instanţei nu poate susţine că amnezia îl împiedică să participe la dezbateri, atunci cînd refuză totodată nişte medicamente inofensive care ar fi, după opinia generală, de natură să înlăture răul".

Şi replicile continuă să zboare în felul acesta de la acuzator la apărător şi înapoi, pînă cînd intervine preşedintele, Sir Geoffrey Lawrence : „Domnule dr. von Rohrscheidt, tribunalul ar dori, dacă consideraţi că este posibil, să audă şi părerea acuzatului Hess în această problemă".

Dr. Rohrscheidt : „Ca apărător al lui, nu am, fireşte, nimic împotrivă. Am, dealtfel, impresia că acuzatul doreşte chiar el să vorbească. Iar instanţa va avea astfel posibilitatea să-şi formeze o părere despre starea psihică a acuzatului".

Preşedintele : „Acuzatul poate să ne spună dacă se consideră sau nu apt să participe la dezbateri".

După această solicitare din partea preşedintelui tribunalului, Rudolf Hess se ridică lent de pe locul său din banca acuzaţilor. Pînă în acest moment al dezbaterilor stătuse imobil în bancă, privind fix, drept înainte, ca şi cum nimic din cele spuse nu l-ar fi privit. Acum stă în picioare, îşi îndreaptă privirea spre galeria presei cu un uşor zîmbet în colţul gurii, se balansează uşor pe vîrfurile picioarelor, ridică ochii în tavan, îşi umezeşte buzele şi aşteaptă calm pînă cînd soldaţii americani îi potrivesc

microfonul. Începe apoi să vorbească. Rostește cuvintele rar, așa cum se cere în sistemul de translație directă și de ascultare la cască ; nazalizează ușor, dar vorbește perfect inteligibil : „Domnule președinte, doresc să declar următoarele : La începutul dezbaterilor din după-amiaza aceasta i-am trimis apărătorului meu un bilețel, în care îmi exprimam părerea că dezbaterea ar putea fi considerabil scurtată dacă mi s-ar permite să iau cuvîntul. Ceea ce doream să spun este următorul lucru : Pentru a preîntîmpina declararea mea drept incapabil de a participa la dezbateri, căci eu doresc să particip în continuare la dezbateri și să împărtășesc soarta camarazilor mei, dau în fața tribunalului următoarea declarație, pe care inițial îmi propusesem s-o dau abia mai tîrziu în cadrul procesului : Din momentul de față veți putea dispune de memoria mea. Motivele pentru care am simulat pierderea memoriei au fost de natură tactică. Ce-i drept, capacitatea mea de concentrare este puțin redusă. Dar asta nu va impieta asupra posibilității mele de a urmări dezbaterile, de a mă apăra, de a pune întrebări martorilor și de a răspunde eu însumi la întrebări. Accentuez în mod deosebit faptul că sînt pe deplin răspunzător de tot ceea ce am făcut, de ceea ce am semnat, singur sau împreună cu alții. Opinia mea principială, și anume că tribunalul nu este competent să ne judece, nu se schimbă prin declarația făcută mai sus. Am simulat pînă acum starea de amnezie și în fața apărătorului meu numit din oficiu. El a fost prin urmare de bună credință, susținînd că sînt amnezic".

Pentru cîteva clipe în sală se instalează o liniște de mormînt ; cei prezenți nu îndrăznesc parcă nici să mai respire. Hess se așează brusc, parcă smucit, la locul său. În fundul sălii încep să se deschidă uși : cîțiva ziariști dau buzna afară, la telefoane. Președintele, lordul Lawrence, nu mai rostește decît trei cuvinte : „Dezbaterile se amînă !"

A doua zi dimineață, chiar la începutul dezbaterilor, președintele anunță decizia instanței : „Instanța a analizat atent cererea adresată de apărătorul acuzatului Hess, avînd totodată și avantajul de a fi putut urmări controversa dintre acuzare și apărare legată de chestiunea în discuție. Instanța a ținut cont și de avizele medicale detaliate privind starea sănătății acuzatului Hess și a ajuns la concluzia că nu există nici un temei în baza căruia să solicite noi examinări medicale ale acuzatului. După ce acuzatul Hess a dat el însuși o declarație tribunalului și avînd în

vedere și materialul probatoriu pe care îl avem la dispoziție, instanța este de părere că în prezent acuzatul Hess poate fi audiat. Din acest motiv cererea apărătorului se respinge și procesul poate continua".

S-a limpezit oare într-adevăr misterul Rudolf Hess? În nici un caz. Un timp Hess pare a fi în deplinătatea facultăților sale mintale și pare a urmări atent dezbaterile. Apoi se cufundă din nou într-o stare de apatie, de neparticipare, și exprimarea sa devine confuză. Alături de fostul ministru de interne Wilhelm Frick, el este singurul acuzat care preferă să nu compară ca martor. Evită în mod evident interogatoriile, chiar dacă apărătorul său, dr. Alfred Seidl — urmașul dr. von Rohrscheidt — declară : „Avînd în vedere opinia sa de principiu în problema competenței tribunalului, Hess a rugat să se facă abstracție de el. Renunț așadar la audierea acuzatului ca martor".

Chiar și după proces, în timpul detenției sale pe care o execută la Spandau, în închisoarea celor patru puteri, Hess i-a uluit în permanență pe cei din preajma sa. În scrisorile adresate soției sale, care astăzi trăiește la Hildelang în Allgäu și ține o pensiune, el susține însă că este perfect normal și că n-a făcut decît să simuleze. Un ziarist francez însă întrebuințează încă în anul 1945 spirituala alocuțiune : „Un om în stare să simuleze tot ceea ce a simulat Hess nu poate fi normal". Iar Winston Churchill, căruia i-au parvenit toate rapoartele cu privire la Hess, scria în anul 1950 : „El a fost mai curînd un caz medical decît unul din domeniul criminalității, și așa ar fi și trebuit să fie considerat".

Dar după ce Hess și-a făcut declarația, instrucția judiciară își urmează cursul. G. Griffith-Jones, aparținînd acuzării britanice, ia încă o dată în discuție misteriosul zbor în Anglia: „Ce a urmărit, de fapt, Hess prin acțiunea sa aventuroasă ? Căci, dacă a urmărit într-adevăr să facă pace între Germania și Marea Britanie, a procedat oricum foarte neîndemînatic — sau, pe de altă parte, procedeul său denotă că adjunctul lui Hitler nu avea habar de situația reală, că nu era decît un confuz fantast".

În Anglia, Hess a avut de mai multe ori prilejul să-și expună doleanțele în fața unor înalți demnitari și membri ai guvernului britanic. Imediat după aterizarea sa în Scoția a stat de vorbă, potrivit dorinței sale, cu ducele de Hamilton. După două zile, la 13 mai 1941, este vizitat de un reprezentant al Ministerului de Externe britanic, de

Ivone Kirkpatrick, Înaltul comisar de la Bonn de mai tîrziu. În prezența unui stenograf, Hess explică destul de împrăștiat ce l-a determinat să întreprindă acest zbor în Anglia. În sala Tribunalului de la Nürnberg, Griffith-Jones face o sinteză a stenogramei : „Hess începe cu elucidarea unui întreg lanț de împrejurări care l-au condus la situația de față, expunere care constă, de fapt, dintr-un expozeu asupra istoriei Europei de la ultimul război încoace și pînă în momentul actual. A vorbit despre Austria, Cehoslovacia. Polonia, Norvegia și a spus că Germania a avut în toate cazurile dreptate ; numai Anglia și Franța ar fi de vină că germanii au fost nevoiți să invadeze țările respective. Susține că Anglia ar fi vinovată de izbucnirea războiului. Mai spune că Germania trebuie să cîștige războiul ; declară că bombardarea Angliei se află într-o fază de început și e efectuată deocamdată foarte ponderat. Spune că producția de submarine a Germaniei este enormă, că Germania dispune de o cantitate imensă de materii prime în teritoriile ocupate și că încrederea poporului în Hitler și în victoria finală este nelimitată. Înșiră apoi motivele care l-au determinat să întreprindă zborul și susține că ideea unui război de lungă durată l-ar apăsa ca un coșmar ; că Anglia nu poate cîștiga războiul și că ar fi bine să se gîndească de pe acum să încheie pace".

Kirkpatrick a ascultat reținut explicațiile stîngace ale interlocutorului său. Raportul lui Kirkpatrick, din care citează Griffith-Jones, precizează : „Și atunci Hess a făcut să-mi clocotească sîngele în vine, susținînd că hrăpăreții de americani ar emite pretenții față de Imperiul nostru Că pînă la urmă Canada va fi cu siguranță alipită Statelor Unite".

Și după ce prin nesfîrșita sa introducere a făcut dovada calităților sale diplomatice, Hess ajunge la miezul misiunii sale. Acuzatorul britanic continuă să citească din raportul lui Kirkpatrick : „Soluția pe care o propune Hess este ca Anglia să lase mînă liberă Germaniei în Europa. iar Germania să lase Angliei mînă liberă în Imperiul ei mondial, cu singura condiție ca noi să restituim Germaniei fostele ei colonii, de ale căror surse de materii prime are neapărată nevoie. Pentru a-mi putea face o imagine despre planurile lui Hitler privitoare la Rusia, l-am întrebat pe Hess dacă socotește Rusia ca făcînd parte din Europa sau din Asia. Mi-a răspuns : din Asia. I-am spus atunci că, în condițiile propuse de el, Germania n-ar putea ataca Rusia.

avînd mînă liberă doar în Europa. Hess a reacţionat pe loc şi mi-a declarat că Germania are într-adevăr anumite pretenţii faţă de Rusia, ce vor putea fi satisfăcute fie pe calea tratativelor, fie printr-un război. A adăugat însă că zvonurile cu privire la un atac iminent al lui Hitler asupra Rusiei, care circulă de la un timp încoace, sînt lipsite de orice temei".

De reţinut că însemnările lui Kirkpatrick sînt făcute cu mai puţin de două luni înaintea invaziei lui Hitler în Uniunea Sovietică. Să fi fost oare Hess un candid visător, sau a blufat intenţionat ? „Cît pe ce să ieşim pe uşă", continuă documentul lui Kirkpatrick, „cînd domnul Hess îşi lansează ultima bombă. Spune că a omis să menţioneze că propunerea sa implică condiţia ca tratativele de pace cu Germania să fie duse de un alt guvern englez decît cel actual. Churchill şi colaboratorii săi nu sînt personalităţi cu care führerul să fie dispus să ducă tratative".

Încă de două ori îi repetă Hess lui Kirkpatrick aceste incredibile propuneri. Apoi cabinetul britanic hotărăşte să se convingă încă o dată şi trimite la Hess un membru al guvernului. Alegerea cade asupra lordului cancelar John Simon. La 10 iunie 1941, lordul Simon se duce împreună cu doi domni, membri ai Foreign Office-ului — unul din ei fiind Kirkpatrick —, însoţiţi de un translator şi un stenograf, la prizonierul de război Rudolf Hess.

Ministrul şi-a declinat identitatea, dar în procesul-verbal numele său real a fost înlocuit, pentru păstrarea secretului misiunii, cu «dr. Guthrie». Despre felul în care s-a desfăşurat importanta întrevedere aflăm astăzi din stenograma aflată în arhivele serviciului britanic de externe Documentul poartă menţiunea «Strict secret !». Printre altele precizează :

Hess : „Condiţiile în care Germania ar fi dispusă să ajungă la o înţelegere cu Anglia le-am aflat de la führer, în timpul nenumăratelor discuţii purtate cu el".

Lordul Simon : „Cred că a sosit momentul să auzim condiţiile. Vreţi să fiţi atît de amabil şi să i le enumeraţi domnului Kirkpatrick ?"

Kirkpatrick citeşte cu glas tare ceea ce Hess aşternuse pe hîrtie : «Baza unei înţelegeri. În primul rînd : Pentru a se evita pe viitor războaiele între Anglia şi Germania, să fie delimitate sfere de interese. Sfera de interese a Germaniei este Europa ; sfera de interese a Angliei este Imperiul său mondial».

Lordul Simon : „Vă referiţi cu siguranţă la Europa continentală".

Hess : „Da, la Europa continentală".

Lordul Simon : „Includeţi în ea şi vreo parte din Rusia ?"

Hess : „Rusia europeană ne interesează, desigur. Dacă am încheia, de exemplu, un tratat cu Rusia, Anglia n-ar avea dreptul să se amestece".

Lordul Simon : „Şi Italia face parte din această sferă ?"

Hess : „Italia ? Fireşte. Italia este o parte din Europa, şi dacă încheiem un tratat cu Italia, nici în acest caz Anglia n-ar avea dreptul să se amestece în vreun fel".

Lordul Simon : „Mai bine să continuăm".

Kirkpatrick : „«La punctul doi : restituirea coloniilor germane». Punctul trei se referă la despăgubiri, punctul patru prevede încheierea concomitentă a păcii cu Germania şi Italia. Apoi este din nou abordată problema «sferelor de interese»".

Lordul Simon : „Cînd spuneţi că sfera de interese a Germaniei este Europa, includeţi în ea şi Grecia ?"

Hess : „«Sferele de interese» vizează în primul rînd Anglia, şi anume ca pe viitor Anglia să nu mai poată, să nu mai aibă dreptul să încheie coaliţii pe continent împotriva Germaniei, tot aşa cum noi nu ne vom amesteca în nici un fel în problemele Imperiului britanic mondial".

Lordul Simon : „Bine, dar este aici o mică diferenţă. Problemele interne ale Imperiului britanic mondial sînt probleme britanice. Dar oare toate problemele interne de pe continentul european sînt probleme germane ?"

Hess : „Nu, nici nu susţinem aşa ceva, dar nici nu avem intenţia să ne ocupăm în amănunt de toate problemele ţărilor respective, aşa cum face Anglia în cadrul Imperiului".

Ajuns la acest punct al discuţiilor, Hess izbeşte cu pumnul în masă şi spune apăsat : „Dacă Anglia nu acceptă astăzi o înţelegere pe această bază, va veni, mai curînd sau mai tîrziu, ziua în care ea va fi obligată să o accepte !"

Lordul cancelar britanic nici nu clipeşte. Răspunde calm : „Da. Cred însă că acesta nu va fi un argument prea convingător pentru guvernul britanic ; pentru că noi sîntem un popor destul de curajos şi nu apreciem defel ameninţările".

Hess : „Îmi permiteţi să menţionez că afirmaţia mea

n-a fost concepută nicidecum ca o amenințare, ci ca o părere personală..."

Lordul Simon : „Da, înțeleg".

Ministrul se ridică. Ajuns la ușă, se întoarce încă o dată și întreabă : „Restituirea coloniilor — trebuie să înțeleg că este inclusă și fosta colonie germană Africa de Sud-Vest ?"

Hess : „Da, toate coloniile germane".

Lordul Simon : „Atunci să consider că sînt împuternicit de dv. să transmit generalului Smuts că este vizată și fosta colonie germană Africa de Sud-Vest ?"

Hess nu sesizează ironia mușcătoare și răspunde naiv : „Da".

Lordul Simon : „Bine, atunci e în ordine".

Kirkpatrick : „Și insulele japoneze ?"

Hess : „Insulele japoneze nu".

Kirkpatrick : „Toate coloniile, așadar, cu excepția insulelor japoneze..."

Cu aluzia la insulele Marshall, odinioară germane și devenite după primul război mondial teritoriu sub mandat japonez, întrevederea se încheie. După această întrevedere, Hess nu mai este considerat decît o cantitate neglijabilă : ignoranța sa, aroganța penibilă din comportarea sa, gîndirea sa politică confuză îl fac neinteresant pentru alte discuții.

Acuzarea de la Nürnberg însă nu l-a considerat pe Hess doar un visător politic. Ea îi servește pe tavă acuzații concrete. Și relevă totodată cît de amplă, de multilaterală a fost activitatea de „manager" desfășurată de el în aparatul de stat al lui Hitler. „Acuzatul Hess", spune actul de acuzare, „și-a folosit poziția, influența sa personală și relațiile sale foarte strînse cu führerul pentru a sprijini venirea la putere a conspiratorilor naziști și consolidarea controlului lor asupra Germaniei, pentru a sprijini din punct de vedere militar, economic și psihologic pregătirile de război ; a participat la crearea climatului politic necesar declanșării unor războaie de agresiune și la pregătirea lor, a aprobat, a condus și a participat la crime de război și la crime împotriva umanității, precum și la diferite atentate la viața unor persoane și a avutului lor..."

Acuzatorul britanic Griffith-Jones pierde aproape o zi întreagă luînd în discuție diferitele capete de acuzare împotriva lui Hess. Citește cu glas tare dintr-un articol publicat în ziarul german *Nationalzeitung*, care la 27 aprilie

1941, deci cîteva zile înainte de zborul lui Rudolf Hess în Anglia, afirma despre el : „Sfera sa de activitate şi de sarcini este atît de imensă şi de diferenţiată, încît n-ar putea fi schiţată în cîteva cuvinte. Puţini sînt cei care ştiu că multe din măsurile luate de conducerea noastră de stat, chiar şi în domeniul economic şi de război sau privind activitatea de partid, au la bază iniţiative ale locţiitorului führerului".

„Hess", spune acuzatorul britanic, „a semnat la 20 decembrie 1934 o lege purtînd titlul de «lege împotriva atacurilor perfide la adresa statului şi partidului». Articolul 2 al acestei legi prevede pedepse pentru afirmaţii care vădesc o atitudine duşmănoasă faţă de partid sau faţă de personalităţile din conducere. Ordonanţa a fost semnată de Hess, şi tot acuzatul Hess este acela care a elaborat şi instrucţiunile necesare de punere în executare a ei".

Mii de germani au fost aruncaţi în închisori şi duşi în lagăre de concentrare pe baza acestei legi.

„La 9 iunie 1939 Hess a semnat o altă ordonanţă", îşi continuă expunerea Griffith-Jones, „prin care Sicherheitsdienst (SD-ul) al SS-Reichsführerului este desemnat ca unicul serviciu de informaţii şi contrainformaţii al partidului. La 14 decembrie 1938 emite o nouă ordonanţă, prin care dispune ca organizarea SD-ului să fie făcută de către SS".

„Domnule preşedinte !", se adresează Griffith-Jones preşedintelui tribunalului. „S-a prezentat aici mult material probatoriu privind lupta împotriva bisericii. Hess a participat şi la această legislaţie. Şi ajung acum la activitatea sa legată de prigonirea evreilor. Hess a fost acela care a semnat legea privind apărarea sîngelui şi a onoarei, una din legile de la Nürnberg din 15 septembrie 1935. La 14 noiembrie, tot Hess emite o ordonanţă, prin care li se retrage evreilor dreptul la vot şi dreptul de a deţine funcţii publice. Printr-o nouă ordonanţă, din 20 mai 1938, legile de la Nürnberg se extind şi asupra Austriei. Dispoziţia aceasta de extindere este semnată tot de acuzatul Hess. Iată doar cîteva exemple de ordonanţe semnate de acest om, ca şi de activitate intensă desfăşurată în scopul cuceririi şi consolidării poziţiei sale în cadrul partidului nazist.

Ajung acum la rolul jucat de Hess în domeniul pregătirii şi planificării efective a războiului de agresiune. Încă din anul 1932 îl găsim ocupîndu-se de reutilarea şi reorga-

nizarea Luftwaffei. Activitatea lui din acea vreme este strîns legată și de reorganizarea Wehrmachtului. La 16 mai 1935, tot Hess a semnat ordonanța de introducere a serviciului militar obligatoriu. La 11 octombrie preia deviza lui Göring «tunuri în loc de unt» : «Sîntem gata ca și pe viitor să renunțăm, de va fi necesar, la o parte din grăsimi, să mîncăm mai puțină carne de porc, ceva mai puține ouă, căci știm că acest infim sacrificiu al nostru înseamnă o jertfă pe altarul libertății poporului. Știm că fondurile astfel economisite vin în sprijinul cauzei înarmării. Și astăzi mai are valabilitate deviza : tunuri în loc de unt !»

Hess a participat de la bun început la pregătirile făcute pentru ocuparea Austriei. În dimineața zilei în care trupele germane au intrat în Austria, Hess și Himmler au fost primii dintre liderii guvernului german care au apărut în Viena. Hess a fost acela care a semnat în următoarea zi legea privind anexarea Austriei la Reich. Cu ocazia comemorării asasinării lui Dollfuss, a fost organizată o ceremonie revoltătoare, punctul culminant constituindu-l o cuvîntare a lui Hess".

Griffith-Jones prezintă apoi documente care atestă participarea lui Hess la pregătirile făcute pentru distrugerea Cehoslovaciei. Arată că Hess a fost implicat și în criza poloneză și continuă : „După cucerirea Poloniei, tot Hess a fost acela care a semnat și ordonanța prin care Danzigul era încorporat în Reich. Mai poartă semnătura sa : o ordonanță privind încorporarea unor teritorii poloneze în Reich și o alta privind administrarea unor teritorii poloneze ; în această ultimă ordonanță menționîndu-se și faptul că urmează a se mai emite și altele privind organizarea spațiului vital german și a sferelor de influență economică.

Mă voi opri acum la un exemplu care ilustrează participarea lui Hess la crimele de război și la crimele împotriva umanității. Există un ordin emis de el prin cancelaria partidului, prin care se solicită ajutorul partidului la recrutarea de oameni pentru Waffen-SS. Unul din aliniate sună în felul următor : «Unitățile Waffen-SS-ului, compuse din național-socialiști, sînt, datorită instruirii lor național-socialiste intense în probleme de rasă și de națiune, mult mai indicate pentru sarcinile deosebite ce urmează a fi rezolvate în regiunile ocupate din răsărit decît oricare alte unități armate». Avînd în vedere faptele comise atunci și mai tîrziu de către Waffen-SS în

regiunile ocupate din răsărit, concluzia care se desprinde din documentul amintit este o sentinţă de condamnare".

Dar Griffith-Jones n-a terminat încă. Unul dintre documentele cel mai importante pe care le deţine este o scrisoare adresată la 17 aprilie 1941 de secretarul de stat Franz Schlegelberger de la Ministerul de Justiţie al Reichului şefului cancelariei Reichului, Hans Heinrich Lammers. În această scrisoare, Schlegelberger se referă la propunerile elaborate de Rudolf Hess privind tratamentul ce urmează a fi aplicat polonezilor şi evreilor din regiunile răsăritene ocupate de germani. Acuzatorul britanic citează din respectivul document : „Am pornit de la bun început de la ideea", îi scrie Schlegelberger lui Lammers, „că situaţia deosebită creată în regiunile răsăritene încorporate impune şi măsuri deosebite de represiune generală împotriva polonezilor şi evreilor. Se conta pe o înmulţire a situaţiilor excepţionale, de îndată ce s-ar fi dovedit necesare. Acestei necesităţi binecunoscute între timp avea să-i vină în întîmpinare ordonanţa pe care o aminteşte în scrisoarea sa locţiitorul führerului. De îndată ce am luat cunoştinţă de dorinţa führerului ca polonezii şi bineînţeles şi evreii să fie trataţi din punct de vedere penal cu totul altfel decît germanii, am întocmit proiectul anexat. Am ţinut în mare măsură seama de propunerile făcute în această direcţie de locţiitorul führerului.

Nr. 1, paragraful 3, conţine o expunere generică a situaţiei de fapt, potrivit căreia pentru orice atitudine pasibilă de pedeapsă, îndreptată împotriva germanismului, a unui polonez sau evreu din regiunile de răsărit, se va putea aplica pe viitor orice fel de pedeapsă. Şi pînă acum am fost perfect de acord cu opinia locţiitorului führerului că polonezii sînt mai puţin sensibili la o simplă privare de libertate. Aşa că mă îngrijisem dinainte, pe cale administrativă, ca polonezii şi evreii să fie ţinuţi pe timpul detenţiei separat de alţi deţinuţi şi să-şi ispăşească pedeapsa în condiţii deosebit de severe. Punctul nr. 3 face un pas mai departe şi prevede în locul pedepsei cu închisoarea sau a muncii silnice alte modalităţi de privare de libertate, ca de exemplu lagărele disciplinare, sau lagărele disciplinare severe. În cazul acestor modalităţi de executare a pedepselor, deţinuţii urmează a fi închişi în lagăre, în afara închisorilor, şi puşi să facă munci grele şi deosebit de grele".

Şi Schlegelberger continuă, parcă într-un acces de mîndrie germanică — împovărîndu-l totodată pe Hess :

„N-am preluat în proiect introducerea pedepsei cu bătaia, pusă în discuţie de locţiitorul führerului. Nu mă pot împăca cu acest tip de pedeapsă, pentru că, după părerea mea, aplicarea ei contravine nivelului de cultură al poporului german".

„Excelenţă !" spune Griffith-Jones în încheierea acestei teme, „prin toate documentele prezentate de mine aici am urmărit să arăt că locţiitorul führerului era perfect informat de tot ceea ce se petrecea în regiunile de răsărit ocupate şi că propunea chiar măsuri şi mai drastice".

Rudolf Hess, aparent inofensivul şi seninul locţiitor al lui Hitler, «conştiinţa NSDAP-ului», cum îi mai spuneau cei din partid, acuzatul Hess, aşadar, a fost acela în a cărui minte înnegurată au prins contur lagărele disciplinare şi lagărele disciplinare severe din răsărit, precum şi sălbaticele pedepse cu bătaia ; s-au născut în mintea lui, pentru ca apoi să fie puse în practică de Himmler şi de complicii săi.

Tactica «de învăluire» nu i-a fost de nici un folos. Amplul material probatoriu şi depoziţiile martorilor au conturat adevărata personalitate a lui Rudolf Hess şi au reliefat şi gradul său de vinovăţie. Tribunalul l-a achitat de acuzaţia de crimă de război şi de crimă împotriva umanităţii. În motivarea sentinţei date — închisoare pe viaţă —, s-a specificat însă faptul că Hess, ca «locţiitor al führerului», a fost personajul cel mai important din aparatul de partid şi că a sprijinit activ pregătirile de război.

Funcţionarul care i-a urmat lui Hess în cadrul procesului se numea Martin Bormann. A fost singurul acuzat de la Nürnberg judecat în contumacie. Bormann a intrat în NSDAP în anul 1925 şi a urcat scara ierarhiei de partid pînă la funcţia de Stabsleiter în serviciul lui Hess. Atunci cînd Hess a întreprins zborul său în Anglia, pentru Bormann a sunat ceasul marii sale şanse. A avansat în postul de şef al cancelariei partidului şi de şef al statului major al locţiitorului führerului. În anul 1943, Bormann ajunge secretarul lui Hitler şi în ultimii ani de război se bucură ca nimeni altul de încrederea acestuia. Se ajunge pînă acolo, încît doar oamenii agreaţi de Bormann mai au acces la Hitler.

Angrenarea lor deosebită în problemele de bază ale partidului naţional-socialist face ca în unele capete de acuzare situaţia lui Bormann să fie împletită cu cea a lui Hess. Acuzatorul Griffith-Jones declară : „Vă amintiţi,

probabil, că pînă în momentul în care Hess a întreprins zborul în Anglia, Bormann a fost adjunctul său ; de aceea sînt de părere că pentru ordonanțele emise de Bormann în calitatea sa de adjunct al locțiitorului führerului, vinovat este tot acuzatul Hess".

Căci, într-adevăr, toate decretele și ordonanțele lui Bormann au fost la început emise «în numele locțiitorului führerului». Evident, și decretele prezentate în instanță : «prin care evreii sînt privați de dreptul la locuință, la călătorii și de alte necesități ale vieții de zi cu zi». Acuzatorul american Thomas F. Lambert, care conduce acuzarea împotriva lui Bormann, relatează : „Rezultatul a fost că evreilor li s-a interzis accesul în vagoanele de dormit, în anumite hoteluri din Berlin, München, Nürnberg, Augsburg etc. Au fost excomunicați și n-au mai avut dreptul să apară în incinta băilor publice, în anumite piețe publice, în stațiuni climaterice sau balneare ș.a.m.d."

Lambert atrage atenția asupra unui alt document, care din nou îi acuză deopotrivă pe Hess și pe Bormann : „Prezint, ca probă doveditoare, documentul 062-PS. După formă, este o directivă a acuzatului Hess din 13 martie 1940, adresată tuturor Reichsleiterilor, Gauleiterilor, funcționarilor de partid și organizațiilor. Prin această directivă, Hess le dă funcționarilor de partid amintiți sarcina să instruiască întreaga populație civilă germană, în sensul că aviatorii aliați care aterizează forțat pe teritoriul german trebuie de îndată luați prizonieri sau făcuți inofensivi. Supun atenției tribunalului alineatul 3, în care Hess dispune ca directivele în cauză să fie transmise numai pe cale orală. Este, de fapt, dispoziția de linșare a aviatorilor aliați. Documentul poartă titlul : «Dispoziție privind atitudinea în cazul aterizării unor avioane inamice sau a unor parașutiști». Cel de-al patrulea punct precizează : «De asemenea trebuie luați prizonieri sau făcuți inofensivi parașutiștii inamici». Dispozițiile acestea grăiesc de la sine și nu mai comportă nici un fel de comentariu din partea acuzării".

„Dispoziția menționată aici nu conține, de fapt, nimic", obiectează mai apoi apărătorul dr. Alfred Seidl, „nimic care să contravină legilor și practicilor de ducere a războiului. Atît textul propriu-zis, cît mai ales sensul punctului 4 nu spune, de fapt, nimic altceva decît că parașutiștii inamici trebuie făcuți prizonieri și lichidați dacă nu se predau de bunăvoie și caută să scape de prizonierat prin

violență, mai ales prin folosirea unor arme de foc. Sensul reiese pînă și din cuvîntul «sau» ; în primul rînd se urmărea, așadar, prinderea lor".

În cazul Hess s-a admis obiecția ; Bormann, în schimb, a fost învinovățit de linșarea parașutiștilor aliați. Vinovăția celui din urmă este întărită și de un ordin emis de el la 30 mai 1944 către toți factorii responsabili, prin care se interzicea intervenția poliției în cazurile de linșare sau urmărirea prin justiție a celor care au participat la linșare.

Încă de la data de 5 noiembrie 1941, Bormann interzice înmormîntarea după datină a prizonierilor sovietici. Doi ani mai tîrziu cere Gauleiterilor să raporteze cazurile de tratare omenoasă a prizonierilor de război. Mai apoi însă politica dusă împotriva unor prizonieri de război lipsiți de apărare atinge o culme a sa la 30 septembrie 1944, cînd se emite o ordonanță care a însemnat, de fapt, condamnarea la moarte a multor mii de oameni : Bormann retrage Wehrmachtului dreptul de judecare a prizonierilor de război și-i predă atît pe aceștia, cît și pe toți cei întemnițați în lagăre și închisori, lui Himmler și SS-ului său.

„Bine, dar cineva trebuia să transmită, nu-i așa, sectoarelor în subordine toate dispozițiile și ordinele", îl apără avocatul dr. Friedrich Bergold pe clientul său absent. „Este vorba de o activitate pur formală, ea putea fi îndeplinită nu numai de un strălucit Reichsleiter, ci, la fel de bine, și de un simplu curier al cancelariei".

Firește că Bormann n-a fost nicidecum un simplu curier al cancelariei, ci un experimentat „manager" din aparatul lui Hitler, lucru pe care-l evidențiază pînă și faptul că el deține puterea de control asupra aplicării tuturor legilor și directivelor lui Hitler. Și aparatul lui Hitler a funcționat, în bună măsură datorită lui Bormann, pînă la prăbușirea Germaniei. Este semnificativ faptul că tocmai el a ajuns șeful acelui Volkssturm, al acelei ultime opintiri disperate, menită să prelungească viața supremației de partid.

Atunci cînd Gauleiterii au devenit Reichsverteidigungskommissaren (comisari însărcinați cu apărarea Reichului), Bormann, ca superior al lor, și-a putut pune din plin în aplicare planurile sale privind mobilizarea de război a populației civile și în teritoriile ocupate. Cu ajutorul unui simplu mecanism birocratic a reușit să organizeze dintr-un foc administrația teritoriilor ocupate așa cum a vrut el.

Acuzatorul Lambert demonstrează tribunalului cum arăta administrația în cauză, și anume pornind de la memoriul Ministerului pentru teritoriile din răsărit ocupate. El sintetizează punctul de vedere al lui Bormann, așa cum rezultă el din memoriu : „În concluzie, Bormann declară următoarele : «Slavii vor fi puși să lucreze pentru noi. În măsura în care nu ne vor fi folositori, vor muri. Ar fi păcat să irosim pe ei vaccinuri sau serviciile asigurărilor sociale germane. Fertilitatea slavă este inoportună. N-au decît să folosească prezervative sau să facă avorturi ; cu cît fac mai multe, cu atît mai bine. Instruirea lor e periculoasă. Suficient dacă știu să numere pînă la 100. E admisibilă cel mult atîta instruire cît să-i facă salahori folositori pentru noi. Religia le-o lăsăm ca divertisment. Ca mijloace de subzistență le dăm doar strictul necesar. Stăpînii sîntem noi, și noi sîntem pe primul plan»".

Am amintit, în repetate rînduri, atitudinea dușmănoasă a lui Bormann față de biserică și față de evrei. Tribunalul a sintetizat-o într-o propoziție lapidară : „O bună parte din timpul său a consacrat-o prigonirii bisericilor și evreilor din Germania". Acuzatorul Lambert prezintă ca probă dispoziția lui Bormann din 9 octombrie 1942, accentuînd aspectele-cheie ale ei : „Bormann se referă la lupta dusă de două mii de ani încoace împotriva evreimii și defalcă programul partidului pe două probleme : în primul rînd, expulzarea evreilor din întregul spațiu vital al poporului german. Adaugă apoi că, chiar atunci, la începutul războiului, măsura s-ar fi dovedit a nu fi fost suficient de drastică. Ar fi trebuit să recurgem la emigrarea forțată și să înființăm lagărele din răsărit. Ajunge după asta la propunerea pe care o prezentase chiar el în cadrul cancelariei partidului, și anume ca evreii să fie deportați în răsărit, sau chiar mai departe, și să fie internați în lagăre, unde să fie puși la muncă". Voi mai da citire doar ultimei fraze din dispoziția lui Bormann : «Este mai mult decît firesc ca aceste probleme, în parte foarte dificile, în interesul securității desăvîrșite a poporului german, să nu poată fi soluționate decît prin duritate necruțătoare»".

Duritatea birocratului Bormann au resimțit-o din plin, pe propria lor piele, evreii și creștinii, prizonierii de război și chiar germanii înșiși. Acuzatorul Lambert definește, într-o manieră oarecum patetică, vinovăția lui Bormann : „Onorată instanță ! Pînă și un copil știe astăzi că Hitler

a fost un om rău. Acuzarea roagă să-i fie permis să reliefeze însă faptul că, fără complici de teapa lui Bormann, Hitler n-ar fi reuşit niciodată să cucerească puterea totală în Germania şi s-o şi păstreze; n-ar fi făcut decît să urle în pustiu. Bormann a fost un arhanghel rău la dreapta diavolului care era Hitler".

Dar nu toţi bărbaţii din jurul lui Hitler au fost „manageri" atît de fanatici şi de lipsiţi de scrupule ca Bormann. În boxa acuzaţilor de la Nürnberg se află acum doi bărbaţi, care ani de zile s-au aflat printre vîrfurile partidului, dar care acum par a dori să se detaşeze de restul societăţii din care au făcut parte. Cei doi sînt Franz von Papen şi Hjalmar Schacht — ambii achitaţi în final.

Papen, pe care istoria l-a caracterizat încă de mult drept «sluga lui Hitler» a făcut, începînd din anul 1933, o carieră purtînd semnul negativ în faţă. Fostul vicecancelar şi cancelar al Reichului a ajuns în anul 1934 ministru plenipotenţiar la Viena, iar în 1939, ambasador în Turcia. A fost rechemat de Hitler şi nu s-a lăsat mult rugat. A închis ochii în faţa tuturor crimelor care se comiteau împrejurul lui. N-a rostit un cuvînt nici în acele împrejurări care cu siguranţă contraveneau convingerilor sale proprii, ca, de pildă, lupta naţional-socialiştilor împotriva bisericii. În timpul interogatoriului luat lui von Papen, acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe aduce în discuţie o împrejurare care pune în evidenţă complicitatea sa în cadrul aparatului de partid al lui Hitler.

Sir David: „Vă amintiţi, desigur, că, atunci cînd aţi ajuns în Austria, i l-aţi prezentat lui Hitler pe cardinalul Innitzer".

Papen: „Da".

Sir David: „Aş vrea numai să vedeţi ce s-a întîmplat cu cardinalul Innitzer. Am aici declaraţia dată sub jurămînt a unui cleric, pe nume dr. Weinbacher, secretar al arhiepiscopului în adunarea canonicilor: «La 8 octombrie 1938, un grup de tineri demonstranţi dezlănţuie un atac violent asupra palatului arhiepiscopal din Viena. Am fost chiar eu de faţă». Relatează apoi cum demonstranţii au spart geamurile şi au deschis cu forţa poarta. Preoţii l-au luat repede pe arhiepiscop, l-au dus într-o cămăruţă mai în fund şi l-au ascuns acolo. Relatarea continuă: «La scurt timp după ce am ajuns noi la capelă, invadatorii s-au şi năpustit în încăperile cardinalului. Aruncau cu buturugi în capelă. Am primit o lovitură puternică şi am

căzut. Demonstranţii erau tineri de 14 pînă la 25 de ani, circa 100 de persoane. I-a cuprins un fel de furie a distrugerii, greu de descris. Au smuls şinele de cupru care fixau covoarele în casa scărilor şi au zdrobit cu ele mese şi scaune, lustre şi tablouri celebre, în special crucifixurile».

Descrie apoi cum au fost sparte uşile cu oglinzi ale capelei. Tărăboi mare cînd l-au descoperit pe cardinal. Preotul a fost scos afară de şase oameni şi tîrît la fereastră. Toţi zbierau : «Să-l aruncăm pe fereastră pe cîinele ăsta !»

În sfîrşit, soseşte la faţa locului şi poliţia : «Mai întîi un locotenent de poliţie, care se scuză, apoi un reprezentant al Gestapoului, care îşi exprimă regretul că poliţia nu prea are chef să intervină. Între timp, alţi demonstranţi atacaseră casa parohială, în Stefansplatz nr. 3, şi-l aruncaseră pe fereastră în curte pe preotul Krawarik. Cu fracturi bilaterale ale coapselor, preotul a zăcut în spital pînă în luna februarie. Faptul că demonstraţia n-a fost doar rezultatul unei excesive exuberanţe tinereşti sau o expresie a revoltei îndelung acumulate a populaţiei, ci o acţiune bine pusă la punct şi bine cunoscută cercurilor oficiale rezultă chiar şi din discursul Gauleiterului Bürckel, care la 13 octombrie, în Piaţa eroilor, susţine, plin de dispreţ, că vinovat a fost, de fapt, cardinalul».

Aşadar, domnule von Papen ! Dv. v-aţi asumat o mare răspundere faţă de cardinalul Innitzer, nu-i aşa ? Doar l-aţi prezentat lui Hitler. Cu siguranţă că aţi auzit de cele întîmplate".

Papen : „Am auzit, mai tîrziu, da, desigur".

Sir David : „Şi cum aţi protestat atunci cînd aţi auzit de atacul acela ruşinos ?"

Papen : „Aş vrea să vă amintesc, Sir David, că nu mai eram de şase luni în serviciu ; că nu mai aveam deci nimic de-a face cu toate acele lucruri ; fireşte că amănuntele incidentului au fost cît se poate de ruşinoase ; erau atacuri de-a dreptul criminale. Dar tocmai despre asemenea amănunte presa germană n-a vorbit deloc".

Preşedintele : „Acuzat, n-aţi răspuns la întrebare. Aţi fost întrebat în ce fel aţi protestat".

Papen : „N-am protestat în nici un fel ; pe atunci nu mai deţineam nici o funcţie oficială, eram doar o persoană particulară şi despre toate aceste lucruri n-am aflat decît din ceea ce au putut publica ziarele germane".

Sir David : „Bine, acuzat, dar ne-aţi declarat mai înainte că eraţi unul dintre catolicii de frunte ai Germaniei. Vreţi oare să faceţi tribunalul să creadă că în Germania a existat chiar şi un singur episcop, sau măcar un singur preot, care să nu fi avut cunoştinţă de această insultă oribilă adusă unui principe al bisericii în propria sa casă din Viena ?"

Papen : „Posibil să nu fi existat. Consideraţi însă că era normal ca eu, ca persoană particulară, să fi întreprins ceva ?"

Sir David : „Mă gîndeam că v-aţi fi putut măcar osteni să trimiteţi un protest lui Hitler. I-aţi fi putut doar scrie lui Hitler. Dar tot ceea ce aţi făcut dv. a fost ca, după numai şase luni, deci în aprilie 1939, să acceptaţi din nou un post în subordinea lui Hitler".

Tribunalul subliniază în sentinţa dată rolul activ al lui Papen la anexarea Austriei şi afirmă : „Pentru a duce la îndeplinire acest plan, el s-a folosit atît de intrigi, cît şi de ameninţări".

Dacă von Papen a fost cel care a înlesnit venirea la putere a lui Hitler, Hjalmar Schacht, în schimb, l-a ajutat să găsească posibilităţile economice necesare realizării obiectivelor sale politice. Schacht şi-a pus talentele politico-financiare şi cunoştinţele sale economice în slujba lui Hitler, deşi recunoscuse caracterul criminal al celui de-al III-lea Reich. Acest lucru i-l reproşează acuzatorul american Jackson chiar de la începutul interogatoriului.

Jackson : „Dr. Schacht ! Potrivit procesului-verbal, declaraţi că în anul 1938 aţi fi susţinut, în prezenţa unei anumite doamne, la cină : «Stimată doamnă, am nimerit în mîinile unor criminali. Cum aş fi putut bănui aşa ceva ?» Vă amintiţi de această declaraţie a dv. ?"

Schacht : „Avocatul meu i-a dat citire aici ; da, este corectă".

Jackson : „Sînt convins că sînteţi dispus să ajutaţi tribunalul, spunîndu-ne cine erau criminalii respectivi".

Schacht : „Hitler şi camarazii săi".

Jackson : „Bine, dar aţi fost şi dv. printre ei. Ştiţi cine erau colaboratorii lui Hitler ? Aş dori să-i desemnaţi nominal pe toţi acuzaţii de aici pe care-i socotiţi ca făcînd parte dintre criminali. Hitler este mort, asta o ştiţi doar".

Schacht : „Domnule Jackson ! Îmi este foarte greu să dau un răspuns exhaustiv la întrebarea dv., pentru că nu știu cine a făcut parte din cercul mai restrîns al conspirației lui Hitler. Acuzatul Göring ne-a spus chiar el că se socotește ca făcînd parte din această grupă. Eu i-aș mai adăuga pe Himmler și pe Bormann. Dar cine a mai făcut în afara lor parte din acest cerc intim restrîns, asta nu mai știu".

Schacht a deținut poziții economice importante, și tocmai la acestea se referă acum acuzatorul Jackson. El a fost președintele băncii Reichului, ministrul economiei și însărcinatul general pentru problemele economiei de război. Ca președinte al băncii a fost destituit în 1939 și pînă în 1943 a rămas ministru fără portofoliu.

Jackson : „Și atunci a venit planul de patru ani din 1936, nu-i așa ?"

Schacht : „Da".

Jackson : „N-ați văzut cu ochi buni numirea lui Göring în această funcție, nu-i așa ?"

Schacht : „L-am considerat nepotrivit. Pe de altă parte, știam că prin el avea să fie introdusă o politică opusă politicii urmărite de mine ; știam prea bine că de-acum va începe înarmarea excesivă, iar eu eram pentru o înarmare moderată".

Jackson : „Este tocmai ceea ce am vrut să spun și eu. Diferența dintre dv. și Göring în materie de înarmare s-ar reduce, așadar, doar la un aspect cantitativ : cît poate să suporte economia germană, nu-i așa ?"

Schacht respinge categoric acuzația și, în acest caz, tribunalul îi dă dreptate lui, și nu acuzatorului. În motivarea sentinței sale, tribunalul îl prezintă, ce-i drept, pe Schacht ca figură centrală a politicii de reînarmare, dar susține că înarmarea în sine nu poate fi considerată drept o crimă.

În anii de război, Schacht intră tot mai mult în contradicție cu aparatul de stat. E posibil să fi și opus rezistență, după cum susține el. Dar niciodată nu s-a ajuns la o ruptură deschisă. Dimpotrivă, ținea discursuri propagandistice, pe care le încheia, de cele mai multe ori cu exclamația «de trei ori Sieg-Heil pentru führerul nostru !» Pentru acest lucru, Schacht se scuză la Nürnberg, spunînd că din motive de acoperire ar fi fost nevoit să adopte frazeologia la modă. Pentru că se simțea amenințat. Și iată că aici intervine acuzarea.

Jackson : „Am să vă rog acum să-mi spuneți dacă în cadrul anchetei preliminare vi s-au pus următoarele întrebări și dacă ați răspuns după cum urmează :

Întrebare : Să presupunem că ați fi fost un șef de stat major și Hitler ar fi luat hotărîrea să atace Austria. Pretindeți că ați fi avut dreptul să vă retrageți ?

Răspuns : Aș fi declarat : Dați-mă afară.

Întrebare : Ați fi spus dv. acest lucru ?

Răspuns : Desigur.

Întrebare : Sînteți, așadar, convins că un funcționar se poate retrage oricînd dintr-o funcție dacă din motive de conștiință nu mai poate colabora ?

Răspuns : Da, pe deplin.

Întrebare : Cu alte cuvinte, potrivit opiniei dv., membrii înaltului comandament al Wehrmachtului, care erau răspunzători de executarea planurilor lui Hitler, sînt în aceeași măsură vinovați ca și el însuși ?

Răspuns : Întrebarea pe care mi-ați pus-o, domnul meu, este extrem de dificilă și, totuși, voi răspunde cu da.

Ați dat, așadar, aceste răspunsuri ?"

Schacht : „Da, și dacă tribunalul îmi permite, aș vrea să mai fac o completare. Și anume că dacă aș fi primit vreodată de la Hitler o însărcinare considerată de mine ca imorală, aș fi refuzat ducerea ei la îndeplinire. De fapt, acest aspect l-am avut în vedere și cînd m-am referit la generali, și îmi mențin declarația pe care ați citit-o adineaori".

Schacht n-a vrut să înțeleagă, sau poate că n-a putut, că imoralitatea sa nu era legată de executarea vreunui ordin, ci că ea începuse chiar din clipa în care s-a hotărît să facă cauză comună cu criminalii. Urmașul său în funcția de președinte al băncii Reichului și de ministru al economiei, Walther Funk, a spus într-o cuvîntare ținută la 17 noiembrie 1938 — și prin aceasta tribunalul trece la următorul acuzat : „Statul și economia constituie o unitate. Ele trebuie conduse după aceleași principii. Cea mai bună dovadă în acest sens o furnizează evoluția din ultima vreme a problemei evreiești în Germania. Nu poți să-i excluzi pe evrei din viața de stat dacă îi lași totodată să trăiască și să muncească în contextul economic dat".

Și după această teză s-a și ghidat Funk. Măsura în care ea l-a implicat în vîltoarea evenimentelor și a crimelor pare s-o fi înțeles acuzatul încă în timpul interogatoriului din ancheta preliminară, la 22 octombrie 1945.

Întrebare : „Toate ordonanțele prin care evreii sînt eliminați din industrie au fost emise de dv., nu-i așa ?"

Răspuns : „În măsura în care merită luată în considerație participarea mea la problemele evreiești, sînt răspunzător de ea. Mai tîrziu am regretat că m-am amestecat în aceste probleme. La timpul respectiv însă partidul exercita necontenit presiuni asupra mea pentru a-mi obține consimțămîntul privind exproprierea averilor evreiesti, lucru pe care l-am refuzat în repetate rînduri. Ulterior, cînd măsurile anti-evreiești și violențele se succedau cu deosebită intensitate, a trebuit întreprins ceva pe calea legilor, pentru a împiedica jefuirea și confiscarea tuturor averilor evreiești".

Întrebare : „Știați, desigur, că atît jafurile, cît și toate celelalte crime, erau comise din ordinul partidului, nu-i așa ?"

Acuzatul Funk începe să plîngă și răspunde : „Ar fi trebuit să mă retrag atunci, în anul 1938. De acest lucru sînt vinovat ; da, sînt vinovat, recunosc aici că sînt vinovat !"

Așa-numita afacere a aurului a băncii Reichului evidențiază cu prisosință infama cîrdășie dintre stat și economie. Luîndu-l prin surprindere, acuzatorul Thomas J. Dodd îl confruntă pe Funk în cadrul interogatoriului cu o depoziție, care îl învinovățește greu pe fostul președinte al băncii. Depoziția o făcuse vicepreședintele de odinioară al băncii Reichului, Emil Puhl, și este cu atît mai penibilă pentru Funk, cu cît vine din partea unui om pe care el îl ceruse ca martor în apărarea sa. Depoziția, întărită prin jurămînt, precizează, în principal, următoarele : „În vara anului 1942, președintele băncii și ministrul economiei, Walther Funk, a stat de vorbă cu mine și ulterior și cu d-l Friedrich Wilhelm, un membru al direcției băncii. Mi-a spus că a ajuns la o înțelegere cu Reichsführerul Himmler privind păstrarea în bancă a unei cantități de aur și de bijuterii ale SS-ului. Mi-a indicat să iau legătura în această chestiune cu Pohl, șeful secției economice a SS-ului, care răspundea de administrarea din punct de vedere economic a lagărelor de concentrare. L-am întrebat pe Funk de proveniența aurului, a bijuteriilor, a banilor și a altor obiecte, care urmau a fi depuse la bancă de SS. Mi-a spus că este vorba de averi confiscate în regiunile ocupate din răsărit și mi-a cerut să nu mai pun alte întrebări.

Printre obiectele depuse de SS la bancă erau bijuterii, ceasuri, rame de ochelari, stilouri de aur şi alte asemenea obiecte în cantităţi imense, confiscate de SS de la evrei, de la victimele din lagărele de concentrare şi de la alte persoane. Am aflat acest lucru datorită faptului că oamenii SS-ului căutau să transforme tot acest material în bani peşin, solicitînd în acest sens, cu aprobarea şi ştirea lui Funk, ajutorul personalului băncii. În exercitarea îndatoririlor mele, inspectam din timp în timp seifurile băncii şi am văzut obiectele păstrate în ele. Şi Funk inspecta din timp în timp seifurile, tot în exerciţiul funcţiunii. Din însărcinarea lui Funk, banca deschisese şi un cont curent, ajungînd pînă la urmă la un fond de 10—12 milioane de mărci, care stătea la dispoziţia secţiei economice a SS-ului în scopul finanţării producţiei în fabricile conduse de SS, cu mîna de lucru din lagărele de concentrare".

SS-Obergruppenführerul Oswald Pohl, amintit în declaraţia de mai sus, a confirmat în calitate de martor cele spuse de Puhl. Funk însă a negat că ar fi ştiut ceva. În final, sentinţa stabileşte : „Tribunalul consideră că fie a ştiut ce fel de obiecte erau depuse la bancă, fie a închis în mod intenţionat ochii, spre a nu şti nimic". „În ciuda faptului", continuă sentinţa, „că Funk a deţinut funcţii înalte, n-a fost totuşi niciodată o figură marcantă în cadrul diferitelor programe la care a colaborat". Această apreciere i-a salvat lui Funk viaţa. Şi, ce-i drept e drept, Walther Funk apare doar ca un mic, un neînsemnat „manager" şi camarad al lui Hitler, în comparaţie cu ceilalţi bărbaţi de frunte din SS, reuniţi în monstruosul trust al crimei şi al jafului.

Dintr-un capitol privind aparatul lui Hitler nu poate lipsi o referire la serviciul economic şi administrativ central al SS-ului. Aici se aduna prada care cădea în mîna asasinilor. Şeful serviciului era Oswald Pohl ; pornind de la Funk, el ajunge să vorbească, în calitate de martor, despre latura economică : „Colaborarea dintre serviciul meu şi şeful băncii naţionale a început în anul 1941 sau 1942, plecînd iniţial de la obiectele de îmbrăcăminte ale persoanelor ucise în lagărele de concentrare. Pe acea vreme, am primit ordin de la Reichsführerul SS şi al poliţiei germane, Heinrich Himmler, superiorul meu, să iau legătura cu ministrul economiei Reichului, Walther Funk, spre a obţine o repartiţie mai mare de material textil pentru uniformele SS. Himmler mi-a indicat să solicităm lui

Funk un tratament privilegiat. Ministerului Economiei i se trimiteau din lagărele de concentrare multe obiecte de îmbrăcăminte. Ele proveneau din lagărul de exterminare Auschwitz și din alte lagăre de exterminare și erau predate apoi serviciilor de resort pentru haine vechi".

Ce valori se acumulau pe această cale, evidențiază un raport de activitate trimis de SS-Gruppenführerul Globocnik lui Himmler, privitor la desfășurarea acțiunii secrete *Reinhard*. Acțiunea respectivă era îndreptată împotriva evreilor din Polonia și era defalcată pe mai multe probleme : expulzarea, valorificarea forței de muncă, valorificarea bunurilor, dobîndirea tuturor valorilor ascunse și a bunurilor imobile.

Globocnik întocmește liste kilometrice și apoi sintetizează rezultatul încununat de succes al acțiunii : „Valoarea totală a obiectelor dobîndite se ridică, potrivit listei alăturate, la 180 000 000 de mărci. Obiectele au fost însă evaluate la valori minime, așa că valoarea totală trebuie să fie în realitate dublă. S-a făcut totodată abstracție și de mărfurile rechiziționate aflate într-o stare precară, ca textilele ; or, numai din acestea, industria germană a beneficiat de 1 900 de vagoane".

Funk a primit cu recunoștință sentința „închisoarea pe viață" ; se așteptase, desigur, la o condamnare la moarte.

Unul dintre acuzați a cumulat, ca nici un altul, cu excepția lui Himmler, cele mai diferite funcții în aparatul de stat : Wilhelm Frick. În motivarea condamnării sale la moarte, tribunalul prezintă un tablou al ansamblului de posturi și funcții ale sale : „Cunoscut fiind ca specialist și birocrat nazist de frunte, a fost numit ministru de interne al Reichului în primul cabinet al lui Hitler. Această funcție importantă a deținut-o pînă în august 1943, cînd a fost numit protector al Reichului pentru Boemia și Moravia. În raport cu sarcinile sale în centrul administrației interne, a ajuns ministru de interne în Prusia, director al Reichului pentru alegeri, împuternicit general pentru administrația Reichului și membru al Consiliului apărării naționale, al Consiliului de miniștri al apărării naționale și al «Colegiului celor trei puteri».

După cucerirea diferitelor țări încorporate în Reich, a fost numit în fruntea serviciilor centrale pentru anexarea acestora".

Frick a fost acela care, după cucerirea puterii, și-a investit toată energia în a subordona landurile germane autorității supreme național-socialiste. Și iată și un aspect ușor comic al istoriei procesului, și anume faptul că atît acuzatorul lui Frick, cît și principalul său martor al apărării au fost persoane care, în momentul luării puterii, lucrau în Ministerul de Interne și au fost nevoiți să demisioneze atunci cînd Frick și-a luat serviciul în primire sau puțin mai tîrziu. Este vorba de acuzatorul americann Robert Kempner și de martorul Hans Bernd Gisevius.

Acuzatorul Kempner își începe expunerea în fața tribunalului referindu-se la nenumăratele legi prin care Frick a adus poporul german la remorca partidului și a aparatului lui. El citează dintr-o lucrare a secretarului de stat al lui Frick, Hans Pfundtner: „În timp ce pumnul puternic al premierului prusian Hermann Göring reușise să închidă gura marxismului din Prusia și un val puternic de propagandă a precedat alegerile pentru Reichstag din 5 martie 1933, dr. Frick pregătește instaurarea necondiționată a puterii în toate landurile Imperiului. Dintr-un foc au dispărut toate opozițiile politice, dintr-un foc a fost înlăturată linia Main! În Imperiul german nu mai există din această clipă decît o singură voință și o singură conducere".

Kempner amintește în fața tribunalului de acea lege fatală, semnată de Hitler și Frick, care le-a creat o pseudolegalitate lui Himmler și camarazilor săi în toate acțiunile lor. Poartă data de 17 iunie 1936; Kempner citește din ea: „Pentru o realizare unitară a sarcinilor polițienești din Reich, în Ministerul de Interne va fi numit un șef al poliției germane, care va prelua conducerea și coordonarea tuturor problemelor polițienești. Acest șef al poliției germane era subordonat «ministrului de interne al Reichului și al Prusiei» personal. Frick ajunge astfel superiorul lui Himmler, ajunge teoretic în fruntea întregului aparat polițienesc, inclusiv a diferitelor unități speciale. În realitate, controlul său era nesemnificativ, chiar dacă numele lui rămîne strîns legat de toate infamiile comise de poliția pusă în slujba SS-ului. Martorul Gisevius oferă tribunalului exemple edificatoare privind regimul de teroare instaurat de Gestapo încă din anul venirii sale la putere. Vorbește și despre încercările disperate ale lui Frick de a submina puterea lui Himmler. Oare Frick chiar n-a putut întreprinde pe atunci nimic împotriva lui

Himmler şi Heydrich ? Gisevius răspunde la o întrebare pusă în acest sens de apărătorul lui Frick, dr. Otto Pannenbecker: „Vedeţi, trebuie să subliniez că Schacht este singurul care a ajuns într-un lagăr de concentrare. Mărturisesc însă, de dragul adevărului, că la vremea respectivă ne-am pus întrebarea cît de repede poate ajunge şi un ministru al Reichului într-un lagăr de concentrare. În ceea ce-l priveşte pe Frick, el mi s-a confiat încă din anul 1934, spunîndu-mi că Reichsstatthalterul din Bavaria l-ar fi informat, dintr-o sursă demnă de încredere, că urmează să fie ucis cu ocazia unei şederi în Bavaria. M-a rugat să văd dacă nu pot afla unele amănunte. Am plecat atunci chiar eu, cu maşina, în Bavaria, împreună cu prietenul meu Nebe, şi am întreprins o serie de cercetări secrete, care au scos la iveală că existau într-adevăr asemenea planuri. Oricum însă, Frick a scăpat cu viaţă".

Nu, Frick n-a fost nicidecum în pericol de a sfîrşi într-un lagăr de concentrare. Ba mai mult, tocmai el, care a fost de la început perfect edificat asupra crimelor care se comiteau în lagăre, a semnat ordonanţele prin care deţinuţii erau încredinţaţi Gestapoului, ceea ce echivala, de fapt, cu condamnarea lor la moarte. La Nürnberg, Frick a preferat, la fel ca şi Hess, să nu compară ca martor. Şi astfel acuzatorul Jackson este nevoit să se bazeze pe principalul martor al apărării atunci cînd analizează relaţiile dintre Frick şi Himmler :

Jackson : „Dar Himmler şi Heydrich au fost apoi numiţi în posturi care după lege erau subordonate lui Frick, nu-i aşa ?"

Gisevius : „Da, au ajuns membri ai ministerului, iar Frick a devenit superiorul lor".

Jackson : „După anul 1934 Frick, ca ministru, a fost însărcinat cu administrarea şi controlul lagărelor de concentrare, nu-i aşa, domnule Gisevius ?"

Gisevius : „După opinia mea, ministrul de interne a răspuns de la bun început de toate problemele poliţieneşti din Imperiu, deci şi de lagărele de concentrare ; nu cred, aşadar, că se poate spune că i s-a încredinţat răspunderea aceasta abia din anul 1934".

Frick nu numai că a semnat legi care au sugrumat democraţia în Germania ; el a edictat şi ordonanţe pentru întreaga administraţie în teritoriile ocupate. În anul 1938 ajunge, în sfîrşit, însărcinat general al administraţiei Reichului. Acum avea în subordine şi Ministerul Justiţiei, şi

pe cel al Educaţiei, şi Serviciul pentru planificări spaţiale. O acumulare de putere, de care nu-ţi puteai da seama din afară, pentru că Frick o subordona de bunăvoie planurilor demenţiale ale führerului său Adolf Hitler.

De pe urma activităţii lui de „manager" au avut de suferit în mod deosebit evreii. „Activitatea sa a creat condiţiile pentru promulgarea legilor de la Nürnberg" spune sentinţa tribunalului, „şi el însuşi a contribuit la aplicarea lor. El poartă răspunderea pentru interdicţia pe baza căreia evreii nu aveau dreptul să exercite o mulţime de meserii şi pentru confiscarea averii lor, el a semnat în 1943, după asasinarea în masă a evreilor în răsărit, un decret hotărîtor, care îi scotea pe evrei «în afara legii» şi-i dădea pe mîna Gestapoului". Foarte greu l-au împovărat pe Frick şi capetele de acuzare privind complicitatea sa la crimele care se ascundeau sub inofensivul concept de *eutanasie*. Acuzatorul englez, Sir Hartley Schawcross, sintetizează încă o dată : „În vara anului 1940, Hitler a emis un decret privind lichidarea bolnavilor şi bătrînilor din Germania care nu mai erau utili din punct de vedere productiv pentru maşina de război germană. Frick este vinovat mai mult decît oricare altul din Germania de ceea ce s-a întîmplat ca efect al acestui decret. Dispunem de o cantitate mare de material probatoriu care atestă că el şi mulţi alţi oameni din Germania ştiau prea bine ce se petrece. În iulie 1940, episcopul Wurm i se adresează în scris lui Frick : «De cîteva luni încoace, un mare număr de debili mintali, de alienaţi sau de epileptici, internaţi în spitale de stat sau particulare, sînt transferaţi din ordinul Consiliului Apărării Reichului în alte institute. Familia este anunţată doar ulterior de transfer. În cele mai multe cazuri primeşte nu după multă vreme înştiinţarea că bolnavul a decedat în urma vreunei boli şi că din motive de securitate a fost necesară incinerarea cadavrului. Potrivit unei aprecieri sumare, se pare că mai multe sute de pacienţi doar din spitalele din Württenberg şi-au găsit moartea în felul acesta. Determinat de nenumărate apeluri adresate mie din oraşe şi sate şi din cele mai diverse cercuri, consider de datoria mea să atrag atenţia guvernului că întreaga chestiune a stîrnit o vîlvă fără seamăn în mica noastră provincie. Transporturile de bolnavi descărcaţi în micuţa gară Marbach pe Lahn, autobuzele cu geamuri mate care îi iau pe bolnavi din gările mai îndepărtate sau chiar de la institute, fumul care se înalţă din

coșurile crematoriului și care poate fi văzut chiar de la mare distanță : toate acestea agită spiritele. În special caracterul misterios al întregii afaceri îi face pe oameni să se gîndească că aici se petrece ceva, ceva incompatibil cu dreptul și morala ; și că, de aceea, conducerea statului nu poate susține deschis, pe față, măsura pe care a luat-o, așa cum a făcut în cazul atîtor altor măsuri de război severe, dar necesare".

Wilhelm Frick a fost în mod conștient complice la aceste crime. În anul 1943 a ajuns protector imperial pentru Boemia și Moravia. Tribunalul îl acuză că, în această calitate a dezlănțuit teroarea împotriva populației, că a introdus munca de sclavi, la care au fost supuși evreii, și că a contribuit la deportarea lor.

Și astfel a funcționat aparatul de stat al lui Adolf Hitler de la început și pînă la tragicul sfîrșit, fără ezitări și fără mult zgomot. Mereu s-au găsit oameni dispuși să-și pună aptitudinile și talentul lor diabolic în slujba acestui aparat, chiar dacă convingerile lor intime sau conștiința lor i-ar fi sfătuit contrariul. Aici trebuie căutată vina „managerilor", care au administrat Germania așa cum a vrut Hitler, pînă la prăbușirea ei.

Onoarea militară

Grupul foștilor ofițeri din rîndul acuzaților este ușor de recunoscut, chiar de la prima vedere. Foștii generali și amirali se exprimă în limbajul concis, lapidar al ofițerilor de carieră. Unii dintre ei mai poartă încă vechile uniforme, fără însemnele de grad. Iar atunci cînd acuzarea îi pune față în față cu trecutul lor, vorbesc despre obligativitatea supunerii și despre onoarea militară. Feldmareșalul Wilhelm Keitel a fost declarat vinovat de Tribunalul de la Nürnberg, potrivit tuturor celor patru capete de acuzare. În motivarea sentinței se rețin următoarele aspecte :

1. Keitel a cunoscut planurile lui Hitler de invadare a Cehoslovaciei, a Poloniei, a țărilor scandinave, a statelor neutre Belgia, Olanda și Luxemburg, a Greciei și a Iugoslaviei. A avut o contribuție hotărîtoare la pregătirea invaziilor.

2. Keitel a emis la 4 august 1942 ordinul ca parașutiștii aliați să fie predați SD-ului.

3. „Atunci cînd OKW-ul a emis, la 8 septembrie 1941, acele directive necruțătoare privind prizonierii de război sovietici", spune textual sentința, „Canaris i s-a adresat lui Keitel, atrăgîndu-i atenția că, în virtutea dreptului internațional, măsura n-ar fi nicidecum de competența SD-ului. Pe memoriu se găsește următoarea rezoluție scrisă de mîna lui Keitel, datată 23 septembrie, și semnată de el : «Opinii ce izvorăsc din concepțiile soldatului despre modul cavaleresc de ducere a războiului. Aici însă este vorba de desființarea unei întregi concepții despre lume. De aceea aprob măsurile și le sprijin»".

4. Keitel a ordonat autorităților militare să colaboreze cu comandoul de luptă *Rosenberg* la jefuirea valorilor culturale pe teritoriile ocupate.

5. La 16 septembrie 1941 Keitel ordonă, pentru a preîntîmpina eventualele atacuri împotriva soldaților săi în răsărit, ca pentru un soldat german ucis să fie lichidați cincizeci pînă la o sută de comuniști. La 1 octombrie el ordonă comandanților să aibă mereu la îndemînă ostateci, care să poată fi uciși ca măsură represivă împotriva atacurilor asupra soldaților.

6. Atunci cînd comisarul imperial pentru Norvegia, Josef Terboven, îi comunică în scris lui Hitler că măsura de a-i trage la răspundere și pe membrii de familie ai muncitorilor care comit acte de sabotaj ar fi eficientă doar în cazul în care s-ar aproba plutoane de execuție, Keitel pune pe scrisoare rezoluția : „Da, e cel mai bine".

7. Decretul de tristă amintire Nacht und Nebel poartă semnătura lui Keitel. Cînd, la 4 ianuarie 1944, Hitler îi ordonă lui Sauckel să stoarcă din teritoriile ocupate patru milioane de noi brațe de muncă, Keitel este de față.

Toate faptele enumerate mai sus contrazic, în fond, repetatele declarații ale lui Keitel, care susține sus și tare că el n-a fost decît un soldat, un soldat în sensul tradiției militare. Audiind depozițiile martorilor, instanța de la Nürnberg a încercat să elucideze contradicția printr-o caracterizare a acuzatului. Fostul ministru de război al Reichului și șef al comandamentului Wehrmachtului, feldmareșalul Werner von Blomberg, spune despre Keitel : „Keitel n-a opus nici o rezistență la nici una din măsurile preconizate de Hitler. A devenit un instrument docil în mîna lui, pentru executarea oricăreia din deciziile sale. S-a integrat perfect în funcția sa, fără a-i face însă față»".

Hermann Göring răspunde în calitate de martor la una din întrebările apărătorului lui Keitel, dr. Otto Nelte: „Dura adeseori săptămîni de zile pînă reuşeam să obţin semnăturile necesare de la führer, şi atunci rezolvam problema cu semnături «din ordinul...» Aşa se explică faptul că mai toate decretele sau ordonanţele emise de Hitler sînt semnate de Keitel, care era foarte operativ. Fireşte că de cîte ori izbucnea vreun scandal, şeful înaltului comandament al Wehrmachtului era luat în tărbacă din ambele părţi. Ajungea între ciocan şi nicovală. Unul îl lua la rost că n-a intervenit suficient pe lîngă führer; führerul, la rîndul său, îl dădea afară atunci cînd încerca să insiste într-o problemă, spunîndu-i că o să rezolve el singur tot ce trebuie rezolvat. Avea, într-adevăr, o sarcină extrem de dificilă şi de ingrată; îmi aduc aminte că feldmareşalul Keitel a venit odată la mine şi m-a rugat dacă n-aş putea aranja eu să i se încredinţeze comanda unui detaşament de front; că, deşi feldmareşal, ar fi dispus să accepte comanda chiar şi a unei divizii, numai să poată pleca din postul actual; pentru că de pe urma funcţiei sale mănîncă mai mult pietre decît pîine". Keitel însuşi se referă, la Nürnberg, în calitate de martor, la relaţiile dintre el şi Hitler: „Eram, fireşte, îndreptăţit şi obligat chiar să-mi susţin propriile păreri. Cît de greu era însă acest lucru nu pot înţelege decît cei care cunoşteau obiceiul lui Hitler de a-şi întrerupe interlocutorul chiar după primele cuvinte. de a monopoliza apoi întreaga discuţie, pentru a explica el, exhaustiv, dar din punctul lui de vedere, tema abordată. Pe urmă era, fireşte, aproape imposibil să mai revii la tema cu pricina. Relaţiile de care sînt învinovăţit acum erau extrem de neobişnuite chiar şi pentru mine şi adeseori mi-au creat senzaţia de nesiguranţă".

În culisele procesului s-au tras, în cazul Keitel, multe sfori, dar nimic din toate acestea n-a ajuns la urechea marelui public. După cîţiva ani de la încheierea procesului, autorii au aflat o serie de amănunte de la dr. Robert Kempner, unul dintre acuzatorii americani de pe atunci. Potrivit afirmaţiilor lui Kempner, Keitel ar fi fost decis să dea, în calitate de martor, o declaraţie amplă de recunoaştere a vinovăţiei sale şi o declaraţie de ansamblu privind infamiile comise de cel de-al III-lea Reich. Dar cu două zile înainte de termenul stabilit, declară că nu va mai face mărturisirea. Spune că ar fi stat de vorbă cu Göring, pe care şi acum îl mai considera un fel de superior

al său, şi că acesta i-ar fi interzis să-şi recunoască vina, argumentîndu-i : dacă unul dintre noi încearcă să scape din barca de salvare, în care ne găsim cu toţii, se răstoarnă întreaga barcă.

Şi Keitel nu dă pînă la urmă declaraţia anunţată. „Dacă Wilhelm Keitel şi-ar fi făcut declaraţia — susţine Kempner —, poate că ar fi reuşit să mai şteargă ceva din impresia proastă a ţărilor aliate despre Wehrmacht ; aşa însă, impresia n-a făcut decît să se consolideze. Pe el însuşi «ordinul» lui Göring l-a dus, după toate probabilităţile, cu gîtul în ştreang. Să fi făcut măcar în acea ultimă oră dovada sincerităţii sale, şi poate că acuzarea ar fi pledat pentru moarte prin împuşcare".

Aşadar, şi în interpretarea acestui ultim rol al vieţii sale, Keitel s-a aflat tot „între ciocan şi nicovală". Ca mai întotdeauna, el a ascultat de ordin, şi nu de glasul propriilor sale convingeri. Şi rezultatul acestui conflict interior este o imagine jalnică. Căci ce impresie a lăsat Keitel la procesul de la Nürnberg ? S-a eschivat permanent în timpul interogatoriului şi şi-a recunoscut vinovăţia doar atunci cînd n-a mai avut încotro. Primele întrebări i le-a pus acuzatorul sovietic Roman Rudenko.

Rudenko : „Voi trece acum la o altă întrebare, privind tratamentul aplicat prizonierilor de război sovietici. Aş vrea să ne referim la raportul lui Canaris. În raport, Canaris vorbeşte despre asasinarea în masă a prizonierilor de război sovietici şi despre necesitatea de a se pune capăt acestei samavolnicii. Vă rog să mă urmăriţi şi să fiţi foarte atent. Am aici documentul lui Canaris. Rezoluţia dv. pe acest document sună în felul următor : «Opinii ce izvorăsc din concepţiile soldatului despre modul cavaleresc de ducere a războiului. Aici însă este vorba de desfiinţarea unei întregi concepţii despre lume. De aceea aprob măsurile şi le sprijin». Este aceasta rezoluţia dv., sau nu ?"

Keitel : „Da, eu am scris-o, ca decizie luată după o audienţă la führer. Eu am scris-o".

Rudenko : „Vă întreb acum următorul lucru, acuzat Keitel, care vă numiţi feldmareşal şi care în faţa tribunalului v-aţi referit, în repetate rînduri, la calitatea dv. de militar : Prin ordonanţa dv. plină de cruzime din septembrie 1941 aţi sprijinit şi sancţionat asasinarea unor soldaţi neînarmaţi, care căzuseră prizonieri la dv. Este exact ?"

Keitel: „Recunosc că am semnat acele decrete şi, în virtutea funcţiei mele de atunci, port toată răspunderea; mă declar aşadar răspunzător".

Întrebările puse la interogatoriu de acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe evidenţiază şi alte aspecte.

Sir David: „Vă rog să vă uitaţi acum la documentul 769. Este o telegramă a generalului de aviaţie Cristiansen din Olanda. Provine de la şeful său de Stat major: «Ca urmare a grevei de la căile ferate, transporturile din Olanda sînt paralizate. Personalul căilor ferate nu dă curs solicitării de a relua lucrul. Armata ar trebui să primească din nou dezlegarea să defere Curţii marţiale şi să împuşte — sau să poată face acest lucru şi fără aprobarea Curţii marţiale — chiar şi persoane care nu fac parte din grupurile de terorişti sau de sabotori în sensul specificat de ordinul führerului, dar care prin atitudinea lor pasivă periclitează înaintarea trupelor combatante. Rugăm ca ordinul führerului să fie modificat în acest sens».

Ei bine, acuzat, cred că veţi admite că împuşcarea unor muncitori de la căile ferate, care nu au altă vină decît că nu vor să lucreze, trebuie considerată o măsură brutală şi plină de cruzime, cum nu-ţi poţi imagina alta. Recunoaşteţi?"

Keitel: „Este o măsură plină de cruzime, recunosc".

Sir David: „Şi care a fost răspunsul dv. la cruzimile preconizate? Uitaţi-vă la documentul 770, este, se pare, răspunsul dv. «Dacă nu va fi posibil să predăm chestiunea SD-ului, puteţi lua cu de la sine putere orice alte măsuri pe care le consideraţi eficiente. Fireşte că în asemenea împrejurări nu pot exista nici un fel de reţineri faţă de deferirea către Curtea marţială şi condamnarea la moarte»".

În încheiere, acuzatorul american Thomas J. Dodd mai are de pus cîteva întrebări principiale, care, potrivit declaraţiilor lui dr. Kempner, lăsau să se întrevadă limpede un război al conştiinţelor în culise.

Dodd: „Cînd aţi fost audiat de către avocatul dv. aţi spus că aveţi sentimentul că trebuie să vă asumaţi toată răspunderea pentru ordinele emise în numele dv. şi pentru ordinele emise de Hitler şi pe care dv. le-aţi transmis mai departe. Vineri aţi declarat că, în calitatea dv. de militar de carieră, aţi conceput ca obligatorii tradiţiile şi principiile acestei profesii şi anume de a nu executa ordine care se dovedesc a fi criminale".

Keitel : „Da".

Dodd : „Atunci să spunem oare că, în ciuda obligativității jurămîntului prestat ca militar de carieră, ați executat totuși, în mod conștient, ordine criminale ?"

Keitel : „Am avut și eu, evident, sentimentul, că s-au comis aici și acte care nu sînt compatibile cu justiția".

Dodd : „Înțeleg răspunsul dv. în sensul că recunoașteți că ați executat și ați transmis mai departe, în mod conștient, ordine criminale ?"

Keitel : „Pot să spun că n-am avut convingerea lăuntrică de a deveni în felul acesta criminal, pentru că însuși șeful statului era cel care, pentru noi, reunea toate puterile legislative ; nu aveam așadar convingerea că eu însumi comit acte criminale".

Dodd : „Ne-ați spus că unele dintre ordine reprezentau încălcări ale dreptului internațional. Un ordin emis pe această bază este, nu-i așa, un ordin criminal, ilegal ?"

Keitel : „Da, așa este".

Dodd : „Ei bine, înseamnă, în cazul acesta, că ați executat totuși ordine, ordine criminale, care reprezentau încălcări flagrante ale principiilor fundamentale ale codului dv. de militar de carieră, fără a ține seamă cine le emisese".

Keitel : „Da".

Și astfel, într-o formă perifrastică, s-a conturat totuși mărturisirea vinovăției lui Keitel. Psihologul legist, americanul Gustave M. Gilbert, a consemnat în însemnările sale reacția lui Göring față de atitudinea adoptată de Keitel.

„Ați răspuns al naibii de direct" îi reproșează Göring șefului OKW-ului. „La întrebări periculoase se mai poate răspunde și pe ocolite ; eventual mai aștepți pînă apare o întrebare care îți permite să te desfășori cu adevărat".

„Bine, dar nu pot să fac din negru alb și din alb negru", îi răspunde Keitel iritat. „La ultima întrebare a lui Dodd am răspuns «da». Ce altceva aș fi putut răspunde ?" Deosebit de semnificativ este rolul jucat de Keitel în planurile de lichidare a generalilor francezi Giraud și Weygand. Doar o viclenie a amiralului Canaris le-a scăpat viața celor doi militari francezi.

După înfrîngerea Franței, Maxime Weygand, șeful Statului major, s-a retras în Africa de Nord. Generalul Henri Giraud a fost luat prizonier de către germani și ținut în detenție la Königstein, în Saxonia. La 17 aprilie 1942, reușește să evadeze. Evadarea sa este o aventură

in sine. Coboară inaccesibilul zid de stîncă al cetății pe o funie lungă de 45 de metri, pe care o împletise timp de un an de zile din sforile de la pachete. „Generalul", declară Keitel în timpul procesului de la Nürnberg, „trebuie să fi fost un soldat deosebit de curajos. Să cobori, la 60 de ani, cu o frînghie, un zid de stîncă înalt de 45 de metri..."

Se instituie de îndată urmărirea generală în întreaga Germanie ; între timp, Giraud reușește să ajungă la München, de aici la Stuttgart, apoi la Metz, la Strasbourg, la Mühlhausen, și iată că într-o bună zi ajunge la granița atît de strașnic păzită. O rupe la fugă și reușește să străbată, gîfîind, cei o sută de metri de cîmp deschis, pînă la un grup de trei brazi, pe care i-i arătase un țăran : copacii se află pe teritoriu elvețian. Și iată-l scăpat !

Prin depoziția sa din cadrul unui interogatoriu condus de acuzatorul american John Harlan Amen, Erwin Lahousen, din serviciul lui Canaris, șeful Abwehrului german, ne oferă imaginea sforăriilor din culise.

Amen : „Vă amintiți a fi participat, în anul 1940, la o consfătuire, în cadrul căreia să se fi rostit numele de Weygand ?"

Lahousen : „Da. La acea consfătuire Canaris ne-a făcut cunoscut că de o bună bucată de vreme este asaltat de Keitel să ducă la îndeplinire o misiune care ar avea drept scop înlăturarea mareșalului francez Weygand. Misiunea ar cădea în sarcina secției mele".

Amen : „Vorbiți de «înlăturare» ; ce înțelegeți prin aceasta ?"

Lahousen : „Lichidarea".

Amen : „Unde se afla Weygand în acea vreme ?"

Lahousen : „Weygand se afla pe atunci, după cîte îmi amintesc, în Africa de Nord".

Amen : „Care a fost motivul invocat pentru încercarea de a-l lichida pe Weygand ?"

Lahousen : „Se invoca îngrijorarea că Weygand ar putea constitui în Africa de Nord, împreună cu trupele rămase neînfrînte ale armatei franceze, un nucleu de rezistență".

Amen : „Ce altceva s-a mai întîmplat la acea consfătuire ?"

Lahousen : „Pretenția aceea absurdă, adresată pentru prima oară de un reprezentant al Wehrmachtului, într-o formă atît de directă, nemascată, Abwehrului militar, a fost respinsă categoric, cu indignare, de către toți cei pre-

zenţi. Mai apoi, după ce toţi ceilalţi domni au părăsit încăperea, am stat de vorbă între patru ochi cu Canaris, iar Canaris mi-a spus de îndată : «Este de la sine înţeles nu numai că nu vom executa ordinul, dar nici măcar nu-l vom transmite mai departe». Şi aşa s-a şi întîmplat. Apoi, cu ocazia unei conferinţe pe care a ţinut-o Canaris la Keitel şi la care am fost şi eu prezent, Keitel m-a abordat direct referitor la problema în cauză şi m-a întrebat ce s-a făcut pînă în prezent în această direcţie sau ce se întreprinde".

Amen : „Ce răspuns i-aţi dat lui Keitel ?"

Lahousen : „În nici un caz nu i-am spus că nici nu-mi trece prin minte să execut ordinul, altminteri nu m-aş mai afla acum aici. Presupun că i-am răspuns, ca în multe alte cazuri, că este o treabă dificilă, dar că se va face totul, sau vreo altă explicaţie de acest gen".

În continuare, Lahousen declară că în iulie 1942 Keitel i-a trasat lui Canaris sarcina să se ocupe şi de lichidarea generalului Giraud. Acţiunea urma să se desfăşoare sub indicativul *Gustav*. Abwehrul a refuzat însă să o ducă la îndeplinire. Lahousen continuă relatarea : „În septembrie, Keitel m-a sunat la telefon acasă. M-a întrebat : «Cum stau lucrurile cu *Gustav* ? Ştiţi, nu-i aşa, ce înţeleg prin *Gustav* ? Care este situaţia ? Îmi trebuie un răspuns urgent». Răspunsul meu : «Nu sînt edificat asupra problemei, Canaris şi-a rezervat această chestiune pentru el, iar Canaris nu este momentan aici, este la Paris»". Lahousen ia de îndată avionul spre Paris, pentru a-l înştiinţa pe Canaris. Pentru moment, Canaris intră în panică, apoi îi vine o idee salvatoare. Îl încunoştinţează pe Keitel că Heydrich se oferise el însuşi, pe cînd mai era în viaţă, să se ocupe de acţiunea *Gustav*. În felul acesta s-a încheiat întreaga afacere. Lahousen îşi încheie depoziţia : „Ulterior, nu s-a mai întîmplat nimic. Giraud a fugit în Africa de Nord. Am aflat doar din auzite, dar mult mai tîrziu, că Hitler şi-ar fi ieşit din fire din cauza evadării şi că ar fi caracterizat-o ca pe un eşec incalificabil al Serviciului de siguranţă".

„Nici nu ştiu ce să spun", bîiguie Keitel seara, în celula sa, cînd primeşte obişnuita vizită a psihologului legist Gilbert. „Această afacere Giraud... ştiam, fireşte, că va ieşi la lumină — dar ce să mai spun acum ? Ştiu că un ofiţer şi gentleman ca dv. îşi pune tot felul de probleme... sînt lucruri care lezează onoarea mea de ofiţer. Nici nu

mi-ar păsa dacă aş fi acuzat, de exemplu, că eu am declanşat războiul — ar însemna doar o datorie îndeplinită şi executarea unor ordine. Dar toată istoria cu aceste crime... nici nu ştiu cum am nimerit într-o asemenea afacere..."

Keitel continuă să vorbească încă multă vreme despre noţiunea de onoare militară. Abia seara tîrziu găseşte Gilbert posibilitatea să stea de vorbă şi cu Lahousen.

„Acum vorbesc despre onoare !", spune Lahousen, după ce Gilbert îl informase. „Acum. după ce au fost asasinate milioane de oameni ! Sigur că nu le convine deloc că există cineva care se poate ridica şi le poate spune în faţă neplăcutul adevăr. Eu am vorbit pentru toţi aceia pe care ei i-au ucis".

Cîteva zile mai tîrziu Gilbert bagă de seamă că fostul şef al Statului major al Wehrmachtului, Alfred Jodl. nu se mai aşează în timpul meselor lîngă Keitel. aşa cum făcuse pînă atunci. Intrînd mai apoi în celula lui Jodl, psihologul aduce cu multă precauţie încă o dată vorba despre Lahousen.

„Există lucruri incompatibile cu onoarea de ofiţer", spune Jodl.

„Cum ar fi, de exemplu, crima...", adaugă Gilbert.

Jodl tace un timp. Apoi răspunde, abia şoptit : „Fireşte. Crima este incompatibilă cu onoarea de ofiţer. Keitel îmi povestise că Giraud era ţinut sub observaţie şi că chestiunea a fost predată apoi Oficiului central de siguranţă a Reichului... dar n-a rostit o vorbă despre crimă. Nu — asta nu este onoare. Asemenea lucruri s-au întîmplat adeseori în istoria militară, ştiţi prea bine. Dar nicicînd n-aş fi crezut că unul dintre propriii noştri generali..."

Priveşte în pămînt.

„Am observat", spune Gilbert, „că nu mai mîncaţi la masa comandamentului — adică, mă înţelegeţi, nu ? La masa lui Göring şi Keitel ; eu o numesc masa comandamentului".

„O, aţi observat, da ?" întreabă Jodl surprins. „Mă rog, aşa este ; nu vreau însă să lovesc un om aflat deja la pămînt — cu atît mai mult, cu cît ne aflăm în aceeaşi oală". Şi cu asta discuţia se încheie. Din momentul acela şi pînă la finele procesului, toţi ceilalţi militari acuzaţi îl vor evita în permanenţă pe Keitel. Chiar dacă planurile criminale împotriva lui Weygand şi Giraud n-au ajuns nici-

odată să fie executate, efectul moral al lor nu mai poate fi nicicum îndepărtat.

Pentru a arăta că planurile criminale amintite n-au fost rodul fanteziei diferiților membri ai Abwehrului, este luat în discuție în fața tribunalului un alt caz, în care planul a devenit realitate. Documentele probatorii provin din arhiva serviciului de externe și-l împovărează din greu pe fostul ministru de externe, Joachim von Ribbentrop.

„În lagărul Königstein", spune primul document, din noiembrie 1944, „sînt închiși 75 de generali francezi. Invocîndu-se transferarea lor, trebuie procedat în așa fel, încît dintr-un prim grup de 5—6 generali francezi, fiecare general să fie urcat în altă mașină, spre a fi dus spre altă destinație. În fiecare mașină urmează a se afla șoferul și cîte un însoțitor. Mașinile vor avea însemnele Wehrmachtului. Șoferul și însoțitorul vor purta de asemenea uniforme ale Wehrmachtului. Pentru această misiune vor trebui aleși cu grijă oamenii. Pe drum, mașina cu generalul Deboisse va avea o pană fiind astfel despărțită de celelalte mașini. Cu acest prilej generalul va fi împușcat pe la spate, aparent «încercînd să evadeze». Ca timp, este indicat amurgul. Să fie luate toate măsurile de prevedere, ca să nu se afle eventuali localnici prin preajmă. În vederea posibilelor cercetări ulterioare s-a prevăzut incinerarea cadavrului și transportarea urnei la cimitirul fortăreței Königstein. Să se supravegheze atent ca avizul medico-legal, certificatul de deces și certificatul de incinerare să fie corect întocmite. Alegerea cu grijă a persoanelor participante la acțiune și întocmirea corectă a tuturor actelor materiale trebuie să constituie o garanție că, în cazul unor cercetări din partea puterii protectoare, vom dispune de probe materiale pentru respingerea oricărei eventuale reclamații".

Un alt document : „Șeful SD-ului și al lui Sicherheitspolizei, Berlin, la 30 decembrie 1944. Scrisoare fulger către Reichsführerul SS. Domnule Reichsführer ! În chestiunea în cauză am stat de vorbă cu șeful secției prizonieri de război și cu serviciul de externe, așa cum ați ordonat, discuție care a condus la următoarele propuneri :

1. În cursul transferului a cinci oameni în trei camioane cu însemnele Wehrmachtului, intervine încercarea de evadare, în momentul cînd ultima mașină are o pană, sau
2. în duba mașinii, în care se află prizonierul și care este complet izolată, pătrund accidental gaze de oxid de

carbon. Aparatura necesară poate fi aplicată cu mijloace simple și îndepărtată imedial după aceea.

3. Au fost studiate și alte posibilități, de otrăvire prin mincare sau băutură, dar după cîteva încercări s-a renunțat la ele. fiind prea nesigure.

Toate măsurile ce se cer a fi luate ulterior, cum ar fi rapoarte, autopsie, certificat medico-legal, incinerare, au fost organizate regulamentar. Șoferul și însoțitorul vor fi oameni ai SS-ului și se vor prezenta în uniforme ale Wehrmachtului, cu legitimații de serviciu în regulă. În legătură cu nota care urmează să apară în presă, s-a luat legătura cu consilierul secret Wagner de la serviciul de externe. Cu această ocazie, Wagner a comunicat că ministrul de externe [Ribbentrop] ar dori să mai discute în această chestiune și cu Reichsführerul. Părerea ministrului de externe este că trebuie acționat concomitent în toate direcțiile.

Între timp am fost informați că numele prizonierului a fost pronunțat în cîteva rînduri, în convorbirile telefonice dintre cartierul general al führerului și șeful secției prizonieri de război ; șeful secției prizonieri de război propune în concluzie să fie folosit un alt prizonier cu aceeași condamnare. Eu personal împărtășesc această părere și propun ca alegerea să-i fie încredințată șefului secției prizonieri de război. Aștept indicații.

Heil Hitler ! Al dumneavoastră supus,
Dr. Kaltenbrunner".

Și astfel, generalul Deboisse scapă cu viață, pentru simplul motiv că numele său fusese rostit de mai multe ori la telefon. Iar locul său în planurile de asasinat îl ia pur și simplu generalul Mesny. Fiul cel mai în vîrstă al lui Mesny se afla pe atunci într-un lagăr de concentrare, ca deținut politic.

Și ultimul document, tot din arhiva serviciului de externe al lui Ribbentrop, de la secția Interne II, purtînd data de 12 ianuarie 1945 : „Strict confidențial ! Un general francez, prizonier de război, va muri de moarte nenaturală, prin împușcare în timpul încercării de evadare, sau prin otrăvire. Măsurile secundare ulterioare ca raportare, autopsie, întocmirea certificatului de deces, incinerare au fost organizate corespunzător. D-l RAM [Reichsaussenminister] a dat indicația ca chestiunea să fie discutată cu

atașatul Albrecht, pentru a se stabili exact ce drepturi ar avea puterea protectoare în această direcție și a putea contracara intențiile ei".

La 18 ianuarie 1945, pe șoseaua care duce spre fortăreața Königstein, se aud șuierînd gloanțele.

„Acest asasinat", spune în încheiere acuzatorul american Thomas J. Dodd, „a fost plănuit și condus de SS-Obergruppenführerul Kaltenbrunner și SS-Obergruppenführerul Ribbentrop. Ce spectacol oribil, începînd cu simulacrul de transferare a lui Mesny din lagărul de ofițeri prizonieri Königstein, și pînă la nelegiuita ceremonie a înhumării cenușei sale cu onoruri militare la Dresda! Întreaga desfășurare a afacerii, pe cît de tragică, pe atît de murdară, scoate în mod pregnant în evidență fățărnicia nazismului. Crimă cu mîinile curate, simulacru la comandă, crimă garnisită cu toate aprobările serviciului de externe, sclipind în învelișul de poleială al SD-ului lui Kaltenbrunner".

Cel de-al doilea militar pe banca acuzaților de la Nürnberg, Alfred Jodl, n-a fost implicat în probleme de acest gen. Dezbaterile purtate în jurul persoanei fostului șef al Statului major al Wehrmachtului conturează o cu totul altă imagine.

Jodl a fost și el condamnat la moarte, la fel ca și Keitel, potrivit tuturor celor patru capete de acuzare. Și în cazul lui, motivarea sentinței este redactată pe puncte, reliefînd o imagine sintetică de ansamblu :

1. La întocmirea planurilor de atac împotriva Cehoslovaciei „Jodl a fost foarte activ". După semnarea Acordului de la München, Jodl consemnează în jurnalul său : „Rolul Cehoslovaciei ca putere statală s-a încheiat. Geniul führerului și hotărîrea sa nestrămutată de a nu da înapoi nici din fața unui război mondial au repurtat victoria".

2. Jodl a pus la cale, împreună cu Hitler, invazia în Norvegia. A contribuit și la elaborarea planurilor de atac împotriva Greciei și Iugoslaviei.

3. Încă din 29 iulie 1940, Jodl dă ordin să se pregătească planurile de atac împotriva Rusiei. Directiva lui Hitler privind pregătirea invaziei și documentul *Operațiunea Barbarossa* poartă inițialele lui Jodl.

4. Nota însoțitoare a faimosului ordin al lui Hitler privind lupta împotriva grupelor de comando a fost semnată de Jodl. La 25 iunie 1944, după debarcarea Aliaților în Normandia, tot el reavizează valabilitatea ordinului.

5. Cînd, în anul 1945, Hitler a intenţionat să denunţe Convenţia de la Geneva, Jodl s-a împotrivit şi a sugerat ca exemplu de măsură represivă scufundarea unei nave britanice de Cruce Roşie, acţiune ce urma să fie justificată apoi drept eroare. Susţine că ar fi procedat astfel, fiindcă ar fi fost singura atitudine cu şanse de a-l convinge pe Hitler ; motive morale sau etice n-ar fi avut nici un efect asupra lui.

6. La 28 octombrie 1944 Jodl ordonă telegrafic evacuarea tuturor persoanelor din nordul Norvegiei şi incendierea locuinţelor lor, pentru ca ruşii să nu poată primi nici un ajutor de la ei.

7. La 7 octombrie 1941 Jodl semnează un ordin în care se precizează că Hitler nu va accepta nici o propunere de capitulare din partea oraşelor Leningrad şi Moscova şi că insistă, dimpotrivă, ca oraşele să fie complet distruse.

Acuzatorul francez Constant Quatre caută să schiţeze în faţa instanţei, în cîteva vorbe, o caracterizare a lui Jodl : „Ca şef al Statului major al Wehrmachtului, el a avut o participare activă la elaborarea ordinelor führerului său. Jodl a jucat rolul de consilier, deşi cunoştinţele sale teoretice nu se comparau nici pe departe cu cele ale lui Keitel. Cu toate acestea, intervine pe proprie răspundere în domenii care depăşesc cadrul operaţiunilor militare propriu-zise".

Jodl a mărşăluit orbeşte pe urmele lui Hitler. La 7 noiembrie 1943 ţine o cuvîntare la München în faţa Reichsleiterilor şi Gauleiterilor, şi-şi mărturiseşte fără nici o reţinere supunerea oarbă : „În această clipă aş vrea să declar nu numai prin vorbe, ci cu tot sufletul, că încrederea şi credinţa noastră în führer sînt neţărmurite".

Dar să vedem cum s-a comportat Jodl în calitate de martor, atunci cînd a trebuit să răspundă la întrebările acuzatorilor. Ne oferă chiar de la începutul interogatoriului o mostră.

C. D. Roberts, acuzator britanic : „Domnule martor ! Aţi declarat instanţei că aveţi milităria în sînge. Este adevărat ?"

Jodl : „Da, este adevărat".

Roberts : „Foarte bine, şi aţi mai spus că aţi face orice pentru a apăra onoarea militarului german. Este adevărat ?"

Jodl : „Asta şi fac, în mare măsură".

Roberts : „Perfect. Aţi acţionat întotdeauna ca un militar de onoare ?"

Jodl : „Da, sînt pe deplin convins de acest lucru".

Roberts : „Aţi acţionat ca un om care iubeşte adevărul ?"

Jodl : „M-am prezentat ca un astfel de om şi sînt un astfel de om".

Roberts : „Foarte bine. Consideraţi că ceea ce a trebuit să faceţi în ultimii şase sau şapte ani nu v-a întinat în nici un fel onoarea ?"

Jodl : „Onoarea mea a rămas cu siguranţă neîntinată, căci am apărat-o chiar eu personal".

Roberts : „Perfect, susţineţi, aşadar, că onoarea vă este neîntinată. Oare şi dragostea dv. pentru adevăr s-a menţinut în ultimii şase-şapte ani la acelaşi nivel ?"

Jodl nu răspunde.

Roberts : „Nu puteţi răspunde la întrebare ?"

Jodl : „Cred că nu sînt destul de inteligent pentru această întrebare".

Roberts : „Bine. Mă voi referi acum la documentul C 52. Vă amintiţi de acest ordin ?"

Jodl : „Da, îmi amintesc de el".

Roberts : „Mi se pare că aţi şi participat la elaborarea proiectului lui, nu-i aşa ?"

Jodl : „Fireşte, fiind un ordin operativ".

Roberts : „Bun ! Fiţi atunci amabil şi uitaţi-vă la punctul 6, care precizează : «Trupele de care dispunem pentru apărarea teritoriilor din răsărit ocupate nu pot fi considerate ca suficiente, avînd în vedere dimensiunile vaste ale acestor teritorii, decît în condiţiile în care opunerea de rezistenţă nu va mai fi sancţionată doar prin pedepsirea după lege a vinovaţilor, ca pînă acum, sau în condiţiile în care forţele de ocupaţie vor reuşi să bage o asemenea groază în populaţie, încît să-i treacă orice poftă de a opune rezistenţă». Bine, dar este un ordin cumplit, nu vi se pare ?"

Jodl : „Nu, nu-l consider deloc cumplit. Pentru că însuşi dreptul internaţional prevede că locuitorii unui teritoriu ocupat trebuie să se supună ordinelor şi dispoziţiilor puterii de ocupaţie".

Roberts : „Bun. Ajung acum la ordinul privind lupta împotriva grupelor de comando. El se întemeiază pe înştiinţarea difuzată prin radio la 7 octombrie 1942, care sună în felul următor : «Pe viitor toate grupurile teroriste sau

de sabotori ale englezilor și ale aliaților lor, care nu se comportă ca niște soldați, ci ca niște bandiți, vor fi tratate ca atare de către trupele germane, și oriunde ar apare, vor fi nimicite în luptă fără cruțare». Faceți vreo deosebire între un aviator britanic care bombardează o uzină și un parașutist în uniformă britanică care, ajuns la sol, aruncă în aer uzina ?"

Jodl : „Nu, distrugerea unui obiectiv de către un grup de geniști o consider pe deplin admisibilă din punct de vedere al dreptului internațional. Nu consider însă admisibile acțiunile acelora care sub uniforme purtau haine civile, aveau pistoale ascunse la subsuoară și începeau să tragă în clipa în care ridicai mîinile pentru a te preda".

Roberts : „Bine, dar dacă priviți cazul în ansamblul său, veți descoperi multe situații în care au fost ucise persoane despre care nu există nici un indiciu că ar fi purtat alte haine în afara uniformelor. Pot să vă citesc relatarea unui asemenea caz, este o relatare care poartă inițialele lui Keitel : «La 16 septembrie 1942, zece englezi și doi norvegieni, îmbrăcați în uniforma britanică a vînătorilor de munte, înarmați pînă în dinți și dotați cu explozibil de toate tipurile, au aterizat pe coasta norvegiană. La 21 septembrie au aruncat în aer instalații importante la uzina electrică Glomfjord. Un paznic german a fost ucis. Muncitorii norvegieni au fost amenințați că vor fi narcotizați dacă vor opune rezistență. În acest scop, englezii aveau la ei fiole cu morfină. Șapte dintre făptuitori au fost prinși, ceilalți au reușit să treacă în Suedia și să scape». Urmează apoi cele șapte nume. Oamenii aceia au fost împușcați la 30 octombrie 1942, pe baza ordinului emis de dv., deși ordinul încă nu exista atunci cînd ei au fost prinși. Toți acei bărbați purtau uniforme. Puteți justifica în vreun fel fapta respectivă ?"

Jodl : „Nu, n-o pot justifica, și nici nu vreau s-o justific ; o consider pe deplin ilegală. Pe atunci însă n-am știut nimic despre ea".

Una dintre ultimele probleme pe care le ia în discuție Roberts este cazul celor cincizeci de aviatori englezi evadați din lagărul de prizonieri de război Sagan, care au fost apoi prinși și împușcați.

Jodl : „În momentul acela am avut impresia că Hitler se îndepărtează de toate noțiunile omenești de dreptate".

Roberts : „Sînteți, așadar, de acord cu mine că împușcarea aviatorilor a fost o adevărată crimă ?"

Jodl : „Sînt întru totul de acord cu dv. O consider cea mai evidentă crimă".

Roberts : „Şi cum a fost atunci posibil ca dv., generali de onoare, să-l slujiţi în continuare cu credinţă nestrămutată pe acel criminal ?"

Jodl : „Din momentul respectiv credinţa mea n-a mai fost deloc «nestrămutată» şi am făcut tot ceea ce mi-a stat în putere pentru a preîntîmpina alte catastrofe".

Roberts : „Dar aţi ţinut la 24 iulie 1944, deci scurt timp după atentatul nereuşit asupra lui Hitler, o cuvîntare în faţa Statului dv. major, nu-i aşa ?"

Jodl : „Da, şi încă cu capul bandajat".

Roberts : „Aţi început cuvîntarea în felul următor : «Ziua de 20 iulie a fost cea mai neagră zi din cîte a cunoscut istoria Germaniei pînă acum, şi probabil că va rămîne cea mai neagră zi pînă în vecii vecilor». Este adevărat ?"

Jodl : „Da, este foarte posibil".

Roberts : „De ce a fost o zi neagră pentru Germania ? Pentru că cineva a încercat să omoare un ucigaş, aşa cum recunoaşteţi şi dv. acum că a fost Hitler ?"

Jodl : „Şi în situaţia în care unul din propriii mei camarazi, împreună cu mulţi adversari ai sistemului, mai că nu m-au aruncat şi pe mine în aer, într-o manieră laşă şi perfidă — în situaţia aceea ar fi trebuit oare să-mi exprim şi recunoştinţa ?"

Roberts : „Vi se pare că a fost o faptă mai laşă decît să-i împuşti ca pe nişte cîini pe cei cincizeci de aviatori ?"

Jodl : „Aceea a fost crimă autentică, nu încape nici o îndoială. Dar nu este treaba militarului să-l judece pe comandantul său suprem. N-are decît s-o facă istoria, sau poate Dumnezeu din cer".

Doi acuzaţi se află în centrul complexului caz privind *războiul naval al Germaniei :* fostul amiral şi comandant suprem al marinei militare germane. Erich Raeder, şi urmaşul său, comandantul submarinelor. Ce acuzaţii li se aduc ?

La 3 ianuarie are loc o consfătuire la Hitler, şi anume în prezenţa ministrului de externe von Ribbentrop. Este de faţă şi un oaspete : ambasadorul Japoniei aliate, Hiroshi Oshima. După cum se obişnuieşte la consfătuirile lui Hitler, conţinutul convorbirilor purtate se consemnează într-o notă sinteză. Şi aidoma multor altor documente, la finele războiului şi acest protocol al consfătuirii a ajuns

în mîna Aliaţilor şi se află acum în faţa instanţei judecătoreşti de la Nürnberg.

„După ce a discutat pe larg, cu degetul pe hartă, o serie de alte chestiuni", citeşte acuzatorul britanic H. J. Phillimore din documentul respectiv, „führerul atrage atenţia asupra faptului că S.U.A., oricît de multe nave ar construi ea, va fi în continuare confruntată cu o deficienţă importantă : lipsa de personal. Vor trebui, aşadar, scufundate, fără avertisment, chiar şi nave comerciale, pentru că în felul acesta va pieri şi o mare parte a echipajelor. Începînd să se împrăştie zvonul că odată cu scufundarea navei piere şi majoritatea marinarilor, cu greu vor mai găsi americanii oameni dispuşi să se angajeze. Instruirea personalului navigant durează foarte mult. Noi luptăm, spune în continuare führerul, pentru propria noastră existenţă şi nu ne putem lăsa influenţaţi de puncte de vedere umanitariste. Din acest motiv se simte el nevoit, după cum spune, să ordone ca atunci cînd marinarii străini nu pot fi făcuţi prizonieri — lucru foarte dificil pe mare —, submarinele să iasă imediat după torpilare la suprafaţă şi să tragă în bărcile de salvare, pînă la nimicirea tuturor celor care reuşiseră să se salveze. Ambasadorul Oshima aprobă cu toată convingerea punctul de vedere exprimat de führer, spunînd că şi japonezii vor adopta această metodă".

Cîteva luni mai tîrziu, reflecţiile lui Hitler se pare că au străbătut căile legislative şi reapar în forma unui ordin scris. La 17 septembrie 1941, Cartierul general al acuzatului Dönitz îl difuzează telegrafic tuturor comandanţilor U-Boot-urilor. Iată, în esenţă, conţinutul său : „Se interzice orice încercare de salvare a membrilor echipajelor unor nave scufundate, deci şi pescuirea din valuri a înotătorilor şi îmbarcarea lor în bărci de salvare, redresarea unor bărci de salvare răsturnate, sau furnizarea de alimente sau de apă naufragiaţilor. Salvarea contravine celor mai elementare cerinţe de ducere a războiului şi anume de a nimici vasele inamice şi echipajele lor. Pe cît posibil, să fie capturaţi căpitanii şi inginerii mecanici ai navelor scufundate şi aduşi la bază. Naufragiaţii pot fi salvaţi numai în măsura în care informaţiile lor ar putea prezenta interes pentru U-Boot. — Fiţi drastici. Gîndiţi-vă la faptul că inamicul, atunci cînd bombardează oraşele germane, nu ţine cont de femei şi de copii".

„Este, fără îndoială, un ordin formulat cu multă pru-

dență", declară acuzatorul Phillimore. „Intențiile reale se conturează mai precis în următorul document, un extras din jurnalul de război al acuzatului, semnat de Dönitz personal : «Se atrage încă o dată atenția tuturor comandanților» — și rog instanța să rețină, în mod special, cuvintele *încă o dată* —, «că încercările de a-i salva pe membrii echipajelor unor nave scufundate contravin celor mai elementare cerințe de ducere a războiului, și anume de a nimici vasele inamice și echipajele lor». Și trec acum la următorul document. Este un extras din *ordinul de operațiuni în Atlantic* nr. 56 din 7 octombrie 1943 : «Orice convoi este, de regulă, însoțit de un așa-numit *rescue ship* (navă de însoțire), o navă specială de 3 000 TDW, destinată salvării naufragiaților după un atac al U-Boot-urilor. Scufundarea acestor nave este de cea mai mare utilitate pentru scopul urmărit de noi»".

Acuzarea prezintă în instanță o serie de documente cu referire la războiul submarin total. Unul dintre ele este jurnalul de bord al submarinului german U 37, în care găsim o descriere detaliată făcută de Kapitänleutnantul Oehren asupra scufundării navei britanice *Sheaf Mead* : „Pupa navei începe să se scufunde. Concomitent, prora se înalță. Bărcile de salvare au fost lansate la apă. Se află la o oarecare distanță de noi. Prora este acum aproape la verticală. De undeva, de pe navă, răsar doi oameni la proră. Străbat în salturi mari puntea, repezindu-se spre pupa. Pupa dispare sub apă. O barcă de salvare se răstoarnă. Apoi, o explozie puternică zguduie sala cazanelor. Două trupuri sînt proiectate în aer. Un vuiet puternic, și nava se rupe în bucăți. Și totul s-a sfîrșit. De jur împrejur, numai epave. Membrii echipajului s-au agățat care mai de care de scînduri, de bărci răsturnate. Un tînăr marinar strigă din valuri : «Help, help, please !» Ceilalți însă sînt resemnați. Par doar deprimați și foarte obosiți, cu o expresie de ură întipărită pe chip. Înapoi la itinerarul nostru !"

„Înapoi la itinerarul nostru", explică Phillimore, „asta înseamnă că U-Boot-ul pleacă pur și simplu mai departe".

La scufundarea unei alte nave, *Laconia,* căpitanul Schacht luase la bord marinari britanici și polonezi, precum și italieni naufragiați, luați prizonieri de britanici. Comunică acest lucru prin cablu și, la 20 septembrie 1942, primește răspuns de la Dönitz, care îl admonestează : „Ați

procedat greșit. Misiunea navei consta în a-i salva pe aliații italieni, nu și pe englezi și polonezi".

Comandantul submarinului U 852, Kapitänleutnantul Heinz Eck, îi măcelărește la 13 martie 1944 cu focuri de armă pe toți supraviețuitorii navei *Peleus*, scufundată de el. Cu zece zile înainte de a fi executat de către Aliați, declară la un interogatoriu luat pentru Tribunalul de la Nürnberg : „Cînd am dat ordinul, mă aflam într-un spațiu controlat în permanență din aer. Eram convins că patrulele aeriene vor găsi în cîteva zile epavele navei scufundate. Pentru moment, inamicul nu luase încă cunoștință de prezența mea în zonă și am considerat indicat să nu mă trădez prin numeroasele epave de navă, spre a nu risca să fiu eu însumi nimicit".

„Sînt cunoscute sute de asemenea cazuri", citează acuzatorul Phillimore documentele britanice, „istorii ale unor oameni care au rătăcit zile de-a rîndul în cîte o barcă pe apele bîntuite de furtuni ale Atlanticului ; ale altora care au plutit ore în șir, agățați de o bîrnă, pînă cînd nu s-au mai putut ține și s-au scufundat, unul după altul ; ale atîtor altor marinari mitraliați în timpul încercărilor de a lansa la apă bărcile de salvare sau de a se îndepărta cu ele..."

În vederea unei caracterizări de ansamblu a acuzatului Dönitz, se dă citire în sala tribunalului unor pasaje din cuvîntările sale : „Sînt un adept fervent al educației laice". „Întregul corp ofițeresc trebuie astfel instruit, încît să simtă coresponsabilitate pentru statul național-socialist în ansamblul său".

„Cer de aceea comandanților și comandorilor marinei de război să urmeze neabătut calea îndatoririlor militare, indiferent de situația în care se găsesc. Le cer să stîrpească fără milă, din fașă, orice tentative sau încercări de a împiedica trupa să urmeze această cale".

Într-unul din ordinele sale, emis la 19 aprilie, prezintă, drept pildă, tipul de subofițer care merită să fie înaintat în grad : „am să vă dau un exemplu : Într-un lagăr de prizonieri din Australia, un Oberfeldwebel, în calitatea sa de decan al lagărului, a organizat, fără ca supraveghetorii să bage de seamă, lichidarea planificată a tuturor celor care puteau fi bănuiți a fi comuniști. Acest Oberfeldwebel a cîștigat, prin decizia sa și prin felul în care și-a pus în executare planul, întreaga mea apreciere.

După întoarcerea sa, îl voi promova pe toate căile: a demonstrat că este apt pentru funcţia de şef".

În decembrie 1944, Dönitz elaborează un memoriu, în care menţionează, ca referire, numele lui Hitler, Keitel, Jodl, Speer, şi comandamentul suprem al Luftwaffei. Documentul, semnat de Dönitz personal, precizează: „De asemenea solicit întărirea echipelor de mineri cu deţinuţi din lagărele de concentrare".

Dr. Otto Kranzbühler, apărătorul lui Dönitz: „Acuzarea a prezentat documente, printre care şi un ordin din toamna anului 1942, prin care dv. îngrădiţi, respectiv interziceţi măsurile de salvare. Oare nu există aici o contradicţie între ordinul dv. şi atitudinea dv. faţă de indicaţia führerului?"

Dönitz: „Nu. Pentru că trebuie făcută o distincţie netă între două probleme diferite, aceea de a salva şi aceea de a nu salva. În timpul războiului se poate ivi adesea situaţia în care să nu poţi salva, de exemplu atunci cînd, printr-o încercare de salvare, ţi-ai periclita propria navă. Ar fi, din punct de vedere militar, o eroare, şi nici n-ar servi la nimic, nici măcar celor pe care intenţional să-i salvezi. Pot exista, fireşte, şi alte raţiuni. Este, de pildă, limpede că în război primează sarcinile de luptă. Într-un alt complex de probleme intră atacurile asupra naufragiaţilor".

Dr. Kranzbühler: „Ce înţelegeţi prin naufragiaţi?"

Dönitz: „Naufragiaţii sînt membrii echipajului, care, după scufundarea vasului lor, sînt incapabili de luptă, în bărci de salvare, sau în alte mijloace de salvare, sau în apă. A dezlănţui atacuri asupra unor asemenea oameni este o problemă care ţine de etica militară. Ele trebuie respinse categoric, în orice împrejurare. Şi, după convingerea mea fermă, acest principiu n-a fost nicicînd încălcat în marina de război germană, şi nici la flota submarină, exceptînd acel caz singular Eck".

Dr. Kranzbühler: „Vă prezint acum o însemnare din jurnalul dv. de război, din 17 septembrie. Acolo scrie: «Li se atrage încă o dată atenţia tuturor comandanţilor că încercările de a salva echipajele navelor scufundate contravin celor mai elementare cerinţe de ducere a războiului, şi anume de a nimici vasele inamice şi echipajele lor»".

Dönitz: „Pentru că văd că aici nu pot să trec nimic sub tăcere, trebuie să mărturisesc că ţinerea jurnalului

de luptă era o problemă dificilă pentru mine, pentru că nu aveam ofiţeri de valoare de care să mă pot dispensa, însărcinîndu-i cu o asemenea treabă. Însemnarea în cauză a făcut-o un fost şef de echipaj, care a încercat să sintetizeze în felul lui ordinul dat de mine".

Dr. Kranzbühler : „Domnule amiral ! Problema hotărîtoare îmi pare a fi dacă respectiva însemnare reflectă fidel ordinul dv., sau dacă este doar un extras dintr-un ordin telegrafiat, un ordin pe care un organ inferior l-a consemnat în rezumat, aşa cum s-a priceput el s-o facă".

Dönitz : „A doua variantă este cea exactă".

Să ne mărginim la atît din interogatoriu. Ulterior, Tribunalul de la Nürnberg îşi argumentează în felul următor sentinţa : „Tribunalul este de părere că instrucţia judiciară n-a dovedit cu certitudine că Dönitz ar fi ordonat uciderea premeditată a supravieţuitorilor naufragiaţi". Dar : „Ordinele erau, fără îndoială, ambigue şi pot fi criticate cu asprime".

Dönitz a fost condamnat la 10 ani închisoare. O anumită împrejurare l-a salvat de la o pedeapsă mult mai aspră : apărătorul său reuşeşte să procure ca probe unele ordine asemănătoare ale Amiralităţii britanice cu privire la războiul submarin total ; reuşeşte, de asemenea, să obţină o declaraţie scrisă din partea amiralului Chester W. Nimitz, comandantul flotei americane din Pacific. Lui Nimitz i se trimisese un chestionar, căruia dr. Kranzbühler îi dă acum citire în sala tribunalului. Şi iată pasajul semnificativ :

Întrebare : „Există vreun ordin sau vreo practică a submarinelor S.U.A., potrivit cărora să fie interzise măsurile de salvare a pasagerilor sau a echipajelor navelor scufundate fără avertisment, în cazul cînd măsurile de salvare ar fi periclitat securitatea propriei nave ?"

Nimitz : „În general, submarinele americane nu obişnuiau să salveze supravieţuitorii inamici, în cazul cînd măsurile de salvare presupuneau un pericol deosebit, suplimentar, sau dacă împiedicau submarinul de la executarea în continuare a misiunilor sale..."

„Ţinînd cont de un anumit ordin al Amiralităţii britanice", constată Înalta Curte, „şi avînd în vedere răspunsul amiralului Nimitz, condamnarea lui Dönitz nu se întemeiază pe acuzaţia de încălcare a dispoziţiilor de ducere a războiului submarin".

Condamnarea sa este pronunţată în baza capetelor de

acuzare „atentate împotriva păcii“ și „crime de război“, probate în fața tribunalului. Primul cap de acuzare are în vedere faptul că Dönitz a participat la pregătirea atacului asupra Norvegiei. Al doilea vizează deferirea către SD a prizonierilor unei nave-torpilor aliate : „Din ordinul său, ei au fost predați SD-ului și, în final, împușcați. Dönitz a tolerat, atunci cînd a devenit comandant suprem, ca ordinul privind lupta împotriva grupelor de comando să rămînă, în totalitatea sa, în vigoare și poartă în consecință răspunderea“.

Asemănător se prezintă lucrurile și în cazul predecesorului lui Dönitz, al acuzatului Erich Raeder. Condamnarea lui Raeder la închisoare pe viață are la bază capetele de acuzare „conspirație“, „atentate împotriva păcii“, și „crime de război“.

„A fost unul din șefii prezenți la conferința de la Hossbach, la 5 noiembrie 1937“, spune sentința de la Nürnberg, și a cunoscut așadar planurile expansioniste ale lui Hitler. „Proiectul invaziei în Norvegia s-a născut inițial în capul lui Raeder, și nu în cel al lui Hitler. La o conferință a lui Hitler din 18 martie 1941, Raeder insistă asupra ocupării întregii Grecii. Probele demonstrează deci cu prisosință că Raeder a fost implicat în plănuirea și purtarea războaielor de agresiune“.

Și Raeder trage ponoase de pe urma faimosului ordin al lui Hitler privind lupta împotriva grupelor de comando ; sentința precizează : „La 10 decembrie 1942, doi ostași dintr-un comando au fost executați de către marină, și nu de către SD. Conducerea marinei de război dă explicația că «s-a procedat în consens cu ordinul special al führerului, dar că faptul ar constitui totuși un element nou în dreptul internațional, dat fiind că soldații purtau uniformă». Raeder recunoaște că a transmis mai departe ordinul, pe cale ierarhică, și că n-a ridicat nici o obiecție împotriva lui“.

În cadrul interogatoriului luat acuzatului Erich Raeder de către acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe, problema s-a conturat mai precis.

Sir David : „L-ați încuviințat ?“

Raeder : „Nu, nu l-am încuviințat, ci l-am transmis doar mai departe. Am transmis ordinul mai departe, așa cum l-a emis führerul. L-am transmis mai departe, fiindcă exista în sensul acesta un ordin al superiorului meu direct. Pe de altă parte, într-un ultim paragraf se arăta că ordinul respectiv nu vizează tratamentul aplicat prizonie-

rilor luați în timpul luptelor pe mare. N-am văzut nici un motiv să mă duc la führer și să protestez, și, dealtfel, aș vrea să precizez aici foarte clar un lucru : ca militar, nu mă puteam duce la comandantul meu suprem și să-i cer : «Ia prezintă-mi dumneata mie temeiurile în baza cărora ai emis respectivul ordin» ; asta e răzvrătire, și nu-mi puteam permite în nici un caz așa ceva".

În scopul unei caracterizări de ansamblu, acuzatorul britanic Elwyn Jones derulează și renumitul caz al scufundării navei *Athenia* : „La 23 octombrie 1939, ziarul partidului nazist *Völkischer Beobachter* publică un articol sub titlul răsunător : «Churchill scufundă nava *Athenia*». Am să prezint tribunalului probe din care rezultă că *Athenia* a fost scufundată, de fapt. de U-Boot-ul german U 30. Într-atîta de nejustificată a fost însă torpilarea navei *Athenia*, incît marina germană s-a văzut nevoită să falsifice o serie întreagă de date și să recurgă la nenumărate măsuri necinstite, pentru a-și putea masca vinovăția".

Raeder : „Fapt este că un tînăr comandant de submarin, comandantul U-Boot-ului U 30, a torpilat în seara zilei de 3 septembrie un vas de pasageri englez camuflat, luîndu-l. din greșeală, drept un crucișător-atelier".

Jones : „Consider necesar să amintesc ordinul lui Dönitz din 22 septembrie 1939, potrivit căruia «o torpilare fără avertisment prealabil a unei nave comerciale va trebui motivată prin posibila confundare a ei cu o navă de război sau cu o navă-atelier»".

Sir David : „După circa o lună, Ministerul Propagandei a făcut cunoscut — ați spus, mi se pare, că din ordinul lui Hitler — că nava *Athenia* a fost scufundată de Churchill. Dv., în calitate de amiral și de șef al marinei germane, n-ați considerat oare a fi de datoria dv. să protestați împotriva afirmației rușinoase și mincinoase că primul lord al Amiralității britanice ar fi trimis în mod deliberat la moarte un mare număr de cetățeni britanici ?"

Raeder : „Am vorbit cu Hitler despre acest lucru.... dar toate se puseseră la cale fără ca noi să avem cea mai vagă idee. Sigur că a fost extrem de penibil cînd primul lord a fost atacat atît de bădărănește, dar ulterior n-am mai putut face nimic".

Sir David : „Nu v-ați făcut probabil nici un fel de probleme, absolut nici un fel de probleme..."

Raeder : „Ba da, am fost revoltat".

Sir David : „Ați și concretizat în vreun fel revolta dv. ?"

Raeder : „În ce fel aş fi putut-o face ?"
Sid David : „Vreau să precizez foarte clar un lucru : că n-aţi întreprins nimic".
I.V. Pokrovski, acuzator sovietic : „Aţi fi putut să vă daţi demisia, nu-i aşa ?"
Raeder : „Da".
Pokrovski : „De fapt însă v-aţi retras abia în ianuarie 1943. Aşa este ?"
Raeder : „Da. Problema prezenta două aspecte : Primul era că Hitler însuşi nu mă mai prea agrea şi că trebuia să nu comit nici un act de indisciplină. Al doilea aspect viza tocmai despărţirea dintre noi doi, şi anume ca ea să se producă paşnic, într-aşa fel încît marina să nu aibă de suferit".
Pokrovski : „Eu nu vă întreb nimic despre aspectele problemei. Vă pun o simplă întrebare principială : era posibilă o demisie, sau nu ?"
Raeder : „Un singur lucru nu puteai face : să-i arunci în faţă întreaga poveste, creîndu-i impresia unui act de indisciplină. Acest lucru trebuia evitat cu orice chip, aşa ceva n-aş fi putut nicidecum face. Se opunea militarul din mine".

Hermann Wilhelm Göring aparţine numai în sensul cel mai larg al cuvîntului grupului de ofiţeri superiori, deşi deţinuse funcţii şi primise ordine militare create special pentru el. Fostul mareşal al Reichului şi purtător al Crucii de fier a fost, în primul rînd, politician şi camarad de luptă al lui Hitler ; funcţiile şi sarcinile sale militare n-au fost decît răsplata pe care Hitler i-o datora vechiului său companion.

În jurul figurii de bacantă a lui Göring au circulat în timpul celui de-al III-lea Reich şi chiar şi în timpul procesului o sumedenie de zvonuri. Unul dintre ele relata că acuzatorul sovietic Rudenko ar fi tras în timpul procesului asupra lui Göring. Zvonul a făcut înconjurul Germaniei de după război. Este un neadevăr, dar, ca mai toate zvonurile, conţine şi el un sîmbure de adevăr. Rudenko n-a tras niciodată în Göring, dar acuzatorul principal american, Robert H. Jackson, şi-a pierdut în timpul interogatoriului luat lui Göring, complet stăpînirea de sine şi a trîntit cu furie căştile pe pupitru. Se purtau discuţii în legătură cu un document intitulat „Pregătirea eliberării Rinului", privind ocuparea în anul 1935 a zonei demilitarizate a Renaniei.

Jackson : „Erau deci pregătiri pentru ocuparea armată a Renaniei, nu-i aşa ?"

Göring : „Nu, este o părere cu desăvîrşire eronată".

Jackson : „Susţineţi că pregătirile respective nu erau pregătiri militare ?"

Göring : „Erau pregătiri generale de mobilizare, cum le face oricare ţară, şi nu vizau ocuparea Renaniei".

Jackson : „Erau însă strict secrete, organizate în aşa fel, încît străinătatea să nu afle nimic despre ele".

Göring : „Nu-mi amintesc să fi citit vreodată vreo notă publicată în presa americană cu privire la pregătirile de mobilizare ale Statelor Unite".

În acest moment al interogatoriului, Jackson şi-a smuls căştile de la urechi şi le-a trîntit cu furie pe pupitrul din faţa sa. A rămas o clipă încremenit, cu mîinile în şolduri şi buzele strînse. Apoi s-a adresat Curţii : „Aş vrea să mi se permită să atrag atenţia Curţii că acest martor dă dovadă de rea-credinţă, acum, ca şi de-a lungul întregii sale audieri. După părerea mea, atît în calitate de martor, cît şi în b... acuzaţilor, martorul a afişat aroganţă şi înfumurare faţă de acest tribunal, care îi oferă posibilitatea unui proc... pe care el nu l-ar fi admis niciodată nimănui".

Preşedintele tribunalului, lordul Geoffrey Lawrance, îşi priveşte ceasul şi decide calm : „Ar fi poate mai bine dacă am amîna acum şedinţa".

Göring este condus la locul lui, ceilalţi acuzaţi îl bat amical pe umăr şi-i strîng mîna. Seara însă el îi mărturiseşte îngrijorat avocatului său, Werner Bross : „Povestea nu s-a încheiat încă. Ştiţi cum mă simt ? De parcă m-aş afla într-o pădure şi aş şti că de după fiecare copac mă pîndeşte cîte cineva, cu degetul pe trăgaci, fără însă ca eu să pot zări ceva".

„Göring ripostează", relatează în ziua următoare ziarele străine. Acuzatul Speer însă îi spune în celula sa psihologului legist Gilbert : „Să-l fi văzut pe Göring înainte : un toxicoman, leneş, egoist, corupt şi lipsit de orice simţ al răspunderii ! Doar disciplina dv. de închisoare l-a mai trezit. De ce n-a rămas la Berlin, lîngă führerul lui iubit ? Fiindcă la Berlin atmosfera devenise prea fierbinte atunci cînd ruşii au încercuit oraşul !"

Este oare exactă aprecierea lui Speer ? Şi amiralul Erich Raeder şi-a spus părerea despre Göring, ba a aşternut-o chiar pe hîrtie. Deşi apărătorul lui Raeder, dr. Walter Siemers, a vrut să oprească în ultimul moment citirea în

public a declarației, ea se află totuși la dosarul procesului. Documentul a stîrnit neliniște în rîndul acuzaților, căci Raeder l-a criticat fățiș nu numai pe Göring, ci și pe Dönitz. În special militarii au fost îngroziți de această singularizare propagandistică a comandantului suprem de odinioară al marinei militare germane.

Și neliniștea acuzaților devine de înțeles de îndată ce aflăm ce-a scris Raeder despre Dönitz : „Puternicele înclinații politice ale lui Dönitz i-au creat dificultăți în calitatea sa de șef al marinei militare. Ultima sa cuvîntare adresată Hitlerjugendului, care a stîrnit zîmbete ironice în toate cercurile, i-a atras porecla de «tînărul hitlerist Dönitz», fapt care n-a fost nicidecum de natură să-i sporească prestigiul".

Iar aprecierea lui asupra lui Göring este și mai grăitoare : „Personalitatea lui Göring a avut o influență nefastă asupra soartei celui de-al III-lea Reich. Îl caracterizau un orgoliu inimaginabil, goana după popularitate, minciuna, incapacitatea, suficiența și egoismul. Ar fi fost în stare să-și vîndă și țara, și poporul. Excela prin lăcomie, risipă nesăbuită, mai ales prin lipsă de fermitate, trăsături incompatibile cu calitatea de militar. Sînt convins că Hitler a intuit de îndată caracterul lui Göring, dar l-a folosit, pentru că-i servea scopurilor sale, și sînt convins că i-a pus în circă noi și noi sarcini, pentru a nu-i da posibilitatea să devină periculos pentru führerul însuși. Göring se străduia din răsputeri ca, privit din afară, să pară deosebit de loial față de führer, pe de altă parte însă se purta cu el fără pic de tact și de maniere, lucru pe care führerul se făcea că nu-l bagă în seamă".

Göring, căruia îi plăcea să pozeze în urmaș al Nibelungilor și pe care fostul său secretar de stat Paul Körner l-a desemnat în proces drept „ultima mare figură a Renașterii", a fost acuzat de tribunal în baza tuturor celor patru capete de acuzare : conspirație, atentate împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității. Este suficient să urmărim punctele principale pe care s-a fondat sentința, pentru a ne da seama că orice asemănare a lui cu Nibelungii sau cu marile figuri ale Renașterii devine absurdă. Iată cîteva dintre ele, redate textual :

1. El a înființat Gestapoul și, tot el, primele lagăre de concentrare, pentru ca în 1934 să i le predea lui Himmler; el a condus și a fost inițiatorul procedeelor murdare, care au dus la îndepărtarea lui Blomberg și Fritsch.

2. Göring a fost unul dintre cei cinci bărbați de frunte, care au participat la Conferința de la Hossbach la 5 noiembrie 1937 (atunci cînd Hitler și-a făcut cunoscute intențiile sale agresive).

3. În noaptea dinaintea invadării Cehoslovaciei și a încorporării Boemiei și Moraviei, în cadrul unei întrevederi a lui Hitler cu președintele Hacha, Göring a amenințat că va bombarda fără menajamente Praga dacă Hacha nu se arată dispus să cedeze. Această amenințare a și recunoscut-o în cadrul interogatoriului.

4. Göring a participat la ședința ținută la 23 mai 1939 în cancelaria Reichului, atunci cînd Hitler le-a declarat comandanților armatei sale : „Nu se pune așadar problema de a cruța Polonia". Göring a fost șeful Luftwaffei în timpul atacului asupra Poloniei și în timpul tuturor celorlalte atacuri care au urmat.

5. În proces, Göring a recunoscut în repetate rînduri că poartă alături de alții, răspunderea pentru folosirea forței de muncă în regim de sclavie. Ca șef al Luftwaffei a cerut de la Himmler deținuți pe care să-i utilizeze ca sclavi în fabricile de avioane subterane : „Recunosc că am cerut deținuți din lagărele de concentrare pentru întărirea capacității de producție a fabricilor de avioane, lucru pe care-l consider foarte normal".

6. Ca responsabil pentru planul de patru ani, Göring a semnat o directivă către SD privind tratamentul ce avea să fie aplicat muncitorilor polonezi în Germania — inclusiv „tratamentul special" (lichidarea). În calitatea sa de factor de decizie în problemele planului de patru ani, Göring poartă răspunderea pentru jefuirea teritoriilor ocupate, acțiuni la care a și colaborat direct.

7. Göring i-a prigonit pe evrei, și nu numai în Germania, ci și în țările cucerite. Atunci cînd respectivele țări au fost cotropite de armatele germane, el a extins și asupra lor legile antievreiești ale Reichului.

8. Deși exterminarea evreilor cădea de fapt în sarcina lui Himmler, Göring a ținut să participe și el la acțiune. Prin ordonanța din 31 iulie 1941, el le trasează lui Himmler și Heydrich sarcina să găsească „o soluție definitivă în problema evreiască, în întreaga zonă de influență germană din Europa".

Concluzionînd, sentința precizează în legătură cu Göring : „Nu poate fi acordată nici o circumstanță atenuantă,

căci Göring a fost adesea, ba chiar aproape întotdeauna, forța motrice, doar führerul său îl depășea. A fost personalitatea de vîrf în războaiele de agresiune, atît în calitate de conducător politic, cît și de militar ; a fost organizatorul programului de muncă silnică și inițiatorul pogromurilor împotriva evreilor și a altor rase din interiorul și din exteriorul țării sale. A recunoscut fățiș toate aceste crime. În unele aspecte, depozițiile poate că se mai contrazic ; în linii generale însă, propriile sale mărturisiri sînt arhisuficiente pentru a-i proba vinovăția. Vinovăția sa este unică în imensitatea ei. Pentru un asemenea om, nici o legislație n-ar putea furniza vreo scuză".

Este o înșiruire zdrobitoare de fapte. Culminînd, fără îndoială, cu ultimele puncte, și anume cu asasinarea în masă a milioanelor de oameni sub indicativul mascat de „soluție definitivă".

La 31 iulie 1941, Göring a extins împuternicirea dată în ianuarie 1939 lui Heydrich, privind „emigrarea evreiască". Documentul se află pe masa completului de judecată, și Göring știe că va fi adus în discuție. Nervozitatea care l-a cuprins înainte de interogatoriu poate fi lesne înțeleasă, pornind tocmai de la acest aspect. Agitația sa interioară îl determină să se prezinte la banca martorilor cu o bucată de carton în mînă, pe care scrisese cu creionul roșu, pe o parte : „Vorbește rar, cu pauze", iar pe cealaltă : „Ia-o ușor ! Păstrează-ți cumpătul".

Jackson : „Mai apoi, la 31 iulie 1941, ați emis o ordonanță prin care li se cere lui Himmler și șefului siguranței, SS-Gruppenführerul Heydrich, să întocmească planul pentru o soluționare definitivă a problemei evreiești, este exact ?".

Göring : „Nu, nu este exact, îmi amintesc perfect de acea ordonanță".

Jackson : „Vă voi înmîna documentul. Poartă semnătura dv., nu-i așa ?"

Göring : „Da, așa este".

Jackson : „Și este adresat șefului poliției și celui al SD-ului, SS-Gruppenführerul Heydrich, nu-i așa ?"

Göring : „Așa este".

Jackson : „Ca să nu întîmpinăm dificultăți legate de traducere, corectați-mă acolo unde versiunea mea nu este exactă : «În desăvîrșirea sarcinii încredințate dv. la 24 ianuarie 1939...»"

Göring: „Aici este o greșeală. Ordonanța spune: «În completarea» și nu în «desăvîrșirea»".

Jackson: „Bine, accept. Mai departe: «În completarea sarcinii încredințate dv. la 24 ianuarie 1939, care privea organizarea emigrării și evacuărilor cît mai avantajoase ca soluționare a problemei evreiești, vă însărcinez prin prezenta să faceți toate demersurile privind organizarea și finanțarea în scopul unei soluții definitive a problemei evreiești în sfera de influență germană din Europa".

Göring: „Nu este deloc corectă versiunea dv."

Jackson: „Vă rog, traduceți dv."

Göring: „Permiteți-mi să citesc exact cum scrie aici: «În completarea sarcinii încredințate dv. încă prin ordonanța din 24 ianuarie 1939, de a soluționa problema evreiască cît mai adecvat condițiilor existente, sub forma unor evacuări sau emigrări, vă însărcinez prin prezenta să faceți toate demersurile necesare din punct de vedere organizatoric, faptic și material...»

Și acum urmează acel cuvînt hotărîtor, care a fost tradus greșit. Aici se spune: «În vederea unei soluții globale» (Gesamtlösung), și nu a unei «soluții definitive» (Endlösung). Deci, continui:

«...în vederea unei soluții globale a problemei evreiești în sfera de influență germană din Europa. În măsura în care demersurile întreprinse se vor interfera cu atributiile altor instituții centrale, acestea din urmă vor fi și ele implicate. Vă însărcinez, de asemenea, să-mi prezentați în cel mai scurt timp un proiect general al măsurilor organizatorice, faptice și materiale, în vederea soluționării definitive a problemei evreiești, pe care o preconizăm»".

Și iată că, odată terminată lectura lui Göring, se petrece un lucru de necrezut: Jackson abandonează pista. S-a lăsat, evident, indus în eroare și n-a mai dat atenție faptului că la sfîrșitul documentului este folosit totuși și cuvîntul disputat, «soluționare definitivă».

„Indiscutabil, Jackson n-a sesizat că în document sînt folosite ambele cuvinte — Gesamtlösung și Endlösung; Göring l-a derutat, traducînd cei doi termeni diferiți prin același cuvînt", spune istoricul Gerald Reitlinger, unul dintre cei mai profunzi cunoscători ai acestui crîncen complex de probleme.

Pînă și avocatul Werner Bross, asistentul apărătorului lui Göring, a consemnat în scris, imediat după depoziția lui Göring: „Constatînd că în traducerea făcută de transla-

tor a documentului s-au strecurat unele inexactități față de originalul german, pe care-l avea în față, Göring obține permisiunea lui Jackson de a citi el însuși documentul și, foarte abil, intercalează explicațiile necesare. În felul acesta, diferența dintre «Gesamtlösung», care se referă la emigrare și evacuare, și preconizata «Endlösung» a devenit insesizabilă pentru un auditor, în special pentru un străin".

Conștient de succesul repurtat, Göring se împăunează în celulă în fața lui Bross: „Strașnic l-am mai dus pe Jackson! Nici un avocat n-ar fi putut manevra mai bine documentul!"

Acțiunea de exterminare, respectiva «Endlösung», își urmează cursul. La 20 ianuarie 1942, Heydrich aduce la cunoștința tuturor forurilor implicate că „mareșalul Reichului l-a împuternicit pe el cu pregătirea soluționării definitive a problemei evreiești în Europa". În timpul interogatoriului pe care i-l ia acuzatorul britanic Sir David Maxwel-Fyfe însă, Göring are tupeul să susțină că nu știe nimic despre cele întîmplate.

Sir David: „Am să vă rog să examinați acum și stenograma unei conferințe, pe care ați ținut-o la 6 august 1942. Uitați-vă la următorul pasaj:

Mareșalul Reichului, Göring: «Cît unt ați livrat, 30 000 de tone?»

Răspunde Lohse, care participă la conferință: «Da».

Apoi din nou dv.: «Tot dv. faceți livrări și către unitățile Wehrmachtului?»

Și iarăși Lohse: «Vă pot răspunde și la asta. Mai există doar cîțiva evrei, dat fiind că am lichidat deja cîteva zeci de mii, dar pot să vă spun că, la indicația dv., populația civilă primește cu 15% mai puțin decît unitățile Wehrmachtului».

Și acum, cînd aveți în față aceste documente, tot mai susțineți că nici dv., și nici Hitler n-ați avut habar că evreii erau asasinați în masă?"

Göring: „Rog ca replicile să fie redate întocmai. Au fost traduse complet greșit. Permiteți-mi să citesc din original: Lohse: «Vă pot răspunde și la asta. Nu mai există decît un număr restrîns de evrei, zeci de mii s-au dus». Aici nu scrie că au fost uciși. Din această replică nu se poate trage concluzia că au fost uciși, ci doar că evreii nu se mai află acolo. La fel de posibil este așadar să fi fost evacuați".

Sir David : „Aş propune să ne explicaţi foarte exact ce înţelegeţi dv. prin cuvintele : nu mai există decît cîţiva evrei".

Göring : „Că nu mai trăiesc acolo — asta trebuie înţeles".

Sir David : „Şi tot mai susţineţi că nici Hitler, şi nici dv. n-aţi ştiut nimic despre politica de asasinare în masă a evreilor ?"

Göring : „În ce-l priveşte pe Hitler, am spus că nu cred să fi ştiut ceva ; în ce mă priveşte pe mine, am declarat că n-am avut nici pe departe idee de proporţiile acestei chestiuni".

Sir David : „Aşadar n-aţi cunoscut proporţiile. Aţi ştiut însă, nu-i aşa, că se duce o politică îndreptată spre exterminarea evreilor ?"

Göring : „Nu, îndreptată spre expulzarea, nu spre lichidarea lor. Am ştiut, ce-i drept, că au existat şi cazuri izolate, în care s-au comis abuzuri în această direcţie".

Sir David : „Vă mulţumesc".

Interogatoriul acesta însă i-a ştirbit prestigiul lui Göring pînă şi în ochii celorlalţi acuzaţi. Cînd l-au văzut apărînd, la început, în faţa tribunalului, pozînd într-o figură eroică de Nibelung, toţi ceilalţi acuzaţi s-au aşteptat la mult mai mult din partea lui decît la cîteva banale pedantisme, la nişte simple subterfugii naive, şcolăreşti, străvezii.

Să fi fost oare reală naivitatea lui Göring, sau era doar o încercare disperată de a se strecura printre probele evidente ? Mai există în interogatoriul său un pasaj inegalabil în ceea ce priveşte naivitatea ; te face să te îndoieşti pînă şi de judecata limpede a bărbatului care a purtat şi el, şi chiar în proporţii uriaşe, răspunderea pentru soarta poporului german.

Jackson : „În ce moment v-aţi dat seama că războiul este pierdut sub raportul atingerii scopurilor urmărite de dv. ?"

Göring : „Cam pe la mijlocul, poate spre sfîrşitul lui ianuarie 1945, am înţeles că nu mai există nici o speranţă".

Jackson : „Vreţi să ne faceţi să înţelegem că dv., ca militar, v-aţi dat seama abia în ianuarie 1945 că Germania nu poate cîştiga războiul ?"

Göring : „Trebuie delimitate net două situaţii : a încheia ca învingător un război şi a încheia războiul la remiză. În ce priveşte încheierea victorioasă a războiului — de faptul că aceasta nu mai are şanse să fie realizată, mi-am

dat seama cu mult înainte ; în perioada pe care am precizat-o, însă, spuneam că mi-am dat seama că vom suferi chiar o înfrîngere".

Mareșalul Reichului Hermann Wilhelm Göring a înregistrat un eșec total : ca om, ca politician și ca militar. Și nimeni nu ar fi reușit să realizeze acest lucru mai bine decît a făcut-o chiar el, cu propriile-i cuvinte, în banca martorilor de la Nürnberg.

Tehnica depopulării

La baza politicii duse de Hitler în regiunile ocupate a stat, de la bun început, concepția sa național-socialistă. Care erau, de fapt, principiile ei ? Decimarea unor rase și popoare întregi, lichidarea sistematică a elementelor indezirabile, jaful, înfometarea, munca forțată. Principiul suprem, în special în răsărit, era depopularea. Spațiul cucerit pe cale militară trebuia „asigurat din punct de vedere politic". Iar în spatele acestei denumiri birocratice neutre se ascund, în realitate, crime inimaginabile, depășind orice înțelegere, chiar și dacă ai în vedere faptul că războiul de partizani se ducea într-o manieră extrem de brutală și de către partea adversă.

Adolf Heusinger în persoană, inspectorul general al Bundeswehrului în perioada 1957—1961, a dat în anul 1945 o declarație sub prestare de jurămînt Tribunalului de la Nürnberg, din care acuzatorul american Telford Taylor citează : „Impresia mea personală a fost încă de pe atunci că tratamentul aplicat populației civile din zona operațiilor și metodele de luptă împotriva grupelor de partizani în zona operațiilor ofereau conducerii superioare politice și militare un prilej favorabil înfăptuirii scopurilor urmărite, și anume de a reduce treptat populația slavă și evreiască. Făcînd însă abstracție de această convingere a mea, am considerat întotdeauna că metodele barbare aplicate sînt din punct de vedere militar o stupizenie, căci nu fac decît să îngreuneze inutil lupta trupelor împotriva inamicului".

Și ceea ce sugerează aici Heusinger, explică apoi, din banca martorilor, șeful unităților germane de luptă împotriva partizanilor, SS-Obergruppenführerul și generalul Waffen-SS-ului, Erich von dem Bach-Zelewski. Telford Taylor îl întreabă : „Forurile militare superioare au dat

dispoziţii detaliate privind metodele la care urma să se recurgă în lupta cu partizanii ?"

Bach-Zelewski : „Nu".

Taylor : „Şi care a fost urmarea ?"

Bach-Zelewski : „Ca urmare a lipsei unui ordin precis, a domnit o anarhie sălbatică în luptele cu partizanii".

Taylor : „Este adevărat că măsurile luate au dus la uciderea inutilă a unui număr mare de oameni din rîndul populaţiei civile ?"

Bach-Zelewski : „Da".

I.V. Pokrovski, acuzator sovietic : „Ce ştiţi despre existenţa unei brigăzi speciale, alcătuită din contrabandişti, braconieri şi foşti ocnaşi ?"

Bach-Zelewski : „Către sfîrşitul anului 1941 şi începutul lui 1942 a fost constituit, pentru început, un batalion, sub comanda lui Dirlewanger, subordonat Grupului de armate «Centru», batalion angajat în lupta împotriva partizanilor. Brigada Dirlewanger era alcătuită în cea mai mare parte din răufăcători cu antecedente penale ; oficial se vorbea de braconieri, dar printre ei erau şi adevăraţi criminali, condamnaţi pentru furturi prin efracţie, pentru crime etc."

Pokrovski : „Cum aţi putea explica dv. faptul că Comandamentul militar german era dispus să-şi mărească în felul acesta efectivele, şi anume prin angajarea unor criminali ?"

Bach-Zelewski : „După părerea mea, există o legătură evidentă între cuvîntarea lui Heinrich Himmler de la începutul anului 1941, înainte de campania din Rusia, cuvîntare rostită la Wewelsburg şi în care arăta că scopul campaniei in Rusia ar fi decimarea populaţiei slave şi reducerea ei cu treizeci de milioane, şi încercarea amintită de a acţiona realmente în acest sens prin intermediul unor trupe de calitate inferioară".

Pokrovski : „Ştiţi ceva despre un ordin care prevedea incendierea satelor drept represalii pentru ajutorul acordat partizanilor ?"

Bach-Zelewski : „Nu".

Pokrovski : „Să înţeleg, aşadar, că atunci cînd unii comandanţi au dat în chip bestial foc satelor, ca măsură represivă împotriva populaţiei, ei au acţionat din proprie iniţiativă ?"

Bach-Zelewski : „Da".

Pokrovski : „Aţi afirmat, mi se pare, că lupta împotriva

partizanilor constituia un pretext pentru exterminarea populației slave și evreiești".

Bach-Zelewski : „Da".

Pokrovski : „Conducerea Wehrmachtului cunoştea şi ea metodele de luptă aplicate în lupta împotriva partizanilor şi pentru exterminarea populației evreieşti ?"

Bach-Zelewski : „Metodele erau arhicunoscute, le cunoştea deci, fără îndoială, şi conducerea militară".

Pokrovski : „Puteți, aşadar, susține cu toată fermitatea că măsurile aplicate de Wehrmacht în teritoriile ocupate şi administrate pe atunci de germani urmăreau scopul de a extermina treizeci de milioane din populația slavă şi evreiască ?"

Bach-Zelewski : „Sînt convins că metodele ar fi dus într-adevăr la exterminarea a treizeci de milioane de oameni, dacă ar fi fost continuate în acelaşi fel".

Lipsit de simțul măsurii și fără scrupule, Hitler urmărea să creeze în răsăritul Europei un „spațiu gol", să facă astfel loc rasei de stăpîni, formată şi organizată de Himmler. „Înfăptuirea crimelor", arată acuzatorul sovietic principal, „era încredințată, în mod preponderent, «comandourilor speciale», create în acest scop, pe baza înțelegerilor dintre şeful poliției şi al SD-ului şi OKW-ului".

Fapt confirmat, dealtfel, în fața instanței şi de Otto Ohlendorf, Amtschef III al RSHA. Lui Ohlendorf, care a comandat el însuși o grupă de luptă în răsărit și care în 1951 a fost executat la Landsberg pentru asasinatele în masă pe care le-a comis, îi ia la Nürnberg un interogatoriu acuzatorul american John Harlan Amen :

Amen : „Cîte grupe de luptă au existat ?"

Ohlendorf : „Patru. Grupele de luptă A, B, C şi D. Grupa D nu era subordonată vreuneia din Grupele de armate, ci era repartizată nemijlocit Armatei 11".

Amen : „Cine comanda Armata 11 ?"

Ohlendorf : „Comandantul ei a fost mai întîi cavalerul von Schober, iar apoi von Mannstein".

Amen : „Dv. ați avut vreo întrevedere cu Himmler?"

Ohlendorf : „Da. Către sfîrşitul verii 1941. Himmler a venit la Nikolaev. I-a adunat pe şefii şi pe membrii comandoului de luptă și le-a repetat ordinul ce fusese emis privind execuțiile în masă, menționîndu-le expres că nici şefii şi nici membrii grupelor care participă la execuții nu vor fi traşi în vreun fel la răspundere pentru execu-

tarea respectivului ordin. Întreaga răspundere ar purta-o el și führerul".

Amen : „Știți cîte persoane au fost asasinate de grupa de luptă D, deci sub conducerea dv. ?"

Ohlendorf : „Din iunie 1941 și pînă în iunie 1942, comandourile de luptă au raportat lichidarea a circa 90 000 de persoane".

Amen : „Cifra include bărbați, femei și copii ?"

Ohlendorf : „Da".

Amen : „Pe ce se bazează cifra dată de dv. ?"

Ohlendorf : „Pe rapoartele înaintate grupei de luptă de către comandouri".

Amen : „V-au fost înmînate rapoartele ? Le-ați văzut și le-ați citit personal ?"

Ohlendorf : „Da".

Amen : „Ați supravegheat chiar personal execuții în masă ?"

Ohlendorf : „Am fost de față la două, în timpul inspecțiilor pe care le făceam".

Amen : „Vreți să relatați tribunalului amănunte ?"

Ohlendorf : „Drept loc pentru execuție se alegea, de regulă, un șanț antitanc sau vreo groapă".

Amen : „În ce poziție erau împușcate victimele ?"

Ohlendorf : „Stînd în picioare sau în genunchi".

Amen : „Ce făceați cu cadavrele, după împușcare ?"

Ohlendorf : „Cadavrele erau îngropate chiar în șanțul sau în groapa lîngă care se făcuse execuția".

Amen : „Și cum vă convingeați dacă victimele erau cu adevărat moarte sau mai trăiau ?"

Ohlendorf : „Acest lucru cădea în sarcina unui șef de unitate, care primea ordinul să controleze și, la nevoie, să tragă gloanțele de grație".

Amen : „Toate victimele, bărbații, femeile și copiii, erau executate în același fel ?"

Ohlendorf : „Da, aceasta a fost situația pînă în primăvara anului 1942. Apoi a sosit un ordin din partea lui Himmler, ca pe viitor femeile și copiii să nu mai fie executați decît prin intermediul camioanelor de gazare".

Abia un proces ulterior a scos la iveală ce anume l-a determinat pe Himmler să dea surprinzătorul ordin. Martorul Erich von dem Bach-Zelewski a relatat cu acea ocazie următoarea întîmplare : În august 1941 Himmler a ordonat șefului grupei de luptă Arthur Nebe, la Minsk, să execute în prezența sa o sută de persoane, printre care

numeroase femei. Bach-Zelewski se afla in imediata apropiere a lui Himmler şi l-a putut observa. Cînd au răsunat primele împuşcături şi victimele s-au prăbuşit, lui Himmler i s-a făcut rău. S-a clătinat pe picioare, gata să cadă, dar şi-a revenit apoi imediat. A început să urle nestăpînit la călăi, că ţintesc prost şi că multe dintre femei n-au fost lovite mortal. Şi scurt timp după aceea a apărut ordinul amintit de Ohlendorf, ca femeile şi copiii să nu mai fie executaţi prin împuşcare, ci prin gazare.

Amen : „Vreţi să descrieţi instanţei cum erau construite camioanele de gazare, cum arătau ele ?"

Ohlendorf : „Erau de fapt nişte camioane închise. Astfel amenajate, încît, la pornirea motorului, în partea închisă din spate să pătrundă gaze, care provocau moartea în circa zece-cincisprezece minute".

Amen : „Care dintre organizaţii au furnizat baza personalului ofiţeresc al grupei de luptă ?"

Ohlendorf : „Personalul de conducere era pus la dispoziţie de poliţie, de poliţia criminală şi, într-o măsură mai mică, de SD".

Avocatul Ludwig Babel, apărătorul SS-ului şi al SD-ului : „Individul, in parte, s-ar fi putut opune cu şanse de succes executării unor asemenea ordine ?"

Ohlendorf : „Nu ; căci rezultatul ar fi fost Curtea marţială şi o sentinţă corespunzătoare".

Şi astfel a funcţionat pînă la capăt, după bunul ei plac, maşinăria infernală a lui Hitler, Himmler şi a acoliţilor lor. Zile şi săptămîni de-a rîndul au fost prezentate în sala Tribunalului de la Nürnberg cele mai cumplite amănunte cu privire la diferitele operaţiuni: „Tehnica depopulării" a înghiţit milioane de vieţi omeneşti ; au pierit evrei, slavi, femei, copii, moşnegi, localităţi întregi. La Nürnberg, compar în faţa instanţei martori oculari şi supravieţuitori, avocaţilor li se înmînează nenumărate documente germane şi fotografii confiscate, rapoarte oficiale din perioada respectivă. Dimensiunile reale ale imensei catastrofe provocate de mîna omului sînt însă de necuprins. I-au fost dedicate multe mii de pagini din procesul-verbal de şedinţă al Tribunalului de la Nürnberg, dar nici acestea nu pot oglindi decit mici secvenţe. Ne vom rezuma la cîteva exemple, semnificative însă pentru tot ansamblul. Maiorul Rösler de la Regimentul 528 infanterie trimite la 3 ianuarie 1942 comandantului Armatei 9, generalul Schierwind, un raport care a fost găsit după sfîrşitul războiului şi căruia

l se dă citire acum, în sala Tribunalului de la Nürnberg. Raportul spune : „La sfîrşitul lui iulie 1941, regimentul de infanterie aflat pe atunci sub comanda mea se găsea undeva pe drumul dintre Westen şi Şitomir, loc în care era prevăzut să facem un popas. Chiar în după-amiaza zilei în care am ajuns, după ce ne instalasem împreună cu statul major la cartierul general, am început să auzim, la intervale regulate, salve de focuri de puşcă, urmate, la scurt timp, de focuri de pistol. Împuşcăturile păreau a se auzi de undeva destul de aproape de locul unde mă găseam. M-am hotărît să văd despre ce este vorba şi am pornit împreună cu adjutantul şi ofiţerul de ordonanţă — locotenentul-major von Bassewitz şi locotenentul Müller-Brodmann — în direcţia din care se auzeau împuşcăturile.

Foarte repede ne-am dat seama că se petrece ceva alarmant în acel loc : soldaţi şi persoane civile se îndreptau în valuri spre terasamentul unei căi ferate, în spatele căruia, după cum ni s-a comunicat, se făceau în permanenţă execuţii. O bună bucată de vreme nici n-am putut străbate distanţa pînă la terasament, pentru a privi dincolo de acesta, auzeam însă, tot la intervale regulate, mai întîi un semnal strident de fluier, apoi o salvă cam din circa 10 puşti, urmată la scurt timp de focuri de pistol.

Cînd, în sfîrşit, am reuşit să ne căţărăm pe terasament şi să privim dincolo de el, o imagine dezgustătoare şi cutremurătoare totodată s-a înfăţişat privirilor noastre. Un şanţ de circa 7—8 metri lungime, de — poate — 4 metri lăţime, pămîntul ridicat din el formînd un val pe una din laturi. Atît pe valul de pămînt, cît şi pe peretele gropii se revărsau şiroaie de sînge. Groapa era plină ochi cu cadavre omeneşti — imposibil de apreciat numărul lor — de ambele sexe, încît nici nu mi-am putut da seama de adîncimea ei.

În spatele valului de pămînt se afla un comando de poliţie, comandat de un ofiţer de poliţie. Uniformele soldaţilor erau înroşite toate de sînge. De jur împrejur — nenumăraţi soldaţi din subunităţile care se aflau pe acolo, unii în costum de baie, ca spectatori, şi mulţi civili, cu neveste şi copii. M-am apropiat cît am putut de groapă, şi nici pînă azi nu pot uita priveliştea care mi s-a oferit. Printre alte cadavre zăcea acolo şi un moşneag, cu barbă albă, de a cărui mînă stîngă mai atîrna încă bastonul. Omul mai dădea semne de viaţă, respira încă sacadat ; i l-am arătat unui poliţist, îndemnîndu-l să-l omoare definitiv.

Mi-a răspuns rînjind : «Ăla ? Şapte gloanţe i-am tras în burtă, crapă el singur acum !»

De cadavre nu se mai ocupa nimeni, le lăsau exact aşa cum cădeau în groapă, după fiecare salvă de foc. Victimele erau împuşcate pe la spate, în ceafă, şi după ce trupurile se prăbuşeau în groapă, opera se desăvîrşea printr-o serie de focuri de pistol, trase de pe valul de pămînt, la întîmplare, în trupurile din groapă.

Sînt militar, am luptat în războiul mondial, am participat şi la campaniile din Franţa şi Rusia ale acestui război, dar spiritul mi-a rămas aproape la fel de cutezător ; am luptat şi în formaţiunile de voluntari din anul 1919 şi nu puţine au fost situaţiile grele cărora a trebuit să le fac faţă ; nu-mi amintesc însă să mai fi trăit vreodată asemenea clipe".

Este relatarea unui maior german, şi ar putea fi completată cu sute de alte mărturii similare ; pretutindeni, în spaţiile nesfîrşite ale Răsăritului în apropierea tuturor localităţilor mai mari, se înfăptuiau aceleaşi crime inimaginabile.

Fireşte că nu era vorba de acţiuni individuale, necontrolate, lucru pe care-l atestă şi un alt document citat la Nürnberg. Este vorba de jurnalul acuzatului Hans Frank, guvernatorul general al Poloniei : La 6 februarie 1940, Frank acordă un interviu corespondentului lui *Völkischer Beobachter*, Kleiss. Acuzatorul sovietic Smirnov redă unele pasaje ale acestui interviu.

Kleiss : „Cred că n-ar fi lipsit de interes să ne explicaţi diferenţa dintre un Protectorat şi un Guvernămînt general".

Frank : „Am să vă exemplific foarte plastic diferenţa la care vă referiţi : la Praga, de exemplu, întîlneşti expus ici-colo cîte un afiş mare, de culoare roşie, care anunţă că în ziua respectivă fuseseră împuşcaţi — să zicem — şapte cehi. Păi, dacă ar fi fost să dispun eu expunerea cîte unui afiş ori de cîte ori sînt împuşcaţi aici şapte polonezi, cred că nu mi-ar fi ajuns toate pădurile Poloniei ca să confecţionez hîrtia necesară atîtor afişe".

Samuel Harris, acuzator din partea Statelor Unite, vorbeşte despre teoria depopulării, pe baza unui alt document important : „Este vorba de un raport din 23 mai 1941, aşadar o dată prealabilă invaziei în Uniunea Sovietică. Documentul s-a găsit printre actele confiscate de la

OKW și este intitulat «Directive politico-economice privind organizarea economică în răsărit, sectorul agriculturii» ; se referă, așadar, la sectorul agricol, care constituia o problemă importantă în cadrul administrării economice a Rusiei, preconizată de acuzatul Göring".

În document se arată, printre altele, că produsele din zonele cu producție excedentară din Uniunea Sovietică nu vor mai fi livrate pe viitor în regiunile deficitare, ci trimise în Germania: „Consecința va fi neaprovizionarea întregii zone păduroase, inclusiv a centrelor industriale de bază, ca Moscova și Leningrad. Populația acestor zone, în special populația din orașe, va fi expusă unei foamete cumplite. Multe zeci de milioane de oameni din aceste regiuni nu vor mai avea ce mînca și vor muri de foame, ori se vor vedea nevoite să emigreze în Siberia".

Iată deci că toți cei care nu fuseseră decimați de grupele de luptă și nu căzuseră victime așa-zisului război cu partizanii urmează a fi acum expuși morții prin înfometare, potrivit directivelor laconice venite de la Berlin. „Multe zeci de milioane de oameni" — precizare oficială fără echivoc. În timpul interogatoriului luat lui Bach-Zelewski, dr. Alfred Thoma, apărătorul acuzatului Alfred Rosenberg, revine asupra problemei : „Considerați că cuvîntarea lui Himmler, în care cerea exterminarea a treizeci de milioane de slavi, ar reflecta propriile sale convingeri sau este, după părerea dv., doar o expresie a concepției național-socialiste ?"

Bach-Zelewski : „Astăzi sînt convins că era o consecință logică a concepției noastre. Cînd predici ani de-a rîndul, zeci de ani de-a rîndul, că slavii sînt o rasă inferioară, că evreii nici măcar nu sînt oameni, firește că se ajunge pînă la urmă la o asemenea explozie".

Dr. Thoma : „Bine, asta astăzi. Care era însă pe atunci părerea dv. ?"

Bach-Zelewski : „Este greu pentru un german să străbată calea pînă la o asemenea convingere. Și mie mi-a trebuit foarte mult timp".

Dr. Thoma : „Și. totuși, pe lîngă concepția despre lume și viață, pe care ați avut-o atunci, ați mai avut și o conștiință, nu ?"

Bach-Zelewski : „Tocmai de aceea mă aflu acum aici".

„Trădător !" strigă Göring suficient de tare în urma martorului, atunci cînd respectivul este scos din sală, după

audiere. Dar apostrofările lui nu reuşesc să schimbe faţa lucrurilor.

Prizonierii de război, în special, sînt victime sigure ale politicii de depopulare. Concretizată în ordinul cu privire la comisari, ea atinge o culme sinistră tot în exterminarea prin înfometare. Bogislav von Bonin, colaborator cu funcţie de conducere la organizarea Bundeswehrului între anii 1952 şi 1955, a dat şi el în anul 1945 o declaraţie pentru Tribunalul de la Nürnberg. Acuzatorul Taylor îi dă citire : „La începutul campaniei în Rusia eram prim ofiţer de stat major al Diviziei 17 tancuri, care urma să atace la nord de Brest-Litovsk, trecînd rîul Bug. Puţin înainte de declanşarea atacului, divizia mea a primit prin curier, de la OKW, un ordin scris al führerului. Ordinul decreta ca, atunci cînd sînt luaţi prizonieri, comisarii ruşi să fie împuşcaţi pe loc fără nici o procedură judiciară. Ordinul era destinat tuturor unităţilor Armatei de Răsărit. Deşi urma să fie transmis pînă jos, la companii, generalul comandant al corpului XXXVII de blindate, generalul de blindate Lemelsen, a interzis transmiterea lui către trupe, declarînd că, după părerea sa, ordinul ar fi inadmisibil din punct de vedere militar şi moral".

Comportarea lui Lemelsen este o mărturie a felului în care a primit trupa ordinul lui Hitler cu privire la comisari, însă doar puţini comandanţi au dat dovadă de atîta curaj personal ca acest general de blindate. Misiunea de a ucide lua proporţii dintre cele mai monstruoase.

Martorul Erwin Lahousen din serviciul şefului Abwehrului, amiralul Canaris, este audiat la Nürnberg în această problemă de John Harlan Amen.

Lahousen : „Conţinutul ordinului viza, de fapt, două categorii de măsuri ce urmau a fi luate ; în primul rînd, uciderea necondiţionată a comisarilor ruşi făcuţi prizonieri şi, în al doilea rînd, lichidarea tuturor elementelor aşa-zis contaminate de bolşevism, respectiv a purtătorilor activi ai concepţiei bolşevice. Aceştia urmau a fi selectaţi din rîndul prizonierilor de război ruşi, pe baza unei selecţii efectuate de SD".

Amen : „S-a vorbit despre modul în care trebuia să fie dus la îndeplinire respectivul ordin ?"

Lahousen : „Da, după cîte îmi amintesc, prin comandourile de luptă ale SD-ului, cărora le revenea de fapt o sarcină dublă : să efectueze în lagăre selecţia amintită şi apoi să execute persoanele astfel identificate".

Amen : „Vreţi să relataţi tribunalului în detaliu modul în care se făcea trierea prizonierilor şi, mai ales, să ne spuneţi pe baza căror criterii se hotăra care dintre prizonieri să fie ucişi ?"

Lahousen : „Prizonierii erau selectaţi de comandourile speciale ale SD-ului după criterii absolut arbitrare. Un anumit şef al unui comando de luptă se orienta după caracteristici rasiale ; fireşte că erau trimişi la moarte în primul rînd evreii, sau cei care vădeau particularităţi specific evreieşti, sau poate vreun alt prizonier considerat ca făcînd parte dintr-o rasă inferioară. Şeful altui comando putea efectua selecţia pe criteriul inteligenţei. Un al treilea, pe cine ştie ce alt criteriu".

Şi după această depoziţie a lui Lahousen, să ascultăm din nou un document : „Soarta prizonierilor de război sovietici în Germania este o tragedie inimaginabilă. Din cei 3,6 milioane de prizonieri de război, astăzi mai sînt pe deplin apţi de muncă vreo cîteva sute. O mare parte din ei a murit de inaniţie, ori s-a prăpădit din cauza vicisitudinilor vremii. Multe mii au fost răpuse de tifosul exantematic. În majoritatea cazurilor, comandanţii lagărelor interziceau populaţiei civile să furnizeze alimente prizonierilor de război, preferînd să-i lase să moară de foame. Cînd, în timpul marşurilor, prizonierii se prăbuşeau, lihniţi de foame şi epuizaţi de efort, erau împuşcaţi sub privirile îngrozite ale populaţiei civile, cadavrele lor fiind lăsate în drum. În nenumărate lagăre, prizonierii nu aveau nici măcar acoperiş deasupra capului ; pe ploaie şi în viscol stăteau sub cerul liber. Nu li se dădea nici măcar vreo unealtă cu care să-şi poată săpa o groapă în pămînt. Ar mai fi de amintit execuţiile prizonierilor de război. Astfel, de exemplu, în diferite lagăre erau împuşcaţi «asiaticii»..."

Surprinzătoare este originea acestui document : este o scrisoare scrisă la 28 februarie 1942 de Alfred Rosenberg lui Wilhelm Keitel !

Şi încă un document de provenienţă Alfred Rosenberg este depus pe masa instanţei de la Nürnberg. Se citează din el : „Cantitatea de alimente care s-a aprobat a fi acordată locuitorilor Rusiei nu este nicidecum de natură să le asigure acestora existenţa, ci doar o vegetare pe termen redus. Pe şosele întîlneşti cete imense de oameni în migraţie, sute de mii de oameni, care, potrivit unor evaluări competente, vor atinge la un moment dat milionul. Cetele umblă de colo-colo, în căutare de hrană..."

Oare cum de s-a putut ajunge la o asemenea desconsiderare fără limită a vieţii altor oameni ? Două citate ne pot oferi răspunsul la întrebare. Comisarul Reichului Erich Koch, responsabil cu administrarea Ucrainei, rosteşte în public la Kiev : „Sîntem un popor de stăpîni, asta înseamnă că cel mai neînsemnat muncitor german este din punct de vedere rasial şi biologic de o mie de ori mai valoros decît populaţia de aici. Am să storc totul din ţara asta. Nu pentru a-i binecuvînta am venit pînă aici. Populaţia trebuie să muncească, să muncească şi iar să muncească. Venirea noastră aici nu înseamnă că o să cadă mană din cer..."

Iar Heinrich Himmler completează ideea în cuvîntarea rostită în faţa generalilor SS. Acuzatorul american Thomas J. Dodd citeşte după stenogramă : „Cum o duc ruşii ? Cum o duc cehii ? Mi-e perfect indiferent. Nu mă interesează dacă celelalte popoare trăiesc bine sau crapă de foame ; important este doar să avem noi sclavi pentru culturile noastre. Ce-mi pasă mie că, săpînd la un şanţ antitanc, zece mii de rusoaice cad grămadă de epuizare ? Singurul lucru care mă interesează este să fie gata şanţul, în folosul Germaniei".

Tot în acest context trebuie amintit şi aşa-numitul *Kugel-Erlass* (decretul glonte), potrivit căruia ofiţerii şi subofiţerii prizonieri de război evadaţi erau duşi în lagărul de concentrare Mauthausen şi împuşcaţi acolo. Acţiunea diabolică îi viza pe toţi prizonierii, cu excepţia celor britanici şi americani. Dar dacă acest decret mai făcea o deosebire între Vest şi Est, decretul *Nacht und Nebel,* în schimb, era îndreptat împotriva populaţiei tuturor teritoriilor ocupate. A fost, fără îndoială, produsul unei minţi bolnave şi diabolice.

„În continuare", arată acuzatorul american Robert G. Storey, „aş vrea să aduc în discuţie faptul că Gestapoul şi SD-ul deportau în Germania persoane civile din teritoriile ocupate pentru proceduri secrete şi aplicarea de pedepse. Este vorba de decretul *Nacht und Nebel* emis de Hitler la 7 decembrie 1941". Documentul poartă semnătura acuzatului Wilhelm Keitel, şeful Înaltului comandament al Wehrmacht-ului. El prevede :

„În urma unei îndelungate reflectări, führerul a hotărît ca în teritoriile ocupate, în cazul unor agresiuni împotriva Reichului sau a forţei de ocupaţie, făptuitorii să

fie pedepsiți altfel decît pînă în prezent. Führerul este de părere : În asemenea situații, măsuri ca privarea de libertate sau chiar și închisoarea pe viață trebuie apreciate drept o dovadă de slăbiciune. O intimidare eficace și cu efect mai îndelungat poate fi realizată prin pedeapsa cu moartea sau prin alte măsuri de natură să creeze pentru rude și pentru populație o stare de incertitudine privind soarta făptuitorului. Acestui scop îi vine în întîmpinare deportarea în Germania. Directivele anexate privind urmărirea infracțiunilor corespund acestei concepții a führerului. Ele au fost analizate și aprobate de el. Keitel".

Iar directivele prevăd printre altele : „Efectul de intimidare al acestei măsuri rezidă a) în dispariția fără urmă a inculpaților, b) în faptul că nu se vor da nici un fel de relații privind locul unde se află și soarta lor".

Keitel, în depoziția sa : „Îmi dau perfect de bine seama că legarea numelui meu și de acest decret numit *Nacht und Nebel* îmi aduce o acuzare gravă, chiar dacă din documente reiese limpede că este vorba de un ordin al führerului. Vă spun că mi-am exprimat încă de pe atunci rezerva față de ordin și-mi amintesc exact ce am susținut atunci, și anume că procedeul ar putea avea urmări exact contrare celor scontate. Spusele mele n-au fost însă luate în seamă, am fost chiar amenințat că, dacă Wehrmachtul nu este în stare, va fi însărcinat ministrul justiției cu emiterea unui ordin corespunzător.

Tragismul fără margini, de care abia acum am luat cunoștință, rezidă, fără îndoială, în faptul că decretul, destinat inițial doar Wehrmachtului, a fost mai apoi generalizat probabil de către organele de poliție, astfel încît s-au creat lagăre întregi pentru deportați de tipul *Nacht und Nebel*".

Sir David Maxwell-Fyfe, acuzator britanic : „V-aș ruga să precizați un lucru pentru tribunal : Spuneți că ați fost de multe ori pus în situația de a acționa împotriva convingerilor proprii. Care din situațiile respective v-au produs cea mai mare frămîntare ?"

Keitel : „Am fost destul de des pus în asemenea situații".

Sir David : „Vă rog să-mi răspundeți la întrebare, acuzat".

Keitel : „Poate. ca s-o iau în sens invers, dispozițiile date pentru ducerea războiului din răsărit, în măsura în

care contraveneau legilor de ducere a războiului... În capul listei însă aş pune decretul *Nacht und Nebel* cu implicaţiile sale reale, apărute ulterior, şi pe care nu le cunoşteam atunci : A fost, lupta cea mai grea pe care am dus-o cu mine însumi".

Un simbol sinistru al dezlănţuirii tuturor instinctelor bestiale a fost şi soarta satului ceh Lidice. Ordinul l-a dat Hitler, iar de executare a răspuns Himmler.

„Soarta satului Lidice", spune acuzatorul sovietic Smirnov, „au mai avut-o şi multe alte localităţi de pe teritoriul Uniunii Sovietice, al Iugoslaviei sau al Poloniei, uneori ca a fost poate şi mai cumplită. Dar lumea cunoaşte tragedia de la Lidice şi n-o va uita niciciînd. Satul Lidice a fost distrus de către nazişti ca măsură represivă pentru lichidarea justificată a protectorului Boemiei şi Moraviei, Heydrich.

La 9 iunie 1942 satul Lidice a fost încercuit, din ordinul Gestapoului, de către soldaţii aduşi cu cîteva camioane mari de la Slany. Accesul în sat era liber, nimeni nu-l mai putea însă părăsi. Gestapoul a tîrît femeile şi copiii în incinta şcolii. Şi apoi, ziua de 10 iunie a fost cea de pe urmă pentru satul Lidice şi locuitorii săi. Bărbaţii fuseseră închişi în pivniţa, în curtea şi în grajdul de cai al familiei Horak. Şi-au dat seama ce-i aşteaptă, dar nu s-au pierdut cu firea. Preotul Sternbeck, în vîrstă de 73 ani, îi îmbărbăta cu cuvintele Domnului.

Grupuri de cîte zece bărbaţi erau scoşi din gospodăria Horakilor, duşi în grădină şi împuşcaţi. Execuţia a durat din zori şi pînă după-amiază, la ora patru. Apoi criminalii s-au fotografiat la locul crimei, cu cadavrele în jurul lor. 172 de bărbaţi şi de tineri de peste şaisprezece ani au fost împuşcaţi la 10 iunie 1942. Şapte femei din Lidice au fost împuşcate la Praga, restul de 195 au fost transportate în lagărul de concentrare de la Ravensbrück, unde 42 au murit schingiuite, 7 au fost gazate, iar 3 au dispărut. Copiii din Lidice au fost despărţiţi de mamele lor la cîteva zile după distrugerea satului. Nouăzeci de copii au fost deportaţi la Lodz, în Polonia, iar de acolo în lagărul de concentrare *Gneisenau*, în aşa-numita zonă a Wartei. Pînă în momentul de faţă nu s-a putut da de urma lor".

Dar nu numai în răsărit, ci pretutindeni în Europa fusese dezlănţuită teroarea „tehnicii depopulării" a lui Hitler. Pretutindeni — din Norvegia şi pînă în Grecia,

din Estonia și pînă la frontiera Spaniei — ard în flăcări satele, mor oameni nevinovați.

O altă localitate europeană devenită simbol, asemenea satului Lidice, este satul francez Oradour-sur-Glane. Generalul von Brodowski notează la 14 iunie 1944 laconic în jurnalul său de război: „S-au prăpădit cam 600 de persoane. Toată populația masculină din Oradour a fost împușcată. Femeile și copiii se refugiaseră în biserică. Biserica a luat foc. Fusese minată. Femeile și copiii au sucombat și ei".

Cu totul altfel este relatat episodul în raportul oficial, căruia îi dă citire acuzatorul francez Charles Dubost: „Sîmbătă, 10 iunie, un detașament SS, aparținînd probabil diviziei «Das Reich», aflată în zonă, a pătruns în localitatea încercuită complet în prealabil și a ordonat populației să se adune în piață. Bărbații au fost împărțiți în patru-cinci grupuri, pentru ca apoi fiecare grup să fie închis în cîte o șură. Femeile și copiii au fost duși în biserică și încuiați acolo. Scurt timp după aceea a început să se audă lătratul mitralierelor. Întregul sat, precum și gospodăriile de prin împrejurimi au fost incendiate. Soldații dădeau foc caselor, uneia după alta.

Femeile și copiii au fost cuprinși de panică văzînd pîrjolul din jurul lor și auzind rafalele de mitralieră. Apoi, la ora 17, a năvălit în biserică un grup de soldați germani, care au așezat pe masa de împărtășanie un fel de ladă, din care atîrnau niște fitile aprinse, de fapt un aparat destinat asfixierii oamenilor de acolo. N-a trecut mult și aerul a devenit irespirabil; cineva a reușit însă să spargă ușa dinspre sacristie și în felul acesta și-au mai revenit femeile și copiii aproape asfixiați.

Dar soldații germani au început să tragă focuri de armă prin ferestrele bisericii. Au pătruns apoi și în biserică, spre a-i mitralia pe ultimii supraviețuitori. Au împrăștiat pe jos o pulbere ușor inflamabilă. O singură femeie s-a putut salva. S-a cățărat pe zid pînă la una din ferestrele bisericii și a ieșit pe acolo. Strigătele unei mame care voia să-i încredințeze femeii și copilul ei au atras însă atenția unei santinele asupra evadatei. Soldatul a tras în ea și a rănit-o grav. Și-a salvat viața prefăcîndu-se moartă.

Către ora 18, soldații germani au oprit trenul local, care trecea prin apropiere, și i-au dat jos pe călătorii care mergeau spre Oradour. I-au trimis pe lumea cealaltă cu

focuri de mitralieră, iar cadavrele lor le-au aruncat în flăcări".

Celor care au pătruns după masacru în localitatea transformată în mormane de cenuşă li s-a înfăţişat o privelişte înfricoşătoare: „În biserica pe jumătate prăbuşită se mai vedeau ici-colo resturi omeneşti carbonizate, provenind de la cadavre de copii. Mîini şi picioare erau amestecate cu cenuşa pereţilor din lemn ai bisericii. Un martor ocular a descoperit chiar la intrarea în biserică cadavrul unei mame strîngîndu-şi copilul la piept, în faţa altarului cadavrul unui copilaş îngenuncheat, iar lîngă scaunul confesional — cadavrele încă înlănţuite a doi copii".

Raportul nu-i aparţine nicidecum guvernului francez din primii ani de după război. El a fost întocmit de generalul francez Bridoux din însărcinarea guvernului de la Vichy, dependent de Berlin, şi i-a fost predat Oberbefehlshaberului german West.

Lidice şi Oradour — episoade relatate în cuvintele seci ale rapoartelor — sînt în cadrul procesului de la Nürnberg doar două exemple din alte multe sute de exemple. Zile de-a rîndul sînt enumerate nume de oraşe şi sate care au avut aceeaşi soartă sau poate una chiar şi mai cumplită, oră de oră dezbaterile sînt încărcate de mărturia suferinţei a mii, a zeci de mii, a sute de mii de oameni fără nume.

„Mii şi zeci de mii de cetăţeni din ţările apusene sînt ucişi, fără sentinţă, ca măsură represivă pentru acţiuni pe care nu le-au comis ei". Cu aceste cuvinte, adjunctul acuzatorului principal francez, Charles Dubost, conturează un alt gen de crime comise în cadrul politicii de ocupaţie germană. Este vorba de uciderea ostatecilor, concepută ca măsură de intimidare, care în realitate însă nu făcea decît să aţiţe şi mai mult ura împotriva forţelor de ocupaţie şi să întărească şi mai mult rîndurile mişcării de rezistenţă. Numai în Franţa germanii au împuşcat 29 660 de ostateci. Acuzatorul Dubost relatează scene cutremurătoare, premergătoare execuţiilor. Şi trebuie să ne gîndim că oamenii respectivi plăteau cu viaţa pentru nişte fapte de care nu se făcuseră vinovaţi. Iată două rapoarte, semnificative pentru toate celelalte situaţii similare.

La 21 octombrie 1941, ziarul francez *Le Phare* publică următorul anunţ: „Un grup de criminali laşi, aflaţi în solda Angliei şi a Moscovei, l-au împuşcat în dimineaţa

zilei de 20 octombrie 1941 pe la spate pe Feldkommandantul de Nantes. Făptuitorii nu au fost prinşi pînă în prezent. Pentru pedepsirea acestei crime, am dispus deocamdată împuşcarea a 50 de ostateci. Dacă pînă la sfîrşitul zilei de 23 octombrie 1941 făptuitorii nu vor fi prinşi, vor fi împuşcaţi, avînd în vedere gravitatea faptei comise, alţi 50 de ostateci. Semnat : Stülpnagel".

Execuţia a avut loc.

Un raport al Guvernului Regal al Norvegiei relatează despre alte fărădelegi. „La 6 octombrie 1942, au fost luaţi ostateci şi executaţi zece cetăţeni norvegieni de renume, drept pedeapsă pentru unele tentative de sabotaj. La 20 iulie 1944 a fost împuşcat fără sentinţă un număr nedeterminat de cetăţeni norvegieni. Toţi proveneau dintr-un lagăr de concentrare. Motivul arestării şi al execuţiei nu este cunoscut. După capitularea Germaniei, au fost apoi găsite în gropi alte 44 de cadavre ale unor cetăţeni norvegieni. Toţi muriseră împuşcaţi. Motivul execuţiei nu este cunoscut. Nu a fost niciodată dat publicităţii. Nu credem că victimele au compărut în faţa vreunei instanţe. Executarea persoanelor s-a făcut prin împuşcare în ceafă sau prin focuri de revolver trase în ureche. Mîinile le fuseseră legate la spate".

Toate ordinele de împuşcare a ostatecilor, de care s-a făcut vinovată nu numai poliţia şi SS-ul, ci şi Wehrmachtul, reflectă acelaşi dispreţ faţă de vieţile altor oameni care a marcat întreaga politică de ocupaţie a lui Hitler. Soldatul german, care ocupa prin luptă teritorii străine, n-a putut sesiza în întregime şi exact regimul de teroare instaurat de politica pe care o slujea. El lupta pe front, dar în spatele său, vechea gardă a partidului era cea care „asigura din punct de vedere politic" zona şi se îndeletnicea cu administrarea ei — ceea ce nu însemna decît instaurarea violenţei, potrivit principiilor naţional-socialiste. Toţi aceşti oameni, aflaţi acum în boxa acuzaţilor de la Nürnberg în măsura în care nu s-au sinucis, oameni cu caractere atît de diferite în realitate, au acţionat totuşi într-un consens perfect în aplicarea principiului politicii lor. Fireşte că au existat unele diferenţe, în funcţie şi de aşezarea geografică a zonelor ocupate, situate în răsărit sau în apus. Despre acest lucru ne vorbeşte acuzatul Arthur Seyss-Inquart, care a fost atît şef al administraţiei civile în sudul Poloniei, cit şi comisar al Reichului pentru Olanda. Cînd, în 1940, îşi lua rămas bun de la gu-

vernatorul general Hans Frank, i-a spus acestuia : „Acum plec în vest și vreau să-ți spun sincer de tot : Cu sufletul rămîn aici. căci însăși formația mea mă canalizează spre est. În est avem o misiune național-socialistă ; dincolo, în vest. avem numai o funcție. și este totuși o diferență".

Diferența dintre misiune și funcție este, firește, doar o problemă de nuanță ; căci principiul era același. Politica lui Seyss-Inquart, atît în Polonia cît și în Olanda. se călăuzea după același principiu, pe care el îl și împărtășește în noiembrie 1939, la Lublin, subprefecților săi : „Vom promova tot ceea ce folosește Reichului și vom interzice tot ceea ce i-ar putea dăuna !" Și cîte nu-i folosesc Reichului ! ! Începînd cu confiscarea proprietății străine și cu jefuirea valorilor culturale și pînă la trimiterea muncitorilor olandezi la muncă silnică și la deportarea evreilor olandezi. Iată cîteva exemple :

Comandoul special Rosenberg conlucra perfect cu consilierii lui Seyss-Inquart. Într-un raport privind valorile culturale expediate în Germania se spune : „Valoarea materială a bibliotecilor nu poate fi evaluată decît cu aproximație. Se ridică însă cu siguranță la 30—40 milioane de mărci".

La 18 mai 1942, Seyss-Inquart emite o dispoziție prin care instaurează pedepse colective pentru orașele olandeze în care s-ar ascunde membri ai mișcării de rezistență. În timpul guvernării sale, jaful economic ia proporții dintre cele mai mari. În anul 1943 confiscă pentru populația germană textile și obiecte de larg consum. Proprietățile unor persoane acuzate a fi desfășurat vreo activitate îndreptată împotriva Reichului sînt de asemenea confiscate. Pe lîngă toate acestea, Seyss-Inquart trimite în timpul guvernării sale 500 000 de olandezi în Germania, ca muncitori : doar o mică parte din ei erau într-adevăr voluntari.

Dar cele mai cumplite urmări a avut politica comisarului Reichului îndreptată împotriva evreilor. Pentru a lămuri sentința rostită de tribunal împotriva lui, evidențiem cîteva aspecte grăitoare. În lucrarea sa *Patru ani în Olanda*, Arthur Seyss-Inquart scria : „Pentru noi, evreii nu sînt olandezi. Ei reprezintă pentru noi dușmanii cu care nu vom putea încheia nicicînd nici armistițiu, și nici pace. Acest lucru va fi valabil aici, dacă vreți, pentru perioada ocupației. Să nu vă așteptați de la mine la vreo concesie, ci doar la reglementări polițienești. Îi vom lovi pe evrei,

oriunde îi vom întîlni, iar cei care se vor afla de partea lor vor suporta consecințele. Führerul a declarat că rolul evreilor în Europa s-a încheiat, așa că s-a terminat cu ei". Și atunci, din dispoziția lui Seyss-Inquart, din cei 140 000 de evrei din Olanda, 117 000 sînt deportați în Europa de răsărit. Printre ei se afla și o fetiță, al cărei jurnal din timpul în care se ascundea de poliție în podul unei case a cutremurat lumea : Anna Frank, care și-a pierdut viața la Bergen-Belsen.

Dar, după cum s-a dovedit nu o dată, politica de depopulare nu s-a mărginit la evrei. Ea viza toate neamurile și categoriile neagreate de neamul stăpînitorilor. Se aplica și în protectoratul Boemiei și Moraviei, prima zonă în care au fost introduse principiile politicii germane de ocupație și de anexiune. Un document în acest sens îi agravează situația inculpatului Constantin von Neurath, Reichsprotektor al Boemiei și Moraviei pînă în 1941. Este un document de comandament, secret, din 15 octombrie 1940 și privește principiile politicii aplicate în protectorat : „Reichsprotektorul s-a pronunțat, după o matură analiză, asupra posibilelor planuri, expunîndu-și poziția într-un memoriu. Respectivul memoriu oferă trei soluții posibile :

a) Infiltrare germană în Moravia și reducerea populației cehe la proporțiile unei Boemii de dimensiuni restrînse. Soluția nu este satisfăcătoare, problema cehilor ar rămîne în continuare deschisă, chiar dacă la scară redusă.

b) Împotriva unei soluții totale, și anume a evacuării tuturor cehilor, sînt invocate multiple argumente, memoriul ajungînd la concluzia că măsura nu este aplicabilă într-un termen previzibil.

c) Asimilarea cehilor, respectiv absorbirea de către germani a circa unei jumătăți din populația cehă, în măsura în care este vorba de elemente de valoare din punct de vedere al sîngelui sau din alte considerente. Măsura poate fi aplicată, printre altele, și prin trimiterea în Reich a unui număr mai mare de brațe de muncă cehești (exceptînd regiunea sudetă cu populație germană), deci prin spargerea unității poporului ceh. Cealaltă jumătate a cehilor va trebui neutralizată, scoasă din circulație și apoi, pe diferite căi, scoasă și în afara țării. Sînt vizate, în special, elementele rasiale de tip mongol și marea majoritate a intelectualilor. Elementele care se opun acțiunii de germa-

nizare întreprinse de noi trebuie tratate cu toată asprimea şi eliminate..."

Lui Hitler însă politica administrativă a lui Constantin von Neurath i s-a părut prea blîndă, aşa că l-a înlocuit în 1941 cu şeful SD-ului, Reinhard Heydrich. Faptul acesta, cît şi intervenţiile lui Neurath în favoarea cehilor arestaţi au determinat tribunalul să-l condamne pe fostul ministru de externe al Reichului doar la 15 ani închisoare.

În boxa acuzaţilor, aproape oricare guvernator general ori comisar al Reichului — şi cum se mai numeau în rest toţi specialiştii lui Hitler în probleme de ocupaţie — au invocat în apărarea lor argumentul că regimul de teroare propriu-zis a fost dezlănţuit de SP-ul lui Himmler şi de SD. Tribunalul a înregistrat scuza lor, dar ea, fireşte, nu a micşorat gradul de răspundere al acuzaţilor, al fiecăruia în domeniul lui de activitate. Aproape că nu există document sau depoziţie privind politica dusă de germani în regiunile ocupate care să nu scoată în relief proporţiile colosale ale crimelor comise de aparatul lui Himmler. Se dezbate acum cazul lui Ernst Kaltenbrunner, care se află în boxa acuzaţilor poate şi în calitate de locţiitor al sinucigaşului Himmler. Nu se poate afirma însă, fireşte, despre Kaltenbrunner că ar fi un acuzat doar de circumstanţă : este incomensurabilă vinovăţia bărbatului care a administrat, în interiorul ţării şi în afara graniţelor ei, aparatul lui Himmler în calitate de şef al SP-ului şi al SD-ului, cît şi de şef al RSHA şi care a semnat el însuşi nenumărate dispoziţii de execuţie.

Ce cruzime fără de margini îşi găsea expresia în aceste dispoziţii ne demonstrează un document comun a SP-ului şi al SD-ului din 19 iulie 1944 adresat districtului Radom. În document se spune : „Reichsführerul SS dispune cu aprobarea guvernatorului general ca în cazul comiterii unor atentate, sau în cazul tentativelor de atentate asupra unor germani, sau în cazul în care sabotorii distrug instituţii de importanţă majoră, să fie împuşcaţi nu numai făptuitorii prinşi, ci, pe lîngă ei, să fie executaţi toţi bărbaţii din familia respectivă, iar femeile din familie care au depăşit vîrsta de 16 ani să fie trimise în lagăre de concentrare".

Guvernatorul general la care se referă documentul citat este acuzatul Hans Frank, şeful administraţiei civile a teritoriilor poloneze ocupate. Cazul lui n-a provocat dificultăţi acuzării. Propriul lui jurnal de război, compus din

treizeci şi opt de volume, constituie o acuzare fără drept de apel la adresa lui. Acuzatorul american William H. Baldwin spune referitor la jurnalul în discuţie : „Un om cu mintea întreagă aproape că nu poate realiza cum de a fost cineva capabil să aştearnă pe hîrtie, atît de univoc şi de detaliat, povestea atitor crime, a înfometării, a asasinatelor în masă, fapte de care s-a făcut vinovată chiar persoana în cauză".

Frank dispune în zona lui de guvernare potrivit motto-ului său : „Polonia va fi tratată ca o colonie, iar polonezii vor deveni sclavii marelui Imperiu german mondial". Un potentat absolut, un tiran şi un asasin totodată. Frank însuşi îşi expune la 8 martie 1940 poziţia în faţa şefilor săi de secţie : „Aici, în Guvernămîntul general, nu există autoritate care s-o depăşească din punct de vedere al rangului sau al influenţei pe cea a guvernatorului general. Nici Wehrmachtul nu are aici nici un fel de funcţie oficială sau de guvernămînt ; el veghează doar asupra securităţii şi îndeplineşte sarcini militare generale. Dar nu are nici o putere politică. Şi acelaşi lucru poate fi spus şi despre poliţie sau SS. Nu există aici un stat în stat ; noi sîntem reprezentanţii führerului şi ai Reichului".

Cuvîntările sale, precum şi jurnalul amintit constituie probe care îl acuză : În decembrie 1940, de exemplu, Frank le spune şefilor de secţie : „Ţara aceasta trebuie stăpînită cu mînă de fier. Polonezul trebuie să simtă că nu înfiinţăm pentru el un stat de drept, că el n-are decît o singură îndatorire, şi anume să muncească şi să fie disciplinat..."

Şi mai apoi, la 14 ianuarie, o consemnare cumplită : „De îndată ce vom fi cîştigat războiul, toţi polonezii, ucrainienii şi alţii ca ei, care mai mişună pe aici, pot fi trecuţi şi prin maşina de tocat, din partea mea. Cine vrea, să facă ce-o vrea cu ei".

Dar Frank a făcut chiar şi în timpul războiului tot ce a vrut. Caracteristicile politicii sale au fost teroarea, exploatarea şi munca silnică. Populaţia poloneză trăieşte în condiţii greu de descris. Frank le consemnează fidel în jurnalul său : „Dr. Waldbaum, consilier şef în consiliul sanitar, vorbeşte despre starea sănătăţii populaţiei poloneze. Din cercetările efectuate de sectorul său ar reieşi, după cum spune, că marea majoritate a polonezilor nu beneficiază decît de vreo 600 de calorii".

Asta se întîmpla în 1941, la începutul războiului. Un an mai tîrziu, la 24 august 1942, Frank le declară subordonaților săi : „Pentru ca asupra poporului german, să nu se abată flagelul foametei, teritoriile ocupate și populațiile respective trebuie lăsate pradă inaniției. Guvernămîntul nostru general s-a angajat ca, peste ceea ce livrăm în mod obișnuit din aceste regiuni în materie de alimente pentru sprijinirea patriei și pentru hrana detașamentelor Wehrmachtului, ale poliției și SS-ului staționate aici, să se mai expedieze suplimentar în patrie încă 500 000 de tone de grîu. Făcînd deci o comparație cu totalul livrărilor din anul precedent, rezultă că Guvernămîntul general urmează să furnizeze acum o cantitate cam de șase ori mai mare..."

La 18 august, Frank are o întrevedere cu împuternicitul general pentru problemele de muncă forțată, Hans Sauckel. Cu această ocazie declară: „Sînt fericit că vă pot raporta oficial, camarade Sauckel, că pînă în prezent am organizat expedierea în patrie a peste 800 000 de brațe de muncă. De curînd ați formulat cererea de a primi încă 140 000 de oameni. În anul care vine însă, puteți conta pe noi forțe de muncă, în afara acestor 140 000 cerute acum, ce vă vor fi trimise din Guvernămîntul nostru general ; căci pentru recrutarea oamenilor vom recurge la intervenția poliției".

Și iată că această discuție deschide un nou capitol, cel al muncii de sclavi, care a jucat un rol deosebit la Nürnberg și i-a implicat în special pe acuzații Sauckel, Frank, Kaltenbrunner și Speer.

Fără îndoială că acest program este unic în istoria omenirii și n-a putut fi egalat nici de precursori și nici de urmașii săi actuali. În centrul său se află acuzatul Fritz Sauckel, însărcinat, la 21 martie 1942, „să organizeze mobilizarea tuturor forțelor de muncă disponibile, inclusiv a muncitorilor recrutați în străinătate și a prizonierilor de război", sub control unitar. Sentința pronunțată împotriva lui spune : „Materialul probator relevă că Sauckel poartă în mare măsură răspunderea pentru un program care a însemnat de fapt deportarea a mai mult de cinci milioane de oameni, scopul deportării fiind munca silnică ; mulți dintre ei au fost expuși la cruzimi de nedescris și la suferințe fără seamăn".

Înspăimîntătorul program a fost conceput încă dinainte de război. La 23 mai 1939, Hitler declară în cadrul unei întrevederi cu Göring și Reader : „Dacă soarta ne va con-

strînge la un conflict cu vestul, ar fi bine să dispunem de un teritoriu mai întins în est. Pe timp de război vom putea conta în şi mai mică măsură pe recolte-record decît în timp de pace. Populaţia din teritoriile negermane nu poate servi sub arme, aşa că ne va sta la dispoziţie ca forţă de muncă".

Gauleiterul Sauckel se pune cu fanatism pe treabă. Nu trec nici patru luni de la numirea lui în funcţia de împuternicit, că le şi poate raporta, într-o scrisoare, lui Hitler şi Göring : „Rezultînd din dezbaterile cu toate forurile implicate necesitatea mobilizării a cca. 1 600 000 de braţe de muncă pentru acoperirea necesarului de forţe de muncă din economia de război şi alimentară, am apreciat ca problemă esenţială a programului meu recrutarea în cel mai scurt timp a acestui număr de oameni. La 24.7.42. numărul de 1 600 000 de forţe de muncă pe care l-am pretins la începutul misiunii mele a fost depăşit".

„Nu vreau să-l laud pe Gauleiterul Sauckel" — spune Göring o săptămînă mai tîrziu —, „el nici nu are nevoie de laude. Este însă de-a dreptul uimitor cum a reuşit să aducă într-un timp atît de scurt, cu o asemenea rapiditate, muncitori din toată Europa, care să lucreze în întreprinderile noastre !"

Dintre cei 1,6 milioane de sclavi adunaţi de Sauckel, aproape un milion sînt muncitori din răsărit, şi peste 200 000 sînt prizonieri de război sovietici. La 15 aprilie 1943, Sauckel îi aduce la cunoştinţă lui Hitler că economia germană a mai beneficiat de încă 3,6 milioane de muncitori străini, pe lîngă alte 1,6 milioane de prizonieri de război. 40% din lucrătorii din industria de război sînt străini, reprezentînd 14 naţiuni. Sauckel însuşi declară deschis la 1 martie 1944 : „Din cele cinci milioane de muncitori străini veniţi în Germania, nici 200 000 măcar n-au venit ca voluntari". În spatele acestor cifre seci se ascund tragedii fără seamăn, de proporţii inimaginabile. La 1 martie 1944, Sauckel relatează plin de mîndrie la o şedinţă a Ministerului Planificării Centrale : „Pînă la urmă am ajuns să-mi formez propriul meu aparat de agenţi, pe care îi plăteam bine şi-i trimiteam la vînătoare de oameni. Cum procedau ? Le dădeau oamenilor să bea, şi-i lămureau apoi să se lase duşi în Germania". Guvernul olandez declară într-un raport întocmit pentru Tribunalul de la Nürnberg : „În luna noiembrie 1944, germanii au dezlănţuit o campanie necruţătoare, pentru a-şi procura forţe de

muncă, nesocotind oficiile forțelor de muncă. Fără vreun avertisment, încercuiau cartiere întregi, luau oamenii de pe stradă sau îi scoteau din casele lor, și îi deportau".

În răsărit, vînătoarea de sclavi începuse mult mai devreme. Aici însă s-a lucrat de la bun început fără menajamente. „Vînătoarea de oameni, sălbatică, necruțătoare, efectuată pretutindeni, în orașe și sate, pe străzi, în piețe și gări, ba chiar și în biserici, pînă și noaptea în casele oamenilor, a zdruncinat din temelii sentimentul de securitate al locuitorilor", îi scrie în februarie 1943 profesorul Volodimir Kubijovici, președintele Comitetului principal ucrainean, guvernatorului general Frank. Profesorul relatează că poliția germană ar fi făcut percheziție pînă și în catedrala Sf. Gheorghe din Lvov, lăcașul sfînt al ucrainienilor, lucru care nu s-a întîmplat pînă acum niciodată.

La 21 decembrie 1942, ministrul Reichului pentru teritoriile ocupate din răsărit, Alfred Rosenberg, îi trimite o scrisoare lui Sauckel, adresîndu-i rugămintea expresă ca „la ridicarea contingentelor cerute să se evite acte a căror tolerare și ale căror urmări ne-ar putea fi într-o bună zi imputate mie și colaboratorilor mei". Dar nici măcar scrisoarea aceasta nu l-a putut salva pe Rosenberg de la ștreang; protestul lui pe hîrtie a rămas fără efect. Interesant este însă mobilul scrisorii lui Rosenberg, el fiind scrisoarea unei rusoaice, oprită de cenzura germană și înmînată lui Rosenberg. În scrisoare se spune: „La 1 octombrie a avut loc o nouă recrutare de forțe de muncă; am să-ți relatez doar principalul din ceea ce s-a petrecut. Nici nu-ți poți imagina atîta bestialitate. A sosit ordinul să se prezinte 25 de muncitori, dar nu s-a prezentat nici unul din ei, toți fugiseră. Și atunci au venit jandarmii nemți și s-au apucat să dea foc caselor celor fugiți. Focul s-a întețit de îndată, căci nu mai plouase de două luni, iar în curți erau și stogurile de cereale. Îți poți imagina ce s-a întîmplat. Oamenii au venit în fugă să stingă focul, dar li s-a interzis s-o facă, au fost bătuți și arestați, și cele șase gospodării au ars pînă în temelii. Între timp jandarmii au dat foc și altor case. Oamenii le-au căzut în genunchi, implorîndu-i, le sărutau mîinile, dar nimic, jandarmii loveau cu bastoanele de cauciuc în stînga și în dreapta, amenințînd că incendiază întregul sat".

Este scrisoarea unei sovietice din satul Bielosirka, pe care Rosenberg a anexat-o la scrisoarea lui către Sauckel.

Dar nu acum află Rosenberg de starea lucrurilor, o cunoștea bine de luni de zile, după cum rezultă dintr-o corespondență secretă a Reichului, din 25 octombrie 1942, pe care o semnase consilierul ministerial Otto Bräutigam de la Ministerul pentru răsărit. În adresă se specifică : „Sîntem martorii unei situații grotești : după flagelul exterminării prin înfometare a prizonierilor de război, iată că acum trebuie recrutate în mare grabă milioane de forțe de muncă, pentru a umple golurile apărute în Germania. Deodată, problema alimentației nu mai prezintă nici o importanță. Mergînd pe aceeași linie binecunoscută a desconsiderării fără limită a poporului slav, la «recrutare» se recurge la metode care cu siguranță că nu-și găsesc un precedent decît în cele mai negre timpuri ale comerțului cu sclavi. Se practică vînătoarea de oameni în sensul cel mai propriu al cuvîntului. Oamenii sînt tîrîți in Germania, fără a se ține cont în vreun chip de starea sănătății lor, de vîrstă..."

La 14 martie 1942, directorul fabricii de locomotive Krupp din Essen, domnul Hupp, vorbește despre condițiile catastrofale de viață ale muncitorilor aduși din răsărit : „Am constatat în ultimele zile că mîncarea rușilor care muncesc aici este atît de mizerabilă, încît oamenii slăbesc pe zi ce trece. Constatările au relevat că mulți dintre ruși nu mai sînt, de exemplu, în stare să strîngă cum trebuie un cuțit de strung, și asta din lipsă de forță fizică. La fel stau lucrurile și la toate celelalte locuri de muncă unde lucrează ruși".

Este de presupus că starea aceasta de fapt ar fi îmbrăcat forme și mai inumane, că și mai mulți oameni ar fi murit de epuizare, de foame, dacă Albert Speer nu s-ar fi ghidat după principiul că forțele de muncă „trebuie hrănite cum trebuie, pentru a putea munci bine". Ca ministru al Reichului pentru înarmare și muniții și ca împuternicit general în probleme de înarmare, Speer colabora intens cu Sauckel. Practic, colaborarea lor se reducea la faptul că Speer îi indica lui Sauckel cifra estimativă a necesarului de muncitori, iar acesta procura brațele de muncă și le dirija într-acolo, unde îi erau trebuincioase lui Speer. Albert Speer a scăpat cu o pedeapsă de douăzeci de ani închisoare. Printre altele, tribunalul a reținut, ca circumstanță atenuantă, și atitudinea sa fermă în fața lui Hitler.

Partea sa de răspundere la programul de muncă silnică a fost însă evidentă. Diviziunea muncii între el și Sauckel rezultă limpede din stenograma unei întruniri din 4 ianuarie 1944, care a avut loc la cartierul general al führerului. În afară de Hitler au mai participat la respectiva întrunire : Sauckel, Speer, Keitel, Milch, Himmler și Lammers ca stenograf. Hitler ridică de la început problema forțelor de muncă, interesîndu-se cîte ar fi necesare.

„Împuternicitul general pentru problemele de muncă, Sauckel, declară că, pentru a menține brațele de muncă la nivelul numeric de pînă acum, este nevoit să suplimenteze în anul 1944 cel puțin două milioane și jumătate, probabil chiar trei milioane de noi muncitori ; altminteri s-ar produce o scădere a producției. Ministrul Reichului, Speer, arată că pentru moment ar avea nevoie de un surplus de 1,3 milioane de muncitori. Împuternicitul general pentru problemele de muncă, Sauckel, arată că va pune cu ardoare totul în joc și va încerca să procure brațele de muncă solicitate. Reușita acțiunii sale ar depinde însă, în esență, de forțele executive germane care îi vor fi puse la dispoziție. Cu forțe executive indigene acțiunea nu va putea fi dusă la îndeplinire..."

Himmler se mobilizează de îndată. Ordonă comandourilor sale de asasini să-și sisteze pentru moment activitatea și să se pună în slujba „programului de muncă". Fapt care rezultă dintr-un ordin al șefului poliției și al SD-ului la Cernigov, SS-Sturmbannführerul Christensen, către șefii comandourilor : „Avînd în vedere situația politică actuală, în primul rînd cea din industria de război din patrie, măsurile polițienești urmează a fi subordonate aproape în întregime recrutărilor de muncitori pentru Germania. Ucraina trebuie să dea în cel mai scurt timp un milion de muncitori pentru industria de armament, ceea ce reprezintă, pentru zona noastră, zilnic 500 de oameni. Activitatea comandourilor externe se va reorganiza așadar de îndată. În acest scop, se dispun următoarele :

1. Tratamentele speciale se vor reduce la minimum.

2. Trebuie sprijinită serios activitatea oficiilor de muncă, respectiv a comisiilor de recrutare. Este de presupus că uneori se vor dovedi necesare și mijloacele coercitive. În cazul luării cu asalt a satelor, respectiv atunci cînd se va dovedi necesară incendierea vreunuia, întreaga populație va fi pusă cu forța la dispoziția împuternicitului.

3. Se interzice în mod categoric împușcarea copiilor".

Pentru a nu-i dezorienta însă complet pe specialiștii în problemele depopulării prin noile sarcini încredințate, ordinul se încheie cu indicația : „Trebuie să ne fie limpede că oricare slav apreciază drept slăbiciune aplicarea unui tratament mai blînd și de îndată se va purta în consecință. Iar dacă, prin dispoziția de mai sus, restrîngem, ce-i drept, temporar măsurile noastre severe polițienești de securitate, o facem din motive bine întemeiate : pentru moment, problema cea mai importantă este recrutarea de muncitori..."

Și iată, așadar, că nenorociții nu mai ajung în groapa comună, ci sînt mînați la muncă silnică în Germania. Pentru cei mai mulți dintre ei, schimbarea nu reprezintă decît o scurtă și chinuitoare prelungire a vieții lor amărîte.

Să vedem, în acest sens, declarația medicului șef al lagărului de concentrare pentru străini al uzinelor Krupp, dr. Wilhelm Jäger, dată pentru Tribunalul de la Nürnberg : „Condițiile din toate lagărele erau deosebit de proaste. Hrana acordată muncitorilor din răsărit era absolut insuficientă. Lipsa de încălțăminte îi silea pe mulți muncitori să meargă pînă și iarna desculți la muncă. Deosebit de proaste erau și condițiile sanitare. Numărul de îmbolnăviri în rîndul muncitorilor din răsărit era de două ori mai mare decît cel al muncitorilor germani. Cădeau ca muștele. Situația din lagărul din strada Nöggerath (în care locuiau prizonierii de război obligați să muncească în uzinele de armament) era de-a dreptul înspăimîntătoare. Oamenii dormeau în cenușare, în cotețele cîinilor, în foste cuptoare de pîine sau în niște colibe improvizate, făcute de ei".

Și alt document din dosarele procesului de la Nürnberg precizează : „În calitate de medic apreciez ca absolut inumană situația în care se găseau oamenii de acolo. Zilnic mi se aduceau cel puțin zece persoane cu corpul acoperit de vînătăi, urmare a bătăilor permanente cu bastoane de cauciuc, cu vergele de oțel sau cu bîte. Oamenii se tăvăleau de durere, iar eu nu aveam posibilitatea să le acord nici cel mai elementar ajutor medical. Adeseori morții rămîneau cîte două-trei zile pe saltelele lor de paie, pînă cînd ceilalți prizonieri îi puteau lua de acolo și îngropa".

Ei toți, ostatecii nevinovați și prizonierii de război asasinați sau morți de inaniție, sclavii care munceau pentru

germani, popoarele decimate şi rasele exterminate, ei toţi sînt victimele anonime şi nerăzbunate ale politicii de depopulare duse cu mult succes de Hitler şi de acoliţii lui în toate zonele ocupate.

Exterminarea evreilor

Încercările lui Hitler de a-i extermina pe evreii din întreaga Europă au ocupat un spaţiu larg în cadrul procesului de la Nürnberg. Aproape că nu există în boxa acuzaţilor vreun reprezentant al celui de-al III-lea Reich care să nu poată fi acuzat măcar de participare la executarea acelui oribil program de exterminare. Antisemitismul partidului nu era de tip academic ; el cerea fapte şi s-au găsit destui călăi şi zbiri, dispuşi să le înfăptuiască.
Istoria prigoanei evreilor în timpul celui de-al III-lea Reich abundă în orori şi în crime aproape incredibile, ale căror proporţii reale nu sînt poate nici astăzi pe deplin cunoscute poporului german. Totul a părut la început mai mult sau mai puţin inofensiv, sfîrşitul însă a însemnat moartea a patru-cinci milioane de oameni. A părut inofensiv la început, dar începutul te lăsa să întrevezi ororile de mai apoi. Drumul pe care aveau să-l parcurgă Hitler şi acoliţii săi fusese schiţat încă în programul Partidului naţional-socialist din februarie 1920. Acolo se spune : „Nu poate fi cetăţean decît acela care este conaţional, conaţional nu poate fi decît cel de sînge german, independent de confesiune. Nici un evreu nu poate fi aşadar conaţional".
După cucerirea puterii, asasinii dispuneau şi de mijloacele „legale" necesare traducerii în viaţă a programului. Nenumărate directive îngrădesc drepturile evreilor germani. Evreilor imigraţi li se retrage cetăţenia, evreii nu pot încheia căsătorii cu „arieni", nu au drept de vot, nu pot exercita anumite profesiuni, nu au voie să folosească anumite mijloace de locomoţie şi nu au acces în anumite locuri publice. Un singur lucru le mai este permis : să plătească impozite mari şi amenzi, şi mai au voie apoi să moară.

Dar asta nu e totul. În 1933 şi în 1938, gloatele îmbrăcate în uniforme au fost organizate, s-a dat foc sinagogilor, prăvăliile evreilor au fost boicotate, evreii au fost bătuţi şi împuşcaţi. Măsurile se aspresc pe zi ce trece. Din

cei 500 000 de evrei care trăiau în Germania, 200 000 s-au refugiat pînă la începutul războiului în străinătate. Iar cei rămași și-au putut da seama foarte curînd că în joc nu mai erau acum doar patria, o locuință ori prietenii, ci că în joc era acum chiar viața lor.

În cuvîntarea ținută la 30 ianuarie 1939 în Reichstag, Hitler se exprimă fără echivoc: „De va fi să le reușească finanțiarilor evrei din Europa sau din afara ei să mai arunce încă o dată popoarele într-un război mondial, rezultatul nu va fi nicidecum bolșevizarea pămîntului și prin aceasta o victorie a evreismului, ci distrugerea rasei evreiești din Europa".

Probabil că pe atunci în mintea lui Hitler nu erau încă clar conturate metodele cu ajutorul cărora avea să-și atingă scopul, deși încă în 1923 se plînge în cartea sa *Mein Kampf*: „De ce oare n-au fost gazați încă de la începutul războiului (1914) vreo douăsprezece-cincisprezece mii dintre pervertitorii ăștia ebraici ai neamului!" Este posibil să-i fi surîs un timp oarecare și bizarul plan al acuzatului Hjalmar Schacht de a-i deporta pe evreii germani în Madagascar. Pentru a-și masca adevăratele intenții, planul acesta a fost abandonat definitiv abia în 1942. Atunci, Abteilungsleiterul Franz Rademacher a dat noi indicații unităților subordonate Serviciului de externe: „Războiul împotriva Uniunii Sovietice ne-a oferit între timp posibilitatea de a dispune de alte teritorii pentru soluția definitivă. Astfel că führerul a holărît expulzarea evreilor nu în Madagascar, ci în răsărit".

Pasajul citat mai sus din cuvîntarea sa Hitler l-a repetat ulterior încă de cinci ori. El constituie cheia tuturor crimelor care au condus la exterminarea a milioane de oameni sub denumirea camuflată de *soluție definitivă*. Cu o săptămînă înainte de cuvîntarea amintită, ținută de Hitler în Reichstag, deci la 24 februarie 1939, mareșalul Reichului, Göring, l-a însărcinat pe SS-Gruppenführerul Reinhard Heydrich să organizeze „emigrarea evreiască". La 31 iulie 1941, Göring lărgește însărcinarea, în sensul găsirii unei „soluții definitive". Încăpută acum pe mîna unui criminal de profesie, exterminarea evreilor este practicată sistematic. Tot ceea ce avuseseră de îndurat pînă acum evreii n-a fost decît un palid prolog al ororilor care aveau să urmeze de acum încolo. În timp ce trupele germane invadează Europa în marșul lor triumfal, în timp ce victoria finală pare a deveni iminentă, mii dintre specia-

liştii lui Himmler se ocupă de soluţia definitivă şi ucid — cît se poate de raţional — milioane de oameni. E drept că Göring a subliniat la Nürnberg, în repetate rînduri, că el n-a avut o poziţie radicală faţă de evrei. Dar faptele compun o cu totul altă imagine. Numele lui Göring este legat odată pentru totdeauna de ordinul privind soluţia definitivă şi este prezent ori de cîte ori se plănuieşte sau se întreprinde ceva împotriva evreilor. Şedinţa convocată de Göring la 12 noiembrie 1938, în care s-a hotărît să li se impună evreilor o taxă de un miliard de mărci, face dovada antisemitismului activ al lui Göring. El solicită uniforme pentru evrei şi concentrarea lor în ghetouri. În final, le spune profetic celor prezenţi : „Dacă Imperiul german va ajunge într-un timp mai mult sau mai puţin apropiat la conflicte politice externe, este de la sine înţeles că primul lucru la care ne vom gîndi noi în Germania va fi o răfuială de proporţii cu evreii".

La Nürnberg Göring tăgăduieşte să fi avut cunoştinţă de ororile comise în lagărele de concentrare. Acuzatorul britanic Sir David Maxwell-Fyfe nu-l slăbeşte însă deloc „Vreţi să susţineţi, în faţa acestui tribunal, că dv., al doilea bărbat din Reich, n-aţi ştiut nimic despre lagărele de concentrare ?"

Göring, textual : „Eu nu, n-am avut... n-am ştiut ce a fost în lagărele de concentrare ulterior, după perioada mea".

Sir David : „Aţi spus că diferiţi reprezentanţi (ai secţiilor dv.) fuseseră în regiunile din răsărit şi aţi văzut chiar şi dv., pe parcursul acestui proces, filmele despre lagărele de concentrare, nu-i aşa ? Ştiţi doar că se adunaseră milioane de obiecte de îmbrăcăminte, milioane de pantofi, 20 952 kg de verighete de aur, 35 de vagoane de blănuri. Toate aceste obiecte v-au rămas moştenire de la oamenii ucişi la Maidanek sau la Auschwitz. Pe vremea cînd lucraţi la planul de patru ani, nu v-a parvenit niciodată vreo informaţie, cum că dispuneţi de uriaşe cantităţi de bunuri şi valori individuale ? Vă mai amintiţi, desigur, de martorul care a făcut aici declaraţii în legătură cu călăii prietenului dv. Himmler, că erau atît de conştiincioşi, încît asasinarea femeilor dura cu cinci minute mai mult decît cea a bărbaţilor, şi asta fiindcă femeilor li se tăia în prealabil părul, acesta fiind apoi folosit la confecţionarea de saltele. Chiar nu v-a ajuns niciodată nimic la

ureche despre o sporire bruscă a obiectelor de îmbrăcăminte, obiecte provenite tocmai de la acei oameni asasinați ?".

Göring : „Nu, și, dealtfel, cam cum vă imaginați dv. așa ceva ? Eu am elaborat directive de ordin general pentru economia Germaniei. Ele nu intrau nicidecum în amănunte de tipul confecționării saltelelor sau a altor asemenea obiecte din păr de femeie, și al valorificării pantofilor sau a hainelor vechi. Vreau de asemenea să obiectez împotriva expresiei «prietenul meu Himmler»".

Sir David : „Bine, am să spun atunci «dușmanul dv. Himmler», sau pur și simplu «Himmler». Știți la cine mă refer, nu-i așa ?"

Göring : „Da".

Mai multe nu s-au putut scoate de la Göring.

Fapt este că pînă la mijlocul anului 1941 nu prea sînt cunoscute asasinate în masă, practicate sistematic împotriva evreilor. Explicația ar putea fi căutată în faptul că guvernul german mai ținea încă cont de opinia mondială, în special de cea a Americii și a Uniunii Sovietice. Abia cînd ambele țări au ajuns în relații beligerante cu Germania, s-a putut da frîu liber programului privind soluția definitivă.

Fără îndoială că soarta populației evreiești din sfera de dominație a național-socialiștilor nu fusese ușoară nici pînă atunci. Evreii germani erau deportați cu miile, în condiții inimaginabile, transportați în Guvernămîntul general nou creat. Evreii vienezi, de exemplu, fuseseră înghesuiți în regiunile evreiești din jurul Lublinului, deja suprapopulate. Baldur von Schirach se umfla în pene la 14 septembrie 1942 : „Dacă mi s-ar reproșa vreodată că am expulzat din acest oraș, odinioară metropola evreismului european, zeci și sute de mii de evrei, deportîndu-i în ghetourile din răsărit, am să răspund cu mîndrie : Văd în actul meu o contribuție activă la cultura europeană".

Mulți evrei nici n-au ajuns să vadă ținta deportării lor. S-au prăpădit pe drum, de foame sau de frig. Și evreii din Guvernămîntul general erau tîrîți cu miile de colo-colo. Lui Frank i-a venit ideea să curețe anumite orașe, ca de exemplu Cracovia, de evrei. Și-a pus ideea în practică, adunînd evreii în ghetouri. Noțiunea apare pentru prima oară în niște declarații confidențiale făcute în cadrul ministerului lui Rosenberg. La Nürnberg se citează din ele :

„Măsurile germane trebuie să vizeze, în primul rînd, izolarea severă a evreimii de restul populației".

În mai 1941, ministrul Reichului pentru regiunile ocupate din răsărit, Alfred Rosenberg, emite o directivă, care începe cu cuvintele : „După fireasca eliminare a evreilor din funcțiile publice, problema evreiască își va găsi o soluționare definitivă prin înființarea de ghetouri:.."

Ghetourile ofereau condiții pentru lichidarea prin înfometare a locuitorilor lor. Pentru milioane de oameni viața devenise un infern. În următorul capitol, ghetoul din Varșovia va sta mărturie pentru toate celelalte. Amintim aici doar de bunurile jefuite de la evrei înainte de a fi trimiși în ghetouri și apoi în camerele de gazare. *Acțiunea Reinhard*, acea fărădelege sinistră de exploatare și exterminare a evreilor din Guvernămîntul general, pusă în practică sub conducerea SS-Obergruppenführerului Odilo Globocnik, a adus Reichului beneficii în valoare de peste 180 de milioane de mărci.

Sistemul exterminării prin înfometare, practicat în ghetouri, s-a dovedit apoi a fi prea de lungă durată. În martie 1942 a început așa-numita triere, respectiv alegerea evreilor, în special din cele 55 de ghetouri ale Guvernămîntului general, care nu erau cuprinși în procesul de producție german. Suferințele respectivilor au fost curmate abia în camerele de gazare de la Auschwitz sau în mormintele colective ale unuia din cele patru comandouri de luptă. Întreg acest val de violențe a început odată cu renumita Conferință de la Wannsee din 20 ianuarie 1942. „Conferința interministerială" fusese convocată la cererea lui Heydrich, în scopul de a clarifica sarcinile și a fi coordonată soluția definitivă. Sub președinția lui Heydrich se adunaseră: SS-ul și poliția, un reprezentant al lui Frank, guvernatorul general al Poloniei ; șeful Gestapoului, Heinrich Müller, și „specialistul" său în problemele evreiești ; SS-Obersturmbannführerul Karl Adolf Eichmann ; Gauleiterul Alfred Meyer din Ministerul lui Rosenberg pentru regiunile ocupate din răsărit ; secretarul de stat dr. Wilhelm Stuckart din cadrul Ministerului de Interne al lui Frick ; secretarul de stat Ernst Neumann din Ministerul Aviației al lui Göring ; subsecretarul de stat Martin Luther din Ministerul de Externe al lui Ribbentrop ; secretarul de stat dr. Roland Freisler de la Ministerul de Justiție.

Imensul proces-verbal al şedinţei respective, văzut apoi şi semnat şi de către secretarul de stat al lui Ribbentrop, Ernst Freiherr von Weizsäcker, relevă ceea ce le-a comunicat Heydrich interlocutorilor săi despre „soluţia definitivă". La punctul 1 sînt enumeraţi cei prezenţi. Punctul 2 începe cu precizarea : „Şeful siguranţei şi al SD-ului, SS-Obergruppenführerul Heydrich, aduce la cunoştinţă numirea sa de către mareşalul Reichului. În funcţia de însărcinat cu pregătirea soluţiei definitive a problemei evreieşti în Europa".

Introducerea la punctul 3 al procesului-verbal sună în felul următor : „În locul emigrării s-a hotărît acum, ca o nouă soluţie posibilă, evacuarea evreilor înspre răsărit, cu o avizare prealabilă din partea führerului. Aceste acţiuni trebuie considerate doar ca o digresiune, ele incluzînd însă deja acele experienţe practice, care vor fi de mare importanţă pentru viitoarea soluţie definitivă a problemei evreieşti. În perspectiva soluţionării definitive a problemei evreieşti din Europa intră în discuţie circa unsprezece milioane de evrei".

Iar apoi urmează o listă care pune în evidenţă fantezia extrem de bizară a celor care au întocmit-o. Căci în lista care-i cuprinde pe candidaţii la moarte sînt enumeraţi conştiincios 330 000 de evrei din Anglia, 4 000 din Olanda, 18 000 din Elveţia şi 6 000 din Spania. Dînd frîu liber morbidei lor fantezii, participanţii la consfătuire uită cu desăvîrşire realităţile politice şi militare, trec cu vederea peste faptul că o asemenea soluţie definitivă ar presupune în mod necesar o victorie finală. Cutremurător, fireşte, este faptul că jumătate din numărul de oameni sortiţi pieirii tot au plătit tributul morţii.

În continuare, Heydrich explică într-o germană perfectă, de cancelarie : „În coloane mari de muncă, separaţi după sexe, evreii apţi de muncă vor fi transportaţi în regiunile respective (din răsărit), executînd pe parcurs lucrări de drumuri. Fireşte că o bună parte dintre ei se vor prăpădi prin selecţie naturală. Cei care vor supravieţui pînă la capăt — şi va fi fără îndoială vorba de persoanele cele mai rezistente — vor trebui trataţi în consecinţă, căci, reprezentînd tocmai rezultatul unei selecţii naturale, ar putea constitui, în cazul unei eliberări, nucleul unei viitoare evoluţii evreieşti".

Iată limbajul în care se învăluia ceea ce nu mai constituia pentru nimeni o taină. Într-adevăr, totul era lim-

pede, după cum reiese și din declarația acuzatului de la Nürnberg Hans Frank. Cînd Josef Bühler, însărcinatul său, s-a reîntors de la Conferința lui Heydrich, guvernatorul general Frank și-a chemat oamenii. Le-a vorbit despre planul împotriva evreilor și le-a spus fără nici un înconjur: „Credeți cumva că în răsărit ei vor fi colonizați în sate? La Berlin ni s-a spus clar: Ce ne trebuie atîta bătaie de cap? N-avem ce face cu ei nici în răsărit, nici în Comisariatul Reichului; n-aveți decît să-i lichidați voi înșivă!"

Astfel consemnase Frank faptele în jurnalul său. Tot el a fost acela care la 16 decembrie 1941, în cadrul unei ședințe ținute la sediul guvernamental din Cracovia, rostise în fața subalternilor săi cuvintele fatale: „Evreii sînt și pentru noi doar niște consumatori extrem de dăunători. În Guvernămîntul general avem, în momentul de față, aproximativ 2,5 milioane de evrei, și, socotindu-i pe cei înrudiți cu evreii și tot ce mai decurge de aici, sînt în total vreo 3,5 milioane. Pe acești 3,5 milioane de evrei n-avem cum să-i împușcăm, nu-i putem nici otrăvi, sîntem însă hotărîți să recurgem la anumite procedee, care să ducă într-un fel la reușita distrugerii lor; și asta în strînsă legătură cu măsurile pe care ne-a însărcinat Reichul să le discutăm. Guvernămîntul general trebuie să fie și el curățat de evrei, la fel ca și Reichul. Cum anume se va proceda, asta este treaba instanțelor pe care le vom institui aici — și trebuie să le instituim —, și de a căror eficiență vă voi încunoștința la timpul cuvenit".

Din „instanțele" pe care le solicită Frank fac parte, în primul rînd, grupurile de luptă ale SD-ului. La Nürnberg, acuzarea prezintă un raport al SS-Brigadeführerului Franz Stahlecker, adresat lui Himmler. Șeful grupei de luptă A raportează că unitatea sa a ucis 135 567 de oameni, în majoritatea lor evrei, „pe linia soluției definitive".

În statele baltice, șefii SD-ului s-au priceput de minune să exploateze, într-o manieră de-a dreptul diabolică, unele manifestări antisemite punîndu-le în slujba soluției definitive. Și despre acest lucru ne relatează tot Stahlecker: „În mod surprinzător, nu ne-a fost deloc ușor să desfășurăm acolo un pogrom de proporții împotriva evreilor. A fost totuși un pogrom, fără să se întrezărească vreo indicație din afară sau vreo incitare din partea noastră, a germanilor. În cursul primului pogrom, în noaptea de 25 spre 26 iunie, au fost lichidați peste 1 500 de evrei,

au fost incendiate şi distruse în fel şi chip mai multe sinagogi, iar unui cartier evreiesc cu circa 60 de case i s-a dat foc. În următoarele nopţi au fost asasinaţi, în aceeaşi manieră, alţi 2 300 de evrei".

Otto Ohlendorf, unul dintre cei ce au pus în aplicare politica de depopulare a lui Hitler, vorbeşte despre sarcinile grupelor de luptă: „Himmler ne-a spus că una din sarcinile noastre principale ar consta în înlăturarea evreilor — bărbaţi, femei şi copii — şi a activiştilor comunişti". Calm, sec, Ohlendorf vorbeşte despre metodele de lucru ale comandoului său de ucigaşi, ale grupei de luptă D: „Unitatea aleasă în acest scop pătrundea într-un sat sau într-un oraş şi le ordona fruntaşilor evrei de acolo să-i adune la un loc pe toţi conaţionalii lor, pentru a fi strămutaţi în altă parte. Evreilor li se cerea apoi să-i înmîneze şefului unităţii toate obiectele de valoare şi, chiar înaintea execuţiei, să-şi scoată hainele, pînă la lingeria de corp, şi să le predea. Apoi bărbaţii, femeile şi copiii erau duşi la locul execuţiei, care se afla de regulă în preajma unui şanţ antitanc adîncit. Erau împuşcaţi, stînd în picioare sau în genunchi, iar cadavrele erau aruncate în şanţ..."

Sir Hartley Shawcross, acuzatorul britanic principal la Nürnberg, dă citire unui alt document, pe care îl vom prezenta aici textual. Este vorba de declaraţia, făcută sub prestare de jurămînt, a inginerului german Hermann Friedrich Gräbe, care din septembrie 1941 şi pînă în ianuarie 1944 a lucrat ca director al unei sucursale a firmei de construcţii Josef Jung din Solingen la Zdolbunov, în Ucraina apuseană. Intra în sarcinile sale de serviciu să inspecteze şantierele firmei, printre care şi depozitele de grîne de pe fostul aeroport al orăşelului Dubno. „Cînd, la 5 octombrie 1942, am trecut pe la biroul şantierului din Dubno", dă citire Sir Hartley relatării lui Gräbe, „maistrul meu, Hubert Mönnikes, domiciliat la Hamburg-Harburg, Aussenmühlenweg nr. 21, mi-a povestit că în apropierea şantierului, lîngă trei gropi mari de circa treizeci de metri lungime şi trei metri adîncime, au fost împuşcaţi evrei din Dubno. Spunea că zilnic fuseseră împuşcaţi circa 1 500 de oameni. Toţi cei 5 000 de evrei care se aflau la Dubno înainte de începerea acţiunii ar urma să fie lichidaţi.

Am pornit însoţit de Mönnikes spre şantier. În apropierea acestuia am văzut un val mare de pămînt de circa

treizeci de metri lungime şi înalt cam de doi metri. În faţa valului de pămînt parcaseră cîteva camioane pline cu oameni, păziţi de reprezentanţi înarmaţi ai miliţiei locale, în subordinea unui SS-ist. Oamenii coborau din maşini sub supravegherea strictă a miliţienilor care însoţeau camioanele la venire şi la plecare. Toţi cei care s-au dat jos din camioane purtau însemnele galbene, obligatorii pentru evrei, cusute pe faţa şi pe spatele hainelor, aşa că puteau fi recunoscuţi ca evrei.

M-am îndreptat împreună cu Mönnikes direct spre groapă. Nu ne-a oprit nimeni. Am auzit cîteva focuri de armă, trase unul după după altul în spatele valului de pămînt. Un SS-ist, cu un bici în mînă, le-a ordonat oamenilor aduşi cu camioanele să se dezbrace şi să-şi rînduiască cu grijă hainele de pe ei, pe categorii : pantofi, obiecte de îmbrăcăminte, rufărie. Am văzut un morman de pantofi de circa opt sute pînă la o mie de perechi, stive mari de rufărie, de îmbrăcăminte.

Oamenii aceia s-au dezbrăcat într-o linişte desăvîrşită, fără ţipete, fără plînsete ; s-au adunat grupuri-grupuri, pe familii, se sărutau şi-şi luau rămas bun. Aşteptau semnalul din partea unui alt SS-ist, aflat în apropierea gropii, şi el cu un bici în mînă. În sfertul de oră pe care l-am petrecut lîngă groapă n-am auzit nici vaiete, nici implorări. Mă tot uitam la o familie compusă din vreo opt persoane, un bărbat şi o femeie, ambii cam de cincizeci de ani, cu trei copii mai mici, cam de un an, de opt şi de zece ani, şi două fete mai mari, de douăzeci—douăzeci şi patru de ani. O femeie în vîrstă, cu părul complet alb, luase în brate copilul cel mai mic, îngîna un cîntec şi-l mîngîia uşor. Copilul chiuia de încîntare. Soţul şi soţia se uitau la ei cu lacrimi în ochi. Tatăl îl ţinea de mînă pe băieţelul mai mare, de vreo zece anişori, îi vorbea în şoaptă. Băieţelul se lupta cu lacrimile. Atunci tatăl a arătat cu degetul spre cer, l-a mîngîiat pe băiat uşor pe creştet şi părea că-i explică ceva.

În clipa aceea SS-istul de lîngă groapă i-a strigat ceva camaradului său. Acesta a separat de îndată vreo douăzeci de persoane din grup şi le-a ordonat să treacă în spatele valului de pămînt. Familia de care am vorbit se afla printre ele. Îmi mai amintesc foarte bine că o tînără, cu părul negru, lung şi foarte suplă, a trecut foarte aproape de mine, a arătat cu mîna spre sine şi a şoptit : «23 de ani».

Am ocolit şi eu valul de pămînt şi m-am trezit în faţa unei gropi imense. În groapă — evrei, înghesuiţi unul într-altul, prăbuşiţi peste cadavrele celor ucişi înainte, astfel că nu li se mai vedeau decît capetele. Groapa era deja pe trei sferturi plină. După aprecierea mea zăceau în ea vreo mie de persoane. L-am căutat din ochi pe ţintaş : tot un SS-ist ; stătea jos, pe pămînt, pe marginea gropii, cu picioarele atîrnîndu-i în groapă, cu un pistol-mitralieră pe genunchi, şi fuma liniştit o ţigară.

Oamenii, dezbrăcaţi la piele, au coborît în groapă, pe treptele săpate în peretele de lut al acesteia, şi, împiedicîndu-se de capetele şi trupurile celor care zăceau acolo, s-au aliniat în locul pe care li l-a indicat SS-istul. Se uitau la cei morţi, îi mîngîiau pe cei care mai erau încă în viaţă şi le şopteau cîte un cuvînt. Atunci a răsunat o rafală de împuşcături. M-am uitat în groapă şi am văzut trupurile zvîcnind, capete înclinîndu-se spre leşurile din groapă. Din trupurile dezgolite a început să ţîşnească sînge. Mă surprindea faptul că nimeni nu m-a gonit de acolo, am văzut însă că în apropiere se opriseră şi doi poştaşi în uniformă şi priveau spectacolul care li se oferea.

Soseşte şi următorul grup. Oamenii coboară în groapă, se aliniază în rînd cu victimele dinainte şi sînt la rîndul lor împuşcaţi. Am revenit în spatele valului de pămînt şi am văzut că tocmai sosise un nou transport. De data aceasta se aflau printre victime şi bolnavi şi infirmi. O femeie bătrînă, foarte slabă şi cu nişte picioare îngrozitor de subţiri era dezbrăcată de alţii, ei deja goi-puşcă, în timp ce alte două persoane o sprijineau. Era probabil paralizată. Oamenii aceia goi au tîrît-o pînă în spatele valului de pămînt. M-am îndepărtat, împreună cu Mönnikes, şi am plecat cu maşina înapoi la Dubno".

Iată un raport citat drept exemplu pentru toate celelalte.

Şi, între timp, trenuri supraîncărcate cu condamnaţi la moarte rulau neîncetat dinspre apus spre răsărit. Mii de evrei din Franţa şi Olanda, din Germania, Danemarca şi Norvegia îşi încep călătoria fără de întoarcere. Sînt înghesuiţi în ghetoul deja suprapopulat de la Lodz. Cu cît se prelungeşte războiul, cu atît creşte numărul deportărilor. Adeseori drumul de suferinţă al evreilor nici nu mai ducea pînă la ghetou, ci se sfîrşea direct în camerele de gazare ale lagărelor de exterminare sau în camioanele morţii ale grupelor de luptă ale Gestapoului. Căci exter-

minarea convențională prin împușcare este treptat înlocuită cu o metodă mai modernă. Ohlendorf ne vorbește despre ea : „În primăvara anului 1942, șeful SP-ului și al SD-ului din Berlin ne-a trimis niște camioane închise, construite special pentru gazare. Camioanele ne fuseseră puse la dispoziție de Amt II al RSHA. De camioanele afectate grupului meu de luptă răspundea un anume Becker. Primisem ordin să folosim acele camioane închise pentru lichidarea femeilor și copiilor. De cîte ori o unitate aduna un număr suficient de mare de victime, i se trimitea un asemenea camion pentru lichidarea lor. Camioanele se aflau parcate în apropierea lagărelor de tranzit, în care erau aduse victimele. Acestora li se spunea că vor fi duși spre o altă destinație și că de aceea ar fi necesar transportul cu camioanele. Odată urcați, ușile părții din spate, închise, a camionului se închideau și, la pornirea motorului, gazele se scurgeau în interior. Victimele decedau în 10—15 minute. Camioanele se îndreptau apoi spre gropile comune, cadavrele erau aruncate din camioane și îngropate".

SS-Untersturmführerul Becker, de care vorbea Ohlendorf, trebuie să fi avut o stare de spirit cu totul și cu totul specială. El a aplicat la ferestrele camioanelor morții obloane colorate, „cum le putem vedea adesea la casele de la țară". Și tot el s-a plîns superiorilor săi că „unii șoferi accelerează uneori la maximum motorul, pentru a încheia cît mai repede acțiunea".

După Conferința de la Wannsee au fost înființate primele lagăre de exterminare. Cîteva din ele le depășeau ca dimensiune, dar și ca cruzime bestială pe toate celelalte. Sînt cele ce s-au întipărit pentru totdeauna în mintea omenirii ca mostre de orori înfricoșătoare și de crime fără egal. Numele lor sînt Maidanek, Belsen, Treblinka și Auschwitz. Ele toate au fost demascate la Nürnberg, pe baza unor munți de declarații autentice, și înfierate ca centre ale groazei.

Despre Treblinka, un raport al Comisiei guvernului polonez ne spune : „La sfîrșitul lunii aprilie 1942 se terminaseră primele trei hale în care urmau să se efectueze asasinatele în masă cu ajutorul gazelor. Ceva mai tîrziu s-au încheiat lucrările la adevărata morgă, cuprinzînd 10 săli ale morții. Ea a fost dată în funcțiune la începutul toamnei 1942, pentru asasinate în masă". Programul de eutanasie le-a oferit asasinilor prilejul mult așteptat să-și

verifice în practică metodele de exterminare. Dacă în camerele de gazare se utilizase pînă atunci în mod preponderent oxidul de carbon, în unele lagăre de exterminare se lucra acum în schimb cu Zyklon B, o formă cristalizată a acidului cianhidric. Pe măsura evoluției lor în timp, metodele de gazare au fost necontenit perfecționate. Numai așa se poate explica numărul aproape incredibil de mare de evrei uciși. SS-Sturmbannführerul dr. Wilhelm Höttl se referă la Nürnberg la o discuție pe care a purtat-o la sfîrșitul lui august 1944 cu asasinul nr. 1 al evreilor, SS-Obersturmbannführerul Adolf Eichmann. Eichmann i-ar fi declarat că în diferitele lagăre de exterminare ar fi fost uciși circa patru milioane de evrei, iar alte două milioane și-ar fi găsit moartea în alt chip. Marea majoritate a acestora din urmă se pare că au fost lichidați de către comandourile de luptă ale SP-ului.

Un număr imens. Care nu-și pierde nimic din grozăvia sa nici astăzi, cînd știm că Eichmann, condamnat la moarte la Tel Aviv și executat la 31 martie 1962, a cam exagerat. Încrezuții șefi ai SS-ului obișnuiam să rotunjească în sus cifrele, pentru a-l satisface pe veșnic nemulțumitul lor Reichsführer. În banca martorilor, locțiitorul lui Eichmann în Slovacia, SS-Hauptsturmführerul Dieter Wisliceny, răspunde la întrebările acuzatorului american Smith Brookhart : „L-am văzut pe Eichmann pentru ultima oară la sfîrșitul lui februarie 1945 la Berlin. Mi-a declarat atunci că, dacă vom pierde războiul, el se va sinucide".

Brookhart : „V-a spus cu acea ocazie ceva despre numărul evreilor uciși ?"

Wisliceny : „Da, s-a exprimat cu mult cinism. A spus că va coborî fericit în mormînt, căci gîndul că are pe conștiință cinci milioane de vieți omenești i-ar da o satisfacție deosebită".

Într-un alt pasaj al depoziției sale, Wisliceny prezintă tribunalului aparatul SS de exterminare a evreilor : „Secția IV-A-4-b se îndeletnicea cu problema evreiască din partea RSHA. Eichmann avea împuterniciri deosebite din partea Gruppenführerului Müller, șeful serviciului IV (pînă astăzi dispărut) și din partea șefului SP-ului. El răspundea de așa-zisa soluționare a problemei evreiești în Germania și în toate teritoriile ocupate de Germania".

Brookhart : „Ați putea să precizați Curții perioadele aproximative și să descrieți diferitele acțiuni ?"

Wisliceny : „Da ; pînă în anul 1940, directivele generale indicau ca problema evreiască să fie reglementată în Germania şi în zonele ocupate de Germania printr-o emigrare planificată. O a doua fază, ulterioară, prevedea concentrarea tuturor evreilor în Polonia şi în celelalte regiuni ocupate de Germania în răsărit, şi anume în ghetouri. Această perioadă a durat pînă pe la începutul anului 1942. O a treia perioadă a constituit-o aşa-numita soluţie definitivă a problemei evreieşti, respectiv nimicirea planificată şi exterminarea populaţiei evreieşti. Perioada a durat pînă în octombrie 1944, cînd Himmler a ordonat să se pună capăt masacrului".

La Nürnberg, compare în faţa instanţei un bărbat, care stîrneşte ca nimeni altul indignarea şi groaza judecătorilor, a apărătorilor şi a acuzaţilor : Rudolf Franz Ferdinand Höss, comandantul lagărului de exterminare de la Auschwitz. Dosare întregi de depoziţii privind ororile din lagăre pălesc în faţa relatărilor acestui criminal de mîna întîi, în faţa cuvintelor rostite liniştit, cu mult calm, de Höss însuşi, care pare a vorbi despre lucruri absolut fireşti.

Primele întrebări i le pune apărătorul lui Kaltenbrunner, dr. Kurt Kauffmann.

Kauffmann : „Aţi fost, începînd din anul 1940 şi pînă în 1943, comandantul lagărului de la Auschwitz, nu-i aşa ?"

Höss : „Da".

Kauffmann : „Şi în acest răstimp au fost trimişi la moarte în respectivul lagăr sute de mii de oameni. Este exact ?"

Höss : „Da".

Kauffmann : „Şi tot atît de exact este şi faptul că Eichmann v-a informat că la Auschwitz ar fi murit în total peste două milioane de oameni de naţionalitate evreiască, nu-i aşa ?"

Höss : „Da".

Kauffmann : „Bărbaţi, femei şi copii ?"

Höss : „Da".

Şi mai departe Höss relatează : „În vara anului 1941 am primit ordin să mă prezint într-o audienţă particulară la SS-Reichsführerul Himmler, la Berlin. Voi reda sensul spuselor sale, nu mi le mai pot aminti textual. Mi-a spus că führerul ar fi ordonat soluţionarea definitivă a pro-

blemei evreiești și că ar cădea în sarcina noastră, a celor din SS, să ducem ordinul la îndeplinire. Că dacă nu rezolvăm acum, în acest moment, problema, mai tîrziu poporul evreu va nimici el poporul german. Spunea că ar fi ales tocmai lagărul Auschwitz, pentru că din punct de vedere tehnic, al căilor de acces, este cel mai convenabil situat și fiindcă ținutul întins dimprejur oferă posibilități optime de izolare".

Audierea martorului de către acuzatorul american John Harlan Amen nu urmărește decît confirmarea declarației date de Höss în scris. Această declarație este unul dintre cele mai oribile documente. Amen dă citire unor pasaje: „Am deținut comanda lagărului de la Auschwitz pînă la 1 decembrie 1943 și apreciez că au fost executate și lichidate acolo prin gazare și incinerare cel puțin 2 500 000 de victime; cel puțin încă o jumătate de milion au murit de inaniție sau de pe urma bolilor, ceea ce înseamnă un număr total de circa 3 000 000 de morți. Cifra reprezintă cam 70 sau 80% din numărul total al persoanelor internate la Auschwitz ca prizonieri. O parte dintre deținuți a fost selecționată și întrebuințată în unitățile de muncă din lagăre, în regim de sclavie. Restul, pînă la numărul total al victimelor, erau circa 100 000 de evrei germani și un mare număr de locuitori evrei din Olanda, Franța, Belgia, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Grecia sau din alte țări. Circa 400 000 de evrei unguri au fost uciși de noi la Auschwitz numai în vara anului 1944.

Comandantul lagărului Treblinka m-a informat că numai în decursul unei jumătăți de an ei ar fi lichidat 80 000. Sarcina sa consta în principal în lichidarea tuturor evreilor din ghetoul din Varșovia. El folosea în camerele de gazare gaz monoxid, dar mie nu mi s-au părut destul de eficiente metodele sale. Așa că atunci cînd am construit edificiul de exterminare de la Auschwitz, am recurs la Zyklon B, un acid cianhidric cristalizat, pe care îl introduceam în camera morții printr-un mic orificiu. În funcție de condițiile climaterice, oamenii mureau în 3 pînă la 15 minute. Știam că sînt morți de îndată ce nu mai auzeam țipete. De regulă lăsam să mai treacă vreo jumătate de oră pînă să deschidem ușile și să îndepărtăm cadavrele. Leșurile odată scoase afară, comandourile noastre speciale le luau inelele de pe degete și aurul dentar din gură. O altă perfecționare față de Treblinka consta în faptul că noi am construit camere de gazare care puteau

cuprinde 2 000 de persoane odată, în timp ce în cele 10 camere de gazare de la Treblinka nu intrau decît cîte 200 de oameni. Tehnica selectării victimelor era următoarea:

La Auschwitz aveam doi medici SS, însărcinați cu examinarea grupurilor de deținuți aduși în lagăr. Deținuții treceau pe rînd prin fața unui medic, care își dădea pe loc verdictul. Cei apți de muncă erau trimiși în lagăr. Ceilalți, direct la instalațiile de exterminare. Copiii foarte mici erau întotdeauna uciși, vîrsta lor fragedă făcîndu-i inapți pentru muncă. De multe ori femeile încercau să-și ascundă copiii sub haine, dar firește că îi găseam și îi ucideam de îndată. Execuțiile trebuiau să fie, de fapt, strict secrete, ne trăda însă mirosul greu, pestilențial, îngrețoșător, provenind de la neîntrerupta ardere a cadavrelor, care inunda întreaga zonă...".

Amen: „Toate acestea corespund întocmai adevărului?"

Höss: „Da".

Gerald Reitlinger, unul dintre cei mai buni cunoscători ai problemei în discuție, face în lucrarea sa *Soluția definitivă* următoarea descriere: „Gazul pătrundea încet prin orificii. În general, victimele, înghesuite una într-alta, nici nu-l sesizau de la început. Alteori însă, fiind persoane mai puține în camerele de gazare, ele se așezau pe jos, vedeau dușurile, din care nu curgea apă, și observau cu surprindere că în sală nu exista nici un orificiu de scurgere. Atunci începeau să simtă și gazul și, cuprinse de o panică lesne de imaginat, se repezeau spre imensa ușă de metal, prevăzută cu o mică ferestruică, se buluceau acolo și acolo și mureau, formînd o adevărată piramidă vînătă, lipicioasă, mînjită de sînge, o piramidă de trupuri agățate unele de altele, încleștate unul într-altul pînă dincolo de moarte. După vreo 25 de minute, pompele electrice de absorbție îndepărtau aerul suprasaturat de gaze, poarta mare de metal se deschidea și în hală pătrundeau oamenii din comandourile speciale, evrei și ei, echipați cu măști de gaze, cu cizme de cauciuc și furtunuri. Prima lor sarcină era să îndepărteze, cu jeturi puternice de apă, sîngele și excrementele de pe jos, să despartă trupurile încleștate unul de altul, trăgînd de ele cu cîrlige și lațuri și să le scoată afară, asta ca un preludiu al îndeletnicirii lor următoare: scoteau toate podoabele de pe cadavre, le smulgeau dinții de aur din gură și le tăiau părul — toate

acestea fiind pentru fasciști capturi de război importante".

Dr. Charles Bendel, un martor ocular, declară în cadrul procesului cu privire la lagărul de concentrare Belsen : „Și acum începe adevăratul infern. Cei din comandoul special se străduiesc să lucreze cît pot de repede. Într-o goană nebună înșfacă cadavrele, smucindu-le de încheieturile mîinilor. Arată ca niște draci. Oameni care cu puțin înainte aveau chipuri omenești acum nici nu-i mai pot recunoaște. Un avocat din Salonic, un inginer electronist din Budapesta — nu mai arată de loc a oameni. Pînă și în timpul cînd lucrează plouă cu lovituri pe spinările lor, lovituri de ciomege și de bastoane de cauciuc. Și în tot acest timp, în fața gropilor sînt împușcați oameni, oameni care n-au mai încăput în camerele de gazare supraîncărcate. După o oră și jumătate, toată treaba s-a terminat și un nou transport este rezolvat cu ajutorul crematorului nr. 4".

Cadavrele sînt transportate spre cuptoare pe benzi rulante și cu trenuri electrice de gabarit mic. Cenușa și praful de oase sînt pulverizate : să nu rămînă nici o urmă. SS-Obergruppenführerul Oswald Pohl, șeful administrației economice SS, avea sarcina de a transforma în bani peșin, prin intermediul Băncii Reichului, toate bunurile jefuite de la cei uciși : aur dentar, bijuterii, port-țigarete, haine, ceasuri, rame de ochelari, pantofi, lenjerie — toate în cantități imense.

Pohl se ocupa de cele mai mici detalii, cu o conștiinciozitate de-a dreptul penibilă. La 6 august li se adresează în scris comandanților a șaisprezece lagăre de exterminare : „...ca tot părul omenesc colectat în lagărele de concentrare să poată fi valorificat. Din păr, prelucrat industrial, se poate face fetru și, prin toarcere, ață. Din părul femeilor, bine pieptănat și corect tăiat, se pot confecționa pîslari pentru echipajele U-Boot-urilor și ciorapi de pîslă pentru personalul căilor ferate germane. Se dispune așadar ca tot părul obținut de la prizoniere să fie dezinfectat cu grijă și păstrat. Părul rezultat de la tunsul bărbaților poate fi întrebuințat doar în măsura în care depășește 20 mm lungime..."

Rapoarte ca acestea sînt stigmate de neșters în paginile istoriei. Am mai putea adăuga nenumărate altele, dar faptele sînt copleșitoare chiar și fără aglomerări prea mari de materiale probatorii. O singură declarație vom mai

cita, prezentînd importanţă într-o altă direcţie : ea îi demască pe instigatorii din umbră ai tuturor fărădelegilor şi ridică pînă şi ultimele văluri. Ne referim la raportul SS-Gruppenführerului Kurt Gerstein. Gerstein a avut pe la jumătatea anului 1942, la Lublin, o întrevedere cu SS-Gruppenführerul Globocnik. El relatează : „Globocnik mi-a spus : Întreaga afacere este strict secretă, poate cea mai secretă din cîte există în prezent. Avem, în momentul de faţă, trei unităţi în funcţiune, şi anume : *prima, Belzek*, pe şoseaua şi linia ferată Lublin-Lvov ; capacitate maximă pe zi 15 000 de persoane. *A doua, Treblinka*, la 120 km nord-est de Varşovia ; capacitate maximă : 25 000 de persoane pe zi. *A treia, Sobidor*, tot în Polonia. Capacitate maximă : 20 000 de persoane pe zi.

Apoi Globocnik mi s-a adresat mie direct şi mi-a spus : «Vă revine sarcina să rezolvaţi în special dezinfectarea textilelor, care s-au adunat în cantităţi uriaşe. Pentru că întreaga acţiune de colectare a materialului filabil n-a fost iniţiată decît tocmai pentru a explica în felul acesta lucrătorilor din răsărit provenienţa unor asemenea cantităţi de textile şi a prezenta lucrurile ca pe un sacrificiu al poporului german. În realitate, instituţiile noastre au adunat de zece, ba chiar de douăzeci de ori mai mult decît s-a putut obţine prin colectă».

Am luat de îndată legătura cu cele mai productive firme de profil şi am discutat posibilitatea de a dezinfecta o asemenea cantitate de textile — fiind vorba de vreo patruzeci de milioane de kilograme, reprezentînd şaizeci de trenuri de marfă, garnitură completă, pline — în spălătoriile şi unităţile de dezinfecţie existente. S-a dovedit însă a fi absolut imposibil de plasat comenzi atît de imense.

«O a doua sarcină a dv., mult mai importantă», continuă Globocnik, «constă într-o reorganizare a camerelor noastre de gazare, care lucrează în prezent cu gaze de evacuare Diesel ; adică să vă gîndiţi la ceva mai bun şi mai rapid. Mă gîndesc în special la acidul cianhidric. Alaltăieri au fost aici führerul şi Himmler. La indicaţia lor, urmează să vă duc personal acolo ; n-am voie să dau nimănui nici un fel de permise de intrare scrise».

La care SS-Obersturmbannführerul Pfannenstiel a întrebat : «Dar ce-a spus, în fond, führerul ?»

Globocnik : «Mai repede !» a spus. «Terminaţi întreaga acţiune mai repede !»

Însoţitorul lui Hitler, consilierul ministerial dr. Herbert Linden, de la Ministerul de Interne, a intervenit cu o întrebare: «Domnule Globocnik, oare consideraţi că este într-adevăr bine să îngropăm toate cadavrele ? Generaţia care vine după noi s-ar putea să nu înţeleagă aceste lucruri».

La care Globocnik spune: «Domnii mei, dacă după noi va veni vreodată o generaţie atît de lipsită de vlagă şi de principii ferme, încît să nu fie în stare să înţeleagă misiunea noastră, atunci întreg naţional-socialismul nostru se va dovedi a fi fost neviabil. Eu, dimpotrivă, aş fi de părere să expunem plăci de bronz, pe care să se consemneze că noi am avut curajul să înfăptuim această operă măreaţă şi necesară».

Şi atunci, führerul: «Bine, Globocnik, asta este dealtfel şi opinia mea !»

Ulterior însă s-a impus cealaltă opinie. Căci (atunci cînd ruşii se apropiau) cadavrele au fost din nou dezgropate şi arse, cu adaos de benzină şi uleiuri Diesel, pe nişte ruguri uriaşe, improvizate din şine de tren.

A doua zi am plecat la Belzek. În arşiţa acelei zile de august, mirosul pestilenţial răspîndit în întreaga regiune era sufocant şi roiuri de muşte invadaseră zona.

Apoi, în dimineaţa următoare, am văzut sosind primul tren de la Lvov. 45 de vagoane cu 6 700 de oameni, din care 1 450 deja morţi. Prin crăpăturile zăbrelite ale pereţilor vagoanelor se zăreau chipuri de copii, înspăimîntător de palide şi de îngrozite; le citeam în ochi spaima de moarte. În spatele lor, bărbaţi, femei...

Trenul s-a oprit. Vreo două sute de persoane se reped, deschid uşile şi-i scot pe oameni cu lovituri de bice din vagoane. Folosesc nişte bice de piele. Printr-un difuzor mare se dau noilor sosiţi dispoziţii : să se dezbrace pînă la piele, să-şi scoată protezele, ochelarii etc. Să-şi lege cu grijă pantofii unul de altul, de şireturi — asta tot în ideea colecţiei iniţiate strategic — căci altminteri nimeni n-ar mai fi putut împerechea cum se cuvine pantofii din mormanul acela imens de vreo 25 de metri înălţime. Frizerul lagărului reteza din două-trei mişcări părul fetelor şi al femeilor, făcîndu-l să dispară în saci de pînză.

Apoi întregul convoi de deţinuţi se pune în mişcare. În frunte, o tînără foarte frumoasă. Aşa încolonaţi, străbat întreaga alee, toţi goi, bărbaţi, femei, copii, fără proteze, mamele strîngîndu-şi copiii la piept, copii mici, şi

ei goi-pușcă. Majoritatea știu ce-i așteaptă, mirosul dimprejur spune totul. Deținuții ezită, dar intră toiuși în camera morții, împinși de cei din urmă sau mînați cu biciul de SS-iști. Cei mai mulți dintre ei nu rostesc nici un cuvînt. O evreică de vreo 40 de ani, cu ochii aruncînd scîntei, blestemă : sîngele care va curge aici să se reverse asupra ucigașilor. Cinci sau șase plesnituri de bici peste față, date de căpitanul Wirth personal, o fac să dispară și ea în camera de gazare. Mulți se roagă.

Camerele se umplu. Să fie complet pline — așa ordonase căpitanul Wirth. Oamenii aproape se calcă în picioare. Șapte-opt sute de persoane în 25 de metri pătrați, în 45 de metri cubi ! SS-ul îi înghesuie laolaltă, cît mai mulți cu putință. Ușile se închid. Cronometrul meu a înregistrat totul. 50 de minute. 70 de secunde — motorul Diesel nu pornește. Oamenii așteaptă în camerele de gazare, zadarnic. Îi aud plîngînd, hohotind. Căpitanul Wirth îl plesnește pe ucrainean, ajutorul Unterscharführerului Heckenholt la Diesel, de douăsprezece-treisprezece ori cu biciul peste față. După vreo 49 de minute cronometrul a înregistrat totul cu exactitate — motorul pornește în sfîrșit. Pînă in această clipă, oamenii au trăit în acele patru camere, de patru ori 750 de oameni in de patru ori 45 de metri cubi ! Din nou trec 25 de minute. Într-adevăr, acum mulți dintre ei sînt morți. Se poate vedea prin vizetă, prin care pentru o clipă lumina electrică pătrunde în camere. După alte 28 de minute nu mai trăiesc decît cîțiva. În sfîrșit, după din nou 32 de minute, toți sînt morți.

Din partea opusă, oameni din comandourile de muncă — ei înșiși evrei — deschid ușile. Morții — coloane de bazalt, încremenite, drepte, — sînt strînși lipiți unul de altul. Nici n-ar fi fost, dealtfel, loc să te prăbușești sau măcar să te apleci în față. Recunoști familiile chiar și dincolo de moarte. Au murit ținîndu-se strîns de mîini ; cu greu îi poți smulge unul de lîngă altul spre a elibera camerele pentru șarja următoare. Cadavrele, leoarcă de sudoare și de urină, pline de noroi, cu sînge menstrual șiroind pe pulpe, sînt aruncate afară. Zboară, ușoare ca fulgul, prin aer. N-avem timp. Bicele de vînătoare șfichiuie spinările oamenilor din comandourile de muncă. Vreo douăzeci de dentiști smulg, cu clești și ciocane, dinții de aur și coroanele din maxilare. Cîțiva muncitori controlează organele genitale și anusul, să vadă dacă evreii n-au

ascuns cumva aur, briliante sau alte obiecte de valoare. Wirth mă cheamă lîngă el : «Ia priviți puțin cutia asta de conserve, plină cu dinți de aur. Asta e numai de ieri și alaltăieri ! Nici nu vă puteți imagina cît aur și cîte briliante găsim în fiecare zi !»"

Cutremurătoare sînt declarațiile celor care au supraviețuit în aceste cetăți ale groazei. Dintre ei face parte și fotoreportera franceză Claude Vaillant-Couturier, deputată în Adunarea Constituantă și cavaler al Legiunii de onoare. A fost deportată la Auschwitz ca luptătoare în Rezistență, și relatează tribunalului : „În curte zăceau mormane de cadavre și din timp în timp vedeai că la baza grămezilor, sub celelalte cadavre, mai mișcă cîte o mînă sau un cap, încercînd să se elibereze. Vreo muribundă, care încerca să iasă la lumină, să trăiască mai departe. La blocul 25 colcăiau prin curte șobolani, mari cît pisicile ; mușcau din cadavre și se repezeau chiar și la muribunzii care nu mai aveau putere să-i gonească".

Chiar și pentru cei apți de muncă viața era un calvar de nedescris. „Nu existau paturi — relatează martora —, ci numai priciuri de lemn, de 2 ori 2 metri dimensiune, pe care în prima noapte am dormit nouă persoane, fără saltele de paie și fără pături. Am petrecut mai multe luni în blocuri de acest tip. La ora 3,30 dimineața ne trezeau zbieretele supraveghetoarelor. Ne goneau cu lovituri de ciomege de pe priciuri și ne mînau la apel. Nimic pe lume nu ne putea dispensa de apel. Chiar și muribunzii trebuiau tîrîți pînă acolo. Iar acolo trebuia să stăm încolonați, în rînduri de cîte cinci, pînă se făcea ziuă, respectiv pînă la ora 7 sau ora 8 iarna..."

„În vara anului 1944", ne povestește martora mai departe, „prizonierii nou sosiți au fost întîmpinați de o orchestră, care a cîntat melodii vesele pînă cînd deținuții au fost dirijați spre lagărul de muncă sau spre clădirea de exterminare. În sunetele *Văduvei vesele*, au intrat în camerele de gazare".

Zile de-a rîndul martori oculari povestesc la Nürnberg despre cele trăite de ei. Materialul probator al acuzării include și filme. Ele provin fie din colecțiile particulare ale unor lideri SS, fie au fost făcute după eliberare de cineaștii Aliaților. Întreaga sală a dezbaterilor trăiește parcă sub apăsarea întîmplărilor de neconceput. Chiar și acuzații par cutremurați. În timpul vizionării unui film,

Frank plînge, Dönitz își ascunde capul în mîini, alții lasă capul în jos și rostesc, ca un geamăt, un singur cuvînt : „Cumplit !" Psihologul legist stă ulterior de vorbă cu cîțiva dintre acuzați.

Intrînd în celula lui Fritzsche, îl găsește stînd pe marginea patului îngust, cu capul în mîini. Plînge. Fostul comentator al postului de radio ridică încet capul, îl privește absent pe psihologul legist și-i spune apoi, scuturat în continuare de hohote de plîns : „Nici o putere din cer sau de pe pămînt nu va putea spăla vreodată rușinea de care s-a acoperit țara mea — nici peste cîteva generații — nici peste secole !"

Izbucnește din nou în hohote, își dă cu pumnii în cap, trage apoi adînc aer în piept și spune : „Iertați-mă, m-am pierdut cu firea !"

„Vreți să vă dau un somnifer pentru la noapte ?" îl întreabă Gilbert.

„Asta-i bună !" răspunde Fritzsche. „Să-mi spăl toate cele văzute din minte cu ajutorul unei pastile ?"

Gilbert a trecut, împreună cu psihiatrul Kelley, și prin celelalte celule. Baldur von Schirach îi spune : „Nu știu cum au putut niște germani să facă așa ceva !"

Walther Funk este incapabil să se întrețină cu oaspeții săi. Îi curg în continuare lacrimi pe obraz și șoptește într-una același cuvînt : „Cumplit, cumplit..."

„Vreți un somnifer ?"

Ridică privirea, cu ochii înroșiți de plîns, apoi scutură capul : „Pentru ce, pentru ce ?"

Wilhelm Keitel stă la masă și mănîncă. Nu se lasă perturbat, și abia atunci cînd Gilbert aduce vorba de filme, fostul feldmareșal își întrerupe îndeletnicirea și spune, cu gura încă plină : „E groaznic. Cînd văd asemenea lucruri, mi-e rușine că sînt german. Ăștia au fost porcii din SS. Dacă le-aș fi știut pe toate, i-aș fi spus fiului meu : «Mai bine te împușc, decît să te las să intri în SS». Dar n-am știut nimic. N-am să mai pot privi nicicînd în ochi un om".

Hans Frank începe să plîngă cînd îl vede pe Gilbert intrînd : „Am trăit cu toții ca niște regi și am crezut în bestia asta !", spune într-un tîrziu, după ce-și revine. „Să nu-l credeți pe nici unul cînd vă spune că n-a știut nimic. Toți am simțit că se petrec lucruri îngrozitoare în sistemul nostru, chiar dacă nu cunoșteam amănuntele. Nu voiam să le vedem. Era mai comod așa, să plutești la suprafața lucrurilor și să crezi că totul este in ordine".

Arată spre cina care se află încă neatinsă pe masa din celulă : „Ne tratați prea bine", spune.

„Prizonierii dv. ; iar noi i-am înfometat pe propriii noștri oameni în lagărele noastre de concentrare, pînă i-am ucis. Să se îndure Dumnezeu de sufletele noastre ! Da, domnule doctor, această masă este voința lui Dumnezeu. La început, am încercat să comunic cu ceilalți acuzați — dar acum s-a terminat totul..."

„Doriți un somnifer ?"

„Nu, mulțumesc. Dacă nu dorm, pot să mă rog".

Pentru mulți deținuți din lagărele de concentrare, moartea în camerele de gazare ar fi fost poate chiar o salvare. Căci torturile pe care le îndurau pînă cînd moartea venea să-i elibereze erau mai presus de orice imaginație. Serveau drept cobai unor medici SS fanatici și lipsiți de orice sentimente omenești. Erau obiectul unor experiențe, a căror valoare științifică era egală cu zero. Nici n-ar fi posibil să prezinți un tablou al întregului și vastului program de experiențe efectuate pe oameni. Multe din victime sfîrșeau însă în chinuri de nedescris. Numai la Auschwitz programul prevedea intervenții operatorii asupra unor evreice bolnave de cancer, experiențe efectuate pe gemeni evrei monocelulari, testarea unor seruri injectabile și a razelor röntgen în scopul sterilizării. La Buchenwald se studiau arsuri cu fosfor și distrofii provocate, se făceau experiențe cu hormoni sexuali. Experiențele cu viruși de febră tifoidă au costat viața a cel puțin 600 de deținuți. După cum declară, în calitate de martor la Nürnberg, chimistul francez Alfred Balachowsky, deținuților respectivi li se făcea transfuzie cu sînge de la un bolnav de tifos, aflat la punctul culminant al bolii. Urmarea firească a inoculărilor de acest tip era întotdeauna moartea. S-a experimentat însă și efectul altor microbi : de febră galbenă, variolă, holeră și difterie.

Un tip special de experiențe efectuate pe oamenii din lagăre au fost cele biologice. În acest domeniu s-a evidențiat în mod deosebit medicul SS dr. Sigmund Rascher, care efectua cercetări în camere de joasă presiune și experimenta posibilitatea de răcire a corpului omenesc. Himmler urmărea îndeaproape, cu un interes sadic, experiențele lui Rascher, făcea prognoze pe termen lung privind rezultatele fiecărei cercetări în parte. Rascher își răcea victimele, scufundîndu-le în apă de —2,5 pînă la —12°. În anul 1943, l-a rugat pe Himmler să-i permită

să-şi mute laboratorul de la Dachau la Auschwitz, fiind convins că acolo experienţele sale nu vor mai stîrni atîta vîlvă: „Oamenii-cobai, pe care îmi efectuez experienţele, urlă îngrozitor cînd începe să le fie foarte frig", caută să explice Rascher.

În alte lagăre, se trăgea asupra deţinuţilor cu gloanţe otrăvite, de regulă în coapse. Mureau cam după două ore, în chinuri groaznice. La fel de cumplită era moartea însă şi pentru cei cărora li se introducea aer în vene sau li se injecta, subcutanat, petrol.

Ponderea femeilor în ansamblul persoanelor alese pentru experienţe era mare. În spiritul „politicii demografice negative" a SS-ului, se urmărea sterilizarea evreilor. La acest program colabora în special SS-Brigadeführerul profesor Hans Clauberg, care se lăuda că poate steriliza zilnic o mie de femei. În lagărul de concentrare de la Ravensbrück pînă şi copiii erau supuşi unor asemenea tratamente.

Dar experienţele efectuate pe femei nu se rezumau la sterilizare. „De la Auschwitz, relatează Curţii doamna Vaillant-Couturier, am fost trimişi la Ravensbrück. Acolo am fost duse în blocul NN, adică *Nacht-und-Nebel*, denumire codificată pentru *strict secret*. În acel bloc locuiam cu femei poloneze, purtînd numărul de înregistrare 7000, şi cu altele, cărora li se spunea *Iepuraşi*, fiind folosite drept cobai. Fuseseră selecţionate din convoaiele sosite datorită picioarelor lor foarte drepte şi unei stări fizice bune; apoi au fost supuse la diferite operaţii. Unora li se extrăseseră bucăţi de os din picioare. Altora li se făcuseră diferite injecţii. Nu ştiu însă ce fel de injecţii. Printre femeile operate, mortalitatea era extrem de ridicată. Cînd au venit să le ia şi pe celelalte în sala de operaţie, ele au refuzat să meargă. Atunci însă au fost tîrîte cu forţa în nişte celule şi au fost operate acolo de către un profesor în uniformă, venit de la Berlin. N-a luat nici cele mai elementare măsuri antiseptice. Nu şi-a pus un halat pe el, nu s-a spălat măcar pe mîini".

Aria crimelor este însă mult mai vastă. La Buchenwald erau ucişi oameni care aveau tatuaje pe piele. Apoi pielea era jupuită de pe corp, tăbăcită şi prelucrată: se făceau din ea abajururi şi alte „amintiri". Martorul Maurice Lampe relatează despre grozăviile de la Mauthausen: „Da, şi la Mauthausen grozăviile erau la ordinea zilei, ca în toate celelalte lagăre. Deţinem în acest sens şi un material probator elocvent: două cranii, pe care medicul şef

SS le folosea drept presspapier. Craniile proveneau de la doi evrei olandezi, aleși anume dintr-un transport de 800 de persoane pentru dantura lor deosebit de frumoasă. Medicul SS, care îi alesese, le-a spus ce soartă îi așteaptă și pe ei, ca și pe tovarășii lor din convoi. A adăugat însă : «Aici nu tolerăm evrei. Dar avem nevoie de doi tineri, bine dezvoltați, pentru experiențe chirurgicale. Hotărîți voi înșivă dacă sînteți dispuși să vă puneți la dispoziția noastră pentru unele experiențe ori dacă preferați să muriți la un loc cu ceilalți». Cei doi tineri evrei au fost duși la infirmerie. Unuia i s-a extirpat un rinichi, celuilalt i-au scos stomacul. Apoi li s-au făcut injecții cu benzină în inimă. În final, au fost decapitați".

De unde veneau aceste nesfîrșite mase de oameni, care erau apoi masacrate în infirmeriile lagărelor, gazate, împușcate de grupele de luptă și înfometate în ghetouri ? Victimele politicii rasiale național-socialiste proveneau din întreaga Europă. Vorbind despre deportări — calvarul cumplit al unui popor întreg — sîntem nevoiți să ne limităm la cîteva cifre seci. Dintre evreii germani, 160 000 au fost victime ale soluției definitive, deci aproape toți care nu emigraseră. În Austria, cifra atinge 60 000. În Cehoslovacia, din cei 350 000 de evrei, au pierit după deportare cam 230 000, în Franța — circa 6 000. Olanda a pierdut 104 000 de evrei. Mulți dintre evreii deportați proveneau din Iugoslavia, Ungaria, Grecia și România*.

Italia, deși făcea parte din Axă, și tot așa și Bulgaria, nu s-au raliat la politica rasială dură a lui Hitler. Abia atunci cînd, în 1944, Mussolini a fost îndepărtat de la putere, evreii din Roma au fost deportați la Auschwitz. Din cele 3,5 milioane de evrei polonezi au pierit cam 2,6 milioane. În Uniunea Sovietică au căzut victimă comandourilor de luptă în jurul a 750 000 de evrei. Reitlinger ajunge la concluzia că au fost uciși 4,2 pînă la 4,6 milioane de evrei. Deci cu circa 1,5 milioane mai puțin decît presupusese acuzarea la Nürnberg ; dar Reitlinger îl citează în acest context pe scriitorul german Walter Dirks : „Este rușinos că există germani care consideră că se pot descărca de vină prin micșorarea cifrei cu 2 milioane".

* Este vorba de evreii din nordul Transilvaniei — smuls României de Germania hitleristă și Ungaria horthystă prin Dictatul fascist de la Viena din august 1940 — ajunși în lagărele de exterminare naziste. — *Nota trad.*

După lichidarea ghetoului din Varşovia, în anii 1943 şi 1944 sînt lichidate, din ordinul lui Himmler, şi celelalte ghetouri din Polonia şi Rusia.

Masacrul pune capăt vieţii unui număr de circa 300 000 de evrei, care vegetaseră pînă în acel moment în marile ghetouri de la Lodz, Bialystok, Sosnowiec-Bedzin, Lvov, Kovno şi Riga.

Şi bineînţeles că şi aici lucrurile se petrec în împrejurări care fac imposibilă orice descriere. James Britt Donovan, acuzator din partea Statelor Unite, prezintă tribunalului o peliculă germană de 8 mm privind lichidarea unui ghetou.

Donovan dă el însuşi explicaţiile cuvenite, în timp ce pelicula se derulează :

„Scena 2 : O tînără în pielea goală, alergînd prin curte.

Scena 3 : O femeie mai în vîrstă, tîrîtă prin faţa camerei de luat vederi ; în partea dreaptă a scenei un militar în uniformă SS.

Scena 16 : Doi bărbaţi îl tîrăsc în stradă pe un bătrîn.

Scena 24 : O vedere de ansamblu luată din stradă : corpuri prăbuşite şi femei alergînd de colo-colo, în pielea goală.

Scena 37 : Un bărbat cu capul plin de sînge este bătut din nou.

Scena 45 : O femeie este tîrîtă de păr în stradă".

După cotitura de la Stalingrad, Himmler dăduse dispoziţie să fie ştearsă orice urmă a crimelor comise de SS. I-a ordonat SS-Standartenführerului Paul Blobel să facă să dispară gropile comune, înainte ca Armata Roşie să recucerească teritoriile respective. Blobel şi-a început activitatea fantomatică în luna august 1943, în fruntea comandoului special 1005, care a efectuat la Kiev primele exhumări. Oriunde mai era cît de cît posibil, comandourile speciale deschideau gropile comune şi ardeau cadavrele intrate în putrefacţie. Această treabă oribilă o făceau deţinuţii, care imediat după aceea erau împuşcaţi de SS-işti. Unde exhumările nu mai erau posibile, gropile erau aruncate în aer cu dinamită, apoi terenul era nivelat şi locul camuflat cu iarbă.

Acuzatorul sovietic L. N. Smirnov dă citire în faţa tribunalului declaraţiei martorului Gerhard Adametz, care făcuse parte din comandoul special 1005 b şi care relatează în acest context :

„Locotenentul nostru Winter a raportat sosirea coloanei noastre Oberleutnantului Hanisch, șeful coloanei SP-ului a grupei 1005 a. Mirosul de carne intrată în putrefacție ne îmbolnăvea pur și simplu. Oberleutnantul Hanisch ne-a adresat apoi cîteva cuvinte: «Simțiți desigur un miros, vine de acolo, din spate, de la biserică. Sarcina dumneavoastră este să păziți niște deținuți, și ei trebuie păziți cu toată străşnicia. Tot ceea ce se petrece aici este o problemă secretă a Reichului. Fiecare dintre voi va răspunde cu capul, în cazul în care vreun deținut reușește să scape, și pe lîngă asta, respectivul va fi supus în prealabil și unui tratament special...»

Am văzut pe cîmp circa 100 de deținuți, care se odihneau după ce își terminaseră treaba. Fiecare era legat de ambele picioare cu un lanț de 3/4 m lungime. Munca deținuților consta în a exhuma cadavrele îngropate în acel loc în două gropi imense, în a le căra pînă la un anumit punct, unde erau așezate stivă și în a le da foc. Era greu de apreciat, dar cred că fuseseră îngropate acolo cam 40 000—45 000 de cadavre. În alte locuri, unde am servit tot în calitate de supraveghetor, după terminarea trebii deținuții erau dirijați, în grupuri sau individual, sub paza reprezentanților SP-ului, spre anumite puncte, indicate de cei din SD. Li se ordona apoi să se întindă cu fața în jos pe o scîndură de lemn și erau pe loc împușcați în ceafă. Se supuneau, de regulă, fără nici o opoziție ordinului de a se culca alături de camarazii lor împușcați..."

Cînd trupele aliate au strîns tot mai mult cercul în jurul Germaniei fasciste, a început actul final al acestei tragedii atît de cutremurătoare. La Auschwitz, camerele de gazare au încetat să mai funcționeze în toamna lui 1944, dar convoaiele de deținuți continuau să sosească. La ordinul lui Himmler, lagărul de la Auschwitz și multe altele au fost evacuate. Pe jos sau în vagoane deschise, îmbrăcați doar în cămășile subțiri de deținuți KZ, prizonierii și-au început ultimul lor marș. În lagăre bîntuiau epidemii, la Belsen mureau cîte 300 de deținuți pe zi. Cînd au ajuns la acest lagăr, Aliații au găsit 12 000 de cadavre neîngropate. 13 000 de deținuți au murit în prima zi după eliberare. Atunci însă cînd Armata Roșie a ocupat, la 26 ianuarie 1945, Auschwitzul, n-a mai găsit decît vreo cîteva sute de deținuți invalizi. Himmler curățase locul în ultima clipă.

„Vor trece poate o mie de ani și pata de pe numele Germaniei tot nu va putea fi spălată", spune acuzatul Hans Frank la Nürnberg...

Sfîrșitul ghetoului din Varșovia

În desfășurarea acțiunii de exterminare a populației evreiești, dispusă de Hitler și condusă de Himmler, există și o fază intermediară, concepută de mintea lui Hermann Göring. Odată cu citirea procesului-verbal în sala Tribunalului de la Nürnberg, s-a dovedit că la acea conferință de pomină din Kristallnacht, din 12 noiembrie 1938, Göring a spus : „Dragă Heydrich, oricum ați întoarce problema, veți fi pînă la urmă nevoiți să înființați pe scară largă ghetouri în orașe. Ele vor trebui create !"

Reinhard Heydrich, care ulterior avea să ia în mînă, cu toată energia, problema „soluției definitive", era pe atunci, cu numai un an înaintea izbucnirii războiului, încă împotriva înființării ghetourilor „din motive polițienești". Dar odată cu cucerirea teritoriilor europene din răsărit se ivesc noi posibilități. Ideea de a-i însemna pe evrei se naște în Guvernămîntul general, în sfera de guvernare a acuzatului de mai apoi de la Nürnberg, Hans Frank. La scurt timp după intrarea germanilor în Polonia, la 24 octombrie 1939, autoritățile de ocupație le ordonă tuturor evreilor din localitatea poloneză Wloclawek să poarte o banderolă albă cu steaua lui David. Lui Hans Frank îi place atît de mult treaba asta, încît la 23 noiembrie semnează o ordonanță, prin care extinde măsura luată la Wloclawek asupra tuturor evreilor din Guvernămîntul general, adică la cîteva milioane de oameni.

Cîteva luni mai tîrziu prinde contur ideea lui Göring despre ghetouri și se și trece apoi la punerea ei în practică. Evreii însemnați cu banderole și deja de mai multă vreme înregistrați oficial sînt obligați să se mute în cartiere separate. Sînt obligați să-și părăsească căminele, afacerile și atelierele, satele sau comunele rurale și, cu căruțele, în convoaie jalnice, să se mute în ghetourile din Cracovia, Varșovia, Lublin, Radom și din alte orașe.

Heydrich, adversarul de odinioară al ghetourilor, este deodată foarte interesat în a-i vedea concentrați la un loc pe toți evreii, căci deja se profilează la orizont etapa următoare, a „soluției definitive". Or, să-ți ai victimele

concentrate la un loc, oricînd la îndemînă — asta înseamnă pentru asasini un plus de comoditate tehnică.

Printre documentele acuzatului Alfred Rosenberg s-a găsit în această problemă un memoriu, din care acuzatorul american William F. Welsh citeşte la Nürnberg un pasaj : „Un prim mare obiectiv al măsurilor germane trebuie să constea în separarea severă a evreimii de restul populaţiei. Trebuie urmărită o mutare a evreilor în ghetouri, despărţindu-i totodată şi pe sexe. În ghetouri putem tolera o auto-administrare, o organizare evreiască, dar în condiţii de strictă supraveghere. Paza graniţei dintre ghetouri şi lumea din afară intră însă în sarcina poliţiei".

SS-Brigadeführerul Franz Stahlecker prezintă foarte laconic sistemul într-un raport de activitate — problemă secretă a Reichului din 15 octombrie 1941 : „Pe lîngă punerea la punct şi ducerea la îndeplinire a măsurilor executive, s-a acţionat chiar din primele zile ale ocupaţiei în direcţia creării de ghetouri în oraşele mai mari".

Ce înţelege Stahlecker prin „măsuri executive" ? Ne explică un alt document, pe care îl citeşte Welsh în faţa Tribunalului de la Nürnberg. Este vorba de un raport oficial al şefului SS-ului şi al poliţiei din districtul Galiţia, SS-Gruppenführerul Franz Katzmann : „La strămutarea evreilor în anumite cartiere, s-au construit cîteva bariere, şi la trecerea prin ele, toată adunătura de evrei trîndavi şi asociali erau prinşi şi li se aplicau tratamente speciale".

Odată cu extinderea cuceririlor lui Hitler, se creează ghetouri pretutindeni în răsărit, în statele baltice pînă la Riga, în Galiţia cu centrul de greutate la Lvov, în spatele sectorului mijlociu al frontului de răsărit, la Minsk şi Smolensk. Abia cînd trupele germane pătrund în sud-est pînă la Simferopol în Crimeea, soluţia intermediară a ghetourilor ajunge să fie considerată drept depăşită şi grupele de luptă pot trece de îndată la execuţiile în masă.

Acţiunea de strămutare a evreilor în ghetouri odată încheiată, în jurul cartierelor evreieşti nou create se ridică ziduri, garduri de scînduri şi de sîrmă ghimpată. Şi astfel, milioane de oameni se trezesc deodată într-o închisoare de proporţii inimaginabile. Ce s-a petrecut din acest moment în spatele zidurilor a fost relatat de unii supravieţuitori, dar şi de martori oculari din afară, care au avut prilejul să arunce o privire în infern.

„La sfîrşitul anului 1942", arată William F. Welsh, „evreii din Guvernămîntul general Polonia au fost înghesuiţi în cincizeci şi cinci de comune". Sub ameninţarea pedepsei cu moartea, li s-a interzis să părăsească ghetourile. Potrivit protocolului unei şedinţe din 16 decembrie 1941, Frank le-a spus membrilor guvernului din Guvernămînul general : „Iar de acum încolo, în cazul evreilor condamnaţi la moarte pe asemenea motive, pedeapsa va fi executată de urgenţă".

Dr. Hummel, unul din şefii administrativi prezenţi la şedinţă, a adăugat, potrivit protocolului : „Întregul proces pînă la exterminare este prea complicat, legat de prea multe formalităţi şi trebuie simplificat. Ordinul de împuşcare, potrivit căruia se poate trage asupra oricărui evreu întîlnit pe şosele, a fost extrem de binevenit".

Problema acută, care îi frămînta pe călăi, era cum să scape de evreii adunaţi în ghetouri, şi s-au şi găsit şi verificat, una după alta, mai multe soluţii. Primul plan al lui Himmler a fost să lase masele acelea de oameni din dosul zidurilor să moară pur şi simplu de foame. Repartiţia de alimente a fost de la bun început sub minimul necesar existenţei, corespunzînd întocmai unei dispoziţii emise de Herbert Backe de la Ministerul Alimentaţiei şi Agriculturii la 18 septembrie 1942. Acuzatorul Welsh citează : „Începînd cu cea de-a 42-a distribuţie, evreii nu vor mai primi următoarele alimente : carne, produse din carne, ouă, produse din făină de grîu, lapte nesmîntînit, lapte proaspăt smîntînit, de asemenea nici unul din alimentele care în anumite perioade se distribuie pe bază de cartele".

Guvernatorul Frank se dovedeşte a fi mai grozav decît cei de la Berlin ; el reuşeşte să reducă raţiile zilnice de pîine acordate deţinuţilor din ghetouri la 143 grame, iar mai apoi chiar la 20 de grame. Pe deasupra mai primeau lunar o sută de grame de marmeladă şi cincizeci de grame de grăsime. Frank, care ştie prea bine că în felul acesta semnează o condamnare colectivă la moarte, consemnează prozaic în jurnalul său : „În lunile de iarnă, mortalitatea va creşte indiscutabil, oricum însă războiul va aduce cu sine exterminarea completă a evreilor".

Parcă şi mai sec consemnase la 24 august 1942 : „Printre altele, ar fi de adăugat că aici condamnăm la moarte prin înfometare un milion şi jumătate de evrei".

Şi, într-adevăr, foametea creată artificial seceră viețile a mii dintre evreii sechestrați. Pe străzile ghetourilor zac copii care nu mai sînt decît niște schelete. Bărbații și femeile care se prăbușesc, sfîrșiți, în mijlocul drumului rămîn întinși pe jos, în rigole, pînă a doua zi, cînd sosește mașina mortuară să culeagă înspăimîntătoarea ei recoltă.

Şi totuşi, Himmler şi slujbaşii săi sînt nevoiți să recunoască pînă la urmă că metoda înfometării cere prea mult timp, creînd pe deasupra și pericolul unor epidemii necontrolabile pentru întreaga zonă din spatele frontului. Şi iată că lipsa tot mai acută a forței de muncă le oferă evreilor un oarecare răgaz : locuitorii apți de muncă ai ghetourilor pot fi încadrați în procesul producției de război. Aşa se face că Himmler trebuie să mai amîne pînă la 11 iunie 1942 ordinul de a lichida complet ghetourile și de a-i trimite pe toți evreii încă în viață în camerele de gazare de la Auschwitz și Treblinka.

„De „exterminarea prin muncă", etapă care urmează „exterminării prin înfometare", s-a ocupat la Nürnberg tot acuzatorul Welsh. Mergînd pe firul ideii înapoi, iată că dăm din nou de filozoful partidului, de Rosenberg, iar Welsh poate afirma : „Acuzatul Rosenberg înființează, în calitatea sa de ministru al Reichului pentru teritoriile ocupate în răsărit, o secție, care, printre alte sarcini, o are și pe aceea de a găsi o modalitate de soluționare a problemei evreiești prin muncă silnică. Planurile sale sînt cuprinse într-un document pe care-l voi depune ca material probatoriu".

Este suficient un singur pasaj din revoltătorul document : „Criteriul logic decisiv pentru încadrarea în muncă a evreilor va fi unul singur : valorificarea integrală și fără nici un strop de indulgență a forței de muncă evreiești, fără limită de vîrstă. Abaterile de la măsurile stabilite de germani, în special sustragerea de la munca silnică, atrag după sine, în cazul evreilor, în mod categoric pedeapsa cu moartea".

Şi Welsh continuă : „Muncitorii evrei sînt scoşi din ghetouri și duși în lagăre de tranziție, unde se face o triere a lor : de o parte cei utili ca forță de muncă, de alta — cei considerați nefolositori. Se presupunea că un contingent de 45 000 de evrei va furniza cam 10 000—15 000 de muncitori utilizabili. Îmi întemeiez afirmația pe o telegramă a Biroului central de siguranță a Reichului, adresată lui Himmler, și purtînd mențiunile *urgent* și *se-*

cret, telegramă din 16 decembrie 1942. Voi da citire doar ultimelor rînduri : «În cifra de 45 000 sînt incluşi şi cei inapţi de muncă (evrei bătrîni şi copii). Folosind criterii adecvate, obţinem prin trierea evreilor sosiţi la Auschwitz cel puţin 10 000—15 000 braţe de muncă».

În spatele acestor cuvinte se ascunde trecerea la o nouă etapă, de fapt ultima. Cu ocazia trierii, coloanele nesfîrşite de evrei lipsiţi de apărare sînt împărţite în două categorii : unii destinaţi „exterminării prin muncă" şi deci lăsaţi în viaţă, şi alţii care iau drumul camerelor de gazare.

Chiar şi în ghetouri sînt înfiinţate ateliere şi întreprinderi de armament. Evreii le privesc ca pe o ultimă salvare, şi SS-Gruppenführerul Katzmann mărturiseşte într-un raport, din care citeşte acuzatorul Welsh: „Au existat cazuri în care evreii, pentru a obţine o adeverinţă de muncă, nu numai că nu cereau salariu, dar plăteau ei înşişi, în mod curent, bani. Pe lîngă asta însă «organizarea» evreilor lua proporţii îngrijorătoare pentru «patronii» lor, încît din nou a fost nevoie de măsuri energice. Pe linia acestei acţiuni, alte mii de evrei au fost supuşi unor tratamente speciale". „Patronii", de care vorbeşte Katzmann, sînt germani, proprietarii unor întreprinderi ; cel mai mare şi mai cunoscut dintre ei a fost fără îndoială Walter Többens, care a folosit în atelierele sale din Varşovia 15 000 de evrei. Cu ajutorul muncii în regim de sclavie a ajuns în foarte scurt timp dintr-un sărăntoc, un multimilionar. Ce-i drept, e drept, calea i-a fost netezită şi de oamenii influenţi ai ierarhiei SD-ului din Varşovia, pe care îi implica în tot felul de afaceri de luare de mită, iar în final şi-a împărţit beneficiile cu şi mai sus-pusul şef al SS-ului şi al poliţiei, Odilo Globocnik.

Pînă la urmă însă nici munca în regim de sclavie nu i-a mai putut salva pe evrei de la exterminare. Trenuri cu deţinuţi rulau fără încetare în direcţia lagărelor de concentrare şi nu mai este decît o chestiune de timp cînd va pleca ultimul tren. În incredibilul său jurnal, Hans Frank consemnează, fără jenă : „Cu evreii — o spun pe şleau — trebuie încheiate socotelile, într-un fel sau altul. Un lucru cer : să cădem de acord asupra unei formule, înainte ca eu să continui. Milă trebuie să simţim categoric numai faţă de poporul german, şi faţă de nimeni altcineva pe lume. Ca vechi naţional-socialist, trebuie să

mai adaug un aspect : dacă neamul evreiesc ar supraviețui acestui război, atunci întreg războiul n-ar însemna totuși decît un succes parțial. Domnii mei, trebuie să vă rog să vă înarmați împotriva oricăror considerente de milă. Trebuie să-i nimicim pe evrei, oriunde îi întîlnim și ori de cîte ori ne este posibil". Cuvintele sale sînt aproape un program. Și în toată bezna asta, doar arareori mai străbate cîte o rază de lumină, și una dintre ele este acțiunea disperată, dar temerară, a evreilor din ghetoul din Varșovia, care la 18 aprilie 1943 se ridică cu arma în mînă împotriva călăilor lor.

Ghetoul din Varșovia va fi aici ilustrativ pentru toate celelalte. La Nürnberg, acuzatorul Welsh citește dintr-un raport al SS-Brigadeführerului Jürgen Stroop : „Cartierul evreiesc al orașului Varșovia" — un teritoriu de patru km lungime și doi km și jumătate lățime —, „era locuit de cca. 400 000 de evrei. Existau în acest cartier 27 000 de locuințe cu o medie de 2,5 camere. Era separat de restul orașului prin ziduri despărțitoare antifoc, prin blocarea, cu ziduri de închidere, a căilor de acces, prin zidirea ferestrelor și a ușilor".

Welsh adaugă : „Ne putem crea o imagine despre condițiile de viață din aceste ghetouri menționînd faptul că în fiecare cameră locuiau în medie șase persoane".

Nu este însă decît o medie matematică. În realitate, condițiile erau și mai catastrofale. La început, evreii bogați au reușit să închirieze și în ghetou locuințe întregi ; așa că ceilalți s-au înghesuit și mai mult. Existau cămăruțe și pivnițe în care dormeau treizeci și șase de oameni, pe paie — în grupuri de cîte doisprezece, fiecare grup cîte opt ore. În case și pe străzi, înghesuiala era de nedescris. Trebuie să ne imaginăm că o populație cam de patru ori mai mare decît cea a orașului Darmstadt, de exemplu, era îngrămădită pe un teritoriu de dimensiunile unei localități neînsemnate de provincie.

În anul 1941, în ghetoul din Varșovia se consemnează 44 630 de decese, majoritatea datorate acțiunii de înfometare. Cifra este în creștere. O comisie de medici însă, însărcinată cu examinarea problemei, ajunge la concluzia că va dura totuși cinci ani pînă cînd toți locuitorii vor muri de inaniție.

Două fapte se evidențiază de aici : în primul rînd, că, pe lîngă rația oficială de alimente, au mai existat și alte surse de procurare a alimentelor ; în al doilea rînd, că lo-

cuitorii ghetoului au izbutit să se organizeze, pentru a-şi analiza problemele şi, eventual, pentru a le rezolva.

Zidul din jurul ghetoului nu este în realitate un obstacol de netrecut. Există crăpături, există poliţişti polonezi care mai închid cîte un ochi, există canale subterane, care duc în afară. Copiii, în special, sînt aceia care valorifică aceste căi ascunse şi desfăşoară zi şi noapte o activitate organizată de contrabandă. Şi dacă vreo cîteva sute de mii de oameni n-au murit de inaniţie, cum le hărăzise Frank, supravieţuirea lor se datoreşte tocmai acelor copii neînfricaţi. Neînfricaţi, pentru că poliţiştii germani nu se dau înapoi să tragă. Este, dealtfel, un spectacol care poate fi urmărit zi de zi la Varşovia : în preajma zidurilor ghetoului, copiii-contrabandişti sînt seceraţi ca iepurii de gloanţele poliţiei germane.

Mai există şi un alt fel de „crăpături" în zid. Coloane evreieşti de muncă sînt scoase zilnic din ghetou, atelierele în care lucrează aflîndu-se uneori în celălalt capăt al Varşoviei. Este practic imposibil ca la întoarcere să fie percheziţionat fiecare om. Gardienii îi controlează prin sondaj şi se mulţumesc să-şi rupă în bătaie victimele, chiar la faţa locului, atunci cînd îi prind cu marfă de contrabandă asupra lor.

În interiorul ghetoului circula un tramvai : numai pentru evrei, avînd în loc de număr o stea a lui David. Dar mai exista şi un al doilea tramvai, care doar intersecta ghetoul într-unul din capetele sale cele mai înguste. Vatmanii aveau indicaţii să circule prin acel loc cu viteză maximă, nu exista acolo nici o staţie. Şi totuşi, distanţa aceea mică era un important punct de desfacere : de pe platforma vagoanelor, copii polonezi aruncau în stradă săculeţe cu alimente, iar copiii evrei ieşeau ghemuiţi din spatele cîte unei porţi, înşfăcau repede sacii şi dispăreau cu ei în primul ascunziş.

Era o organizaţie a disperării, şi totuşi oamenii izbutesc să introducă prin contrabandă, pe căi necunoscute, pînă şi cîteva vaci în ghetou, reuşesc să le ascundă într-o locuinţă, la etajul trei, şi să aibă în felul acesta lapte măcar pentru noii născuţi.

Pe de altă parte, constituie un preţios ajutor pentru evrei şi venalitatea membrilor SD-ului, ai Gestapoului şi SS-ului, faptul că cei mai înalţi reprezentanţi ai lor la Varşovia pot fi uşor mituiţi. Globocnik, de exemplu, păr-

taş la afacerile de milioane ale lui Többens, n-are nici un interes ca sclavii partenerului său să moară de foame sau să fie exterminaţi în camerele de gazare, deşi sarcinile sale de serviciu i-ar cere acest lucru. Este evident că Globocnik şi alţi călăi ca el sînt către sfîrşitul anului 1942 într-atita de implicaţi în afacerile cu ghetoul, încît dorinţa lor cea mai mare este ca ghetourile să nu-şi înceteze niciodată existenţa.

Numai aşa se explică faptul că din umbră ei caută să împiedice lichidarea ghetourilor, pe care o ordonă pînă la urmă Heinrich Himmler. Ba mai mult, solicită chiar construirea unor adăposturi antiaeriene în ghetouri, fireşte că nu spre a proteja familiile evreieşti de bombele lansate de sovietici, ci fiindcă adăposturile, eventuale cuiburi de rezistenţă în viitor, l-ar putea determina într-o bună zi pe Himmler să renunţe la ideea exterminării totale.

Considerente asemănătoare îi determină probabil pe Globocnik şi pe tovarăşii săi să închidă un ochi şi în faţa contrabandei crescînde cu arme. În orice caz, organizaţia evreiască de rezistenţă reuşeşte să achiziţioneze, la preţuri fabuloase, puşti, pistoale, muniţii, grenade de mînă, puşti-mitraliere, chiar şi arme grele ; reuşeşte să le introducă în ghetou şi să le ascundă. Sursa din umbră sînt soldaţii germani, maiştrii armurieri şi, în parte, şi Divizia de răsărit italiană, staţionată în apropiere de Lvov.

Bizară împletire de situaţii în ghetoul din Varşovia. Pe de o parte, foamete pînă dincolo de limită pentru mase, măsuri brutale ale autorităţilor, eforturi disperate ale organizaţiilor evreieşti de într-ajutorare improvizate, şi, pe de altă parte SD-ul, care întreţine în ghetouri cîteva localuri de noapte, în care noapte de noapte vîrfurile Gestapoului, ale SP-ului şi SS-ului fac orgii. Cine avea aur, diamante, dolari sau chiar şi zloţi în cantităţi suficiente putea cumpăra orice şi nici nu se sinchisea de cadavrele despuiate, de copiii în zdrenţe de pe străzi, nu se sinchisea de poliţia evreiască şi nici de cea germană, de dispoziţiile consiliului evreiesc şi nici de cele ale lui Frank.

Consiliul evreiesc nu era decît un for marionetă, înfiinţat de autorităţile germane de ocupaţie, iar poliţia evreiască — o trupă de două mii de oameni, care zi de zi se străduia prin atrocităţi de tot felul faţă de cei cu care

împărtăşea aceeaşi soartă, să le demonstreze germanilor cît de justificată este existenţa ei.

La 20 iulie se produce o cotitură în viaţa ghetoului din Varşovia. În ziua respectivă i se cere consiliului evreiesc să pună la dispoziţia germanilor un număr de 60 000 de evrei, care să poată fi duşi la muncă. Scopul real al măsurii pare a fi curăţarea ghetoului „de toate elementele neproductive". Copii, bolnavi, cerşetori, oameni fără acoperiş deasupra capului, femei, bătrîni, într-un cuvînt toţi aceia care nu puteau dovedi că lucrează în industria de armament, urmau să se prezinte într-un anumit „punct de tranzit". De aici erau apoi încărcaţi în vagoane de marfă şi trimişi în direcţia lagărelor de exterminare.

Despre această ultimă destinaţie nu se ştia deocamdată încă nimic precis. Se vorbea pur şi simplu despre o „strămutare", undeva în răsărit, în regiunea Minsk. Doar preşedintele consiliului evreiesc, Adam Czerniakov, bănuind adevărul, şi-a pus capăt zilelor, înghiţind otravă. Cuvintele *punct de tranzit* încep să sune strident în urechile oamenilor din ghetou. Poliţia evreiască şi comandouri SS motorizate fac razii pe străzi, îi bat şi-i împuşcă pe locuitori, dau cu picioarele şi cu pumnii în ei, evacuează orfelinatul, golesc puşcăria, înşfacă femei gravide, îi tîrîie pe rabini de bărbi pînă la punctul de adunare. Punct de tranzit — strămutare...

Bernard Goldstein, un membru al mişcării de rezistenţă a evreilor, relatează în amintirile sale : „Noi nu mai aveam nici o îndoială că toţi acei nefericiţi erau duşi la moarte sigură. I-am încredinţat lui Zahlman Friedrych, unul dintre cei mai curajoşi şi mai neobosiţi tovarăşi ai noştri din mişcarea de rezistenţă, sarcina extrem de delicată de a culege informaţii în această direcţie. Un muncitor polonez de la căile ferate, care cunoştea direcţia în care porniseră trenurile cu deportaţi, i-a divulgat lui Friedrych ruta.

În condiţii dintre cele mai dificile, Friedrych a ajuns pînă la urmă la Sokolov. A aflat acolo că nemţii înfiinţaseră o mică linie ferată secundară spre satul Treblinka. Trenuri supraîncărcate cu evrei erau dirijate zilnic pe această linie ferată nouă. La Treblinka exista un lagăr imens. Locuitorii din Sokolov auziseră că la Treblinka se petrec lucruri îngrozitoare, nu ştiau însă nimic precis. La Sokolov, Friedrych l-a întîlnit întîmplător pe un tovarăş al nostru, Azriel Wallah, un nepot al lui Maxim Litvinov

(fostul ministru de externe sovietic). Tocmai evadase de la Treblinka şi era într-o stare de plîns, cu arsuri grave, plin de sînge, îmbrăcat numai în zdrenţe.

De la Wallach află Friedrych că toţi evreii duşi la Treblinka sînt necondiţionat ucişi. Sînt descărcaţi din trenuri şi li se spune că trebuie să facă baie, să se spele înainte de a fi încartiruiţi. Pe motivul acesta sînt duşi în nişte hale mari, închise ermetic, şi gazaţi. Wallach a scăpat de execuţie, fiind reţinut pentru muncă : a fost repartizat la întreţinerea vagoanelor de marfă. În felul acesta a şi reuşit să evadeze.

Cu aceste informaţii se întoarce Friedrych la Varşovia. Şi astfel am fost în măsură să prezentăm ghetoului raportul unui martor ocular despre ceea ce se întîmpla în realitate cu transporturile de deţinuţi".

Mulţi se încăpăţînează însă să nu creadă. Se agaţă cu disperare de iluzia că nu este totuşi vorba decît despre o colonizare, despre o trimitere la o muncă oarecare. Şi transporturile continuă să se efectueze cu regularitate, şi se găsesc chiar şi voluntari care se prezintă la punctul de tranzit, sperînd că la un loc de muncă din răsărit ar putea s-o ducă mai bine.

Treptat însă se spulberă toate autoamăgirile. Ghetoul începe să se golească, şi vine apoi o zi, cînd nici măcar locul de muncă din întreprinderea lui Walter Többes nu te mai scuteşte de deportare. Comandourile SS încep faimoasa „triere". Tot Goldstein este cel care ne relatează despre ea, ca martor ocular : „Prin spărtura din zid urmăream trierea din curte. SS-iştii formaseră rînduri, şi printre ei defilau muncitorii. Erau dirijaţi apoi la dreapta ori la stînga, în funcţie de direcţia pe care o indica beţişorul din mîna SS-istului din faţă. Cei destinaţi camerelor de gazare erau luaţi pe loc. Erau încercuiţi de soldaţi şi poliţişti şi duşi spre camioanele oprite la locul de tranzit. Pretutindeni doar plînsete şi ţipete. Bărbaţii căutau să ajungă lîngă soţiile lor, şi femeile lîngă soţii lor ; prin mişcarea arbitrară a unui beţişor, oamenii erau despărţiţi unii de alţii pentru totdeauna".

De-acuma nimeni nu mai avea nici un dubiu că cei plecaţi din mijlocul lor vor ajunge invariabil în camerele de gazare. O singură şansă posibilă mai întrezăreau bieţii evrei : ca la triere să facă impresia unui om apt de muncă. „Trebuia să pari sănătos, sprinten, apt de muncă şi util", spune Goldstein. Şi ne relatează concretizarea atît de gro-

tescă a acestui principiu: „Pe străzi soldații începuseră să se așeze în rînduri. Și atunci am văzut ceva neobișnuit. Bărbații au apărut rași, spălați și dichisiți. Femeile se dăduseră cu ruj, cu pudră, se priveau în oglindă, se pieptănaseră și-și netezeau hainele. Făcuseră tot ce le stătuse în putință să se prezinte drăguțe și atrăgătoare la întîlnirea cu diavolul. Muncitorii din fabrici și ateliere mergeau grupați, purtînd un drapel cu însemnele locului lor de muncă. Am văzut un grup cunoscut de brutari, strălucind de curățenie, cu șorțurile și bonetele lor albe; purtau o placardă cu numele brutăriei înscris pe ea. Se făcuseră ferchești în vederea trierii fatale, care-i aștepta".

Și iată că, pe fundalul tuturor acestor puneri în scenă, se dezlănțuie ca o furtună acel 18 ianuarie 1943. O coloană de evrei triați și destinați camerelor de gazare scoate în drum spre punctul de tranzit pistoale din buzunare și deschide focul asupra SS-iștilor care-i însoțeau. Înainte ca germanii să se fi dumerit ce se petrece, coloana s-a împrăștiat și a dispărut.

O întîmplare nemaiauzită.

Ferdinand von Sammern-Frankenegg, unul din șefii SS-ului și ai poliției, organizează o razie de mari proporții în ghetou, distruge cîteva case evreiești cu obuze de cîmp, nu izbutește însă să descopere participanții sau conducătorii revoltei.

O lună mai tîrziu, la 16 februarie 1943, Himmler dă ordin „să fie făcut una cu pămîntul ghetoul din Varșovia". Din motivele amintite mai sus însă, Sammern-Frankenegg și Odilo Globocnik par să ezite, și atunci intră în scenă SS-Brigadeführerul și generalul de poliție Jürgen Stroop, care preia comanda. La 19 aprilie pătrunde cu trei tunuri și trei vehicule blindate în ghetou.

Din ziua aceea începe tragica luptă cu moartea a evreilor din Varșovia. Durează aproape o lună, pînă pe 16 mai 1943. Forțele naziste înfrîng pînă la urmă rezistența evreilor, victoria însă — despre care se va vorbi și peste secole — a fost repurtată de poporul evreu.

În sala Tribunalului de la Nürnberg, acuzatorul american John Harlan Amen caută să afle amănunte de la Kaltenbrunner.

Amen: „În ce măsură sînteți implicat în lichidarea definitivă a ghetoului din Varșovia? Deloc, ca de obicei?"

Kaltenbrunner: „N-am avut nici o legătură cu ea".

Amen : „Stroop era bun prieten cu dv. nu-i așa ?"
Kaltenbrunner: „L-am văzut pe Stroop poate de două sau de trei ori în viață, la Reichsführerul Himmler".
Amen : „Vom verifica dacă Stroop confirmă ceea ce încercați dv. să demonstrați Tribunalului".
Cu aceste cuvinte, Amen prezintă Curții declarația dată de Stroop pentru Tribunalul de la Nürnberg sub prestare de jurămînt. În declarație se spune : „În plus, am primit o telegramă de la Himmler, prin care mi se ordona să evacuez ghetoul și să-l fac una cu pămîntul. Obersturmbannführerul Hahn era pe vremea aceea comandantul SP-ului din Varșovia. Hahn a dat oamenilor din subordinea sa dispoziții privind sarcinile lor în această acțiune. Dispozițiile Hahn nu de la mine le primise, ci de la Kaltenbrunner, din Berlin. Toate execuțiile au fost ordonate de Biroul central de siguranță al Reichului (RSHA), de Kaltenbrunner".
Amen : „Și acum ce ziceți, declarația lui Stroop spune adevărul sau este falsă ?"
Kaltenbrunner : „Ea este neadevărată".
Explicațiile lui Kaltenbrunner nu pot diminua însă valoarea unui alt document de la Nürnberg, și anume raportul, scris în stil de jurnal, al lui Stroop privind acțiunea de lichidare a ghetoului. Sub titlul *Nu mai există cartier evreiesc în Varșovia !*, SS-Brigadeführerul a creat un document istoric fără egal, care-i permite acuzatorului Welsh să spună : „Această strălucită mostră a măiestriei germane, legată în piele, bogat ilustrată, tipărită pe hîrtie de pergament, conține un raport aproape incredibil al lui Stroop, care, semeț, l-a și semnat. Generalul Stroop începe prin a lăuda în raport vitejia și eroismul forțelor armate germane, care au participat la o acțiune brutală și nemiloasă împotriva unui grup de evrei, totalizînd, pentru a fi cît mai exacți, 56 065 de persoane, cifră care include, bineînțeles, și femeile și copiii".
În închisoarea de la Nürnberg, fostul șef al Statului Major al Wehrmachtului, Alfred Jodl, îi spune psihologului legist Gustave M. Gilbert : „Porcii ăștia infecți și aroganți din SS ! Auzi, să scrii un raport lăudăros, lung de 75 de pagini, în legătură cu o mică expediție de asasinat!"
Și totuși, nu poate exista document mai convingător decît relatarea principalului implicat dintre germani. Adeseori tonul raportului este chiar mai explicit decît cuvintele înseși, și este de-a dreptul remarcabil pasajul în care

afirmă : „În ciuda efortului imens pe care l-a depus fiecare membru al SS-ului și al poliției pe parcursul întregii acțiuni, dispoziția oamenilor, starea lor de spirit au fost deosebit de bune și demne de toată lauda, din prima și pînă în ultima zi".

Dar dacă la Nürnberg s-a dat citire raportului, să-i dăm și noi cuvîntul chiar lui Stroop : „Încă dinainte de începerea acțiunii de anvergură, fusese barată de dinafară orice cale de acces spre cartierul evreiesc, pentru a preîntîmpina o evadare a evreilor. La pătrunderea trupelor noastre în ghetou, evreii au reușit, printr-un foc concentric dinainte pregătit și executat prin surprindere, să respingă forțele noastre pornite la atac, inclusiv tancurile și carele blindate. În ciuda repetării tirului cu arme de foc, la reluarea atacului, trupele noastre au reușit să treacă prin sită locuințele. Adversarul a fost silit să se retragă de pe acoperișuri și alte înălțimi strategice, în pivnițe, adăposturi și canale. Pentru a evita o evadare prin rețeaua de canalizare, toate canalele din subsolul cartierului evreiesc au fost umplute cu apă, în majoritatea cazurilor însă evreii au dinamitat vanele de închidere, zădărnicind acțiunea noastră. Principala grupă de luptă a evreilor, amestecată cu bandiții polonezi, s-a retras în așa-numita piață Muranovski. Planul lor era să se mențină cu orice preț în interiorul ghetoului și să împiedice pătrunderea noastră. Pe o clădire de beton au fost arborate steagul evreiesc și cel polonez, ca o chemare la luptă împotriva noastră.

Chiar după primele zile mi-am dat seama că planul alcătuit inițial de noi nu va putea fi îndeplinit. Evreii aveau de toate la îndemînă, începînd cu substanțe chimice pentru fabricarea explozibilelor, și pînă la obiecte de îmbrăcăminte și echipament ale Wehrmactului, mijloace de luptă de toate tipurile, în special grenade de mînă și sticle incendiare. În plus, au reușit să organizeze în întreprinderi cuiburi de rezistență. Împotriva unui asemenea cuib de rezistență a trebuit să luptăm chiar în cea de-a doua zi, antrenînd o formație de pionieri cu aruncătoare de flăcări și tir de artilerie.

Dacă în primele zile am presupus că existau doar cîteva adăposturi subterane, pe parcursul acțiunii noastre de anvergură am constatat că în ghetou erau o mulțime de pivnițe, buncăre și ganguri subterane. Toate buncărele și gangurile aveau deschideri spre rețeaua de canalizare,

ceea ce făcea posibilă o comunicare permanentă între evrei pe sub pămînt. Cît de prevăzători fuseseră evreii rezultă şi din faptul că în multe cazuri adăposturile erau perfect amenajate, oferind condiţii de locuit unor familii întregi, cu instalaţiile sanitare corespunzătoare — adeseori şi băi —, cu depozite de arme şi muniţii, cu provizii alimentare pentru mai multe luni.

La început i-am prins cu destulă uşurinţă şi în număr mare pe evrei. În partea a doua a acţiunii noastre de anvergură însă chestiunea a devenit tot mai dificilă. Răsăreau iar şi iar, ca din pămînt, grupe de luptă, formate din douăzeci-treizeci de tineri evrei, uneori şi mai mulţi, în vîstă de 18—25 de ani, avînd şi femei printre ei, care opuneau rezistenţă.

Grupele de luptă aveau ordin să se apere cu forţa armelor pînă la ultimul om şi, la nevoie, să se salveze prin sinucidere de prizonierat. Femeile din grupele de luptă erau şi ele înarmate la fel ca şi bărbaţii. Nu ne mai miram cînd le vedeam pe femei trăgînd cu pistoalele, cu amîndouă miinile deodată. De cele mai multe ori aveau ascunse sub fuste pistoale şi grenade de mînă, pe care le scoteau fulgerător şi trăgeau în oamenii Waffen-SS-ului, ai poliţiei şi ai Wehrmachtului.

La 23 aprilie 1943, Reichsführerul SS a transmis prin intermediul şefilor SS-ului şi ai poliţiei din Cracovia ordinul ca trecerea prin sită a ghetoului din Varşovia să fie făcută cu şi mai multă fermitate şi cu duritate maximă. M-am hotărît aşadar să trec la distrugerea totală a cartierului evreiesc prin incendierea tuturor caselor.

Şi în felul acesta am reuşit să-i scot pe mai toţi evreii din ascunzişurile şi adăposturile lor. Adeseori rămîneau în casele cuprinse de flăcări pînă în ultima clipă, pentru ca apoi, din cauza căldurii sufocante sau de frica morţii, să sară de la etaj, după ce în prealabil aruncaseră în stradă saltele sau perne. Cu oasele frînte, tot mai căutau să se tîrască din stradă şi să se ascundă în casele care nu luaseră încă foc sau arseseră doar parţial.

După primele opt zile, nici şederea în canale nu le-a mai fost prea comodă. De multe ori prin gurile de canal auzeam pînă în stradă voci venind din subteran. Cu temeritate, oamenii din Waffen-SS sau poliţie, ori pionierii Wehrmachtului coborau atunci în gurile de canal, pentru a-i scoate de acolo pe evrei. Se împiedicau uneori de cadavrele celor care muriseră acolo, nu o dată însă au

fost şi împuşcaţi. De regulă, trebuia să recurgem la lumînări fumigene pentru a-i putea scoate afară. Mulţi dintre ei — imposibil de numărat — au fost lichidaţi în buncăre sau canale prin dinamitarea acestora.

Cu cît se prelungea mai mult rezistenţa, cu atît se arătau mai dîrji oamenii din Waffen-SS, cei ai poliţiei şi Wehrmachtului, care şi de această dată au acţionat neobosiţi, într-o deplină colaborare între arme, pentru îndeplinirea misiunii lor.

Atacurile durau adeseori din zori şi pînă spre seară. Patrulele de noapte, cu cîrpe înfăşurate în jurul bocancilor, luau urma evreilor şi-i ţineau fără încetare sub tensiune. Au fost prinşi şi lichidaţi evrei care, profitînd de întunericul nopţii, ieşeau din adăposturi pentru a-şi completa proviziile de alimente sau pentru a lua contact cu grupele învecinate.

Luînd în considerare faptul că în marea lor majoritate soldaţii din Waffen-SS aveau în urmă o pregătire de cel mult trei-patru săptămîni, curajul de care au dat dovadă trebuie apreciat în mod deosebit. Pionierii Wehrmachtului au luptat şi ei neobosiţi, cu deosebit avînt, pentru îndeplinirea sarcinilor ce le reveneau: dinamitarea canalelor, a adăposturilor subterane şi a construcţiilor de beton. Şi oamenii poliţiei s-au evidenţiat printr-o temeritate exemplară în atac. Prin acţiunile neîntrerupte, neobosite ale tuturor forţelor, am reuşit să capturăm în total 56 065 de evrei, număr certificabil, şi să-i lichidăm. Şi mai trebuie adăugaţi şi evreii care şi-au pierdut viaţa în explozii, în flăcări şi în alte împrejurări similare, al căror număr nu poate fi apreciat.

Prin afişaj, populaţia ariană a fost instruită că cel care acordă cu bună ştiinţă găzduire unui evreu, în special dacă găzduieşte, hrăneşte sau ascunde un evreu în afara cartierului evreiesc, va fi condamnat la moarte. Poliţia poloneză a fost împuternicită să promită oricărui poliţist polonez că, în cazul arestării unui evreu în partea ariană a oraşului Varşovia, va primi o treime din averea în numerar a respectivului.

Acţiunea noastră de anvergură s-a încheiat la 16 mai 1943 prin aruncarea în aer a sinagogii din Varşovia, la ora 20,15. N-a mai rămas în picioare nici o clădire. Fiind de presupus că şi acum, după încheierea acţiunii, mai pot apare evrei izolaţi de sub dărîmăturile fostului cartier evreiesc, zona trebuie izolată în continuare de

părţile ariene ale oraşului şi păzită. În felul acesta, eventualii supravieţuitori evrei vor fi ţinuţi în continuare sub tensiune şi apoi exterminaţi. Prin distrugerea clădirilor şi a tuturor ascunzătorilor posibile, prin oprirea apei, evreilor şi banditilor care au mai rămas în viaţă trebuie să li se ia orice posibilitate de supravieţuire".

Relatarea sintetică a lui Stroop este completată de nenumăratele telegrame privind desfăşurarea acţiunii, trimise de el la Cracovia. La 22 aprilie, de exemplu: „În grupuri — familii întregi — evreii, deja cuprinşi de flăcări, se aruncă pe ferestre sau încearcă să coboare cu ajutorul unor frînghii făcute din fîşii de cearceafuri. Ne pregătisem să-i lichidăm pe loc. Din păcate, o parte din bandiţi şi evrei continuă să stea ascunşi în canalele din afara ghetoului şi nu prea pot fi prinşi. Am recurs la lumînări fumigene, am turnat creozot în apă, dar tot n-am ajuns la rezultatul scontat. Relaţiile cu Wehrmachtul — excelente".

În aceeaşi zi, către seară, Stroop expediază a doua telegramă: „Ar mai fi de asemenea de raportat că tot mai des se trage asupra unor părţi ale unităţilor noastre angajate în luptă şi din afara ghetoului. Un detaşament de şoc, care a intervenit pe dată, a reuşit într-un anumit caz să prindă treizeci şi cinci de bandiţi polonezi, comunişti, pe care i-a lichidat pe loc. În timpul execuţiilor devenite necesare s-a întîmplat în repetate rînduri ca bandiţii să se prăbuşească, strigînd în gura mare «Trăiască Polonia !», «Trăiască Moscova !»"

La 23 aprilie: „Întregul ghetou de odinioară a fost împărţit în douăzeci şi patru de sectoare, în vederea trecerii prin sită pe care urmează să o executăm astăzi. Acţiune încununată de succes: au fost scoşi din ascunzători şi arestaţi 600 de evrei şi bandiţi; cca. 200 de evrei şi bandiţi au fost împuşcaţi, au fost aruncate în aer 43 de adăposturi, parte din ele de cel mai perfecţionat tip. Un număr de bandiţi care trăgeau de la etaje au fost nimeriţi şi s-au prăbuşit în stradă. În total au fost arestaţi pînă astăzi pentru deportare un număr de 19 450 de evrei — şi au şi fost expediaţi. Următorul tren pleacă la 24.4.1943".

La 24 aprilie, Stroop mărturiseşte forului său superior de la Cracovia: „Nu o dată am putut constata că evreii şi bandiţii preferă să se arunce înapoi în flăcări decît să cadă în mîna noastră".

La 25 aprilie : „Dacă ieri noapte se zăreau limbi de foc deasupra fostului ghetou, în seara asta el nu mai este decît o mare de flăcări".

26 aprilie : „Potrivit spuselor unor evrei arestaţi, se pare că un mare număr de oameni din adăposturi şi-au pierdut minţile din cauza pîrjolului, a fumului şi a exploziilor repetate. În cadrul acţiunii de astăzi au fost incendiate mai multe clădiri. Este singura metodă prin care adunătura aceasta de oameni inferiori poate fi determinată să iasă la suprafaţă. Din nou au fost capturate arme, sticle incendiare, explozibil şi cantităţi mari de bani şi devize".

27 aprilie : „Pentru curăţirea unei clădiri mai mari, a fost dispusă intervenţia unei grupe speciale de luptă. Evreii au tras foc după foc, pînă în ultima clipă, şi apoi au sărit pe fereastră în stradă, chiar şi de la etajul patru. S-au aruncat din ferestrele şi balcoanele în flăcări, proferînd injurii la adresa Germaniei şi a führerului şi blestemîndu-i pe soldaţii germani".

1 mai : „S-a continuat dinamitarea sistematică, pentru surparea gurilor de canal. Într-unul din cazuri, pionierii aşezaseră o legătură puternică de grenade de mînă la gura unui canal, dar au fost nevoiţi să se repeadă pînă la o altă gură de canal apropiată, pentru a aranja ceva acolo. Între timp, un evreu s-a furişat din canal, a smuls fitilul de la explozibil şi a furat legătura de grenade".

3 mai : „Mulţi dintre evrei şi bandiţi trag cu pistoale cu ambele mîini deodată. Constatîndu-se în mai multe cazuri că evreicele poartă pistoale ascunse sub fuste, începînd de astăzi toţi evreii şi bandiţii sînt obligaţi să se dezbrace pînă la piele pentru percheziţie. Unele din patrulele de recunoaştere stabilite în fostul cartier evreiesc au raportat că bandiţii înarmaţi au mărşăluit în grupuri prin fostul ghetou".

6 mai : „Astăzi au fost trecute prin sită în special ruinele blocurilor de locuinţe incendiate la 4 mai. Deşi nu ne mai prea aşteptam să găsim oameni în viaţă, au fost descoperite o serie întreagă de buncăre, în care căldura era de-a dreptul sufocantă. Din ele şi din altele asemănătoare am scos în total 1 553 de evrei. În timpul rezistenţei opuse şi al unui schimb de focuri care a avut loc, au fost împuşcaţi 356 evrei. Au tras cu pistoale şi au aruncat grenade de mînă poloneze".

8 mai : „Dacă în primele şase zile lupta împotriva evreilor şi bandiţilor a fost grea, trebuie să spunem că

acum, în schimb, îi prindem pe evreii şi pe evreicele care s-au aflat în fruntea luptelor din acele zile. Nu e chip să mai deschizi un adăpost subteran, fără ca evreii aflaţi înăuntru să nu opună rezistenţă cu toate armele de care dispun : mitraliere uşoare, pistoale, grenade de mînă. Şi astăzi am prins cîteva evreice cu pistoale cu piedica trasă, ascunse în chiloţi. Subsemnatul este hotărît să nu pună capăt acţiunii de anvergură pînă nu va fi stîrpit pînă şi ultimul evreu".

10 mai : „Rezistenţa opusă de evrei n-a slăbit nici astăzi. S.P.-ul a reuşit să pună mîna pe un atelier, care fabrica 10—11 mii de corpuri explozibile şi alte feluri de muniţii".

13 mai : „Astăzi ne-am convins că evreii şi banditii arestaţi aparţin aşa-numitelor grupe de luptă. Aproape toţi sînt tineri — băieţi şi fete de 18—25 de ani. La luarea cu asalt a unui buncăr, s-a dezlănţuit un puternic schimb de focuri, iar evreii nu numai că au tras cu pistoale 08, cu pistoale poloneze Vis, dar au aruncat şi grenade de mînă în oamenii Waffen-S.S.-ului. După ce o parte a ocupanţilor buncărului au fost arestaţi, urmînd a fi percheziţionaţi, una din femei a băgat fulgerător mîna sub fustă şi — ca de atîtea alte ori — a scos o grenadă de mînă, a dezamorsat-o şi a aruncat-o în mijlocul celor ce urmau să efectueze percheziţia. Ea însăşi s-a pus, tot fulgerător, la adăpost".

15 mai : „Spre deosebire de nopţile anterioare, în noaptea asta n-am putut împuşca decît şase sau şapte evrei. Un comandou special a distrus ultimul grup de clădiri care mai rămăsese în picioare. Seara, la cimitirul evreiesc, au fost aruncate în aer sau incendiate capela, capela mortuară şi toate clădirile anexe".

În ziua următoare, Stroop lasă pe seama batalionului de poliţie III/23 „ducerea la bun sfîrşit a măsurilor ce mai trebuie luate" şi telegrafiază ultimul său raport SS-Obergruppenführerului şi generalului de poliţie Friedrich Krüger la Cracovia : „Fostul cartier evreiesc din Varşovia nu mai există. Numărul total certificabil al evreilor arestaţi şi exterminaţi se ridică la 56 065".

SS-Obergruppenführerul Heinz Kammler, director al construcţiilor, are grijă ca ruinele să fie aruncate în aer şi întregul cartier să fie transformat într-un pustiu de piatră bine nivelat. Foarte puţini evrei au supravieţuit ororilor

acelor zile — reuşiseră să evadeze în cealaltă parte a Varşoviei şi să stea acolo ascunşi — şi tot puţini au scăpat, după deportare, de fabricile morţii de la Treblinka, putînd să ne vorbească astăzi despre lupta celor care au pierit.

Ce înseamnă cuvintele? La Nürnberg, acuzatorul Welsh încheie: „Acuzarea ar mai putea prezenta instanţei multe alte materiale probatorii privind numărul total al evreilor care au pierit de mîna naziştilor. Considerăm însă că gradul de vinovăţie al acuzaţilor oricum n-ar mai putea creşte".

ULTIMUL CAPITOL

Concluzii şi sentinţe

Procesul care s-a desfăşurat la Nürnberg, în faţa Tribunalului Militar Internaţional, se apropie de sfîrşit.

„Cei patruzeci de ani care s-au scurs din acest secol XX al nostru", spune acuzatorul american principal Robert H. Jackson în pledoaria sa, „vor intra fără îndoială în istorie ca cei mai sîngeroşi ani ai tuturor timpurilor. Două războaie mondiale ne-au lăsat moştenire un număr atît de mare de morţi, încît el n-ar putea fi echivalat din punct de vedere numeric nici chiar de uriaşele armate care au luptat în antichitate sau în evul mediu în vreun război. Nici o altă jumătate de secol n-a mai văzut vreodată un măcel de asemenea proporţii, atîtea grozăvii şi orori, deportări atît de masive ale popoarelor în sclavie, exterminări de un asemenea tip ale unor minorităţi. Grozăviile lui Torquemada pălesc şi ele în faţa inchiziţiei naziste.

Toate faptele amintite aici sînt realităţi sumbre, care nu vor lăsa generaţiile viitoare să uite vreodată acest secol. Iar dacă nu ne vom dovedi în stare să eliminăm cauzele care au generat atîtea şi atîtea procedee barbare şi să împiedicăm în felul acesta o eventuală repetare a lor, atunci cu siguranţă că teoria potrivit căreia în secolul XX civilizaţia se va prăbuşi sub loviturile destinului nu va mai putea fi considerată doar o prevestire lipsită de orice răspundere.

De un lucru putem fi însă siguri. Şi anume că generaţiile viitoare nu vor avea nici un motiv să se întrebe ce argumente ar fi putut furniza naziştii în apărarea lor. Istoria va şti că naziştilor li s-a oferit posibilitatea să spună tot ce au avut de spus. Că au avut parte de un gen de proces cum ei nu l-ar fi oferit nicicînd vreunul om în

zilele lor de glorie și de putere. Iar dacă, înainte ca ei să fi luat cuvîntul, poate că a mai existat o umbră de îndoială privind vinovăția lor, propriile lor depoziții au evidențiat de așa manieră atrocitatea și monstruozitatea crimelor comise de ei, încît au fost de natură să spulbere pînă și acea ultimă umbră de îndoială. Ei înșiși au contribuit așadar la semnarea propriei lor condamnări".

Și Jackson mai relevă încă un aspect: „Nu pentru ideile lor reprobabile i-am acționat noi în judecată. Falimentul intelectual și perversitatea morală a regimului nazist n-ar fi constituit o problemă de drept internațional, dacă n-ar fi fost însă folosite pentru a determina poporul de stăpînitori să încalce în pas de defilare granițele altor state. Nu ideile lor, ci acțiunile lor publice sînt cele pe care le calificăm drept criminale".

În pledoaria sa, Sir Hartley Shawcross, acuzatorul britanic principal, spune și el lucrurilor pe nume, poate chiar în mai mare măsură: „La ei asasinatul se practica pe scară largă, asemenea oricărei alte producții industriale de masă, în camerele de gazare și în cuptoarele de la Auschwitz, Dachau, Treblinka, Buchenwald, Mauthausen, Maidanek și Oranienburg. Cum ar fi putut omenirea să treacă sub tăcere renașterea sclavagismului în Europa, a unui sclavagism de asemenea proporții, încît șapte milioane de bărbați, femei și copii au fost izgoniți din căminele lor, tratați mai rău ca animalele, înfometați, bătuți și uciși? Bărbații din fața noastră sînt cei care, împreună cu alți cîțiva, au așezat pe umerii Germaniei povara acestei vinovății și au distrus poporul german.

În toate războaiele, și evident că și în acesta, s-au comis întotdeauna și acte de violență, și grozăvii — și fără îndoială că de ambele părți. Firește că cei împotriva cărora au fost îndreptate le-au considerat mai mult decît cumplite, și nu am intenția nici să le înfrumusețez, și nici să le justific. Au fost însă acte întîmplătoare, neorganizate, izolate. În cazul nostru însă este vorba despre grozăvii de cu totul alt gen: de fărădelegi sistematice, organizate la scară mare și în strînsă conexiune unele cu altele, de acte bine gîndite și comise în deplină cunoștință de cauză.

Și a existat o anumită categorie de oameni asupra cărora metoda exterminării a fost aplicată într-o proporție înspăimîntătoare. Mă refer la exterminarea evreilor. Să nu fi comis acuzații nici o altă crimă în afara acesteia, în care au fost implicați cu toții, și tot ar fi fost de ajuns.

Căci istoria n-a mai cunoscut asemenea grozăvii ca cele comise de ei.

Bărbații pe care-i vedem în fața noastră au fost, alături de Hitler, Himmler, Goebbels și alți cîțiva, nu numai conducători, ci și incitatori ai poporului german. Și dacă ei nu sînt răspunzători de cele întîmplate, atunci cine ? În cuvîntul rostit de mine în deschiderea procesului am exprimat ideea că în viața fiecărui om vine odată și odată clipa în care trebuie să aleagă între conștiința sa și conducătorul său. Nici unul dintre cei care, asemeni bărbaților aici de față, au renunțat la propria lor conștiință în favoarea monstrului pe care chiar ei l-au creat nu are dreptul să se plîngă atunci cînd este considerat complice la toate actele comise de respectivul monstru.

În romanul său *Lotte la Weimar*, Thomas Mann pune în gura lui Goethe următoarele cuvinte : «Neplăcută existență, să fii în luptă și în contradicție cu un neam din care totuși faci parte și înlăuntrul căruia te miști ! Dar că ei urăsc claritatea nu-i lucru cuminte. Că nu știu ce farmec are adevărul e păcat ; că le place atît de mult aburul mistic, bîta și orice exces violent e odios ; că se devotează și jură credință oricărui nemernic exaltat care le trezește pornirile cele mai josnice, le încurajează defectele și îi învață să conceapă că naționalitatea înseamnă izolare și grosolănie... e un lucru infam».

Cuvinte cu adevărat profetice ! Căci iată-i, aici, pe nemernicii exaltați, care s-au făcut vinovați tocmai de faptele menționate mai sus !

Se prea poate ca unii dintre ei să fie mai puțin vinovați decît alții. Dar atunci cînd este vorba de crime de genul celor cu care ne-am întîlnit aici, cînd consecințele crimelor lor înseamnă moartea a peste douăzeci de milioane de semeni de-ai noștri, devastarea unui continent, tragedie de nespus și suferințe în lumea întreagă, ce alinare poate constitui faptul că unii au fost implicați în măsură mai mică decît alții, că unii au deținut rolul principal, iar alții n-au fost decît complici ? Ce importanță mai poate avea faptul că unii și-au pierdut dreptul la viață numai de o mie de ori, iar ceilalți merită moartea de un milion de ori ?

Dintr-un anumit punct de vedere, soarta acuzaților în cauză nu constituie o problemă : forța lor personală pusă în slujba răului a fost înfrîntă. Pe de altă parte însă soarta lor mai implică, în mod necesar, și o serie de alte considerente deosebit de serioase. Procesul acesta trebuie să re-

prezinte o piatră de hotar în istoria civilizației, și nu numai prin faptul că le hărăzește vinovaților binemeritata răsplată ; el trebuie să scoată în evidență nu numai că binele învinge pînă la urmă răul, ci și că omul simplu al zilelor noastre — și nu fac aici nici un fel de deosebire între prieten sau dușman — este ferm hotărît să pună individul deasupra statului. Și atunci vor putea deveni realitate celelalte cuvinte rostite de Goethe, și sperăm că nu numai cu referire la poporul german, ci la întreaga omenire : «Așa ar trebui să judece germanii. Primind de la lume și dăruind lumii, cu inimile larg deschise oricărei admirații fructuoase, mari prin inteligență și iubire, prin capacitatea de a mijloci, prin spirit — căci capacitatea de a mijloci este spirit — așa ar trebui ei să fie, și aceasta este menirea lor».

Iar atunci cînd va veni vremea să pronunțați sentința, amintiți-vă de povestea lui Gräbe, dar nu cu resentimente, ci în dorința fierbinte ca astfel de lucruri să nu se mai repete nicicînd.

«Tatăl», vă amintiți, nu-i așa ?, «a ridicat o mînă spre cer și părea că-i explică ceva băiatului...»"

Președintele : „Ședința se amînă la un alt termen".

Ultimul cuvînt îl au acuzații. Așa prevede statutul tribunalului. Și astfel, celor douăzeci și unu de acuzați din sala Tribunalului de la Nürnberg li se oferă la 31 august 1946 încă o dată posibilitatea să treacă la microfon și să-și descarce sufletele.

Aceste ultime luări de cuvînt ale acuzaților însumează aproape cincizeci de pagini dactilografiate în protocolul procesului. Sînt o ultimă încercare de apărare a lor și considerăm necesar să redăm aici pasajele mai semnificative din ele. Toți acuzații și-au pregătit îndelung, cu minuțiozitate, cuvîntul, iar acum, în fața microfoanelor, fie citesc integral textul scris, fie vorbesc liber, orientîndu-se doar după notele făcute.

Primul care vorbește este Göring. Printre altele, el spune : „Un lucru este cert : condamn și eu cu strășnicie toate acele cumplite asasinate în masă și n-am nici o înțelegere pentru ele. Declar însă încă o dată în fața Înaltei instanțe : nicicînd, în nici o etapă, eu nu am ordonat asasinarea vreunui om și cu atît mai puțin declanșarea

altor grozăvii, şi nici nu le-am tolerat atunci cînd am ştiut de ele, avînd puterea să le împiedic.

Poporul german s-a încrezut în führer şi, în condiţiile conducerii sale autoritare, n-a putut influenţa cu nimic mersul evenimentelor. Fără a avea în vreun fel cunoştinţă despre crimele comise, care astăzi abia au devenit cunoscute, poporul a luptat cu credinţă, eroism şi abnegaţie şi a dus greul războiului dezlănţuit nu din dorinţa sa. Poporul german este nevinovat.

Eu nu am dorit războiul şi n-am contribuit la dezlănţuirea lui, ba chiar am făcut totul ca, pe calea tratativelor, să-l putem evita. Atunci cînd a izbucnit însă, am depus toate eforturile posibile pentru a asigura victoria. Dar împotriva noastră au luptat cele trei mari puteri ale lumii, împreună cu multe alte naţiuni şi, pînă la urmă, superioritatea lor zdrobitoare ne-a înfrînt. Îmi asum răspunderea pentru toate faptele mele. Resping însă categoric afirmaţia că la baza lor ar fi stat intenţia de a subjuga pe calea armelor, de a ucide şi a prăda, sau de a înrobi alte popoare, de a comite tot felul de grozăvii ori de crime. Pe calea pe care am mers m-am lăsat condus doar de dragostea fierbinte pentru poporul meu, am luptat pentru fericirea, libertatea şi viaţa acestuia. Martori îmi sînt atotputernicul Dumnezeu şi poporul meu german".

I se dă apoi cuvîntul lui Rudolf Hess. Alocuţiunea sa este confuză şi tulbure, pare să nici nu mai aibă sfîrşit, pînă cînd preşedintele îl întrerupe. Redăm cîteva pasaje edificatoare.

Hess : „Rog de la bun început instanţa să-mi permită să nu mă ridic în picioare, avînd în vedere starea sănătăţii mele".

Preşedintele : „Da, fireşte".

Hess : „Unii dintre camarazii mei aici de faţă pot confirma că de la începutul procesului i-am prevenit asupra următoarelor chestiuni. În primul rînd : că vor fi prezentaţi aici martori care, sub jurămînt, vor declara neadevăruri ; martori care vor face însă impresia unor oameni de încredere şi se vor bucura de o bună reputaţie. În al doilea rînd : că ne putem aştepta ca instanţei să-i fie prezentate declaraţii făcute sub prestare de jurămînt, conţinînd neadevăruri. În al treilea rînd : că acuzaţii se pot aştepta la surprize mari din partea unor martori germani. În al patrulea rînd : că unii acuzaţi vor adopta o atitudine bizară. Vor face afirmaţii neruşinate la adresa führerului.

își vor învinovăți propriul popor. Se vor acuza unii pe alții, și pe nedrept. Posibil să se și autoacuze, și tot pe nedrept. Și iată că toate prevestirile mele s-au adeverit întocmai.

Dar toate aceste aspecte nu le-am relevat, de fapt, numai acum, la începutul procesului, ci chiar dinainte, încă cu cîteva luni în urmă, în Anglia, în fața medicului însărcinat cu îngrijirea mea, dr. Johnston. Încă de pe atunci le-am așternut și pe hîrtie, lucru care poate fi dovedit. Previziunile mele s-au întemeiat pe unele situații similare din alte țări. În anii 1936—1939 au avut loc procese politice într-una din acele țări. S-au caracterizat prin faptul că acuzații se autoînvinovățeau într-un mod surprinzător. Pe unii comentatori străini i-a intrigat atunci un lucru, pe care l-au și consemnat în scris : aveau pur și simplu impresia că, pe o cale necunoscută pînă atunci, acuzații fuseseră transpuși într-o stare sufletească anormală, în virtutea căreia se comportau anormal. Am să redau, citînd textual, comentariul lui *Völkischer Beobachter* după ziarul *Le Jour* : «Metoda oferă posibilitatea de a face victimele să vorbească și să se comporte potrivit comenzilor pe care le-au primit din afară».

Acest ultim aspect are o importanță deosebită dacă ne gîndim la faptele, pînă acum inexplicabile, ale personalului lagărelor germane de concentrare, inclusiv ale oamenilor de știință și ale medicilor, care au făcut acele experiențe oribile și pline de cruzime pe deținuți ; fapte pe care niște oameni normali nu le-ar fi putut nicicum comite. Tot atît de important este însă aspectul și raportat la acțiunile persoanelor care au dat ordine privind împușcarea prizonierilor de război, linșajul etc. și asta de jos și pînă sus, la führerul însuși. Vă amintiți, cu siguranță, cele declarate aici de martorul Milch, și anume că a avut impresia că în ultimii ani führerul n-a mai fost chiar normal. Unii dintre camarazii mei de aici mi-au spus și ei, independent unul de altul, că expresia feței și a ochilor führerului ar fi avut, în ultimii ani, ceva sinistru în ea, reflectînd poate chiar un început de demență. Toate aceste probleme mi le-am reamintit în Anglia, determinat de anumite împrejurări : în timpul detenției mele, cei din jurul meu se comportau oarecum ciudat, bizar față de mine, într-un mod care mă făcea să concluzionez că acționează parcă sub imperiul unei stări psihice anormale. Oamenii, persoanele care compuneau mediul meu înconjurător erau schimbați din timp în timp. Iar unii dintre cei înlocuiți,

nou veniți în preajma mea, aveau niște ochi ciudați. Erau ochi sticloși, parcă împăienjeniți. Simptomul nu dura însă decît cîteva zile ; pentru ca apoi ei să facă o impresie complet normală. Nu mai puteau fi deosebiți de oamenii normali. Nu numai eu am observat ochii aceia ciudați, ci si medicul meu, dr. Johnston. Pentru că în primăvara anului 1942 a venit la mine un vizitator, care în mod evident căuta să mă provoace și care și el s-a comportat foarte ciudat. Avea aceeași privire ciudată. Ulterior, dr. Johnston m-a întrebat ce părere am despre vizitator. I-am împărtășit impresia mea, și anume că, dintr-un motiv oarecare, vizitatorul nu mi s-a părut chiar perfect normal, iar dr. Johnston, departe de a protesta, așa cum mă așteptam, m-a întrebat la rîndul său dacă nu mi-a atras cumva atenția privirea aceea ciudată, ochii parcă împăienjeniți.

Dr. Johnston nici nu bănuia că, atunci cînd venise la mine, la început, avusese și el aceeași privire ciudată. Important este însă faptul că o relatare din acea perioadă consemnează că acuzații ar fi avut o privire ciudată. Ochi sticloși și parcă învăluiți în ceață.

Este o realitate istorică existența unui monument ridicat în amintirea celor 26 370 de buri — femei și copii — morți, în majoritatea lor de inaniție, în lagărele de concentrare ale englezilor. Mulți englezi, printre care și Lloyd George, au protestat pe atunci vehement împotriva procedeelor din acele lagăre de concentrare britanice. Lumea s-a trezit atunci în fața unei situații de neînțeles, așa cum nici astăzi lumea nu găsește explicație procedeelor din lagărele de concentrare germane. Poporul englez s-a aflat atunci și el în fața unei situații de neînțeles, așa cum nici poporul german nu găsește astăzi vreo explicație pentru procedeele din lagărele de concentrare germane. Ba chiar și guvernul englez s-a trezit în fața aceleiași situații de neînțeles, legată de lagărele de concentrare din Africa de sud, după cum astăzi membrii guvernului Reichului și ceilalți acuzați de aici nu găsesc explicații pentru procedeele din lagărele de concentrare germane. De aceea declar acum. aici..."

Hess se scoală brusc de pe scaun, ridică mîna în semn de jurămînt și spune : „Jur pe Dumnezeul cel atotputernic și atotștiutor să spun purul adevăr și să nu ascund nimic și să nu adaug nimic de la mine".

Cu aceeaşi bruscheţe se aşează din nou pe scaun şi-şi continuă tirada: „Rog Înalta instanţă să considere tot ceea ce voi spune de-acum încolo ca declarat sub jurămînt. Legat de jurămîntul făcut de mine, aş vrea să mai precizez: nu sînt un om bisericos; n-am nici o legătură spirituală cu bisericile; sînt însă un om profund religios. Cu atît mai mult rog instanţa să ia în consideraţie ceea ce declar sub jurămînt, cu referire expresă la Dumnezeu".

Toţi cei prezenţi în sala tribunalului se simt extrem de jenaţi de vorbăria confuză a lui Hess. Chiar şi acuzaţii stau ca pe ghimpi şi pînă la urmă Göring face încercarea de a-i atrage vecinului său atenţia că ar fi cazul să treacă la subiect sau să înceteze.

Hess însă se răsteşte indignat la el — şi prin sistemul de ascultare la cască vorbele lui răsună în toată sala: «Nu mă întrerupe, te rog !»

Preşedintele: „Sînt nevoit să-i atrag atenţia acuzatului Hess că a vorbit deja timp de douăzeci de minute. Trebuie să-i ascultăm pe toţi acuzaţii. Curtea îşi exprimă aşadar speranţa că dînsul va pune capăt cuvîntului său".

Şi astfel, posteritatea n-a mai avut prilejul să asculte pînă la capăt, şi în detaliu, teoria ridicolă potrivit căreia toată nenorocirea s-ar datora războiului cu burii din anul 1899 şi acţiunii unui drog hipnotic — fără îndoială în mîna sioniştilor sau a francmasonilor. Căci Hess nu mai rosteşte decît cîteva cuvinte: „Mi-a fost dat să trăiesc mulţi ani din viaţa mea sub conducerea celui mai mare fiu pe care l-a avut poporul meu de-a lungul istoriei sale milenare. Sînt fericit să ştiu că mi-am făcut datoria faţă de poporul meu, datoria mea de german, de naţional-socialist, ca supus fidel al führerului meu. Nu am de ce să mă căiesc !"

Ribbentrop: „Sînt socotit responsabil pentru conducerea politicii externe, care de fapt era dirijată de un altul. În ce priveşte însă această politică externă, sînt totuşi perfect edificat asupra unui lucru, şi anume că niciodată ea nu s-a îndeletnicit cu planuri de dominaţie mondială, în schimb însă s-a preocupat, de pildă, de înlăturarea urmărilor de la Versailles şi de problema alimentaţiei poporului german.

Înainte de stabilirea statutului acestui tribunal, cu siguranţă că statele semnatare ale Tratatului de la Londra au avut şi ele cu totul alte concepţii despre dreptul internaţional şi despre politică decît astăzi".

Keitel: „În ceea ce mă privește, consider că am spus adevărul în toate privințele, chiar și atunci cînd o situație sau alta mă învinovățea; m-am străduit oricum, în ciuda ariei mari a sferei mele de activitate, să contribui pe cît mi-a stat în putință la clarificarea adevăratei stări de fapt. Vreau așadar ca acum, la sfîrșitul acestui proces, să dau glas înțelegerii la care am ajuns astăzi, ca unei spovedanii. Apărătorul meu mi-a pus, în timpul procesului, două întrebări principiale; prima dintre ele cu luni înainte. Întrebarea era: «În cazul unei victorii, ați fi refuzat să fiți considerat coautor al succesului ?»

Am răspuns: «Nu, nicidecum, cu siguranță că m-aș fi mîndrit cu acest lucru».

A doua întrebare: «Care ar fi atitudinea dv. acum, dacă ați fi pus din nou în aceeași situație ?»

Răspunsul meu: «Aș prefera să mor decît să mă mai las atras în plasa unor asemenea metode distructive».

Rog Înaltul tribunal să mă judece pe baza acestor două răspunsuri. Am crezut, am fost înșelat și nu am fost în stare să împiedic ceea ce ar fi trebuit împiedicat. Aceasta este vina mea.

Tragic este faptul că tot ceea ce am avut eu mai bun ca militar — supunere și credință — a fost exploatat în scopuri reprobabile și că n-am înțeles că există o limită chiar și în îndeplinirea îndatoririlor de soldat. Aceasta este soarta mea. Doresc sincer ca din înțelegerea limpede a cauzelor, a metodelor funeste și a urmărilor nefaste ale războiului să renască pentru poporul german speranța într-un viitor nou în comunitatea popoarelor".

Kaltenbrunner: „Acuzarea mă învinovățește din cauza lagărelor de concentrare, pentru distrugerea de vieți omenești evreiești, pentru grupele de luptă și multe altele. Dar toate acestea nici n-au putut fi demonstrate, și nici nu corespund adevărului. Himmler, un priceput în a scinda SS-ul în mici fracțiuni, este cel care a comis, împreună cu Müller, șeful Gestapoului, crimele pe care astăzi le cunoaștem. În problema evreilor am fost și eu tot atît de mult indus în eroare ca și alți înalți funcționari. N-am încuviințat și n-am admis niciodată exterminarea biologică a evreilor. Antisemitismul lui Hitler, așa cum îl știu astăzi, era barbarie curată. Dacă mi se pune însă întrebarea: De ce ați mai rămas alături de ei, după ce v-ați dat seama că superiorii dumneavoastră se făcuseră vinovați

de crimă, nu pot să răspund decît că nu mă puteam erija în judecătorul lor, ba mai mult, că nici măcar această instanță nu va fi în măsură să-i pedepsească pe măsura faptelor lor. Știu doar un singur lucru, și anume că, în credința mea în Adolf Hitler, mi-am pus toată energia în slujba poporului meu. Dacă, dintr-o greșită interpretare a noțiunii de datorie, am comis în activitatea mea erori, dacă am executat anumite ordine — emise toate înaintea numirii mele în funcție — toate acestea fac cu siguranță parte dintr-o soartă mai presus decît mine și care mă tîrăște după ea".

Rosenberg: „Îmi știu conștiința curată; nu mă consider complice la exterminarea popoarelor. Departe de a fi contribuit la încercarea de înăbușire a culturii și a conștiinței naționale a popoarelor din Europa de răsărit, m-am pronunțat pentru dezvoltarea condițiilor materiale și spirituale necesare existenței lor; departe de a fi contribuit la violarea drepturilor lor fundamentale — securitatea și demnitatea umană, am militat cu toată ființa mea — lucru ușor de demonstrat — împotriva oricărei politici a violențelor; am cerut categoric o atitudine corectă din partea funcționarilor germani și un tratament uman pentru muncitorii din răsărit. În Germania am luptat, în spiritul convingerilor mele despre lume și viață, pentru libertatea conștiinței, acordată oricărui adversar, și nu am fost niciodată promotorul vreunei persecuții religioase. Ideea unei exterminări fizice a slavilor și a evreilor — constituind fără îndoială crime împotriva altor popoare — nu mi-a trecut niciodată prin minte, nici vorbă să o mai fi și propagat. Am fost de părere că problema evreilor trebuie soluționată prin acordarea unor drepturi acestei minorități, în sensul de a li se îngădui emigrarea ori de a fi colonizați, pe parcursul unui secol, în limitele unui teritoriu național.

Practicile la care a recurs conducerea de stat germană în timpul războiului, dovedite în acest proces, au fost în totală contradicție cu concepția mea. Adolf Hitler a atras treptat de partea sa o serie de persoane, care nu mi-au fost camarazi, ci adversari. Legat de faptele lor reprobabile vreau să spun următoarele: Ceea ce s-a întîmplat n-a fost înfăptuirea național-socialismului, pentru care au luptat, cu credință, milioane de bărbați și de femei, ci un abuz infam, o degenerare pe care o condamn din tot sufletul".

Frank : „Domnilor juraţi, Adolf Hitler, principalul acuzat, a rămas dator poporului german şi lumii întregi cu un cuvînt de încheiere. Atunci cînd o jale adîncă s-a abătut asupra naţiunii sale, el n-a găsit un cuvînt de mîngîiere să-i spună. S-a speriat şi, în loc să se ocupe în continuare de treburile sale de führer, s-a sinucis, refugiindu-se în neant. Să fi fost fanatism, disperare să fi fost oare, sau poate ură pe Dumnezeu şi pe oameni, eventual în sensul : «Dacă pier eu, n-are decît să se ducă de rîpă şi poporul german !» Cine poate şti ?

Noi — şi prin aceasta mă înţeleg pe mine şi pe ceilalţi naţional-socialişti care îmi împărtăşesc gîndurile, şi nu pe ceilalţi acuzaţi în numele cărora nu sînt autorizat să vorbesc —, noi nu vrem să lăsăm poporul german în voia soartei, tot aşa ca el, fără un cuvînt. Noi nu vrem să spunem pur şi simplu : «Ia vedeţi cum o scoateţi voi la capăt cu dezastrul pe care vi l-am lăsat noi moştenire !» Mai avem şi acum, poate mai mult ca altă dată, o mare răspundere morală.

La începutul drumului nostru n-am bănuit că îndepărtarea noastră de Dumnezeu ar putea avea urmări atît de nefaste, de ucigătoare, şi că în mod necesar ne vom adînci tot mai mult în vinovăţie. Pe atunci nici n-am fi putut şti că vom administra atît de prost credinţa şi spiritul de sacrificiu, pe care ni le-au încredinţat poporul german. Şi astfel, întorcîndu-ne faţa de la Dumnezeu, am ajuns de ruşine şi, în mod necesar, am pierit. Nu doar neajunsuri tehnice şi împrejurări nefericite ne-au făcut să pierdem războiul. Şi nici dezastrul ori trădarea. Dumnezeu a fost acela care a rostit sentinţa împotriva lui Hitler şi a şi executat-o atît asupra lui, cît şi asupra sistemului pe care l-am servit noi, îndepărtîndu-ne de Dumnezeu.

De aceea şi poporul nostru trebuie rechemat de pe drumul pe care l-a împins Hitler, şi noi împreună cu el. Implor poporul nostru să nu mai facă în această direcţie nici măcar un singur pas. Căci drumul lui Hitler a fost cel al aroganţei fără de Dumnezeu, drumul desprinderii de Hristos, şi, în ultimă instanţă, un drum al nechibzuinţei politice, al pieirii şi al morţii. Mersul său înainte a început să semene tot mai mult cu o aventură sinistră, lipsită de conştiinţă şi sinceritate, după cum am aflat astăzi, la încheierea acestui proces. Rechemăm poporul german, ai cărui purtători de cuvînt am fost, de pe drumul pe care am mers

noi și sistemul nostru și care, după dreptatea lui Dumnezeu, ne-a dus la pieire, un drum pe care va pieri oricine dintre cei care vor încerca și vor persevera să-l străbată, oriunde în această lume ! Din mormintele milioanelor de morți ai acestui cumplit al doilea război mondial s-a ridicat acest proces de stat, care a durat luni de zile, ca un epilog juridic esențial, iar spiritele morților au fost tot timpul prezente în mijlocul nostru, acuzîndu-ne. Vreau să mulțumesc pentru posibilitatea care mi s-a oferit de a mă apăra și de a mă justifica în fața acuzațiilor formulate împotriva mea. Nu pot să nu mă gîndesc la toate victimele violențelor și groazei, de-a lungul acestui război cumplit. Căci milioane de oameni au pierit, fără a fi măcar întrebați sau ascultați. Nu vreau să las în urma mea nici o datorie tăinuită și neachitată. În boxa acuzaților mi-am asumat răspunderea pentru toată vina pe care o port. Am recunoscut și partea de vinovăție care îmi revine ca susținător al cauzei lui Adolf Hitler, a mișcării sale și a Reichului său. Îmi închei cuvîntul în speranța că din toată grozăvia perioadei de război precum și a evoluției ulterioare deja încărcată de amenințări se va naște totuși pacea, de care va beneficia și poporul nostru. Dar, în ultimă instanță, dreptatea veșnică a lui Dumnezeu este cea căreia îi încredințez poporul nostru și căreia mă încredințez, plin de încredere, și pe mine".

Frick : „În fața acuzării mă simt cu conștiința curată. Întreaga mea viață mi-am pus-o în slujba poporului și a patriei. Pentru îndeplinirea obligațiilor mele legale și morale, mă consider tot atît de puțin pasibil de pedeapsă ca oricare din zecile de mii de funcționari germani leali din serviciile publice, care și astăzi mai zac încă în lagăre, pentru simpla învinuire de a-și fi făcut datoria. Consider o datorie de onoare a mea, ca unul care mulți ani la rînd am fost ministru al funcțiilor publice în Reich, să le dedic astăzi lor gîndurile mele".

Streicher : „Domnilor judecători ! La începutul acestui proces am fost întrebat de domnul președinte dacă în sensul formulat de acuzare mă recunosc sau nu vinovat. Am răspuns negativ la întrebare. Iar procedura care s-a desfășurat de atunci încoace precum și audierea martorilor au relevat justețea declarației mele de atunci. Ce s-a dovedit ? În primul rînd : că asasinatele în masă au fost comise din ordinul exclusiv al șefului statului, Adolf Hitler, fără altă

înrîurire. În al doilea rînd : ordinul privind asasinatele în masă a fost executat fără știrea poporului german, faptul fiind ținut strict secret de Reichsführerul Heinrich Himmler. Procurorii au afirmat că asasinatele nu s-ar fi putut comite fără Streicher și publicația sa *Der Stürmer*. Dar această afirmație procurorii n-au demonstrat-o și nici n-ar fi putut să o demonstreze în vreun fel. Se pare că asasinatele în masă, ordonate de führerul Adolf Hitler, n-au fost, potrivit declarațiilor lui testamentare, decît o răzbunare, determinată de mersul nefavorabil al războiului, devenit pe atunci evident. Actele führerului împotriva evreilor rezidă într-o atitudine a lui față de problema evreiască, total diferită de a mea. Condamn și eu execuțiile în masă comise, tot așa cum le condamnă oricare alt german onorabil.

Domnilor judecători ! Nici în calitatea mea de Gauleiter, și nici în cea de scriitor politic n-am comis nici o crimă, și de aceea aștept sentința dumneavoastră cu conștiința curată și cu încredere".

Funk : „Au fost dezvăluite aici crime monstruoase, în care parțial sînt implicate și instituțiile aflate pe atunci în subordinea mea. Abia acum, aici, am aflat acest lucru. N-am știut nimic despre atrocitățile comise, n-am fost probabil capabil să le aflu. Toate actele criminale mă umplu și pe mine, ca pe oricare alt german, de o adîncă rușine.

Pînă la acest proces n-am știut, în orice caz, că milioane de evrei au murit în lagăre de concentrare sau au fost uciși în răsărit de comandourile de luptă. Pînă și existența unor asemenea lagăre de exterminare mi-a fost complet necunoscută. Nicicînd nu mi-a călcat piciorul într-un lagăr de concentrare. Am bănuit, ce-i drept, că parte din valorile în aur și devize depuse la banca Reichului provin din lagărele de concentrare. Deși niciodată n-am fost informat despre natura sau cantitatea mărfurilor livrate de SS. Cum însă aș fi putut bănui măcar că valorile fuseseră obținute pe calea profanării cadavrelor ?

De-aș fi cunoscut conexiunile monstruoase pe care le cunosc acum, banca mea n-ar fi primit nicicînd spre păstrare asemenea valori. Aș fi refuzat categoric, chiar cu riscul de a-mi pierde capul. Căci pămîntul mi-ar fi fost probabil mai puțin apăsător decît viața asta chinuită, o viață plină de suspiciuni, de calomnii și de acuzații abjecte. Nicicînd însă vreo măsură preconizată de mine n-a costat viața vreunui om.

Viaţa omului constă din greşeală şi vină. Şi eu am făcut multe greşeli, şi eu m-am lăsat indus în eroare în multe privinţe. O recunosc deschis, aşa este, m-am lăsat prea uşor indus în eroare şi am fost adeseori prea indiferent şi prea naiv. În aceasta constă vina mea".

Schacht : „Singura acuzaţie formulată împotriva mea a fost că am dorit războiul. O serie copleşitoare de dovezi însă au demonstrat, în cazul meu, că, de fapt, am fost un adversar fanatic al războiului şi că, teoretic şi practic, am căutat să împiedic pe orice cale posibilă, prin intervenţii sau sabotaj, prin vicleşug sau prin forţă, dezlănţuirea lui. Adversitatea mea faţă de politica lui Hitler era binecunoscută atît în ţară, cît şi peste hotare. Recunosc, din punct de vedere politic am greşit. Greşeala mea politică a fost că n-am înţeles la timp amploarea naturii criminale a lui Hitler. Nu mi-am pătat însă mîinile cu nici un act ilegal sau imoral. Teroarea Gestapoului nu m-a băgat în sperieţi. Căci orice teroare dă în mod necesar greş în faţa apelului la raţiune. Şi în aceasta constă marea sursă de energie pe care ne-o oferă religia.

Acum, la sfîrşitul acestui proces, îmi simt sufletul zdrobit de mizeria imensă pe care am încercat s-o împiedic atît prin intervenţie personală, cît şi pe toate celelalte căi posibile, pe care însă n-am reuşit s-o împiedic, dar nu din vina mea. De aceea pot sta astăzi cu capul sus şi continui să cred nestrămutat că lumea se va îndrepta, dar nu prin forţă ori violenţe, ci numai şi numai prin forţa spiritului şi prin moralitatea acţiunilor".

Dönitz : „Trei lucruri aş dori să spun : Primul : Puteţi să decideţi cum o să vă dicteze conştiinţa dumneavoastră asupra legitimităţii războiului submarin german. Eu consider acest mod de ducere a războiului îndreptăţit şi am acţionat ascultînd de glasul conştiinţei mele. Tot aşa aş proceda şi astăzi, din nou. Al doilea lucru : Principiul führerului s-a confirmat pe deplin în conducerea militară a tuturor armatelor lumii. Pe baza acestei experienţe l-am considerat valabil şi în cazul conducerii politice, în special in cazul unui popor aflat în situaţia disperată în care se găsea poporul german în anul 1932. Dacă însă, în ciuda idealismului, a onestităţii şi devotamentului maselor largi ale poporului german, principiul führerului n-a dus, în ultimă instanţă, decît la nefericirea acestui popor, desigur că principiul ca atare trebuie să fi fost fals. Fals, pentru că probabil natura umană nu este în stare să folosească

spre binele ei forța acestui principiu, fără a fi învinsă de ispitele puterii. Al treilea lucru : Mi-am dedicat viața profesiei mele, punînd-o în slujba poporului german. Ca ultim comandant suprem al marinei militare germane și ca ultim șef al statului, mă consider răspunzător în fața poporului german pentru tot ceea ce am făcut sau n-am făcut".

Raeder : „Mi-am făcut datoria de soldat cu convingerea fermă că în felul acesta pot sluji cel mai bine poporul german și patria, pentru care am trăit și pentru care sînt gata să și mor în orice moment. Iar dacă totuși ar fi să-mi găsesc vreo vină, aș vedea-o cel mult în faptul că, în ciuda funcției mele pur militare, ar fi trebuit să nu fiu numai soldat, ci, într-o anumită măsură, și politician. Această învinuire mi-aș putea-o eventual aduce. De aici însă n-ar rezulta decît cel mult o vinovăție morală în fața poporului german și în nici un caz n-aș putea fi declarat criminal de război pe baza ei ; n-ar fi o culpă în fața unui tribunal al oamenilor, ci un păcat în fața lui Dumnezeu".

Schirach : „În această clipă, cînd mă adresez pentru ultima oară Tribunalului Militar al celor patru puteri învingătoare, vreau să asigur, cu conștiința curată, tineretul nostru german, că nu poartă nici un fel de vină pentru toate monstruozitățile și degenerările regimului lui Hitler, evidențiate de acest proces. El n-a știut nimic despre nenumăratele grozăvii comise de germani. Vă rog, domnilor judecători, să faceți în așa fel încît, prin sentința dumneavoastră, să contribuiți la crearea unei atmosfere de stimă reciprocă pentru tinerii germani, a unei atmosfere din care ura și răzbunarea să fie pentru totdeauna eliminată.

Aceasta este ultima mea dorință, o dorință fierbinte în folosul tineretului german".

Sauckel : „Domnilor judecători ! Am fost zguduit pînă în adîncul sufletului meu de atrocitățile dezvăluite în cadrul acestui proces. Cu umilință și cu adînc respect mă înclin în fața victimelor, a celor căzuți, indiferent de naționalitate, mă înclin în fața nenorocirii și suferinței propriului meu popor. Să fi avut cunoștință de ororile puse în taină la cale, de crimele monstruoase, n-aș fi fost cu siguranță capabil să le admit fără crîcnire și, cu conștiința încărcată de ele, n-aș mai fi putut privi în ochi nici poporul meu, și nici pe cei zece copii nevinovați ai mei. N-am participat la nici un fel de conjurație împotriva păcii sau împotriva umanității, și nici n-am tolerat crime ori schin-

giuiri. Gîndurile și conștiința îmi sînt curate; lipsurile și suferința generate de război, grozăvia relațiilor create de el mă îndurerează profund. Sînt gata să mă supun oricărei soarte pe care mi-o hărăzește providența. Dumnezeu să aibă în paza sa poporul meu, pe care l-am iubit mai presus de orice, să binecuvînteze din nou munca lucrătorilor germani, în slujba cărora mi-am pus viața și năzuințele, să dăruiască omenirii pace".

Jodl: „Domnule președinte, domnilor judecători! Credința mea nestrămutată este că istoricii de mai tîrziu vor ajunge la un verdict obiectiv și drept, privind pe cei mai înalți conducători militari și pe consilierii lor. Eu n-am servit puterile iadului, n-am slujit un criminal, ci am slujit poporul și patria mea. În ce mă privește, sînt convins că nici un om nu poate proceda mai bine decît tinzînd spre cel mai înalt dintre țelurile care îi par accesibile. Această idee m-a călăuzit în toate acțiunile mele și de aceea, domnilor judecători, indiferent de verdictul pe care îl veți da, voi părăsi cu capul sus această sală a tribunalului, tot așa cum am intrat în ea, cu multe luni în urmă.

Într-un război ca acesta, în care mor sute de mii de femei și copii în bombardamente, iar avioanele seceră și ele în zboruri razante vieți omenești, în care partizanii recurg la toate violențele care li se par adecvate, măsurile severe, chiar dacă par îndoielnice din punctul de vedere al dreptului internațional, nu pot fi considerate crime în fața moralei și a conștiinței.

Sînt încredințat de un lucru și-l susțin cu convingere: Că datoria față de popor și patrie este mai presus de oricare alta. Și îndeplinirea ei a fost lege și punct de onoare pentru mine. Fie ca într-un viitor mai fericit, datoria aceasta să poată fi înlocuită cu una superioară, cu datoria față de umanitate".

Papen: „Domnule președinte, înalt tribunal! Forțele răului au fost mai puternice decît cele ale binelui și au tîrît Germania iremediabil într-o catastrofă. Dar este oare cazul ca din acest motiv să fie condamnați și aceia care în lupta dintre credință și necredință au ținut cît mai sus steagul celei dintîi? Îl îndreptățește cumva situația creată pe judecătorul Jackson să concluzioneze că eu n-aș fi fost decît un agent fățarnic-evlavios al unui guvern de necredincioși? Sau pe Sir Hartley Shawcross să declare cu ironie, cu batjocură și dispreț: a preferat să domnească în iad decît să slujească în cer?

Domnilor judecători ! Sentința pe care intenționați s-o dați nu intră în competența dumneavoastră, intră în competența altui judecător ! Și am convingerea că pot răspunde, cu conștiința împăcată, pentru toate faptele mele. Dragostea de patrie și de popor a călăuzit, în mod hotărîtor, toți pașii mei. Nu regimul nazist, ci patria mi-am slujit-o. Oare acuzarea intenționează să-i condamne chiar pe toți oamenii care, cu intenții curate, s-au arătat dispuși să colaboreze ? Procesul acesta nu-și va putea îndeplini misiunea sa istorică decît dacă înalta instanță se va arăta dispusă să accepte și să recunoască adevărul istoric. Și abia atunci poporul german, deși imperiul său s-a prăbușit, va putea să-și dea seama de greșelile sale și va găsi și forța morală necesară pentru împlinirea sarcinilor ce-i revin în viitor".

Seyss-Inquart : „Consider că mai datorez o explicație privind atitudinea mea față de Adolf Hitler. Mă întreb dacă greșelile sale s-au datorat faptului că vedea măsura tuturor lucrurilor numai în sine, în posibilitățile sale de a înfăptui ceva măreț pentru poporul german, ba chiar și pentru Europa, ori faptului că a folosit aceste posibilități doar pentru a se apăra încă o dată, zadarnic însă și mergînd pînă la excese incredibile, de evoluția unui destin implacabil ? Pentru mine, el rămîne omul care a înscris Germania Mare ca pe o realitate în istoria Germaniei. Pe acest om l-am slujit. Ce-a fost mai apoi ? Nu pot striga astăzi «spînzurați-l !», cînd mai ieri i-am cîntat osanale ! Ultimul meu cuvînt constă în a vă mărturisi principiul care a stat la baza tuturor actelor mele și pe care îl voi respecta pînă la ultima suflare : Cred în Germania !".

Speer : „Domnule președinte și domnilor judecători ! După acest proces, poporul german îl va disprețui și condamna pe Hitler ca pe autorul recunoscut al nenorocirilor sale. Omenirea însă va putea trage învățăminte din toate cele întîmplate și anume că dictatura, ca formă de stat, nu trebuie să-i inspire doar ură, ci și teamă.

Dictatura lui Hitler s-a deosebit într-un punct esențial de toate cele precedente, cunoscute de istorie : a fost prima dictatură din epoca tehnicii moderne, o dictatură care s-a folosit din plin de mijloacele tehnice, pentru a-și domina propriul popor. Prin intermediul mijloacelor tehnice ca radioul și difuzoarele, li s-a răpit unui număr de optzeci de milioane de oameni facultatea de a gîndi independent ;

pe această cale au putut fi apoi înfeudați voinței unui singur om. Alte dictaturi, precedente, au avut nevoie de colaboratori cu înalte calități chiar și printre șefii din subordinea dictatorului, de oameni capabili să gîndească și să acționeze independent. Sistemul autoritar din epoca tehnicii însă s-a putut dispensa de ei. Căci pînă și mijloacele de informare sînt de natură să mecanizeze activitatea conducătorilor subordonați dictatorului. Iar rezultatul firesc a constat în apariția noului tip de executant docil al tuturor ordinelor.

Noi ne-am aflat abia la începutul acestei evoluții. Astăzi însă oricare stat al lumii se află în primejdie de a fi terorizat de tehnică. Cu cît omenirea dispune de mai multă tehnică, cu atît mai mult se impune, ca o contragreutate, promovarea libertății individuale și a conștiinței fiecărui om în parte. Războiul la care ne referim s-a încheiat cu rachete teleghidate, cu avioane zburînd cu viteza sunetului, cu submarine de tip nou și torpile care își găsesc singure ținta, cu bombe atomice și cu perspectiva unui război chimic de amploare. Un viitor război se va desfășura în mod obligatoriu sub semnul acestor noi descoperiri distructive ale minții omenești. În cinci sau zece ani, tehnica de război va face posibilă lansarea de rachete de la un continent la altul, cu o precizie înspăimîntătoare. Cu ajutorul forței atomice, purtată de o rachetă invizibilă, fără semnal prealabil, mai rapidă ca sunetul și dirijată de aproximativ zece oameni, va putea fi nimicit, în numai cîteva secunde, un număr de un milion de oameni, de exemplu din centrul New-York-ului. Stă în puterea științei să răspîndească epidemii printre oameni și animale și să distrugă recoltele printr-un război bacteriologic. Chimia a inventat metode groaznice, pentru a putea provoca suferințe oamenilor lipsiți de apărare. Oare va apărea din nou vreun stat oarecare, gata să încerce să valorifice cuceririle tehnice ale acestui război pentru pregătirea altuia ? Ca fost ministru al unui sistem de înarmare deosebit de dezvoltat, consider de datoria mea să spun : un nou război de amploare va sfîrși prin a distruge cultura și civilizația umană. Nimic nu va putea sta în calea tehnicii și științei dezlănțuite, împiedicîndu-le să-și definitiveze opera de distrugere a omului. De aceea procesul acesta trebuie să contribuie la prevenirea, pe viitor, a unor astfel de războaie distrugătoare și la stabilirea principiilor de bază ale conviețuirii dintre

oameni. Ce înseamnă destinul meu în comparaţie cu toate cele întîmplate, şi încă cu un asemenea preţ ?"

Neurath : „Susţinut de convingerea că, şi în faţa acestei Înalte instanţe, adevărul şi dreptatea vor ieşi învingătoare, în ciuda urii, a calomniilor şi a răstălmăcirilor, consider că n-aş mai avea de adăugat decît un singur lucru, şi anume că întreaga mea viaţă a stat în slujba sincerităţii, onestităţii, menţinerii păcii şi a bunei înţelegeri între popoare, a omeniei şi dreptăţii şi că am conştiinţa împăcată nu numai în faţa propriului meu *eu*, ci şi în faţa istoriei şi a poporului german".

Fritzsche : „Înaltă instanţă ! N-aş dori să irosesc marea şansă a unei ultime luări de cuvînt în acest proces atît de important prin înşiruirea unor chestiuni de amănunt. Vai, de-aş fi făcut în cuvîntările mele radiodifuzate propaganda de care sînt învinuit ! De-aş fi propagat teoria despre rasa de stăpînitori ! De-aş fi predicat ura faţă de alte popoare ! Vai, de-aş fi militat, în cuvîntările mele, pentru războaiele de agresiune, pentru acte de violenţă, crime şi toate celelalte fărădelegi inumane ! Căci, Înaltă instanţă, dacă aş fi făcut toate acestea, poporul german şi-ar fi întors faţa de la mine şi ar fi respins însuşi sistemul în cauză. Nenorocirea constă însă tocmai în faptul că n-am sprijinit toate aceste teze, în conformitate cu care acţiona Hitler în mare secret, împreună cu un cerc de complici. M-am încrezut în asigurările lui Hitler privind dorinţa sa sinceră de pace. Am crezut în numeroasele comunicate externe prin care erau dezminţite oficial toate atrocităţile atribuite germanilor. De acest lucru m-am făcut vinovat — nu de mai mult, şi nu de mai puţin.

Acuzatorii au dat glas revoltei popoarelor lor împotriva grozăviilor comise. Oricum, însă, aceste popoare nici nu se aşteptaseră la nimic bun din partea lui Hitler şi au fost uluite doar de dimensiunile de neînchipuit ale atrocităţilor. Dar ia încercaţi să vă imaginaţi acum revolta tuturor acelora care au aşteptat numai bine din partea lui Hitler, şi care au constatat apoi cu stupoare că s-a abuzat de buna lor credinţă şi de bunele lor intenţii, de idealismul lor.

A venit însă acum vremea să întrerupem veşnicul circuit al urii, care a înlănţuit pînă acum lumea. E timpul să punem capăt derulării alternative a diferitelor etape : semănatul, apoi recoltatul, o nouă semănătură şi o nouă recoltă a aceleiaşi uri. Căci, în definitiv, asasinarea unui nu-

măr de cinci milioane de oameni constituie un cumplit avertisment, iar omenirea dispune astăzi de mijloacele tehnice necesare autodistrugerii ei. Nu este deloc uşor să tragi o linie clară de demarcaţie între crimele germanilor şi idealismul german. Nu este însă nici imposibil. Iar de vom izbuti totuşi să tragem această linie de demarcaţie, vom scuti Germania şi lumea întreagă de foarte multă suferinţă".

Şi cu aceste ultime luări de cuvînt ale celor douăzeci şi unu de acuzaţi — redate de noi într-o formă prescurtată —, se încheie la Nürnberg administrarea probelor. Tot ceea ce mai rămăsese de spus, s-a spus acum : unele lucruri doar cu caracter declamator, iar altele în totală contradicţie cu faptele în prealabil demonstrate.

Pentru ultima oară preşedintele tribunalului, lordul Lawrance, anunţă o amînare : „Curtea se retrage pentru a delibera asupra sentinţei ; următoarea şedinţă este fixată pentru data de 23 septembrie. În ziua aceea se vor pronunţa sentinţele. În cazul în care se va dovedi necesară o nouă amînare, ea va fi comunicată din vreme".

Şi într-adevăr, este nevoie de o amînare, pentru că deliberările cer mai mult timp decît se prevăzuse iniţial.

Complet izolaţi de restul lumii, judecătorii celor patru naţiuni lucrează la redactarea actului, căruia i se va da citire în cadrul procesului : hotărîrea judecătorească şi argumentarea bine fondată a acesteia. Pînă şi legăturile telefonice cu sălile de consiliu au fost întrerupte pe perioada acestor săptămîni. Ofiţeri de securitate supravegheau căile de acces, scotoceau în toate coşurile de hîrtii, îndepărtau orice urmă din care un om din afară ar fi putut trage vreo concluzie asupra rezultatelor deliberării.

Englezii, francezii şi ruşii lucrează singuri, judecătorii americani însă şi-au adus consultanţi, aşa cum se obişnuieşte la Curţile de apel ale Statelor Unite, în persoanele unor jurişti calificaţi, printre care profesorul Quincy Wright de la Universitatea din Chicago, procurorul general Herbert Wechsel, fost profesor de drept la Universitatea Columbia, şi mai tîrziu consilier juridic în Departamentul de Stat, Adrian S. Fischer. Judecătorii ştiu prea bine că fiecare cuvînt al sentinţei va intra în istorie şi trebuie să aibă greutate în faţa istoriei. Nu se poate spune că au conlucrat într-o armonie perfectă. Adeseori judecătorul sovietic Nikitcenko se situează, la interpretarea faptelor, pe o poziţie diferită de cea a omologilor săi apuseni, şi atunci completul de judecată trebuie să pună problema

la vot, dînd cîştig de cauză majorităţii, aşa cum prevede statutul în asemenea situaţii. Nikitcenko, în schimb, face uz de practica tribunalelor anglo-saxone şi se înscrie într-o „opinie separată" ; aceasta nu se citeşte, nici nu are, dealtfel, vreo valoare practică, ci este destinată mai mult sau mai puţin literaturii juridice şi cercetării istorice.

Şi iată că vine şi ziua de 30 septembrie, ziua pronunţării sentinţei.

Citirea hotărîrii judecătoreşti în instanţă, începută în dimineaţa de 30 septembrie, avea să dureze pînă la pauza de prînz din ziua de 1 octombrie. Unul din autorii cărţii de faţă, Heydecker, şi-a notat : La ora şapte dimineaţa, clădirea Tribunalului de la Nürnberg arată şi astăzi la fel ca în fiecare zi : uşile şi ferestrele sînt larg deschise, pe coridoare este curent, Palatul de Justiţie mai aparţine femeilor de serviciu. Dar încă înainte de ora opt încep să sosească primii funcţionari, stenodactilografe, tehnicieni, care vor să evite aglomeraţia previzibilă de la intrare. La intrare — un număr mult mai mare decît de obicei de maşini grele ale poliţiei. Toate punctele de control fuseseră puternic întărite. Gardienii inspectează cu deosebită atenţie conţinutul servietelor, întorc legitimaţiile pe toate feţele şi compară fotografiile de pe ele cu chipul purtătorilor. Vechile permise de intrare în sala tribunalului nu mai sînt valabile, toată lumea este încă o dată verificată înainte de a primi permisul special de participare la şedinţa în care se pronunţă sentinţa. Nimeni nu scapă de verificare : nici reprezentanţii presei, nici personalul tribunalului sau avocaţii, nici soldaţii, nici măcar un general.

Printre cei care s-au aglomerat în faţa uşilor ce duc în sala de şedinţe îi recunoşti pe unii care n-au participat la şedinţele tribunalului decît în primele zile ale procesului. Veniseră acum din nou, din toate colţurile lumii. Şi în faţa acestui ultim obstacol care-i mai desparte pe participanţi de sală, dispare parcă brusc şi emoţia care-i stăpînise pînă atunci pe toţi. Apropierea de iminentul eveniment generează chiar o oarecare stare de calm.

Şi încă o formalitate extrem de penibilă : percheziţia corporală. Abia apoi, şi după ce gardianul de la intrarea în sală mai controlează, încă o dată legitimaţiile, participanţii la această ultimă şedinţă a procesului pot păşi, în sfîrşit, în sală. Din nou o babilonie de glasuri, amestecate cu zumzetul ventilatoarelor. Cîteva minute înainte de ora nouă şi jumătate îşi fac apariţia în sală apărătorii, în grup

compact şi însoţiţi de gardieni, pentru a fi scutiţi de controalele de la intrare. Stenografii şi translatorii şi-au ocupat locurile. Galeria presei este tixită pînă la refuz. Comentatorii şi tehnicienii radio s-au înghesuit în cabinele lor de sticlă. Fotografii şi fotoreporterii sînt şi ei la posturi.

În grupuri de cîte doi sau trei sînt aduşi în sală acuzaţii, urcaţi cu liftul din pavilionul închisorii. Sosesc pe rînd, la distanţe de cîte o jumătate de minut. Majoritatea încearcă să afişeze bună dispoziţie. Tăifăsuiesc între ei, îşi salută camarazii prin semne sau le ştrîng chiar mîna. Cîţiva doar se îndreaptă îngînduraţi spre locurile lor, printre ei Funk şi Schacht.

Ultimul adus este Göring. Poartă, ca întotdeauna, uniforma sa gri deschis, transformată. Înainte de a-şi ocupa locul în rîndul întîi, le întinde mîna lui Keitel şi lui Baldur von Schirach.

Ceremonialul pronunţării sentinţei este clar precizat: Mai întîi se va da citire hotărîrii judecătoreşti, cu motivarea sentinţei ; fiecare acuzat va afla pentru care din învinuirile cuprinse în actul de acuzare a fost găsit vinovat şi pentru care nevinovat. Abia ulterior — în după-amiaza următoare — condamnaţii vor fi încă o dată aduşi în sală, de data asta individual, pentru a li se comunica condamnarea — natura pedepsei aplicate.

„Curtea !"

Toţi cei prezenţi se ridică în picioare. Se aşterne o linişte deplină. Cu chipuri de nepătruns, cei opt judecători intră în sală. Este ora 10 şi 3 minute.

Şi orele încep să se scurgă una după alta. Judecătorii tribunalului citesc alternativ documentul. Vocile translatorilor se aud în cască chinuitor de monotone. Toţi cei prezenţi în sală ascultă încordaţi, cei mai atenţi fiind acuzaţii.

Dar abia în dimineaţa următoare, la 1 octombrie 1946, citirea hotărîrii a avansat într-atîta, încît se ajunge la numirea acuzaţilor.

Göring şi-a lăsat capul în piept, îşi apasă cu degetul arătător şi cel mijlociu casca pe urechea dreaptă, aude acel „vinovat pentru toate cele patru capete de acuzare", îşi dă seama că nu se mai poate aştepta decît la o condamnare la moarte, dar nici un muşchi nu se clinteşte pe faţa sa. Ochii îi sînt acoperiţi de lentilele negre ale ochelarilor,

buzele sînt strînse, încremenite parcă într-un zîmbet imperceptibil.

Rudolf Hess — el este următorul — pare să nici nu realizeze că se vorbeşte despre el. Complet apatic, ţine nişte foi pe genunchi şi scrie fără întrerupere. Göring se apleacă şi-l face atent că se vorbeşte despre el. Hess însă îl respinge cu un gest de nemulţumire şi continuă să-şi facă însemnările lui misterioase, fără să se sinchisească de ceea ce spune hotărîrea. Nu şi-a pus nici măcar căştile, iar atunci cînd Göring îi şopteşte la ureche hotărîrea, ia cunoştinţă, despre ea, parcă complet absent, printr-o simplă înclinare a capului.

Spicuim dintr-un carneţel de însemnări, cu foile pline de un scris mărunt, înghesuit, doar cîteva din observaţiile făcute atunci: Majoritatea acuzaţilor iau cunoştinţă de hotărîre fără nici o manifestare exterioară. Nici privind prin binoclu nu poţi sesiza vreo tresărire pe chipurile lor. Keitel stă încordat, drept ca o lumînare. Kaltenbrunner îşi mişcă, fără întrerupere, fălcile. Rosenberg stă ghemuit, aparent nepăsător. Frick, pînă atunci imobil, se îndreaptă brusc la auzul numelui său. Frank dă abia perceptibil din cap. Julius Streicher, care stătuse cu braţele încrucişate, cînd aude că este vorba de el, se reazemă ostentativ cît mai comod de spătarul băncii, dar pe durata lecturii se întrerupe pentru prima oară din mestecatul veşnicei sale gume. Walther Funk se foieşte întruna, gura i se contractă spasmodic în lupta cu nervii, care şi înainte l-au făcut adesea să verse lacrimi, îşi trage capul între umerii pe care i-a ridicat realmente pînă la urechi. Schacht stă în colţul său, tot cu braţele încrucişate, şi-şi primeşte achitarea cu un uşor surîs ironic, ca pe ceva de la sine înţeles.

După ce s-a făcut cunoscută achitarea lui Fritzsche, care stă pe ultimul loc din rîndul doi de bănci, avocatul său sare în sus şi-i face semn cu mîna. Fritsche şi von Papen se ridică în picioare, ies grăbiţi din bănci, îi strîng mîna în semn de adio lui Göring, şi apoi şi lui Dönitz. Numai Schacht rămîne retras şi liniştit.

La ora 13,45 ia sfîrşit prima parte a şedinţei: citirea hotărîrii judecătoreşti. Curtea se retrage pentru pauza de prînz. După-masă urmează să se pronunţe condamnările.

În sala rezervată presei din Palatul de Justiţie s-au adunat între timp ziarişti din toată lumea în jurul celor trei achitaţi deja puşi în libertate: Fritzsche, Papen şi

Schacht — senzaţia din acea dimineaţă. Fiind într-o dispoziţie desăvîrşită, cei trei rîd şi fumează cu satisfacţie. Schacht este îmbrăcat într-o haină de blană gri. Plouă cu întrebări din toate direcţiile.

„Unde veţi locui începînd de astăzi ?"

Schacht : „Uite, asta aş vrea să ştiu şi eu".

„O să vă petreceţi noaptea tot în închisoare ?"

Fritzsche : „Nu, nici vorbă ; mai bine într-una din ruinele din Nürnberg ; să nu mai văd în faţa ochilor ziduri cenuşii şi gratii !"

„Ce planuri imediate aveţi ?"

Papen : „Mă voi duce la fiica mea în zona engleză sau la soţie şi copii, în zona franceză".

Schacht : „Şi eu voi pleca la soţia şi cei doi copii ai mei, în zona britanică, şi aş dori să nu mai văd în viaţa mea nici un ziarist. Locuinţa mea din zona sovietică a fost devastată atunci, imediat după ce a devenit publică acuzaţia formulată împotriva mea. Anterior, scăpasem nevătămat de reprezentanţii puterii de ocupaţie".

Fritsche : „Pentru mine, problema libertăţii este încă prea nouă, nu vă pot spune de ce anume mă voi apuca".

„Veţi accepta din nou o funcţie publică dacă veţi fi solicitaţi de autorităţile germane ?"

Papen : „Nu, consider viaţa mea politică încheiată odată pentru totdeauna".

Schacht : „Aş prefera să-mi rezerv răspunsul la între-bare pentru momentul în care voi fi solicitat în acest sens".

Fritzsche : „Nu prea cred să se ivească pentru mine asemenea şanse. Singura dorinţă a mea este să fac cît mai repede cu putinţă declaraţii în faţa unui tribunal german pentru tot ceea ce am spus odinioară la radio".

„Intenţionaţi să vă justificaţi şi dv. în faţa unui tribunal german. domnule Schacht ?"

Schacht : „Prefer să aştept întîi acuzaţia şi apoi să mă pronunţ".

Papen : „Nu sînt deloc lămurit, nu ştiu încă cum stau lucrurile, nici nu ştiu dacă este necesar sau posibil să te justifici în faţa unei instanţe germane".

„Vă temeţi de o eventuală ciocnire cu autorităţie germane ?"

Schacht : „Aproape că mi-o doresc, ca să simt şi eu o dată, pe pielea mea, ceea ce am plănuit eu odinioară împotriva altora".

„Vă veți scrie memoriile ?"
Fritzsche : „Dacă mi se va permite, aș vrea să scriu o carte despre aparatul de propagandă german și să dezvălui omenirii pînă unde a mers adevărul și unde a început minciuna".
Blitzurile aparatelor de fotografiat fulgeră fără întrerupere. Întrebările și răspunsurile se succed, iar cei trei achitați sînt asaltați din toate părțile cu cereri de autografe. Deodată Schacht ridică o mînă, cerînd liniște : „Cei doi copii ai mei", spune el, „în vîrstă de trei și patru ani, n-au mîncat niciodată ciocolată. Nu voi mai da, așadar, alte autografe decît contra ciocolată".
Rîsete generale, din mijlocul cărora răzbate însă limpede vocea unui francez : „C'est dégoûtant !"
Dealtfel, e vremea să ne întoarcem în sala tribunalului.

La ora 14,50, Curtea reintră în sală pentru cea de-a 407-a și ultima ședință a ei.
În sală domnește acum cu totul altă atmosferă, alta decît cea din lunile precedente, alta chiar decît cea de la ședința de dimineață. Nici un reflector nu mai inundă sala ; doar lumina albăstruie a tuburilor de neon se așterne palidă, fără umbre, pe lambriurile de pe pereți, pe banca acuzaților, acum goală, pe chipurile judecătorilor, acuzatorilor, apărătorilor, stenografilor, ale personalului auxiliar și ale reprezentanților presei.

O dispoziție a Curții i-a izgonit din sală pe toți fotografii și fotoreporterii. Chipurile acuzaților nu trebuie fotografiate sau filmate în acele clipe în care vor lua cunoștință despre decizia de viață sau de moarte rostită împotriva lor. În sală, tensiunea a crescut la maximum. Orice tuse, orice foșnet de hîrtie sînt percepute ca o detunătură neașteptată. Oamenii stau parcă încremeniți. Oare ce așteaptă ? Un spectacol ? Ceva senzațional ? Un moment istoric ?

Toate privirile din sală sînt ațintite asupra unui singur punct : ușa aproape invizibilă, îngropată în peretele din spatele boxei acuzaților.

Minutarul de argint al ceasului din sală mai parcurge, mut, o ultimă gradație. Masa aceea imensă de oameni, o ființă enormă cu cîteva sute de capete, care umple tribunele, este străbătută parcă de un fior.
Alunecînd ușor, abia vizibil, ușa glisantă se deschide.

Fantomatic parcă, fără a fi atinsă de vreo mînă de om.

Din întunericul deschizăturii se ivește în lumina cenușie a sălii Hermann Göring, însoțit de doi polițiști, care se așează în dreapta și în stînga sa. Fața îi este lividă, cu trăsăturile parcă subit îmbătrînite. Își potrivește casca la urechi.

„Acuzat Hermann Wilhelm Göring ! Potrivit capetelor din actul de acuzare...", începe vocea impersonală a translatorului să traducă cuvintele președintelui tribunalului. Dar Göring face semne cu ambele mîini. Nu înțelege nimic. Sistemul de transmisie nu funcționează. Intervine pe dată un ofițer tehnic și înlătură defecțiunea.

„Acuzat Hermann Wilhelm Göring !", reia vocea. „Potrivit capetelor din actul de acuzare, în baza cărora ați fost găsit vinovat, Tribunalul Militar Internațional vă condamnă la moarte prin spînzurare".

Neclintit, cu capul în piept, Göring înregistrează sentința. Ia casca de la urechi, se întoarce grăbit pe loc, aproape milităręște, și iese din sală.

Glisînd ușor, manevrată parcă de o mînă fantomatică, ușa se închide în urma sa.

Trec cîteva secunde.

Glisînd ușor, manevrată parcă de o mînă fantomatică, ușa se deschide din nou.

Numărul doi. Rudolf Hess.

Cu o mișcare aproape feminină a mîinii, refuză casca ce îi este oferită. Se leagănă ușor, ridicîndu-se în vîrfurile picioarelor, rămîne cu privirea ațintită undeva, în gol, ridică apoi ochii în tavan, și toți cei de față se așteaptă din clipă în clipă să înceapă să fluiere încetișor.

„Acuzat Rudolf Hess ! Potrivit capetelor din actul de acuzare, în baza cărora ați fost găsit vinovat, Tribunalul Militar Internațional vă condamnă la închisoare pe viață".

Hess pare să nu audă sentința. Abia cînd unul din gardienii polițiști îl bate ușor pe umăr, se întoarce țopăind și părăsește sala.

Ușa glisantă se deschide și se închide, se deschide și se închide.

Fața lui Ribbentrop este cenușie. Ține ochii pe jumătate închiși. Are sub braț un mănunchi de acte : nici în pragul morții nu se desparte de dosarele lui.

„...la moarte prin spînzurare".

Keitel își primește verdictul în poziție de drepți, cu un chip de nepătruns : „...la moarte prin spînzurare".

Chipul împietrit al lui Kaltenbrunner se destinde pentru prima oară într-un zîmbet uşor, cînd aude cuvintele : „...la moarte prin spînzurare".

Rosenberg face eforturi vizibile pentru a-şi păstra stăpînirea de sine. „...la moarte prin spînzurare".

Frank îşi aşează casca la urechi, mîinile îi cad de-a lungul trupului, le împreunează apoi, încremenite într-un gest implorativ. Buza de jos îi cade inertă cînd aude cuvintele hotărîtoare : „...la moarte prin spînzurare".

Se întoarce iute, spre a-şi ascunde faţa.

Şi uşa glisantă continuă să se deschidă şi să se închidă, să se deschidă şi să se închidă.

Julius Streicher s-a oprit în mijlocul sălii cu picioarele depărtate, cu capul împins înainte, stă ca în aşteptarea unei lovituri de ciocan : „..la moarte prin spînzurare".

Sauckel aruncă priviri sumbre spre masa judecătorilor, se întoarce apoi ca pe arcuri : „...la moarte prin spînzurare".

Jodl ascultă încordat, cu bustul uşor aplecat înainte, cuvintele fatale, îşi smulge apoi propriu-zis casca de la urechi, şuieră dispreţuitor printre dinţi ; îndreptîndu-şi spinarea, iese arogant, cu un mers aproape ţeapăn, din sală.

„...la moarte prin spînzurare".

Funk, care se aşteptase fără îndoială la o condamnare la moarte, izbucneşte în hohote de plîns la auzul cuvintelor „închisoare pe viaţă", şi schiţează un gest neputincios, ca de ploconire în faţa judecătorilor.

De optsprezece ori s-a deschis şi s-a închis din nou uşa glisantă. Rostirea fiecărei sentinţe a durat circa patru minute.

Acele de argint de pe cadranul ceasului arată ora 15,40. În tăcere, Curtea se retrage. Activitatea ei s-a încheiat.

Într-un vuiet uriaş, strigînd în gura mare, masa aceea parcă compactă de oameni dă buzna afară din sală, umple coridoarele ; indivizii care o compuseseră se desprind din ea şi încep întrecerile pe coridoare, gonind spre telefoane şi telegrafe, fiecare încercînd s-o ia înaintea celuilalt. Se flutură hîrtii, cineva cade, se ridică apoi din nou şi aleargă mai departe. Căci încă în această după-amiază ştirile trebuie să apară în ediţiile speciale ale ziarelor din întreaga lume.

Tribunalul Militar Internaţional şi-a rostit sentinţa. Doisprezece acuzaţi au fost condamnaţi la moarte prin spînzurare : Göring, Ribbentrop, Keitel, Kaltenbrunner, Rosenberg, Frick, Frank, Streicher, Sauckel, Jodl, Seyss-Inquart şi Martin Bormann *în contumacie*. Hess, Funk, şi Raeder au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă, Schirach şi Speer la douăzeci de ani închisoare, Neurath la cincisprezece şi Dönitz la zece ani închisoare.

Relatarea de pînă aici prezintă evenimentele acelui an 1946 privite doar din afară. În incinta închisorii, un alt observator atent, psihologul legist Gustave M. Gilbert, are acces în lumea interioară a fiecărui acuzat. El consemnează în jurnalul său : „Göring a coborît primul, palid, cu chipul împietrit, cu ochii ieşiţi din orbite. În celulă, se trînteşte pe patul de lemn, întinde aproape absent mîna după o carte şi şopteşte apoi, întors către Gilbert : „Moarte !"

„Mîna îi tremura", relatează psihologul, „deşi se străduia să pară nonşalant. Ochii îi erau umezi, răsufla greu şi lupta vizibil împotriva unei crize de nervi".

Puţin mai tîrziu, Göring îi spune frizerului închisorii, Hermann Wittkamp : „Acum ne-am lămurit, aşadar. N-au decît să mă spînzure — de împuşcat şi aşa nu sînt în stare să mă împuşte. Am pronosticat de la bun început unsprezece condamnări la moarte, fără Bormann — şi unsprezece au fost. Numai chestia cu Jodl n-o înţeleg, eu îl vizasem pe un altul. Mă gîndisem la Raeder".

Despre ceilalţi condamnaţi, Gilbert scrie : „Hess a apărut jos scuturat de un şoc nervos : mi-a spus că nici n-a ascultat şi că habar n-are care este sentinţa. Ribbentrop se vedea că este disperat, a început să măsoare celula în lung şi în lat, fără întrerupere : «Moarte ! Moarte ! Acum nu-mi mai pot scrie amintirile ! Atît de multă ură au adunat împotriva mea, atît de multă ură...»".

Keitel stă rezemat de zidul celulei sale. Cînd intră Gilbert, se întoarce brusc spre el şi strigă, cu groază în ochi : „Moarte *prin spînzurare !* Speram ca măcar *de asta* să fiu scutit !"

„Frank zîmbea prietenos", relatează Gilbert în continuare, „nu mă putea însă privi în ochi.

«Moarte prin spînzurare», spuse apoi stins, dînd resemnat din cap. «O merit, m-am aşteptat la acest verdict, v-am şi spus-o mereu. Mă bucur însă că am avut prile-

jul să mă apăr şi că în lunile din urmă mi-am putut trece încă o dată totul prin minte».

Rosenberg spunea în zeflemea: «Ştreangul, ştreangul! Asta aţi dorit doar, nu-i aşa?»

Mîinile crispate ale lui Kaltenbrunner reflectau teama pe care chipul său împietrit n-o trăda. N-a fost în stare decît să şoptească: «Moarte!»

Funk se foia prin celulă, întrebînd într-una: «Pe viaţă — ce înseamnă asta de fapt? Doar nu vor să mă ţină toată viaţa închis, sau totuşi...? Nu asta înseamnă, nu-i aşa?»

Chipul lui Schirach era grav şi încordat.

«Douăzeci», mi-a spus.

I-am sugerat că soţia lui va răsufla cu siguranţă uşurată auzind că n-a primit o condamnare la moarte, cum se temuse. Mi-a răspuns: «Mai bine o moarte rapidă, decît una lentă».

Jodl se foia prin celulă, ţeapăn, cu spinarea foarte dreaptă. Pete roşii îi apăruseră pe chip. Cînd m-a văzut, a încercat cîteva secunde să se stăpînească, neputînd rosti probabil nici un cuvînt. Apoi a izbucnit: «Moarte *prin ştreang!* La *asta* nu m-am aşteptat. Condamnarea la moarte — mă rog, cineva trebuie să poarte povara răspunderii...! Dar aşa...?»

„Îi tremura bărbia şi vocea nu-l mai asculta".

„Nu pot concepe acest lucru", îi spune Jodl frizerului Wittkamp. „Soţia mea şi avocatul meu vor să înainteze un recurs. Tot ceea ce vor putea realiza va fi probabil o schimbare a pedepsei în moarte prin împuşcare".

Wittkamp sesizează că pe măsuţa din celula sa Jodl aşezase o altă fotografie. O înfăţişa pe mama sa şi pe el însuşi, la vîrsta de un an.

„De ce m-am mai născut", se întreabă el în prezenţa lui Wittkamp, studiind îngîndurat fotografia. „Sau, mai bine zis, de ce n-am murit atunci? De multe aş fi fost scutit! Pentru ce am trăit, de fapt?"

Cel mai greu se împacă Sauckel cu condamnarea la moarte. Îi asaltează pe frizer, pe medicul închisorii şi pe psiholog, explicîndu-le că, fără îndoială, totul se datoreşte unei greşeli de traducere. Este ferm convins că eroarea mai poate fi îndreptată şi sentinţa revizuită. Vestea despre disperarea sa se răspîndeşte repede în clădirea închisorii şi pînă la urmă Seyss-Inquart, el însuşi condamnat la moarte, este cel care-i scrie lui Sauckel cîteva rînduri de consolare. Dr. Ludwig Pflücker, medicul german al închisorii, îi duce

biletul şefului de odinioară al coloanelor de deportaţi la muncă silnică. Biletul spune între altele : «Dragă Sauckel ! Criticaţi cu asprime sentinţa. Aveţi impresia că verdictul nefavorabil s-ar datora faptului că unul din cuvintele rostite de dumneavoastră a fost greşit tradus şi explicat. Nu sînt de această părere. Faptul că a existat un ordin dat de führer nu ne scuteşte de răspundere pe noi, care, în lupta poporului nostru pentru existenţă, am avut curajul şi forţa necesară să ne situăm în primele rînduri. Iar dacă în zilele acelea de triumf am stat în primele rînduri, avem pretenţia să fim şi la greu tot primii. Prin atitudinea noastră, contribuim la făurirea unui viitor nou al poporului nostru. Al dv. Seyss-Inquart".

Cum s-a ajuns la sentinţe

Au trecut aproape treizeci de ani pînă cînd a aflat opinia publică cum au ajuns judecătorii la sentinţele lor. Meritul de a fi ridicat vălul de pe unul din cele mai interesante capitole ale istoriei moderne îi revine istoricului american Bradley F. Smith. Bazîndu-se pe însemnările judecătorului american Francis A. Biddle şi ale colegului său englez Sir Norman Birkett, în lucrarea sa *Procesul secolului,* apărută în anul 1977, Smith a putut să destrame legenda potrivit căreia Curtea s-ar fi orientat, în toate punctele esenţiale, după susţinerile acuzării.

Smith a relevat cu claritate cît de greu le-a fost, în multe cazuri, celor opt judecători să se hotărască asupra unei condamnări, cît de divergente erau adeseori părerile lor şi felul în care se realizau asocieri de-a dreptul groteşti între judecătorii celor patru puteri învingătoare. Şi iată că abia prin prisma relatărilor lui Smith ne putem explica acum unele pedepse prea blînde, şi altele prea severe. Relatările despre felul în care s-a ajuns la stabilirea condamnărilor (dar şi a celor greşite) se citesc ca un roman poliţist...

Vom cita în cele ce urmează din această carte ; ce-i drept, nu întotdeauna ne putem însuşi concluziile istoricului american, fiindcă — în calitatea noastră de martori oculari, şi ca germani — avem în multe privinţe opinii diferite asupra întîmplărilor din cel de-al III-lea Reich şi din cadrul procesului. Această participare directă a noas-

tră o mai considerăm şi astăzi, după mai mult de treizeci de ani, un avantaj deosebit.

Dar să încercăm să ne reamintim mai întîi cîteva chestiuni : personajele în discuţie erau cei opt judecători ai Tribunalului de la Nürnberg. Din partea Uniunii Sovietice, general-maior Iola T. Nikitcenko şi locţiitorul său, locotenent-colonel A.F. Volhkov ; din partea S.U.A., Francis A. Biddle şi locţiitorul său John J. Parker ; a Marii Britanii — Sir Geoffrey Lawrence (totodată şi preşedinte) şi locţiitorul său Sir Norman Birkett şi, în sfîrşit, din partea Franţei — Henri Donnedieu de Vabres şi locţiitorul său Robert Falco.

„Regulile jocului" fuseseră astfel stabilite : În două etape consultative (de la 2 la 10 septembrie şi de la 10 la 13 septembrie) toţi cei opt judecători şi-au putut expune părerile. La consfătuirea finală însă au contat numai voturile celor patru membri de drept ai instanţei, nu şi ale locţiitorilor lor. Pentru o condamnare se cerea o majoritate de trei voturi.

În privinţa acestei proceduri s-a ajuns la controverse vehemente cu generalul Nikitcenko. Au existat divergenţe şi referitor la felul execuţiilor. Reprezentantul francez, Donnedieu de Vabres, care şi în cursul deliberărilor ulterioare s-a pronunţat constant pentru sentinţa cea mai blîndă, a vrut să introducă pentru unii acuzaţi pedeapsa cu moartea prin împuşcare, în locul celei prin spînzurare, dar n-a fost susţinut şi de ceilalţi.

Judecătorii au deliberat asupra cazurilor în ordinea stabilită de actul de acuzare ; acele cazuri însă asupra cărora nu s-au putut decide de la început au fost lăsate la urmă. Mai existau, pe de o parte, şi posibilele achitări (Papen, Schacht şi Fritzsche), iar pe de altă parte, mult controversatele cazuri Schirach, Bormann, Raeder, Dönitz, Speer şi von Neurath. În special pronunţarea sentinţei în cazul lui Karl Dönitz avea să dezlănţuie adevărate furtuni în rîndurile judecătorilor.

Hermann Göring : Condamnare necontroversată

Mareşalul Reichului, inculpat potrivit tuturor celor patru capete de acuzare, întruchipează în ochii instanţei, ca nimeni altul, cel de-al III-lea Reich. El a încercat să se justifice şi părea că o face cu destulă dibăcie şi cu o deosebită predilecţie pentru efectele dramatice. Participarea sa la crime a fost însă atît de evidentă, încît judecătorii

au putut formula extrem de repede sentința și l-au declarat vinovat potrivit tuturor celor patru capete ale actului de acuzare (conspirație, agresiune împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității). Donnedieu de Vabres s-a pronunțat pentru împușcare, ceilalți trei judecători însă au propus ștreangul și așa se face că Hermann Göring a fost condamnat la moarte prin spînzurare cu trei voturi contra unu.

Rudolf Hess : Condamnare discutabilă

Sentința împotriva loctiitorului lui Hitler, care căzuse în împrejurări atît de dramatice în mîna dușmanilor săi, constituie o dovadă a independenței judecătorilor chiar și față de guvernele statelor pe care le reprezentau, ajungînd să treacă uneori chiar peste eventualele indicații primite din partea acestora. Și totuși, hotărîrea în cazul Hess a fost cea mai discutabilă din toate cele 22 pronunțate. Rudolf Hess fusese acuzat în baza tuturor celor patru puncte și judecătorii au găsit dovedită vinovăția sa numai în baza primelor două, deși argumentele au fost neîndestulătoare și pentru susținerea acestora. Uniunea Sovietică a refuzat pînă la capăt grațierea deținutului de la Spandau. Sovieticii îl suspectau pe adjunctul führerului că a efectuat zborul în Anglia cu scopul de a pune la cale o agresiune combinată împotriva țării lor.

Sentința împotriva lui Hess a fost precedată de o serie de modificări de poziție din partea judecătorilor. Sovieticii au cerut spînzurarea, americanii și englezii — închisoare pe viață. Donnedieu de Vabres — îngăduitor ca întotdeauna — se gîndise la douăzeci de ani de detenție. Nikitcenko și-a schimbat, în cele din urmă, verdictul în închisoare pe viață. Și această pedeapsă a fost apoi hotărîtă cu trei voturi (Biddle, Lawrence, Nikitcenko) contra unu (Donnedieu de Vabres).

Joachim von Ribbentrop : Unanimitate

Ministrul de externe al lui Hitler, inculpat în baza tuturor celor patru capete de acuzare, a fost declarat vinovat în toate cele patru puncte. Adoptarea hotărîrii împotriva lui nici n-a presupus un efort deosebit din partea judecătorilor, dovezile despre participarea ministerului din subordinea sa la deportări fiind zdrobitoare. Pe de altă parte, nici apărarea lui Ribbentrop n-a fost

deloc la înălţime. Toţi judecătorii au votat pentru pedeapsa cu moartea, singur Donnedieu de Vabres n-a vrut să opteze pentru ştreang.

Wilhelm Keitel : Doar scurte deliberări

Ordinele Înaltului comandament al Wehrmactului, care dispuneau comiterea unor crime de război, purtau aproape fără excepţie semnătura feldmareşalului Keitel. Judecătorii au ţinut cont, fără îndoială, şi de porecla lui Keitel, şi anume „Lakeitel" (mic lacheu), precum şi de faptul că, pe parcursul procesului, atitudinea acestuia s-a schimbat, evident, în bine ; recunoaşterea vinovăţiei sale părea a fi fost sinceră.

Doar felul execuţiei a dat naştere la discuţii. Iniţial francezii au insistat ca feldmareşalul Keitel să fie împuşcat. Englezii şi sovieticii au rămas la părerea lor, ca toate condamnările la moarte să fie executate prin ştreang. Şi astfel, nici militarul Keitel n-a fost scutit de spînzurătoare...

Ernst Kaltenbrunner : Bîjbîială în jurul capetelor de acuzare

Destul de mult timp i-a trebuit şefului SD-ului şi al Gestapoului ca să înţeleagă că Aliaţii vedeau în el şi în şeful său Heinrich Himmler pe principalii vinovaţi de exterminarea evreilor. E posibil ca Ernst Kaltenbrunner să fi crezut o bună bucată de vreme că se află în boxa acuzaţilor numai datorită faptului că Himmler s-a sustras judecăţii prin sinucidere.

Kaltenbrunner lipsind în faza a doua a procesului din cauza unei hemoragii cerebrale, ceilalţi acuzaţi au folosit după pofta inimii prilejul de a-l împovăra cu păcate, prin depoziţiile lor, pe cel absent. Ulterior, pledînd în apărarea sa, Kaltenbrunner a reuşit să mai recîştige cîteva atuuri, fără a putea însă să năruiască muntele de dovezi acumulate împotriva lui.

Fusese acuzat de conspiraţie, pentru crime de război şi crime împotriva umanităţii. La primul punct de acuzare, judecătorii au avut păreri diferite, situaţie complicată şi mai mult prin intervenţia lui Biddle, care cerea ca Ernst Kaltenbrunner să fie condamnat şi în baza punctului doi, respectiv agresiune împotriva păcii. Divergenţele s-au perpetuat pînă în etapa a 2-a. Au luat apoi însă

sfîrşit prin condamnarea în unanimitate a lui Kaltenbrunner, potrivit punctelor 3 şi 4. Kaltenbrunner nu a fost condamnat în baza punctului 2 (cu trei voturi contra unu) şi a punctului 1 (la care Biddle şi Donnedieu de o parte şi Lawrence şi Nikitcenko, de alta, s-au neutralizat reciproc). Kaltenbrunner a fost condamnat în unanimitate la moarte prin spînzurare.

Alfred Rosenberg : Cît pe ce să scape de ştreang

Ministrul Reichului pentru teritoriile ocupate din răsărit, Alfred Rosenberg, n-a fost în nici un caz un om de acţiune; în schimb, se autoadmira cu atît mai mult în chip de gînditor, deşi nici acest rol nu-l stăpînea, de fapt, chiar la perfecţie. Istoricul american Bradley Smith asemuieşte cercul restrîns din jurul lui Hitler cu o bandă de elevi care prin tot ceea ce fac caută să-şi demonstreze lor înşile şi şefului lor cît sînge rece au... Şi fireşte că Rosenberg nu putea ţine pasul cu ei. Şi dîndu-şi seama că în ochii lui Hitler el nu este decît un diletant, făcea tot posibilul pentru a-i demonstra, măcar din cînd în cînd, că poate sta alături de ceilalţi fanatici de tipul lui Goebbels, Bormann şi Himmler. Numai aşa poate fi explicat faptul că regimul său de ocupaţie din răsărit a fost deosebit de brutal, şi probele în acuzare erau îndestulătoare chiar pentru mai mult decît o condamnare la moarte. Fireşte că judecătorii au căzut foarte repede de acord asupra vinovăţiei sale potrivit tuturor celor patru capete de acuzare.

Şi totuşi, între cei doisprezece condamnaţi la moarte, Rosenberg a avut cea mai mare şansă să scape de ştreang. Soarta lui a depins, ca de un fir de păr, de judecătorul Francis Biddle, care la consfătuirea din 10 septembrie a avut ezitări în privinţa unei condamnări la moarte şi s-a hotărît să-şi amîne decizia pînă a doua zi. Sovieticii şi Lawrence se decîseseră în prealabil pentru pedeapsa capitală, francezii şi locţiitorul lui Biddle, Parker, pentru închisoare pe viaţă. A doua zi însă Biddle s-a raliat părerii lui Nikitcenko şi Lawrence. Şi în felul acesta, Rosenberg a fost condamnat la moarte prin spînzurare cu trei voturi contra celui al lui Donnedieu de Vabres.

Hans Frank : Slăbiciunile lui nu l-au salvat

Guvernatorul general avea extrem de multe slăbiciuni şi era foarte labil, sinistrul său jurnal şi apoi mărturisirea vinovăţiei sale nu şi-au greşit efectul asupra judecă-

torilor. Dar labilitatea și puternicele sale sentimente de căință nu i-au împiedicat pe aceștia să-l condamne pe Frank pentru crime de război și crime împotriva umanității. Numai pentru acuzația de conspirație l-au achitat. Trei judecători s-au pronunțat pentru pedeapsa capitală, doar Donnedieu de Vabres a susținut pedeapsa cu închisoare pe viață.

Wilhelm Frick : Vinovăția funcționarului

Reichsprotektorul pentru Bavaria și Moravia era tipul funcționarului prusac sau, mai bine zis, apărătorul său, dr. Otto Pannenbecker, a făcut tot posibilul să creeze această impresie. Frick însă fusese inculpat în baza tuturor celor patru puncte ale actului de acuzare, fiind achitat doar de acuzația de participare la conspirație. Din împrejurarea că Frick n-a fost decît un funcționar de stat, eventual un complice și un participant, numai judecătorul locțiitor al S.U.A., Parker, a văzut un motiv de atenuare a pedepsei. O poziție moderată a adoptat — și de această dată — judecătorul francez, astfel încît cazul Frick a trebuit reluat la 26 septembrie. Atunci însă a fost condamnat la moarte prin spînzurare, cu trei voturi contra unu.

Julius Streicher : Decizie greșită ?

Editorul dezgustătoarei publicații instigatoare *Der Stürmer*, al cărei nivel li se părea uneori prea scăzut pînă și capilor naziști, se găsea în boxa acuzaților de la Nürnberg nu fiindcă ar fi avut vreodată puteri depline, ci datorită proastei sale reputații. Fusese acuzat în baza punctelor 1 și 4, a fost găsit vinovat în baza punctului 4 (crime împotriva umanității) și condamnat la moarte prin spînzurare. Pentru că la stabilirea sentinței, judecătorii s-au lăsat, fără îndoială, puternic influențați și de comportarea în instanță a acuzatului, și fiindcă antisemitismul lui nu a determinat, în fapt și nemijlocit, săvîrșirea crimelor pentru care a fost acuzat, mulți au considerat ulterior pedeapsa capitală, acordată în cazul Streicher, o decizie greșită. Judecătorii și-au însușit punctul de vedere al expertului Stewart, potrivit căruia este greu de stabilit în ce măsură ar fi vinovat Streicher de asasinatele în masă, dar că trebuie socotit totuși complice la toate crimele. Ca făptuitor din birou, o noțiune încetățenită abia mult mai tîrziu, Streicher poartă, fără îndoială, o

vină, şi apoi, linia directă care ducea de la el la Hess, Eichmann şi Mengele nu este greu de urmărit ; nici astăzi încă. După scurte deliberări, judecătorii l-au găsit vinovat pe Streicher în baza punctului 4, doar sovieticii voiau să-l condamne şi pentru punctul 1. S-au pronunţat însă în unanimitate pentru pedeapsa capitală.

Walther Funk : Norocul celui de pe urmă

Fostul ministru al economiei Reichului a avut de două ori noroc ; în primul rînd, cazul lui a venit tîrziu la rînd şi, în comparaţie cu acuzaţii precedenţi, el a părut inofensiv. În al doilea rînd, judecătorii au văzut în el un neputincios, însuşindu-şi în felul acesta punctul de vedere exprimat de expertul Fischer, care precizase : „Funk nu poate susţine că nu şi-a dat seama de propria sa vinovăţie ; poate avansa însă în favoarea lui un singur lucru, şi anume că este un om slab".

Pentru vinovăţie în baza tuturor celor patru puncte şi pedeapsă capitală se pronunţă iniţial atît sovieticii, cît şi englezul Lawrence şi judecătorii locţiitori ai Americii şi Franţei, Parker şi Falco. Americanul Biddle şi francezul Donnedieu de Vabres vor să-l condamne pe Funk numai în baza punctelor 2, 3 şi 4 la închisoare pe viaţă. Ultimii doi judecători nu abdică de la punctul lor de vedere nici două zile mai tîrziu, în cadrul unei noi deliberări, şi-l determină, pînă la urmă, şi pe Lawrence să treacă de partea lor, astfel că acuzatul este condamnat la închisoare pe viaţă. Doar Nikitcenko a susţinut pînă la capăt pedeapsa cu moartea.

Fritz Sauckel : Nedreptăţit ?

Ca şi în cazul Streicher, judecătorii s-au lăsat şi în cazul împuternicitului general pentru deportările la muncă forţată puternic influenţaţi de comportarea în instanţă a inculpatului Sauckel, răspunzător pentru deportarea a cinci milioane de muncitori străini în Germania, care a făcut în timpul procesului impresia unui om necioplit şi neajutorat.

Judecătorii au decis rapid asupra soartei lui Sauckel. Francezii şi americanii au vrut să-l condamne pentru crime de război şi crime împotriva umanităţii, sovieticii pentru toate cele patru puncte, iar Lawrence l-a absolvit doar de punctul referitor la conspiraţie.

Şi astfel Sauckel a fost condamnat în baza punctelor 3 şi 4, în unanimitate, la moarte prin spînzurare.

Alfred Jodl : Glonţ sau ştreang ?

Cu siguranţă că şeful secţiei de operaţiuni a Înaltului comandament al Wehrmachtului n-a prea trezit simpatie în rîndul judecătorilor săi, în special din cauza caracterului său dur. Referitor la ultima luare de cuvînt a lui Jodl, Francis Biddle, de exemplu, şi-a notat : „Idealismul sincer şi pătimaş al multora dintre acuzaţii aceştia mă surprinde iar şi iar, dar ce idealuri au mai fost şi acelea !"

Jodl se apără abil, în special cu observaţia că el n-a făcut decît să execute ordine. Fusese acuzat potrivit tuturor celor patru puncte şi a fost găsit vinovat tot potrivit celor patru puncte, deşi Lawrence considera dovedită vinovăţia sa numai la primele trei puncte, iar Donnedieu de Vabres numai la punctele 2 şi 3.

La deliberare s-a văzut că cei patru judecători nu pot ajunge la un punct de vedere unitar asupra soartei lui Jodl. Sovieticii erau pentru pedeapsa capitală, şi anume prin ştreang, englezii şi americanii s-au pronunţat şi ei pentru pedeapsa cu moartea vrînd însă să-l scutească pe militarul Jodl de dezonoarea ştreangului şi să-l împuşte. Francezii au pledat pentru o „detenţie onorabilă". Deliberările au fost prorogate pentru ziua de 12 septembrie.

Văzînd Donnedieu de Vabres că nu are nici o şansă să-l salveze pe Jodl de la moarte, a pledat pentru împuşcare, susţinut şi de americanul Biddle. Englezul Lawrence şi sovieticul Nikitcenko au stăruit pentru spînzurare. Pentru a se putea ajunge la o majoritate decizională, Biddle s-a alăturat părerii acestora din urmă.

Şi iată că ambii militari — Jodl şi Keitel — au fost condamnaţi la moarte prin spînzurare prin voturile a trei judecători — cel sovietic, cel american şi cel englez — contra votului judecătorului francez.

Arthur Seyss-Inquart : Hotărîre fără probleme

Reichskommissarul pentru Olanda ocupată fusese acuzat potrivit tuturor celor patru puncte, iar judecătorii l-au absolvit pînă la urmă doar de învinuirea de a fi participat la o conspiraţie. Regimul său de ocupaţie în Olanda s-a caracterizat prin jafuri, muncă forţată şi deportări. Sovieticii şi englezii s-au pronunţat încă de la prima deliberare pentru pedeapsa capitală, li s-a alăturat mai apoi

şi americanul, francezul pledînd pentru detenţie pe viaţă. Cu trei voturi contra unu, Seyss-Inquart a fost condamnat la moarte.

Şi cu el se sfîrşeşte seria hotărîrilor „fără probleme". Următoarele şase (în cazurile Speer, von Neurath, Bormann, Schirach, Raeder şi Dönitz) aveau să le dea multă bătaie de cap judecătorilor.

Albert Speer : O soluţie de compromis

Pe parcursul procesului, capabilul fost ministru pentru probleme de înarmare s-a priceput, ca nimeni altul, să iasă din situaţia fără speranţă în care se găsea iniţial, să cîştige tot mai mult bunăvoinţa judecătorilor şi să-i abată cu abilitate de la o sentinţă capitală. La reuşita lui a contribuit într-o măsură considerabilă şi căinţa manifestată, care a părut convingător de sinceră şi e posibil să fi şi fost.

Arhitectul lui Hitler, care a pus pe picioare o industrie gigantică de război, în mare măsură şi cu ajutorul muncii forţate, fusese acuzat potrivit tuturor celor patru puncte şi a fost condamnat conform punctelor 3 şi 4, judecătorii puterilor apusene votînd împotriva sovieticilor. Tocmai în rîndul lor a reuşit Speer să cîştige multă simpatie. În ciuda acestui fapt, Biddle s-au pronunţat alături de Nikitcenko pentru pedeapsa cu moartea, în timp ce Lawrence şi Donnedieu de Vabres au propus 15 ani închisoare.

Dar, în timp ce în alte situaţii similare de balotaj, pînă la urmă un judecător mai „indulgent" se pronunţa pentru o pedeapsă mai severă, de data aceasta s-a ajuns la un compromis care i-a salvat acuzatului viaţa : Biddle a renunţat la a cere pedeapsa cu moartea, iar Donnedieu de Vabres şi Lawrence s-au declarat de acord cu o detenţie mai lungă. Şi astfel, judecătorii au căzut de acord asupra unei detenţii de douăzeci de ani, împotriva votului lui Nikitcenko.

Constantin von Neurath : Un tîrg în toată regula

Cazul Reichsprotektorului pentru Boemia şi Moravia a fost poate cel mai greu pentru judecători şi a dus la o contradicţie flagrantă : între vinovăţia constatată şi gradul pedepsei aplicate. Căci deşi Neurath a fost condamnat potrivit tuturor celor patru capete de acuzare, el a scăpat cu 15 ani închisoare. La pronunţarea ei, sentinţa a stîrnit uimire, şi abia astăzi se ştie exact cum s-a ajuns la o asemenea situaţie.

Părerile privind vinovăția lui Neurath au fost extrem de împărțite. Sovieticii s-au pronunțat pentru pedeapsa cu moartea, Lawrence pentru închisoare pe viață, Biddle și Donnedieu de Vabres pentru 15 ani închisoare. Fiindcă, pe de altă parte, judecătorii nu puteau cădea de acord dacă von Neurath s-a făcut vinovat și potrivit punctului 1 (conspirație) (Biddle și Donnedieu de Vabres împotriva lui Nikitcenko și Lawrence), s-a ajuns la o soluție de compromis : Lawrence a redus pedeapsa propusă de el la 15 ani, iar Biddle sau Donnedieu de Vabres au extins în schimb vinovăția și asupra punctului 1.

Martin Bormann : Sentință cu portiță de scăpare

Ideea de a-l judeca în absență pe atotputernicul secretar al lui Hitler i-a indispus pe judecători încă de la început. Și totuși, n-au putut să accepte părerea lui Biddle, potrivit căreia Bormann ar fi trebuit șters de pe lista acuzaților. Acuzarea specificase, ce-i drept, că după toate probabilitățile eminența cenușie a celui de-al III-lea Reich nu mai este în viață ; judecătorii însă s-au mulțumit atunci, la început, să amîne deliberările. Și astfel, mai mult din neglijență, numele lui Bormann a rămas pe listă.

Indispoziția judecătorilor s-a făcut simțită și în timpul deliberării pentru adoptarea sentinței. Bormann, acuzat potrivit punctelor 1, 3 și 4, a fost găsit vinovat numai la punctele 3 și 4. Biddle și Donnedieu de Vabres n-au considerat dovedită acuzarea lui Bormann de a fi participat la conspirații, Nikitcenko, în schimb, cerea să se introducă în cauză și punctul 2 (agresiune împotriva păcii).

Sentința „moarte prin spînzurare" a fost apoi adoptată în unanimitate. Biddle a rămas pînă la capăt de părere ca Bormann să fie declarat mort și să nu se mai pronunțe nici o sentință în cazul lui. Instanța și-a lăsat însă deschisă o portiță de scăpare, dînd Consiliului de control posibilitatea să atenueze, la nevoie, asprimea pedepsei în cazul în care Bormann ar fi pînă la urmă găsit.

Baldur von Schirach : Demonstrație dificilă

Führerul tinerimii Reichului și Gauleiterul Vienei fiind acuzat doar de conspirație și crime împotriva umanității, acuzării i-a revenit sarcina să demonstreze că educația ideologică a Hitlerjugendului era orientată spre agresiune, și că von Schirach, în calitatea sa de Gauleiter al Vienei, a fost implicat în deportările evreilor. În acest

al doilea punct, demonstrația a fost relativ simplă și judecătorii l-au putut condamna în unanimitate potrivit punctului 4.

Mult mai dificil a fost însă la punctul 1. Biddle și Donnedieu pledau pentru „nevinovat" și douăzeci de ani închisoare. Lawrence și Nikitcenko pentru „vinovat" și pedeapsă capitală. Unul din cei doi (probabil englezul) a cedat mai apoi și a renunțat la pedeapsa capitală. și astfel Baldur von Schirach a fost condamnat la 20 ani închisoare.

Erich Raeder : Scurte dezbateri ale judecătorilor epuizați

Felul de a fi, aspru, colțuros. al amiralului și comandantului suprem al marinei militare pînă în anul 1943 a contribuit fără îndoială și el ca Raeder, acuzat potrivit punctelor 1, 2 și 3, să și fie condamnat în toate cele trei puncte. Însemnările lui Biddle, de exemplu, arată limpede că apărătorul lui Raeder (dr. Walter Siemers) îl irita. Firește că judecătorii de la Nürnberg au mai fost și ei uneori influențați în deciziile lor și de păreri subiective. Fiind cu siguranță și epuizați după lungile deliberări legate de verdictul în cazul lui Dönitz, urmașul lui Raeder, discuțiile în cazul Raeder s-au purtat în mare viteză. Donnedieu de Vabres a considerat suficientă o condamnare potrivit punctelor 2 și 3. Biddle potrivit punctelor 1 și 2, eventual și 3. Ceilalți s-au pronunțat pentru condamnare potrivit celor trei puncte, și la deliberarea finală, toți judecătorii au ajuns la această concluzie.

În privința pedepsei însă, Nikitcenko a cerut aplicarea celei capitale; Biddle și Lawrence închisoare pe viață, iar Donnedieu de Vabres s-a arătat din nou indulgent, socotind suficientă o detenție de douăzeci de ani. Cum pînă la urmă s-a ajuns la un 3 : 1 în favoarea verdictului de închisoare pe viață, este de presupus că francezul și-a schimbat părerea.

Karl Dönitz : Deliberări fără sfîrșit

Cazul comandantului suprem al marinei militare și urmașului lui Hitler în fruntea statului pe timp de 20 de zile a monopolizat la infinit timpul judecătorilor destinat deliberărilor. S-au întrunit de patru ori pentru a-i hotărî soarta și numai cu mare greutate au căzut de acord asupra unei condamnări.

Problema care a dezbinat complet instanța de judecată a fost dacă amiralul s-a făcut sau nu vinovat de crime

prin războiul submarin pe care l-a dus. Abilul apărător al lui Dönitz, dr. Otto Kranzbühler, a făcut în mod vizibil impresie asupra judecătorilor cu menţiunea sa că, pentru comparaţie, trebuie adus în discuţie şi războiul submarin al Aliaţilor.

Nu este aici locul să analizăm încă o dată întreaga problematică complexă, interesant este însă faptul că Biddle s-a avîntat pînă la părerea că germanii ar fi dus un război pe mare mai curat decît Aliaţii şi a cerut achitarea lui Dönitz. Sovieticii au împărtăşit părerea că Dönitz s-a făcut vinovat potrivit punctelor de acuzare 1, 2 şi 3 şi că trebuie condamnat. Şi totuşi, în mod surprinzător, s-au declarat de acord cu zece ani închisoare, şi tot aşa şi Lawrence. Donnedieu de Vabres voia să se limiteze la cincizece ani. Cei doi americani nu cădeau de acord : achitarea susţinută de Biddle venea în contradicţie cu detenţia de zece ani cerută de Parker.

Instanţa a ieşit pînă la urmă din impas printr-o uluitoare formulă de compromis. Biddle a fost desemnat să redacteze motivarea sentinţei, urmînd a renunţa, în schimb, la opinia sa separată. Aşa s-a şi întîmplat, şi Dönitz a fost condamnat, conform punctelor 2 şi 3, la zece ani închisoare.

Hjalmar Schacht : Fronturi paradoxale

Impenetrantul fost preşedinte al Băncii Reichului, şiretul magician al milioanelor, a încurcat atît de tare fronturile judecătorilor de la Nürnberg, încît s-a ajuns, în cadrul deliberărilor, la opinii de-a dreptul paradoxale. Donnedieu de Vabres, care în toate cazurile precedente se evidenţiase prin indulgenţa sa, cerea acum pentru Schacht o pedeapsă deosebit de aspră, iar Volhkov a cerut în mod surprinzător să se aibă în vedere faptul că Schacht este un om bătrîn.

Între aceste două surprinzătoare extreme se situau, prin poziţiile lor, englezii, care cereau achitarea acuzatului, şi americanii, care se situaseră chiar între ei pe poziţii complet opuse : Biddle pleda pentru închisoare pe viaţă, iar locţiitorul său Parker, pentru achitare.

Nici o mirare, desigur, că dezbaterile referitoare la Schacht au luat un aspect deosebit de dramatic şi s-au purtat la un diapazon înalt, aproape să se ajungă la un caracter injurios. Tipul înşelător al lui Hjalmar Horace

Greelay Schacht le-a dat, în orice caz, mult de furcă judecătorilor de la Nürnberg.

Acuzatul, căruia i se reproșase complicitate la conspirație și agresiune împotriva păcii, își datorează achitarea doar faptului că, la ultima deliberare privind persoana sa, se hotărîseră deja celelalte două achitări — Papen și Fritzsche. Ceea ce l-a făcut pe Donnedieu de Vabres să-și schimbe părerea în favoarea lui Schacht.

Merită să iluminăm în toate fazele sale acel carusel în jurul aprecierii vinovăției lui Schacht.

Faza 1 : Lawrence nu consideră condamnabilă atitudinea lui Schacht. Îl consideră un om de caracter. Biddle și Nikitcenko înclină spre o condamnare potrivit punctelor 1 și 2. Donnedieu de Vabres este de părere că, în general, nu trebuie achitat nici un vinovat, dar nu se atașează nici alternativei americanilor — achitare sau pedeapsă aspră ; se pronunță pentru o privare de libertate.

Faza a 2-a : Parker preconizează achitarea, la fel Birkett și Lawrence. Francezii înclină către 5 ani închisoare, Biddle, în schimb, propune dintr-odată închisoare pe viață, la fel ca Nikitcenko.

Faza a 3-a : Donnedieu de Vabres, care își ridicase pretențiile la 10 ani, este dispus să coboare la 8. cu condiția ca Nikitcenko și Biddle să se situeze și ei pe aceeași poziție. Și situația pare a lăsa să se întrevadă o condamnare de 8 ani pentru Schacht.

Faza a 4-a : Donnedieu de Vabres pledează, ținînd cont de achitările pronunțate între timp — von Papen și Fritzsche —, pentru o sentință similară. În afara motivului deja menționat, invocă încă două motive surprinzătoare în sprijinul deciziei sale : consideră, în primul rînd. că menirea tribunalului nu ar consta în a da pedepse indulgente și, în al doilea rînd, își însușește punctul de vedere al lui Volhkov, pe care-l indispune ideea de a trimite un om bătrîn la închisoare.

Argumentația lui umple paharul celorlalți judecători. Se ajunge la dispute sonore. Lawrence îl felicită pe francez, în schimb Nikitcenko amenință să dea publicității o opinie separată și să înfiereze bizarele argumente ale francezului. Biddle declară că s-a gîndit și el la o asemenea soluție, îl roagă însă insistent pe sovietic să renunțe la idee, căci n-ar fi frumos să critici în public pe un coleg judecător.

Şi astfel, toate adversitățile au fost împinse binișor cu piciorul sub covor și au rămas ascunse acolo timp de 30 de ani, pînă cînd le-a scos la lumină Bradley Smith. Cel de-al treilea, cel care cîștigă întotdeauna, a fost acuzatul, a cărui achitare n-a găsit pe atunci deloc ecou în rîndul opiniei publice germane.

Franz von Papen : Istoria contemporană însă nu l-a achitat

Mult mai puțin dramatice au fost consfătuirile în cazul fostului cancelar al Reichului, von Papen, chiar dacă și el, asemenea lui Schacht, le-a făcut judecătorilor impresia unei persoane foarte dubioase. Relativa independență și obiectivitate a tribunalului a ieșit limpede la iveală chiar în acest caz, căci, deși nici unul dintre judecători nu-l prea agreea pe acuzat, ba unii chiar îl detestau, considerîndu-l imoral, el l-au declarat totuși nevinovat potrivit capetelor de acuzare.

Anglo-americanii au înclinat de la bun început către o achitare, iar sovieticii și-au redus pretențiile la 10 ani închisoare. Francezii s-au erijat mai întîi în apărători ai principiilor morale severe, pentru ca apoi să se alăture lui Lawrence și Biddle. Şi astfel, abilul diplomat le-a scăpat printre degete și judecătorilor de la Nürnberg — nu însă și sentinței morale a istoriei contemporane.

Hans Fritzsche : Ce înseamnă libertatea cuvîntului

Exagerînd, evident, Göring a întrebat odată, venind vorba despre comentatorul radiofonic Fritzsche : „Cine este acest om ?“ Fireşte că îl cunoştea, aşa cum mai toți germanii cunoşteau vocea sonoră a bărbatului care săptămînal difuza prin radio, cît se poate de convingător, către întregul popor, îndemnurile lui Goebbels de a rezista pînă la capăt. Dar judecătorii s-au convins și ei, destul de repede, că în raport cu ceilalți acuzați, Fritzsche nu prea avea ce căuta la Nürnberg. Acuzarea îl încadrase, ce-i drept, la punctele 1, 3 și 4, adică la conspirație, crime de război și crime împotriva umanității, dar insignifianța sa a devenit destul de curînd evidentă pentru toată lumea.

Fritzsche, un surogat de Goebbels, iată argumentul de care s-au folosit în special judecătorii americani, pentru a-și motiva cererea de achitare. Ba Parker spune chiar : „Nu există libertate fără libertatea cuvîntului“, și aceasta cu referire și la activitatea lui Fritzsche. Nikitcenko îl acuză pe Fritzsche că ar fi reprimat libertatea cuvîntului.

Donnedieu de Vabres a aderat abia la deliberările finale, după ce fusese hotărîtă achitarea lui von Papen, la poziția anglo-americanilor. Și astfel a fost achitat Fritzsche cu trei voturi contra unu.

Moarte prin spînzurare

Trec două săptămîni lungi, fără sfîrșit.

În noaptea de 15 spre 16 octombrie urmează să fie executate pedepsele capitale. Ziua și ora hotărîte sint strict secrete, acuzații însă bănuiau, în general, ziua de 14.

Între timp, o serie întreagă de cereri de grațiere porniseră spre Consiliul de control al Aliaților, se făcuseră și diferite alte demersuri personale, scrisori adresate mareșalului Montgomery, președintelui Truman, președintelui Consiliului de Miniștri Attlee. Pe calea multiplelor relații se ajunsese și la Curie. care a fost solicitată să intervină într-un caz sau altul. Totul însă în zadar : sentința rămîne neschimbată. Și zilele trec una după alta în inchisoarea de la Nürnberg. Măsuri de securitate dintre cele mai severe îi înconjoară pe candidații la moarte ; în celule lumina rămîne aprinsă și peste noapte ; santinelele au ordin să nu-i scape din ochi pe deținuți. Dr. Pflücker a descris în amintirile sale cum s-a scurs pentru deținuți chinuitoarea perioadă de așteptare : Jodl îl citește pe Wilhelm Raabe. Frank arborează la fiecare vizită a medicului o mină veselă și vorbește cu înflăcărare despre cartea lui Franz Werfel, *Das Lied von Bernadette.* Ribbentrop are invariabil aceeași întrebare pe buze : *unde* va avea loc execuția. Keitel îl roagă pe dr. Pflücker „să-i ceară organistului, care seară de seară cînta niște melodii, să fie bun și să nu mai cînte melodia *Dormi, copile, dormi,* căci îi recheamă în minte amintiri foarte triste".

În după-amiaza zilei de 7 octombrie, dr. Pflücker este chemat în celula lui Göring. Deținutul are o criză acută de inimă. Îi spune medicului : „Mi-am văzut soția pentru ultima dată, dragă doctore. Acum pot să mor. Au fost clipe deosebit de grele pentru mine, dar soția mea a insistat să vină. S-a comportat însă minunat. Este o femeie cu adevărat grozavă. Către sfîrșit, ce-i drept, era cît pe ce să se piardă cu firea, s-a recules însă imediat și la despărțire a fost complet stăpînă pe sine".

Pflücker îi dă nişte calmante. Göring îi mulţumeşte şi adaugă apoi încet : „Acum n-aveţi decît să mă ucideţi cum vreţi. Mă bucur că mi-a fost dat să mai trăiesc această oră".

Şi din nou trec cîteva zile. În clădirea închisorii încep să pătrundă zgomote neliniştitoare, care răzbat pînă în celule : undeva, în apropiere, se lucrează cu fierăstrăul, se aud lovituri de ciocan. Zgomotele vin din sala de gimnastică, şi frizerul Wittkamp ştie : „Electricianul nostru a primit sarcina să monteze în sala de gimnastică becuri foarte puternice. Ferestrele sparte, urmare a jocului de fotbal, au fost înlocuite. Şi apoi n-am mai avut voie să ieşim în curticica mică, care dă spre sala de gimnastică".

„E gata spînzurătoarea noastră ?" întreabă Streicher, în a cărui celulă se aud cel mai tare zgomotele. Ridică ochii din carte şi-i spune lui Wittkamp : „Am să urc cu tot curajul treptele. M-am fixat deja asupra ultimelor mele cuvinte : «Pe voi o să vă spînzure bolşevicii» şi «Heil Hitler !»"

La 15 octombrie, ultima zi la Nürnberg, condamnaţii par a-şi fi dat seama că ultimul lor drum este iminent. Aproape toţi cer să li se aducă Biblia, în afară de Rosenberg, care nu vrea să audă de ea.

„Ei, ia să vedem ce bunătăţi primim astăzi ?" exclamă Frick, ca în fiecare zi dealtfel, cînd se împarte mîncarea. Ceilalţi îşi iau în tăcere castroanele, parcă intuind că este ultima lor masă înainte de execuţie : salată de cartofi cu cîrnat, pîine neagră şi ceai.

Göring a refuzat obişnuita plimbare de dimineaţă şi de seară. Rămîne întins pe patul său şi citeşte *Effi Briest* a lui Fontane. Între timp primeşte o scrisoare şi scrie el însuşi una. Scrisoarea sa este adresată lui Emmy Göring, şi după moartea sa ea este confiscată de Aliaţi. Textul scrisorii este dat publicităţii abia treizeci de ani mai tîrziu.

Ribbentrop se plînge de insomnie şi de dureri de cap, frunzăreşte distrat un roman de Gustav Freytag, citeşte cinci scrisori primite şi scrie el însuşi una. Rosenberg citeşte *Die Geige*, o nuvelă de Binding, primeşte în cursul zilei trei scrisori, dar el însuşi nu scrie nici un rînd.

Şi Streicher citeşte în această ultimă zi : romanul lui Jelusich, *Der Soldat*. Pe lîngă lectură, scrie şase scrisori şi primeşte el însuşi una. Jodl citeşte cartea *Der Wanderer* a lui Hamsun, scrie o scrisoare şi primeşte şapte. Keitel

și-a exprimat dorința „să fie înștiințat din vreme, pentru a-și putea lăsa celula în ordine", citește povestirile lui Paul Alverdes, primește trei scrisori și scrie una.

Hans Frank povestește personalului închisorii despre frumusețea catedralei Sf. Petru din Roma, citește poezia lui Thoma *Heilige Nacht* și răsfoiește iar și iar cele nouă scrisori, pe care le-a primit; scrie și el două scrisori în ziua respectivă. Seyss-Inquart și-a ales drept lectură cartea lui Eckermann, *Gespräche mit Goethe,* Frick citește romanul lui Jelusich *Hannibal,* iar Sauckel — o culegere despre tinerețea unor mari germani.

Frank, Kaltenbrunner și Seyss-Inquart, cei trei catolici printre condamnați, se spovedesc în celulele lor și se cuminecă.

În jurul orei 22,00 dr. Pflücker îl vizitează încă o dată pe Göring, pentru a-i da, ca în fiecare seară, un somnifer: de regulă îi dă fie amitalul cu efect lent, dar de durată, într-o capsulă albastră, fie seconalul cu efect rapid, dar de scurtă durată, într-o capsulă roșie.

„Pentru a nu-l cufunda într-un somn prea adînc pe Göring — relatează dr. Pflücker —, în timpul după-amiezii golisem capsula albastră de conținutul ei și o umplusem cu bicarbonat de sodiu".

După ce a înghițit capsula, Göring l-a întrebat pe doctor dacă are rost să se mai dezbrace.

„O noapte poate fi uneori și foarte scurtă", răspunde evaziv medicul.

„Cu siguranță se pregătește ceva", continuă Göring. „Pe coridor trec tot felul de oameni străini; ard, dealtfel, și mai multe lumini ca de obicei".

Încă de dimineață Göring i se adresase lui Hermann Wittkamp: „Mîine veți fi pus pe liber, n-o să mai fie nevoie de frizer. Vă fac cadou aparatul meu de ras, pe care l-ați folosit tot timpul pentru noi, și de asemenea, și pămătuful din păr de bursuc; să știu măcar cine se folosește de ele. Mie tot nu-mi vor mai trebui. Mi-ar place să vă pot dărui și pipa, din păcate însă nu pot. Cînd voi ieși pentru ultima oară din această celulă, o voi rupe în două și-o voi arunca pe fereastră".

Ulterior, Wittkamp avea să filozofeze: „N-am înțeles atunci zîmbetul enigmatic care i-a însoțit vorbele; ceva deosebit trebuia să fi fost însă legat de pipa aceea. Cînd am aflat despre sinuciderea lui, pentru mine totul a fost

limpede. Numai în pipă a putut ţine ascunsă fiola cu cianură".

Hermann Göring stă întins pe patul său de lemn, cu ochii larg deschişi, şi priveşte în gol. Mîinile sînt aşezate pe pătură, aşa cum o cere regulamentul.

Este ora 22,45.

De mai bine de o jumătate de oră Göring zace în aceeaşi poziţie. Santinela îl urmăreşte prin vizeta uşii, cască. Omul din celulă nu-i spune nimic deosebit santinelei. Stă întins în patul său, priveşte drept înainte şi se odihneşte.

Doar mîinile reflectă o stare de nervozitate deosebită. Par a se agăţa de pătură, tremură, zvîcnesc, se mişcă de colo-colo, apucă cearceaful, smucesc de el.

Santinela se încruntă, priveşte mai atent. Mîinile lui Göring s-au crispat pe pătură. Tremuratul şi zvîcnetul se extind acum şi asupra braţelor. Şi iată că şi faţa deţinutului se schimonoseşte într-o grimasă spasmodică. Picioarele se zbat sub pătură, bustul este parcă azvîrlit de pe o parte pe alta, se cabrează.

„Hei !"

Chemarea santinelei explodează în liniştea din pavilionul celulelor. Zornăie zăvoare de fier. Paşi.

Se deschide uşa. Santinela şi ofiţerul de gardă se năpustesc spre patul lui Göring. Imediat în urma lor intră, în fugă, şi preotul protestant al închisorii, Gerecke.

Zvîcnirile încep să cedeze. Trupul greu al lui Göring a rămas încovoiat, uşor ridicat din mijloc şi sprijinit în coate. Respiraţia nu mai este decît un horcăit neregulat. Broboane de sudoare acoperă obrazul muribundului.

Göring nu mai poate fi salvat. Oamenii îşi dau seama de acest lucru din prima privire. Tot ce fac acum este fără sens, doar aşa, ca să nu spună că n-au făcut nimic.

Susţin capul lui Göring, îi pălmuiesc uşor obrajii, ca şi cum ar fi vorba de un uşor caz de leşin ; îi mişcă puţin braţele, ca într-o încercare de reanimare. Aduc apă. Şi iată, a şi sosit dr. Pflücker.

„Aveţi un atac de cord ?" îl întreabă pe Göring.

Nici un răspuns.

Deodată — aşa relatează Pflücker în amintirile sale —, chipul lui Göring „se învineţeşte, ca sub efectul unei lămpi cu raze ultraviolete. Cade pe spate. Încă un horcăit scurt şi s-a terminat".

Cînd intră în celulă colonelul Andrus, Göring nu mai dă nici un semn de viaţă. Americanul bagă nervos hîr-

ția, pe care o ținea în mînă, în buzunarul hainei de uniformă. Nu mai este nevoie de ea. Cu cîteva minute înainte îi fusese adusă prin curier, și tocmai pornise spre Göring să-i comunice conținutul. Era răspunsul la cererea sa de grațiere înaintată Consiliului de control al Aliaților, la Berlin. Fusese respinsă.

Lumina rece a lămpii din celulă scaldă întreaga scenă.

Șeful serviciului de Siguranță nu mai așteaptă decît verdictul medicului. Ar trebui, evident, să înceapă imediat cercetările în cazul Göring. Știe însă că în cel mult trei ore vor începe execuțiile, așa că nu mai are timp să mai facă acum și pe criminalistul. Are nevoie de fiecare minut pentru a cumpăni cum să le explice superiorilor săi, tribunalului, presei, ceea ce s-a întîmplat.

Între timp dr. Pflücker examinează trupul inert al lui Göring. Apucă articulația mîinii și mai simte parcă o urmă de puls. Se apleacă spre inimă, dar nu mai percepe nici o bătaie. Și pupilele rămîn fixe. Reflexul corneal s-a stins. Medicul se ridică încet de spate.

„Acest om este mort", spune simplu.

„Mulțumesc, doctore", murmură colonelul Andrus. „A înghițit otravă, nu-i așa ?"

„Da, presupun că cianură".

„Priviți", spune sergentul și-i întinde lui Andrus un mic cartuș de cupru, pe care l-a cules de pe jos. Este ambalajul în care a stat fiola cu otravă. Cu puțin înainte, dr. Pflücker îl găsise sub mîna stîngă a lui Göring. Mai tîrziu, medicul american al închisorii, dr. Martin, va scoate din cavitatea bucală a cadavrului cioburile fiolei.

Cum a ajuns Göring în posesia otrăvii ? Unde a ținut-o ascunsă ? Cum a putut s-o scoată din ascunzătoare și s-o înghită, fără să fie observat ? Poliția criminală americană și C.I.C. se pun chiar de a doua zi pe treabă. Ultima întrebare este clasată după primele cîteva zile — nu poate fi elucidată sub nici o formă. Santinela, cu ochiul pe vizor, nu văzuse nimic, și gata. Alți martori sau alte indicii posibile nu puteau exista.

Unde ținuse Göring ascunsă otrava ? Și această taină a luat-o cu sine cel mort. La controalele regulate sau inopinate nu se observase niciodată nimic suspect. Obiectele de îmbrăcăminte și celelalte obiecte personale ale fostului Reichsmarschall nu vădiseră nici o urmă. Nici pe trupul sau în trupul deținutului n-a putut fi găsit nimic la controalele medicale.

În condițiile sistemului de securitate conceput de Andrus era de-a dreptul imposibil de imaginat ca un deținut din pavilionul celulelor de la Nürnberg să posede chiar și un ac de gămălie, fără ca el să nu fie de îndată descoperit.

Ce eroare !

După execuții, s-a trecut la curățenia generală în celule. Colonelul Andrus a încremenit pur și simplu cînd i s-au adus obiectele găsite cu această ocazie. Era însă un om dintr-o bucată și n-a trecut așadar sub tăcere povestea destul de penibilă. Deși dădea el însuși o notă proastă propriilor sale metode de securitate, Andrus, decedat în 1977 în statul Washington, a întocmit pentru presa străină o listă completă.

1. În celula lui Constantin von Neurath s-a găsit un șurub de oțel. Cu vîrful lui, deținutul și-ar fi putut deschide fără probleme venele. Era destul de mare pentru a-i pune viața în pericol și dacă l-ar fi înghițit.

2. În celula lui Joachim von Ribbentrop oamenii care făceau curățenie au găsit o sticlă. Cioburile ei ar fi fost și ele numai bune pentru o sinucidere.

3. În celula lui Wilhelm Keitel a fost găsit un ac mare de siguranță, ascuns cu grijă între cutele unei cămăși. Același deținut ascunsese și patru piulițe, două bolțuri de metal cu canturile ascuțite și o șină de oțel, ca o lamă de cuțit, sub gulerul uniformei sale.

4. În celula acuzatului achitat Hjalmar Schacht s-a găsit o funie de un metru lungime, destul de rezistentă ; deținutul s-ar fi putut spînzura cu ea. Tot președintele de odinioară al Băncii Reichului adunase și zece clame de birou, pe care le ascunsese cu grijă.

5. În celula lui Alfred Jodl s-a descoperit o bucată de sîrmă de treizeci de cm. lungime, mai multe creioane bine ascuțite și un creion mecanic desfăcut în bucăți.

6. În celula lui Karl Dönitz au fost găsite cinci șireturi de pantofi, legate unul de altul.

7. În celula lui Fritz Sauckel s-a găsit la curățenie o lingură frîntă în două, cu marginile foarte ascuțite.

Toate la un loc — un mic arsenal de instrumente adecvate sinuciderii. După aceste dezvăluiri copleșitoare, grupa americană de cercetări renunță și la întrebarea nr. 2: unde ținuse Göring ascunsă fiola. Acum era clar că a avut, cu singuranță, nenumărate posibilități. E suficient să ne gîndim la pipă.

În centrul cercetărilor a rămas aşadar numai prima şi cea mai importantă întrebare : cum a ajuns Göring în posesia otrăvii ? Una din cele patru scrisori pe care le-a scris el cu puţin înainte de moarte fusese adresată comandantului închisorii, colonelul Andrus ; autorii cărţii de faţă au obţinut de la acuzatorul dr. Robert Kempner o fotocopie a scrisorii în cauză. Suna în felul următor : „Nürnberg, 11 octombrie 1946. Către Comandant. Capsula cu otravă am avut-o asupra mea de la început, încă de la încarcerarea mea în închisoare. La încarcerarea de la Mondorf am avut *trei* capsule. Pe *prima* am lăsat-o în haine, tocmai ca să fie găsită la control. Pe cea *de-a doua* o puneam, cînd mă dezbrăcam, sub cuier şi o luam din nou asupra mea la îmbrăcare. Atît la Mondorf, cît şi aici în celulă am ascuns-o atît de bine, încît n-a putut fi găsită în ciuda *deselor* controale deosebit de temeinice. În timpul şedinţelor din Tribunal o aveam în permanenţă asupra mea, ascunsă în cizmele mele înalte de călărie. Cea de *a treia* capsulă se mai află şi acum ascunsă în trusa mea de toaletă, în cutia rotundă cu cremă de faţă. La Mondorf am avut de două ori ocazie s-o iau din trusă, dar nu mi-a trebuit. Nici unul din cei însărcinaţi cu efectuarea controalelor nu poate fi considerat vinovat ; capsula era aproape *imposibil* de găsit. Ar fi fost pură întîmplare. Hermann Göring".

Dr. Kempner are astăzi anumite îndoieli că precizările din scrisoarea lui Göring corespund adevărului ; să fi vrut oare doar să acopere în felul acesta persoana care i-a furnizat otrava ?

În favoarea celor scrise de Göring pledează faptul că cea de-a doua capsulă a fost într-adevăr găsită, după moartea sa, în cutia cu cremă. Fapt consemnat în raportul asupra cercetărilor, pe care l-a elaborat o comisie militară americană după audierea unui număr imens de martori şi luarea tuturor amprentelor. Mai ales de cînd cu pistoalele găsite în închisoarea pentru terorişti Stammheim ştim că un prizonier abil poate ascunde, fără probleme, ceea ce vrea să ascundă, trecînd prin toate controalele şi filtrele. Iar la Nürnberg lucrurile nu s-au petrecut altminteri decît la Stammheim.

Pe de altă parte, dr. Kempner îşi întemeiază neîncrederea privitoare la veridicitatea celor relatate de Göring pe o convorbire purtată de el cu soţia lui Göring, Emmy, după sinuciderea soţului ei. Ea îi mărturiseşte că a ştiut

că soțul ei avea o fiolă cu otravă. Spune că ar fi vorbit cu soțul ei despre fiolă chiar și în timpul vizitelor făcute de ea la închisoare. În loc de „capsulă cu otravă“ ar fi folosit, codificat, cuvîntul „pieptene“, iar cînd l-a întrebat pe soțul ei : „Mai ai pieptenele ?“, el ar fi încuviințat. Spune că știe, dealtfel, și cine i-a dat capsula, însă nu acceptă în nici un chip să divulge numele.

Ce l-a determinat pe Göring să aleagă otrava, asta a explicat-o prin scrisoarea adresată soției sale, pe care am menționat-o înainte : „Moartea prin împușcare aș fi acceptat-o oricînd. Dar Reichsmarschallul Germaniei nu se poate lăsa spînzurat...“

În ultima vreme, tot mai multe voci susțin că prin scrisoarea sa Göring n-a vrut decît să orienteze cercetările pe o pistă greșită. Există indicii potrivit cărora Göring a intrat doar cu puțin timp înainte de moartea sa în posesia fiolei cu otravă, poate chiar prin intermediul unui american. Emmy Göring, decedată în anul 1973, a refuzat pînă la capăt să dezvăluie taina și să mărturisească cine i-a procurat soțului ei otrava. Iar fiica ei, Edda, n-a suflat nici ea nici o vorbă.

Werner Bross, asistentul apărătorului lui Göring, presupune : „Am impresia că americanii au știut cine i-a dat lui Göring otrava, căci Comisia lor de cercetări lucra foarte relaxat“. Bross formulează și o bănuială directă : Locotenentul major «Tex» Wheelis, șeful echipei de gardieni. În anul 1978, Bross le povestește unor reporteri că, la un an după sinuciderea lui Göring, l-ar fi întrebat din nou pe Wheelis în legătură cu autorul acelui dar fatal făcut lui Göring. Arătînd doar semnificativ spre ceasul bătut în diamante pe care îl purta la mînă, Wheelis ar fi răspuns : „Cadou de la Göring, înțelegeți ?“ De atunci el, Bross, nu mai are nici o îndoială. Iar apărătorul lui Dönitz, Otto Kranzbühler, găsește și o explicație faptului că tocmai americanii ar fi putut să fie aceia care să-i dea lui Göring otrava : prin dîrzenia lui și prin atitudinea fără echivoc în fața tribunalului, acuzatul le-a impus respect americanilor. Iar Papen relatează în memoriile sale că și lui i-ar fi oferit americanii otravă.

Ulterior, doi oameni au emis pretenția de a-i fi furnizat lui Göring otrava : ziaristul austriac Petermartin Bleibtreu și fostul general SS Erich von dem Bach-Zelewski, condamnat în 1962 la închisoare pe viață și decedat la 8 martie 1972.

La o analiză mai atentă, aventuroasa poveste a lui Bleibtreu : cum s-a furişat el, ca reporter, în sala goală a tribunalului şi a fixat fiola de cianură cu o bucată de gumă de mestecat într-un anumit loc de pe spatele băncii acuzaţilor, acolo unde stătea de obicei Göring, s-a dovedit a nu fi altceva decît o fantasmagorie.

Mai demnă de crezare pare afirmaţia lui Bach-Zelewski. Fostul şef al războiului împotriva grupelor de partizani pretinde că i-a strecurat lui Göring otrava la o întîlnire pe coridor, într-o bucată de săpun, şi asta încă în timpul cînd erau reţinuţi pentru cercetări, deci înainte de proces. După cum relatează Bach-Zelewski, începuse încă cu cîteva săptămîni înainte ca, la fiecare întîlnire cu Göring în drum spre sau de la anchetă, să-l salute ceremonios, însoţindu-şi omagiile exagerate de gesturi cît mai groteşti, pentru ca, oferindu-i santinelei un spectacol de-a dreptul ilar, să-i spulbere orice îndoială. Jucînd aşadar această farsă, relatează Bach-Zelewski autorilor cărţii de faţă, găseşte într-o zi prilejul să-i şi strîngă mîna lui Göring, lucru altminteri strict interzis. Cu această ocazie, otrava a trecut dintr-o mînă într-alta.

Evident că şi relatarea lui Bach-Zelewski pare destul de fantezistă. În anul 1951 însă, el le predă americanilor o a doua fiolă cu otravă. Sticla este supusă la analize şi comparată cu cioburile scoase de dr. Martin din cavitatea bucală a lui Göring, păstrate cu deosebită grijă.

„Fiola este autentică", declară criminaliştii. „Sticla este identică cu cea găsită la Göring. Este sticlă din aceeaşi serie de fabricaţie". Iar procurorul american din Ansbach, William D. Canfield, îi confirmă lui Bach-Zelewski : „Înclin acum să cred că povestea dv. este adevărată".

Dar la 15 octombrie 1946, la Nürnberg toate aceste chestiuni rămîn deschise. Andrus se teme de repercusiunile pe care le-ar putea avea asupra carierei sale militare. Evenimentul senzaţional explodează ca o bombă în mijlocul opiniei publice din lumea întreagă, eliminînd din primele pagini ale ziarelor ştirea despre execuţiile propriu-zise.

Sinuciderea lui Göring însă nu schimbă cu nimic planul execuţiilor întocmit cu mare precizie, chiar dacă a năucit complet, în acele ultime clipe, autorităţile închisorii şi pe cele de securitate. Cu cîteva minute înainte de ora unu noaptea, pe data de 16 octombrie 1946, zăngăne zăvoarele la uşa celulei lui Ribbentrop. „Mă încred în

sîngele mielului care poartă păcatele lumii", șoptește Ribbentrop cu ochii închiși. Doi americani din poliția militară, cu centiroane albe și căști de oțel argintii, îl flanchează. Drumul duce în afară, spre curte, spre sala de gimnastică.

În sala orbitor iluminată se află un eșafodaj înalt de lemn, vopsit în negru. Treisprezece trepte de lemn duc la o platformă, deasupra căreia se ridică spînzurătorile. Relatat cu cuvintele neutre ale medicului dr. Pflücker : „Ajuns sus, condamnatul calcă pe o trapă. De îndată ce i s-a pus ștreangul de gît, trapa este deschisă. Condamnatul cade prin deschizătură pînă la nivelul inferior. Acest subsol al spînzurătorii este drapat în pînză, astfel că tot ce se petrece acolo rămîne ascuns privirii. Știm însă că doi medici americani îi examinează acolo pe spînzurați și constată decesul.

Trebuie precizat — adaugă dr. Pflücker — că la spînzurați moartea nu survine instantaneu, intervine, în schimb, starea de inconștiență — o consolare pe care le-am putut-o da, în prealabil, tuturor condamnaților".

Totul să meargă foarte repede ! Chipurile puținilor martori rămîn în penumbră : patru generali aliați, colonelul Andrus, opt reprezentanți ai presei, președintele Consiliului de miniștri bavarez și ministru al justiției, dr. Wilhelm Hoegner, adus în mare grabă la Nürnberg „ca martor al poporului german".

Deasupra întregii scene plutește miros de whisky, nescafe și țigări Virginia.

După treizeci de ani, dr. Wilhelm Hoegner ne relatează cum s-a desfășurat execuția : „În ziua aceea de 15 octombrie 1946 am fost luat pe sus de la München cu un jeep și dus la Nürnberg. Nimeni nu m-a întrebat dacă vreau sau nu să particip. Mi s-a spus pur și simplu că am fost desemnat să fiu de față, în calitate de ministru bavarez al justiției. Am suportat apoi cu resemnare, fără un cuvînt, întreaga procedură, iar dimineața același jeep m-a dus înapoi la München. L-am văzut și pe Göring mort, chipul îi era vînăt, a fost așezat alături de ceilalți executați. Nu este adevărat că l-ar mai fi spînzurat și pe el".

Totul să meargă foarte repede! Master-Sergeant John C. Woods din San Antonio, the U.S. hangman — gîdele american — are două ajutoare. Condamnații sînt aduși pe rînd în sală, li se leagă mîinile la spate cu șireturi negre de pantofi, urcă apoi treptele eșafodului, ținuți

de braț de ambele părți de cîte un ostaș al poliției militare (gîdele Woods a avut un sfîrșit macabru. A murit în anul 1951, electrocutat, pe cînd încerca să repare un scurtcircuit în locuința sa).

Totul să meargă foarte repede! Rămîn cîteva secunde pentru binecuvîntarea preotului, pentru ultimele cuvinte la care are dreptul condamnatul. Apoi gluga neagră cufundă pentru delincvenți lumea în întuneric. Woods le pune lațul în jurul gîtului. De îndată trapa de sub picioare se deschide, trosnind.

La ora 01,01 este introdus în sala de gimnastică Ribbentrop.

Totul să meargă foarte repede! Ajutoarele gîdelui leagă mîinile lui Ribbentrop la spate. Este solicitat să-și spună numele cu glas tare. Apoi adaugă: „Dumnezeu să aibă în paza sa Germania. Ultima mea dorință este ca unitatea Germaniei să rămînă neștirbită și în această privință să se ajungă la o înțelegere între Est și Vest".

Gluga neagră.

Trapa.

Ziariștii, cărora nu li s-a dat dreptul să participe la execuții și care stau îngrămădiți în spatele lucarnelor Palatului de Justiție, de unde pot vedea măcar curtea și ușa de intrare a sălii de gimnastică, aud bufniturile surde ale trapei. Este exact 01,14.

Ușa se deschide din nou, o fîșie îngustă, stridentă de lumină țîșnește în curte. În noapte sclipesc caschetele argintii ale poliției militare. Wilhelm Keitel.

Pînă la lucarne nu răzbate decît un strigăt parcă răstit, apoi zgomotul înfiorător al trapei.

„Rog pe cel Atotputernic să se îndure de poporul german" — au fost ultimele cuvinte ale lui Keitel. „Totul pentru Germania! Vă mulțumesc".

„Totul pentru Germania" sînt și ultimele cuvinte rostite de Kaltenbrunner.

Alfred Rosenberg își rostește doar numele. Preotului, care se apropie și se oferă să se roage pentru el, îi răspunde morocănos: „Nu, mulțumesc".

De afară se aude doar bufnitura trapei.

Și din nou fîșia de lumină în curte, din nou sclipirea caschetelor argintii, marcînd drumul următorului condamnat. Frick.

Liniște. Bufnitura trapei.

Următorul. Hans Frank.

„Sînt recunoscător pentru sentința indulgentă care mi s-a dat", spune Frank. „Îl rog pe Dumnezeu să mă primească la el".

Bufnitura.

Raza stridentă răzbate prin ușa deschisă. Apar doi soldați. Din două părți tîrîie mai mult decît însoțesc un bărbat în indispensabili albi lungi. Streicher a refuzat să se îmbrace. Refuză să străbată pe propriile lui picioare acest ultim drum. Zbiară cît îl ține gura, de-a lungul întregii curți: „Heil Hitler! Heil Hitler! Heil Hitler! Heil..."

„Heil Hitler!" Ultima lui exclamație, care poate fi auzită pînă la ferestruicile Palatului de Justiție, este aproape înecată în bufnitura capcanei morții, care i-a urmat.

Fritz Sauckel, următorul, se mai agață și la picioarele spînzurătorii de ideea unei presupuse erori de traducere și strigă : „Toată stima mea ofițerilor și soldaților americani, nu însă și justiției americane !"

După execuția lui Sauckel, bufniturile înfundate ale trapei se mai aud încă de două ori. Jodl și Seyss-Inquart. Exact la ora 02,45 s-a consumat și ultimul act al dramei. La ora 02,57, medicii constată decesul și la Seyss-Inquart.

„Majoritatea dintre ei au încercat să fie curajoși", relatează Kingsbury Smith de la Agenția de presă International News Service, care a asistat ca reprezentant al presei americane la execuții. „Nici unuia nu i s-au muiat picioarele".

Douăsprezece minute după declararea morții și la Seyss-Inquart, la ora 03,09, este adus în sala de gimnastică, pe o targă, și corpul lui Göring. Este depus în capul șirului celor spînzurați, chiar la picioarele spînzurătorii. Un act simbolic.

Ultima sarcină îi revine unui fotograf din armata americană. Trebuie să fotografieze fiecare cadavru de două ori; o dată îmbrăcat, așa cum a fost luat din ștreang, și o dată gol. Sînt fotografii pe care se aplică ștampila *Top Secret* — ultrasecret — și care urmează să rămînă în arhivele secrete cîteva decenii, pînă nu vor mai prezenta interes decît pentru istorici.

Și totuși, o revistă americană de mare tiraj a putut publica, după nu prea mult timp, fotografiile celor executați.

Cîteva dintre cadavre prezintă plăgi sîngerînde, care le dau un aspect îngrozitor. Explicaţia acestora ne-o dă medicul german dr. Pflücker, care scrie în amintirile sale : „Nici unul dintre ei n-a suferit inutil şi nici unul nu s-a ales cu răni exterioare, în afară de Frick, care a avut întotdeauna o predilecţie pentru mişcări bruşte. Probabil că la deschiderea trapei a făcut o astfel de mişcare înapoi, s-a izbit de marginea din spate a deschizăturii şi s-a rănit la ceafă". Explicaţia lui Pflücker este corectă potrivit declaraţiilor tuturor martorilor la execuţie, într-un singur punct însă medicul s-a înşelat : nu numai Frick s-a rănit în cădere. Şi alţii dintre condamnaţi s-au zgîriat la nas sau la frunte, fiindcă deschizătura trapei era prea mică. Aşa se explică plăgile sîngerînde.

Fix la patru dimineaţa, două camioane ale armatei americane opresc în faţa sălii de gimnastică a Palatului de Justiţie de la Nürnberg. Vehiculele sînt escortate de un jeep şi de o limuzină cu mitraliere la bord. Convoiul este condus de un general american şi de unul francez.

Se încarcă în camioane unsprezece lăzi, tip sicriu.

Maşinile întorc în curte cu motoarele ambalate, ies în stradă şi pornesc în direcţia Fürth. Un şir de maşini particulare, pline cu ziarişti din lumea întreagă, porneşte după ele. Într-o cursă diabolică, maşinile ajung la Erlangen. Şi acolo coloana se opreşte.

Jeepul cu mitraliera trece în spatele celor două camioane şi un ofiţer american le declară ziariştilor că orice urmărire de aici încolo le va pune viaţa în pericol. Apoi maşinile dispar în negura dimineţii — „probabil spre aeroportul Erlangen, de unde sicriele vor fi transportate la Berlin", îşi dau cu presupusul corespondenţii opriţi pe loc.

Abia după mulţi ani adevărul a ieşit la lumină. Cadavrele au fost duse pe căi ocolite la München şi încinerate încă în aceeaşi zi la crematoriul de la Ostfierdhof. Administraţia militară americană preluase ea însăşi conducerea crematoriului, iar cei doi angajaţi germani, la care nu s-a putut renunţa, au fost legaţi prin jurămînt să nu sufle o vorbă pînă la sfîrşitul vieţii lor.

Anunţul oficial spunea în puţine cuvinte că cenuşa celor executaţi „a fost împrăştiată pe suprafaţa unui rîu oarecare din Germania", într-un anumit loc, care va rămîne secret pentru vecie, „pentru a nu da prilejul ca vreodată să fie ridicat în acel loc un monument funerar".

Astăzi se ştie despre ce rîu este vorba — Conwentzbach, care străbate suburbia Sollon a oraşului München, acolo unde începe valea Isarului. Şi se cunoaşte şi locul.

O piatră funerară însă ? Au trecut trei decenii şi lucrurile par a se fi cufundat în neant.

„Cenuşa este nevinovată", scria *New York Times* în acele zile. „Cenuşa celor nevinovaţi, la fel ca şi cenuşa unor criminali monstruoşi, este compusă din aceleaşi elemente, spulberată de aceleaşi adieri de vînt, amestecată în aceleaşi ape. Iar acum nu ne mai rămîne decît să sperăm şi să ne rugăm pentru prosperitatea unei lumi noi".

Treizeci de ani mai tîrziu l-am întrebat pe „martorul poporului german" la execuţie, pe profesorul Wilhem Hoegner, cum vede el astăzi, ca jurist recunoscut pe plan internaţional, procesul de la Nürnberg.

„Rămîn la părerea mea", spune fostul preşedinte al Consiliului de miniştri bavarez, „că procesul de la Nürnberg a contravenit principiului justiţiei «nulla poena sine lege» (nici o pedeapsă fără lege). Împrejurările erau însă ieşite din comun şi acel proces a fost singura posibilitate de a încheia socotelile cu grupul acela de criminali nazişti. Am fost mai curînd decepţionat că tribunalul a judecat cu atîta indulgenţă complici de prima mînă ca Hjalmar Schacht, căci fără colaborarea unui asemenea geniu financiar Hitler n-ar fi reuşit niciodată să-şi pună în aplicare planurile sale criminale !"

De o piatră funerară am fost scutiţi pînă astăzi. Iar eforturile neobosite de a prezenta procesul de la Nürnberg drept un tribunal al urii n-au prea găsit ecou în rîndul opiniei publice germane.

La Spandau şi după aceea

Pe la mijlocul anului 1947 apare în presă următoarea notă : „Cei şapte bărbaţi, condamnaţi de către Tribunalul Militar Internaţional la ani lungi de detenţie, au fost transferaţi la 18 iulie la închisoarea de la Spandau. Închisoarea este sub supravegherea tuturor celor patru puteri de ocupaţie".

Transferul prizonierilor de la Nürnberg la Berlin s-a făcut după nouă luni de la pronunţarea sentinţei. După nouă luni de la pronunţarea sentinţei, aşadar, în clădirea sumbră a închisorii de la Spandau a început o activitate

încadrată foarte riguros într-un program deosebit de precis și sever. De atunci, lună de lună, americanii, englezii, francezii și sovieticii se schimbă unii pe alții la serviciul de pază.

Închisoarea Spandau constituie ea însăși o curiozitate istorică. Este singurul loc de pe pămînt în care Aliații din cel de-al doilea război mondial mai colaborează încă între ei, ca și cum nimic nu s-ar mai fi întîmplat din 1945 încoace. La Spandau se execută o sentință dată în baza unor norme de drept, norme care însă nu s-au putut impune și la Națiunile Unite. Pe de altă parte, puterile lumii continuă să vadă în Spandau un avertisment, și pînă astăzi nici unul din cele patru guverne participante nu a îndrăznit să anuleze acordul privind Tribunalul Militar Internațional. Și tocmai de aici rezultă cea de-a doua curiozitate : pur formal și din punct de vedere juridic, Tribunalul de la Nürnberg mai există încă, și chiar și mîine el s-ar putea întruni într-o nouă ședință.

Spandau este singura mărturie, fantomatică, a acelui edificiu măreț al unei lumi noi, care a fost proiectat, nu însă și realizat ; doar pietre de construcție, abandonate pe ici, pe colo, mai amintesc planurile de atunci.

În închisoarea de la Spandau pot fi încarcerați șase sute de deținuți. În prezent însă nu este închis acolo decît unul singur : Rudolf Hess. Cheltuielile anuale se ridică la milioane de mărci, o companie întreagă de soldați staționează în permanență la Spandau, bucătari, chelneri, ajutori de bucătari, administrator, spălătorese — toți stau în slujba unicului deținut și a oamenilor săi de pază.

În Wilhelmstrasse 24 — aceasta este adresa complexului închisorii — fiecare minut al zilei este planificat cu mare exactitate. Orice urmă a unei foste personalități a dispărut cu desăvîrșire, pînă și numele deținuților, care mai contau încă în închisoarea de la Nürnberg, au fost înlocuite cu numere.

„Numărul șapte !", se strigă atunci cînd este vizat Hess. Chiar și de acolo, din spatele zidurilor de la Spandau, prin comportarea sa bizară „numărul șapte" a făcut lumea să vorbească într-una despre el. Abia în 1969 i s-a permis familiei sale — soția sa ține o pensiune în Allgäu — să-l viziteze la Spandau. Vocile celor care cereau grațierea lui Rudolf Hess se făceau tot mai des și tot mai tare auzite. Fostul său apărător și ministru de interne al Bavariei pînă în anul 1978, dr. Alfred Seidl, cerea punerea în libertate a

deținutului, la fel ca și acuzatorul său de odinioară, Sir William Shawcross. Cînd la sfîrșitul anului 1978 și începutul lui 1979, Hess a fost internat în spitalul militar britanic cu o ușoară congestie cerebrală, comandantul din acea vreme al închisorii, Eugene Bird, a apelat la președintele S.U.A. Carter și la președintele federal Scheel, solicitîndu-i pe amîndoi să intervină în favoarea amnistierii lui Hess. A-l lăsa să moară în închisoare, explica el, ar spori considerabil șansele lui de a fi considerat un martir. Dr. Seidl ne declară astăzi într-un interviu : „Eu personal consider sentința pronunțată la Nürnberg împotriva lui Hess ca o decizie eronată. N-am impresia că sovieticii își vor schimba vreodată poziția. După ce eu mi-am predat mandatul, fiind ales membru al guvernului bavarez, succesorul meu în funcție, Ewald Bucher, n-a primit nici un răspuns de la sovietici. Poziția lor este ilustrată și în organul de presă al armatei lor «Steaua Roșie», care scria cu puțin timp înainte : «Hess va trebui să bea pînă la fund paharul. În mintea oamenilor sovietici el va rămîne pentru totdeauna acela care, prin zborul său în Anglia, a încercat să sfarme înțelegerea Aliaților și să medieze, în detrimentul Uniunii Sovietice, o pace separată cu puterile apusene, pentru ca trupele germane să poată înainta apoi , cu forțe reunite, înspre răsărit»".

Și astfel, bătrînul de 85 de ani, care practic n-a mai cunoscut libertatea de la zborul său în Anglia, deci din anul 1941 încoace, continuă să-și plătească păcatele în dosul gratiilor. Așa că Hess se mai supune și astăzi regulamentului închisorii :

„Deținuții trebuie să muncească zilnic, cu excepția duminicilor", precizează regulamentul închisorii. Orarul n-a cunoscut nici o modificare din anul 1947 încoace :

ora 6,00	trezirea, spălatul, echiparea
ora 6,45— 7,30	micul dejun
ora 7,30— 8,00	făcutul patului, curățenia în celulă
ora 8,00—11,45	curățenie în coridoare și grădinărit „în funcție de starea sănătății deținutului"
ora 12,00—12,30	prînzul
ora 12,30—13,00	odihnă în celulă
ora 13,00—16.45	muncă, grădinărit și alte activități, potrivit dispozițiilor comandantului
ora 17,00	cina
ora 22,00	culcarea, stingerea

„Lunea, miercurea şi vinerea — mai prevede regulamentul închisorii — între orele 13—14, deţinuţii pot fi bărbieriţi şi, la nevoie, tunşi".

O dată pe lună Hess poate primi o vizită de o jumătate de oră din partea familiei sale. Săptămînal are voie să scrie o scrisoare de maximum 1 300 de cuvinte. Hess şi-a păstrat o inteligenţă vie, activă, nutrea interes atît pentru Beatles, cît şi pentru călătoriile spaţiale. În vremea în care americanul Eugene Bird era comandant al închisorii de la Spandau, el mai introducea uneori, pe furiş, cîte un televizor sau un aparat de radio în închisoare, pentru proeminentul său deţinut. Ulterior însă, Hess a fost privat şi de aceste stimulente.

O prevedere stabilită de cele patru puteri, ale cărei elemente de detaliu sînt secrete, precizează ce măsuri urmează a fi luate în cazul în care unul dintre deţinuţi ar muri în închisoare. Partea nesecretă a dispoziţiei stabileşte că respectivul cadavru trebuie încinerat la o dată necunoscută şi într-un loc necunoscut, cenuşa urmînd a fi împrăştiată apoi din avion „undeva pe suprafaţa întinsă a mării". De mai multe ori a fost cît pe ce ca prevederile de mai sus să trebuiască să fie puse în practică. „Numărul trei", fostul ministru de externe al lui Hitler şi Reichsprotektorul Boemiei şi Moraviei, Constantin von Neurath, le-a dat mult de furcă medicilor, datorită vîrstei sale înaintate şi a sănătăţii şubrede. Altă dată, chiar Rudolf Hess le-a dat bătaie de cap cu una din diferitele lui tentative de sinucidere, aproape reuşită.

Pe Neurath, acum un bătrîn de optzeci şi unu de ani, Aliaţii s-au decis să-l graţieze la 6 noiembrie 1954 şi să-l elibereze din închisoare, după ce a efectuat acolo opt ani din cei cincisprezece, la care fusese condamnat. Preşedintele federal Theodor Heuss şi cancelarul federal Konrad Adenauer au trimis telegrame de felicitări.

Heuss şi-a formulat telegrama în felul următor : „Cu deosebită satisfacţie am citit în dimineaţa asta înştiinţarea că pentru dv. martiriul acestor ani a luat sfîrşit".

Opinia publică reacţionează în fel şi chip la acele telegrame. Apoi însă întreaga chestiune este înmormîntată, şi cînd Constantin von Neurath moare la 14 august 1956 la moşia familiei sale din Enzweihingen, Württemberg, ziarele abia dacă mai menţionează faptul în coloanele lor.

După eroarea comisă la eliberarea lui Neurath, guvernul federal ştie să păstreze discreţie cînd, mai apoi, alţi

cinci deținuți de la Spandau vor fi puși în libertate. Mai întîi, la 26 septembrie 1955, Erich Raeder, în vîrstă de șaptezeci și nouă de ani. Ispășise nouă ani din detenția pe viață la care fusese condamnat. Vîrsta înaintată și sănătatea șubredă au constituit motivele grațierii lui. După eliberare, Raeder a trăit retras la Kiel și a murit la 6 noiembrie 1960. Succesorul lui la conducerea marinei militare l-a urmat și la Spandau. La 1 octombrie 1956, puțin înainte de miezul nopții, exact după ispășirea celor zece ani de detenție, Karl Dönitz, în vîrstă de șaizeci și cinci de ani, a fost pus și el în libertate. De atunci Dönitz trăiește la Aumühle, lîngă Hamburg, și se ține cît mai departe de politică.

După mai bine de jumătate de an, la 16 martie 1957, porțile închisorii de la Spandau se deschid din nou, de data asta pentru a-l pune în libertate, prin grațiere, pe Walter Funk, grav bolnav și în vîrstă de șaizeci și șase de ani. Ispășise unsprezece ani din condamnarea pe viață pe care o primise. Moare trei ani mai tîrziu, la 31 mai 1960, la Düsseldorf, în urma unui atac de cord.

La 30 septembrie 1966, exact după ispășirea celor 20 de ani de pedeapsă, sînt eliberați Albert Speer și Baldur von Schirach. Speer, care trăiește astăzi la Heidelberg, a repurtat un frumos succes cu publicarea memoriilor sale, în care prezintă autocritic relațiile sale cu Hitler. Baldur von Schirach a trăit pînă la 8 august 1974 la Kröv pe Mosela.

Să nu trecem însă cu vederea nici soarta celor trei acuzați achitați de Tribunalul de la Nürnberg.

Hans Fritzsche a murit la 27 septembrie 1953 într-un spital din Köln, unde fusese operat de cancer. După achitarea sa de către Tribunalul de la Nürnberg, acuzatorul general pentru denazificare de atunci, dr. Thomas Dehler, a îndemnat opinia publică să adune și să depună material doveditor nou împotriva lui Fritzsche. Dezbaterile judiciare ale Camerei de arbitraj au început la 27 ianuarie 1947 la Nürnberg, și acuzatorul Bernhard Müller a cerut internarea lui Fritzsche într-un lagăr de muncă pe o perioadă de zece ani, susținînd că „regretă că nu poate pleda pentru pedeapsa cu moartea". Camera s-a pronunțat pentru nouă ani de lagăr de muncă; la 25 septembrie 1950 însă Fritzsche a fost eliberat din lagărul Eichstätt. S-a căsătorit și a activat ca șef al unor agenții de publi-

citate, — în final al casei de produse cosmetice Bandecroux din Paris.

Lui Franz von Papen i se dă, la scurt timp după eliberarea sa din închisoarea aflată în Palatul de Justiţie de la Nürnberg, un gen de domiciliu obligatoriu, la cererea preşedintelui din acea vreme a Consiliului de miniştri din Bavaria, dr. Wilhelm Hoegner. La 23 februarie 1947, Camera de arbitraj de la Nürnberg îl socoteşte ca făcînd parte dintr-un grup de vinovaţi principali şi-l condamnă la opt ani de lagăr de muncă. În ianuarie 1949 o hotărîre a Instanţei de apel consideră pedeapsa ca ispăşită şi se limitează la încasarea unei sume de 30 000 de mărci din averea lui. Papen pleacă de îndată în Turcia, unde se stabileşte pentru un timp. În 1953 cumpără moşia Erlenhaus în Obersasbach, Baden, unde moare la 2 mai 1969, în vîrstă de 89 de ani.

Hjalmar Schacht pleacă îndată după achitarea şi punerea sa în libertate la un prieten al său, la castelul Katharinenhof, lîngă Stuttgart, unde însă poliţia germană îl arestează la numai cîteva ore după sosire; este reţinut în închisoarea judecătoriei din Stuttgart. În faţa Camerei de arbitraj, acuzarea îl învinovăţeşte în aprilie 1947: pentru „participarea la instaurarea şi menţinerea terorii naţional-socialiste şi la tot ceea ce i-a mai urmat acesteia", îl consideră vinovat pentru „mizeria în care naţional-socialismul a aruncat multe milioane de oameni din Germania şi din întreaga lume". Sentinţa îl situează în rîndul principalilor vinovaţi şi-l condamnă la opt ani de lagăr de muncă. Este internat în lagărul Ludwigsburg. În septembrie 1948, Curtea de apel apreciază că şi-a ispăşit pedeapsa şi-l pune în libertate. Schacht activează o vreme în calitate de consultant financiar în Brazilia, Abisinia, Indonezia, Iran, Egipt şi Siria, ajunge apoi coproprietar al casei bancare Schacht & Co. din Düsseldorf, preşedinte în consiliul administrativ al Editurii Broschek & Co. din Hamburg, membru al Partidului Liber-Democrat şi al Societăţii germano-chineze. Moare la 3 iunie 1970, în vîrstă de 93 de ani, la München.

Iar acel rău-famat comentator de radio Gaston Oulman, care prin materialele sale, adeseori otrăvite de ură, a oferit opiniei publice germane o imagine complet deformată a procesului de la Nürnberg, a fost demascat abia după închiderea procesului ca un aventurier, care nu

pentru prima oară a făcut cunoştinţă cu tribunalul ; a murit la Paris.

Epilogul nostru despre procesul de la Nürnberg ar fi incomplet dacă nu ne-am referi în cîteva minute şi la soarta membrilor instanţei şi ai acuzării :

Sir Geoffrey Lawrence, apoi lordul Oaksey, preşedinte al Tribunalului Militar Internaţional, reprezentant al Regatului Unit, a murit la 28 august 1971, în vîrstă de 90 de ani.

Francis A. Biddle, membru al tribunalului din partea S.U.A., ajuns un reputat profesor universitar la Washington, a murit în vîrstă de 82 de ani, la 4 octombrie 1968.

Henri Donnedieu de Vabres, membru al tribunalului din partea Franţei, a murit in anul 1973.

Sir Hartley Shawcross, acuzator britanic, este astăzi membru al Camerei Lorzilor şi preşedinte al Consiliului de presă.

Sir David Maxwell-Fyfe, viconte Kilmuir, locţiitor al acuzatorului britanic, a fost din 1954 şi pînă în 1962 lord cancelar al Marii Britanii şi a murit la 26 ianuarie 1967.

Robert H. Jackson, acuzator american, a decedat la 9 octombrie 1954 la Washington.

Robert M. W. Kempner, acuzator american, a susţinut ca acuzator adjunct cîteva procese marcante pentru unele victime ale regimului nazist ; astăzi este procuror la Frankfurt.

Roman Rudenko, acuzator sovietic, a primit de patru ori ordinul Lenin şi a avansat pînă la funcţia de procuror general, datorită credinţei nestrămutate cu care a slujit partidul său, iar din 1961 este membru al Comitetului Central al Partidului Comunist.

Au trecut mai bine de 45 de ani din 1933 încoace, şi mai mult de trei decenii de la încheierea procesului de la Nürnberg. Unii dintre oamenii de ale căror fapte s-a ocupat tribunalul au fost aproape în întregime daţi uitării, iar faptele lor aparţin acum istoriei.

În anul 1953 tocmai sosise la închisoarea de la Spandau o trupă nouă de tineri soldaţi englezi, pentru a prelua serviciul de pază. Ofiţerul de serviciu i-a întrebat : „Ştiţi pe cine trebuie să păziţi aici ?“ N-a răspuns nimeni.

Ofiţerul a scris numele deţinuţilor cu litere de tipar pe o tablă. A arătat apoi spre primul nume — Rudolf Hess — şi a întrebat din nou : „Ştie cineva dintre dv. cine este

acest om ?“ Nici un răspuns. Într-un tîrziu se ridică o mînă :

„Un speculant, domnule ?“

„Niciunul dintre soldați“, scrie Jack Fishman în cartea sa despre Spandau, „copii ai acestui război, crescuți în timpul războiului, nu auzise vreodată despre oamenii aceia și nu cunoștea motivele pentru care sînt închiși la Spandau“.

Întîmplarea ar putea fi considerată un factor demobilizator, pe de altă parte însă și un semn bun. Urmele pe care le-a lăsat procesul de la Nürnberg sînt în orice caz ușor de observat.

La un an după încheierea procesului, la 21 noiembrie 1947, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a însărcinat Comisia de drept internațional ca, pe baza principiilor recunoscute de Statutul și hotărîrea Tribunalului de la Nürnberg, să elaboreze proiectul unui Cod al crimelor împotriva păcii și securității umanității. Comisia a lucrat timp de patru ani și în septembrie 1951 și-a prezentat raportul. Se limitase la a stabili responsabilitatea unor persoane individuale, deoarece în Hotărîrea de la Nürnberg se precizase expres că „oamenii, și nu anumite entități abstracte, sînt cei care comit crimele“.

Așadar, articolul 1 al proiectului precizează : „Crimele împotriva păcii și securității umanității definite în prezentul cod sînt crime de drept internațional, și indivizii răspunzători de comiterea lor vor fi pedepsiți“.

Apoi proiectul definește : „Următoarele acte constituie crime împotriva păcii și securității umanității“.

1. Orice act de agresiune, inclusiv folosirea de către autoritățile unui stat a forței armate contra altui stat, în alte scopuri decît legitima apărare națională sau colectivă sau executarea unei decizii ori aplicarea unei recomandări a unui organ competent al Națiunilor Unite.

2. Orice amenințare din partea autorităților unui stat de a recurge la un act de agresiune contra altui stat.

3. Faptul autorităților unui stat de a se pregăti pentru folosirea forței contra altui stat în alte scopuri decît legitima apărare națională sau colectivă, sau executarea unei decizii ori aplicarea unei recomandări a unui organ competent al Națiunilor Unite.

4. Organizarea de bande înarmate în vederea unor incursiuni pe teritoriul unui alt stat.

5. Faptul autorităţilor unui stat de a întreprinde ori de a încuraja activităţi vizînd a dezlănţui un război civil într-un alt stat.

6. Faptul autorităţilor unui stat de a întreprinde ori de a încuraja activităţi teroriste într-un alt stat, ori faptul autorităţilor unui stat de a tolera activităţi organizate în vederea comiterii cu premeditare de acte teroriste într-un alt stat.

7. Actele comise de către autorităţile unui stat constînd în violarea obligaţiilor care îi incumbă acestui stat în virtutea unui tratat încheiat cu scopul de a asigura pacea şi securitatea internaţională, prin mijloace de reducere ori limitare a înarmărilor, a pregătirilor militare ori fortificaţiilor ori alte restricţii de aceeaşi natură.

8. Faptul autorităţilor unui stat de a anexa, prin acte, contrarii dreptului internaţional, un teritoriu aparţinînd altui stat.

9. Actele comise de autorităţile unui stat sau de particulari cu intenţia de a distruge, în tot sau în parte, un grup naţional, etnic, rasial ori religios, incluzînd : a) asasinarea membrilor unui grup ; b) lezarea gravă a integrităţii fizice sau mentale a membrilor grupului ; c) supunerea cu intenţie a grupului unor condiţii de existenţă susceptibile a determina distrugerea fizică totală sau parţială ; d) măsuri vizînd împiedicarea naşterilor în sînul grupului ; e) transferul forţat al copiilor unui grup în cadrul altui grup.

10. Actele inumane, ca asasinatul, exterminarea, ducerea în sclavie, deportarea sau persecuţiile, comise contra populaţiei civile, din motive de ordin social, politic, rasial, religios ori cultural, de către autorităţile unui stat ori de particulari.

11. Actele comise prin violarea legilor şi obiceiurilor războiului.

12. Actele care constituie un complot, instigarea directă, o tentativă ori complicitatea la comiterea oricăreia dintre crimele definite în paragrafele precedente ale prezentului cod.

Articolul 3 al proiectului precizează : „Faptul că autorul a acţionat în calitatea sa de şef de stat sau de guvern nu-l apără de responsabilitatea atrasă de comiterea uneia din crimele definite în prezentul cod".

Articolul 4 : „Faptul că o persoană, acuzată de a fi comis una din crimele definite în prezentul cod, a acţionat

la ordinul guvernului său ori al unui superior ierarhic nu o absolvă de responsabilitate din punctul de vedere al dreptului internaţional, dacă a avut posibilitatea, în circumstanţele existente, de a nu se conforma acelui ordin".

Articolul 5 : „Tribunalul competent să judece crimele definite în prezentul cod va ţine seamă, la stabilirea pedepselor, de gravitatea fiecăreia din aceste crime".

Deşi ideile de bază ale proiectului de mai sus şi-au păstrat deplina valabilitate pînă în ziua de azi, convenţia n-a fost nicicînd adoptată. Consfătuirea cu privire la instituirea unei Curţi criminale internaţionale a evidenţiat, prin intervenţiile unor delegaţi, în frunte cu reprezentantul Marii Britanii, Sir Frank Soskie, dilema în ansamblul ei. Într-un comunicat de presă al Naţiunilor Unite se spune în acest sens : „Au fost reliefate deosebirile existente între jurisdicţia şi procedura penală din diferitele ţări, acuzatul putînd fi astfel judecat uneori potrivit unor norme de drept inexistente în ţara sa ori chiar potrivnice legii acelui stat ; de asemenea, trebuie avute în vedere greutăţile care ar decurge din situaţia în care, pentru a deferi justiţiei un acuzat şi a-l obliga să execute pedeapsa, ar fi nevoie să se recurgă la forţă şi aceasta împotriva voinţei statului său".

Şi totuşi, încă în ianuarie 1952, la Naţiunile Unite se face tentativa de a se conferi valabilitate generală principiilor de la Nürnberg, şi în special de a defini mai exact noţiunea de agresiune. Un comitet însărcinat cu studierea acestei probleme ajunge la concluzia că „nu este posibilă o definiţie satisfăcătoare şi exhaustivă". La 31 ianuarie 1951, Adunarea Generală insistă în ideea de a încerca totuşi elaborarea unei asemenea definiţii, în mod surprinzător cu voturile Uniunii Sovietice şi ale blocului de răsărit împotriva celor ale Statelor Unite şi Marii Britanii.

Dar în 1957 Comisia se desfiinţează şi declară în comunicatul ei final că „perioada actuală, cu nenumăratele şi puternicele ei stări de tensiune, nu ar fi adecvată pentru reglementarea acestei probleme". Cu alte cuvinte, nu poate fi adoptată o lege împotriva furtului, pentru că există prea mulţi hoţi ipotetici sau reali.

Din aceleaşi cauze au rămas ineficiente şi numai pe hîrtie şi toate celelalte hotărîri, cele care au fost într-adevăr adoptate în cadrul Naţiunilor Unite. La 3 noiembrie 1947, de exemplu, Adunarea Generală luase hotărîrea de „a condamna propaganda de război, în orice

formă şi în orice ţară, care are ca scop sau care poate crea sau mări o ameninţare a păcii, o violare a ei sau un act de agresiune". În noiembrie 1949, Naţiunile Unite au invitat, printr-o rezoluţie, guvernele „să se abţină de la orice ameninţare cu forţa ori la folosirea forţei şi să se abţină de la orice ameninţare ori atitudine care ar putea pune direct sau indirect în pericol pacea, independenţa sau integritatea teritorială a vreunui stat". În continuare, se făcea apel la popoare „să soluţioneze litigiile internaţionale pe cale paşnică şi să colaboreze pentru crearea unui sistem prin care să se asigure interzicerea efectivă a armelor atomice".

Una dintre consecinţele cele mai directe ale procesului de la Nürnberg a fost hotărîrea luată la 9 decembrie 1948 de Naţiunile Unite împotriva genocidului. Această convenţie internaţională, ratificată la 9 mai 1954 şi de Uniunea Sovietică, incriminează acţiunile „menite să distrugă, total sau parţial, un grup naţional, etnic, rasial, religios ori politic".

Ce-i drept : convenţia nu conţine şi prevederi penale, şi la fel ca şi în alte cazuri, nu rezultă cum ar fi posibil ca „acuzatul, în anumite cazuri, să fie deferit justiţiei şi să se execute condamnarea chiar şi prin recurgerea la forţă şi împotriva voinţei statului său".

„A face o paralelă cu Tribunalul de la Nürnberg este un punct de vedere eronat — constată în 1951 Comisia de drept internaţional a Naţiunilor Unite —, fiindcă în condiţiile dreptului de ocupaţie, acel Tribunal putea funcţiona aproape la fel ca oricare alt tribunal naţional".

Totul făcut aşadar de mîntuială şi incomplet : o hotărîre a Adunării Generale din 28 noiembrie 1953, potrivit căreia se reglementează „desfiinţarea tuturor sistemelor de muncă forţată sau de corecţie, fie ele doar mijloace ale constrîngerii politice, ori aplicate drept pedeapsă pentru deţinerea sau exteriorizarea unor convingeri politice, sau aplicate într-o asemenea măsură, încît să constituie un element important în economia ţării respective". Şi tot treabă de mîntuială este şi ceea ce a sintetizat Crucea Roşie Internaţională de la Geneva în patru convenţii noi, privitor la mijloacele moderne de distrugere în masă : îmbunătăţirea soartei răniţilor şi prizonierilor de război, partizanii intrînd şi ei în anumite condiţii sub incidenţa convenţiei, şi dispoziţia ca, după încheierea ostilităţilor, prizonierii de război să fie repatriaţi neîntîrziat. Cea de-a patra convenţie se ocupă de „protecţia populaţiei civile pe timp de

război". Se mai prevede apoi crearea unor zone neutre și de protecție, la adăpost de vîltoarea războiului.

„Persoanele civile aflate pe teritoriul inamic", se spune printre altele, „au dreptul să părăsească țara inamică, dacă motive de securitate nu le împiedică s-o facă. Cel ce nu părăsește țara inamică este obligat să se supună acelorași condiții de muncă și de viață ca și cetățenii țării respective. Internarea — doar în cazuri excepționale. Ea nu trebuie să aibă caracterul unei pedepse". Și mai departe: „Persoanele civile din teritoriul ocupat urmează să-și păstreze condițiile lor de viață. Sînt interzise deportările și transferurile fără nici un motiv întemeiat. Forța de ocupație răspunde de aprovizionarea populației civile. Nu se obligă la muncă persoane sub 18 ani".

Dar, în ciuda caracterului incomplet a tot ceea ce s-a realizat, procesul va rămîne incontestabil cel puțin un avertisment moral, în orice împrejurare, o temelie pe care într-o bună zi se va putea ridica un edificiu mai eficient, mai durabil. Membrii unui comitet american de grațiere — David W. Peck, Frederic A. Moran și Conrad E. Snow — au formulat în felul următor ideea: „Procesul de la Nürnberg a demonstrat că, în orice timp, dreptatea și legea au fost mai presus de om, chiar mai presus de șefii unor state sau de membrii guvernelor acestora, și că individul este obligat să răspundă în fața societății pentru toate acțiunile sale".

Dacă Hitler ar fi cîștigat războiul

Cel mai bun lucru ar fi fost dacă Hitler și-ar fi pierdut viața într-un accident de automobil în 1938, imediat după anexarea regiunii sudete. Cam în acest sens s-a exprimat Göring de mai multe ori la Nürnberg. În acest caz, aprecia el, întreaga situație pe plan mondial ar fi luat cu totul alt curs:

1. N-ar fi izbucnit războiul.
2. N-ar fi avut loc masacre în masă, dat fiind că doar întinsele regiuni din răsărit au putut oferi posibilitatea pentru comiterea lor.
3. Uniunea Sovietică n-ar fi ajuns o putere mondială.
4. „Reich"-ul, în schimb, în care fuseseră reuniți aproape toți germanii, ar fi putut să-și ducă mai departe existența de mare putere.

Şi, după considerații de acest gen, Göring obișnuia să mai adauge: „Iar Hitler ar fi intrat în istorie ca cel mai mare german al tuturor timpurilor". Firește că în anul 1938 Göring n-a făcut cu glas tare speculații privitoare la o eventuală moarte a lui Hitler. Le face acum, în celula sa, pentru a le da de înțeles vizitatorilor săi că numai Hitler poartă vina pentru tot ce s-a întîmplat mai apoi — ca și cînd nimeni altul decît el n-ar fi nutrit planuri ambițioase, dacă nu chiar diabolice.

Imaginea naivă, în lumina căreia totul s-ar fi rezumat la dorința de a-i reuni pe toți germanii într-un imperiu pașnic, a fost dezmințită la procesul de la Nürnberg prin contraargumente. Nu numai Hitler a țintit de la bun început mult mai departe: oameni ca Ribbentrop și Himmler s-au situat în această privință pe aceeași poziție. Iar ceilalți, erau și ei cel puțin edificați asupra intențiilor celor dintîi.

Încă din anul 1923 a devenit limpede că Hitler are în vedere posibilitatea unui război de amploare în Europa de răsărit — a unui război împotriva Uniunii Sovietice. Nici măcar nu și-a camuflat intențiile, dimpotrivă, le-a exprimat fără echivoc în cartea sa *Mein Kampf*, din care s-au citit la Nürnberg o serie de pasaje mai importante. Cartea a fost vîndută în milioane de exemplare. Cu siguranță că majoritatea cumpărătorilor n-au citit-o, dar vîrfurile partidului, firește, trebuiau s-o cunoască în liniile ei generale.

În *Mein Kampf* Hitler vorbește fără ocol despre necesitatea lărgirii „spațiului vital" al poporului german. Analizează deosebit de scrupulos ce regiuni ar putea oferi asemenea posibilități de extindere și, după considerații detaliate, ajunge la următoarea concluzie: „Vom sista veșnicul curs germanic spre sudul și apusul Europei și ne vom îndrepta privirea spre țara din răsărit. Căci dacă este să vorbim astăzi în Europa despre un spațiu nou, nu ne putem gîndi decît, în primul rînd, la Rusia și la statele limitrofe supuse ei".

Hitler s-a ținut cu sfințenie de programul său din anul 1923; iar cînd, în anul 1939, el a pornit într-adevăr războiul, pînă și oamenii din imediata sa apropiere s-au arătat surprinși: nu citiseră cartea maestrului lor, ori crezuseră că nu trebuie luate chiar în serios declarațiile lui îmbîcsite de la începutul carierei sale.

Fără îndoială o concluzie eronată, căci pe sine însuşi Hitler se lua foarte în serios. Un anumit cerc restrîns dar important din jurul lui Hitler nu se poate disculpa nici pretextînd convingerea că elucubraţiile de pe vremuri ale lui Hitler n-ar fi servit decît unor scopuri de propagandă. Căci la 5 noiembrie 1937, în timpul faimoasei Conferinţe de la Hossbach, el le-a spus de-a dreptul oamenilor săi de încredere Göring, Raeder şi Neurath că problema germană nu va putea fi soluţionată decît pe calea violenţei. Că dacă lui, lui Hitler, îi va fi dat să mai trăiască pînă atunci, hotărîrea lui nestrămutată este ca pînă în 1943—1945 să rezolve problema spaţiului vital al germanilor.

Deci încă din anul 1923 Hitler anunţă viitorul „curs germanic" spre răsărit, iar în anul 1937 îşi fixează anul 1945 ca ultimul termen. În anii 1939 şi 1941 face şi paşii hotărîtori în direcţia respectivă : atacul asupra Poloniei şi invazia în Uniunea Sovietică.

Dacă vrem, aşadar, să ne imaginăm viitorul aşa cum arăta el în visurile aberante ale lui Hitler şi ale acoliţilor săi, trebuie să privim şi realitatea în faţă. Căci toate planurile de viitor ale lui Hitler se întemeiau pe victoriile pe care el abia urma să le repurteze. Europa cea înrobită de el nu constituia pentru el decît o bază solidă şi de nezdruncinat.

Faptul că Europa n-a fost niciodată în întregime înrobită, nici măcar în perioada de glorie maximă a lui Hitler, asta pe el nu-l deranja cîtuşi de puţin. În ceasuri de noapte tîrzii îşi frămînta mintea cu planuri grandioase de construcţie, pentru perioada de după război ; problemele curente nerezolvate le expedia cu cîteva cuvinte repezite. „Anglia va fi îngenuncheată", spunea, ca şi cum simplele sale cuvinte ar fi avut, chiar ele însele, forţă magică. „Practic, Rusia a şi pierdut războiul", declara el, deşi faptele evidente demonstrau contrariul.

Fantasmagorie despre noua ordine în Europa

Potrivit tuturor datelor care au ieşit la lumină în cadrul procesului de la Nürnberg şi chiar şi mai tîrziu, Hitler a trăit într-adevăr într-o lume a fantasmelor, în care realitatea şi visele sale aberante se împleteau, formînd o lume periculoasă de năluciri. Nălucirile sale se bazau, după cum am mai arătat, pe o Europă îngenuncheată odată pentru totdeauna. Ultimii adversari, Marea Britanie

şi Uniunea Sovietică, sînt ca şi învinşi şi îngenuncheaţi şi ei. Ba mai mult, dintr-o lovitură au fost şterse de pe harta lumii pînă şi ţările neutre :

1. În ultimele luni de război, pe Hitler îl mai bătea gîndul să atace şi să cucerească şi Elveţia. Planurile militare elaborate în acest sens purtau denumirea codificată „Operaţiunea Tannenbaum". Elveţia urma să fie apoi împărţită, potrivit celor trei zone lingvistice, între Germania, Italia şi Franţa.

2. SS-Führerul Heinrich Himmler, şi el tot un fantast, a vorbit în repetate rînduri despre intenţia sa de a împărţi după război Suedia. Partea de nord o vor primi în dar finlandezii, drept recompensă pentru frăţia lor de arme. Partea centrală şi de sud avea să fuzioneze cu Marele imperiu germanic, despre care vom vorbi mai jos.

3. Planul de atac elaborat împotriva unei alte ţări neutre, şi anume Portugalia, purta în documentele Statului major german denumirea codificată „Isabella". Portugalia urma să fie cucerită cu acordul Spaniei, în timpul „Operaţiunii Felix" — cucerirea Gibraltarului — care avea să se desfăşoare în paralel. În luna ianuarie 1941, Churchill încă se mai temea că Hitler va trece la realizarea prin surprindere a acestor două operaţiuni.

4. Irlanda, care se declarase nebeligerantă, Hitler intenţiona s-o folosească în momentul oportun împotriva Marii Britanii, pentru a o putea subordona pe această cale Berlinului.

5. În ce priveşte Turcia, Hitler oscila între ideea de a atrage Ankara de partea sa, ca aliat, şi posibilitatea ispititoare de a o supune şi pe ea prin forţă. Îl fascina gîndul că ar putea găsi în Turcia o nouă bază militară împotriva Uniunii Sovietice şi ar putea trimite totodată trupele germane să pătrundă, prin teritoriul turc, în Siria şi în zonele petrolifere ale Angliei din Orientul Apropiat, unde, la un termen stabilit, ele ar putea face apoi joncţiunea. la Canalul de Suez, cu „Afrikakorps" al lui Rommel.

6. Ca ultimă putere neutră, după ce şi Spania va fi participat la război de partea Germaniei, n-ar mai rămîne apoi decît Vaticanul. În ce priveşte biserica, Hitler, Himmler şi Rosenberg au planuri bine precizate, despre care vom mai vorbi. Amintim aici doar faptul că Himmler pusese la cale, îndată după căderea lui Mussolini, răpirea Papei. Trupe de desant aerian, sub comanda lui Otto Skorzeny, urmau să fie lansate în Piaţa Sf. Petru din

Roma, să-l aresteze pe Pius al XII-lea şi să-l ducă în Germania.

Toate acestea nu sînt pure fantezii. Planurile fiecăreia dintre acţiunile amintite erau gata elaborate; parte din ele s-au păstrat în original, parte au fost confirmate prin alte documente ori prin depoziţiile martorilor. Evoluţia reală a situaţiei de război constituie cauza pentru care ele n-au putut fi puse în aplicare. Existenţa tuturor acestor planuri însă pune în evidenţă intenţia clară a lui Hitler de a supune Europa în întregime.

Cînd Rudolf Hess, locţiitorul führerului, a zburat în anul 1941 în Scoţia, el a declarat la un interogatoriu pe care i l-a luat Ivone Kirkpatrick, mai apoi comisar la Bonn, că Germania „vrea mînă liberă în Europa". Lordul Simon, care şi el s-a întreţinut cu Hess, a vrut să ştie dacă intenţia lui Hitler este să menţină şi în viitor sub ocupaţie toate teritoriile cucerite din Europa. Potrivit răspunsului lui Hess, Hitler s-ar fi referit la această chestiune o singură dată şi ar fi spus : „Există oameni care cred că vreau să păstrez tot ceea ce am cucerit — doar nu sînt nebun !"

În acelaşi timp însă în care Hess dădea în Anglia explicaţia de mai sus, la 16 iulie 1941, Hitler susţinea în Germania, în cadrul unei întrevederi cu oamenii lui de încredere, exact contrariul. „Hitler a declarat", precizează sentinţa de la Nürnberg la acest punct, „că naţional-socialiştii n-ar avea deloc intenţia să mai elibereze vreodată teritoriile ocupate şi că trebuie luate, în acest scop, toate măsurile necesare".

Sînt destul de evidente intenţiile lui Hitler în ce priveşte Europa. Mai puţin limpede se conturează imaginea ţărilor neeuropene.

Toţi negrii şi evreii în Madagascar

Fiind convins de victoria finală, fiind chiar el acela care a declarat război Statelor Unite, Hitler trebuie să fi crezut într-adevăr că poate îngenunchea şi America. Intenţia lui era să desfiinţeze pe vecie America ca factor politic mondial. Preconiza ca dr. Goebbels, în calitate de dictator şi sprijinit de Göring, să elimine populaţia evreiască din S.U.A. şi să „reîmprospăteze" părţile de origine germană ale populaţiei pînă cînd, în final, America de Nord va deveni o ţară germană. Alfred Rosenberg, „creierul" mişcării, se ocupase deja de problema rasială din

America. În celula sa de la Nürnberg i-a mărturisit psihiatrului legist american, Douglas M. Kelley, cum ar fi urmat să rezolve învingătorii germani problemele interne ale Statelor Unite.

Imaginaţia lui Rosenberg mergea pînă într-acolo, încît să prevadă izgonirea tuturor negrilor şi evreilor din America. Urmau să fie duşi undeva, în altă parte, eventual în Madagascar. Fireşte că nici acolo nu aveau să fie lăsaţi de capul lor : Rosenberg continua să-i urmărească cu indicaţiile sale. „Evreii", îi spune el lui Kelley, „şi-ar fi putut stabili domiciliul în oraşe şi ar fi putut face comerţ, iar negrii ar fi fost colonizaţi la ţară, pentru a se îndeletnici cu agricultura".

Această perspectivă fiind expusă de el abia după prăbuşirea Germaniei, în închisoare, sigur că evreilor li se oferă în cadrul ei o soartă mai blîndă. În condiţiile unei victorii a Germaniei naţional-socialiste, fără îndoială că naziştii nu la Madagascar s-ar fi gîndit, ci la exterminarea evreilor, în maniera „soluţiei definitive" din Europa. Oribilul program face şi el parte din planurile ce urmau a fi puse în aplicare după victoria finală. Omul care se desemna drept cel mai bun cunoscător al problemei evreieşti, Julius Streicher, a publicat încă înainte de război, în mai 1939, un articol profetic în săptămînalul său *Der Stürmer*. În articol se spunea între altele : „Împotriva evreilor din Rusia trebuie organizată o expediţie de pedeapsă ; o expediţie de pedeapsă, care să le hărăzească soarta ce-i paşte pe toţi criminalii şi răufăcătorii : condamnarea la moarte, execuţia ! Evreii din Rusia trebuie ucişi ! Trebuie stîrpiţi pînă la unul !"

Abstracţie făcînd de faptul că aceste cuvinte ca şi altele asemănătoare l-au dus pe Streicher cu gîtul în ştreang, ele ilustrează fără echivoc cum stăteau lucrurile cu programul de atunci. Privită prin prisma documentelor şi declaraţiilor, imaginea de ansamblu se conturează limpede : Germania, Italia şi Japonia au încheiat războiul ca învingători ; Germania este stăpînă în Europa, din Groenlanda şi pînă în Urali ; împreună cu Japonia impune legile într-o Americă de-acum neputincioasă şi, cu sprijinul Italiei, îşi extinde influenţa pînă în ţările de la Marea Mediterană şi în Africa. Germania şi-a recăpătat fostele colonii şi le-a sporit numărul prin cucerirea altora noi ; cea mai mare parte a Imperiului britanic mondial, de-acum dezmembrat, se află sub dominaţia Japoniei.

Atît ne precizează documentele şi depoziţiile martorilor. Ceea ce a mai rămas din lume sînt doar cîteva zone ca America de Sud, Canada, India, deasupra cărora pluteşte umbra nesiguranţei. Oricine îşi poate imagina ce vrea în legătură cu soarta lor. Ne vom limita însă strict la planurile de viitor concrete. Căci bărbaţii de frunte din preajma lui Hitler nu şi-au economisit deloc timpul în ce îi priveşte. Potrivit expunerilor şi dispoziţiilor lor, potrivit unor studii făcute în scris, ne putem face o imagine precisă a unei Europe de după victoria finală a germanilor.

Pentru început era prevăzută, după spusele lui Rosenberg, o mare conferinţă de pace, fără îndoială un spectacol desfăşurat cu toată pompa şi cu exces de fanfaronadă, pentru ca apoi să urmeze un dictat cu consecinţe dezastruoase. Tratamentul pe care Hitler preconiza să-l aplice vecinilor săi apuseni putea fi apreciat după soarta pe care o hărăzise în mintea sa Angliei. Chiar Rudolf Hess, locţiitorul său, explică cu o franchețǎ dezarmantă, îndată după aterizarea sa în Scoţia, că Hitler intenţionează „să nimicească complet“ Marea Britanie şi „s-o menţină apoi, după război, într-o stare de veşnică subordonare“. (Şi trebuie să recunoaştem că tratamentul hărăzit de Hitler englezilor, după victoria finală, era totuşi relativ uman ; raportat, fireşte, la noţiunile sale despre umanitate. Regele Angliei urma să fie înlocuit cu ducele de Windsor, iar acesta să fie secondat de Ribbentrop, ridicat şi el la rangul de duce.)

„Într-o stare de veşnică subordonare“ se spune că vor trebui menţinute şi Franţa — ea în primul rînd —, şi ţările balcanice. Luxemburgul şi părţi din Olanda, Belgia şi Danemarca urmau să fie anexate la teritoriul Reichului. La 19 februarie 1940 are loc o întrevedere la Cartierul general al lui Göring. Cu acest prilej însuşi Göring declară : „Intenţia noastră este de a-i lăsa Olandei independenţa, de a o lega însă cît mai strîns de Reich. Olandezii se vor gospodări singuri, trebuie însă consolidată pe toate căile influenţa germană în domeniul economic. Luxemburgul să fie înglobat în Imperiul german, Norvegia să fie şi ea anexată Germaniei. Alsacia şi Lorena vor fi reînglobate în teritoriul Imperiului german ; intenţia noastră este de a crea un stat breton independent. Sigur că mai avem şi alte planuri, nedefinitivate încă total, cu privire la Belgia, referitor la tratamentul special ce ur-

mează a fi aplicat flamanzilor de acolo şi referitor la crearea unui stat burgundic".

Atunci cînd, în anul 1945, a fost audiat de către judecătorii de la Nürnberg, i s-a pus dr. Hans Globke, fost consilier ministerial în cadrul Ministerului de Interne al lui Frick şi mai apoi secretar de stat al cancelarului federal Adenauer, următoarea întrebare : „Aveţi cunoştinţă de existenţa unor planuri care prevedeau anexarea şi a altor zone franceze, cu ocazia încheierii păcii între Germania şi Franţa ? Cum ar fi Belfort, Nancy, bazinul mineral de la Briey, regiunea carboniferă a nordului, zona roşie, un teritoriu limitrof Guvernămîntului general Belgia ?"

Globke : „Da, au existat într-adevăr asemenea planuri. Ele au fost elaborate de secretarul de stat, dr. Stuckart, din însărcinarea specială a führerului, şi le-am văzut cu ochii mei. Propunerile au fost comunicate, spre luare la cunoştinţă, Externelor, OKW-ului precum şi Comisiei de armistiţiu de la Wiesbaden... Secretarul de stat von Stuckart a fost chemat cu o primă variantă la Cartierul general al führerului. După examinarea atentă a planului, führerul l-a găsit prea restrîns şi a dat ordin să fie prevăzute pentru anexare şi alte teritorii, în special de-a lungul coastei Canalului Mînecii".

Statul Burgundia, despre care vorbise Göring la conferinţa sa şi care îşi avea şi el un loc bine definit în planurile elaborate de Stuckart, este una din ideile preferate ale lui Himmler. SS-Führerul i-a mărturisit medicului şi masorului său personal, Felix Kersten, că statul Burgundia va trebui desprins din teritoriul Franţei. Léon Degrelle, conducătorul belgian al fasciştilor, urma să devină prim-cancelar al Burgundiei, rămînînd însă subordonat „guvernatorului imperial" german — o funcţie pe care Himmler şi-o rezervase pentru sine. În acest stat burgundic avea să fie introdusă limba germană ; un trimis special burgund urma să se afle la Berlin şi unul german în Burgundia.

Imperiul germanic mondial pînă în Urali

Şi în interiorul Germaniei se preconizau schimbări substanţiale. Himmler vorbea despre planul de a face din Berlin un oraş cu opt milioane de locuitori. În acest scop, teritoriul înconjurător pe o rază de o sută de km — îi ex-

plica el lui Kersten — avea să fie expropriat şi reclădit. Pentru a putea crea spaţiul necesar unei asemenea extinderi imense a oraşului, Himmler intenţiona să evacueze satele comitatului Brandenburg şi să le mute integral într-un alt loc. Doar puţine sate trebuiau să rămînă în zona înconjurătoare a noului oraş, devenind proprietăţi model. Noile colonii de vile prevăzute în plan, situate în mijlocul unor spaţii verzi întinse, vor deveni apoi ramificaţii ale super-oraşului descentralizat.

Încă în plin război, Hitler studiază asiduu machete, solicită să i se prezinte proiecte pentru arcuri de triumf şi magistrale uriaşe, pe care intenţionează să le construiască la Berlin ; un interes deosebit acordă însă altor oraşe, ca, de exemplu, Viena. Personal preferă oraşul Linz, căruia îi hărăzeşte în Europa de după război un loc aparte. Oricum însă, Berlinul avea să rămînă capitala, şi nu numai a unui „Mare imperiu german“, ci chiar şi a aşa-zisului „Imperiu germanic mondial“, denumire pe care Alfred Rosenberg şi începe s-o folosească în anumite documente oficiale. Înspre răsărit, Imperiul mondial trebuia să se întindă pînă dincolo de Moscova, pînă la poalele Uralilor. Căci intenţia reală a lui Hitler era de a germaniza întreaga Europă pînă la Urali, dar şi dincolo de Urali voia să-şi asigure, în colaborare cu Japonia, o influenţă atît de puternică, încît nici acolo să nu se mai poată constitui vreodată entităţi naţionale. Hitler pornea de la ipoteza că dincolo de Urali n-ar mai exista decît eventual triburi nomade, care, cine ştie cum, ar mai putea avea pe deasupra şi obrăznicia să atace graniţele germane. Oricum însă, el conta pe posibilitatea de a-şi crea de-a lungul Uralilor o aşa-zisă „graniţă a sîngelui“, peste care, secole de acum înainte, să nu poată trece nici unul din popoarele Asiei.

Hitler ca semizeu în munţi

Stăpînii Reichului afectau foarte mult timp planurilor de viitor de acest tip, fapt ilustrat şi el de o serie întreagă de exemple, chiar dacă mai puţin importante ca semnificaţie. Fotograful personal al lui Hitler, Heinrich Hoffmann, menţionează în memoriile sale : „După încheierea victorioasă a războiului şi după ce va fi dat lumii o nouă ordine, Hitler avea de gînd să se retragă din politică“. Hitler îi spusese lui Hoffmann : „Am să-mi aleg drept refugiu Obersalzberg. Voi trăi acolo în linişte şi voi avea

totodată posibilitatea să-l țin sub observație pe urmașul meu. Sigur că mai tîrziu, moșneag fiind, n-am s-o mai pot face. Și de aceea trebuie să instalez în locul meu un urmaș atîta timp cît mai sînt încă în putere, pentru ca o perioadă de timp să-l mai pot supraveghea și să mai pot și interveni cînd va avea nevoie de sfatul meu".

Și Hoffmann își continuă relatările și ne spune cum își imagina Hitler că „într-o bună zi, cîndva, va veghea ca un semizeu legendar deasupra unei Germanii atotputernice, stăpînă absolută în lume, că se va dedica artelor și va lăsa pe altul să se ocupe de treburile statului. Vorbea chiar foarte serios, ba mai mult, se și gîndise la un anumit om pe care să-l poată desemna drept urmaș al său. Nu se gîndea nici la Bormann, și nici la Göring. Din motive foarte realiste".

„Cînd eu voi fi bătrîn", îi spunea Hitler lui Hoffmann, „toți acești domni vor fi și ei bătrîni. Îmi și imaginez cum va arăta întreaga societate cînd se vor ramoli cu toții. Göring cu gută și păr alb în cap ! Nu, urmașul meu va trebui să fie un bărbat în floarea vîrstei, sprinten și cu elanuri tinerești".

Hitler dă de înțeles că se gîndește la o persoană „cam de tipul lui Baldur von Schirach", relatează Hoffmann. Fiica acestui Hoffmann, căsătorită chiar cu Baldur von Schirach, este inițiată și ea în planurile de viitor ale führerului. Și ea și-a scris memoriile, și astfel aflăm că într-o zi l-a întrebat pe dictator : „Și ce aveti de gînd să faceți după război, domnule Hitler ?" Și continuîndu-și relatarea, Henriette von Schirach, soția șefului tineretului din Reich, ne arată și ce i s-a răspuns : „După festivitatea de încheiere a păcii, care va avea loc în sala imperială din Aachen, Hitler vede venind marea clipă, cînd vechea gardă va fi înlocuită de cea nouă, situație pe care și-o imaginează rezolvîndu-se în felul următor : soldații de pe front, întorși acum acasă, îi vor înlocui în funcții pe capii partidului, rămași în țară ; în felul acesta se vor rezolva dintr-un foc două probleme : nu trebuie să-i trimită acum pe front pe Gauleiterii lui, iar după terminarea războiului, poate scăpa de ei cu o motivație bine fondată".

„Moscova ?" caută să-și amintească Henriette von Schirach. „Oare ce a spus despre Moscova ? «Am să șterg de pe hartă acest nume, și acolo unde este acum Moscova, am să fac un lac de acumulare imens...»".

Sfîrşitul războiului urma să fie sărbătorit la Berlin ; în mintea lui Goebbels existau deja, bine conturate încă din primii ani de război, planurile pentru sărbătorirea victoriei : un marş triumfal al generalilor victorioşi şi al purtătorilor Crucilor de fier, pe sub marea Poartă Brandenburg ; serbări pe toate străzile şi în toate pieţele. Bucătăriile de campanie vor distribui bere şi mîncare. Spectacole de gală în toate teatrele. Şi, în timp ce Hitler va da o recepţie în onoarea glorioşilor săi conducători de oşti, poporul va valsa în piaţa Wilhelm...

În planurile de reorganizare a lumii, Europei de răsărit îi revine cel mai de seamă rol pasiv. De îndată ce Hitler şi-a făcut cunoscută hotărîrea sa nestrămutată „de a zdrobi Uniunea Sovietică", Rosenberg, ideologul partidului, s-a şi pus pe treabă : s-a apucat să întocmească planurile concrete de organizare a uriaşului imperiu.

La consfătuirea lui Hitler cu Göring, Rosenberg şi Bormann, ţinută la 16 iulie 1941, toate aceste planuri au luat o formă şi mai concretă. Acuzatorul american adjunct, Samuel Harris, a citit la Nürnberg cîteva pasaje din stenograma consfătuirii respective : „De o importanţă principială majoră este acum", declara Hitler, „să rupem întraşa fel în bucăţi turta asta imensă, încît, avînd-o la îndemînă, s-o putem în primul rînd stăpîni, în al doilea rînd administra şi în al treilea rînd exploata. Nicicînd să nu se mai poată constitui o forţă militară la vest de Urali, chiar de-ar fi să purtăm o sută de ani război pentru acest lucru. Principiul de fier trebuie să fie şi să rămînă unul singur : În veci să nu mai poată purta arme decît germanul, şi nimeni altul !"

„Führerul insistă", îşi continuă Harris citatul, „ca întreaga zonă baltică să fie anexată Reichului. Şi Crimeea, cu destul de întinse zone înconjurătoare (zonele de la nord de Crimeea), urmează să facă parte din Reich. Toţi locuitorii negermani vor trebui evacuaţi din Crimeea, ea urmînd a fi populată cu germani".

Pare a fi o idee îndrăgită în mod deosebit de Hitler : ştie de pe acum şi de unde îi va lua pe viitorii colonişti. La 2 iulie 1942 vorbeşte în timpul cinei despre această problemă, iar stenograful său Picker îşi notează : „Hitler povesteşte că a citit un memoriu al Gauleiter-ului Frauenfeld în legătură cu soluţionarea problemei Tirolului de sud. Frauenfeld făcuse propunerea ca locuitorii din Tirolul de sud să fie transferaţi în grup compact în Crimeea şi

colonizați acolo. Astfel s-ar putea pune capăt o dată pentru totdeauna vechiului litigiu cu Italia. Iar el, Hitler, consideră propunerea drept extraordinar de bună".

Dar să revenim la procesele-verbale de la Nürnberg. Acuzatorul secund Harris lecturează în continuare: „Apoi führerul precizează că și zona Volga trebuie să devină teritoriu al Reichului, aidoma zonei Baku; va deveni o concesiune germană (colonie militară)".

O Crimee populată cu coloniști din Tirolul de sud și regiunea petroliferă Baku transformată în colonie militară germană — firește că nu le poți lăsa așa, pierdute pur și simplu într-o zonă depopulată din răsărit. Și atunci Hitler se hotărăște să colonizeze și întinderile înconjurătoare cu „agricultori din Reich", care să trăiască acolo „în colonii deosebit de frumoase", după cum consemnează Picker: „Pentru serviciile administrative și autoritățile germane să fie ridicate edificii minunate, pentru guvernatori palate. În preajma clădirilor administrative vor fi instalate centrele comerciale necesare. Iar în jurul orașului, pe o rază de 30—40 de km, sate frumoase cu impecabile căi de acces spre oraș. Mai departe — dincolo de sate —, va rămîne cealaltă lume, în care îi vom lăsa pe ruși să trăiască cum le-o place. Atîta doar că vor fi sub stăpînirea noastră. În cazul unei revoluții, nu trebuie decît să aruncăm cîteva bombe pe orașele respective și gata cu ei. O dată pe an vom purta un grup de chirghizi prin capitala Reichului, pentru a le umple sufletele de forța și măreția monumentelor noastre de piatră".

În himericele colonii germanice din răsărit Hitler nu vrea să ducă numai germani.

„Pe norvegieni, suedezi, danezi și olandezi trebuie să-i dirijăm tot înspre zonele din răsărit", explică el într-un cerc restrîns. „Vor fi verigi ale Reichului. Vom alege solul cel mai bun, și pentru început numai proprietățile cele mai bune. În regiunea mlăștinoasă vom amenaja un uriaș teren de antrenament pentru trupă, de vreo 350—400 km, cu rîuri și toate celelalte obstacole pe care le poate oferi natura".

Și în continuare Picker a stenografiat: „SS-Reichsführerul să nu fie îngrijorat de faptul că clienții săi din lagărele de concentrare vor trebui să ia locul coloniilor de deținuți din zona canalului Murmansk: el, Hitler, are foarte mare nevoie de forța de muncă a acestor oameni, pentru a construi pe întinsul teritoriu rusesc fabricile de

armament necesare. În partea centrală a Rusiei vor trebui asanate, pînă una-alta, mlaştinile fără sfîrşit prin cultură de stuf, pentru a mai stăvili în iernile următoare valurile de ger dinspre răsărit. Ba mai mult, ar fi foarte indicate şi plantaţiile de urzici de cultură, căci din fibrele urzicilor se poate extrage o celofibră net superioară din punct de vedere calitativ bumbacului. În fine, ca o sarcină primordială se impune împădurirea Ucrainei, pentru a mai stăvili puternicele ploi torenţiale".

Fireşte că Hitler vrea să acopere suprafaţa întregului Reich germanic cu şosele. Un alt plan al său constă în realizarea unui super-transport feroviar. Stenograma lui Picker precizează : „Se gîndeşte la un trafic de mare viteză, de circa 200 km/oră. Vagoanele trenurilor rapide din prezent fireşte că nu vor putea fi folosite la trenurile de mare viteză. Vor trebui construite altele, mult mai late, eventual de la bun început şi etajate. Vagoanele de acest tip nu vor putea rula pe şinele obişnuite ; ci vor trebui construite altele, cu ecartament mult mai mare, de circa patru metri. Ar fi bine ca liniile cu ecartament mai mare să fie realizate prin adăugarea unei linii sau chiar a două linii, şi să poată asigura circulaţia în ambele sensuri şi pentru trenurile de marfă. Führerul porneşte de la bun început de la ideea că traseul principal, cum ar fi ruta spre bazinul Donețului, trebuie să fie prevăzut cu patru şine".

Hitler consideră problema atît de importantă, încît încă de la sfîrşitul lui mai 1942 o discută şi cu ministrul transporturilor, Julius Dorfmüller, şi cu arhitectul Albert Speer. Trenurile trebuie să aibă un ecartament de patru metri ; la intrarea în vechiul Imperiu, în Berlin, liniile se vor contopi, cu ramificaţii spre München şi bazinul Ruhrului.

Despre preţul unor asemenea minunăţii n-a pomenit nimic nici Hitler, şi nici cei din suita sa. El poate fi însă uşor dedus.

Este suficient ca slavii să ştie să numere pînă la o sută

Dacă Hitler ar fi cîştigat războiul, fireşte că în întreaga Europă ar fi fost continuată opera de exterminare a milioane de oameni. Probabil că n-ar mai fi rămas în viaţă nici un evreu, din Groenlanda şi pînă în Urali. Toţi evreii

ar fi căzut victimă camerelor de gazare şi comandourilor de execuţie, la fel ca şi circa treizeci de milioane de slavi, pe care Hitler îi sortise pieirii.

Restul populaţiei slave ar fi devenit, potrivit dorinţei lui Himmler, doar o nesecată rezervă de material uman valorificabil la munca forţată, exact în sensul viziunii vechilor egipteni şi a babilonienilor : mînă de lucru ieftină în construcţii sau pe ogoare, ca personal domestic sau necesară la diferite munci auxiliare, toate în folosul stăpînitorilor.

„Din acest motiv nici n-ar fi admisibil ca populaţia negermană să beneficieze de o cultură mai înaltă", ne transmite Picker formularea lui Hitler. „Sigur că trebuie să le dăm şcoli, pentru frecventarea cărora vor fi obligaţi să plătească taxe. În şcoli însă nu trebuie lăsaţi să înveţe mai mult decît eventual semnificaţia semnelor de circulaţie. Conţinutul orelor de geografie se va rezuma în linii generale la a-i învăţa că Reichul are o capitală care se numeşte Berlin. În rest, ajunge ca populaţia negermană să înveţe să scrie şi să citească cîte puţin în germană. De lecţii de matematică ori de altele asemănătoare n-au nevoie".

Martin Bormann, secretarul particular al lui Hitler, îi scria la 23 iulie 1942 o scrisoare ministrului Reichului pentru teritoriile ocupate din răsărit, Alfred Rosenberg. Acuzatorul american adjunct Thomas J. Dodd a citit la Nürnberg cîteva fraze din ea : „Slavii sînt obligaţi să lucreze pentru noi. În măsura în care n-avem nevoie de ei, pot să se şi prăpădească. Aşa că obligativitatea vaccinului şi ocrotirea sănătăţii lor sînt de prisos. Instruirea lor ar constitui un pericol. E suficient dacă ştiu să numere pînă la o sută. E admisibilă doar atîta învăţătură, cît să-i transforme în lucrători utili pentru noi. În materie de hrană vor primi numai strictul necesar".

Pentru a le răpi slavilor posibilitatea unei viitoare dezvoltări naţionale, Hitler ordonă devastarea celor mai importante oraşe. După cum am mai relatat, intenţiona să radă Moscova de pe suprafaţa pămîntului, iar în locul ei să facă un lac de acumulare. A dat de asemenea dispoziţie ca Varşovia şi Leningradul să fie făcute una cu pămîntul, să se şteargă aceste oraşe pînă şi din amintire.

Astfel vedea Hitler viitorul Europei : o masă imensă de supuşi, zdrobiţi din punct de vedere psihic şi fizic, la picioarele poporului german de stăpînitori.

Pe de altă parte însă, dacă ar fi cîştigat războiul, Hitler ar fi procedat şi cu conaţionalii săi germani la fel ca şi cu cei învinşi. Viaţa oricărui german, începînd cu tinerii din Hitlerjugend şi pînă la cei din căminele național-socialiste de bătrîni, trebuia să se încadreze în rigorile severe ale organizaţiilor de partid. Statul naţional-socialist era pregătit să reglementeze viaţa întregului popor, pînă în cele mai mici detalii. Pe Hitler, el însuşi nefumător, vegetarian şi ascet, îl bătea gîndul să impună întregului popor aceste virtuţi, în orice caz să interzică plăcerea fumatului şi să reorganizeze măcar aprovizionarea cu alimente a Wehrmachtului, obligîndu-l la un regim vegetarian; „doar nici atît de combativele legiuni romane nu consumau carne !"

Şi pe tărîm cultural Hitler intenţiona să impună poporului german o serie de restricţii. Se gîndea — ne spune Picker —, să desfiinţeze aparatele de radio; în locul lor aveau să rămînă numai difuzoarele, ascultătorii putînd urmări exclusiv programul oficial.

Intenţia lui Hitler, Rosenberg şi Bormann de a desfiinţa bisericile a fost analizată în detaliu la Nürnberg. Un catehism naţional-socialist urma să înlocuiască Biblia, iar „Mythus" al lui Rosenberg să ia locul creştinismului. Rosenberg vorbea în acest context despre „războiul sufletului" şi scria la 1 octombrie 1941 în jurnalul său: „Se pare, după cum spune führerul, că anumiţi papistaşi au început să cam aibă dureri de cap. I-am putea scăpa de ele numai luîndu-le capul !"

Potrivit jurnalului lui Rosenberg, Hitler susţinea că, aşa precum a fost introdus creştinismul prin mijloace omeneşti de constrîngere, tot numai de mijloace omeneşti de constrîngere este nevoie şi pentru a-l desfiinţa. Pentru a zădărnici influenţa bisericii romano-catolice, Hitler intenţiona să numească cîte un antipapă în toate ţările învinse. Spera să-i fărîmiţeze astfel pe catolici, şi la fel şi pe protestanţi, în multe grupuri adverse, pentru a fi în final singurul învingător.

Rosenberg voia să înfiinţeze la München un „Institut de istorie spirituală indo-germanică". Vorbeşte în jurnalul său despre menirea respectivului institut şi precizează că ea ar consta în „a înlocui tradiţia biblică demodată cu una mai bună şi chiar mai veche", făcînd

aluzie la învățații din vechea Persie și India. Imediat după război Rosenberg urma să înceapă, în colaborare cu Himmler, „bătălia împotriva unei instituții vechi de două mii de ani". Primul antipapă urma să fie un spaniol, cu reședința la Toledo. Vor urma apoi antipapi în Franța și Germania, care își vor duce existența lor cenușie pînă cînd va putea fi proclamată noua învățătură: un amalgam compus din slăvirea zeului germanic Wothan, învățăminte indo-persane, lozinci de-ale lui Bormann — multe dintre ele deja gata formulate — și „mitul sîngelui" al lui Rosenberg. Urma să fie o sarcină a școlii de a inocula tineretului noul amalgam, pînă cînd se vor fi stins din viață toți adepții vechii credințe — și odată cu ei și creștinismul.

Cele relatate mai sus nu sînt nici ele pure plăsmuiri, deși toate planurile naziștilor par într-atîta de incredibile, încît este necesar să le repeți încă și încă o dată pentru a le putea pricepe. Iar dacă Hitler ar fi cîștigat războiul, nebunia ar fi fost cu siguranță încă și mai mare. În nebulosul vis al conducerii naziste, „Imperiul germanic mondial" urma să fie guvernat de un grup de stăpîni, o nouă elită de sînge nobil, pe care Hitler intenționa s-o formeze personal prin SS-ul său.

„Prin metodele sale de selecție", explica Hitler, „SS-ul formează rezerva de conducători, cu ajutorul căreia va putea fi guvernat imperiul și peste o sută de ani, fără a trebui să-ți mai bați capul pe cine să numești în cutare sau cutare funcție".

Fără nici o exagerare : lapte de iapă pentru blonzii Siegfrizi

Himmler, în mod special, a luat foarte în serios ideea prășirii unei specii valoroase. Se considera pe sine — și spunea acest lucru fără să clipească — o reîncarnare a lui Henric Leul și voia să facă din SS-ul său un ordin de cavaleri ai Graalului, toți cu ochi albaștri, toți crezînd orbește în mitul sîngelui. Lumea sa spirituală era un amalgam bizar, compus din obsesia asasinatelor în masă, comise cu sînge rece, dintr-o exaltare sentimentală fanatică pentru tot ce este „nordic" și pentru eroismul gotic, și din admirația nețărmurită față de titanii istorici de tipul lui Genghis-Han și Attila.

Şi toate aceste elemente pot fi regăsite în planurile de viitor ale lui Himmler. Cum ar fi arătat lumea după o victorie definitivă a naziştilor rezultă limpede din preparativele şi declaraţiile lui Himmler.

Pentru a înlesni prăsirea elitei sale de SS-işti şi a unei nobilimi germanice de tip nou, Himmler intenţiona să schimbe după război şi legile matrimoniale. Încă din ianuarie 1941 a dat de înţeles că, după război, orice căsnicie rămasă fără copii va fi după cinci ani anulată. La 15 august 1942 le-a dat ordin SS-iştilor „să se îngrijească cît mai repede de zămislirea şi naşterea unor copii de sînge nobil". Şi s-a pus pe treabă, adunînd la un loc bărbaţi şi femei selecţionaţi pe criterii de rasă. Copiii care aveau să se nască din aceste perechi de prăsilă urmau să fie apoi crescuţi de SS. Printr-o dispoziţie secretă, SS-iştilor rămaşi acasă le-a ordonat să-i înlocuiască pe camarazii lor de pe front în patul soţiilor lor.

După război, Himmler intenţiona să-şi desfăşoare absolut oficial activitatea. Pe lîngă desfacerea căsniciilor fără copii, voia să mai introducă în Germania şi bigamia. Potrivit unor planuri deja întocmite, luptătorii de pe front cu multe decoraţii — purtători ai Crucii de fier ori ai Crucii germane din aur — erau primii care urmau să primească aprobarea pentru a lua în căsătorie două femei ; ulterior, acest sistem urma să fie extins „în funcţie de necesităţi". Cu predilecţia sa specifică pentru detalii, Himmler precizase totul cu mare exactitate : prima soţie va purta titlul negermanic de „domina" şi se va bucura de avantaje deosebite. Astfel, de exemplu, ea putea cere desfacerea căsătoriei, în cazul în care nu i-ar fi fost pe plac cea de-a doua soţie. Prin bigamie — era de părere şeful SS-ului — va creşte considerabil numărul urmaşilor, dar va creşte şi valoarea femeii, datorită concurenţei mai mari ; femeile nu-şi vor mai putea permite să fie delăsătoare sau certăreţe.

Desfacerea căsătoriei se va face gratuit şi fără obligaţia unei părţi de a plăti pensie de întreţinere. SS-ul va prelua el spre creştere copiii rezultaţi dintr-o căsătorie ulterior desfăcută şi-i va creşte la un loc cu copiii nelegitimi ai SS-iştilor.

O altă idee fixă a lui Himmler era înfiinţarea, după război, a unei „Universităţi a femeilor pentru înţelepciune şi cultură", destinată să creeze „un nou tip de femeie germanică, după modelul vestalelor romane". Drept

condiţii de admitere Himmler stabilise : „înalte calităţi spirituale, dăruire faţă de ideologia naţional-socialistă, graţie şi constituţie fizică desăvîrşite, trăsături specific germanice".

După o educaţie temeinică, multilaterală, în toate domeniile ştiinţei — inclusiv jocul de şah şi sportul, potrivit vederilor lui Himmler — la vîrsta de 26—28 de ani „studentele" puteau considera ca încheiată educaţia lor şi erau îndreptăţite să poarte de aici încolo titlul de „femeie cu înaltă instruire". Asta nu însemna nicidecum că de aici înainte şi-ar fi putut organiza viaţa după bunul lor plac. Erau obligate să se mărite cu un bărbat ales pentru ele de preotul SS specializat în probleme de rasă. Copiii rezultaţi din asemenea căsătorii urmau să fie luaţi de la părinţi şi crescuţi în cămine speciale ale SS-ului.

Pentru elita masculină a Noii Germanii, Himmler prevăzuse o viaţă împărţită între războaie şi campanii şi un lux orbitor. Orice SS-ist, mai explica el şi în anul 1944, urma să facă timp de un an serviciu militar la „graniţa de sînge" din răsărit. Spunea textual : „Răsăritul va fi terenul nostru de instrucţie pentru trupe, unde iarnă de iarnă vom face exerciţii cu un anumit număr de divizii, pe zăpadă, pe gheaţă, pe frig. Asemenea taţilor lor, fiii îşi vor face acolo instrucţia în anii care vor urma ; îşi vor instala acolo corturile, vor trăi în corturi, şi în felul acesta se va forma fiecare generaţie în parte, înfruntînd condiţii vitrege, fiecare ostaş se va putea afirma. Şi astfel nu ne va paşte în următoarele decenii şi secole pericolul de a deveni comozi şi molii".

În Caucaz şi în Urali, Himmler intenţiona să ridice cetăţi ale ordinului, adecvate unui nou tip de Siegfrizi moderni : oameni ale căror cîntece războinice, aspre, vor face să răsune văile sălbatice, care vor călări, cu pletele blonde fluturînd în vînt, pe cai neînşeuaţi şi vor bea lapte de iapă sălbatică...

Ca bază pentru acest ordin de cavaleri SS, Himmler preconiza crearea în răsărit a unor aşa-numite „sate de apărare". Fiecare sat de apărare avea să constea din treizeci-patruzeci de case ţărăneşti, fiecare gospodărie dintr-un asemenea sat urmînd a dispune de circa 30 de pogoane de pămînt. Centrul oricăruia dintre satele de apărare avea să fie o moşie deosebit de mare, aparţinînd unui şef SS sau de partid merituos. În concepţia lui Himmler, acesta urma a fi totodată şi conducătorul militar al satu-

lui de apărare, şi preşedintele Casei partidului, în care aveau să funcţioneze şi un cinematograf şi un restaurant-cafenea. Fiecare sat de apărare urma să dispună de o trupă la nivelul numeric al unei companii ; mai multe asemenea sate la un loc trebuiau să constituie o unitate SS de asalt ţărănească, aflîndu-se în subordinea unei garnizoane de gardă, la nivelul numeric al unui regiment, înzestrată cu tancuri şi arme de asalt, la rîndul ei sub comanda unor ofiţeri care, ca profesiune de bază, să se îndeletnicească tot cu agricultura.

Asemenea lui Hitler, şi Himmler preconiza să deschidă răsăritul unui trafic rutier intens, să transforme în păduri uriaşele stepe întinse pentru a îmbunătăţi clima şi urmărea să colonizeze pretutindeni în răsărit nu numai nemţi, ci „germanici din toate colţurile lumii", respectiv scandinavi, englezi, şi chiar şi americani „valoroşi din punct de vedere rasial".

Era totodată preocupat şi de situaţia populaţiei băştinaşe din acele zone. Intenţiona, într-adevăr, să lichideze treizeci de milioane de slavi, alte cîteva milioane urmînd a fi întrebuinţate la munca de sclavi în Imperiul german, dar tot mai rămîneau destul de mulţi. Şi din nou ne întîlnim cu predilecţia lui Himmler pentru detalii, fie că e vorba de jocul de şah al „femeilor cu înaltă instruire", fie de laptele de iapă destinat blonzilor germani. Într-o scrisoare adresată şefului SD-ului Ernst Kaltenbrunner (din iulie 1944!) propune crearea unei „noi căzăcimi", colonizată la răsăritul valului de apărare de la Urali, care, ca legiune, să îndeplinească acolo sarcini militare în slujba germanilor.

Iar în regiunile şi mai îndepărtate din răsărit, Himmler avea de gînd să supună restul populaţiei slave unei reşcolarizări religioase. Pentru a înăbuşi în faşă orice tendinţă de răsculare, se gîndea la o religie absolut paşnică, eventual la budism, sau la secta „cercetătorii Bibliei". Îi scrie textual lui Kaltenbrunner : „Cercetătorii Bibliei au însuşiri deosebit de utile pentru noi : pe lîngă serviciul militar şi activitatea din industria de război, pe care ar putea-o presta, adică mobilizarea în folosul unei activităţi «distructive», cum ar numi-o ei, sînt adversari înrăiţi ai evreilor, ai bisericii catolice şi ai Papei, sînt oameni lucizi, nu beau şi nu fumează, sînt deosebit de harnici şi de sinceri, îşi respectă cuvîntul, sînt crescători de vite şi agricultori excelenţi, nu sînt avizi de bogăţii şi de bunăstare,

elemente care — consideră ei — i-ar dezavantaja în viața cea veșnică. Iată deci — numai însușiri ideale".

În continuare, Himmler atrage atenția că ar fi bine ca „cercetătorii Bibliei existenți în lagărele de concentrare să fie promovați în funcții de încredere și tratați cu deosebită atenție. În felul acesta am putea crea baza necesară pentru promovarea lor în Rusia în perioada următoare și-i creăm totodată pe emisarii cu ajutorul cărora vom putea pacifica populația rusă prin promovarea credinței acestei secte".

Evoluția fanteziilor lui Himmler privind perioada de după război ia aspecte dintre cele mai monstruoase. Într-o cuvîntare nesfîrșită adresată ofițerilor corpului de gardă „Adolf Hitler", el spune la 7 septembrie 1940 : „Extinderea spațiului nostru vital, sarcini în colonii... vom avea garnizoane departe, în sudul Africii, și vom avea garnizoane în centrul iernii polare..."

Centrul lumii : Walhalla lui Himmler

În centrul imensului Imperiu germanic mondial Himmler preconiza să construiască un edificiu de proporții uriașe, o „cetate de scaun" a Ordinelor cavalerești din Urali, din Capul Nord și din Africa de Sud. Era atît de convins de temeinicia plăsmuirilor sale fanteziste, încît în anul 1934 chiar dă ordinul de începere a construcției. Ca amplasament alesese Wewelsburg, lîngă Paderborn. În perioada 1934—1944 a cheltuit circa 20 de milioane de mărci din casa SS-ului pentru acest edificiu. După planurile arhitectului Bartels, urma să fie ridicată aici o construcție de un rafinament nemaiauzit. Fiecare cameră era construită într-un alt stil ; Himmler și ceilalți șefi ai SS-ului urmau să dețină aici, la fel ca și Hitler și Göring, apartamente sublime. Cincizeci de camere erau destinate „femeilor cu înaltă instruire", existau apoi săli de petrecere, săli de concert, o bibliotecă, o „sală a Înaltei instanțe a SS-ului", și o „sală de argint", cu tacîmuri complete pentru un număr de 600 de persoane.

Cetatea era aproape gata cînd evoluția războiului a oprit continuarea lucrărilor. Pe turnul masiv al cetății, Himmler instalase un observator. Era de asemenea gata o imensă sală săpată în stîncă, în care se pătrundea printr-o scară lată de marmură. În sala aceasta, numită „Walhalla",

fuseseră turnate soclurile pe care, după terminarea războiului, urmau să fie instalate statuile-colos ale „celor doisprezece mari eroi ai celui de-al III-lea Reich".

În mijlocul halei uriașe Himmler dispusese amplasarea unui bazin de marmură, ce avea să fie înconjurat de statui. Aici, lîngă acest bazin, „cei aleși" urmau să fie ridicați, printr-un fel de botez, la rangul unor așa-ziși mari maeștri ai ordinului cavaleresc al SS-ului. Ba mai mult; în fosta capelă a cetății a fost amenajat un lăcaș de cult: în podeaua de marmură Himmler dispusese implantarea unui mozaic în forma unei sfere solare, axa acestuia fiind o placă rotundă din aur pur, simbolizînd centrul cetății și totodată și centrul „Imperiului germanic mondial".

Pînă aici s-a ajuns cu construcția. După război urma să se construiască, într-un semicerc de 680 de metri în jurul cetății, un oraș SS. Planurile pentru construirea clădirilor lungi de sute de metri, în stilul cancelariei Reichului din Berlin, erau și ele gata elaborate. Dealtfel, întregul oraș urma să fie amplasat pe un lac artificial uriaș, neputîndu-se ajunge la el decît cu avionul sau vaporul. În acest scop urmau să fie stăvilite apele în pășunile dimprejur, creîndu-se pe această cale și posibilitatea construirii unei hidrocentrale pentru aprovizionarea cu curent electric a cetății și a viitorului oraș SS.

Intenția lui Himmler era ca, de îndată ce Hitler se va fi retras la pensie, după război, să se mute la Wewelsburg, și să joace rolul unui „administrator al Reichului", funcție pe care s-o exercite apoi și prin urmașii săi, pentru un rege electiv al Marelui Imperiu germanic și stăpînitor al lumii, gîndit pentru un viitor îndepărtat.

Și toate plăsmuirile acestea de vis, ireale în totalitatea lor, bîntuie creierul aceluiași om care rostise în faimoasa sa cuvîntare de la Poznan, la 4 octombrie 1943, adresîndu-se șefilor SS cu privire la asasinarea în masă a oamenilor : „Majoritatea dintre dumneavoastră știți ce înseamnă să vezi laolaltă o sută de cadavre, sau cinci sute de cadavre, ba chiar o mie de cadavre. Să vezi toate astea, și să rămîi totuși un om onest — iată ce ne-a dat nouă tărie ! Este o pagină de glorie încă nescrisă din istoria noastră, o pagină care poate nici nu va putea fi scrisă vreodată".

La 23 mai 1945, Himmler a luat — după cum se exprima un ziarist la Nürnberg — „expresul cianhidric spre Walhalla". Încă înainte, Hitler își pusese capăt zilelor cu

un glonte. Iar în duminica paştelui 1945, un comandou SS a încercat să arunce în aer, cu încărcătură explozivă şi torţe incendiare, întregul Wewelsburg. Acţiunea a reuşit numai în parte.

Dărîmăturile însă sînt un simbol pentru visurile postbelice ale şefilor naţional-socialişti, care au vrut să edifice un imperiu strălucitor pe terenul mlăştinos al crimelor lor monstruoase. Astăzi Wewelsburg este tabăra tineretului, locul în care se întîlnesc tinerii din lumea întreagă, şi acest lucru îl vom considera de asemenea un simbol.

Listă de prescurtări, organizații și diverse denumiri întîlnite în text

Abwehr — serviciul de spionaj și contraspionaj al armatei hitleriste

APA, Aussenpolitisches Amt — Biroul de politică externă

Einsatzkommando — comandou de luptă

Gestapo, Geheime Staats-Polizei — poliția secretă de stat

Hitlerjugend — Tineretul hitlerist, organizație fascistă de tineret

Kristallnacht — „Noaptea de cristal", pogrom antisemit organizat de fasciști la 9/10 XI 1938

Kugel-Erlass — Decretul „glonte", semnat la 27 VII 1944, ca măsură de represiune împotriva prizonierilor de război

KZ — Konzentrationslager — lagăr de concentrare

Luftwaffe — aviația militară germană

Nacht-und-Nebel-Erlass — Decretul „Noapte și ceață", emis la 7 XII 1941 privind deportarea antifasciștilor străini

NSDAP, Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei — Partidul muncitoresc-național-socialist german

OKW, Oberkommando der Wehrmacht — Înaltul comandament al armatei germane

RSHA, Reichssicherheitshauptamt — Biroul central de siguranță al Reichului

SA, Sturmabteilung — batalion de asalt

SD, Sicherheitsdienst — serviciul de siguranță

SDP, Sudetendeutsche Partei — Partidul german din regiunea sudetă

SP, Sicherheitspolizei — poliția de siguranță

SS, Schutzstaffel — trupe de protecție

Waffen-SS — detașament militar special anticomunist în cel de-al III-lea Reich

Wehrmacht — denumire oficială a forțelor armate germane imperialiste între anii 1921—1945

Werwolf — organizație militară fascistă

CUPRINS

ULTIMUL CAPITOL

Format 16/54×84. Coli editură 38,12. Coli tipar 35. Planșe 32.
Bun de tipar 10 mai 1983. Apărut — mai 1983



Comanda nr. 9678/30 057
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1,
București, Republica Socialistă România